

[illegible]

Et hac quidem declaratio intelligitur, & procedit, in hiis
 respectibus a patre suo gravatus, infinitum filium aliquo afflatu ab
 iuramento exclusum. Nam tunc filiusb excluditur, ut sic
 dicitur in *sum. 96. vers. fed. nerrum*, & in d. *9. c. cum ita. colum. xli.*
 & *in d. 1. lib. 2.* Corruet in *conf. 202. col. 6. vers. preterea*, & *secundo*
lib. 9. R. in c. fin. d. 1. colum. antepenult. in conf. 132. col. 3. lib. 2. Bru-
 no in *tr. d. 4. Quod filius in masculo forma non succedat*, artic. 5.
 num. 28. ibi in d. *9. c. cum ita*, in *ultimo. par. num. 1.* & *nu. 21. qui dilige*
nt de putationem bene absolvit & idem *sentit Decianum in conf. 60. num.*
29. & 30. lib. 3. & novissime *Rota Roma. in decis. 790. lib. 1. in novis im-*
previs.

Declaratur t̄ quarto, vt locum non habeat in filio spirituali:
Non enim iste deficere facit conditionem: atque ita subſtitutum
non excludit. Ita de conditione expreſſa ſi grauiter deſecerit ſine
liberis, ſcripſerunt Bald. in *Auth. nifi rogati*, nu. 19. C. ad *Verb.* Ripa in
Lex ſalv. ſi ſi qui rogati ſunt. l. 1. nu. 43. *ſed. id Trebell.* Decius in *conſil.*
399. nu. 2. & Tyraque in *ſumman*, in verb. *libertos*, num. 26. C. de *reus-*
cat. donatio.

Declaratur quod, i vt locum non habeat hæc presumptio in filijs, & descendētibz, qui ingressi sunt religionem bonorum incapacem in vniuersali & in particulari: sicut est religio minoritariorum, ij enim non presumuntur positi in conditione hereditatis subfiliturum exclusionem. Ita Bald. in d. cum autem sententia, C. de iudic. Conuenit i. filius autem, & cum quod de legat. Casualiorum in d. generaliter, & cum antequam, C. de iudijs, & filijs, quorum sententiam fecit etiam Sacra in d. cum autem, n. p. & ibidem n. 100. dixit esse verum esse. Et precipua ratio est, quia si filij effecti sunt inhabiles, & incapaces, Clem. exiit, i. cupientes de verbor. signifi. i. propter a mortuis comparantur, l. de heredi. C. de offi. p. & det. & c. plerumq. d. 2. 16. q. i. scribit etiam, ex filijs, & ex filijs, ad Treb. Quemadmodum ergo filij mortui non excludunt subfiliturum, sic nec iij profecti religionem hæc, et propter eam statim subfilitus admittitur, non expectata morte naturalis filij, cum cuius sufficit, vt tradunt Sacra, in d. cum autem, n. 103. & Ruyus in l. Galien. & quod statuitur in l. i. de iur. n. 11. ff. de libe. & posthumi p. Alex. in c. 13. col. 2. 15. q. 3. Porro diuersum est in filijs, qui sunt ingressi religionem bonorum incapaces: sicuti præcitati interpretes, præsertim Socinus, scripserunt.

Declaratur sexto, vt f non procedat hac præfumptio in filiis
deportatis & in damnis in metallum, cum j non faciant deficere
hæc commissum, sed substat ut statim admittitur. Sicuti di-
sputat & declarat Socinus in d. l. cum autem, num. 105, ubi num. 106. & nu.
107. explicat, an idem fit dicendum de banitis nostri temporis &
adrem alia præcipit idem Socinus in conf. 27 § 5. num. 11. Feb. 2.

Declaratur septimo, ut locum non habet hac praesumptio in filio posthumo nato in quinto, vel sexto, vel octavo mense, atque ita quando partus vitalis non est, et qui statim decessit. Nemo enim hic filius dici debet positus in conditione ad exclusionem substituti. Ita in specie docuit Socinus in l. cum avar, num. 119. qui dixit se ita respondisse in causa Lucera. Simili vero respondit in conf. 273.

hine, ludo, 2. et idem inferunt Baldus et Alexander in l. c. de populi
hered. inf. i. l. ratio, quia parvis illa vitalis non est, sepius enim
se. ff. de statu hom. et scripsi in lib. 3. de arbit. 193. in d. u. i. c. de p. om.
36. et consequenter acquiritur parui abortio, i. v. de ab. om. c.
de populi. hered. inf. et egregie scripsit Paulus libro 3. no. Attica.
cap. 10. his verbis: Memini ego Romae accitae hoc, arg. scilicet quum
negatio non reuincat parui populi, et sic hoc mens est ex Vi-
uino etiam, et statim mortuus, non triuio librorum fupplem. i. cum
abortio, quia dum non parui videretur, mens obliuio inuincit. i. p. m. s. r.
Haecenus Gellius, et partum immaturum et intempulum dici
claborum quodam affirmamus ex nostris multi consensu l. Ty-
rarello inf. in quibus in verbo, Suscepit liberos, in. 206. C. de resus-
c. donato. quod loci, no. 207. scripsit, natuitate huius postumi in-
tempetili editi non rumpi testantur, ex iurencia C. de i. in d. l.
2. C. de populi. hered. inf. Alexander. Cacciopoli, l. a. i. i. quod dicitur
ff. de lib. et populi. et alium quamplurimum, quos Tyraguelus re com-
memorat. Et illi accedunt Socini in cons. 35. lib. 1. et in cons. 107. num.
17. lib. 3. C. de iure in cons. 109. num. 5. Alciac. in repon. 281. num. 2. Cratet.
in consil. 210. num. 5. Julius Clarus in re. 8. de testament. et consil. 45. re. i. c. de
re. i. c. de i. i. Cephalus in cons. 221. num. 12. lib. 2. et Romualdus in l. 1.
populi. hered. inf. 211. C. de bonorum poss. contra tabul. l. i. hanc quidem
intentionem magis recepta est, et habet a differentibus Bald. in consil. 110.
in fin. et consil. 407. in fine. lib. 3. Angel. in d. l. quod dicit ff. de lib.
et populi. Felinus in d. i. i. in fine. de bonis, Bertran. in consil. 207.
nu. 5. lib. 1. Buergerius in c. 1. in fin. de exher. lib. i. Decius in consil.
623. num. 3. Boerius in quest. 20. Rolandus in cons. 56. nu. 1. et 12. lib.
3. Albanus Cardinalis optime meritis in l. in l. ab. artomus ad Bart. in
l. Centurio, num. 4. de vulg. et pupill. fufcita et consil. 51. nu. 37.
et in cons. 53. nu. 19. lib. 1. Et in ipse huius nostra declaratione ad nos
episcopus in cons. m. de l. cum am. nu. 150. inferunt Bald. in c. 1. in tit. episc.
lib. Abb. in yfium fens. et Sfortia Oddo in tract. de compendi. fa. in 6. par-
ticula. in art. 2. in fin.

Declaratur octauo, vt non habeat † locum, quando partus est monstruosus. Ita Soc. in d. l. cum autem, nu. 110. Francus de Marchis in d. c. 168. nu. 10. par. 1. & Sfortia Oddo in d. art. 2. in fin.

Declaratur nono, v[er]o locum non habet hac praesumptio in filiis, qui etiam nati sunt, non tamen extant tempore mortis grauium cuius ad huc superfluitate decederint. Non enim hoc casu subfinitur excluditur: cum non sufficiat, hos filios esse natos, sed superfluitas illae debent tempore mortis eorum patris, vel ascendens gratia Ita docui Socini. in d. l. i. i. am. ann. m. de condit. & dem. offir. adductus text. in f. factio. p. den. filii rebell. Et iungunt Socini. filius esse quod filii, qui intelligitur potest in racia hac conditione, superfluitas sint post grauium mortem, etiam si deinde ipse decedat sine filiis; & late Ripa in f. factio. p. pen. ult. ff. Treb. Ito sufficit, quod per temporis momentum grauium superfluit, instat l. i. am. xxvi. c. i. quando die lega cedat. & tradit Ripa in d. f. pen. ult. & respondit etiam l. i. c. m. de leg. c. l. s. l. s.

Declaratur decimò, vt locum j non habeat hæc præsumptio
quod ad fratres ipsius grauiati, qui non intelliguntur positi in con-
ditione ad exclusionem grauiati, vtputa si pater instituit duos filios,
et post eorum mortem eis subliniat extraneum, & contigat
vnum ex dictis fratribus decedere, nullis reliquis filijs, sed solo
ipso fratre superfluo. Hoc sane faci si frater superflus non intelli-
gitur positus in cōditione ad exclusionem dicti extranei sublini-
turi. Ita Caeualpus in d. l. generaliter §. excommunicatus, q. 20. in fi. C. de
fidei & subseq. quæ sit et illi §. intelligit Socin. in d. l. cum eo, q. 4.
ver. quod autem ad secundum, de cond. & demum. quæ ratione conside-
rantur, et præcipua quodam ratio ell, quod dispositio d. l. cum eo, non
& similium, edita ell facere descendendum grauiati, non autem
transferendum illi, sicut diximus supra suo loco. Et hanc quidem opinionem
secutus ell Zanchius in d. l. cum ei, in 8. par. 1. m. 2. ver. sicut manum
peruenit, et m. 6.

Et supradictis in praecedentibus extensionibus, et declarationibus definitur potest illa egregia et vtilis admodum iuris questio et disputatio, quae explicat *San. d. in d. c. ad iur. p. ff. de cens. et dec. exort. post. c. in d. l. i. c. acceptionis. Et Cacciahopum in d. l. c. item autem. Et qui quidem huiusmodi etc.* Teltator infuit filius, et post eius mortem subintrat Titus nepotem ex dicto filio: Deceit dicitur filius infitutus et grauius, relicti dicitur Titus et alius filij. Titus subintrat vult habere bona aucti iure fideicommissi, quae veniunt relittenda, nempe dimidia hereditatis: Et deinde vult occurrere in alia dimidia, hoc est disitione legitime Trebellianicae, quae dedit debent ex persona eorum patris grauari. Alij vero dicit Titus non occurrere in alia dimidia, quia non est

missio, sed defecisse, propterea quod eorum pater institutus & grauius decessit relicti filij, & propterea bona omnia esse aequaliter diuidenda. Dubitatur quid iuris? Socin ad d.l.cum auus, num. 91. distinguunt tres casus.

Primus quorundam est, quando tempore conditi testamenti natus erat tantummodo Titius ille substitutus, & alij deinde nati sunt.

Hoc casu concludit Socinus, naturae aliorum filiorum substitutionem expresse, atque ita locum non esse restitutioni fidelicommis. Nam vt recte dicebat Socin, & hoc in casu militat ratio pietatis respectu aliorum filiorum deinde natorum, iuxta d.l.cum auus. Habet etiam locum ratio seruanda & qualitas inter fratres, ob quam extendi solet testatoris dispositio, l.cum pater, §. si filius, de leg. 2. & l. vlti. c. commun. vers. si iudi. Et facile potuit cogitare testator filium suum suscipere potuisse alios filios, & ob id noluisse eos excludi ab vno tantum Titio substituto.

Secundus est casus, quando tempore conditi testamenti omnes ipsi filij erant nati. Hoc in casu concludit Socin, locum esse fideicommissum, atque ita Titium substitutum admitti debere. Ea est praecipua ratio, quia testator ex multis nepotibus, substituendo solum Titium, praesumitur alios excludisse, iuxta e. a. quae dicitur supra in secunda extensione huius capitis, in vers. recedatur tamen.

Tertius est casus, quando tempore conditi testamenti aliqui filij, praeter Titium substitutum essent nati, & alij deinde nascerentur.

Hoc in casu concludit Socinus in d.l.cum auus, num. 93. locum non esse restitutioni fideicommissi, sed substitutionem illam defecisse. Et quidem secutus est Raim in cons. 77. nu. 14. in fine, l. b. 2. Quam quidem sententiam probauit Socin, primo text. penult. in fin. de iure codic. quo adductus Bartol. in l. filio praeterito, ff. de iust. et iur. testam. docuit quod si cum testamentum rumpitur natiuitate posthumorum, quando testator tempore conditi testamenti nullos habebat filios, legata non conferuntur, auct. ex causa. c. de libe. prae. Ita etiam non conferuntur, quando aliquos filios habebat, & alij deinde sunt nati, quia verisimile non est, quod tot legata fecisset, si credidisset alios filios sibi nascituros, arg. d. l. pen. & d. l. cum auus. Et Bartolom. cum filij recentiores in d. auct. ex causa. ibi. Cagnol. num. 37. vers. sed verum, qui ait Socinum in d. l. cum auus, num. 93.

Probauit & secundò Socinus, quia videmus, superuentientiam liberorum operari reuocationem donationis omnium bonorum, etiam eo casu, quo donationis tempore aliqui existent filij, & alij deinde nati sint, vt docuit Bal. in l. c. de iust. et iur. testam. quem secuti sunt alij permixti congei & Tyrac in l. si vnuquam, in verbo, filius, in d. c. de reuoc. donatio.

116 Tertium caput huius dispositionis atque disputationis est, quod qualitate persone substitutione respiciat, an scilicet quilibet substitutus, cui fieri debet restitutio, exclusus censetur a filijs his & descendentibus graui in conditione hac tacita postis? Et pro regula constituendum est, substitutionem extraneum excludi. Hoc plures omnes sine cōtrouersia admittunt, ex d. l. cum acutissimi, in fin. cum dixit iustitia. non esse verisimile testatorem voluisse anteponeere alienas successiones proprijs.

117 Extenditur primò, vt l. locum habet etiam quando substituta fuit vxor ipsiusmet testatoris: Nam ad huc illa censetur exclusa ab his filijs in conditione tacita subintellectis.

Ita feruntur glo. in l. Lucius ff. de vulg. & pupill. subst. & ibidem Bar. col. 1. Albericus in l. prebui, nu. 57. c. de in pub. & alij subit. & ibidem Bald. in fin. Angel. in consil. 440. Ad primum d. col. 1. & alios plures reuertitur Tyrac in l. si vnuquam, in verbo, liberum, num. 117. c. de reuoc. donat. Et accedunt Raim in l. 2. in prius, num. 68 ff. de vulg. & pupill. subst. & Beron in e. Rayn. num. 43. de testa. vt satis manifesta ratio, quia vxor dicitur extranea haeres, non autem suae, & propterea locum habet, necesse verisimile testatorem anteposuisse eam proprijs filijs, iuxta d. l. cum acutissimi, in fin.

118 Nec etiam verisimile est, testatorem plus diligere vxorem, quam proprios filios: Cum nullas amor vincat paternum, l. isti quidem ff. quod metus causa. & latissime differt Tyrac in d. l. si vnuquam, in praefatione nu. 4.

119 Extenditur secundò, vt l. locum habet etiam quando substitutus est alter testatoris filius.

Hoc etiam casu filij instituti grauius substitutum illum excludunt. Ita Bartol. in d. l. cum auus, num. 4. ff. de condit. & demarg. & ibidem Socin. num. 39. qui reuertitur Baldum, Salicetum, & Castrensem in d. l. cum acutissimi, ac etiam Angelum in l. ex facto §. si qui rogatus, d. l. 1.

ff. ad Trebell. Idem feruntur abbin in consil. 18. num. 2. lib. 3. Romanus in consil. 370. num. 2. Socin. senior in consil. 6. num. 6. lib. 3. Raim in consil. 32. num. 9. lib. 3. Iagm in d. l. generaliter §. cum autem, c. cum, i. vers. prout amplia. c. de inst. & subit. & ibidem in d. c. de iud. in consil. 168. num. 6. Gualtherus Benedicte in c. Raynarius, in verbo §. ab eo qui liberum, d. l. 1. num. 3. de testam. Socin. iunior in consil. 26. num. 15. lib. 1. Tyrac in l. si vnuquam, in verbo, donatione largitus, num. 29. c. de reuoc. donat. & in tractatu de iure primogen. quest. 45. num. 9. Di. d. cum in lib. praefationem quest. 1. cap. 31. num. 1. Antiquum Paulum in d. l. cum acutissimi, num. 3. c. de fideicommissis. Euanuel Cysla in c. si pater, pater, in verbo, si ab eo, liberum, num. 2. de testam. in 6. & licet amplius Zanchus in l. heredes mei §. cum ita, in eadem parte, num. 33. ad Trebell.

Quae quidem veritatis sententia manifestè probatur illa responsio Papiniani in d. l. cum auus. vbi auus instituitur nepotem, quem grauauerat post eius mortem relinere patris suo, siquidem filio ipsiusmet testatoris, & tamen respodit Papinianus, subintellegi, si ipse nepos sine filijs decesserit. Imò à fortiori tunc iste probatur, cum ibi institutus & grauius fuerit nepos remotioris gradus ipsi testatori, & substitutus filius proximior, & tamen dixit Papinianus filium substitutum excludi à filijs dicti nepotis.

Secundò accipit text. d. l. cum acutissimi, in fin. ibi, (ne alienas successiones proprijs anteponeere vellet videatur.)

Hae verba referuntur ad proprias successiones instituti grauari, non autem testatoris: cuius finis instituti proprias successiones sunt filiorum eius, non autem fratris. Id quod vel ex eo patet, quia in d. l. cum auus, excluditur filius testatoris à filijs nepotis grauari, sed d. l. cum acutissimi, edita est ad interpretationem d. l. cum auus.

Ergo quae sunt in l. cum auus interpretata, censetur repetita in l. cum acutissimi, interpretate à iura l. subit. vbi ff. de conu. cum emanc. §. lib. Illa ergo verba, alienas successiones non possunt verificari, quando est substitutus alter filius, qui dicitur proprius successior testatoris. Debet ergo intelligi de propria successione respectu instituti & grauari. Ita text. d. l. cum acutissimi, perpendit ibi Bar. nu. 25.

Verum Socin, in d. l. cum auus, nu. 39. vers. ff. de inst. et iur. testam. scripsit, imò illa verba, alienas successiones, debere intelligi de successione mixta, nempe respectu sanguinis & hereditatis.

Hoc patet, quia non successibiles sunt in consideratione (ita intelligi loquitur Socinus praedicto in loco, & si filijs suo codice ita legimus, quia successibiles non sunt in consideratione) d. §. cum auus.

Hoc ea ratione demonstrat Socinus, lex tab. abul. desert simpliciter filijs successorem, §. si institut. de hered. qui ab testis d. c. de reuoc. atque ita aequaliter eos vocat, iuxta regulam l. legata milititer, §. i. de leg. 1.

Et rursum, his naturalis seu naturalis ratio desert pariter his filijs successorem, l. scriptis, §. vlt. ff. vnde liberi. Et cum his & ratio naturalis sit communis inter filios, ita etiam aequaliter desert successorem.

Et hac non solum est inter filios, sed etiam inter ab illis descendentes, qui parentum loco subrogantur.

Id quod multò magis locum habet postquam filij sunt ad successione admitti. Dicitur ergo propria successio habita praedicta mixta consideratione sanguinis & hereditatis, nempe in portione, quae appellatur legitima vni filio debita, maxime quando iam fuit admittus, dicitur inquam propria eius, & naturalis ratione, & lege 12. tab. conceditur.

120 Aliena vero successio dicitur portio ultra legitimam, quam non debetur filijs vel descendentes, vel iure, vel ratione naturali. Quare subiungit Socinus ibidem, num. 41. hac ex declaratione inferri, quod filius vniuerfali instituto, alter filius solum in legitima institutus si fuisset substitutus, & si institutus grauius fuisset restimere extraneo parte hereditatis, quae restitutio facta, adhuc remaneret dimidia hereditas apud grauium, tunc non diceretur testator alienam successionem proprijs anteponeere, & consequenter cessaret Papinia. & Iustitia, responsum: Nam filij hoc modo ad aequalitatem reducerentur, & vnuquisque haberet portionem sibi debitam iure & ratione naturali.

Vtiorum existimo Barb. considerationem. Nec constitutenda est differentia inter portionem legitimam & aliam portionem, sicuti constituit Soc. Nam Iustitia in d. l. cum auus, loquitur de successione, quae fit in bonis iam quæsitis ipsi instituto graui, & ob id nulla constitui potest differentia, cum tota sua portio & patrimonij effectum sit, iuxta e. a. quae servatur in l. §. si qui rogatus, d. l. 1. ff. de iur. iur.

120. *ma. 6. ff. de acq. hered.* Rurfus, quod ad legitimam nulla esse poterat diuitatio apud Iustinianum, cum in ea sub tituli alter non possit, non enim unus restitutions iniungit potest, *l. quoniam in primis. C. de neg. testam.* Dubitatum itaq; fuit solummodo de successione ultra legitimam, & ideo illa verba sine alienas successiones propriis antepone videtur, non possunt intelligi multa consideratione, nempe respectu portionis legitimae, & portionis ultra legitimam, sed solum de portione ultra ipsam legitimam.

Tertio hanc sententia suffragatur ratio quod testator ea charitate & pietate qua dilexit filium institutum grauatus eade censetur dilexisse nepotes ex dicto filio.

Ita probat *tex. in l. inuolunt. §. cum autem. C. ad Treb. in l. d. l. cum accipitur. Idem etiam probat *text. l. si qua mulier. C. ad Trebell. & ubi glo. l. cum ita. §. in fideicom. de leg. 2. & l. Publius. §. viti de condit. & de inst. §. 1.**

Nunc superest, vt diluamus atq; confutemus rationes & argumenta eorum, qui contrariam opinionem male probantur, nempe *Bald. in d. §. cum autem. num. 4. & in l. cum quidam. c. 1. §. de reprob. & alij sub tit.* Guido Papae in *conf. 27. volum. 2. vers. nec potest dici idem in c. 167. in fin. in conf. 205. col. vlti. & apertus in conf. 218. in d. dubio.* Et idem sentit *Alex. in l. in populi. num. 6. vers. pro quo ff. de vulg. & pup. sub tit.*

121. Et primo quidem ratione ij moti f sunt, quod priuilegiatus non vitur priuilegio contra alterum priuilegiatum, *l. sed & militis. de excus. tuto. l. asidua. §. & ideo. C. qui potio. in pign. hab. & cap. vlt. de ordine cogn. Dec. in c. in praesentia. nu. 51. de probat. & Tyrac. de priuileg. *in causa. §. 26. priuileg.* Cum ergo ambae infitit & sub tit. sint filij testatoris, atque ita aequè priuilegiari, sequitur dicendum conditionem non posse intelligi in priuilegium & commodum infitit, & ad detrimentum sub tit. filii.*

Ceterum respondetur, quod ille sub tit. filius non dicitur quo ad eam portionem relictam institutio, esse aequè priuilegiatus vt ille institutus, quem testator ipse magis dilexit quam ipsum sub tit. *in l. Publius. §. viti. ff. de cond. & demoftr. & l. sciendum. post principium. ff. de verbor. signifi.* Et ideo ad fauorem ipsius infitit & descendit ab eo, sub tit. intelligitur hac conditio, si decesserit sine liberis. Et sicut patet in ea portione praetuli institutum sub tit. ita etiam praetuli infitit filius & descendens.

Id quod respondit & Cornue in *conf. 239. col. 10. vers. & licet. lib. 3. & post Baldum quem commemorat. ad Celsum Hgo. in conf. 93. num. 11. ceteri *tex. in A. de defunct. fidei commissu in prin.**

Et hac quidem responso comprobatur traditio Bartol. in *Auth. quia actioes. nu. 3. vers. quandoq; quilibet. C. de sacro sacre. cum dixit, quod quando vnus est priuilegiatus in generaliter verò est priuilegiatus in specie, id est in ea causa, de qua agitur, tunc hic priuilegiatus in specie vitur suo priuilegio contra illum priuilegiatum in genere. Id quod probat. *l. vlt. ff. de quibus causis maius. Et Bartol. fecuti sunt. & Bald. in d. l. vlt. Felinus in c. in praesentia. nu. 29. de proba. l. 1. ff. de iur. iur. nu. 16. in fin. de offi. & Didac. in c. possessio. par. 2. §. 2. nu. 4. de reg. iur. nu. 6. Porro filius institutus, & eius filij dicuntur priuilegiati in specie quo ad portionem illam filio relicta filius verò sub tit. dicitur solum priuilegiatus in genere. Cum lex nihil eius fauore sub tit. intelligat: sicut sub tit. intelligit fauore filiorum instituti. ergo, &c.**

122. Secundo vrgere non parum videtur *text. l. Scauola. in fin. ff. ad Treb. vbi dicitur, quod si testator inuicem sub tit. filios duos filios impubes, eorum vnus moriente alter succedat. Ergo non habetur potio filiorum illius prae mortis. Nec dicitur loqui de impuberibus, qui generare non possunt, quia imò impubes generare potest. *intra. 20. q. 1. nam. ad c. in impubes, de iussu. a. impube. & Alex. in l. in populi. nu. 6. ff. de vulg.**

Verum respondetur d. l. Scauola. in fin. simpliciter loqui, & ideo est declaranda secundum alias leges, atque ita secundum d. l. cum autem. Nec Scauola rationem habuit filiorum alterius ex impuberibus, cum raro contingat, vt filius generare possint: leges tamen non adaptantur his, quae raro contingunt, *l. nam ad ea. ff. de legum.*

Tertio solet perpendi notabilis ille *tex. l. haeredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebell. vbi testator instituit duos filios, & vno eorum sine liberis decessente alteri sub tit. filium, & amobus sine filijs mortuis sub tit. filium Claudiam filiam. Deceit primus filiorum relicto filio, deinde decessit secundus sine filijs. Dubitatum fuit, ad quem ea portio vltimi pertineret ad Claudiam, vel ad filium illius sub tit. qui prior decessit. Respondit Scauola, Claudiam, praeteri, atque ita excludere filium sub tit. Licet ergo, quod*

Mench. Praefig.

filius sub tit. qui ad testatore fuerat magis dilectus quam Claudiam, non admittitur ad eam partem, ad quam admittitur filius, si eius pater vixisset.

Ceterum respondetur, casum d. §. cum ita. valde differre à casu d. l. cum autem. agitur de portione patris, cui iam acquiescebat. Et filius admittitur ad portionem obuentam seu relicta & acquiritur à patre. In casu verò d. §. cum ita agitur, de portione alterius filij testatoris fratrisque defuncti, quae portio non erat nec delata nec quæ sit prædefuncto, & ideo nec eius filius præterere poterat.

124. Extenditur tertio, vt si locum habeat etiam quando sub tit. ita est pia causa. Nam adhuc sub tit. intelligitur tacita hac conditio, si filius ipse institutus & grauatus decesserit sine liberis.

Ita scripserunt *Richardus Malambrius, Baldus, Castrensis, Io. de Monte Sperello, Comenfi, Ioan. Baptista à Sancto Severino, Cornue, Felinus, Socinus senior, Riccius, Decius, & Socinus senior, quos conserit Antonius Gabriel. in libro quarto censurorum, in tit. de fideicommissi. consil. 2. num. 1. 2. Parisius in conf. 19. num. 95. lib. 2. Quibus accedunt *Alexand. Iafon, Tyracellus, & Rodericus Suarez, relati ab Ario Pineda in l. 3. num. 26. C. de bono materno. Idem affirmantur An. baronius & Barbara commemorati à Tyracello in tractatu de priuilegiis pia causa in priuileg. 17. Et huc accedunt *Rationalis Senior in conf. 16. §. 1. num. 15. lib. 1. conf. 70. in fine. & in conf. 66. num. 7. lib. 2. Emanuel Cossam. §. sperit, in prima parte, in verbo lib. 1. alij, lib. 1. num. 17. de testam. in 6. Anton. Cornue in libro 1. variatum resolut. cap. 5. num. 3. 2. Bertacolum in conf. 78. lib. 1. in ciuilibus, & Padilla in d. l. cum accipitur. num. 8. qui testatur, hanc esse communem opinionem. Et subter alios Padilla recenset tres rationes, seu argumenta. & alij comprobant dictij. Mantica in commentarijs de conditionibus vltimarum voluntatum lib. 10. tit. 7. num. 4. quo loci num. 10. vers. neg. obstat. refert nonnullos ab hac opinione dissentientes. Et alios etiam commemorat *Ante. Gabriel. in d. consil. num. 1. 4. vers. contrarium tenet.****

Ceterum extensio hac intelligitur, quando agitur de omnibus ipsis bonis testatoris, vel saltem de maiori eorum parte: fecit verò si de re aliqua particulari, & non multi valent. Nam tunc non sub tit. intelligi conditionem hanc ad ipsius pia causa exclusionem scripserunt *Socin. iun. in conf. 125. nu. 28. lib. 1. Decius in conf. 1. num. 265. lib. 2. & Mantica in loco supra citato. Et comprobari potest declaratio hac ex his, quae dicemus in quarto capite principali, vbi explicabimus de re aliqua relicta fideicommissi particulari, & hac quidem extensio loci habet etiam si filius grauatus sit in vita sua tantum, & post mortem pia causa. Ita *Socin. in d. l. cum accipitur. 25. & alij relati à Bertacolum. in d. conf. 78. nu. 1. in ciuilibus.**

125. Haec autem extensio i declaratur, vt locum non habeat, quando testator reliquit pia causa pro male ablati, atque ita pro exoneratione conscientiae. Hoc sane casum non debet sub tit. intelligi conditio hac tacita, si decesserit sine liberis, quem admodum reuera opinione Io. Sperelli scripserunt *Caccialupus in d. l. generaliter §. cum autem. C. de inst. & sub tit. Socin. in d. l. cum accipitur. l. 2. & Decius in d. §. cum autem. nu. 7. vers. videtur tamen, quod recte & vltus est sequi *Ante. Gabriel. in d. consil. 2. nu. 15. Et idem probantur Barba in d. l. cum accipitur. nu. 12. C. de fideicom. Gonsalues Benedic. in c. Raynatus in verbo, si alij, lib. 1. nu. 25. de testam. Tyracellus in tractatu de priuilegiis pia causa priuileg. 68. Emanuel Cossam. §. sperit, in prima parte, in verbo lib. 1. alij, lib. 1. num. 18. de testam. in 6. & si Bertacolum in praetato conf. 78. nu. 3. refert dissentientes.**

126. Quantum caput huius i disputations est, quod respicit qualitatem sub tit. filiorum, An scilicet in quacunque sub tit. filio facta filijs vel descendentibus sub tit. intelligatur tacita hac conditio, si ipsi filij, vel descendentes decesserint sine liberis? Hac in re distinguendum fuit sex casus, quorum admodum etiam sunt sex sub tit. filiorum, nempe vulgaris, pupillaris, exemplaris, fideicommissaria, compendiosa & directa militaris.

127. Primus i trahit esse casus, quando sub tit. est vulgaris, vt si testator ita dixit: Institutio filium meum, & si ipse haeres non erit, sub tit. filio Caii. Hoc in casu nemo ausus est affirmare, in hac sub tit. intelligitur sub tit. intelligi hanc tacitam conditionem, si sine liberis. Ita glo. in d. l. generaliter §. cum autem, in verbo, sub tit. C. de inst. & sub tit. & ibidem Albericus. Idem scripserunt *Alex. in conf. Cornue in conf. 1. nu. 30. lib. 4. Rayn. in conf. 16. nu. 1. lib. 2. & in conf. 13. num. 3. & in l. 2. lib. 3. Decius in conf. 116. num. 3. & in conf. 529. num. 8. Curt. in conf. 33. num. 1. Bero in conf. 123. num. 9. lib. 2. in conf. 33. num. 1. Socin. iun. in conf. 100. num. 3. & in conf. 122. num. 59. lib. 1. Parisius in conf. 1. celsus. 9. lib. 1. Rodericus Suarez. in allegat. 28. num. 18. vers. 8. Antonius Padilla in l. cum accipitur. num. 7. in fin. C. de fideicommissi. Ante. Gabriel. in d. consil. 2. lib. 2. nu. 17.*

nu. 37. & Decia. in conf. 60. nu. 26. lib. 3. Sforza Oddo in tract. de compendiosa substitutione in prelatu. p. 1. q. 4.

Ceterum à prædicta opinione dissentit Socinus in d. l. cum annu. nu. 18. in fine de condit. & demonst. qui adducit argumentis visis est, sed in foro difficile admodum trit recepta sententia recedere.

128 Declaratur hic casus, vt locum non habet in vulgari comprehensa in compendio, sicuti declarabimus infra in §. 5. cap.

129 Secundus est casus, quando l. substitutio est pupillaris. Hoc casu subintelligitur tacta hæc conditio, si filius institutus decesserit sine liberis. Ita Socinus in d. l. cum annu. nu. 2. & vers. tertio verò casu, qui post legam dispositionem, tandem scribitur, hæc opinio sibi placere. Non excurto nunc rationes & argumenta, quæ & ab ipso Socino diligenter & acurè considerata fuerunt. Eandem opinionem secuti sunt Beron in conf. 28. nu. 7. libr. 2. Alciat. in l. Centurio, nu. 98. ff. de vulg. & pupill. substit. & Decia. in conf. 60. nu. 26. lib. 3.

130 Tertius est casus, quando l. substitutio est exemplaris. Hoc etiam casu subintelligi tactam hæc conditionem sensit Socinus in d. l. cum annu. nu. 24. vers. 12. cap.

131 Quartus est casus, quando l. substitutio est directæ militaris. Hoc etiam in casu subintelligitur tacta hæc conditio, si filius institutus decesserit sine liberis. Ita in specie scripserunt Socinus in d. l. cum annu. nu. 25. ff. de condit. & demonst. Galliaula in l. Centurio, nu. 176. ff. de vulg. & pupill. substit. & Emanuel Costa in c. si pater, in 1. part. in verbo si ab his, lib. 1. nu. 12. & vers. nam collige de testam. in c. nu. 13. subintelligi, hoc intelligi, quando facta est directæ militaris sub conditione moris, vt si miles testator ita dixit: Institutum filium meum donec vixerit, & post eius mortem hæredem facio Caium.

Hoc sanè casu intelligitur vocatus Caius, si filius ille institutus decesserit sine filiis. Diuerim est inquit Causa, quando miles fecit directam militarem sub alia conditione, vt pueri si dixit: Institutum meum donec Titius factus fuerit Consul. Quo Consule effecto, instituo Caium. Hoc in casu non subintelligitur conditio, si filius non suscipiet filios: sed omnimò locus est ipsi directæ militari. Existimo rationem esse, quia filius institutus dicitur quodammodo grauat in vita, vt deinde esse hæres. Et ideo sicuti in grauat per fideicommissum in vita non subintelligitur conditio hæc, vt dicimus infra nec in hac directæ militari.

132 Quintus est casus, quando l. substitutio est fideicommissaria vniuersalis, nempe quando pater instituit filium in omnibus suis bonis, & cum grauat, vt post mortem suâ restitueret Caio. Hoc facit in casu sine controversia subintelligitur conditio, si ipse filius decesserit sine filiis. Et hic proprie est casus, d. l. cum annu. de condit. & demonst. d. l. cum acutissimi. C. de fideicommiss. & d. l. generaliter. §. cum aut. C. de inst. & sub. Et hoc passim admittunt omnes in d. l. cum annu. ybi Socinus, nu. 11. & Parisius in conf. 19. nu. 92. lib. 2. & manifestè factum probatur in d. l. cum annu. c. i. §. nepote petiit, vt si intra annum trigemum moreretur, hæreditem patris suo restitueret. Hoc enim verbum, restitueret, significat fideicommissariam, l. instituta. ff. ad Trebell. Bar. & reliqui in l. Centurio. ff. de vulg. & pup. substit. & copiose tradit Sforza Oddo in tract. de compendiosa substitutione, in verbo, Restituit.

133 Extenditur primò hic casus, vt locum habeat etiam in substitutione directæ, quæ in fideicommissariam conuertitur: sicuti quando testator instituit filium in vita sua tantum, & post eius mortem alterum fecisset directæ hæredem: cum enim in pagano directæ hæc institutio non valeat, sed covertitur in fideicommissariam: secundum interpretationem multorum, qui se intellexerunt, hæredem. ff. de hered. inst. & Lextraneo. C. eod. Et hoc maxime quando adiecta est clausula codicillaris, iuxta traditionem Baldi & sequacium, in verbo cumlibet. ff. de vulg. & pup. substit. Ita longa hæc sanè in casu etiam subintelligitur tacta hæc conditio. Ita longa hæc sanè dispositio affirmatiua Soci. in d. l. cum annu. nu. 25. & 26. qui dicit, Guidonem V. specum. & Anto. Malegorium aduocatos Florentinos ita sensisse. Et secuti est Ruin. in conf. 77. col. pen. in fin. lib. 2. Idem sensu Beron. in conf. 71. nu. 4. in c. i. lib.

134 Extenditur 2. casus iste, vt locum habeat etiam, quando substitutio est fideicommissaria, rei particularis, vt si testator instituit filium, vel nepotem in re particulari, & eum grauat, vt eius mortem rem illam restitueret Caio. Hoc etiam in casu subintelligitur tacta illa conditio, si filius decesserit sine liberis. Ita manifestè statuit Iustinian. in d. l. generaliter. §. cum autem in fin. C. de inst. Quæ tamen constitutio explicatur à Socino, in d. l. cum annu. nu. 33. & 34. distinguendo duos casus.

Primus est, quando sola ipsa fideicommissa & legata particularia relicta à patre filijs, vel nepotibus grauat post eorum mortem sunt alteri restituentia. Hoc in casu subintelligitur tacta hæc conditio, si iij grauari decesserit line liberis. Ita d. §. cum autem interpretati sunt Oldrad. & Alber. ibi, & communem esse interpretationem, & non habere contrarietatem scriptis: soci. in d. l. cum annu. nu. 34. Eandem probant Bald. in d. l. cum annu. nu. 32. & fideicom. Coll. in d. §. cum autem in fin. articulo in l. Gallus. §. quidam relicti col. 2. vers. sed ipsa differentia. ff. de libe. & post. ibi, & in conf. 93. nu. 6. in fin. Cora in conf. 197. nu. 7. in fin. lib. 3. Dec. in d. l. generaliter. §. cum autem, nu. 15. & in conf. 181. colum. 2. vers. secundum casum. & de eadem facti specie interrogat eundem respondit Ruin. in conf. 77. nu. 4. lib. 2. & quæquam aduersus Ruin. & Decium eadem de facti specie responderit Soc. in conf. 112. lib. 1. attamen verè ibi. nu. 16. hunc casum affirmat. Hanc quoque interpretationem secuti sunt Gulielmus Benedic. in c. Reynat. in verbo si ab his, lib. 1. nu. 15. de testam.

Secundus est casus, quando pater instituit filium in omnibus bonis, vel maiori parte, & cum grauat post mortem suam restituerem rem aliquam alteri. Ita scripserunt Oldrad. & Albericus in d. §. Cum autem Bald. in conf. 141. Punctum talis est. Quidam reliquit in fin. lib. 3. Socinus in d. l. cum annu. nu. 35. vers. secundum casum. Decius in d. conf. 181. colum. 2. vers. primo est quando, & ibidem Moderni, Parisien. in annotat. Qui quidem intelligunt hoc in casu non nisi, nec procedere text. d. §. cum autem, in fine. cessat enim hoc in casu ratio illa, l. cum acutissimi, in fine. quod veritabile non sit testatorem voluisse antepone re alienas successiones propriis, cum testator non totam successionem, sed rem particularem tantum restitui voluerit.

Ceterum ab hac opinione dissentit sibi parum constans Bald. in d. l. cum acutissimi, nu. 12. quem secuti sunt ibi. Barbat. nu. 7. Alex. in d. l. generaliter. §. cum autem, nu. 9. & ibidem 14. col. 3. vers. quia limitata. Socinus in d. conf. 113. nu. 16. lib. 1. & alios refert Tyrac. in l. si frater, in verbo omnia, nu. 3. C. de reuoc. dona.

Hæc postrema opinio defendi facili potest, quando restituta, vel restituentia adeo magni est valoris, vt veritabile non sit, testatorem voluisse eam relinquere, vel restitui, si filius grauat susceperit filios.

Ita sensu Socinus in d. l. cum annu. nu. 36. & 37. & clarè ac in specie declarat Socinus in d. conf. 133. nu. 16. & ibi. 10. lib. 1. & idem sensu Tyrac. in d. verbo omnia, nu. 4. cum nil intersit quo ad detrimentum filij grauari, quod restituitur totam penè hæreditatem, vel rem vnam multam valoris. Et confert quod responderunt Socinus in conf. 125. nu. 28. lib. 1. & Decian. in conf. 1. nu. 203. lib. 1. & Attius supra suo loco.

Præterea tunc prædicti casus declarantur & locum habent, quando tempore conditi testamenti nondum nati sunt nepotes filij grauari: sicuti si sunt nati.

Nam tunc quod ad legata & fideicommissa particularia non subintelligitur hæc conditio, si decesserit sine filiis. Ita Socinus in d. l. cum annu. nu. 35. vers. sed alii in hac materia, qui dicit, vt consulesse, vt verè consuluit in conf. 191. colum. 6. vers. sed ad prædicta respondens, lib. 2.

Declaratur t casus iste, vt locum non habeat in substitutione fideicommissaria facta in vita grauari, vt si testator instituit filium, & cum grauat post aliquod certum tempus restitueret, puta post annum. Nam tunc non subintelligitur hæc tacta conditio, si filius grauat non haberet filios. Ita ego in d. l. cum acutissimi in verbo, vitam suam. C. de fideicom. & in l. ex factis. §. si qui regatur in verbo, ex volumate. ff. ad Trebell. Beron. in d. l. cum annu. nu. 1. & ibidem Socinus. nu. 28. & 32. qui alios refert 14. in d. l. generaliter. §. cum autem, nu. 12. vers. 3. regula. & ibid. Decimus. 12. C. de inst. & sub. Autemque Gomezium in libro 1. de variis regulis. cap. 5. nu. 37. Parisius in conf. 19. nu. 97. libr. 2. Emanuel Costa in c. si pater, in verbo, si ab his, lib. 1. nu. 12. de testam. in 6. & Antonium Padua in d. l. cum acutissimi, nu. 39. quod alios nonnullos receperit. Et huius declarationis ea est ratio, quod sicuti testator post certum illud tempus restitui non fideicommissum præstituit, prædixit ipsum substitutum ipso instituto, atque cum ipsi prætulit. Ita etiam cum videtur liberis grauari prætulisse, si viua mater. C. de boni. matern. Declaratur secundò, vt locum non habeat quando legatum, vel fideicommissum illam particulare præstandum est ab hærede extraneo filij grauari. Ita Decius in conf. 131. nu. 1. vers. vltimum.

Sextus est casus, quando l. substitutio est compendiosa, in qua continentur substitutiones directæ & oblique, neque vulgaris, pupillaris, & exemplaris, quæ directæ sunt, nec non & fideicommissaria.

ris, id est, obliqua, vt explicauit supra, in presump. dicendum est, quod ad fideicommissarium dubium non esse, quin subintelligatur tacita hæc conditio: *quem ad modum in specie scripsit Socin. in d.l. cum aus. num. 19. vers. in tam. Ceterum in c. 1. col. pen. lib. 4. de re. iur. in c. 128. nu. 8. lib. 2. aliat. in l. Centurio. nu. 96. de vulg. & pupill. subf. C. in c. 162. nu. 2. in fin. & in alij. omnes, quos infra referam.*

Porro dubitatio est, quod ad vulgarem comprehensam in ipsa compendiosa, ob nexitatem, quam habent vulgaris & fideicommissaria, vtrius sub compendiosa, an scilicet respectu vulgaris subintelligatur conditio hæc, si decesserit sine liberis? Hæc de re sunt opinionones.

Nam Socinus in d. l. cum aus. num. 19. vers. limita. ta. & in communem opinionem. scripsit etiam in vulgari comprehensa in compendiosa subintelligi conditionem hanc tacitam, si institutus non habebat filios.

Et Socinus in specie secuti sunt Rubens in c. 26. nu. 4. Ruin. in c. 131. col. pen. vers. vlt. non obstat, lib. 3. & Alciat. in l. Centurio. nu. 96. ff. de vulg. & pup. subf.

Et ij quidem ea ratione i prima moti sunt, quod par virtus est tacti & expressi, cum quid ff. si cert. pec. Atqui quid in compendiosa est expressa hæc conditio, si decesserit sine liberis, refertur tam ad vulgarem quam ad fideicommissariam: sicut scripsit Bart. in l. Centurio. nu. 22. vers. quæ. & vtrum vulgatum facta per verbum communem ff. de vulg. & pupill. subf. & manifestius Oldrad. in c. 139. Thema tale est, G. Lenonien. & Specul. in tr. de testam. §. i. in vltima addidit. Et secuti sunt Ruinus in c. 93. num. 1. lib. 2. Socin. in c. 142. col. penult. lib. 1. Socin. in c. 106. num. 4. & in 21. lib. 1. Beron. in c. 123. nu. 9. & in 15. lib. 2. Alciat. in resp. 492. nu. 26. Crau. in c. 62. col. 1.

Ite ergo tam ad vulgarem quam ad fideicommissariam referri debet conditio hæc tacita, si decesserit sine liberis.

Ceterum huic argumentationi respondet multis modis Ruinus in c. 106. num. 5. lib. 1. Decius in c. 416. num. 16. Socinus iun. in c. 100. num. 7. lib. 1. & Curt. iun. in c. 33. num. 3. Qui quidem quatuor grauissimi iuris interpretes de eadem facti specie, nempe super testamentum Bartholomæi Coleoni Atheniensis Capitanei generalis Serenissimi huius Venetiarum Dominijs responderunt.

Et primo Ruin. in d. c. 106. nu. 5. lib. 1. & si obscure admodum, respondet diuersam esse rationem inter conditionem, si sine liberis, expressam in compendiosa, & conditionem hanc subintellectam & tacitam. Nam quid est expressa, respicit tam tempus antea aditam hereditatem, quam postea, vt præstat in l. de decur. h. ar.

Quo sane tempore antea aditam hereditatem, non potest habere locum fideicommissaria, fed vulgaris tantum, illa à quo. ff. de testam. ff. ad Trebell. cum ergo tam decedenti sine liberis antea aditam hereditatem, quam decedenti sine liberis post aditam facta est substitutio: Ea propter conditio expressa refertur ad vtrique, quæ vtrique determinat. Sed quæ (inquit Ruin.) subintelligitur, dicitur subintelligi respectu vnus tantum, nempe fideicommissariæ, non autem vulgaris. Quæ sane responsio mihi non probatur, cum non offendat Ruinus, quæ ratione factum sit, vt conditio hæc subintellecta in substitutione compendiosa, quæ iam vulgarem vt fideicommissariam continet, non ita referatur ad vulgarem sicut ad fideicommissariam.

Respondet secundò Decius in d. c. 106. nu. 16. vers. nec obstat alia supra, quod Bar. in d. l. Centurio allegauit Socin. nò dicit illud quod Socin. refert, sed hoc tantum affirmat, in compendiosa contineri vulgarem: Et compendiosam illam ibi exemplificari à Bart. duobus modis, videlicet, quando testator dixit, si filius meus decesserit sine liberis, vel quando cunctis.

Nam vtraque substitutio habet tractum temporis, vt Bar. ipse declarat. Respondet tertio Decius, admissio quod scripserit id quod refert Socinus male sensit Bart. sicuti ipse Dec. ibidem non offendit, & in §. attigimus. Respondet quartò Decius, admissio Bar. id recte affirmasse, attamen (inquit Decius) non bene insertur ad casum nostrum. Nam Bar. loquitur in conditione expressa à testatore: Nos vero in tacita, quæ à lege subintelligitur.

Quæ sane conditio tacita non ita extenditur sicut expressa, vt scripsit glo. in l. 1. §. sed videamus, ff. de success. editio. & in Clem. 8. de in verbor. partibus, de verbor. signifi. & scripsit Alexand. in l. 1. §. quod quis, iur. illatus à Decio, illatus, quod tacite in vno capitulo intelligitur, ad aliud capitulum non porrigit. Et hæc quidem responsio mihi magis placet, cum iam ex dictis supra cõstet in specie huius dispositionis, d. l. cum aus. & d. l. cum acutissimi. & d. §.

Meusch. Præsumpt.

cum autem, multum differre conditionem hanc tacitam à illa expressa à testatore, sicuti inter se hoc differre scripsimus post aliorum rationem in d. l. gener. aliter, & cum autem. nu. 6. & Ripa in l. ex factis, §. si quis rogatus, l. 1. nu. 27. ff. ad Trebell.

Secundò pro Socini opinione vigere magis videretur, quòd tam vulgaris quam fideicommissaria acque cõtinerent vnitatem orationis & sermonis sub compendiosa. Atqui ea, quæ sub vnitatem sermonis aequaliter continentur, aequaliter diffiniri & terminari debent, iam hoc iure ff. de vulg. & pup. subf. Ergo sicuti in fideicommissaria comprehensa sub hæc compendiosa subintelligitur tacita hæc conditio, si grauatus decesserit sine liberis, ita etiam subintelligi debet in vulgari.

Verum respondent primò Ruinus in d. c. 106. nu. 5. vers. nec obstat, quod in dubio & Curt. iun. in c. 33. num. 3. in casu nostro, conditionem hanc tacitam subintelligi iure quodam speciali, & contra iuris regulas, neque contra regulam, si ita stipulatum §. Chrylog. nu. ff. de verborum obligat. quibus, quod dicimus, in dispositione non subintelligi personam, nisi nominata sit. In casu vero §. legatarius, §. vlt. de leg. 3. vbi Bar. conditio inerat ex natura rei, & secundum commune. Atqui (vouluerunt dicere Ruinus & Curtius) quando conditio & qualitas iure speciali non in casu inest, & in altero iure communi, & si casus ipsi vniuntur sermonis vnitatem, non tamen aequalis fit determinatio: Ergo idem dicendum in casu nostro, in quo conditio hæc tacita, subintelligitur in fideicommissaria iure quodam speciali, d. l. cum aus. Illa minor propositio probatur secundum Ruin. & Curtium, in l. mulieri & Titio. ff. de condit. & demonstr. vbi conditio reijcitur de legato facto mulieri non autem de parte relicta Titio: atque ita legatum factum mulieri non recipit eandem determinationem, cum illo facto Titio. Et hoc quidem, quia quoad mulierem conditio reijcitur de iure speciali. Et eo textu adductus docuit Bartol. in l. Titia, §. Titia cum vobis, nu. 2. de leg. 2. quòd si vxor relinquitur marito d. gmina & usufructuaria instituitur filijs, & extraneo vxor ipsa in parte extranei habebit plenum usufructum, in parte vero filijs, cum sequatur alimenta tantum. Atq; ita fuit inæqualis determinatio, quia illa verba, si iure speciali, & consuetudine Bulgari habent hanc interpretationem.

Verum responsio hæc confutari potest traditione & declaratione eademdem Ruini, in c. 33. nu. 2. vers. vlt. in d. post lib. 2. dum in specie declarando, d. l. cum aus. scripsit, quod aliquando i vno determinabile est fauorabilis altero, ex mera legis dispositione, sine aliqua præsumptione iure testatoris. Hoc in casu adducunt inæqualis determinatio, quia lex non præsumit, quod disponens voluerit æqualem determinare. Ita Ruinus intelligit l. Titia scriptum, de leg. 1. l. hæc consilissima, §. ex imperfecto, C. de testat. ex doctrina Bar. in d. l. Titia, nu. 2. de leg. 2. Aliquid i vno vnum determinabile est fauorabilis altero non simpliciter dispositione legis, sed ex tacita & interpretata mente disponens. Hoc in casu æqualis fit determinatio, etiam si inter ea sit diuersa ratio, vel alterum sit fauorabilis, vt probam. l. cum hoc iure ff. de vulg. & pup. subf. & in testamento, C. de testam. milit. Hoc secundò in casu loquitur & procedit, d. l. cum aus. quæ est (vt diximus supra) interpretatio, quam lex facit à se præsumptæ voluntatis testatoris.

Rectius itaque responderi potest, licet retorquendo argumentum, vna determinatio i respiciens plura determinabilia & æqualiter determinat, d. l. cum hoc iure ff. de vulg. & pup. subf. At qui in vulgari substitutione non subintelligitur tacita hæc conditio, si decesserit sine liberis: Ergo nec intelligi debet in fideicommissaria, quæ vna cum ipsa vulgari comprehenditur sub compendiosa. Ita sane effectus vnus dispositionis impeditur ob vnitatem alterius dispositionis, qui effectum illum parere non potest: sicuti videmus in casu, d. l. iam hoc iure, vbi si pater vnus filium substituit pueri & impuberi, licet quod ad impuberm debet intelligi facta etiam pupillari: attamen illa impeditur, quia alteri filio pueri pupillariet substitui non potest.

Ita ergo in casu nostro in fideicommissaria hæc subintelligi nò debet hæc conditio cum in vulgari illi coniuncta non possit subintelligi.

Tertio vigere magis videretur, quòd vulgaris & fideicommissaria vt iam attigimus vnitatem continentur sub compendiosa. At qui ratione vniouis virtus tributa vni ex acibus vnitatis communicatur alteri tactu. Ergo non in casu vtrius tributa fideicommissaria dicitur communicata vulgari, quæ vna cum ipsa fideicommissaria vnita est sub compendiosa. Illa minor propositio probatur, in l. qui patri, ff. de acq. hared. vbi qui patri hæres exstitit, etiam

eius filio impuberi haeres esse debet: cum patris testamentum cum pupillari sit connexus.

Et eo textu adductus respondit Soc. Sen. in *conf. 249. col. 3. lib. 2.* pupillarem iunctam & vnitam cum fideicommissaria esse communicare virtutem & essentia suam, ut scilicet facta post mortem plurimum dicatur facta vltimo, iuxta facta dicitur ipse pupillaris.

Ita patet inde Socinus in *L. Marcellus. §. quidam liberi. col. pen. ff. ad Trebell. docuit*, ius accrescenti vnitum cum substitutione vulgari communicare ei naturam & virtutem suam, ut transeat ad fideicom. Omisso alia his similia.

Ceterum respondit etiam, quod imò actus & dispositio alteri vnita retinet naturam suam, nec eius tenuis virtus & effectus augetur ad virtutem & effectum maiori alterius actus sibi vniti, quemadmodum statim multis demonstrabimus.

Contrariam itaque opinionem, quod scilicet in vulgari connexa & vnita cum fideicommissaria quod compendiosa, non subintelligatur tacita hac conditio, si filius infirmus & grauatius decesserit sine liberis, probantur Ruin. in *d. confil. 106. num. 1. lib. 2.* Decius in *d. confil. 416. num. 1.* Curtius Iun. in *d. confil. 33. colum. 1. & 2.* Socinus Iun. in *d. confil. 100. num. 12. lib. 2.* Qui eundem interpretes (ut adnotum supra) de eadem facti specie interrogati idem responderunt. Hanc quoque opinionem probant Bero. in *confil. 125. num. 9. & 10. lib. 2.* Parisius in *confil. 9. num. 93. lib. 2.* & idem affirmant Cornu. in *confil. num. 3. lib. 4.* Vincentius Santolus & Franciscus Calcaeus. inter consilia Socini num. in *confil. 128. lib. 1. §. 16. num. 225. lib. 2. & 2.* & Ciceroni in *descript. Rota Rom. in descript. in tit. de testam.*

Et horum quidem opinio, quae mihi magis probatur, ea primaratione fulcitur, quod & si substitutio hac vulgaris vnita atque connexa sit cum fideicommissaria, non retinet naturam suam. Ita sane ad rem dicimus, quod quilibet substitutio compendiosa regulatur secundum propriam suam naturam. Ita in *specie nostra dixit Decius in d. confil. 416. num. 1. vers. 2. considerandum est*, ex *sententia Bart. in l. haeres meae. §. cum ita. in §. ad Treb. & Alex. in *confil. 1. num. 13. lib. 1. & his accedunt Ruin. Bero. & Parisius, quos retuli & secutus sum in *confil. 85. num. 100. lib. 1. & in *confil. 16. num. 275. lib. 2.****

Huc pertinet, quod si testamentum patris confectum, duobus testibus tantum adhibitis, in quo filij filij infirmus vnus cum extraneo: quod ad filios retinet naturam suam, vel valeat, secus quod ad extraneum: sicuti declarat *huius omnes*. Huc etiā facit quod docuit Bal. in *l. infirmus. §. 2. C. de testam. cum dixit*, si testamentum fratris, in quo pro parte infirma est persona honesta, & pro altera turpis, quod ad honestam personam sustinetur: quod verò ad turpem rumpitur, quæstio in solutio.

Secundo vixit & magis mihi videtur, quod quando vna substitutio regulari debet ad altera militi iuncta: tunc potius fideicommissaria regulari deberet ad vulgari, aliaue directæ, quam econtrā. Ita Socinus in *confil. 249. col. 3. vers. 2. principaliter lib. 2.* Ruin. in *confil. 122. num. 5. & in *confil. 118. num. 1. lib. 2. Parisius in *confil. 93. num. 31. lib. 2. & Ruin. in *confil. 2. num. 1. & 2.****

Est enim i substitutio vulgaris efficacior & nobilior ipsa fideicommissaria. Ita ergo nostro in casu fideicommissaria debet potius regulari ad vulgari, ut in eo non subintelligatur conditio, si decesserit infirmus sine liberis, quam econtrā.

Est etiam aduertendum, quod i quando compendiosa facta est his veris. Et quandoque filius meus decesserit, substitutio Caium vulgariter pupillariter, & per fideicommissum. Hoc sane casu sine controuersia, tacita hac conditio, si decesserit sine liberis, non subintelligitur in vulgari, sed in alijs subintelligenda sit. Ita Decius in *d. confil. 416. num. 10.* Curtius Iun. in *d. confil. 33. num. 2. vers. quia profectio in casu. & Socinus Iun. in *d. confil. 100. num. 2. & num. 3. lib. 2.**

Præterea perpendendum est quod respondit Ruin. in *d. confil. 106. num. 2. lib. 2.* cum dixit, prædictam opinionem Soci. sen. in *d. l. cum autem. num. 19. vers. iuncta tamen*. habere locum in substitutione compendiosa facta in hereditate, atque ita infirmo, scilicet si facta est fideicommissio, atque ita ei, qui facta est substitutio. Subtili & acuta ratione differentia hoc conatus est offendere Ruin. sed amplius deliberandum est.

Ex prædictis i diffiniri potest illa dubitatio, an hac tacita conditio, si decesserit sine liberis, subintelligatur etiam in donatione causa mortis, in qua facta sit substitutio fideicommissaria, vtputa, si testator ita dixit, si contingat hoc morbo me decedere, dono filio meo, post cuius mortem volo bona hæc a me donata peruenire ad Caium. Est sane dubitatio, an subintelligi debeat tacita hac conditio, si filius meus decesserit sine liberis? Et recepta quidem

sententia est, subintelligi debere. Ita Socinus in *d. l. cum autem. num. 18. de cond. & demort. §. post glo. Bald. & Salsicium in *l. 1. C. de dona. cum mortis. quos fecit sine Alex. Corn. in *l. de iur. cum & Castellan. commentum. et i. Gabriel. in *lib. 4. consilium in *l. de fideicom. consilium. num. 20. Quibus accedunt Didacus Covar. in *lib. pract. q. 3. cap. 31. num. 1. Emanuel Cassia in *d. §. si pater in *par. in verbo si. alij. lib. 2. num. 2. de test. in *6. & Antonius Padilla in *d. l. cum autem. num. 10. C. de fideicom. Qui quidem eundem opinionem receperunt Trinquellum & alios nonnulli. Et scribit Socinus in *d. l. cum autem. num. 18. sententiam hæc præter legem & rationem. Ita sane probat d. generaliter. §. cum autem. C. de instit. & substituti. (reliquerit vel decesserit.) Illud verbum decesserit, ad donationem causa mortis refertur. Probatur & ratione, quia (inquit Socinus) donatio causa mortis est simillima legato, *l. 2. de legat. 1. Et in legato non esse dubium subintelligi conditionem hæc, vt si prædicta sit animus.************

Item dicendum est i substitutio facta donationi inter vivos, atque ita in contractu, qui gratia vnus partium situm celebratus est, vtputa si pater donat descendenti cum onere restituendi post mortem suam. Hoc etiā casu intelligitur, si is descendens decesserit sine liberis. Ita affirmant Bal. in *l. cum autem. num. 13. C. de iur. in *d. l. generaliter & l. cum autem. §. 7. Socinus in *d. l. cum autem. num. 9. l. ad i. §. 3. num. 107. C. de iure emphy. Didacus in *d. l. cum autem. num. 12. Colla in *d. verbo si. alij. lib. 2. num. 13. & Padilla in *d. l. cum autem. num. 10. Qui quidem intelligunt, & recte, non habere locum in alijs contractibus gratia vnus qui contrahentium confectis.******

Dubitari etiam solet, an i conditio hæc subintelligatur, quando pater non vocatur & infirmus filium, sed cum tantum in conditione posuit, ut si dixit, infirmo Caium, & si filius meus decesserit intra vigesimum fidei ætatis annum, grauo ipsum Caium restituere hereditatem meam Sempronio. Illius filius testatoris iam apparet positus in conditione tantum, an subintelligatur conditio hæc tacita, si ipse filius decesserit sine liberis. Et non subintelligi scripserunt Bart. in *l. qui filius. §. Sabina. ff. ad Trebell. & idem Imola col. vi. vers. vltimum diligenter nota. Caltr. in *d. l. cum autem. num. 2. & ibid. Socinus num. 15. l. in generaliter. §. cum autem. num. 8. C. de iur. & substituti. & ibidem Decius num. 12. & idem Decius in *confil. 131. num. 2. vers. vlt. videri. Kimin. Sen. in *confil. 213. num. 21. lib. 2. Ruin. in *confil. 106. col. pen. lib. 2. Curt. Iun. in *confil. 33. num. 8. & Socinus in *confil. 100. num. 1. lib. 2. qui tres (vt etiam supra) referunt de eadem facti specie responderunt, idē scripserunt Anton. Padilla in *d. l. cum autem. num. 10. C. de fideicommissis. Emanuel Cassia in *d. §. si pater in *par. in verbo si. alij. lib. 2. num. 11. in fine de testa. in *6. & Bero. Zambo in *l. haeres meae. num. 9. cum ita in *7. parte. num. 1. ff. ad Trebell. de iur. sensu plura etiam scripsit Bero. in *confil. 128. num. 23. cum nonnulli sequuntur lib. 2.**************

Nunc superest, i vt attingamus, an filij filij, qui præsumuntur positi in conditione, censentur vocati ex testamento, vel potius positi in conditione tantum ad exclusionem substituti, & consequenter quod eis reservatum sit ius succedendi ab intestato lorum modo? Quia re dicendum est, receptum ab omnibus iuribus esse opinionem, non præsumi vocatos ex testamento. Hanc enim probant Baldus, Castrensis, Corsetus, Anchranus, Socinus sen. Ruin. & alij multi, quos longa ferie congitit Ioseph Rusticus in *commentariis*, an & quando liber in conditione postest vocatus, *lib. 1. cap. 1. col. 1.* Et quosiam hoc in loco ego ipse magna ex parte congerisseram. Illis accedit Antonius Padilla in *l. cum autem. num. 46. vers. de iur. iur. sententiam. C. de fideicommissis*. Non enim explico rationes & argumenta, quæ satis diligenter & acutè enucleantur bene eruditus Rusticus, loci indidicasse iudicabit. Annotet etiā hic potest illa dubitatio, an hoc in casu sit locus transiitionis: verum quia hæc de re dicimus infra in præsumpt. 201. in cõsuetud. hæc silentio inuoluendum duximus.

PRAESVMTIO XC.

Hæredem rogatum restituere cum vellet, præsumi rogatum tempore mortis.

SYMMARIA.

1. Haeres rogatus restituere quando voluerit, quo tempore restituere teneatur.
2. Velle in vltimis voluntatibus dicitur si qui moritur.
3. Velle fauore dei in dicitur, quo decessit.
4. Velle in contractibus & sententiis non dicitur iuramentis.

Dys-

DEVOTATVM aliquando fuit, quando testator mandauit
1 tunc, ut hereditatem relinqueret, quando uellet, quo
tempore relinqueret praefumatur rogatus, & responsum fuit
2 Scatoli in *tracrem. §. pen. ff. de leg. 3. primum rogatum cum mo-*
3 *do* Nam tunc lares uelle relinqueret dicitur. Et hanc esse pre-
sumptionem iuris scripsit Ioan. Andree in *adda. ad specul. tit. de*
4 *praesumpt. §. p. 1. in verbo, in praesentia adda.*

Hinc Bart. in *d. §. pen. dixit*, in ultimis uoluntatibus eum dici
5 & praefumi uelle quando moritur. Idque plus uoluntatis volun-
6 tatis innotet. Idem Bart. in *l. p. 1. ff. de iur. iur. §. solut. matr. quo loci di-*
7 *stinctione* pariter esse fauore dotis, ut moriens uelle praefumatur &
8 dicatur. Dicitur uelle esse scripsit Bart. in *l. contractibus, & in iudi-*
9 *cat. sententia* fuit ad idem Bart. & reliqui in *l. Centesimi, §. si ita*
10 *spolatus, de ver. b. oblig. Qua de re copiose scripsi in libro 1. de Arbitrarijs*
11 *iudicijs quae. 69.*

PRAESVMPT. XCI.

Descendentibus uocatis, de quibus praefumatur
testatore senfisse.

SYMARIA.

- 1 Testator quando uocat descendentes, quos uocasse praefumatur.
Quod regulariter censentur uocati tam masculi, quam feminae,
nam. 2.
- 2 Et hoc etiam quod ad masculos, qui ex feminis ortum duxerunt,
nam. 3.
- 3 Descendentium nomine comprehenduntur tam feminae ex masculis
natae, quam masculi ex feminis orti.
- 4 Descendentium nomine tunc masculi ex feminis non comprehenduntur,
quando est relicta fideicommissum descendenti uocatus.
Idem quando testator ad fideicommissum successionem uocat descen-
- 5 dentes per uariem sexum, nam. 6.
- 6 Descendentibus uocatis, censentur uocati omnes usque in infinitum,
cuiusque finis gradus, etiam qui nondum nati sunt, vel concepti tem-
- 7 pore mortis testatoris.

CONVENIT huic loco vt differamus,† quos uocasse praefu-
1 matur testator, qui uocat descendentes. Hac de re duo co-
2 nstituto capita, quorum vnum est respectu sexus, alterum re-
3 spectu graduum.

Primo in capite pro regula est constituendum,† uocatis de-
4 scendentibus, censeri uocatas tam feminas quam masculos, ita
5 scripsit Alexan. in *conf. 160. num. 5. libro 2. Cretius in L. omnes popu-*
6 *li, num. 1. §. ff. de iust. & iure. Decius in c. 223. num. 4. in *conf. 413.**

nam. 11. in *conf. 468. num. 32. in *conf. 497. num. 6. & in *conf. 170. num. 9.***

Parisi in *conf. 26. num. 34. lib. 2. Ber. in *conf. 120. num. 6. lib. 2. Natta in**

1 *conf. 64. num. 8. lib. 2. & Rebuffus in L. liberorum, in verbo, descendunt, de*
2 *verborum signific. idem ego ipse scripsi in *conf. 718. num. 4. & 5. & supra in**

3 *praesumpt. 74. num. 26. Ratio est, quia hoc nomen, descendentes, est*
4 *nomen commune utrique sexui conueniens, sicuti Socini & Re-*
5 *buffus dixerunt.*

6 Extenditur primum,† vt locum habeat etiam quod ad masculos
7 qui ex feminis orti sunt. Nam & ij lib. nomine descendenti
8 continentur, ita Alex. in *conf. 246. in fine, lib. 2. Socini, sen. in *conf. 51.**

9 *num. 1. & lib. 4. Decius in *conf. 222. num. 2. & in *conf. 413. num. 11. Pa-***

10 *risi in *conf. 31. num. 30. in *conf. 38. num. 11. & in *conf. 92. num. 62. lib. 2.****

11 *Natta in *conf. 66. num. 14. lib. 2. Ber. in *conf. 127. num. 2. lib. 3. Rota Roman.***

12 *in *conf. 212. num. 4. part. 2. Alciatus in *respon. 163. num. 3. & accedit quod***

13 *idem est dicere de generatione, quod de descendenti, vt scri-*

14 *bunt Buttrius in c. mouet, de ind. & Carneti in *conf. 31. num. 4. lib. 3. & in**

15 *conf. 233. num. 3. prope medium, lib. 4. Atqui nepos ex filia, dicitur ex*

16 *generatione materna, ita Castren. in l. 1. num. 3. C. de condit. instest. &*

17 *in *conf. 300. vbi quodam processu, & in *conf. 316. supra scriptum D. consil-***

18 *iator, lib. 2. Imola in *conf. 62. Cor. in *conf. 219. num. 11. lib. 2. in *conf. 51. num. 4. lib.****

19 *3. & in *conf. 233. num. 3. & 4. lib. 4. Soci. Sen. in *conf. 25. num. 1. lib. 1. Dec.***

20 *in *conf. 223. num. 3. & in *conf. 497. num. 3. Gotard. in *conf. 20. num. 3. Pa-****

21 *risi in *conf. 247. num. 58. lib. 3. & Beruac in *conf. 120. num. 34. lib. 2. Ita ergo***

22 *dicti debet ex descendentiibus.*

23 Extenditur secundum,† vt habeat locum e contra, nempe in fee-
24 minis natis ex masculis. Nam & hic sine controversia dicuntur
25 contineri sub nomine descendentiū, Alex. in *conf. 160. num. 2. &*
26 *post alias quos commemorat Parisi in *conf. 51. num. 34. lib. 2. & Beroni in**

27 *in *conf. 120. num. 6. lib. 2.**

Declaratur primum praedicta regula,† vt locum non habeat,†
1 quando fideicommissum relictum est descendentiū masculis.
Nam tunc non continentur masculi descendentes ex feminis, ita
2 tradit Socini sen. in l. Gallus. §. ante de lege. nu. 6. ff. de liber. & p. 1. in
3 *conf. 2. num. 5. lib. 3. Alciatus in *respon. 66. num. 23. & 34. q. 1. in**

4 *conf. 172. num. 24. in fin. Ita etiam Martellus in verbal. 120. §. si-
5 *mplic. noscitur, & semini non continetur, ubi nonne liberorum masculi**

6 *notantur. Et Martellus in *seni sunt permixti, quos censeri in *conf. 172.***

7 *num. 12. Et illa accidit Moderico Parisi in *Commentarijs ad *conf. 172.***

8 *Parisii, §. 26. nu. 6. Molin. in lib. 3. de *testam. primogen. cap. 3. num. 47. & scri-**

9 *psi etiam in *conf. 400. num. 82.**

10 Et huius quidem sententiae est ratio, quia concessa est, res-
11 tatorum uoluisse conferre agnationem & familiam, relinque-

12 re fideicommissum pro masculis, iuxta ea, quae scripsi supra, in *re-*
13 *sumpt. 1.* Et ideo cum masculi orti ex feminis non possint testa-

14 toris familiam conferre, ex quo non testatoris, sed proprii patris
15 familiam sequuntur, sequitur dicendum, sub eo nomine descen-

16 dentium masculorum non contineri.

Declaratur secundum,† vt non habeat locum, quando testator
17 ad fideicommissum successionem uocat descendentes per uiri-

18 lem sexum. Nam & hoc casu masculi descendentes ex feminis
19 non continentur, ita scripsit Socini sen. in *conf. 51. num. 3. lib. 4. post*

20 *Bald. in l. Gallus. §. num. de lege. ff. de liber. & p. 1. in fin. Imo & feminā*

21 *ex masculo ortam non contineri hoc casu scripsit uultum 1 me*

22 *concelli in *conf. 205. num. 20. lib. 3. ubi in *23. recti* Berolium in *conf.***

23 *77. num. 19. lib. 2. qui scripsit, verum non esse distinctionem illam*

24 *Socini, sen. in d. §. num. de lege, nu. 4. distinguunt, quod aut testator*

25 *uocat descendentes per lineam masculinam, aut ex linea ipsa*

26 *masculina, Quam quidem distinctionem probat & Alciatus in d. §. nos*

27 *de lege, nu. 10. Idem etiam scripsi in *conf. 3. num. 6.**

1 Secundum est huius disputationis caput,† quod circa gradus
2 versatur, nempe cuius gradus descendentes uocati praefumatur.

3 Et dicendum est censeri uocatos omnes usque in infinitum,† ut
4 C. de suo & legit. hered. & §. in Auth. de hered. ab intestat. ven. & scri-

5 psit Alex. in *conf. 36. col. 1. lib. 1. in *conf. 160. lib. 2. Decius in *conf. 223. &***

6 *in *conf. 414. column. vlt. quos uocat in *conf. 6. num. 34. & in *conf.****

7 *13. num. 21. lib. 2. in *conf. 231. num. 33. & in *conf. 253. num. 3. lib. 3. Hic ac-***

8 *cedit Soc. sen. in *conf. 11. column. 1. lib. 4. Gotard. in *conf. 20. num. 8. Natta in***

9 *conf. 64. num. 6. lib. 2. in *conf. 47. num. 2. lib. 3. & hoc sequitur, ubi hoc descendentiū nomine contineri**

10 *nondum natos, vel conceptos tempore mortis testatoris, &*

11 *uentis calis fideicommissi. Qua de re differimus infra in *praesumpt.**

12 *110. 93.*

PRAESVMPT. XCII.

Primogenito ad fideicommissi successionem
uocato, de quo testatore senfisse
praefumatur.

SYMARIA.

- 1 Primogenito ad successionem fideicommissi uocato a testatore, praesumitur
2 uocatus a testatore, non autem qui dignatus & animo dedit
3 alios antecessit, quod intelligitur etiam de eo, qui solum natus est, nam
4 dicitur primogenitus, num. 2.
- 5 Primogenitus est dicitur, qui tempore successionis est natus maior, licet
6 alius ante eum natus & mortuus sit.
- 7 Primogenitus filius, vel cuius partem in dicitur primogenitus, ut ad fidei-
8 commissi successionem admittatur.
- 9 Primogenitus Regis dicitur etiam ille, qui natus est ante adeptum re-
10 gnum a patre.
- 11 Testator quando uocat maiores de domo, si primi filii existerent tem-
12 pore coedit testamenti decesserunt, alij gradus admittuntur.

CONTINGIT sapissimè† testatores uocari ad fidei-
1 commissi successionem primogenitum, & ob id ambigi solet, de
2 quo intelligatur†? Hac de disputatione pauca dicturus sum,
3 cum intert ueritatem extant doctrinarum interpretum
4 commentarij de iure primigeniorum, de Hispanorum primoge-
5 nijs, & de maioratu.

Hoc primum dicimus, quod quando testator uocat primoge-
1 nitum, intelligitur uocasse eum, qui aetate maior est, non autem
2 eum, qui dignitate, scientia, genere, vel alij animi & corporis do-
3 tibus alios antecessit, ita post Tyraq. in *trac. de iure primigen. quae. 1.*

lib. 4. num.

nom. 10. & Gregorium Lopez in commentarijs ad leges Hispaniarum, scripserunt Ludovicus Molina in libro 3. de Hispan. primogen. capite 1. numer. 2. & Iacobus Simancas in libro 1. de primogen. Hispan. cap. 7. & idem ego ipse affirmavi in consil. 211. num. 26. libro tertio, post Cratium ibi relatum.

Secundo observandum est, quod primogenito vocato, intelligitur etiam de eo, qui filius natus est. Nam & hic dicitur primogenitus, sed nullus alius post eum natus est, & loquitur de verbis. significat. & scripserunt Tyracel. in d. tract. de iure primogen. quass. 1. num. 3. & quass. 2.

Tertio annotandum est, primogenitum dici eum, qui tempore successione est natus maior, & si alius ante eum natus & mortuus sit, ita post Baldum, Alexandrum, & Iohannem, & alios, scripserunt Tyracel. in d. tract. de iure primogen. quass. 3. num. 6. & latius in comprobati in consil. 97. num. 9. lib. 1. & in consil. 220. num. 38. lib. 3. ubi scripsi hoc dici improbit. Et ille accedit Melchior Palaeus in tractatu de maioratu in 2. part. quass. 6. num. 47.

Quarto ambigi solet, an filius primogeniti, vel filius patris dicitur primogenitus, ut ad fideicommissi successionem admittatur. Existimari semper veriorum & receptam magis esse opinionem eorum, qui affirmant, filium primogeniti admitti debere, excludo parvo: quoniam admodum longa & diligenti disputatione de consil. 211. lib. 3. vbi num. 32. commemoravi in suis prope doctores probasse hanc sententiam.

Quinto observandum est, primogenitum Regis dici etiam illum, qui natus est ante adeptum regnum a patre ipso Rege, sicuti post alios scripserunt Tyracel. in tract. de iure primogen. quass. 31. num. 1. Corasius in l. senator filius s. de Senato. & Melchior Palaeus in tract. de maioratu par. 2. quass. 3. in illatione 5. & latissime comprobavi in consil. 677. lib. 7.

Sexto notandum est, quod si testator vocavit maiores de domo, si primi illi excellentes tempore conditi testamenti decesserint, alij gradatim admittuntur, ita Anchbar in consil. 38. & alij per multos, quos congei in consil. 97. num. 19. & commemorat testator Ludovicus Molin. lib. 1. de Hispan. primogen. s. 1. num. 19. & Didacus Burgensis Salomon. Hispan. lib. 1. quass. 1. num. 9. & 2. num. 78.

Ceterum ab Anchbarani & Romani hac sententia dissenferit Bald. & alij, quos commemoravi in d. consil. 97. num. 1. versis. non obstat secundum, lib. 1.

PRAESVMT. XCIII.

Filij, descendentes, agnati vel cognati nondum nati, vel concepti tempore euentus casus fideicommissi, an & quando ex praesumpta mente testatoris ad fideicommissi successionem admittantur.

SYMMARIA.

1. Filij & descendentes nondum nati tempore euentus casus fideicommissi, quando agitur de fideicommissio vel legato puro, non praesumuntur a testatore vocati. Et quid in fideicommissio conditionali, num. 2. & 3.
2. Agnati, quos nondum nati sunt, sed tantum concepti tempore euentus casus fideicommissi, ad fideicommissi conditionalem praesumuntur a testatore vocati. Et quid si reperitur agnati, quorum unus erat natus tempore conditi testamenti, alter vero natus est tempore, quo euenit conditio, num. 5.
3. Agnatus proximior profertur remotiori in successione fideicommissi conditionali.
4. Agnatus admittitur ad successionem, & nato eo tempore quo euenit conditio, si deinde natus est alter eiusdem gradus, non admittitur ad successionem, nec concorsit cum iam admisso.
5. Fideicommissio relicta & filij descendentes in infinitum, adiecta prohibitione alienationis, cum facultate quod ad alienari ex possint reuocare alienata si facta alienatione ab aliquibus alijs commensurati, an si tunc extant post mortem suam restituerit alijs futuris descendenti etiam concepti post dictam reuocationem. Et quid si facta est alienatio ab illa agnato, qui tempore mortis suae reliquerunt solum agnatos, qui alienationis tempore nondum concepti erant, an si recuperare poterant, num. 9.

DIFFICILIS admodum & perplexa est disputatio, an & quando filij, & descendentes, agnati vel cognati nondum nati, vel concepti tempore euentus casus fideicommissi, ex praesumpta testatoris voluntate ad ipsius fideicommissi successionem admitti debeant? Distingueret hac in re soleo aliquot casus.

Primus est, quando agitur de fideicommissio vel legato puro. Hoc sane casu filij & descendentes nondum nati, vel concepti non praesumuntur a testatore vocati, atque ita non admittuntur, sed illi tantum, qui nati, vel concepti reperiantur eo tempore mortis testatoris, ita scripserunt Alex. Socius, Raim. Curt. in Tyracel. Albo, Capitulo, & Ludovicus Molina, quos congei in consil. 106. num. 21. lib. 2. & latius in consil. 413. num. 1. lib. 3. quod loci commemoravi rationes, & argumenta, quibus vera haec tradit probatur. Eiusdem opinionis addo nunc Ioan. Petrum Sordani in consil. 125. num. 31. & Rota Roman. in decis. 379. in fin. in 1. part. in nouissime editis.

Secundus est casus, quando fideicommissio est conditionalis. Hoc in casu agnati, vel cognati, vel concepti tempore mortis testatoris admittuntur, si gradu aequales sunt, ita Socin. in l. si co-gnatus, m. 5. versis. & idem, & num. 16. & 28. & alij omnes adnotant: & sententia sum in consil. 106. m. 3. & 6. lib. 2. & in d. co. si. 413. num. 12. & 13. quod loci dixi sententiam hanc probare text. Licet ita, & in fideicommissio de leg. 2. ibi: [Qui ex nomine defuncti fuerint eo tempore, quod testator moreretur.] Considerandi & eiusdem in locum rationem. Ita dicimus, natos & conceptos tempore quo res suppositi fideicommissio fuit alienata, admitti ad eius reuocationem, ita post Tyracel. & alios ab eo citatos, scripsi in d. consil. 413. num. 46. & Zambus qui infra num. 23. & 230. & Rotam in decis. 379. in fin.

Tertius est casus, quando fideicommissio est conditionalis: & agnati, vel cognati reperiantur nati tempore euentus conditionis, sique casus successione, & si non extaret tempore conditi testamenti, nec mortis testatoris. Hoc in casu admittuntur omnes, si modo sunt gradu aequales: alioquin proximiores excludunt remotiores, ita affirmant Lamberti in l. deus, Andrea, Castrensis, Alex. Raim. Inf. Desus, Faris. Curt. in Alciat. Socin. in Enobar. Tyracel. & Albo, quos commemoravi & sententia sum in d. consil. 106. m. 28. & 79. & alios adnotavi in d. consil. 413. num. 13. vbi idem quanda.

Extenditur hic casus, si locum habet etiam in agnatis nondum natis, sed tamen conceptis eo tempore quo casus successione euenit, ita scripsi in d. consil. 106. num. 28. lib. 2. & in d. consil. 413. num. 15. & num. 16. lib. 3. & in d. consil. 413. num. 15. & num. 16. lib. 3. vbi multo sic in specie affirmata commemoravi.

Quartus casus, quando tempore quo euenit casus successione reperitur agnati, quorum unus tamen natus erat tempore conditi testamenti, vel mortis testatoris. Alter vero natus est tempore quo euenit conditio. Hoc in casu admittitur prius ille, qui extabat tempore conditi testamenti, ita scripsi in d. consil. 106. m. 31. & in d. consil. 413. num. 13. versis. verum & num. 14. vbi sic declaravi traditionem illam Lamberti & sequacium. Et dixit a declarasse Tyracel. & Curtium in ibi commemorati.

Quintus est casus, quando ex agnatis, qui nati, vel concepti reperiantur eo tempore vel testamenti conditi, vel mortis testatoris, vel euentus conditionis & casus successione, unus eorum est gradu proximior & magis conueniens: Hoc in casu proximior ille admitti debet, excludo remotiore, ita ex sententia Castrensis, Raim. Grat. & aliorum declaravi in d. consil. 106. num. 21. in d. consil. 21. num. 16. & in d. consil. 413. num. 15.

Sextus est casus, quando tempore quo euenit conditio, sique casus successione natus est agnatus, & qui admittitur suad. ad successionem. Deinde ex post natus est alter eiusdem gradus. Hoc sine casu, agnatus ille, qui superuenit, non admittitur ad successionem: atque ita non concorsit cum iam admisso, ita respondens Castrensis, Alexander, Socinus senior, Crassetta, Alciatus, Albo, & pusilla, & Ludovicus Molina, quos commemoravi in d. consil. 413. num. 32. & in decis. 379. num. 1. parte prima, in nouissime editis. Et eo in consil. 413. num. 17. & multis subsequens, sententiam hanc ratumini & argumentis comprobavi. Et eandem visum et tandem probare etiam Ioan. Petrum Sordani in d. consil. 25. num. 1. Idem etiam scripsi Hieron. Zambus in l. heredes mei, s. cum in quarta parte, num. 22. a. versis. contra etiam, & num. 23. §. ad Trebell. & his conflat minus recte respondisse Alciatum in respon. 712. in secunda dubio, cum dixit, quod etiam primogenitus fuit exclusus a successione, ob possessionem religionis, si ei superuenit habilitas ad succedendum, debet admitti, depulso secundo genito iam ad successionem admisso.

Nec repugnant auctoritates illae multae, quae pro contraria opinione adducuntur a Ludouico Molina lib. 3. de Hispan. primogen.

gen. 5. 10. nu. 25. & à Riminalium. in conf. 564. nu. 23. 24. & 25. Nam
illis respondi in d. conf. 413. col. pen. versic. respondetur secundo.

Ex his intelligimus verum esse quod scripsi *in conf. 43. nu.*
47. quod si res supposita fidei commisso alienata fuerit, et deinde de-
quod, vel agnati alienantis, qui tempore mortis eius, qui alie-
navit, nati, vel concepti erant, rem illam recuperant, non tene-
tur eam restituere in totum, vel aliqua pro parte alteri descende-
nti, vel agnato, qui deinde conceptus & natus est: cum ex his
litteris fuerit. *Et bene videri sententiam comprobari in dicto confil. 43.*
num. 3. ubi sic intellexi Ruinum in confil. 22. num. 11. & 12. lib. 2. Idem
dixi in confil. 363. num. 17. libro 6. vbi num. 29. sic declaravi Ruinum in
confil. 22.

Septimus est casus, quando testator reliquit fideicommissum
 filijs & descendebus in infinitum, & adiecta est expressa
 prohibitio alienationis bonorum, cum facultate, quod si di di fi-
 lij, vel aliqui ex descendebus alienarent, alij non alienantes Ita-
 tem possent reuocare alienata, quæ ipsi reuocantibus censentur
 acquita perinde ac si illi alienantes essent mortui. Deinde con-
 tingit quod alienatione ab aliquibus facta, alij eam reuocant,
 atque ita in ijs bonis successerunt, & dubitatur, an illi teneantur
 post mortem suam restituere alijs futuris descendebus etiam
 conceptis post dictam reuocationem? Hoc in casu isti concepti
 post reuocationem rei alienate admittuntur ad successionem.
 Nam cum iij descendentes nolint succedere ob casum alienatio-
 nis & reuocationis, sed ob ipsam substitutionem in casum mortis
 factam, sequitur dicendum, satis esse, quod iij descendentes, & va-
 gnati nati vel concepti fuerint tempore quo euenit casus sub-
 stitutionis, & si tempore alienationis & reuocationis nec nati, nec
 concepti forent, & arguuntur in dicto consil. 413. numer. 48. vbi sic de-
 claratur per hanc de leg. 2. c. dicit, hoc in casu de iure posse opinum
 esse Caspium in consil. 247. In casu, que vertitur Saena, numer. 3. li-
 bre. seneca, quem fecisti iure in me commemorasti præcato in libro.
 Etiam accedit Ioan. Petrus Sordus in consil. 125. numer. 20. qui alios
 refert.

⁹ Odaeus et calvus,† quando fideicommissum fuit, si dicitur tu
super, et facia et alienatio ab illis agnatis existentibus, qui tem-
poris mortis sui reliquerunt folium agnatorum, quia alienationes tem-
porales dum concepti erant. Et dubitatur, an iij recuperare possint
Calpren. l. Aquis. 27. respondit recuperare posse, fecit Ca-
labrensem se intellexit aliter. respondit. 69. 4. verbi. tertio respon-
ditur, quem videtur et fecimus folium d. c. 113. num. 49. quod scripsit.
si de arboribus Natipam, Rolandum, et alios, quos ibi reuert. Eridem
respondit Iosa. Petrus Sord. in consuetud. 127. num. 30. qui pariter reuelat Na-
tipam, Rolandum, et Aliatum.

PRAESVMPT. XCIII.

Nepotes quando sub filiorum nomine in testatoris
dispositione contineantur, vel non continean-
tur coniecturis & præsumptionibus, bre-
uis, sed clara enarratio.

SYMMARIA

- 1 Nepotes est quando sub filiorum nomine praesumptio continetur
in testatorum dispositione.
2 Nepos proprie nuncupatur appellacione filij. Et id locum habet, et
tenetur quando conciscitur & praesumptio nepotis apparet potest testator
sub eo filij nomine comprehendere voluisse nepotem.
3 Nepotes filiorum nomine non continentur, quando testator restrictit
discretis legibus filij in vel sub filijs filijs suis.
4 Idem quando vocatur filium sub nomine proprio, num. 4.
5 Idem quando sint nominati filij nominibus proprijs, & postea fit di-
ctum, filij filijs filijs suis.
6 Idem quando disponit in eadem dispositione discretis locutus esse
de filijs & nepotibus suis.
7 Masculinum licet concipiat femininum, attamen quando discretis
sacris est mentio virginitatis, fecit, non dicitur concipere.
8 Nepotes filiorum nomine non continentur, quando filij sunt a testa-
torum mutati in instituitur, non autem nepotes, & in substitutione de
inde simpliciter filios vocati filijs.
9 Idem quando testator scripsit heredes filios suos tantum, & postea
discretis, etiam si aliqua de istis filiorum meorum decederet autem
autem mulierem, et substituit supra scriptis filijs suis, num. 9.
10 Idem quando vocando nepotes sub eo nomine liberorum, deinde in

substitutione vocat filios suos, num. 10.

Idem quando dispositio adaptari non potest ad nepotes, m. 11.

Idem quando testator in alijs testamenti partibus sub nomine filiorum intellexit solum de filijs primi gradus, nam & in ea parte, in qua de filijs simpliciter locutus est, non praesumitur de nepotibus intellexisse. nu. 12.

13 *Nepotes filiarum nomine non complelluntur, quando testator agnis portionibus in capita filios substituisse.*
Et idem, quando aliqui magis delecti excluderetur à minus dilecto. num. 12.

Idem quando in loco, ubi conditum est testamentum, extat statutum, quoddam verba testamenti intelligantur ad litteram ut iacent, nu. 15.

16 Testator praeiunxit velle suam dispositionem esse conformem statu-
to & legi ipsi municipali.

17 Nepos nomine filij non comprehenditur, quando tempore conditi testamenti exabant filij & nepotes, & testator solum filios nominavit. Idem quando agitur de successione transversali ultra patrum matrum, nu. 18.

19 Causa testatari regulatur à causa intestati.

20 *Nepos quando aequè ac filius succedit ab intestato, nomine filiorum dicitur comprehendi.*

21 *Nepotes nomine filij non veniunt, quando à transversali vocati sunt
filij transversales, & ibi redditur ratio.*

*Idem quando testator gravavit filium onere fideicommissi, nu. 22.
Idem quando dispositio iam sortita fuit effectum suum in personam*

См. также: 23.

24. *Nepotes filiorum nomine comprehenduntur, quando testator cōstituit appellare nepotem nomine filij, & hoc etiam in substitutionibus fideicommissarij. Idem quando constituit fideicommissum pro conservatione agnationis & familie. m. 25.*

Idem quando alioqui extranei vel remotiores admitterentur, exclusi ipsi negotiorum. n. 26.

*Idem quando testator habuit nomina filiorum & liberorum pro spon-
sionibus. 20. 27.*

Idem quando substituit quoscunque filios nascituros, nu. 28.
Idem quando substituit in stirpem. Et non in caput. nu. 20.

Idem quando testator protulit verba in certum futurum eventum.

remore non reuerantur filii, sed nepotes tantum. nu. 31.

TESTATORUS scripsit et vel propria ignorantia, vel me-

ITEM EXISTIT IN IURISDICTIONE VEL PROPRIETATE MOR-
 MORIA LAPSI, VEL NOTARIJ IMPERITIA, QUOD FREQUENTIUS EST, DE
 CEPTI, VOCANT, VEL FIDEICOMMISSI ONERE GRAVANT FILIOS, NULL

nepotum mentione facta: quapropter dubitari multoties solet an sub illo filiorum nomine contingantur & nepotes? Hac de re

multa scripsit Antonius Gabriel in lib. 6. conclusio num, in tit. de verbor. signif. conclus. 1. et ego ipse in conf. 215. lib. 2.

Verum ordinatè magis, quantum præfens disputatio postulat aliqua commemorabo. Est primum pro regula proponendum

filiū appellatōne, ex sermōnis proprietate, nepotem non cōtine-
ri: cū aliū sit filiū, aliū nepos. / *filiū habet* *Ed. Maced.* / *quon-*

secundum alios non potest, alios nepotes. *ff. de test. am. tut. l. i. lib. i. tit. i. §. vlt. in iustit.*
qui test. am. tutor. *l. xxi. de test. am. tut. l. i. lib. i. tit. i. §. vlt. in iustit.*

bor signis. & alij permulti, quos longa serie congesti in cons. 215. nu. 12. & ibid. nu. 80. cum subsec. demonstrari. iura ab alijs pro contraria opi-

opione allegata non probare, quòd proprietate sermonis nomen filii comprehendat non potest sed solum id egerit multis in casu

bus per interpretationem quandam: quæ nil aliud est quàm con-
iectura & presumptio, ut ex hoc *manu fuit* lib. 1. c. 27.

Hæc regula, quod filij nomine non contineatur nepos, locum
habet multo magis, quando coniecturis & præsumptionibus a-

habere multo magis, quoniam et necesse est et praeiudicium non esse ap-
parere potest, testatorem sub eo filij nomine comprehendere non
fuisse nepotem: sicuti respondit in d. conf. 215. num. 27. lib. 2. postea et

Cornei & Alciati, Socini um. & Hieronymi Gabrielis. Hic aliquot enumerabimus coniecturas, quibus regula hanc confirmabitur: dein

de recensēbimus alias nōnullas, quibus ab ipsa regula recedimus: reliquas studiose observabunt.

Prima est coniectura sumpta ex verbis: † ut si testator is dicitur
 Lego filiis Titii vel filiis suis vel substituo filios suos

Nam tunc testator restrictè & limitatè loqui dicitur : & ob id comprehendere voluit filios primi gradus tantum : non autem

comprehendere voluit filios primi gradus tantum: non autem
nepotes: qui immediate filij dici non possunt, ita in specie docuit S.
qui tenet in l. Gallus & instituitur. non e. ff. de liberis & aliis. de iur. l. 1.

tant omissionem Imola: ac text. l. cum pater. §. bar. editatem, de leg. 2. & de conscriptis l. inf. d. §. institutus. nu. 22.

Ident

1 Filium locum patris ingreditur, quando agitur de successione transfuer
falu p[ro]xi in gradu, vt de succedendo patris.
Idem quando de successione auctuali, nu. 9.
Et idem quando de successione matera, nu. 10.
Et habent hoc locum non solum in successione delata a iure communi,
sed etiam in delata a testamento, nu. 11.
Sed in quod ad, in quibus pater ipse representat non erat successio-
ri, nu. 12.

13 Filium non representat patrem, quando agitur de successione transfuer
falu vltra patrum, vel auctuali, vt conuenit cum patre in d.
successione.

14 Filium locum patris ingreditur, quando fideicommissum fuit relicum
ab aliquo ascendente, & sic cum patre conuenit.

15 Testator praesumitur velle suam dispositionem esse conformem iuri co-
muni, & no. seq.

16 Filium representat a patrem, & eius locum tenet, quando agitur de si-
deicommissu relicto a transfuerfalu p[ro]xi in gradu.
Idem quando tempore mortis testatoris nepos ipse esse filio vel pronepos
ex nepote nondum natus vel conceptus erat, nu. 17.

Idem quando filius vivebat tempore mortis patris testatoris, nu. 18.
Et hoc multo magis, quando conuenit aliqua coelectura, quia testator
significauit velle filium representare personam patris, nu. 19.

17 Filium non representat patrem, quando dicit testator, quod succedat
falu gradu p[ro]xi in gradu. Et quid operetur huiusmodi clausula.
Idem quando testator vocat proximam, nu. 21.

Idem quando testator vocat superiorem, nu. 22. intellige vt ibid.
Idem quando testator vocat superiorem fratres, deinde nomine
appellat eos non filios, nu. 23.

Idem quando extat aliqua qualitas impediens representationem,
nu. 24.

Idem quando testator vocat immediati nato, nu. 25.

Idem quando aliquibus conuenit testator consti, testatorem non solum succe-
dendi iuri conuenit ordinem, quo filius ab intestato succe-
dit, nu. 26.

18 Filius representationem non est locum, quando testator conuenit voca-
uit filium.

Idem quando testator instituit heredem filioe substitutionem in
verbo, & p[ro]latio eius heredes inuenit iussit, nu. 28.

Idem quando consti a testatore non agitur dilecti filii, nu. 29.

Idem quando testator vult succedere digne successio, nu. 30.

19 Filium an representat a patrem in fideicommissu relicto a patre, vel
alio transfuerfalu.
Quid conuenit a consti, ut testatorem voluit filium representa-
re de herede patris personam, nu. 32. & seq.

20 Testator si vocat fratres & eorum liberos seu descendentes, vno fra-
trum p[ro]xi in gradu, cum filium vnum cum patre admittitur ad p[ro]p[ri]um
aliter, vt transfuerfalu locum est, nu. 33.

21 Filius representat auctu locum est, quando aliqui mitem dilecti ante-
ponuntur a testatore magis dilecti in successione fideicommissu transfuer-
falu.

Idem quando testator dicit, quid succedat in stirpe, & non in capi-
ta, nu. 35.

22 Stirps ex pluribus diuersis gradibus constituitur, & vnum corpus repu-
tatur ex toto ipso genere, unde nulli est differentia inter paulo proxi-
miorum, & paulo remotiorum.

23 Filius representat a patrem in successione fideicommissu transfuerfalu, quan-
do testator dicit, iussit aut eandem assilitionem tam erga filium, quam
quoniam erga fratrem.

Idem quando fideicommissum fuit relicum a fratre & eorum descen-
dentibus sub qualitate hereditaria, nu. 38.

Idem quando testator considerat cumlibet heredi lineam distri-
butione, nu. 39.

24 Filium an representet personam patris in successione feudali, nu. seq.

De feudo hereditario idem indicatur quod de alijs bonis heredita-
rijs idem de emphyteusi hereditaria.

25 In feudo exp[re]cto & prouidentia filius non representat patrem,
nu. 40.

26 Filium locum patris non ingreditur, in emphyteusi exp[re]cto & prou-
dentia.

Contra, num. 45.
Idem quando agitur de succedendo in primogenitura, nu. 44.
Et quid in feudo iussu, nu. 46.

representationem hanc, cum agitur de successione ab intestato,
a multis fictionem legis appellari. Ita fanz Arctinus, Alexander,
Ruinus, Rubrus, Callaneus, & Rolan. quos conuenit aui in consil.
124. nu. 96. lib. 2. & huiusmodi visum quoniam in consil. 200. nu. 4. lib. 2.

Ceterum hanc representationem hanc esse praesumptam,
non autem fictam scripserunt Paris. Socin. iun. Decianus, Caphalus,
& alij nonnulli, quos retuli & p[ro]baui in consil. 337. num. 33. lib. 4. Exi-
limo vtrunque opinionem esse veram, sic declarando, quod fictio
representatio sit quaedam fictio, quam lex facit, fingendo
personam filij esse illam patris, sicuti satis clare probat rex. 7. cum
filius, verum aequum enim esse, in Iulio, de herede, quod ab intestato
defer. cum dixit Iustinianus, aequum videri, vt filius loco patris
habeatur. Hac tamen fictio fundata est in praesumpta mente &
voluntate eius, de cuius successione & hereditate agitur, lex enim
praesumit, vt moriens, vt patris aui, vel patris, ab intestato tacite
vocauerit filium loco patris, qui aliquo successurum erat. Simi-
le est quod diximus in praesumpt. 57. dum explicamus, non fimo-
lo cum aui. ff. de condit. & demonst. sit ex fictione legis, vel
ex praesumpta voluntate testatoris. Cum vero agitur de succe-
ssione ex testamento, totum dicimus pendere a praesumpta testa-
toris mentem voluerit locum esse huius representationis, vel no,
vt suo loco dicemus.

Est item sciendum, quod representationem hanc esse iure quodam
speciali, & propterea esse quid extraordinarium, & conse-
quenter in dubio est locum non esse, ita scripserunt Iacob. Belusius,
Bart. Castr. Arret. & Lufedum, quos secutus sum in consil. 220. nu. 4. lib. 2.
& in consil. 269. nu. 61. versu. 3.

Est quoque sciendum, quod in illis casibus, in quibus vel lege
vel hominis dispositione sancitum est, representationem locum
esse illa non potest dici fabulosa, & impedita quibuscunque con-
suetudine, sed illa tantum, quae ex verbis dispositionis colligitur,
ita declarando traditionem Praeposit. tunc. 1. numer. 10. de feudo Marchia,
Affi. dicitur 1. in p[ro]p[ri]um. num. 18. de eo qui filius & heres. & vbi Peraltum
rubric. ff. de heredi. institut. in verbo, & in id p[ro]termutat, numer. 30.
scripte Ludouicus Molina in Libro 3. de Hispanum primogenio, cap. 8.
nu. 2. & 3.

Est demum sciendum, quod quando dicimus filium ingre-
di locum patris, gradus non dicitur corrupti, sed representari,
atque ita non remouitur dicitur gradus, sed ille, qui pater re-
presentatus succederet, ita Bald. Alex. & reliqui, quos secutus sum in
consil. 200. nu. 4. lib. 2.

His praemissis & exp[re]ssis, distinguo atque constituo plura
capita.

Primum est caput, quando agitur de successione ab intestato;
Quae successio dicitur ex legis dispositione. Hoc facit in capite
plures casus constituo.

Primum est, quando agitur de successione ascendente, vt pu-
ta aui, vel proau, hoc casu filius representat patrem, ita statim Iu-
stinianus in d. & cum filius in Iulio. de herede. quae ab intestato, defer. Imo
cum agitur de successione etiam proau, filius ingreditur locum
patris, vt scripserunt gloss. an. 6. multis. in Iulio. de lib[er]t. vbi manifeste
Ioan. Faber. & secutus sum a me consilij in consil. 324. num. 36. lib. 2. & in
consil. 317. num. 6. lib. 4. Et illi accedunt Ludouicus Molina in lib. 3. de His-
panum primogenio, cap. 8. nu. 6. & Decianus in consil. num. 4. lib. 2.

Est item id, quando agitur de successione aui & proau, vt
respondit Decianus in consil. 17. num. 2. & item 1. & in consil. 387. num. 2.
adductis text. 7. reliquit in Authen. de heredi. quae ab intestato, veniunt. Imo idem
est, quando agitur de successione abau, vel alterius ascenden-
tis vltra eius gradus: sicuti scripserunt gloss. in 6. multis. in Iulio. de lib[er]t.
de success. lib[er]t. & videtur Ioan. Faber num. 1. & idem in 6. Ceterum, cum
3. In Iulio. de legat. agnat. success. salis in Authen. in successione, in fine de legat.
hered. videtur in libro Praetatorum quod statim, cap. 31. nu. 1. Ludou-
ic. Molin. & Decianus in locis supra alleg. adductis text. 7. item veniunt, Iu-
stinianus de herede. quae ab intestato, defer.

Declaratur tamen hic casus, vt locum habeat quod ad ea, in quibus
pater ipse a filio representatur successus, non autem quod
ea, in quibus non successisset. Non enim plurius iuris esse potest in
filio causato, quam in patre causante. Ita in specie Bald. in l. rema,
num. 1. C. de in ius v[er]s[us]and. cum dixit, nepotem ex filio succedere,
ex representatione patris, qui successurum erat, si vixisset, nepotem
vero ex filia non succedere, propterea quod representat perlonam
matris exclusum. Et Baldus fecit fortitudo Alex. and. num. 1. Iafon
num. 6. & Decianus num. 7. Idem in specie & manifestum affir-
matum Ioan. Andree in rub. extr. de feudo, culum permittit. versu. item
quamuis. Older. in consil. 224. numer. 37. Tyracquel de tractatu consue-
tuum.

ERGREGIA admodum, quod in iudicijs frequentissima est hae
disputatio, de qua plura constituta capita, quibus facilius
explicabitur atque declarabitur. Est tamen prius sciendum,

verum, & Didacum, quos retuli & fecimus sum in conf. 124. num. 85. in conf. 290. num. 39. & 40. lib. 2. in conf. 215. num. 138. & in conf. 269. num. 51. lib. 3. & in conf. 317. num. 31. lib. 4. Et prædicti accedunt Martia, in epistola de fidei commisso quæst. 32. Aluarus Valens in quæstionibus juris empiricæ quæst. 50. num. 57. & Ludovicus Molina in lib. 3. de Hispan. primogen. cap. 8. num. 8. & Decius in conf. 4. num. 16. lib. 3.

Cætèrum confecturam hanc duobus modis declaravi in dicta conf. 124. num. 86. & 87. Et primum quidem, quando filius vellet succedere ex persona propria, scilicet si ex illa patris. Nam tunc æqualis hæret patris & avunculi.

Secundo dixi, scilicet hanc, salua gradu prærogativa, nil operari, quando adiecta fuit altera, nempe, quod succederent in stirpes, & non in capita, & idem scripsi in conf. 317. num. 36. lib. 4. Nō est quod hic repetam in illis in locis scripta.

21 Secunda est conjectura, t quando testator vocavit proximiores. Nam tunc filius non repræsentat patrem: sicut scripsimus Parisius in conf. 30. num. 51. & in conf. 37. num. 37. & in conf. 40. num. 25. lib. 2. Didacum in libro practicum quæstionum, cap. 36. num. 3. vers. 3. ad intellectum. Et illa accedunt Angel. Arer. in §. cum filius, in fin. in l. i. l. de hered. que ab intestato defer. La. Roland. in conf. 38. num. 23. lib. 2. Decianus in conf. 37. in fin. lib. 1. Idem affirmat Alexan. Raderensis, Aluarus Valens in tract. de iure emphiteutico, cap. 50. num. 36. quod refert eiusdem opinionis Tyraneus & Crispanus, & La. Tiffanum in conf. 65. num. 1. commentarius de Anal. quæ. 4. num. 19.

Verum à prædictis dissentiunt Baldus in conf. 488. casu talis est. Quindam Titius, lib. 3. Alexander, in conf. 137. num. 1. lib. 1. la. in conf. 139. casu primi vers. 4. in terminis lib. 4. Corneus in conf. 24. in fin. lib. 2. Ludovicus Molina in lib. 3. de Hispan. primogen. cap. 7. num. 1. vers. 2. in fine. etiam alios congesti & secutus sum in conf. 317. num. 27. lib. 4. ubi copiose comprobavi.

22 Tertia est conjectura, t quando testator vocavit superfiliat. Nam tunc filius non repræsentat personam patris, ita censet Cornæus, Alex. Corneus, Curtius iunior, Parisius, & Crispanus, Didacus, & Antonius Gabriel quæ sit sententia sum in d. conf. 124. num. 95. & in conf. 220. num. 36. lib. 2. & in conf. 269. num. 5. lib. 3. Hu addo alios quamplures, quos diligenter & longa serie enumeravi et edidimus Ludovicus Molina in libro 3. de Hispan. primogen. cap. 8. num. 20. & Alexander Raderensis in Commentariis de Analogy in appendice præ prima, num. 168. Quæ quidem conjectura intelligitur, nisi testator dixerit, quod superfiliat succedat eo ordine & modo, quo essent successuri ab intestato, sicut declarat Derius in conf. 79. num. 2. Parisius in conf. 37. num. 53. libro 2. Alvarus in respo. 77. 4. num. 1. in fin. & Didacus in libro Practicum quæst. cap. 2. vltim. num. 8. vers. 2. in fine. Nam tunc sensistestator locum esse debere huius repræsentationi, quam lex ipsa concedit, & propterea hęc conjectura cessat, quando testator vocavit superfiliat & eorum filios. Nam tunc, etsi vnus illorum, qui superfiliat esse debebant, decederet: at tamen eius filius admittitur, quæ a iustitia dicitur ex propria eius persona, ob illa verba, & eorum filios, ita Alex. in conf. 26. num. 9. lib. 3. quæ fecimus Raderensis in conf. 168. num. 1. lib. 2. & alij, quos longa serie retuli in conf. 795. in primo dubio lib. 2.

23 Quarta est conjectura, t quando testator nominat proprio nomine fratres: deinde nomine appellatur eorum filios. Nam tunc præsumitur voluisse, quod frater prius succederet: & deinde filios, præmotu fratris: quæque in eo filius non ingrederetur locum patris sui, ita scripsimus Angelus, Alexander, Ruinus, Socius Senensis, Decius, Parisius & Curtius iunior, quæ quidem res teli in conf. 124. num. 84. & in conf. 200. num. 12. & in conf. 17. libro 2. & in conf. 269. num. 52. libro 3. & illa accedunt Baldus in conf. 50. Riminaldi iunior in conf. 318. num. 1. 4. & in conf. 6. num. 57. Porro, quomodo intelligi debeat hæc nominatio proprii nominis, declaravi in d. conf. 124. num. 89. 90. & 91. & ibidem num. 96. vers. respondetur etiam secundo. explicavi, quando vocati dicantur nomine appellatio, & admittantur vnâ cum eorum patre. Et deinde eodem in loco, num. 94. vers. respondetur & tertia. scripsi, nominationem hanc, ex proprio nomine non operari repræsentationem, quando repugnat alia conjectura.

24 Quinto est conjectura, t quando aliqua extat qualitas impediens repræsentationem. Exempli gratia, si statutum excludit filias existensibus filiis masculis, neptis ex filio masculino non potest repræsentare eius patrem, quia qualitas masculinitatis deficiens in ea impedit repræsentationem, ita docet Bart. in l. liberorum, num. 23. ff. de verbor. signific. quem secuti sunt Alexander, la. in Ruinus, Crispanus, Decius, Socius, iun. & Belgioner, quos commemorat & probat in conf. 213. num. 147. & ibi accedunt Baldus in l. verna, num. 5. C. de in iur. Voc.

Oldradus in conf. 22. 4. num. 37. Tyraneus in retratu conf. 6. §. glo. 9. num. 101. Moderus Parisien in Commentariis ad conf. 1. vers. in fine. tit. 1. §. 8. glo. 1. num. 12. Ludovicus Molina lib. 3. de Hispan. primogen. cap. 7. num. 2. & cap. 8. num. 8.

Sexta conjectura est, t quando testator vocavit immediate in totos, vt si dixit, succedant filij ex, vel de Caio nati. Nam tunc locus non est repræsentationi, ita scripsit Callæus in conf. 53. num. 19.

Cætèrum ego ipse in conf. 124. num. 99. vers. respondetur primo, & numer. 104. dixi aliquot rationibus esse dubiam hanc Callæi traditionem.

Septima est conjectura, t quando aliquibus coniecturis constat, testatorem noluisse succedi secundum iuris communis ordinem, quod scilicet ab intestato succedat. Nam tunc locus non est repræsentationi, ita respondi in conf. 213. num. 140. lib. 3.

Octava est conjectura, t quando testator coniunctim vocavit filios. Nam tunc locus non est repræsentationi, sed superfiliat coniuncti admittuntur, exclusio filio alterius iam defuncti, ita respondit Curt. iun. in conf. 22. num. 8. & in conf. 161. num. 4. quem declarauimus in conf. 124. num. 108. quod tamen locum non recipit, respondetur primo, & numer. 110. ostendi coniecturam hanc esse vltimam.

Nona est conjectura, t quando testator in institutis heredibus, subiecit substitutionem suis verbis: Et prædictis ius hæredes inuicem substituit, &c. vel dixit, infra scripsit hæredes meos, &c. ita respondi in conf. 124. num. 93. vers. respondetur relatum, lib. 2. & copiosius in conf. 213. num. 132. lib. 3. ubi huius opinionem recepi Baldus, Corneus, Ruinus, Parisius, Curtius iunior, Moder. Paris. Didos. Antonianus Galvilem, & lo. Belog.

Decima est conjectura, t quando constat testatorem magis dixisse filios quam nepotes, vel magis fratres, quam eorum filios. Nam tunc filius non repræsentat personam patris, vt concurat cum patre, ita respondi in conf. 269. num. 57. lib. 3. auctoritate Proprii in c. 1. 10. num. 2. vers. non obstat decimus & vltimus de feodo Maritima, & Alla in conf. 60. num. 9. in fin. & item scripsimus Ru. in conf. 101. num. 21. lib. 2. Curt. iun. in conf. 22. num. 8. & numer. 11. & in conf. 100. num. 7. & la. in conf. 134. Roberti in conf. 37. num. 8. & ego ipse in conf. 69. num. 17. alio in loco recessus moti coniecturam hanc inuicem dilectionis erga fratres, quam erga eorum filios.

Vndecima est conjectura, quando t testator voluit succedi ordine successione. Nam tunc & tenet, quod proximior gradu succedat, atque ita non erit locus repræsentationi, vt respondi Parisius in conf. 38. num. 17. & in conf. 29. lib. 2. qui declarauit, nisi alia conjectura voluntatis testatoris respiciat.

Tertius est casus huius t secundi capitis, quando scilicet agitur de fidei commisso, relecto à propatruo, vel alio simili transfuersali, in cuius successione ab intestato non datur repræsentatio, iuxta eam, quæ diximus supra in tertio casu præcedentis capituli. Hoc line in casu fidei commisso huius transfuersalis locum non esse repræsentationi scripsimus Doct. illi quos retuli in d. conf. 124. num. 84. lib. 2. & verè hoc in casu loquitur Dec. in conf. 100. num. 3. & in conf. 217. num. 2. Curt. iun. in conf. 128. num. 11. & Ru. in conf. 82. col. vlt. & alij relati à Tiffano in dec. 65. num. 1. 2.

Erratio huius casus est eadem, quam & supra considerauimus, quod scilicet testatorem testatorem voluisse in successione fidei commissi tenari debere ordinem, & modum iuris communis. At ius commune non admittit repræsentationem in his transfuersalium successioneibus ab intestato decedentium, vt diximus in d. 3. casu præcedentis capitis. Reg. & c.

Recedit tamen ab hoc casu, t quando extat aliqua coniectura, quæ ostendit testatorem voluisse, filium repræsentare debere patris personam: quem admodum respondi in conf. 200. num. 72. lib. 2. vbi Alexandrum, Socium senensem, & alios commemoravi, & item scripsit Ludovicus Molina in lib. 3. de Hispan. primogen. cap. 8. num. 5. & post Bald. in l. liberi liberi, num. 18. C. de oper. liberi.

Prima est conjectura, t quando testator iste vocauit fratres & eorum filios, seu descendentes. Nam tunc vnus frater præmotus, eius filius vnâ cum patre admittitur ad illius propterea, aliterius quæ transfuersalis testatoris successione, ita scripsimus Cornæus, Socius Senensis, Ruinus, Decius, Parisius, Socius iunior, Crasius, Tyraneus, & Portius Imoleus, quos congesti & probauimus in d. conf. 124. num. 78. vers. sexto accedit, & in conf. 200. num. 68. 71. & 74. lib. 2. & in conf. 317. num. 14. lib. 4. quibus in loco dixi, hoc non esse iure repræsentationem, sed propria vocatio.

Secunda est conjectura, t quando aliqui minus dilecti anteponebantur magis dilectis. Nam & tunc in successione fidei commissi transfuersalis vitra patrum locus est præsentationi, vt tenet

Respondi in conf. 124. nu. 7. vers. 4. hinc lib. 2. quo loci retuli sic respondisse Rucinos & Socinios em.

35 Tertia est coniectura, ¶ quando testator dixit, quod succedatur in stirpes, & non in capita. Nam tunc sensu, quod filius ingreditur locum patris, ita scripserunt Fulgofus, Castrensis, Socinus Senior Rucinos, Partium, Socinus minor, Tarnellus, Partius & Burfatius, quos commemoravi & secutus sum in d. conf. 124. num. 6. in fin. Et praedicti accedunt Erra in quest. 114. nu. 4. Ant. Gabr. in d. conf. 13. nu. 20. & Decia in conf. 9. nu. 5. vers. 3. coniectura, & in nu. 62. lib. 2. & in conf. 21. in fin. & in conf. 55. lib. 23. lib. 3.

36 Et huius sententiae ea est ratio, quam & in d. conf. 124. nu. 67. consideravi, quia ¶ stirpes ex pluribus diversisque gradibus conficitur, & vnum corpus reputatur ex toto ipso genere, & ideo nulla est differentia inter paulo proximiorum, & paulo remotiorum: cum paulo remotior ratione vnitatis aequatur proximiori. Et fuit etiam quod scripti in precedenti presumptione in 6. coniectura secunda capitis. vbi dixi, sub nomine filiorum contineri nepotes, quando substituti fuerunt filij in stirpes, & non in capita. Dissentiant tamen ab hac opinione nonnulli, quorum rationes & argumenta confutavi in d. conf. 124. num. 67. lib. 2. & illis accedit Marzarius in conf. 3. num. 4.

37 Quarta est coniectura, ¶ quando testator demonstravit eandem affectionem tam erga filium, quam erga fratrem. Nam & tunc filius representat personam patris, vt concurrat cum patruo, ita scripsit in d. conf. 124. num. 76. & in d. conf. 357. nu. 11. vbi explicavi aliquos affectionum signa erga utrumque.

38 Quinta est coniectura, ¶ quando fideicommissum fuit relictum fratribus & descendibus eorum sub qualitate hereditaria. Hoc etiam casu filius ingreditur locum patris, ita Angelus, Alexan. Rucin. Curt. Ann. Balaeus & Cratet. quos commemoravi in d. conf. 200. nu. 49. quo loci nu. 50. & multis subsequentibus non leui diligentia declaravi, quoniam modo intelligi hoc debeatur. Non repeto ne ex scriptis scripta conficiam.

39 Sexta est coniectura, ¶ quando testator considerauit cuiuslibet heredis linea distribuitur, ut scilicet ex qualibet linea existeret succedat in stirpem, & non in capita, ita Soc. iun. in conf. 116. num. 23. vers. quarto quo probatur lib. 1. quem retuli in conf. 200. nu. 79. lib. 2.

40 TERTIVM est huius disputationis caput, ¶ quando agitur de successione feudali vel emphyteusi. Quo sane in capite distinguendum sunt tres casus.

41 Primus est, quando agitur de feudo hereditario. Hic casus diffinitur ex dictis in precedentibus capitulis cum idem iudicemus de feudo hereditario, quod de alijs bonis hereditarijs & liberis, sicuti etiam dicimus de emphyteusi hereditaria, vt scripsi in conf. 200. num. 3. 4. lib. 2. post Angel. Alexand. Curt. & Curt. iunior in ibi commemoratos.

42 Secundus est casus, ¶ quando agitur de feudo ex pacto & prouidentia. Hoc in casu sunt opiniones. Nam permulti scripserunt filium non ingredi locum patris, si quidem eum non representare, vt concurrat cum patruo, ita Bart. & alij multi, quos congei in d. conf. 200. num. 63. lib. 2. & in conf. 498. num. 20. lib. 5. quo loci dixi, hanc esse communem opinionem.

43 Idem esse de emphyteusi ¶ ex pacto & prouidentia respondi in conf. 200. nu. 61. & 62. lib. 2. & in conf. 498. num. 20. 21. lib. 5. auctoritate multorum, quos ibi commemoravi.

44 Idem esse ¶ quando agitur de succedendo in primogenitura, scripsit Molina in d. c. 9. nu. 10. & nu. 12.

45 Ceterum, quod ¶ si in etiam in successione feudali ex pacto & prouidentia filius representat personam patris, affirmant alij permulti, quos commemoravi in d. conf. 200. num. 64. & in d. conf. 498. num. 21.

46 Tertius est casus, ¶ quando agitur de feudo misto. Hoc in casu filium ingredi locum patris, eumque representare scripserunt Alexander in conf. 129. num. 8. lib. 5. Natta in conf. 127. num. 7. & Purpurat. in conf. 390. num. 13. lib. 2. de his aut.

PRAESVMPT. XCVI.

Filius spurio & incapaci, quando dolo & fraude relinquitur praesumatur pater.

SYMMARIA.

1 Constantini constitutio in L. c. de natural. lib. liber. patrem in dignitate constitutum nil posse donare vel relinquere filio naturali vel incapaci.

Menoch. Praesumpt.

2 Infinitum constitutio in Auth. licet, C. de natural. lib. liber. patrem filio legitimum carere posse bona sua naturalibus filij relinquere, si quis vero nil prius.

3 Filius spurio pater non modo prohibetur relinquere iure postumo, sed et iure diuino.

4 Pp. Papa V. sanctum, non licere patri relinquere quoniam titulo filij spurio etiam legitimum quendam ex quibus ex filio illius & alij rebus Ecclesiasticis.

5 Prohibetur non solum ipsi spuris non posse relinqui, verum nec ipsorum coniugibus, parantibus filijs, vel alijs quibuscumque attinentibus, num. 5.

6 Filius spuris nec de re, nec inde relictus consequi possunt bona patris, & num. seq.

7 Statutum permittens patri relinquere filio spurio non valet. Idem si disponit, quod opponi non possit aliqua exceptio aduersus ipsum relictum, num. 8.

8 Patri sicuti non est permittitur aliquid relinquere filio spurio, ita nec est ei concessum, vt prohibeat molestiam filij spurio inferri.

9 Haec prohibitio habet locum, vt nec pater possit aliquo titulo ipsi spurio relinquere, num. 10.

10 Et idem quando spurus capere manus aliena ex dispositione ipsius patris, num. 11.

11 Executores testamenti, qui pro suo arbitrio habent distribuere bona testatoris, non possunt ea distribuere in personam filij spurij & testatoris.

12 Filius spuris prohibetur consequi aliqua bona patris, etiam quando pater substituit et ipsum filio legitimum, substitutione: vulgari vel iudiciali, compositi.

13 Idem quando pater pupillariter substituit et ipsum filio legitimum impubem, nu. 14.

14 Idem quando pater reliquit extraneo, qui statim quod confectum est relictum, eum, etiam re addit ipso filio testatoris spurio, nu. 15.

15 Idem quando pater instituit extraneum, & constat ei plurimum commendasse dictam spurum, si deinde instituit ipsum heredem faciat, praesumitur filium, nu. 16.

16 Secus quando testator instituit filium suum legitimum, qui deinde heredem fecit fratrem spurum, qui praesumitur amore potius fratris, quam iussu patris ipsum instituisse, nu. 17.

17 Filius spurio praesumitur si ad aliter datum, quando eius pater contraxit cum aliquo faciente omnium bonorum eiusdem filij nomine, si citius illam heredem omnium bonorum suorum non instituit.

18 Idem quando pater reliquit nepoti legitimum ex filio, contemplatione tamen ipsius filij, nu. 19.

19 Secus si constat relictum fuisse factum huic nepoti contemplatione ipsius nepotis, nu. 20.

20 Et quando id constat post, nu. 22 & seq.

21 Patri culpa vel peccatum non debet nocere filio, in qua ipse filius aliunde habet.

22 Filius legitimus filij spurij animum relinquere posse contemplatione eius nepotis constat, quando ipse filius spurum non decessit.

23 Idem quando auius reliquit sic nepoti, ne aliquis visus sit acquirere filio spurio, nu. 24.

24 Patri ex ga filium etiam praesumitur amor, vt magis velis filio quam sibi beneficium conferri.

25 Pater non tenetur filium diuitem alere, ibid.

26 Pater si habet prolem legitimam, prohibetur relinquere nepoti & filio spurio.

27 Et idem si ipse nepos natus esset ex filio incestuoso, nu. 27.

28 Filius spurio praesumitur si ad aliter datum, quando pater ipsum ei reliquit causam alimentorum ultra debitam quantitatatem.

29 Idem quando pater reliquit filio spurio causam dotis, intelligitur enim quatenus de eo congrua ei assignatur, nu. 29.

30 Pater si propria pecunia acquirit emphyteusiam pro se & filio spurio, admittitur spurum causam alimentorum, nisi alimenta excederent debitam quantitatatem.

31 Filius spurio praesumitur cum fratre relictum, si eius pater instituit Principem aliquem sub conditione, si personaliter veniet ad capienda hereditatem: & interim reliquit spurum & eius descendentes administratores & curatores hereditatis sine redditione rationum.

32 Idem quando ipse pater reliquit ipsi spurio non nominando esse filium suum, nu. 22.

33 Filius spuris non dicitur prohiberi relictum acquirere, quando ei pater reliquit, cum legitimum, & relictus capax erit.

34 Secus si filius sit incapax, nu. 34.

35 Filius spurio si pater reliquit sub conditione, cum relictus capax erit, pendente hac conditione quid agendum erit de hereditate, nu. seq.

tum, ultra tamen debitam quantitatem. Et si cum spurio relinquere possunt & debent alimenta, sic mandante lege possunt in eam habere, de eo quod dicitur in mat. quam possunt per adult. & tradunt consilia Dicitur in epistola de sponsal. p. 1. 2. cap. 8. §. sexto & ad rem non sitam. Cuiusmodi in 2. m. d. & Dicitur in d. §. 5. num. 12. in fin. Attamen hoc intelligitur, quatenus sufficere possit ad ipsa alimenta, non autem ultra. Nam tunc frater praefumitur. Ita in specie docuit Bartol. in l. vlt. num. 7. ff. de huiusmodi, vt cuiusque in speciemodo docuit cautelam, qua pater possit relinquere filio spurio, vt scilicet relinquat ei pro alimentis, donec vixerit, & eo mortuo relinquat ei pro alimentis, donec vixerit, & eo mortuo relinquat ne propter ipsum filium, sub iurisdictione, quod si pater ultra debitam alimentorum quantitatem reliquerit ipsi spurio, frater praefumitur, idem affirmatur Capella in causa d. 38. colum. 3. versio. nota cautela. Bartol. in consil. 46. colum. prima, libro 1. Terratinus in cautela 45. Sylvestri Prius in forma 14. in verbo filij num. 4. Ioan. Lupum in c. per vestras in fine. d. notab. §. 2. & de d. m. z. ut vtrum & vxorem. Parisius in consil. 9. num. 3. libro 2. & in consil. 64. numer. 9. libro 3. Valentinus de Nubibus singulisque filij capite 4. 5. Rolandinus in consil. 7. num. 29. lib. 3.

Et simile dicimus, quod quando statutum prohibet maritum relinquere posse vxori, potest tamen id facere causa alimentorum, uti fraude relicto appareat, sicuti late & docte differt postea Gallicani in Commentariis ad consuetudinem Alexandriae, in verbo sub libris, quesi. 6.

Idem dicendum est, quando pater reliquit filij spurie causam, si decessit relinquere potest, Bartol. in l. vxor. §. pater naturalis, de legat. 3. in l. vlt. C. de d. in promissis & post alios Ripa in l. 1. num. 55. ff. sol. & in Nam & hoc intelligitur, quatenus dos congrua exigit, non vltis esse sensus Bartol. ad l. vlt. num. 7. ff. de huiusmodi vt indig. qui se ita respiciunt. Iuxta. Et his declaratur egregia illa decisio Afflictiensis §. 99. quod si pater propter pecuniam acquirat emphyteusium pro se & filio spurio si spurium admittitur, pater ei acquirere poterit, ex quo illa pecunia praefumitur numerata causa alimentorum ipsius spurii. Hoc inquam declaratur, vt locum habere possit quatenus alimenta ipsa non excederent.

Extenditur decimo, vt locum habeat etiam quando pater spurium insinuat Principem aliquid sub conditione, si personaliter veniat ad capiendum hereditatem, & interim relinquat spurium, & cum decessit admittit hereditatem & reliquitur hereditas, sine reditione rationum. Hoc etiam casu frater praefumitur, uti in specie scripsi Capellanus d. cautela 38. colum. 3. versio. tertia cautela. Et praeceperunt exilissimo, fraudem praefumit etiam si simpliciter insinuat Principem. Nam de eo confidere videtur, quod restituere facit filio ipsius testatoris & si spurio.

Extenditur vnde, imo, vt habeat locum etiam quando pater spurium reliquit ipsi spurio, non nominando esse filium suum, innotat cautela Terratinus cautela 45. in fine, quam improbat Nemo. in lib. 1. Sylvestri Prius num. 58. Nam & hoc in casu non inualidum erit relicto, decepta fraudem filio multis modis probari possit, vt scripsi in lib. 1. de Arbitr. d. 1. §. 99.

Declaratur primo, vt locum non habeat hac prohibitio, ac fraudis praesumptio circa eam, quando pater reliquit filio spurio, cum legitimum & relicto capax erit, ut in specie declaratur Bald. in l. 1. C. de insti. & substit. in l. 1. Gallus §. infirmus in notab. ff. de liberis & posthumis & ibidem Alex. num. 2. Alfonso num. 5. Raim. num. 3. & Socin. pen. num. 3. & idem Socin. in l. quidam in rebus, motu. in ff. de rebus dub. Terratinus in tract. de arte testandi, in tit. 2. cautela vlt. Curt. in consil. 1. C. de testat. in causa in meo alio in verbo, spurium: Dicitur in epistola de sponsal. in 2. part. cap. 1. §. 5. num. 12. Ioan. Marcus Aguilinus in l. Gallus §. & quid si tantum in verbo, quid enim si agna, num. 182. ff. de liberis & posthumis & Melchior Palaeus in tract. de maiorat. part. 1. quesi. 2. in 1. Quibus constat hac esse receptam opinionem, & si ab ea differant Imola in l. in tempus ff. de hered. insti. Gozadinus in consil. 21. num. 73. & Alciat. in l. Gallus §. infirmus, num. 22. ff. lib. & posthu.

Quorum opinio defendi potest in filio incestuoso, qui nec quidem sub conditione, cum capax erit, insinuat, etique relinquere potest, vt docuit Bald. in l. si non in est, C. de incestu mpt. quem secuti sunt Raim. num. 3. infirmus & Alciatus ibid. Salicetus. Corru in consil. 25. lib. Alex. in l. Gallus §. infirmus, num. 4. ff. de liberis & posthumis & ibid. Raim. num. 3. infirmus & Alciat. num. 3. Corru in fine, in verbo, hater. Mansili in fine, 123. & Dicitur in d. §. 5. num. 13. versio. hoc tamen conclusio.

Ceterum dubitari hic solet, quid de hereditate agendum erit, pendente illa conditione, ac quia prius quam spurium ille capax efficiatur. Et multae quidem sunt Doctorem opiniones. Prima fuit eorum, qui estimarunt, filium ipsum spurium consequi posse

administrationem per bonorum possessionem secundum tabulas. Ita Bald. in l. vlt. C. de q. qui sunt sui, vel alieni iuro. Verum in Bald. recte dissentit Ludouicus Sardus in tract. de legitimatone, in fin. & Capellanus in causa 57. colum. 7. versio. 2. cautela.

Et ratione moti sunt, quia i bonorum possessio secundum tabulas non deferuntur nisi ijs, qui aliquo ab intestato succedere possunt, l. 2. §. si sub conditione ff. de bono posside. secund. tab. Alij vero dixerunt, quod pendente hac conditione ipsi semet ipsos dari potest curator ipsi tacenti hereditati, ita Bald. & Angelus in l. si qui autem finatur ff. de hered. insti. idem Baldus in l. vlt. ff. de q. qui sunt sui vel alieni iuro. Alex. in l. Gallus §. infirmus, colum. 1. versio. subdit Baldus. ff. de liberis & posthumis. Ioan. Lupum in verbo, 2. xxi. de donatis inter virum & vxorem c. 29. num. 4. Curtius in notab. in consil. 2. num. 4. Dicitur in epistola de sponsal. parte secunda cap. 8. §. 5. num. 12. versio. in verbo, Ioan. Marcus Aguilinus in l. Gallus §. & quid si tantum, in verbo, Quid si agna, num. 182. ff. de liberis & posthumis & Melchior Palaeus in tract. de maiorat. part. 1. quesi. 2. num. 2. & idem ego ipse scripsi in consil. 492. num. 19. lib. 5. Dissentiant tamen ad praedictis Imola in l. in tempus ff. de hered. insti. & Gozadinus in consil. 21. num. 33. Ceterum Aretinus in d. §. infirmus, in notab. fuit in tertia opinione, nempe, quod ita denum spurium ipse decerni possit curator, & administrator bonorum, si prius decreta ei fuit bonorum possessio. Quo sane opinio vera non effliciam dictum fuerit, bonorum possessione secundum tab. decerni non posse spurio, qui aliquo ab intestato successerit non erat.

Igo certe totum iudicij arbitrio tribuere: sicuti etiam esse potestati committere mihi videntur Baldus, Angel. Alex. & reliqui, cum scribunt, quod spurium ille dari potest curator bonis. Non enim dicunt dari debere, sed potest, quod potestatem, & arbitrium significat, scripsi in lib. 1. de Arbitr. indic. quesi. 3. num. 48. Iudex autem pro sua religione non decernit spurium huius bonorum curatorem, si coniciat, spurij patrem ad fraudandum legis dispositionem cum herede fecisse. Ita quod scripsi, & Castrensis in d. consil. 467. vbi puncto, occurrunt dubia, in fin. lib. 2.

Est praeterea obseruandum, quod quando pater reliquit filio illegitimo, cum factus erit legitimus, & capax successione filij filio statui poterit terminus, intra quem se legitimari faciat; alioquin exclusus sit, ita Baldus in consil. 467. Titulus, colum. penult. versio. Item apparet quodam cautela, lib. 1. quem secuti sunt Melchior Palaeus in d. tract. de maiorat. part. 1. quesi. 2. num. 3.

Declaratur secundo hac dispositio, vt locum non habeat, quando successali ab intestato promissum est in ipso testamento, in quo spurio relicto fuit, illud obseruare. Nam tunc relicto valebit, ita in specie respondit Signoroli in consil. 114. colum. 1.

PRAESVMP.T. XCIIII.

Vxori a marito relicto, quando in fraudem legis praesumatur legatum.

SVMARIA.

1. Maritus relinquendo vxori, qui lege nuncupat relinqueret prohibetur, quando in ipsum legum fraudem relinquit praesumatur, per totum.
2. Leges 12. tabularum sancitum est licere vnicuique, de rebus propriis pro sua libere disporre, & cuiusque, relinquere.
3. Lex Viconia, Viconio laus, neque petimus suam heredem relinqueret filium. Quae abrogata fuit ab imp. num. 4.
4. Statutum Papiae prohibet vxorem herede in filium, complexum est vniuersalem & particularem dispositionem.
5. Verba, infirmus, lego, & huiusmodi directae sunt, verbum autem, relinquo, est conuincum.
6. Statutum si prohibet relinqui vxori, intelligitur etiam prohibere ei per interpositum personam, & si permissit vxori relinqui possit vniuersum, intelligitur, vt possit ei relinqueret etiam ad secundam vota transueni.

Non est a praecedenti longe dissimilis hac disputatio, quando si scilicet maritus relinquendo vxori, cui relinqueret legem municipalis prohibet, in ipsius legis fraudem praesumatur relinquitur. Hac de disputatione multa addo doctae, & acute scripserunt duo huius aetatis celeberrimi eruditissimique Iureconsulti Petrus Peckius in Commentariis de testamentis consensum multis in capitulis, quae sua loca referant, & Lancelottus Gallicanus in Commentariis ad consuetudinem Alexandriae, prohibentem

- 5 cum lex ipsa prohibet quemcunque de facto vexari. Ita quoque intelligi & declarari potest quod scripsit Bald. in l. unica, num. 4. C. de his que pona vint. & in c. lxxxi in fine de iudi. Caliren. in d. l. unica §. tres heredes, num. 3. & ff. ad Trebell. l. si in athen. in fine. in §. C. de sacrosan. eccl. & Didacus in c. Raynaldus §. 1. num. 8. in fine de testam. cum dicunt quod si testator legauit monacho, & prohibuit molestationem ei ab eius Abbate inferri, alioquin in penam legatum illud ad alium transiret, testator legare sic non potuit, sed de iure Abbatem posse consequi legatum si quomodo maleiter acquiritur, sic etiam quando maritus prohibuit inferri molestationem uxori, qui prohibente statuto non potuit legare, ut respondit Raynaldus in c. si. l. 2. §. 2. & multis comprobant Lancelotus Gallus in comment. ar. ad statum Alexandrie. in verbo, non possit, questio 15. num. 6. Simile etiam tradit Bald. in l. unica, num. 8. C. de his que pona vint. Declare etiam scripsit in c. si. l. 2. §. 2. ad l. super replemendo Gonz. ego. Similiter inquam potest habere traditio, ut intelligatur & valeat dispositio seu prohibitio, quoad molestationem factam quam Abbas inferre non potest, de iure autem atque ita in iudicio potest cum testator disponere non possit contra legis precepta, iureque potest de legat. 1. & ad rem sic respondit Bar. in d. conf. 35. col. 1. §. 3.

- 7 Secundus est casus, quando testator potest de re aliqua ad libitum disponere, & prohibet molestationem, vel controuersiam inferri ei, qui reliquit. Hoc sane casu praesumitur testatorem sensisse tam de molestatione iuris, quam facti. Ita intelligit legum glo. in d. l. unica §. tres heredes ff. ad Trebell. in verbo, moueri, & Bar. in l. potest an. l. 2. num. 6. ff. de hered. inst. in fine. sic quoque recte Alexan. in c. 12. l. 2. resp. ad id, quod testator reliquit fundum uxori, & prohibuit heredi ne controuersiam vel molestationem ei sub pena priuationis hereditatis inferret, non poterit heres in iudicio vexare legatarium filium cum (ut dixit Alexan.) potuerit testator sic relinquere penam priuationis indidere, & in c. 162. num. 1. l. 2. & Alexandrum secuti sunt Berolus in c. 176. num. 4. l. 3. Duran. in tract. de ar. et p. in tit. 8. cap. 3. Tyraque de extradi. conf. 2. §. 35. glo. 4. num. 99. Ripa in l. 1. num. 2. ff. de re iud. & apertius Socinus Junior in c. 113. num. 3. §. 1. in quantum verbum l. 1. cum multis subsequentiis, qui respondit, quod si testator tacite prohibuit filio heredi detractionem legitime, & Trebellianicam ad beneficium substituit, quem non molestari mandauit heredi sub pena priuationis hereditatis, intelligitur prohibita etiam molestia iudicialis: Cum detractiones illas impedire poterit testator filio, qui heres esse voluit. Et cum Socino idem ibidem in casu respondit Rayn. in c. 77. num. 7. & l. 2. c. de eadem facti specie respondens Decian. in c. 181. num. 11. aliter & male scripsit.

- 8 Et hic quidem casus, quando testator vult ut verba generalibus, ut si dixit, quod quomodo molestia non inferretur, vel quouis modo, vel qualitercumque similibus. Nam tunc sine dubio dicitur prohibuisse etiam molestiam iudicalem. Itaque respondit Rayn. in c. 16. colum. 5. vers. praeerea fau. l. 3. Decian. in c. 6. num. 1. & Raynaldus in c. 77. num. 4. l. 2. Felix in c. causam que, num. 2. & sic habet autem de rescript. Socin. tumor in d. conf. 10. num. 29. l. 1. & Cephal. in c. 41. num. 221. Quocirca heres molestia habet astrictam legatarii iure priuati hereditate, & propterea desinit esse heres cum effectu & directe: Non autem in iudicio detractionem Trebellianicam, si ut egerit de iur. l. nolo in l. quatenus testamento, num. 17. ff. de iud. in fine. quem male intellexit Raynaldus in c. causam que, num. 2. de probat. & in c. 10. colum. 7. l. 1. & in c. 11. §. 4. colum. 2. l. 2. & Cuscuta in singulari. in verbo, molestia. Illam tamen Imole traditionem improbat Raynaldus in c. 16. num. 1. l. 2. Qui de re amplius deliberandum est.

- 9 Tertius est casus, quando testator potuit quidem de re ipsa disponere, & prohibuit molestiam inferri, sed tamen illa molestia, quae deinde inferretur est de re, quae est secundum naturam dispositioni, & actus, ut in eo exemplo, testator prohibuit molestiam inferri uxori, qui reliquit bonorum suorum vsum fructum, & heres petat cautionem sibi ab ipsa usufructuaria praestari de vendendo & fruendo boni viri arbitrio: Hae sane molestia testatorem prohibita non praesumitur, ex quo est de natura usufructus quod cautio praestetur. Ita in specie docuit Bald. in l. C. de usufructu. & in l. 1. num. 27. C. de his que pona vint. quem secuti sunt Cuscuta in c. 16. §. 4. & l. 4. de iud. Alexan. in c. 12. num. 6. l. 2. & iud. glo. de bonis §. 1. num. 5. ff. ad legem Falcidianam. Barla. in c. in praesentia, num. 14. de probat. & in c. 12. colum. 7. l. 1. & in c. 16. colum. 5. l. 3. Raynaldus in c. 15. num. 15. l. 1. in c. 16. num. 2. &

in c. 77. num. 3. l. 2. Decian. in c. 181. num. 11. Antonius Cuscuta in singulari in verbo, molestia. incipit. Quia, Barla. in c. 12. l. 1. l. 1. Socin. tumor in c. 115. num. 26. in fine l. 1. Didacus in c. Raynaldus §. primo, num. 8. de testam. & Relat. in tractatu nominationum, questio 15. num. 8. Et idem scripsit Didacus in praesentia conuenerit, ad statum Alexandrie in verbo, non possit, questio 15. num. 7. qui videri esse dixit, quando heres petat usufructuaria haec consilium debet tamen tatum.

Quartus est casus, quando ex mente praesumpta, vel potius ex subiecta materia colligitur testatorem, vel alium disponentem, vel contrahentem sensisse tam de iudiciali molestia quam de extrajudiciali, quae facti esse dicitur. Ita Bald. in l. C. de iud. num. 2. Cuscuta in singulari, in verbo, molestia, incipit. Quia, versum. l. iud. praesentia. Alexan. in l. eadem possidere, in princip. num. 6. ff. de acquir. poss. §. manifestum Didacus in dicto c. Raynaldus §. 1. num. 8. versum. quod tam. de testam. Et hoc accedunt Decian. in c. si sitatus, in a. notab. de rescript. & Gomez. in regula Cancellaria, de triennali possessione, quod si. versum. & ista omnia. Asserit solet exemplum, ut si aliquis prohiberetur molestari in nudinis, intelligitur tam de molestia iuris quam facti, sicuti Baldus, Cuscuta, & alij praecitati scripserunt. Est simile exemplum, quando conuentum fuit inter spoliatorem & spoliatum, quod si spoliator non molestareretur, intelligitur tam de iure quam de facto. Barla. in c. 2. num. 16. in fine de iud. spoliati, quos secuti sunt Barla. in c. 12. colum. 7. l. 2. Decian. in c. si sitatus, in a. notab. Felix in c. causam que, num. 24. de rescript. & Gomez. in d. quod si. §. 1. l. 1. in l. 1. versum. in fine. C. de transf. & Relat. in d. tractatu nominationum, questio 15. num. 8. versum. alij habent. Hoc enim suadet ipsa subiecta materia: cum spoliato permittum non sit de facto recuperare amissionem possessionis, nisi incontinenti. Et ideo promittendo non molestare, intelligitur de iure. Potest etiam afferri exemplum ex Imola in c. 26. §. 1. administratori promittit Dominus, quod cum non molestabit, intelligitur quo ad actum administrationis & ne ob leuem culpam teneatur, sed iure, ut si scilicet contentum possit reddendum rationem, & restitutionem reliquas: cum dominus non praesumat donasse ipsi administratori, quod ex ea administratione perceptor. & Imola in c. si sitatus, in a. notab. num. 13. de probat. & Felix in c. causam que, num. 22. in fine de rescript. Ita etiam simile quod scriptum reliquit Gomezus in regula Cancellaria de triennali possessione, questio 18. cum dixit, regulam illam prohibentem triennale possessionem molestari, intelligi debere non solum de molestia facti, sed etiam iuris, atque ita tam de iudiciali quam extrajudiciali molestia: cum subiecta ipsa materia & mens Summi Pontificis sit, ut censetur cuiusque impositum perpetuum silentium aduersus triennale possessionem.

Molestiam facti t (ut hoc etiam explicem) asserit dicitur etiam ille, qui occultat res, iura & rationes. Ita Ripa in l. 1. num. 2. ff. de re iud. re iud. contraria opinione Cuscuta in c. 221. Antequam, num. 1. l. 2.

Est etiam facti molestia, quae a solis verbis provenit, sicuti quando quis diffamat fundum non esse meum, & acquirit sua vociferatione impedit, ne colonos inueniant. Ita ad rem respondit Alexan. in c. 12. num. 4. l. 2. ex sententia Bartoli in l. 1. §. 1. in fine interdicti ff. vii. possid. Idem respondit Raynaldus in c. 16. num. 1. l. 2.

Molestiam vero t in iudicio inferri ille, qui non solum agit, sed etiam excipit. Raynaldus in l. non solum §. si sitatus, ff. de probat. & in l. amplius non peti §. rem ratam hab. Alexan. in d. c. 12. num. 2. l. 2. Raynaldus in c. 16. num. 3. l. 2. Rolan. in c. 88. num. 7. l. 3. Afflicti in c. 1. §. 1. num. 5. in iud. hic finitur lex Ripa in d. l. 1. num. 1. & ff. de iud. Hoc tamen locum non habet quando heres iustus de causis excipiendo recusavit praestare legatum. Ita respondit Cuscuta in c. 371. viso puncto supra scripto, num. 4. l. 2. Non enim dicitur vim facere, qui iuste in iudicio contradicit, iuste suum defendit, §. ad non iud. ff. de iud. & qui suam meruer possessionem non dicitur alicuius iuriam inferre, ut scribitur Abb. in c. cum ecclesia, num. 4. de elec. Beron. in c. 20. num. 15. l. 1. l. 2.

Ille vero, qui t in iudicio vel extra proponit aliquid, quod negari non potest esse verum, non dicitur inferre molestiam, sed potius hanc inferri, id negatur. Ita respondit Ancharan. in c. 16. in praesentia §. questio reperiunt, num. 5. quem secuti sunt Ripa in l. 1. num. 2. versum. tollit praedicta ff. de re iudica.

Hereditatis aditionem non præsumi: nec solo
animo fieri, diligenter expli-
catur.

S Y M M A R I A.

Hereditas quando & quibus coniectaris prafumitur adita.
Hereditas aditio non fit quifque, nec folo animo fieri poffit.
Hereditas aditio eſt quidam, ad id non prafumitur, etiam ſi ha-
reditas eſt opulenta.
ſcilicet licet & ſiſtatem videatur ipſo iure heres patris, non prafumi-
tur tamen ſe ipſe hereditati inmiſiſſe, niſi animum ſuum declar-
averit ſe heredem eſſe.
Intelleſtus, quando ipſe filius conuenitur a creditribus, & ſic de eius
praeſtatio agitur, ſecus verò ſi ipſe agit, & agitur de eius commodis,
num. 5.
Hereditas aditio poteſt prafumi & verbis & factis, & quomodo,
num. ſeq.
Non enim ſoluſ ipſe animus ſeparatus a verbis & factis ſufficit, vt poſ-
ſit dici adita hereditas, & num. 11.
Pupillus non dicitur habere in ſepereſſam animi deliberationem
obſtati deſectum, nec quo ad voluntatem, nec quoad aliquem ad-
um.
Obligari quis non dicitur ſolo animo & ſola voluntate, niſi Deo. Cau
17. num. 12.
Ius Caſareum & Pontificium non obligat, niſi de actibus extrin-
ſecis.
Hereditas aditio non fit principaliter ad obligadum adentem, ſed
acquirendum ſibi.
Acquisitio ſi etiam ingratum, & acquiritur etiam acceptum ſola ac-
tus diſpoſitione.
Repudiatus hereditatem alteri non obligatur.
Hereditas comprehendit aſſuetudinem pagni, quàm actiua, &
quid differat aditio a repudiatione.
Hereditas aditio nullo ſaculo dicto declarata, eſt ſolu quidam
actus in mente retentus.
Actus in mente retentus non operatur, ibidem.
Lex nil fruſtra operatur.
Heres in iudicio poteſt interrogari, vt cum iuramento respondeat, an
admitat iam hereditatem, & reſpondere tenetur.
Intelleſtus l. pro herede, in prin. ſi de acq. hered.
Intelleſtus § pen. inſi de her. ed. quib. & differet.
Animi ſola deſignatio dictum deliberat ſine verbali expreſſione.
Intelleſtus l. ſi anim. C. de iure delib.
Verbum, decreuit, ſignificat animi deliberationem ab omni actu ſe-
paratam.
Intelleſtus l. 1. c. de offi. procu. Caſa.
Intelleſtus l. 2. c. § ſi de interrog. actio.
Difficile eſt dicitur, quod in ſolu animo conſiſtit.
Hereditatem aditio ſi dicitur, quod verbum declarat ſe herede eſſe: pro
herede vero ſi legitur, quod factum ſe heredem declarat.

Cum hæcenus actum sit de coniecturis & præsumptionibus, que versantur circa institutiones directas & obliquas factas a testatoribus qui hereditates relinquunt, visum est fuit hoc in loco explicare, quando & quibus cõlecturis adita præsumptio hereditas ab hæredibus. Et quando in tractatione hæredum copiose & diligenter admodum explicauerint Bar. & quibus in *l. g. r. g. de ac. h. ar. g.* & ex recedioribus duo eruditissimi iuristici tempore Aflinius *in l. g. nec qui putat si velis & fump. finis. & docti.* Mantica in comment. *ar. g.* de coniect. velutimarum, *lib. 1. tit. 1. r. g.* ad *l. r. & Malcardus in tracta. de prol. antonib. in 1. par. in con. ius. q. cum multis locis citatis.*

[illegible]

Quam sententiam probat. f. f. pupillus. l. iulianus. ff. de acquien-
da hereditate. Et si accedit ratio, quia adire hereditatem est quid
iuris. l. pro herede. ff. de acqui. hered. quod non presumitur. l. imple-
re. ff. de fidei. ff. de capt. & postu. reuer. & decerni refra. ibi. 6. pro imple-
re. & pater accedit ratio, quia si sunt signa in conf. 185. num. 36. &
num. 46. & Crasset in conf. 967. num. 20. quod aditus hereditatis est
quid odiosum, & ob id non presumitur. Quocirca qui affuit,
aliquem aditum hereditatem probare debet. l. nec sufficit. ff. de ac-
qui. hered. & l. i. c. v. ff. de acq. p. & scribit postea l. 156. in
l. i. de reuer. nu. 12. ff. de acqui. post. Crasset in conf. 37. nu. 4. in d. conf. 997.
c. 2. ref. quib. consequens. & in conf. 997. num. 21. & Vincent. Francus in
d. c. de re. ff. de iudi. c. 8. nu. 8.

Et heredes quidem præsumptio locum habet etiam quando hereditas est opulenta. Nam adhuc nõ præsumitur additio, si quando aliqua extat cõiectura additionis, facilius præsumitur quò quòda opulenta non est. Ita declarando Corn. in cõ. 310. lib. 3. & Craver. in cõ. 33. m. 22. de cõdit. dõgno m. 1. vinct. Præcis in d. cõ. 360. m. 22. & colum. vi. & idem in d. cõ. 30. m. 9. vbi scripsit ex eundem Cravera sententia, additionem nullo minus præsumi quando hereditas est dampnosa.

Et præterea præsumptio hoc locum habet etiam in filio, qui
et si ob futuram venditionem ipso iure hæres patris; attamen non
præsumitur de ipsi hæreditati immixtisse, nisi animum suum de
claraverit, se heredem esse hereditarieque immixtisse, *in tribus*.
C. si ab herede, §. ad fin. et ult. c. de iure delib. an. & manifestis glof.
in sicum doteu. b. transgredimur si soluta matrimon. vbi Bart. ca-
lun. vers. que non tenentur. & ibidem C. item suus. §. Alex. nu. in
fin. l. i. vbi. etiam. et non sinit se vob. in p. p. in d. de latio. nu. in
q. d. al. Alterum. hereditatem & lacerationem commemorat, affirmat-
que, cum, qui ad ipsum adiuvet, seu se immixtisse hereditati p. te-
ndere probare ad debere.

Er illis addenda Dec. in conf. 652. m. 11. Rolan. in conf. 20. m. 17. lib. 1.
Narra in conf. 140. m. 3. & Crau. in conf. 456. m. 2. in conf. 602. m. 9. &
in conf. 705. m. 3.

Ceterum si traditio hac intelligitur, quando ipse filius conuenit ad creditores, atque ita de eius damno & praedictio agitur, fecit verò si ille agat, & tractatur de eius utilitate & commodo. Nam tunc eo ipso, quod filius, praedictum etiam habens, libique ipse hereditati (si immutabili, l. 1. §. qui sunt in praedictis, ff. de omni actione testam. & l. §. si filius. C. de iure delationis. §. qui hereditatem accipit) tradidit ad Sancho Georgio, & vos signum esse loci peritioris sic auctoritas Iacobum ad Sancho Georgio, & vos signum esse loci peritioris Iyraq. ind. declaratio. 2. num. 3. in fine. Idem peritioris peritioris Alex. an. in conf. 3. q. 2. num. 3. lib. 3. in conf. 2. num. 3. lib. 2. q. 2. ind. Iam. Item in l. necessarius. ff. de rei quibus vi indige. & Iacobum ad Sancho Georgio inuestituram fiscalis, in verbo, qui quidem inuestituram fiscalis. num. 35.

Est itaque vera hæc sententia, hæreditatis additionem, vel immixtionem non præsumi; et propterea probari illa debent.

Ceteram fadio, vel immixtio colligitur, atque præsumitur altero de duobus modis, verbis scilicet, aut factis.

[illegible]

Exponit glo. declarata voluntate aliquo actu: alioqui esset impossibile cognoscere illorum animum.

Secundo & melius probat I. poutic. C. de iure delib. vbi in ad-
eunda hereditate delata pupillo non sufficit tutoris auctoritas, sed
requiritur, vt cum ipsa voluntate concurrat alicuius alioquis. Nec re-
pugnat interpretatio glossae ibi, in verbo, & voluntas, cum diximus
actum cum voluntate requiri, voluntatem inhiat ab ipsa actum.
Actus sine voluntate non sufficit in adeunda hereditate, ficut tra-
ctus negotia hereditatis cum adire non dicuntur, ita aduendi an-
mus deficit, I. pro herede, in princip. ff. de iur. Casellum, & §. feno-
r.

fine ff. de acqui. ead. h. red. tit. sed cum sumitur initium à voluntate, illa sola sufficit, & pendit in ipsius de hered. qualitat. & differen. Est simile quod habetur in l. si liquet, in glo. in verbo, cōsiliū, de inoff. testam. Est etiam simile, quod habetur in l. in quemadmodum, ff. de acq. possell.

Non, inquam, repugnat consideratio hæc sophistica, potius quàm vera, quandoquidem nec si initium fumimus ab ipso animo, ille sufficit: cum fit quidam voluntas in mente retenta, quæ (ut statim dicemus) nil operatur. Non etiam dici potest, quod in casu d. l. potuit, id esse speciale in pupillo, cuius voluntas debet aliquo actu declarari: cum t. alioqui nō habeat in se perfectam animi deliberationem, ob etatis defectum, l. pupillus ff. de acq. hered. Nam sicuti pupillus perfectam nō habet animi deliberationem quoad ut voluntatem, ita nec quoad aliquem actum, & ideo voluntas cum actu comitatur, illum hereditatem non obligat. Quocirca in casu d. l. potuit, non consideratur persona, nec animus, actusque pupilli, sed ipsius tutoris.

Tertio optimè t. confert ratio illa perpena à Bar. & reliquis, quod solo animo, & sola voluntate quis non obligatur, nisi Deo, l. si qui rem. ff. de testam. Hostiens. in summa de voto, & d. Thomas in 2.2. q. 98. Et accedit quod scripsi in lib. de arbitrayi indicem, casu 360. non. v. vers. ego eam dixi, ius t. Celsæum & Pontificiū non iudicare, nisi de actibus extrinsecis: Nam (vt auctor est M. Cicero in 2.2. officiorum) aliter leges, aliter Philosophi tollunt altibus leges quatenus manu tenere res possunt, Philosophi quatenus ratione, & intelligentia. It. Gellius libro 7. noct. Attica cap. 3. scriptum reliquit in iudiciū facta, non voluntates vocari. Nec ergo sola voluntas hæredem hunc esse facit. Nec repugnat consideratio Angeli in d. l. gerit, cum dixit, aditionem hereditatis t. non fieri principaliter ad obligandum adeuntem, sed ad acquirendum ibi, vt inquit glo. in l. si inquit. C. de iure delicti. Porro t. acquisitio fit etiam ignorant, vt inquit l. cum patet, §. iurdo, de leg. 2. acquiratur etiam acceptanti sola animi destinatione, l. Laues, vii. gloss. ff. de iur. iurando. & l. ego enim ff. reman. am. hab. Ita t. videmus (inquit Angelus) repudiante hereditatem alteri non obligari, & tamen illa sola animo fit, sicuti statim dicemus. sic etiam respondet Angelus illi auctoritati Diui Thomæ 2.2. q. 98. Nam (ait Angelus) loquitur Sanctus Doctor, quando quis in animo principaliter vult se obligare, quod casu foli Deo tenetur. At hic vult in animo velle acquirere, quod potest ibi ad conuenit, vt obligetur, iuxta textum l. secundum naturam ff. de reguli. iur. Non quidem repugnat consideratio hæc: quandoquidem actio hereditatis æque se habet tam ad obligandum adeuntem quàm ad acquirendum: cum hereditas t. æqualiter comprehendat iura tam passiva quàm actiua, l. hæredes ff. de verb. obligat. Nec repudiationis per est ratio cum aditione: cum repudiatione quasi non contrahatur cum aliquo, sicuti quasi contractus celebrari dicitur inter adeuntem & creditores hereditarios, §. primo, in l. iust. de obligat. ex quasi contrah. tit.

Quarto confert, quod t. hereditas additio nullo facto, vel dicto declarata, est solus quidam in mente retentus. Atqui actus in mente retentus nihil operatur: Ergo hæc additio nil prodest. Illa minor: propostio probatur in l. si repetendi. C. de condit. ob causam, & copiose tradit Sigonius in l. si vngam, m. 3. & ibidem Tyras in verbo, libertas m. 20. C. de renou. den.

Et vltimo t. accedit, quod lex nil frustra operatur, l. hac si quis ff. de iur. ff. vt legatorum nomine canatur (cum similibus). Atqui frustra est disputare, quod quis solo animo dicatur adiuuere hereditatem, cum nō possit in iudiciū conueniri, defectu probationis: cum ipsius hæredes animus foli Deo cognitis fit. Ergo dicendum est, aditionem à lege non considerari, nisi aliquo extrinseco actu, vel verbo declaratur animus. Nec repugnat, t. frustra à lege hoc non induci: Cum possit is hæres interrogari, vt suo cum iuramento responderet, an iam adiuuere hereditatem, & respondere is tenetur, 2.2. l. 3. ff. de interrogat. actus. Sicuti in specie docuit Romanus in d. l. gerit, m. 6. & eodem in loco prius scripsi Angel. fieri posse positionem. Nam respondetur, hæredem illum, vel illum interrogatum non teneri illis interrogationibus, & positionibus respondere, sicuti in specie scripserunt Bald. in l. potuit, m. 3. C. de iure deliberat. & Castren. in d. l. gerit, m. 6. Præterea si interrogatus possit respondere illis interrogationibus, & positionibus, si hereditatem non adiuvit: Cum nullo actum fecerit hereditarium, nihilque dixerit, quod se hæredem faceret. Nec animus ipse solus cum obligat alicui.

His intelligimus minis rectè sensisse eos, qui contrariam

opinionem constati sunt defendere, affirmantes solo animo ab omni facto separato hereditatem adiri. Quia quidem in opinione fuerunt glo. in l. pro hærede, in princip. in verbo, quod animi ff. de acqui. ead. h. red. tit. Angel. in l. bonorum, m. 3. C. qui aduit. Roman. in d. l. gerit, m. 6. Ioan. Fabri in §. vltimo, in l. iust. de hered. qualitat. & differen. Signorol. in consil. 188. colum. 2. versum, præterea cum sola. Practica Papien. in forma libelli, quod petitur hereditas ex testamento, in verbo potius, m. 4. Corneus in consil. 85. colum. 2. versum, item pondero lib. 2. & in consil. 25. 4. m. 2. lib. 4. & Lancelletti Politus in tract. substitutionum tit. de compendioso m. 42. Nec iura, & rationes, quibus prædicti in hanc adducti sunt opinionem, vtgeres mihi videntur.

Et primum t. quidem asserti solet, pro hærede, in princip. ff. de acquirenda hereditate, cuius verba hæc sunt. [Pro hærede autem gerere, non tam esse facti quàm animi.] Hic Iuriconsult. Vlpianus separat animum ab ipso facto. Ergo vult solo animo aditionem perfici.

Ceterum respondetur, Vlpianum dicere voluisse, animum magis spectandū esse in hereditatis aditione quàm factum, quod ambiguum plerumque est, nisi declararetur animus, quo scilicet iure actum illud sit.

Secundo t. perpenditur textus, §. penultimo, in Institut. de hæredum qualitate, & differentia, cuius verba hæc sunt. [Sicut autem nuda voluntate extraneus hæres fit: illa contraria destinatione statim ab hereditate repellitur.] Dixit Iustinian. nuda voluntate hæredem fieri: Non ergo vel verba, vel facta requiruntur. Et rursum, considerantur illa verba: [Ita contraria destinatione, &c.]

Est destinatio t. foli animi deliberatio sine verbali expressione, l. si qui designant ff. de rei vend. & l. si nondum, C. de iur. & docet Felin. in c. cum addit, m. 2. de re script. cum ergo dixerit Iustinianus, sola animi destinatione repudiari posse hereditatem, sicuti adiri, sequitur aditionem foli animo fieri.

Verum respondetur ex sententia Imol. in d. l. gerit, colum. 1. versum, nec obstat text. ff. de acquirenda hereditate, Iustinianum significare voluisse, in hereditatis aditione, necesse minime esse accingere aliquod hereditarium, sed tamen non excludi animi declarationem.

Tertio vtgeri vident t. l. si aia. C. de iure deliberat. [Ex sola animi destinatione,] perpendendo significationem illius dictionis, destinationis, de qua diximus supra. Erribid. [decreuit.] Verbum enim, decreuit, significat animi deliberationem t. omni actu separatim, l. cum actio probatur, C. eo. tit. & Terent. in Andria: Quidquid peperisti, decerne me tollere, id est deliberant.

Ceterum respondetur (vt iam diximus) sufficere solam animi deliberationem, declaratam tamen: alioqui si occultata erit, nil proderit.

Quarto t. solet considerari text. l. 2. C. de off. procurat. Causa cum dixit, in adeunda hereditate, explorandam esse heredis instituti voluntatem. Sola ergo voluntas sufficere videtur.

Verum, si locus iste perpendatur, contrarium potius probat, cum dixerit, esse explorandam voluntatem, id quod ex dictis, vel factis ab ipso hærede instituto colligitur.

Vltimo vtgeri t. vident l. 1. & l. 3. ff. de interrog. actio. cum dicunt, Præterem iustis de causis introduxisse interrogationes quibus interrogatur, quis an fit hæres, eo quia difficilis est aditio hereditatis probatio. Atqui t. a consensu esse difficilis, quæ in solo animo consistit, & sicuti ab eodem scripsi in libro 2. de arbitrayi indicem, causa nō. si ergo additio hereditatis non fieret foli animo, sed dictis, vel factis, minis rectè Iuriconsult. dixisset, eam esse difficultis probationis.

Ceterum facile respondetur, Iuriconsultum ob id dixisse, hereditatis aditionem difficultis esse probationis; quia vt plurimum verba, & facta, quibus hereditas dicitur adiri, adeo sunt ambigua, vt sciri non possint, an adire is voluerit hereditatem vel non: vt ex his, quæ in subsequentibus præsumptionibus explicabimus manifestè constabit. Ita sane his ex causis difficultes esse aditio hereditatis probationem scripserunt Boetius in causis. 4.2. m. 23. & Cræmona in consil. 96. m. 2. infine. scio ab alijs allegari multa Baldi responsa, quæ nec verbum quidem hac de re faciunt.

Est ergo quod explicemus primum, quibus ex verbis, deinde quibus ex factis colligatur atque præsumatur hæc hereditatis aditio. De his singulariter in duabus subsequentibus præsumptionibus differemus. Interim tamen adiutendum est, adire t. hereditatem illum dici, qui declarat, se hæredem esse. Pro hærede vero eum gerere, qui factis se hæredem esse declarauit.

Ita differentiam hanc inter adire, & pro haerede se gerere probavit Duarens in commentarijs de acquiritur ab hereditate, in tit. *Quomodo bona edas acquiratur*, in principio, adductus text. l. si quis mihi bona. §. sed quid si mandavit. ff. de acquiren. hered. l. at si quis. §. plerique. ff. de religio. & sumpt. fun.

PRAESUMPTIO C.

Hæreditatis aditio quibus verbis facta præsumatur.

S Y M M A R I A.

- 1 *Hereditas quia non verbi adita praesumitur.*
2 *Verba aliquando vincta voce, aliquando scripta praerferri solent, sed nulla
3 illa differunt, quae ad effectum aedenda hereditaria: & in quibus
4 differunt, nu. 4.*
5 *Hereditatem ademptis satis voluntas declarat, licet scriptura de-
6 claraverit animum suum aedenda hereditaria, quae ob defectum so-
7 lemnitatis fit invalida.*
8 *Hereditas praesumitur adita, quando instituitur & vocatus vsus est
9 verbis dispositivis, certis & determinatis.*
10 *Idcirco habet locum etiam si admixta essent aliqua verba impropria,
11 nam f.*
12 *Idem quando conditionaliter prolata fuerint verba, nu. 7.*
13 *Idem quando sic dictum fuit, adeo hereditatem animo non adempti,
14 num. f.*
15 *Declaratur tamen ut non procedat, vi nu. 9.*
16 *Institutum nunquam praesumitur aditum hereditatem, quando vsus
17 est verbis dispositivis, quae tamen suspensionem quandam ba-
18 bent.*
19 *Verbum, volo, infinitum infinitum, habet sufficiens quandam n: & si
20 sit praesens temporis referitur in partem & verbum eiusdem
21 temporis, & institutum sufficit.*
22 *Hereditas praesumitur adita, quando qui ipse praesentium temporis
23 ad deliberandum respondit, volo adit.*
24 *Idem quando institutus fuit interrogatus, an vellet esse haeres, respon-
25 dit, volo adit, nu. 23.*
26 *Responsio, qua alter sit certa esse debet.*
27 *Hereditas praesumitur qui aditisse, quando in convocatis amicis
28 & testibus dixit, volo adire hereditatem.*
29 *Intellectus § praesentium, Pamph. si de leg. 2.*
30 *Dicitur maxime illi vix & pignora opera multa significare.*
31 *Significat aliquando idem quod, certe ibid.*
32 *Quandocumque significat, tantum, quando §, praecipit quando §, flac con-
33 parative & alibi significatur haec ibid.*
34 *Hereditas adita dicitur, non solum ex adiecto, qui fieri non potest
35 circum & nomen hereditatis, non autem ex aditu adito.*
36 *Institutum praesumitur hereditatem aditisse, quando dicit, volo esse
37 haeres.*
38 *Idem quando dixit, pro certo volo adire, nu. 25.*
39 *Hereditas nunquam praesumitur adita, quando haeres vsus est his ver-
40 bis, Haec hereditas mihi non dispiacet.*
41 *Inter placere & displicere, datur medium hoc, non displicere,
42 ibidem.*
43 *Inter velle & nolle datur medium non velle, ibid.*
44 *Institutus & vocatus nunquam praesumitur hereditatem aditisse, si
45 vsus est verbis enumeratis propter se, dicens se esse heredem
46 Taty.*
47 *Et quid si vsus est verbis enumeratis ob aliud emissus, nu. 23.*
48 *Et quid si dicta verba enumerativa fuerint prolata a testatore, puta in
49 mandati instrumento, nu. 24.*
50 *Et quid si verba enumerativa prolata fuerint conditionaliter, nu-
51 me. 25.*
52 *Hereditas adita non recipit conditionem, cum sit alius legitimus,
53 & animum certum requirit.*
54 *Hereditas nunquam praesumitur adita, si vocatus vsus est verbis his,
55 Magnae est fortuna, quod talis hereditas mihi non nocuerit.*
56 *Verba non excluduntur ultra significationem suam.*
57 *Hereditas ampraesumitur adita, quando mihi instituto aliquis sic di-
58 citur, Otavale tibi quid talis hereditas tibi obveniet: & ego respon-
59 detur, bene placet mihi.*
60 *Verba datantur interpretari debent ad illa, qui illa pronuntiant.*
61 *Institutum non datur hereditatem aditisse, si institutus procurator sit*

ad praestandum aliquid, qui se in hereditate fratris sui iungit, ne quid
nominat in d. hereditate, quia ad se pertinet iusto titulo.
Et quod sinit interrogatus ab aliquo, que rei velis testamentum. Et re-
spondens dicit, velle rei primo si valeat. Et si non valeat, velle rei secundo,
nam. § 2.

- 33 *Hereditas non potest adiri ex testamento inerte.*
34 *Institutum si respondendop sitronibus dixit, se quoque modo heredem esse hereditatem presumatur adiungere.*
Idem si dixit credere, se heredem esse, nu. 35.

DISSERAMUS ¹ tunc de ipsa hereditatis aditione, quam ex Duarano diximus ipsa, fieri verbiis. Ipsa in re prius annotandum est verba aliquando vna quia vnaque, aliquando scriptis proferri. Nulla tamen inter has esse quod ad effectum addeunde hereditatis differentia: *si pueri dicitur in test. ant. num. 17. ff. de acq. da hereditate. cum non sit aliter scriptum ligum. sed consensus, qui in eis connotatur, illi sit, qui obligat, l. non figura adff. de ad. et obligat. et Bartolus fecit sunt reliquis, et dicit, in c. consil. 36. et l. Novus. an. consil. 26. num. 41. et consil. in respo. 59. num. 17.*

QUAERITUR ² sequitur (subiungit Bar. in l. q. r. m. i. n. q. uod est illi illa scriptura, in qua verba hae scripta fuerunt, aliquem ob defectum solemnitatis inuoluntate apparet: amari bene licet hupere ipsos adeuntis voluntas declarat, *uxor. vi. ff. de verbor. sign. et l. in testamento ut ff. de iudic. in l. quia similibus. in l. test. fieri sunt Gualtero bene dicit. an. Regum in verbo, mortuo test. testatore. et in m. 263. de testam. et Affirm. in l. 4. nec qui pater. in m. 63. ff. de religio. et sumpt. iure. qui miris similibus conprobatur.*

Ceterum in eo differunt verba viua voce prolata à verbis scriptis, quòd illa scripta magis deferre dicta & scripta presumuntur; sicut docet præstatum in locis Barto. & cum eo iacobi in cussij. nume. 4. lib. 1. Gualterius Benedicimus & Assinus præstatum in locis. Quibus itaque verbis presumatur atque conseatur adita hereditas videamus.

Primus est casus, quando institutus & vocatus usus est verbis dispositiui certis, & determinatis, hereditatem aditam significari, vt si dixit, adco hereditatem, gero me pro herede, agnosco, accipio, summo hanc hereditatem. De his nullam esse dubitationem quin ostendant aditam esse hereditatem, scripserunt Barto. in d. l. gerit. num. 9. versu. circa primum. Maratius in l. potest. num. 81. ff. test.

Exten dunt primum hanc traditio, ut procedat etiam si ad adstra
essent aliqua verba impropria, ut si dixisset uriditatem patris nihil
delatum a te. Et si enim illud verbum, delatum, sit improprium
quo ad aditionem filij. Non tamen fit, quin verba hereditas adtra
dicatur, ita ut patet in *1o. C. de ver. delib. & heredem filij, col. 2.*
*ver. quia non est in 1o. Bar. filia dicitur in l. 4. nec quis potest, nu. 17. de re-
ligio. & sumus fimer.*

Extenditur fecundò, vt locum etiam habeat, quando conditionaliter prolata fuerit hæc verba, vt si dixi: adeo hæreditatem, si de iure possum.

Hoc etiam casu confetur adita hæreditas. Ita Bald. in d. *poenit.*
nu. 12. & ibidem Salic. col. vi. vers. *quod iure potius.* C. de iure del. §. 1. r. a. r.
ratione vii. iur. quia, & si verba hæc, si de iure possum, sunt condi-
tionalia iuramento conditio, et iuris, non facti, ob id non suspen-
duntur actum legitimum: atque ita declaratur regula d. l. actus legiti-
mi. Ver. de iur. §. 6. secutus est Bald. prædictus in loco.

Exenditur tertiò, vt locus habeat etiam quando sic dicitur. Adeo hereditatem, animo non aduendi. Nam adhuc dicitur adiuisse. Ita *Arg. Caffr. & Alex. iul. qui in aliena d. Celsi ff. de acq. hered. Diligent tamen Cornutus in cons. iul. num. 3. lib. 2. quem vidus est sequi Alinius in d. nec qui potest. m. 2. d.*

Declaratur si hoc doctrina & traditio, vel utrum non habetur
quando succedit Titio, & curat contra infirmum, ut in his verbis
Dico, me credere Titium effectum fuisse heredem Sempronii
cui quidem Titio ego succedi. Quod si hoc probare nō poterō, ex
nunc adeo hereditas ex iure ad me transfunditur per dictum Titium.
Hæc fuit causa non confectus ad hæc hereditas. Et Salazar d. 1. p. 101. nu.
13. et ratio est, quia fere quis certo debet, quod ex capite debita tibi
sit hereditas, vel tam adire possit, vel alius in ea, & probat. quando
dicit. C. non adire. Et similes tradit. d. 1. de h. s. q. si quis pater,
nu. 22. quod iuxta dixi, adeo hereditatem ex testamento, si valet
& si non valet, adeo ab intestato.

Non enim hoc casu dicor adiuvissē hereditatem : cūm ancops,
& dubius fuerim, quo ex capite delata mihi fuerit.

d. relis. & sumpt. fuerunt, que loci de ar. arg. sum. l. qui se patris. C. de lib. qui d. sum. v. dicitur.

Alter vero est casus, quando hæc verba fuerunt prolata ab eo, qui non potest esse hæres. Hoc casus quo ad sui dominum, & ad veritatem eorum, qui præsentis fuerunt, seu quorum causa fuit facta confilio, censetur aditæ hæreditas. Ita Bart. ad l. gerit. m. 2. d. 1. confilio, censetur aditæ hæreditas. Ita Bart. ad l. gerit. m. 2. d. 1. quem & reliqui fecerunt. Nam (inquit Bart.) verba enuncia- tione præcedunt, quo ad eos, qui fuerunt præsentis, & interrogant. Item ff. de inter. l. 3. ubi hæc declaratur traditio Caltr. in l. si quis. l. 1. ff. de deced. in l. 1. cum dixit, hæreditatem censeri aditam ab eo, qui hæredem se in libello, verbis enunciativis appellavit, se etiam testatur Capell. in c. 20. d. 1. in fin.

Quintus est casus, si quando vocatus ille vñs est verbis enun- ciativis ob aliud emissis præsumatur aditæ hæreditas? Bart. in d. l. gerit. m. 2. vñs. f. vñs. præsumitur. Subdistinguit tres casus; Quorū unus est, quando vocatus ille alterum salutatum dixit, se hæredem, ut si tibi dedi literas, & his verbis scripsi tibi Jacobus filius & hæres Hieronymi mi. Hoc casu præsumitur aditæ hæreditas: Ita Bart. & Bald. præcatus in loca, Arctus in conf. 126. col. 1. vñs. præterea Bindus. Finus in conf. 17. m. 3. & in conf. 120. m. 2. lib. 2. Robertus Maranta in d. l. si quis. m. 30. ff. de acq. hæred. & Crau. in conf. 34. m. 3. Quæ sententia probatur in l. gerit. in l. Pantoni in fin. in l. pro hærede. §. 1. & in l. si quis extraneus. §. 1. ff. de acq. hæred. His sanctiuribus probatur, hæreditatem censeri aditam ab eo, qui fecit aliquem a- tum, ut hæres, si uti est actus ille confessionis.

Nec repugnat, quod ex verbis enunciativis propter aliud prola- tis nil inducat. l. epistola in prin. ff. de post. & l. ex his verbis. C. de testa. null. Nam respondet Bart. in d. l. gerit. m. 15. in fin. illa esse verba enunciativa facti alieni, idem tradit. l. si quis in d. l. ex his verbis. col. 1.

Extenditur hic casus, ut locum habeat etiam, quando enun- ciatio hæc facta fuit a notario, ut si Caius constituit procurato- rem ad exigendum credita, & notarius ita in ipso instrumento mandati dixit, Quæ omnia pertinent nunc ad Sempronium hære- dem. Ita Bald. in conf. 243. Verba instrumenti lib. 1. quem fecit fuit A- finius in d. §. nec quis poter. m. 6. §. Maranta in l. si quis. m. 32. idem respondit Domin. in conf. 113. m. 7. lib. 2. Illa enim verba notarii dicuntur verba ipsiussem Sempronii, ut scripsi in conf. 30. m. 123. lib. 1.

Alter verò, & sic secundus est casus, quando verba hæc enun- ciata propter aliud, emissâ sunt per modum causæ, ut si quis dixit: Hoc facio, quia sum hæres. Hoc casu sine dubio, inducit hæ- reditatis aditio. Ita Bart. ad l. gerit. m. 15. vñs. f. verò ff. de relig. & in d. l. potest. & Affinius in d. §. nec quis poter. m. 14. ff. de relig. & sumpt. fuer. Et j. adducti sunt arg. l. emptor in fine. ff. de rei vend. & l. pen. ff. de collat. dotis.

Et demum tertius est casus, quando tibi verba hæc enunciativis, fuerunt prolata conditionaliter, ut si quis dixit, promitto tibi cē- tum, si hæres sum. Hoc casu non induci additionem, scriperunt Bart. in d. l. gerit. m. 15. vñs. f. respondens. et arg. Bal. in d. l. potest. Guili. Benedic. quæ mox referant, & Affinius in d. §. nec quis poter. m. 14. & 50. Et prima tibi est huiusmodi ratio, quia hæreditatis aditio non recipit conditionem: Cum sit actus legitimus. l. cum qui in fin. ff. de acq. hæ. & l. ad in legimus ff. de reg. iur.

Est & secunda ratio, quia hæc verba fuerunt dubitative prola- ta, id quod non sufficit in additione hæreditatis, quæ animi cer- tum requirit. l. si quis hæres. §. 1. ff. de acq. & l. heres institutus ff. de acq. hæ. Et accedit, quod si quis dixit, dono tibi centum si sum he- res, non inducit aditio. Ita scriperunt Guili. Bened. in c. Regu. in verbo, mortuo itaq. testatore, §. l. nu. 368. de testam. & Affinius in d. §. nec quis poter. m. nu. 62.

Sextus est casus, quando t. institutus, & vocatus vñs est his ver- bis: magna est fortuna, quod tibi hæreditas mihi obvenierit, præsumatur, quæ censetur aditæ hæreditas illa? Et non censeri adi- tam scriperunt Bart. in d. l. gerit. m. 16.

Ea ratione vñs est Bart. quia potest esse, quod magna sit fortu- na, quod aditæ possumus, et non adeam. Non ergo his verbis infer- tur aditio, cum t. verba non extendatur ultra suam significati- onem l. Tina. §. C. de leg. 2.

Declaratur hæc traditio, ut locum non habeat, quando ita di- xissim. Magna fortuna est, quod mi hæres Sempronii. Hæc ri- mum postrema verba sunt dispositiva, & in inferat additio fuisse hæ- reditatem. Ita præcatus in loco citato.

Septimus est casus, t. quando quis milia vocato & instituto sic dixit, tibi gratulor, quod mi hæreditis tibi obvenierit, & ego re- spondam, bine placet mihi, vel bene contentor, an his verbis præsumatur t. me aditæ hæreditis? Bart. in d. l. gerit. m. 17. scriptum

Menab. Præsumpt.

reliquit, verò hæc esse dubia: cum possint inferre, & non inferre additionem. Nam si referantur ad hæreditatem, ut si dixissim, pla- cet mihi hæreditis, vel bene contentor de hæreditate, inducere- tur aditio, sicut ex dicto supra colligitur. In vero hæc verba referantur ad ipsam delationem hæreditatis, ut si dixissim, bene placet mihi, quod obvenierit hæreditis, non inferat aditio.

Quodcirca (solum inquit Bart.) mandum erit me declarationis: Cū t. verba dubia interpretari debent ab eo, qui illa pronuntiavit, l. si quis in testatione ff. de ind. & §. alie in testa. de ali. vñs. & consue- tit. ff. de herede. §. j. vñs. ff. de acq. hæred. Et præterea (dixit Bart.) me mortuo, declaratio fieri poterit a meo hærede, qui meam nobis voluntatem l. si quis a fil. §. si quis plures, de leg. 1. Et præterea, hæc verba, traditioem fecit fuit permitti consueverat a Ty. arg. trad. de verat. l. co. farg. §. 2. gl. 2. m. 4.

Octavus est casus, quando t. institutus, & vocatus constituit procuratorem ad protestandum Caio, qui se in hæreditate fra- tris sui ingerit, ne quid novum faciat, in bonis, que in fratr. hæredi- tate remanserunt, quoniam ad se pertinet iusto titulo, legitimati- onis de causa an hæreditatem adituile præsumatur? Bald. in conf. 17. Anno Dominis lib. 3. respondit, non præsumi adituile. Et Bald. j. vñs. ff. de acq. in d. §. nec quis poter. m. 49.

Novus est casus, quando t. institutus, & vocatus fuit ab aliquo interrogatus, quo vi vellet testamento, & ipse respondit, velle uti primo, si valet: & si non est validum, uti velle secundo an præsumatur adituile hæreditatem? Bald. in conf. 330. Præponitur quod in fine lib. 3. respondit, additionem inferri. Et cum Bald. fecit Affinius in d. §. nec quis poter. m. 63. Ea ratione prima vñs est Bald. quia hæc est quadam protestatio, quæ Sempronius iste declarat, se omnino hæredem esse velle: Quæ sine protestatio valet ex eo capite, quo valere potest, l. §. quod autem ff. quoniam iura. & l. Gellus. §. si enu. ff. de lib. & posthum.

Nec repugnat, quod prædicta verba videantur alternatim cō- cepta: & consequenter incerta. l. pater ff. de inor. Et ex testamen- to incerto adiri non potest hæreditas. l. quod si dicitur ff. de acq. hæ. & l. multum ff. de cond. & demost.

Nam respondit primo Bald. imò hæc verba non esse proprie alternativa, sed conditionalia. Quæ sanè conditio voluit dicere Bald. iuris est non autem facti: & ideo non suspendit, nec vñs. utatem incertam demonstrat, sicut scripsi supra in d. l. aditæ, & in c. 2. etiam emend. Bald. in l. potest. m. 12. C. de rei delib. Quod enim testa- mentum sit validum vel non: iuris est, non facti. Et ideo (solum inquit Bald. in d. conf. 330. in fin. ambiguitatem, quæ in iure scripro- co- filit, non impedire executionem actus, siquæ additione l. multa in fin. ff. de cond. & demost. ff. de leg. 1. & l. vñs. ff. de Tr. b.

Decimus est casus, quando t. institutus, & vocatus respondens de positionibus dixit, he quoquo modo hæredem esse. Hoc casu præsumitur aditæ hæreditas. Ita respondit Carn. in conf. 230. m. 5. lib. 4. quem secutus est Affinius in l. §. nec quis poter. m. 12. ff. de relig. & sumpt. fuer. Idem t. si dixit, credere he hæredem esse, ut scriperunt Bald. in l. 1. in fin. C. de falsis accusa. ad illa leg. d. d. in conf. 273. m. 10. & Maranta in l. si quis. m. 33. ff. de acq. hæred.

PRÆSYMPTIO CL.

Hæreditatis aditio, an & quando ex gestis & factis præsumatur.

SUMMARIA.

1. Homine voluntas ita declarat, ut factis, quæ ad eum sunt, & verbis.
2. Hæreditatis aditio non omnia facta & verba necessarium faciunt, sed illa tantum, quæ citra am. & nonem hæredis fieri non possunt, & quæ necessa- ria sunt, & verisimilia.
3. Hæreditas non præsumitur aditæ ex factis preparatorio necessario ad hæreditatem ad t. eo. m. 1. §. 4.
4. Hæres sum in plene conditionem, sed quæ incertum fuit, dicitur ad- diti.
5. Ceditio & modus, quid differunt.
6. Ceditio quæ vñs, dicitur vñs etiam antecede. l. 1.
7. Hæreditatis aditio, non præsumitur ex factis preparatorio necessario ad ipsam aditioem.
8. Et quod si factum est preparatioem non ad ipsam hæreditatis aditioem, sed ad ipsam hæreditatem in positionem m. 2.
9. Hæreditatis aditio, an & quando indicatur ex factis principali, non autem preparatorio.

NBB

Quod

- Quod quando factum est certum non indubium aditionis hereditatis, non presumitur facta aditio. nu. 10.
- 11 In laici non est opus comediis.
- 12 Hereditas ex facto principali presumitur adita, quando ipsius factum est certum videlicet aditionis.
- 13 Vendens bona hereditaria, que servando servari possunt, dicitur hereditatem adijisse.
- 14 Hereditas presumitur adijisse institutus, si accipit à statu libero pecuniam causa implendi conditionem siq. memoratam seu illi.
- Idem si donat omnia ipsa bona hereditaria. nu. 15.
- Idem quando alius legatus bona hereditaria. nu. 16.
- Idem quando locutus dicit bona. nu. 17.
- Sed autem qui vult non potuit libere locare ibid.
- 14 Hereditas presumitur adita ab eo, qui exegit debitores hereditarios.
- Idem quando institutus dicit bona hereditaria cum coherede. nu. 19.
- Idem quando heres scriptus in testamento composuisset cum legatariis. nu. 20.
- 21 Compromittere de rebus hereditariis est aliud, quod non potest citari, et nomen heredi. & sic refert aditio.
- 22 Accusans eum, qui damnatus dicit in praesentia dicitur adijisse hereditatem.
- 23 Hereditatem dicitur adijisse, qui in societate communione persequitur.
- Idem quando heres scriptus in testamento liberavit debitores hereditarios. nu. 24.
- Idem quando mandavit solui galella relicta in testamento. nu. 25.
- Idem quando quis constituit procuratorem ad adendum hereditatem. nu. 26.
- 27 Hereditas nunquid presumatur adita ex facto dubio, ut qui a potuit quis facere ut heres, & non heres.
- 28 Bona hereditaria si quis possidet per decemum, presumitur adijisse hereditatem, non occupator, & malafide ipsi non videtur.
- 29 Statute Florentinae cautum reperitur, quod si quis possidet bona hereditaria post quinquidies dies, à morte defuncti, licet ipsa bona desertuerint, adijisse intelligatur.
- 30 Heres quo ad sui damnum in dicitur, qui repudiata hereditate resistit se heredem.
- Idem dicitur de eo, qui adijit hereditatem, ut non possit amplius eam repudiare. nu. 31.
- Idem de eo, qui per mendaciam dicit se heredem, cum verè non sit, quia habetur pro herede, quo ad sui damnum, & ad sanatem creditorum. nu. 32.
- 33 Renunciatio beneficii invalida nocet renuncianti, ne possit continuare possessionem, licet quo ad alios non nocet.
- 34 Hereditas nunquid presumatur adita ex facto dubio si alius fieri potest altero de duobus modis licet, & id semper suo iure. nu. seq.
- 35 Heres idem est quod dominus.
- 36 Filius si habitat domum, quam multis de causis habitare potest, reputatur tanquam heres, iure pignus, & hypotecae, & causa custodias presumitur habitare ex causa inagivili.
- Quando autem nulla alia subest causa, quam aditionis hereditatis, habitatio arguit aditionem. nu. 37.
- 38 Hereditas aditio nunquid presumatur, quando quis potest facere alium vi dominum, non autem vi heres.
- 39 Filius institutus à patre, si offerit se possidere bona aliqua patris pro sua legitima, an dicitur hereditatem adijisse sibi in testamento relicta. nu. seq.
- Et an possit separare legitimam ab hereditate, acceptando ipsam legitimam repudiata hereditate. ibid. & seq.
- Et an possit separare legitimam ab hereditate, acceptando ipsam legitimam repudiata hereditate. ibid. & seq.
- 40 Hereditas aditio inferitur ex eo alio, qui fieri non potest citari, & nomen heredi. nu. 41.
- 41 Filius consequitur legitimam iure hereditario, non autem citari, & nomen heredi.
- 42 Legitima titulo in iure, relinquere debet, & nu. seq.
- 43 Hereditas non potest pro parte acceptari, & pro parte repudiari, cum de ipsa hereditate agitur. Secus quando agitur de acceptanda tantum legitima, que non est quanta hereditas sed bonorum.
- 44 Vltor non debet in eodem retineri.
- 45 Acceptans rem cum sua causa, onere, & natura acceptare et tueri, & debet.
- 46 Legitima natura est, ut tunc accipiat, & idem filium eam acceptando dicitur acceptare ut residuum hereditatis in hereditate.
- 47 Filius institutus potest sub conditione potestatis, si heres erit, vel si de

- dederit legitimam aut non potest ei relinquere sub conditione. nu. 48.
- Decedere non potest qui pro parte testatur, & pro parte instituitur, nec id nisi iustum putatur.
- 49 Arguendum de legitima debita patri non est boni liberi ad legitimam debitam filio ex bono patri valet.
- Sed vi agitur de incommodis filij. nu. 51.
- 52 Repudiatio hereditatem non solum hereditatem primariam debet, verum etiam omnem, quia per institutionem in eum quocumque, in toto translata.
- 53 Filius non potest retinere hereditatem, & repudiare hereditatem patri, à quo solum accipit.
- 54 Aditio hereditatis non inferitur ex eo alio qui fieri potest citari, & nomen heredi.
- 55 Filius mortuo patre consequitur legitimam tanquam creditor, non ut heres. Contra nu. 57.
- 56 Creditor institutus heres à debitor potest repudiare hereditatem, solum eum credito.
- 57 Filius potest retinere legatum repudiata hereditate.
- 58 Legitima est quid diversum ab hereditate, cum non sit pars hereditatis sed bonorum.
- Et propter invidentiam, vel propter non confessionem in iuramentum non perditur. nu. 60.
- 61 Hereditas aditio, & repudiatio à p. procedunt.
- 62 Dicitur de rebus legitimis.
- 63 Filius nullo modo granatus potest in legitima.
- 64 Legitima debetur iure naturali.
- 65 Ius naturale non potest periri à iure civili.
- 66 Filius si legatus non sit granatus, & habeat substitutum valentem, retinendo bona patri pro sua legitima dicitur adijisse hereditatem.
- Idem quando filius succedit ab intestato. nu. 67.
- Idem in suis, que non potest petere dotem, & omittere hereditatem, nisi dicitur promissa fuisse à patre ipso vivente. nu. 68.
- 69 Filius multo legatus granatus si dicitur se substitutum valentem, si retinet legitimam emisso residuo bonorum non dicitur adire hereditatem.
- 70 Hereditatem non dicitur adijisse qui ex alio pio, & religio, vel si se, pilius mortuorum.
- Et quid si quis percipit fructus ex bonis hereditariis. nu. 71. & seq.
- 72 Domus habitatio est finis ipsius domus, & dicitur fructus civiles.
- 73 Filius est ipso iure heres patri.
- 74 Alienatio ei tempore peritura conceditur citari, & nomen heredi.
- 75 Agriculturas inferit aditionem hereditatis, sed non necessaria, sed tunc solum cum sit animo adendum hereditatem. 76.
- 77 Hereditas nunquid presumatur adita, quod aditio debet aliquae electionis pro ipso defuncto ex eiusdem de fundi bonis.
- Et quid si maritus, cui pro se, & filij delata sunt hereditas uxori, deinde pater uxori pauperibus. nu. 78.
- Et quid si frater sui delata hereditas fratri, cum quo vivebat in communione, & eam mortuo fratre adijisse fratri. nu. 79.
- Et quid, quando quis solus debita hereditaria. nu. 80.
- 81 Hereditas non presumitur delata ab eo, qui petiit reddi rationem adimplentationis.
- Idem, quando quis suscipit litem cum creditoribus hereditariis. nu. 82.
- Idem quando quis curavit servos hereditarios torqueri. nu. 83.
- 84 Hereditas, an presumatur adita, quando qui accepta pecunia iniit pacem cum occisoribus defuncti, de eorum hereditate agitur.
- 85 Filius suo iure tenetur vindicare mortem patris.
- 86 Accusans violatoris sepulchri patrem, ex hoc non presumatur hereditatem adijisse.
- 87 Hereditas nunquid presumatur adita ex facto negativo.
- 88 Debitor si in diem successit ei editor suo, & debitor non solvit alij, qui succedunt eo repudiatur, presumitur ex hoc non confecti adire hereditatem. Declarat. vi. nu. 90. & 95.
- 89 Maritus qui mortua uxore tenetur dotem restituere, si eam retinet apud se nomine filiorum, non dicitur adire hereditatem pro ipsi filij. Declarat. vi. nu. 92.
- 94 Heres institutus, vel ab intestato vocatus, si confecti inmentum bonorum hereditaria presumitur ipsam hereditatem adijisse.
- 95 Inventarium constitutum post tres menses à die adite hereditatis.
- 96 Heres non dicitur qui sit intra tempus ad debitor adire.
- 97 Filius, cui delata sit hereditas patri, si fecit collationem bonorum fratri suo, non presumatur adijisse hereditatem.
- 98 Institutus, vel vocatus ab intestato si cessat bonis hereditariis, presumitur non adijisse hereditatem.

Differimus supra, quando aditio ex verbis presumatur, nunc dicendum est, quando ex gestis & factis. Est enim iudicium hominis voluntatis declarari factis, quemadmodum & verbis

& verbis. I. Paulus respondit. Item etiam habet. & scripserunt post alios
Socium Iun. in conf. 92. m. 13. lib. 2. & Crætan. in d. l. gerit. nu. 19. & in conf. 204. nu. 11. & in specie idem Crætan. in conf. 3. d. 1.
nu. 4. Porro hic qui voluntatem suam facto aliquo declarat, pro
herede gerere proprie dicitur, sicuti verbi scripti Diaren. in commen-
tar. de acquir. hered. in tit. Quomodo hereditas acquiratur, col. 1. ad dicta
verba l. pro herede. l. gerit ff. de acq. her. & vlt. in inst. de hered. qua-
lit. & differen.

Est autem hic observandum, non omnia facta coniecturam
adita hereditatis facere, sed illa tantum, quæ citra ius, & nomen
heredis fieri non possunt. d. l. pro herede. §. Papinianum. & d. vlt. &
tradunt Bar. in l. gerit. nu. 19. ff. de acq. her. & l. 1. in conf. 112. nu. 2. lib. 4.
Et manifeste scriptum reliquit Bald. in l. potuit nu. 15. C. de iure
delicti. aditionem hereditatis inferri solum ex facto necessario,
vel verisimili: non autem ex non necessario, & non probabili.

De his gestis, & factis, ex quibus colligitur adita, vel non adita
hereditas copiose, & diligenter differit Bar. in d. l. gerit. nu. 19. qui
distinguit alia facta preparatoria ad ipsam aditionem: alia
verò esse principalia.

Et rursum, illa facta preparatoria, alia sunt ad aditionem neces-
saria, alia verò non. Duo itaque constituenda sunt huius disputa-
tionis capita, quorum vnum erit de factis preparatorijs: alterum
de principalibus.

Primum caput 1. de factis preparatorijs est, in quo distingo
tres casus vna cum Bar. in d. l. gerit. nu. 19. Primus est, quando factum
est preparatorij necessario ad hereditatis aditionem. Hoc
in casu non præsumi aditam hereditatem: cum actus iste aditionem
non inferat. Ita Bar. in d. l. gerit. nu. 19. quem secuti sunt alij, quos
statim referam.

Est primum exemplum, vt si heres scriptus in testamento sub
condicione, implet ipsam conditionem, sicuti post Bar. in d. l. gerit.
nu. 19. qui perit gloss. f. in glo. Alex. in l. 1. ff. de conditio. ob causam. Co-
mun. in l. item dubitatur ff. de hered. insti. Marant. in l. potest. nu. 78.
ff. de acq. her. & Afinsius in d. l. 4. §. nec quis potest. num. 10. ff. de leg. &
sumpt. fuer. Et qui quidem sententia probatur text. l. 1. §. sed si pa-
rentis. ff. de condit. ob caus. §. l. Antistitius. ff. de acquir. hered.

Hoc 2. tamen exemplum non habet locum in herede suo: Nā
implendo conditionem sub qua institutus fuit dicitur adire, vt
præcæti Doli. conueniant.

Et qui 3. quidem differentiam quoque constituunt inter con-
ditionem, & modum, quod scilicet implendo modum dicitur
implens adiuvile hereditatem: cum modus post ipsam aditionem
implendo omnino fit. l. quibus debetur. §. vlt. ff. de condi. & de-
monstr.

Est ideo 4. qui vult consequens dicitur etiam velle antecedens.
libell. ff. de acq. her. & in specie Marant. in d. l. potest. num. 84.

Est secundum exemplum, vt si quis agit querela inofficiosi tes-
tamenti, et eo rupto, adire possit ab intestato: cum antea adire
non possit. Hoc ex facto non inferitur adiuvile gloss. l. quemadmodum
ff. de iust. testam. Bar. in d. l. gerit. nu. 19. & in l. cum quidam. nu. 2. ff. de
ben. poss. & ibidem Alberici ff. de Socia. sen. in conf. 20. col. 1. lib. 3. Maran-
ta in l. potest. num. 31. de acq. her. & Afinsius in d. l. 4. §. nec quis potest.
num. 94.

Ea est huius sententiae ratio, quia dicitur filius iste sibi præpa-
rasse viam ad adeundum hereditatem: non autem adiuvile. l. ei
qui. & l. Antistitius ff. de acq. her.

Est 3. tertium exemplum, vt si quis petit sibi exhiberi instru-
menta, & rationes, vt possit instrui de iuribus hereditatis.

Hoc enim ex facto non præsumitur adiuvile hereditatem. l.
Argito. cum sequens ff. de acq. her. & tradunt Marant. in d. l. potest.
nu. 84. de acq. her. & Afinsius in d. §. nec quis potest. nu. 32.

Secundus est casus, quando 1. factum preparatorij non est
necessarium ad hereditatis aditionem.

Hoc facit casu aditio non præsumitur. Ita Bar. in d. l. gerit. nu.
19. verum quodam sunt preparatoria ff. de acq. her. quod secuti sunt Bal.
& reliqui, quos statim referam. Primum exemplum est, si accuso tes-
tamentum, quod certo scio esse falsum, dicor adire hereditatem.
l. cum quidam. ff. de bono poss. vbi Bar. nu. 2. Bald. Marant. in l. po-
test. nu. 31. ff. de acq. her. Afinsius in d. §. nec quis potest. nu. 91. Est &
secundum exemplum, vt si quis dicit testamentum nullum.

Ex hoc enim præsumitur adita hereditas. Ita Bar. in d. l. gerit.
nu. 19. & in d. l. cum quidam ff. de bono poss. Bald. in l. 3. nu. 4. C. de
reud. hered. in idem Bald. & Arg. in l. si filius ff. de condit. ob causam. &
Afinsius in loco supra citato.

Tertius est casus, quando 1. factum est preparatorij non ad
Menech. Praesumpt.

ipsam aditionem hereditatis, sed ad ipsius hereditatis petitionem.
Hoc casus ex eo factus præsumitur adita hereditas. Ita Bar. in d. l.
gerit. nu. 19. verum & prædita vera. Marant. in d. l. potest. nu. 31. verum. §.
& Afinsius in d. §. nec quis potest. nu. 99. Exemplum est, vt si formo li-
bellum contra eum, volens agere petitione hereditatis, vel si peto
interrogari, non pro herede possidens, quia intendo te conveni-
re petitione hereditatis. Hæc enim præsumi factum aditam fuisse
hereditatem. l. quemadmodum. ff. de iust. testam. Marant. in d. l. 4.
potest. nu. 33.

Secundum caput 1. huius disputationis est, quando factum est
principale, non autem preparatorij. Hoc in capite distinguit
Bar. in d. l. gerit. nu. 19. verum secundo dixi ff. de acq. her. et res casus. E-
go verò clarior explanationis gratia tot consilium, quot ex Bar.
& alijs observavi.

Primus est, quando 1. factum est certum non inductum ad
aditionem hereditatis. Hoc in casu est manifestum, aditionem non præ-
sumi. Ita herede. in glo. ff. de acq. her. Et in claris 2. opus non est
coniecturis. l. cum iuris. §. cum ita de verb. oblig. Ita docet Bar. in loco
supra allegato.

Secundus est casus, quod factum est certum inducens aditionem.
Hoc casus certo inducit aditio. d. l. pro herede. Et quoniam
ex hoc facto resultat quædam certitudo: atamen non dicitur prop-
rie certitudo, sed præsumptio à lege probata, quæ certitudo dici
potest. Et esse præsumptionem sentit Afinsius in d. conf. 114. nu. 7.
qui dicit, præsumptionem esse in iudicio alegandam ab eo, qui
illa vult iuvare.

Primum 1. exemplum asseri potest, vt si quis vendidit bona
hereditaria, quæ servando servari possunt. Hæc sunt hereditatem
adiuvile dicitur. l. pro herede. §. servat. ff. de acq. her. & tradunt Bar.
in d. l. gerit. nu. 2. & verum quodam sunt in quibus, vbi Imola. num. 13. in fine.
Alex. in inst. ff. qui mibi. §. sed quid si mandaverit nu. 7. ff. de acq. her. &
in conf. 125. col. 1. lib. 7. Corn. in conf. 165. col. 10. lib. 2. & in conf. 299. nu.
6. lib. 3. & in conf. 79. nu. 10. lib. 4. Putius in d. conf. 447. lib. 1. Verbalis in d.
conf. 26. nu. 4. in 2. parte. Alest. in conf. 339. nu. 2. & Marant. in d. l. po-
test. nu. 56. verum. §. & Afinsius in d. §. nec quis potest. nu. 104. Hoc tamen
exemplum declarat secundum Bar. in d. l. gerit. nu. 21. verum & verum
non poterat, non habere locum, quando ille simpliciter vendidit
rem hereditariam sibi obligatam. Nam tunc præsumitur id fecisse,
tanquam dominus, pro suo iure.

Secundum exemplum, vt si heres institutus accepit à statu
libero pecuniam, causa implendi conditionem, sedque manumiten-
tendi servum illum: Nam cum eiusmodi pecunia voluntate tes-
tatoris solvi heredi debeatur: sequitur, quod eo recipiens ipsam pec-
uniam adire dicitur. d. l. pro herede. §. Papinianus. vbi glo. & Doli.

Tertium est exemplum, quod 1. factus donavit omnia ipsa bona
hereditaria: ff. de etiam actus certo significat aditam esse heredi-
tatem. l. illud ff. de acq. her. Corn. in conf. 79. nu. 10. in conf. 110. nu. 15.
lib. 4. Crætan. in conf. 200. nu. 2. & Afinsius in d. §. nec quis potest. nu. 151.

Quartum est 1. exemplum, quando legitur alijs hæc bona he-
reditaria si sua. C. de iure delicti. Corn. in conf. 79. nu. 10. lib. 4. Maran-
ta in d. l. potest. nu. 32. verum & aliud. & nu. 36. Afinsius in d. §. nec quis po-
test. num. 131.

Quintum exemplum est, quando 1. locuti bona hereditaria.
Nam & actus iste, qui citra ius & nomen heredis fieri non potest,
inferit traditionem hereditatis. Bald. in conf. 12. Quam d. Matthæus
lib. 1. Corn. in conf. 103. nu. 4. & in conf. 165. nu. 4. lib. 2. & Crætan. in conf.
837. nu. 7. l. 1. in conf. 112. nu. 28. lib. 4. Marant. in d. l. potest. num. 77. &
Afinsius in d. §. nec quis potest. nu. 131.

Cæterum hoc exemplum non habet locum, quando locator
iste non potest libere locare: sed requiritur consensus aliquorum:
sicuti in muliere, quæ sic disponente statuto adire non potest heredi-
tatem sine consensu affinis. Hæc enim locutio prædita hæ-
reditaria non dicitur adire hereditatem. Ita Soc. sen. in conf. 92. num.
31. lib. 3. quæ res ff. de consensu ff. de iur. iur. quædam in d. l. gerit. nu. 19. &
adit. & ibidem Zabard. num. 76. & Rim. num. 298. Cessat etiam
hoc exemplum, quando 1. qui locavit prædium, vt subdito prospi-
ciat. l. pro herede. §. primæ & ff. de acq. her.

Sextum exemplum est, quando 1. qui exegit debitores here-
ditarios. Hic enim dicitur adiuvile hereditatem: cum actus iste
fieri non possit citra ius & nomen hereditarium. l. pro herede. §. §.
ff. de acq. her. Ita in specie scripserunt Bar. in d. l. præter æstare. ff. de
cond. indeb. Alex. in conf. 32. lib. 3. Capella in cartella 204. Soc. sen. in conf.
41. nu. 3. lib. 4. Marant. in d. l. potest. nu. 75. Alest. in resp. 314. nu. 5. &
Afinsius in d. §. nec quis potest. nu. 167.

91 Septimum est exemplum, quando ÷ diuisio bona hereditaria com coherede. Hic enim dicitur adiuuile hereditatem. Ita respondet Parisius in *conf. 16. nu. 46. lib. 2. & secutus est Affirmus in d. 6. nec qui putet, nu. 109. Idem respondit Cratius in *conf. 907. nu. 14.* Est ratio: quia diuisio significat additionem seu immixtionem. l. 1. §. 1. ff. *famil. reuol.* Et præterea diuisio non potest fieri citra ius & nomē hæreditatis. *pro hærede. §. Papinianus. ff. de acq. hered.* & accedit, quod diuisio præsupponit communionem. l. *sed si forte. ff. de reb. eorum.* Et communio necessario præsupponit additionem, aliqui cum coherede dici non possit communis. Hoc tamen non intelligitur secundum Crau. quando diuisio facta fuit tamquā ab heredibus. Octauum est exemplum, quando ÷ heres scriptus in testamento com promittit cum legatariis: Hic dicitur adiuuile hereditatem. Ita Baldus in *conf. 124. lib. 3. Maranta in d. 1. si potest, nu. 67. ff. de acq. her. & Annu in d. 6. nec qui putet, nu. 173.**

11 Illi ratio, quia ÷ compromittere de rebus hereditariis est actus qui geri non potest citra ius & nomen hæredis: infert ergo additionem. l. *pro hærede. §. Papinianus. in fin.* Et præterea compromissum esset inutile, si diceretur aditam non fuisse hereditatem: sicut nec transactio ante aditam hereditatē valeret. *§. per se. ff. de inst. testam. & l. 1. §. quod ait. ff. quorum legat.*

12 Nonum est exemplum, quando ÷ quis accusauit eos, qui damnati de rebus in prædijs hereditariis. Hic enim dicitur adiuuile hereditatem. Ita Baldus & Affirmus in locis supra allegatis.

13 Decimum est exemplum, quando ÷ quis in communione societatis persequatur: Hic dicitur adiuuile hereditatem. Ita Bart. in l. 1. nu. 10. & si in societate. ff. de acq. her. & Affirmus in d. 6. nec qui putet, nu. 10. Id quod intelligit Bart. quando omnia bona non sunt ita connexa, quoniam possint diuisualia secus.

14 Vndecimum exemplum est, quando ÷ heres ipse scriptus in testamento, vel vocatus ab intestato liberat debitoribus hereditariis. Hic enim dicitur adiuuile hereditatem. Ita respondet vñ Corn. in *conf. 180. nu. 9. lib. 2. & Rumin in *conf. 13. nu. 10. lib. 3. & secutus est Affirmus in d. 6. nec qui putet, nu. 173.* Et accedit Iason in *conf. 112. num. 2. lib. 4.* dum respondit quod si iusti acceptationem fecit debitoribus hereditariis, dicitur adiuuile hereditatem: cum acceptatio sit solutionis species.*

15 Duodecimum exemplum, quando ÷ mandauit solui legata relicta in testamento. Nam & tunc dicitur adiuuile hereditatem. Ita Baldus in *conf. 71. lib. 3. & Maranta in d. 1. si potest, nu. 67. ff. de iur. iur.*

16 Decimum tertium exemplum, ÷ quando quis constituit procuratorem ad adendum hereditatem. Nam statim adiuuile dicitur. Ita Bart. in l. 1. Paulus respondit pro procuratore. ff. de acq. her. Maranta in d. 1. si potest, nu. 67.

17 Tertius est casus, ÷ quando factum est dubium: vt quia in iustis ille potuit illud facere quam heres, & tanquam non heres. Hoc in casu sunt opiniones. Nam Baldus in l. non hoc, col. 1. vers. si autem casus. *vide legem.* scripsit, esse in estimatione ad id arbitrio iudicis, vt videat ex facti qualitate & alijs coniecturis: si in voluit esse heres, vel non. Ceterum Bart. in d. 1. gerit, nu. 20. ff. de acq. her. copiose & egregie distinguit. Et primò ubi inquit Bart. potuit facere ad id illum vno modo licito, & altero illicito. Si cõstitit voluisse facere modo illicito: tunc non inducitur aditio. l. si qui extraneus, in prin. ff. de acq. her. & idem docet Bald. in l. 1. si non, co. g. qui aditum qui declarauit, nisi sic heres suus, si verò (ubi inquit Bart.) est dubium, an voluerit facere modo licito, vel illicito: Et tunc ne præsumatur delictum contra. *merito ff. pro soc. a.* præsumptio est, quod modo licito fecerit, & cõsequenter, quod hereditatem adire voluerit. Idem respondit ipse Bart. in *conf. 129. nu. 4. lib. 1. & Capellanus in *conf. 21. nu. 27. in criminal. & bene etiam ad iuratum iuxta lib. 5. præsumpt. 2. nu. 16.**

18 Hinc infertur ÷ quod ille, qui per decennium possedit bona hereditaria, præsumitur adiuuile hereditatem: ne scilicet occupator, & malefidei possessor videatur. l. si quis. *de petito. h. eredi.* Ita Bart. in d. *conf. 29. nu. 1. Baldus in d. 1. non hoc, col. 1. in fine. C. vnde legat. & ibid. Sabi. Idem respondit 145. in col. 3. vers. prima vñ ergo, lib. 2. & alio multo, et si non omnes hoc tribuit, vñ et Mafcard. in tra. de probat. in concl. 45. col. 1. in 1. 2. 7. 2. 7.*

19 Interdum etiam fit, vt possidens bona hereditaria ÷ aliquot dies vel menses tantum, adiuuile hereditatem præsumatur. Sicuri quando statum cautum est, vt Florentie lib. 2. nu. 29. quo factum est, quod possidens bona hereditaria per quindecim dies ÷ moratur, si iustici, licet bona ipsius hereditatis exiuerit, seu deseruerit,

hereditatem ipsam adiuuile intelligitur, & tanquam ex vera agnitione, & vt verus successor sit obnoxius omnibus oneribus hereditariis, &c.

Quod sanè statutum hanc habet (ni fallor) interpretationem, vt post repudiationem possidens non efficiatur verus heres: sed solum obnoxius oneribus hereditariis, atq; ita quo ad sui detrimentum dicitur heres, non autem, vt alijs, vel qui adiuuile, vel adire possunt detrimentum afferat. Nam statum edinum fuit in odium repudiantium, & ad fauorem legatariorū, & creditorum ad euandandas fraudes in specie d. si quis respondit. *Capit. in *conf. 15. Bone de quib. lib. 3. & Sec. in *conf. 193. lib. 4. & Corneus in *conf. 1. lib. 1. Et idem repudiantes non debent ex eo sentire lucrum & commodum, arg. l. 8. in fin. ff. quod vi aut clam. Et ne inducta in odium retorquantur in fauorem, contra a. legatariis in iure de leg. 2.****

12 Et propterea iste, qui possedit, & deinde repudiavit, habetur pro hærede quo ad sui detrimentum tantum: sic in terminis d. statuti Florent. respondit Aug. *conf. 336. nu. 2. vers. quomodo & ipsum.* Ita etiā dicimus, de eo, qui repudiata ÷ hereditate, respondit se heredem, vt dicatur heres quo ad sui damnum, si quis ÷ interrogat ad viam in l. fin. *C. de repud. her. vbi Bal. nu. 4. vers. vltimus opponi.* Ita etiam dicimus, quod ille, qui adiuuile hereditatem, non amplius possit rem repudiare, d. si sciat. *C. de repud. her. Attamē si repudiatur, remanet solum hære quo ad sui damnum tantum, & ad fauorem creditorū.* Ita Aug. in d. si sciat. *Bal. in *conf. 403. in terminis d. lib. 3. Caput. castella 229. Cras. in *conf. 24. nu. 6.* Et etiam is, qui ÷ per mendaciam dicit se heredem, cum verè non sit, habetur pro hærede, quo ad sui damnum. l. vii. *C. de pet. her. Bal. in *nu. 1. vers. 1. & post. in *conf. 1. Ita etiā dicimus, quod ÷ renūciatio beneficii in nulla nocet renūciatio, ne possit continuare possessionem, licet quo ad alios non nocet, c. quod in dubio, de renunt. vbi gl. & lo. And. nu. 2. Cras. in *conf. 24. nu. 6. Pothus de *conf. 16. in *lib. 2.********

Et hic, qui non est verus heres, sed pro hærede habetur solvere potest creditoribus ex bonis hereditariis, quod eis debetur. *Nauta in *conf. 547. nu. 1.**

Quartus est casus, ÷ quando factum est dubium: sed actus fieri potest altero de duobus modis licite, & id semper fuit iure. Est primum exemplum, quando filius habitauit domū paternam: Potest enim esse, quod habitauerit, vt heres vel etiam filius dotis maternæ causa, ob quam patris bona sunt tacite hypothecata. Hoc in casu an adiuuile hereditatem præsumatur dubium est. Et Bart. in d. 1. gerit, nu. 21. vñ est relinqueret indecisam dubitationem hanc. Nam primò dixit præsumi filium habitasse eo modo, quo est dicitur, l. 1. §. si qui domus, & §. si qui locati, & l. 1. C. de re. et vñ p. 1. sentit Bart. filium hunc adiuuile hereditatem: cum hanc idem sit quod dicitur, §. vñ in inst. de her. qual. & differt, & manifestum est de dicitur in l. 1. d. 1. gerit, nu. 12. Deinde Bart. subinquit, quod imò videtur fecisse eo modo, quo est tibi villius, l. 1. & l. 2. ff. si quis. Hanc possumus opinari non probamus. *Capit. in l. 1. C. de repud. her. & in *conf. 351. Pro fu. damno. col. 3. lib. 3. Card. Zabarell. in *conf. 37. Alex. in *conf. 32. nu. 7. lib. 3. & in *conf. 89. nu. 9. lib. 4. Rumin in *conf. 31. nu. 1. lib. 4. & in *conf. 61. in fin. nu. 5. Socinus in *conf. 131. nu. 5. lib. 1. & in *conf. 113. nu. 3. lib. 4. Rumin in *conf. 1. nu. 12. Socinus in *conf. 131. nu. 2. lib. 2. Cras. in *conf. 33. nu. 11. & in *conf. 192. nu. 4. & in *conf. 156. nu. 2.* Et ij quidem scriperunt, istandem esse declarationem ipsius filij possidentis, quo et titulo possident. Et hec quidem declaratio fieri potest parte abente, vt in specie respondit Bart. in d. 1. gerit, nu. 21. vers. sed filius, quando habitat domū, quam multis de causis habitare potest, vt puta tanquam heres, heres pignoris, & ly hypothecæ, & causa custodia.*************

Hoc etiam casus (inquit Bart.) præsumitur habitare ex causa magis villi: ex quo non contrahit cum aliquo, & Bart. fecit iust concepti a Maranta in d. 1. si potest, nu. 58. sic & Gratius in col. 146. nu. 1. lib. 2. qui declarat. Tertio est exemplum, quando quis tanquam heres, & iure familiaritatis possidere potest. Hoc in casu idem est dicendū, quod scilicet præsumatur possidere ex causa sibi magis villi, ita sentit Angel. & Imola in l. duo fratres, §. de acq. heredi.

Et propterea si dicit, se habitare iure familiaritatis, non inducitur aditio, sicut si gereretur præcariæ Deutor, & Corneus in *conf. 79. nu. 10. lib. 4. Bu. in *conf. 51. nu. 7. lib. 4. & Affirmus in d. 4. §. nec qui putet, nu. 147. ff. de religio. & sumpt. fune.**

Quando verò nulla alia causa quædam additionis hereditatis, habitatio hæc domus arguit ipsam aditum. Ita sentit Bart. in d. 1. gerit, nu. 21. & manifestum est in l. 1. C. de repud. her. Corneus in *conf. 165. col. 3. lib. 3. Socinus in *conf. 73. nu. 18. lib. 3. & in *conf. 4. lib. 4. Der. in *conf.****

conf. 49. Marantam d. l. u. potest. num. 18. & sicut in d. g. nec qui pater, m. 135.

38 Quotiens est i casus, quando quis potest facere actum, vt dominus, non autem vt heres, vt si quis habitator domum emphiteuticam, quae emphiteutis est simpliciter ex pacto, & prouidentia. Hoc casu non praesumitur additionem scriptis Bart. quem secuti sunt Marantam in d. l. u. potest. num. 9. & Crauet. in conf. 197. num. 1. quidem esse dixerunt in possidente scilicet ex pacto & prouidentia. Idem sensu testatur pro herede, si quis tamen num. 2 de acq. her.

Hinc aliquando respondit eum, qui Pont. Max. concessit spolia ecclesiastica Praetati non censi aduulsi hereditatem ipsius Praetati: cum spolia non iure hereditate pertinent ad Pontificem: sed iure proprii vt decidit Rota in decis. 45. in tit. de probat. in antiqua; & late differit R. Rodanus in tract. de spoliis ecclesiasticis, q. 10. nu. 37. & q. 12. nu. 9. & 10. qui ob id non tenent solvere debita contracta ab ipso Praetato, nisi illa sint causa uilitatis, vt necessitatis ecclesiae.

39 Sextus est casus, quando filius i institutus a patre asserit se possidere bona aliqua patris pro sua legitima, an dicatur aduulsi hereditatem sibi in testamento relicta? Et censi aduulsi scripturae Bart. in d. l. i. gerit. nu. 22. & ibid. Aret. col. 5. vers. item adde. qui dixerunt filium non posse hereditatem legitimam ab hereditate acceptando ipsam legitimam, repudiata hereditate, vt communem esse testatur Decim. in l. 3. col. vi. C. de impub. & alijs substitutis. Ripa in l. i. nu. 157. ff. de post. Alex. in l. qui a potest. nu. 19. ff. ad Trebell. & alios receperunt Testatur in tract. de iure primogen. questio. 33. num. 10. & questio. 73. nu. 1.

40 Quotum quidem opinio vel eo solo argumentum probari videtur, quia hereditas adiut inferitur i ex eo actu, qui fieri non potest citra ius & nomen heredis, vt aperte probat test. i. i. gerit. i. l. i. sicuti hereditatem possedit. & c. in finibus, & si alienum rem, vt hereditariam possedit. & c. clarum probat l. pro herede, in prim. ca. h. no. nostro. Atqui filius i consequi non potest legitimam citra ius & nomen heredis: Cum titulo i iure hereditario eam consequatur. Ergo actus iste consecutionis legitimae arguit hereditatem fuisse adita. Illa minor propositio, quia pendet totius dispositionis veritas multis probari potest videtur.

41 Primo, legitima i titulo institutionis relinquere debet. g. aliud quoq. capitulum in Auth. vt cum de appell. cognos. atque ita titulo hereditario. Atque illi qui partem hereditatis adiit & acceptat, etiam aliam partem acceptare debet: nec enim separe illam potest, l. 1. & l. 2. hoc tit. de acq. her. Ergo non potest filius acceptare legitimam, & repudiare hereditatem.

42 Verum respondetur primo huiusmodi Decium in d. l. 3. nu. 4. vers. sed tamen videtur, & c. tunc non posse partem hereditatis acceptari & alteram repudiari cum de ipsa hereditate agitur, vt loquuntur d. l. 1. & l. 2. hoc tit. de acq. her. Ad diuersum est in legitima, quia non est quota hereditatis, sed bonorum, vt supra fuit demonstratum.

43 Praeterea & secundum respondetur ex declaratione Ripa in l. 1. nu. 157. ff. de vulg. vers. ad ista duo, quod est introductum ad fauorem filij, vt titulo institutionis & honorabilis ei relinquatur legitima. Non ergo iste fauor i debet retorqueri in odium, contra l. quod fauore. C. de legib. Est ergo dicendum, legitimam deberi filio titulo & iure hereditario, quando agitur de fauore & commodum ipsius filij, non fi de incommodum, ita declarat Bart. in l. i. arguatur in 2. l. d. nu. 7. ff. de adoptio.

44 Secundum adducitur i hoc argumentum, qui rem acceptat, etiam sua causa onere & natura acceptare tenetur & debet, vt in specie & nostris huius terminis probat. l. si duo. hoc tit. de acq. her. quam in materia hac egregie declarat, & ita intelligunt Soc. sen. conf. vit. lib. 4. & Rai. in conf. in nu. 2. lib. 5. & consensum quia copiose scribit l. si in l. i. in op. nu. 6. ff. de oper. nu. 11. & l. si in l. i. arguatur in 2. l. d. nu. 11. & l. si in l. i. arguatur in 2. l. d. nu. 11. & l. si in l. i. arguatur in 2. l. d. nu. 11.

45 Secundo adducitur i hoc argumentum, qui rem acceptat, etiam sua causa onere & natura acceptare tenetur & debet, vt in specie & nostris huius terminis probat. l. si duo. hoc tit. de acq. her. quam in materia hac egregie declarat, & ita intelligunt Soc. sen. conf. vit. lib. 4. & Rai. in conf. in nu. 2. lib. 5. & consensum quia copiose scribit l. si in l. i. in op. nu. 6. ff. de oper. nu. 11. & l. si in l. i. arguatur in 2. l. d. nu. 11. & l. si in l. i. arguatur in 2. l. d. nu. 11.

46 Tercio adducitur i hoc argumentum, qui rem acceptat, etiam sua causa onere & natura acceptare tenetur & debet, vt in specie & nostris huius terminis probat. l. si duo. hoc tit. de acq. her. quam in materia hac egregie declarat, & ita intelligunt Soc. sen. conf. vit. lib. 4. & Rai. in conf. in nu. 2. lib. 5. & consensum quia copiose scribit l. si in l. i. in op. nu. 6. ff. de oper. nu. 11. & l. si in l. i. arguatur in 2. l. d. nu. 11. & l. si in l. i. arguatur in 2. l. d. nu. 11.

47 Praeterea & secundum respondetur ex declaratione Ripa in l. 1. nu. 157. ff. de vulg. vers. ad ista duo, quod est introductum ad fauorem filij, vt titulo institutionis & honorabilis ei relinquatur legitima. Non ergo iste fauor i debet retorqueri in odium, contra l. quod fauore. C. de legib. Est ergo dicendum, legitimam deberi filio titulo & iure hereditario, quando agitur de fauore & commodum ipsius filij, non fi de incommodum, ita declarat Bart. in l. i. arguatur in 2. l. d. nu. 7. ff. de adoptio.

48 Praeterea & secundum respondetur ex declaratione Ripa in l. 1. nu. 157. ff. de vulg. vers. ad ista duo, quod est introductum ad fauorem filij, vt titulo institutionis & honorabilis ei relinquatur legitima. Non ergo iste fauor i debet retorqueri in odium, contra l. quod fauore. C. de legib. Est ergo dicendum, legitimam deberi filio titulo & iure hereditario, quando agitur de fauore & commodum ipsius filij, non fi de incommodum, ita declarat Bart. in l. i. arguatur in 2. l. d. nu. 7. ff. de adoptio.

Tertio suffragatur huius i opinio, quod filius in situ potest sub conditione potestatiua, id est, si heres erit, vel si decederit, l. si duo. ff. de heredi. instit. tra. d. Ambros. conf. 313. Atqui in casu est institutus sub conditione potestatiua, si conditioni non pareat, totum relicta hereditatem perdit, d. l. si duo. Ergo filius non potest retinere hereditatem legitimam & spernere residuum hereditatis: atque ita non parere conditioni, sub qua data est illi legitima.

Verum respondetur primo Ripa, in d. l. 1. nu. 157. vers. ad ista duo, ff. de vulg. quod i imo hodie filio relinquere non potest legitimam sub conditione potestatiua, vt scribitur Sali. & Alex. in l. quoniam in prioribus. C. de inoff. test. & ipsemet Bart. in d. l. si in prim. nu. 7. & arrip. i. p. post Dec. in l. 2. col. vi. vers. sed potest. C. de impub. & alijs substitutis, qui hanc responsionem tenent.

Praeterea & secundum respondetur Ripa praesertim in loco, quod d. l. si duo. quocumque procedit quando filius iam adiit hereditatem, & deinde vult retinere hereditatem, & recusat satisfacere conditioni. Non enim id facere potest, cum iam illi annexo oneri se alligauerit. At diuersum est in filio, qui ante aditam hereditatem vult habere legitimam, & repudiare hereditatem, id enim facere potest, cum vnum ab altero separatim sit. Quam sane declarationem (ait Ripa) sentit Bart. in l. iam dubitatur, in fin. ff. de her. insti.

Quarto confert huius argumentum nostrum non patitur, vt quis decedat pro parte testatus, & pro parte intestatus. L. si non situm ff. de reg. iur. cum similibus. Atqui si filius extellamento patris solum retinere legitimam, & residuum repudiare, pater decederet pro parte testatus, quod scilicet ad legitimam, & pro parte intestatus, quod scilicet ad residuum hereditatis. Ergo, ne hoc contra iuris dispositionem sequatur, dicendum est filium non posse retinere legitimam & spernere residuum hereditatis. Verum respondetur Ripa in d. l. 1. nu. 157. vers. quod facit, ff. de vulg. quod argumentum procederet, quando filius vellet retinere legitimam iure institutionis: secus hic, vbi retinet, vt sibi debuit. Vult forte dicere Ripa in casu nostro filium retinere legitimam, non ob id quod ita ei relicta sit a patre in testamento, sed si pater illi disposuisset: cum eam consequi possit etiam si pater intestatus decederet: atque ita vti ab intestato eam retinet.

Quinto accedit, quod i valet argumentum de legitima debita patrono ex bonis liberi ad legitimam hanc filij ex bonis patris, l. vi. C. de inoff. test. Atqui si patronus acceptat legitimam sibi debitam, residuum hereditatis sibi liberi repudiare non potest, vt probat test. in l. si liberum patrono, in fin. ff. [c] cessante vero substitutione, ff. de lo. lib. Ergo pari ratione dicendum est, quod si filius acceptat legitimam, non potest repudiare residuum hereditatis.

Ceterum respondetur primo i Ripa in d. l. 1. nu. 157. ff. de vulg. quod vbi agitur de incommodum filij, non licet argumentari a legitima patroni ad legitimam filij, ex l. si quis legatum, §. pen. vbi gl. ff. ad l. Corn. de falsis. quem recepit Ripa in d. l. 1. nu. 157. in prim. Est ratio, quia dispositio d. l. si liberum, est exorbitans a iure communi, & solum intelligitur procedere in suis proprijs terminis, vt Soc. sen. in l. 1. col. 4. vers. tertium casus est, ff. de vulg. Non ergo extenditur ad casum nostrum: Rursus & secundum respondetur Ripa in d. l. 1. nu. 157. in fin. d. l. si liberum, loqui quando patronus simpliciter adiit hereditatem, aliquid vltra legitimam acceptando: Nam tunc non potest amplius, retenta sola legitima, hereditatem ipsam repudiare. At secus hic, vbi ab initio vult consequi solum legitimam, & nihil ex hereditate attingit. Et cuius obiectioni satis facit ipse Ripa, quia non refert.

Sexto ad hanc opinionem i confirmandum Decim. in l. 3. col. vi. vers. ad ista duo, C. de impub. & alijs substitutis, adfert text. l. heredes. C. de omni ag. delicto, lib. 1. Quo loco annotat Bart. repudiandum non solum priuari debere hereditatem, sed etiam omnibus bonis per institutum in eum quocumque titulo transitis. Et esse casum hunc singularem dixit Coriet. in singulari. in verbo heres. incipit institutus.

Ergo non potest filius retinere legitimam repudiata hereditate. Existimo posse responderi quod argumentum posset procedere, quando filius vellet retinere legitimam extellamento: sed in casu nostro retinet tanquam si pater non esset testatus, vt dictum fuit supra in responsione ad quartum.

Praeterea & secundum respondetur, quod casus d. l. heredes, est casus singularis fauore filij, vt vbi annotat Alex. ad Bart. & post Roma. id est scribit l. si in l. si pater nu. 5. ff. de leg. 1. Ergo in cotrauit esse vti verum est text. in d. l. si pater. vbi filius potest repudiare hereditatem, & retinere prelegatam, id est probat l. i. vers. in fine. C. de leg. 1. & tradit l. si vbi in Auth. nou. m. 151. C. de inoff. test. Atque ita retorqueri potest argumentum.

33 Septimo virgare videtur illud simile quod sumitur ex c. 1. an filius vel agnatus, &c. in visibus feudorum, quo loci constitutum est, quod filius non possit retinere feudum, & repudiare hereditatem patris à quo feudum accipit. Ergo idem in casu nostro. Ita ex contextu arguit Decius in d. l. 3. col. ult. C. de impub. & alijs subij. Et ante eum ita alij antiqui elati à Romano in l. vna. 4. nu. 11. C. quando non peten. partes, &c. Ceterum respondeo illud procedere in feudo, quod dicitur esse hereditarium: vt in eo capitulo primo declaratur feudis: omnes, & idem hereditas non potest separari à feudo ipso, alioquin perderet suam naturam: quod non conceditur. Diuersum est in legitima debita filijs, quae quod separatam habet ab ipsa hereditate patris.

Præterea & rectius fortè respondetur in d. c. 1. an agnatus vel filius sit fuisse constitutum: quia filius non potest habere feudum paternum etiam ex pacto & prouidentia, nisi sit hæres patris. Ita in specie docuit Afflict. in d. l. 3. nu. 25. qui dixit, quod si filius repudiatur in possessione feudi paterni ex pacto, & prouidentia: & nihil possidet ex bonis alio dialibus, ex possessione ipsius feudi præsumitur filium esse immixtum esse hereditati paternæ: & consequenter tenetur ad debita patris. ea ratione vltus est Afflict. quia filius consequi non potest feudum paternum etiam ex pacto, & prouidentia, nisi sit hæres patris d. c. 1. an agnatus vel filius, & scribunt per multi consensu ab Ozafo in d. desol. 162. col. 2. & c. ubi d. nu. 4. affirmat, contrariam opinionem esse magis receptam: quod scilicet necesse minime sit, filium esse debere heredem patris, vt habere possit feudum hoc ex pacto, & prouidentia.

Contrariam itaque opinionem, quae disputatum defendi potest, probatur Romanus in l. 1. nu. 12. supra eod. tit. nostro. & in l. vna. c. 1. C. quando non peten. partes, &c. Bald. in l. 1. Papin. 4. quarta ff. de inoff. testa. qui dixit, ita etiam aliquando sensisse Bart. Idem placuit C. ason in l. 3. nu. 33. C. de impub. & alijs subij.

34 Quam quidem sententiam vel hæc vna sola argumentatio probat: additio hereditatis non inferitur ex eo actu, qui fieri potest citra ius & nomen heredis. I. prob. herede. §. Pap. cum similib. supra eo. Atqui actus acceptationis legitime, qui fit à filio, esse potest citra ius & nomen heredis: quia potest accipere solam legitimam, repudiata hereditate. Ergo legitima retentio non infert hereditatis nomen.

35 Illi minor, à quatuor huius disputationis ius pender, probatur aliquot argumentis & rationibus.

36 Primo, filius mortuo patre & cōsequitur legitimam tamquam creditor, non vt hæres. l. 1. §. si qui impuber. ff. de callat. bono. opus est tradit. Tyr. arg. in reple. l. si vnam, nu. 10. b. §. si perit liberis, nu. 113. C. de reuoc. donato. At qui i creditur institutus hæres à debitor potest repudiare hereditatem, filio eius creditore, vt debitor. C. de her. act.

37 Nec repugnat, si quis dixerit vna cum Alex. in qua poterat. ff. ad Treb. & cum Socin. sen. m. l. col. 43. vers. Non habet quartam, ff. de vulg. quod filius non dicitur proprie creditor, sed improprè. Idem tex. d. l. vt debitor. procedit in creditore proprio tantum. Non in hoc repugnat, quia (vt ait Ripa in d. l. 1. nu. 153. ff. de vulg.) eadē est ratio in creditore improprio, qui in proprio: cū vtroque eadē hereditas sit quod diuersum à credito. Respondeo itaque melius potest, quod immo filius non dicitur aliquo modo creditor in legitima. Non enim potest dici eius alienum, vt multis probat Iaf. com. et. lib. 2. Verum replicari potest, quod immo est etiam alienum, sed improprè, vt Iaf. com. et. lib. 2. de arbit. et. C. de iur. 163. nu. 18. Et idem cum nulla (vt dixit Ripa) sit differentia hoc casu inter creditorem proprium, & improprum, inter eius alienum proprium, & improprum sequitur dicendum, ita vno casu, & alio separari posse hereditatē à credito.

Secundò, cum res est quod diuersum & separatam ab ipsa hereditate, potest acceptari, seu retineri res illa, & repudiari hereditatem. Exemplum est in credito, vt dixi supra ex d. l. vt debitor. C. de hered. act. Ita t videmus in legato, quod à filio potest retineri, repudiata hereditate. l. filio patris. de lega. 1. Atqui i legitima est, quod diuersum ab hereditate: Cūna non sit pars hereditatis, sed bonorum. Ergo potest filius consequi legitimam repudiata hereditate.

38 Illa minor propositio, quod scilicet legitima non sit portio, & quarta hereditatis, sed bonorum, probatur in l. Papinianus. §. quarta. ff. de inoff. testa. & tradunt Bald. in l. quæritur. C. de hered. inst. Bart. in cons. 71. col. 2. & cons. 12. col. 4. lib. 3. Soc. sen. cons. 150. col. 3. lib. 1. & Corn. cons. 266. col. 1. lib. 4.

Nec hic obstat, quod ait Soc. sen. in d. l. 1. col. 4. in princ. vers. non

obst. in quinta variis, quod scilicet dicitur quidem portio bonorum, sed debeat iure, & titulo hereditario. §. aliud quæ, cap. in Auth. vt cum de appell. segno. Non inquam hoc obstat, quia infra in responsibus ad contraria argumenta, hoc confutabimus. Non etiam illud obstat, quod immo, vt multorum opinione, legitima dicitur portio, & quarta hereditatis, scilicet cum non datur coheres, vt dicitur Arist. in d. l. 1. ff. de vulg. Nam & huic oblationi responderet ibid. Ripa in l. 153. in fin. & in iura suo loco referam. Præterea illa minor propositio, quod scilicet legitima sit quod separatam ab hereditate probatur. Nam i legitima propter inobedientiam, vel propter non confectum inventarium non perditur, & tamen perditur hereditas Auth. hoc a plus. C. de fideicommiss. & Auth. sed cum retestatur. C. ad l. Falci. Item hæc considerat Fabian. in Auth. nouissima. nu. 150. vers. secundum, quia. C. de inoff. test.

39 Tertiò i ad rem magis vrget hæc argumentatio. Hereditatis additio, & repudiatio à pari procedunt, §. pen. l. ff. de her. qual. & diff. ser. vbi, & D. Atqui repudiatus hereditatem non dicitur repudiare, atque ita remittere legitimam: Ergo contra acceptans legitimam non dicitur adire hereditatem. Illa minor probatur in l. si quando. §. & generaliter. C. de inoff. test. Quod sanè constitutio indistincte procedit, siue filius sit hæres institutus in omnibus bonis, siue singulariter, vt a notatis Iaf. in d. l. §. & generaliter, & Ripa in d. l. 1. nu. 150. ff. de vulg.

40 Comprobatur hæc minor propositio eo argumento, quod sumitur à dote ad legitimam: Cūm dos t succedat loco legitimæ, vt scribunt Bar. in l. Titio centum. §. Titio genero. nu. 5. ff. de con. & demog. copiosè Tirac. in l. si vnam. in verba, §. si sepe liberis, nu. 112. C. de reuoc. donat. Atqui potest filia dote non retinere, repudiata patris hereditate, vt probat l. vi. ff. de colla. dist. Ergo & filius potest retinere legitimam, repudiata hereditate.

41 Quartò accedit, quod filius i nullo modo grauari potest in legitima. l. quoniam in prioribus. & l. quoniam. C. cum autem C. de inoff. test. At qui si diceremus, filium non posse repudiare hereditatem, & retinere legitimam, grauaretur in illa ipsa legitima, quia contra suam voluntatem cogere acceptare hereditatem. Est enim oīnis cogi aliquid facere contra proprium voluntatem.

Ergo dicendum est, filium potest repudiare hereditatem, & retinere legitimam. Ita voluit argumentari Fabian. in reple. Auth. nouissima. nu. 150. prope medium. C. de inoff. test.

Nec dicitur, quod tex. d. l. quoniam in prioribus, loquitur de onere, quo in effectu minuitur legitima: nō autem, cūm filius est institutus sub cōditione potestatis, qualis est illa, quia est in sua potestate effici hæres, vel non effici. Nam respondetur, quod immo d. l. quoniam in prioribus, habet locum etiam in cōditione potestatis, vt scribunt omnes in d. l. quoniam. ibi Iaf. In idem scriptum Decius in l. 3. col. ult. sed potest responderi. C. de impuber. & alijs subij.

42 Quintò vrgit i non parum hæc argumentatio: Legitima debetur iure naturali, & ciuili. ff. de bono damnat. & copiosè dicitur Fabian. in reple. d. Auth. nouissima. §. 2. prime.

43 Atqui i ius naturale non potest perimi à iure ciuili. c. et. ff. de capite minu. & l. iura sanguinis ff. de reg. iur. & §. vlt. l. ius de iure natura. gent. & ciuili. Ergo legitima non potest auferri per non additionem hereditatis: quia actus iuris ciuilis est. Et ita loquitur, & legitima retineri potest, repudiata hereditate: ita vult argumentari Fabianus in d. l. 1. Auth. nouissima. nu. 150. vers. quartum in naturale, &c.

44 Retenta tamen communi illi opinione, à qua in iudicijs difficilè est recedere, extenditur & declaratur multis modis.

45 Extenditur i inquam primò, vt locum habeat etiam quando filius legatis nō grauius habet substituti vulgare. Nam adhuc retinendo bona patris pro sua legitima dicitur adiuuare hereditatem. Ita Cui. in l. 1. col. 3. C. de impub. & alijs subij. Bald. in l. quoniam. l. 1. ff. de acquir. hered. & in l. Scimus. in princ. questio. 5. C. de inoff. testam.

46 Extenditur i secundò, vt locum habeat etiam quando filius succedit ab intestato. Ita Abb. in c. Raynatus de testam. quem secutus est Alex. in additombus ad Bartolum in d. l. legit. num. 22. in verba, habet totam in fine. Socinus sen. in l. 3. ff. de vulg. & Pap. in l. 1. de iur. Ripa in l. 159. Iaf. in Auth. vnde si pariter, nu. 5. C. de inoff. test. & Dider. in d. c. Raynatus. §. 11. nu. 11.

47 Extenditur i tertio, vt locum habeat etiam in filia, quæ non potest petere dorem, & omittit hereditatem: nisi dos promissa fuisset à patre ipso viuente. Ita Iaf. Bald. in cons. 73. dicitur Alex. in loco supra allegato, infra.

Decla.

69 Declaratur hæc sententia, vt locum non habeat, quando filio
 mulis legatis grauato datus est substitutus vulgaris. Nam tunc fi-
 lius retinendo legitimam, omni filio residuo aliorum bonorum, nõ
 facit adire hereditatem. Ita scriptis Bar. in d. l. geri, m. 23. q. 1.
 dicitur iuxta Maran. in d. l. u. potest. nu. 61. Et alij, quod statim referant.

Faell' huius tententia ratio, quia hoc in cap. permittit ell' fi-
retinere totum legitimum, & reliquum omittente: *fi quis
maritus* & *angelus* in l. *ipate*, col. pen. C. de infir. & *fulgi*. C. *crens*, in l. 3.
C. de imp. & *angelus* sub l. & *idem* Alex. num. 2. *lagon* in l. 2. m. 12.
fi quis & *pop* sub l. *vero* in l. *Raymetus* num. 39. & *num* 42. de te-
sta. & *Boet* q. 20. a. num. 4. q. 1. aliter receperit, & *Dida* in l. 2. de *Re-
gum*, b. 7. m. 17. s. huius. Huius constat hanc esse receptam opinionem, et
ab eo diffinierit *Salicet* in l. *ignominem* in *provis*, col. penult. C. de infir.
et *ellam*.

Septimus est casus, quando quis fecit actum piū & religiosum,
ut sepelire mortuum. Hic actus non arguit hunc adiuisse hære-
tatem. Ita Bar. in d. l. gerit, num. 2. ff. de acq. hered. Ruin. in consil. 11.
et ult. lib. 4. qui de simi l. acta pio loquitur, nempe manendi in do-
mo ad augendum desuntum.

Ex ante in omnino probantur 10. de Amiciis in conf. 137. item 7. Ma-
nua in d. l. v. p. test. numer. 78. ff. de acq. hered. Natt. in conf. 428.
num. 13. lib. 2. 10. Rapaeia Affinis in d. l. 4. §. nec quia pater. ff. de re-
ligio. & sumpt. fu. er. Et ij quidem adducti sunt text. l. at qui quis. §.
plerique ff. eo. de Relig. & sumpt. fun. Et simile est, quando qui-
modica impensa alit. Ruperis de f. uncti. vt. [scriptum] Bar. Rarius. &
Affinis in locu p[ro]p[ri]o a conueniatur. Idem respondit Natt. in d. conf. 428.
num. 12.

91 Octavus est casus, quando quis percepit fructus ex bonis hereditariis. Hoc in casu & facto dubio aliqui scripserunt non omnino argui aditionem. Ita *idem* Inola *no. 13. Bar. in d. l. gerit. n. 24. vers. quodam iure*, in quo *non est*, post Jacobum de Arena codit *Bar. in conf. 13. no. 4. lib. 2. & Afinsu in d. h. nec quipntur no. 157. Et* ij quidem post Bartolum scripserunt, standum esse declarationi ipsius heredis, quo iure & causa percepit fructus illos.

Quæ quidem assertio sit Bar. probatur in l. pro hærede §. heredes. supra eo. quo loci iurific. additionem hereditatis non inferri ex eo actu, qui fieri est potest citra l. et nomē heredis act. que ita ex actu habent. Adferret eo loci iurific. aliquot exempla; quorum duo ad rem hanc conferunt. primum est, cum quis rem retinet, uti cultodiret. Quod fano exemplum hic cōuenit: Nam percipiens fructus illi potuit fecisse ita causā cultodis, ut causā ad eū hereditatem. Ergo necessariō additionem non inferat. Secūda dicitur exemplū iurific. consulto: cuius domi locauit, vel fulsi. Hos actus facere ē potuit, et vt hæres, et vt quis aliter, qui indigneum exilimam domum suo tempore non lo-ari: acti i. fructus illos ciuiles perdit. Vel domum, que ruinam minabatur, non renire et fulcire. Itæ etiam nostro in casu, fructus percipiens facere illi potuit, et vt hæres, et vtis, qui iniquum esse credit. Fructus maturos, et qui in agro facile corrupti possent, non percipere, et i. horreum recondere, atq. ita illos cultodire. Non ergo iste actus necessariō inferat additionem hereditatis.

Contrariam opinionem affirmantium, quod imò fructuum perceptio necessario arguat additionem hereditatis, probantur in loca in d. *gerit. col. ult. in prim.* Aretin. col. 5. *verbi in quantum etiam ipse* Quibus addo Baldum in l. 1. *C. de repud. hered. & conf. 207. Quersu* *vinum domicilium. col. 1. lib. 3.* Corneum *conf. 103. nu. 4. lib. 2. & Barba* *in conf. 3. col. 2. in fi. lib. 3.*

72 Primo ex argumento moti sunt: Habitatio domus est fructus
ipſius domus, & dicuntur fructus ciuiles. l. domum. C. de rei vend.
ſ. mai. ff. de ſcriptis tract. de reſcop. ad. poſſ. ſ. item de iſ. n. 62.
Et qui inhabitans domum præſumitur aduile hereditatem, l.
C. de repud. hered. Ergo, percipiendi fructus ex prædijs heredita-
tis, inferunt aduile hereditatem: & id quidem efficaſius, cum
hæc perceptio, ſic Bol. yſ. ſ. man. conuenit miſſioni.

[illegible]

temperatur. Non ergo est mirum, si in casu d.l.i. praesumptio est, filium adiuvisse hereditatem ex ea habitatione domus, diversum est in casu nostro in quo absolute loquimur de quouis, qui haeres esse potest.

Respondeo secundo magnam esse differentiam inter habitationem domus, & perceptionem fructuum ex praeiis rusticis.

Nam habitorum domus ab eo facta, quí nullum ius preterdit in bonis defuncti, nulla alia de causa preiungitur facta, quam aditio nis hereditatis *na delaturat d. l. u. de op. hered.* At diu ius in perceptione fructuum ex prediis nullius, quí fere perceptio alia de causa, quám hereditaria fieri potuit. Potuit enim fieri (v. dixi) ne fructus ipsi perirent & corrumpere. Vnde si conceditur 1 alienatio re tempore periretur citra ius, & nomen hereditatis, vt probat d. l. *pro herede f. seruis p. & seruis her. l. u. cum al. d. item. & Alex. in l. si quis nobis bene f. sed quod si mandauit. m. & ff. de ac. her. & fortiori debet esse permissa fructuum perceptio, & collectio citra ius & nomen hereditatis ne illi perirent,*

Secundo adfertur tex. §. vlt. Inst. de hære. qual. & differen. vbi ait Iulianianus Cultura agri inferre additionem hæreditatis. Ergo fortius inferre perceptio fructuum, quia in dubio possessio rei præsumitur. l. Titia. vbi Doct. ff. de matr.

Repondeo, quod iuratio agere necessarium non infert additionem hereditatis, sed tunc solum cum sit animus adueniendi hereditati, ut etiam de locatione ait Iustinian. in d. §. vii. *quem ita interpretor. At fecus cum deficiat iure animus, ut legitur in l. pro herede. §. ferius, qui pariter, et de locatione loquitur. Quomodo autem animus iste cognoscatur, credo posse dici, cognosci, ut si ager non habet necellecoli, & domus locari, & id est, praefuritur animus adueniendi. Si vero fine cultura & locatione damnum res sentiat, id faciens, facere videtur, non ut heres efficiatur, sed ne res pereat, & futuro heredi detrimentum adferat.*

Et quod de fructuum perceptione dictum fuit, locum habere etiam quando adhibita est custodia lumentoris: Non enim actus iste necessario arguit hereditatis additionem, sicuti fit per *Bar. in d. gerit. n. 2. a. & Rasmus in d. conf. 51. col. 9. lib. 2. & hinc inferitur, reparantem domum quae ruina minatur, non ceteri ad usus hereditatem, d. §. sermo. ubi. au. fufil. & senfir Nat. in conf. 4. §. 8. n. 12. lib. 2.*

Nonus est casus, quando t quis dedit aliquem elemosinam pro ipso defuncto ex cuius datione bonis. Hoc in casu, & facto du-
mo scribit Bar. in d. l. *legat. un.* et dicit diligendum, quod aut elemo-
sinaria erat necessaria, aut non primo casu non presumitur heredi-
tatis additio: Exempli in elemosinis, quia dari solent causa ho-
noris ipsius defuncti, iuxta considerationem ciuitatis, sicut mi-
tate pecuniam pro cadente in tempore funeris. Cum enim actus ille
sit pius, necne funus causa, non arguit hereditatis additionem
d. at. h. q. si. *funeris*, & h. act. ubi d. rel. q. & sup. *funeris* Sum-
cundo vero casu, quando filius elemosinam non est necessaria
tunc presumitur additio. Est ratio, quia non potuit ille aliena la-
gari, si pigore, & h. d. *fortis*. Et ideo actus ille est ex his, qui fer-
re non possunt citra ius, & nomen hereditatis. Et Bar. *sententia* l. si
con. *poll. cum* d. l. a. & Alim in d. h. nec qui poter. item. r. o.

Decimus est casus, quando maritus, cui pro se et filijs delat
fuit hereditas vxoris, dedit panem vxoris pauperib. Hoc in ca
dittingit Bar. *ad l. gerru. ubi. 26.* quod aut panis erant filijs, au
quotidianis primo casu cū non prefumatur de vari ab iplo mari
to vxori, *uxor. l. m. ubi. §. ff. solut. matrimonio. & diximus suprà*
precedenti lib. infra. qm. dicendum est, quod non prefumatur ad
titio. hereditatis, cū maritus donauerit quod suum, non autem
quod vxoris erat Hoc intellexit Bar. in leg. nisi ipta vxor legalis
hoy panem pauperibus.

Secundo vero casu, quando scilicet panni & ante quotidiani, & consequenter donati à marito vxori, dicendum est, presumi ad actionem. Et idem quod Bar. scriptis Bal. in l. cum se, col. vlt. C. de donatione & mpt. Mar. ant. in l. l. in potest. num. 76 & Natta in cons. 448. nu. 1. lib. 2.

Videamus est casus, quando fratri delata fuit hereditas fratri
cuiusque vivebat in communi, & ea mortuo fratre administri fratri
Hoc in casu Bar. in d. l. gerit, nu. 27. distinguit quod aut negotium
potuit per parte expediri, & tamen ille voluit totum conferre: aut
non potuit. Et primo casu inquit Bart. presumitur aditio heredi-
tatis, cum plus fuit parte ius domini exercere voluerit. *l. adus f.*
tres, ff. de acquirenda hereditate secundo vero casu non presumitur
aditio, sed in hoc statuit declarationi illius fratri, & scilicet iur
administri iuriti, p. declarat. *l. gerit, nu. 27. ff. de iur. ad. ad.*

credi d. bene fieri id potuerit iure societatis. l. hereditas, §. idem iure, ff. famul. et si vero affirmat, adeundi animo fecisse, ei pariter creditur. & Bar. sic autem sunt. Soci. l. un. in conf. 113. num. 3. lib. 2. & Marcan. in l. 1. potest, num. 63. ff. de acq. her. Et secundus ille casus multo magis procedit, quando hereditas est opulenta: Nam tunc facilius præsumitur id factum fuisse adeundi animo.

Declaratur hic casus, ut locum nō habet, quādo vnus fraterum possidet rem communem vltra portionem propriam. Nam tunc præsumitur adiuisse fratris hereditatem. Ita probat d. l. duo fratres, in fine, & respondetur Bar. in conf. 272. lib. 5. & Cras. in conf. 33. num. 14.

¶ Duodecimus est casus, quando f. qui soluit debita hereditaria. Hoc sane casu præsumitur adiuisse hereditatem. Ita Bar. in l. 1. de iure delib. vbi Alexander, & laf. num. 2. Cornue in conf. 13. num. 12. & in conf. 272. num. 17. lib. 1. Socinus Senior in conf. 45. num. 5. lib. 4. Maranta in l. 1. potest, num. 69. & 71. ff. de acq. cent. hered. & Afinius in l. 4. §. nec quis putet, num. 160. ff. de religio. & sumpt. fune. Est ratio, quia in dubio qui præsumitur locum nomine proprio, l. & magis, ff. de solu. Declaratur hic casus, ut locum non habet, quando ille tenetur alia ex causa solvere: Nam tunc cum ex necessitate potius quam ex voluntate soluat, non ob id præsumitur adire hereditatem. Ita lo. à Platea in l. vlt. C. de primi. lib. 12. Abb. in c. expat. in fi. de consuet. & Afinius in d. §. nec quis putet, num. 166. Declaratur etiam, nisi proteltatus sit, se solvere animo non adeundi. Ita post alios Maranta qui supra. Et idem quando soluit legatarij. Ita Cras. in conf. 91. num. 2.

¶ Decimus tertius f. casus, quando quis petit reddi rationem admistrationis. Hoc casu non præsumitur adire hereditas. Ita Bar. in l. argi. l. 1. ff. de acq. heredit. & Afinius in d. §. nec quis putet, numer. 168. Est ratio, quia hic actus potius tendit ad deliberandum, an adiri, vel non adiri debeat hereditas, quā vt aditionem ipsam inferat.

¶ Decimus quartus casus, quando quis suscipit litem cum creditoribus hereditarijs, & cum illis litem contestatus est. Hoc casu non præsumi aditionem scripsit Bar. in l. nec farij. ff. de acq. hered. Cor. in conf. 145. num. 9. lib. 1. & Afinius in d. §. nec quis putet, numer. 172.

¶ Decimus quintus f. casus, quando quis curauit seruos hereditarios torqueri. Hoc casu non præsumitur ex hoc facto adire hereditas. Ita legimus in l. eitis ceteris, §. ff. vnu, num. 43. ff. de Syllan. & Afinius in d. §. nec quis putet, num. 174. Est ratio, quia quod seruos subiciat, vel non subiciat quæstionibus non est necessaria hereditatis actio, vt innot. tex. l. Dism. Pius, ff. de peti. hered.

¶ Decimus sextus f. casus, quando quis accepta pecunia inuit pacem cum occisoribus defuncti, de cuius hereditate agit. Hoc in casu Bar. in l. pro herede, §. vlt. num. 1. ff. de acquenda hereditate, & in l. filius, qui patri, num. 8. ff. de extr. & pupill. subli. distinguit, quod aut ille erat filius, aut extraneus. Extraneus adiuisse hereditatem præsumitur: cum citrarius, & nomen heredis pacem illi inire non potuerit. Non enim ad eum pertinebat industria ex causa sanguinis. Quando vero est filius, tunc non præsumitur adiuisse hereditatem. Est ratio, quia filius accipiendo pecunia, vt pacem faciat cum homicida, non dicitur accipere, vt heres, sed vt filius, qui suo iure vendicare tenetur patris mortem, l. si uero, §. 3. aut, ff. de ijs, qui deier. vel effud. & l. quæstion. ff. de sepul. violato. Et Bar. fecit sunt reliqui in d. l. si filius, qui patri, vt ibidem docuit Alex. num. 2. Maranta in d. l. 1. potest, num. 79. Et hic postremus casus locum habet etiam in filia, cui æque ac filio cōpetit hoc ius vindicte. Ita Cras. in l. 1. C. de iur. iur. 149. ff. de verbo abig. & in specie scripta Afinius in l. 4. §. Cato, num. 149. ff. de verbo abig. & in specie scripta Afinius in l. 4. §. nec quis putet, num. 187. Et hic quidem casus probabilem dubitationem non habet, quando statutum loqueretur de filio non autem de herede: Nam tunc filius inuendo pacem sine dubio non diceretur adiuisse hereditatem. Ita Bar. in d. l. pro herede, §. vlt. ff. de acquen. heredi. Angelus in l. quæstion. ff. de sepul. violato. lo. à Platea in l. vlt. C. de primi. lib. 12. & Afinius in d. §. nec quis putet, num. 189.

¶ Decimus septimus f. casus est, quādo filius accusauit violatores sepulchri paterni. Hoc casu non præsumitur adiuisse hereditatem. Ita Angelus in l. penult. ff. de sepul. violato. & Afinius in d. §. nec quis putet, num. 190. Ea est ratio, quia hæc accusatio competit iure sanguinis, non autem hereditario.

¶ Decimus octauus f. casus est, quādo factū aliquid negatum est. Ita ex facto vt ex facto arguitur & declaratur hominis voluntas, sicuti probat Bar. & alios respondit Cras. in conf. 91. num. 1. & in conf. 204. num. 1. Hoc in casu plura solent offerri exempla, quorum.

Primum est, si ad petitionē creditorum assignatus est terminus

instituto & vocato heredi ad eundem, vel repudiandam hereditatem, & est intra terminum illum nil facit: certe illud nō facere præsumi facit aditionem hereditatis. Ita Bar. in d. l. gerit, num. 23. ff. de acq. her. Nat. in conf. 24. num. 10. & Cras. in conf. 390. in fi. & Afinius in d. l. 4. §. nec quis putet, in fi. ff. de relig. & sumpt. fune. Et adducit finitex, l. recursari. ff. de acq. hered.

Secundum est exemplum, vt f. si debitor in diem successit creditor suo debitum non soluit alijs, qui succedunt eo repudiante, certē, & hoc non facto præsumitur additio. Ita docuit Bar. in d. l. gerit, num. 29. vbi alius exemplum, & in d. ius, quod incipit, debitor in d. l. Romanus in conf. 247. Imola in d. l. gerit, num. 10. Alexander in d. l. non hoc, num. 5. & in conf. 20. num. 13. lib. 1. & in conf. 23. numer. 5. lib. 7. Bar. in conf. 5. col. 3. lib. 3. Cornue in conf. 3. num. 3. lib. 4. & aliter in conf. 271. num. 2. Cras. in conf. 390. in fi. & in conf. 591. num. 2. & Siluanus in conf. 49. num. 86. Et hec quidem opinio est magis recepta, & si contrariam probauerit Bal. in l. i. certis hereditatibus, num. 20. C. de p. alt. Franc. Tigrini inter cōsilia Bar. in conf. 163. prædicit rationes, lib. 1. Salicetus in l. cum antiquioribus C. de iure delib. Arret. in d. l. gerit, col. 4. ff. de acq. hered. & ibi, num. 1. & Dec. in l. non hoc, in fine, C. vnde legit. qui copiose & diligenter disputat.

Tertium est exemplum, quando f. maritus, qui mortua vxore tenetur restituere dotem, si eā retinet apud se nomine filiorum, non dicitur adire hereditatem pro ipsius filijs. Ita Imola in l. gerit, num. 14. & in l. recursare, ff. de acq. hered. Bar. in conf. 3. celum 3. lib. 3. Cornue in d. conf. 313. num. 2. lib. 4. Socinus Sen. in conf. 33. num. 6. lib. 3. lafon in d. conf. 5. & Ruin. in conf. 89. num. 42. lib. 2. Et hec quide sententia procedit multo magis illis casibus, in quibus potius impeditur, & non potest adire hereditatem nomine filij, iuxta l. 4. que latē explicat Bar. in d. l. gerit, num. 29. 20. & Cor. in d. l. non hoc, num. 14. & 15.

Declaratur f. hec communis traditio, vt locum non habet, quando ipse debitor negat, se adiuisse, & alius velle et ed conuincere, quod imo aduerit, locus vero, ipse debitor affirmat, quod ex hoc non facto voluit adire. Nam tunc adiuisse dicitur. Ita Bar. in d. l. gerit, num. 29. vbi & hoc verum f.

Declaratur f. secundū, vt locum non habet, quando cum hoc facto negatio interuenit etiam aliqual affirmatiuū, scilicet quando debitor teneatur restituere dotem, & ea retinet, percipiendo ex eis fructus. Nam tunc dicitur adiuisse hereditatem. Ita Bar. in conf. 5. col. 3. lib. 3. quem secutus est Decius in d. l. non hoc, in fi. C. vnde legitur & conuenit quæ de fructuum perceptione diximus supra in octauo casu.

Declaratur f. tertio, vt locum non habet, quando maritus ille seu horum filiorum pater diu retinuit, & possidet bona hæreditaria, putā decem annos. Nam tunc præsumitur adiuisse ipse hereditatem nomine filiorum. Ita Bal. in d. l. non hoc. C. vnde legitur. Cor. in conf. 325. num. 4. lib. 3. & Maranta in d. l. 1. potest, lib. 5.

Declaratur f. quarto, vt locum non habet, quando debitum erat penale: Nam tunc ne dicatur incidisse in penam, præsumitur adiuisse. Ita declarat Bar. in d. l. disput. 10. Iuola in l. gerit, num. 11. ff. de acq. hered. & Cor. in d. l. non hoc, num. 15. C. vnde legitur. & in conf. 322. num. 2. lib. 4.

Decimus nonus f. casus est, quando hæres ipse institutus, vel ab intestato vocatus confecit inuentarium bonorum hereditatis. Hoc in casu præsumitur adire hereditas. Ita Cim. in l. vltim. §. si verō postquam C. de iure delib. Barrol. in l. gerit, numer. 3. & ff. de acq. hered. & in l. potuit, num. 2. C. de iure delib. Capra in conf. 9. num. 1. Roinus in conf. 164. num. 1. lib. 4. Ofasius in descript. 49. num. 22. & Cras. in conf. 348. numer. 3. & 4. Eratione ijs moti sunt, quia l. inuentarium conficitur post tres menses à die adire hereditatis, l. vlt. §. si in autem dubius. C. de iure delib. conficiō ergo inuentarium hæres esse dicitur.

Verum ratio hæc non multum concludit, si autem aduertunt Salicetus in d. §. si in autem dubius, col. 2. vbi & probatur, & Alexander in eadem l. vlt. §. si in autem dubius. Nam illud triem esse assignatum heredi ad conficiendum inuentarium, dicitur assignatum ad excludendum eum ab adita hereditate. Non tamen inferitur, quod possit qui ante aditam hereditatem conficere inuentarium, vt tutius possit deliberare, an adire vel non adire debeat.

Contrarium itaq; opinionem probant Salic. & Alex. in locis præallegatis, & in l. 4. §. si autem, num. 2. idem sessio Rui. in conf. 113. num. 13. 3. Neui. in conf. 11. num. 15. Fran. Marcinus in descript. 29. par. 3. Rolandus in tract. de confessione inuentarij, par. 3. §. sed an per confessionem, & Alacardus in com. 1. 4. §. par. 1.

Quæ quidem sententia, quæ & mihi placet, satis manifeste probat

probat per tex. d. l. vtr. §. fin autem dubius. C. de iure delib. quo loci dixit Iustinian. deliberantem adire heredatem oportere summam cum diligencia conficere inuentarium. Porro ille, qui est

96 intra tempus ad deliberandum non dicitur heres, et inde probatur in §. d. l. vtr. Non ergo conficiens inuentarium adire dicitur. Et accedit, quod cōfectio inuentarii est actus dubius, cum fieri etiam possit ad persequendum vires hereditatis. Non ergo ex eius confectione arguitur adita hereditas: ex quo alia de causa licite fieri potest, iuxta ea, quæ diximus supra in quarto casu.

Et hæc quidem postrema opinio procedit, quando inuentariū fuit cōfectū simpliciter secus si hic cōficiens dixit, le vt heredem faceret, sicut declarat aut Salicet & Ibi, in loci prædialit.

97 Vigefimus casus, quando filius, cui delata fuit hereditas patris, fecit collationem bonorum fratri suo. Hoc casu non præsumitur editio hereditatis. Ita Bald. Arg. & Alex. in l. filium ff. de cond. ob causam. Verum dissentit Maranta in d. l. potest, num. 80. ff. de acq. hereditate.

98 Vigefimus primus casus, quando institutus vel ab intestato vocatus, cessit bonis hereditariis. Hic enim actus significat cum adiuisse hereditatem ita post alios Cravet, in consil. 200. nu. 1. Socinus Iunior in consil. 107. num. 1. lib. 2. & alios refert Mascardus in tract. de probationibus, consil. 4. 4. num. 3. in prima parte, qui refert declarationes ex Cranetta, & alijs.

PRÆSVMP. CII.

Hereditatis repudiatio, an & quando ex verbis vel factis præsumatur.

SYMMARIA.

9 Hereditas an & quando verbis vel factis repudiatur præsumatur. Repudiatio & aditio in multis quo ad inducendum eas ad partem procedunt, & ideo solo animo inducitur repudiatio.

10 Hereditas verbis dicitur repudiari, quando illa sunt apta ad significandum repudiationem, ubi exempla habentur, & nu. 4. & 5.

11 Hereditatem repudiare dicitur is, cui assignatus fuit terminus ad deliberandum, an velit adire vel non, si in demum respondit nolle adire. Idem quando post illa verba, nolo adire, lapsi essent tres menses, nu. 7.

Idem quando institutus vel vocatus dixit, nolo amplius adire, nu. 8.

Idem quando dixit se non adire, nu. 9.

Idem quando conuocatus amicis, & testibus dixit, estote testes, quid nolo adire hereditatem, nu. 10.

Idem quando cum iuramento protulit quia verba illa nolo adire, nu. 11. Idem quando institutus, vel vocatus ad hereditatem in scriptis dixit: Nolo adire, nu. 12.

12 Repudiatio hereditatis quomodo solui arguatur, nu. seq.

13 Institutus vel ab intestato vocatus si patitur res hereditarias multis valerit interire & possessionem, repudiasse censetur.

14 Si res hereditatis repudiasse censetur, si permissa à fratribus hereditatem pacem possideri, & quando aliquare interdigebat, ab ea perelut.

Et idem quando passus sit frater possidere, & cum eis de administratione ipsa hereditatis nunquam rationes aliquas iniit, nu. 16.

15 Heres institutus, si erat creditor ipsius testatoris, & prius creditum suum sibi solui ab eo, qui heres esse potest attestator, per assensum hereditatem repudiasset.

Et hoc nisi protulisset sit id petere amico non repudiandi hereditatem, nu. 18.

16 Index si ad instantiam substituti statuit heredi instituto terminum certum ad deliberandum, an velit adire vel non, si in nihil respondit intra terminum, per assensum repudiasset.

17 Cum de additione t hereditatis præsumenda hætenus disputatum sit, superest, vt nunc differamus, an & quando repudiatur præsumatur. Quo in re prius sciendum est, repudiationem & aditionem in multis quo ad eas inducendum à pari procedere. Dicitur scribitur Bar. & reliqui in l. recitari ff. de acq. her. Bar. in consil. 2. lib. 3. & probat tex. §. pen. in l. ff. de her. ius qual. & differunt. Et ideo ita repudiatio sicuti aditio solo animo, declarato tamen aliquo facto, vel verbis fit, l. 2. ff. de proc. C. 2. & d. l. recitari, & recipit singulorum in consil. 163. nu. 37. & 38. Repudiatur hereditas nō solum verbis, fed etiam factis, sicut respōdit Paulus in d. l. recitari, cum arto hæc sunt: [Recitari hereditas non tantum verbis, fed etiam re potest, & alio quouis indicio voluntatis.]

Duo itaque huius dispositionis capita sunt consuetudina, quarum primum est de verbis, secundum de factis. Et quod attinet ad primum, dicimus verbis repudiari t hereditatem, quando illa sunt apta ad significandum repudiationem.

Exemplum si quis dixit, repudio hereditatem. Hæc sanè verba sunt manifeste repudiationis: sicuti dixit Corne. in l. qui se patris num. 1. vers. primo casu, nudi liberi.

Secundum exemplum, si dixit, non sum heres Caij. His verbis præsumitur repudiata hereditas. Ita Bald. in l. qui se patris num. 1. C. vnde liber.

Ceterum idem Bald. in l. potest, nu. 13. C. de iure delib. aliter scripsit & cum eo & Alex. in d. l. qui se patris, no. 15. Corne. no. 15. Et rectè quidè Nam hæc verba, non sum heres, sic faciliè possunt interpretari, non sum heres; quia nō diuadi, nec adire deliberavi.

Tertium est exemplum, quando i dicitur, nego me heredem. Hæc verba significare repudiationem docuit Bald. in d. l. qui se patris, col. 3. Albe. in l. si maritus, §. si iugiter, ff. de adul. Verum à prædictis differunt Ang. Caltr. & alij nōnulli, quæ retuli. Securus est Riminal. Iun. in d. l. qui se patris, nu. 150. qui, nu. 152. in fine testatur cōmunem aduersus Bal. Idem id dixit, dico me nō habere ius in hac hereditate. Ita 3. gno. in consil. 163. nu. 33. & nu. 44.

Quartum, est exemplum, si dixit nolo adire hereditatem, his sanè verbis repudiatur præsumitur hereditas. Ita scribitur Bar. in l. vtr. C. de rep. her. Petrus, Cy. loco de Arena, Roys. & Fulg. veluti ab Alex. in d. l. qui se patris nu. 5. C. vnde liber. & ibidem Corn. nu. 2. l. 1. nu. 41. & Cor. Iun. nu. 34. Eandem opinionem probauit Cor. in consil. 210. nu. 3. lib. 3. & bene eruditus. Hippol. Riminal. in d. l. qui se patris, nu. 205. scripsit hanc opinionem veritatem sibi videri.

Ceterum à prædictis differunt gl. in l. 2. C. de iure & factis igno. Bar. in l. si quis suus, ff. de iure delib. & in l. vtr. C. de rep. her. Ang. in l. falsa, §. fin. danda, ff. ad Trebell. Idem Angelus Cast. & Roma. in d. l. qui se patris. C. vnde liber. Salicet. in l. accusationem. C. qui accusat, ff. de iur. iur. Dec. in l. qui se patris, nu. 17. vers. sed prædicti non habent iurisdictionem, & ibi. Bologn. nu. 46. & in l. qui dixit communem & veram. Et iudem opinionis alios recentet Riminal. d. l. in d. l. qui se patris, nu. 162. qui diligenter & accurate septem recentet argumenta, & illis respondet. Et receptam hanc opinionem lequēdam esse in iudicijs exillimo.

Declaratur primò, vt locum non habeat prædicta communis sententia, quando assignatus fuit terminus ad deliberandum, & nō velit adire, vel non, & ideo deinde respondit, nolle adire, i dicitur repudiare. Ita declarat Angelus in l. sed et si alio ff. ad Trebell. in l. qui se patris, nu. 3. Alex. nu. 8. C. vnde liberi. & ibidem Corn. num. 1. Caltr. in l. si quis suus, ff. de iure delib. & in l. si mater, ff. ad Trebell. Socin. Sen. in consil. 4. 2. nu. 14. Docet. ad d. l. qui se patris, nu. 15. Cozzad. nu. 89. & eodem in loco omnium diligentibus explicauit Riminal. Iunior nu. 208. qui Riminalium Seniore, & Sapiam recentet & similibus comprobatur, & alij subdeclarationibus explicat. Et inquit post Decium illi esse idem. quādo iudex recta iussu statuit terminum ad adendum, vel repudiandum. Et iste apud alia dixit, nolle adire. Idem dixit Decius, quando lapsus terminus tacuit. Nā & tunc repudiare dicitur.

Declaratur t secundò, vt locum non habeat, quando post illa verba, nolo adire, lapsi essent tres menses. Nam tunc intelligitur repudiare. Ita Bar. in l. si quis suus, ff. de iure delib. & in l. vtr. §. fin. iud. modo. C. de iure delib. & in secunda oppo. & in m. ff. si quis. Caltr. in d. l. qui se patris, nu. 2. & ibi. Decius num. 18. & eodem in loco dicit. nu. 7. & diligenter Riminal. Iunior num. 215. qui multa ad re hanc scripsit, & variis retulit sententijs ad d. l. vtr. §. fin. iud. modo, quæ omnes vt præcipuum huius declarationis fundamentum perperduerunt. Idem esse iustissimum, quando aliud extaret signum perseverantiae eiusdem voluntatis, sicuti sensit Gozad. in d. l. qui se patris, numero non agnosce se primo.

Declaratur tertio, vt locum non habeat, quando institutus & vocatus i dicitur: Nolo amplius adire. Nā tunc dicitur repudiare, ita declarat post Salicetum ibi Iaso in d. l. leg. qui se patris, numero 41. Decius num. 18. vers. tertio facti. Gozad. in loco nu. 93. Mantua num. 104. & Riminal. Iun. num. 223. et si lo. Bolognet. eodem in loco, nu. 34. vsu sit differre.

Declaratur t quarto, vt locum non habeat, quando i dicitur, si non adiunxerit, ita quando verba respiciunt futurum, hoc sanè casu dicitur repudiare. Ita Alex. in d. l. qui se patris, nu. 12. post Salicet. ibi. & ibidem Corn. nu. 1. & quibus non dissentit Riminal. Iun. nu. 223. & sic commemorat l. 1. Dec. & Gozad. hactenus.

Declaratur quinto, vt locum non habeat, quando i dicitur conuocatus amicis

amicis & testibus, dixit effore testes, quod nolo adire hereditate. Nam tunc repudiasset dicitur. Ita in specie declarat G. 4. in d. l. qui se patri. num. 91. Et ibidem Rini. nu. 209. qui probant illo iure responso l. Paulus, §. propositio, de l. 3. de caus. sensu diximus abunde in praesumpt. super abbas 2. Nixentur ibi dicta.

11. Declaratur sexto, ut locum non habet, quando iste vna cum heremiento protulisset ille verba, nolo adire. Nam tunc dicitur repudiasset. Ita declarat Cur. in d. l. qui se patri. num. 33. Et ibid. Rini. in. num. 231. qui satisfaciunt argumentationi Mantuano in loco diffinitio.

12. Declaratur septimo, ut non procedat, quando ille institutus & vocatus ad hereditatem in scriptis dixit, nolo adire. Nam & hoc in casu dicitur repudiasset. Ita Soci. Sen. in conf. 45. num. 1. lib. 4. qui probant illa traditione Bar. in l. gerit. num. 18. de acq. hered. cum dicitur, illum conferri admissi hereditatem, qui in scriptis dixit, volo adire in iudicatum. Quia de re diximus super suo loco.

13. Secundum est huius dispositionis caput, quod respicit facta, quibus arguitur repudiatio, iuxta d. l. reuocari. ff. de acqu. hered. Et

14. primum afferri solet exemplum, quando tunc hic institutus, vel ab intestato vocatus patitur res hereditarias multi valoris interire & petam ire. Ita Bar. in d. l. gerit. nu. 18. post Lucium de Arena. in d. reuocari. per eum. Aret. §. Soci. Sen. in conf. 45. nu. 2. lib. 4.

15. Secundum est exemplum, vel si foror permittit a fratribus hereditatem paternam communem possidere, & quando aliqua re indigebat ab eis petebat. Hoc factum arguit fororem repudiasset hereditatem. Ita Bar. Reg. & l. nola in d. l. reuocari. Soci. Sen. in conf. 45. num. 2. lib. 4.

16. Tertium est exemplum, quando foror diu passa est fratres possidere, & cum eis de administrata ipsa hereditate nūquam rationes aliquas iniit. Nam & tunc foror hac dicitur repudiasset. Ita l. nola in d. l. reuocari. nu. 2. Alex. in conf. 33. nu. 2. lib. 2.

Verum dubitationem non mediocrem habet hoc exemplum: cum sola ipsa patencia, qua frater vel foror patitur fratre possidere bona hereditaria, non inferatur repudiatio, ut scribitur Bar. & alij multi in l. heret. C. de iure delicti. Et alij referunt Gab. in l. 5. conclusionem. in tit. de praescript. c. 1. num. 1. Et in specie nullum comprobant Maranta in l. potest. nu. 65. ff. de acqu. hered.

17. Quartum est exemplum, quando institutus iste erit creditor ipsius testatoris, petijt creditum fumi sibi solui ab eo, qui haeres esse potest dicto testatore. Nam tunc institutus, hunc repudiatio hereditatem. Ita post Baldum & Caltr. quos retulit, respondit Soci. Sen. in d. conf. 45. num. 4. lib. 4. qui declarat, nisi protelatus sit, id petere animo tamen non repudiandi hereditatem. Et Socium scribitur esse Maranta in l. potest. nu. 97. verum in iudicatum. ff. de acqu. hered.

18. Soc. Sen. in d. conf. 45. num. 4. lib. 4. qui declarat, nisi protelatus sit, id petere animo tamen non repudiandi hereditatem. Et Socium scribitur esse Maranta in l. potest. nu. 97. verum in iudicatum. ff. de acqu. hered.

19. Quartum est exemplum, quando iudex ad instantiam substituti statuit huic instituto, quorum terminum ad deliberandum, an vellet adire, vel non, & si nihil respondit intra terminum. Nam & tunc praesumitur ex hoc facto negatiuo repudiatio hereditatis. Ita Bar. in l. quando. l. 3. ff. de acqu. hered. Alex. in l. vlt. §. pen. C. de iure delicti. & Maranta in d. l. potest. num. 94.

PRAESVMP. CIII.

Bonorum possessionem in agnouisse praesumatur, qui possessoriam hereditatis petitionem contra bonorum occupatores mouet.

SUMMARIA.

1. Bonorum possessio in praesumatur agnita ab eo, qui possessoriam hereditatis petitionem contra bonorum occupatores mouet per tota.

2. Bonorum possessionis agnitiue est necessarium antecedens, ut agnitiue actione possessoria hereditatis petitione aduersus occupatores bonorum.

3. Consequens qui vult dicitur & velle cum necessarium antecedens. Se usque antecedens requirit speciem expressam. num. 4.

4. Consequens posito arguit antecedens, quando actus pendet à voluntate vnius, secus si à voluntate duorum.

5. Intellectu l. cum quidam. ff. de bono poss. ff.

6. Bonorum possessionis agnitiue requirit iudicium praesentiam. Praesentia praesupponit intellectum. ibid.

CONCRVVS est hic locus, ut differamus, an bonorum possessionem agnouisse praesumatur ille, qui possessoriam hereditatis petitionem contra bonorum occupatores mouet. Ioan. Fabri in §. vlt. in l. de bono poss. docuit praesumptio agnouisse. Et Fabrius fecit ius Alex. in d. l. qui admissi ad bono poss. num. 2. Et ibidem Cagn. nu. 66. Et 99. Et Hippolytus Rini. nu. 29. alij conueniunt, & communem esse testantur.

Ea ratione primum vsi sunt, quod agnitio bonorum possessionis est necessarium antecedens, ut agi possit ea actione possessoria hereditatis aduersus occupatores bonorum cum hac actio non detur fine agnitione. Aequi ille, qui tunc consequens dicitur etiam velle necessarium antecedens. Lad. legum. & Lad. re. mobilem. ff. de procur. & l. lital. ff. de acquirenda h. & scribitur vices in l. 2. ff. de iur. comm. id. Ergo qui mouet possessoriam hereditatis petitionem contra occupatores praesumitur in antecedens agnoscere vel agnouisse bonorum possessionem.

Ceterum, omnia responsione Decij in rubric. C. qui admissi in tertia lectura. nu. 78. dicitur, quod ille qui tunc consequens facit non dicitur facere antecedens, quando illud antecedens requirit speciem expressam. Ita declarat Alex. in d. l. qui admissi. nu. 66. C. de hered. inst. Curtius in l. vlt. postquam liti. numer. 2. C. de p. & Carreus in cap. cum quid prohibetur part. 2. limit. d. reg. in l. ex l. pen. §. de illis. C. de necess. ff. hered. inst. & ex l. feru. C. de legat. cum autem agnitio bonorum possessionis requirit speciem expressam. l. vlt. C. qui admissi. & §. vlt. in l. inst. ex. sequitur dicendum non praesumi ex positione ipsius consequentis. Præterea responditur, quod posito tunc consequens arguit antecedens, quod actus pendet à voluntate vnius; secus si à voluntate duorum. Fulg. in l. hereditas. nu. 5. ff. de offi. probat. Carreus in d. l. cum quid prohibetur, parte secunda. limit. 4. d. reg. in l. vlt. cum autem agnitio bonorum possessionis pendet etiam à voluntate Prætoris tam decernitis, l. vlt. C. qui admissi. sequitur dicendum, quod ex isto consequenti praesumi non debet illud antecedens.

Secundo hac pro opinione adduci solet text. l. cum quidam. ff. de bono poss. vbi ille, cui delata erat bonorum possessio ab intestato proponendo accusationem testamenti falli, videtur agnouisse bonorum possessionem, quali accusationis praesumabulum.

Verum responderetur, Papinianum ibi dicere voluisse eum, qui falsi accusationem instituit, videri agnouisse successorem hoc est, bonorum possessionem, quatenus in eo fuit res sibi constituta non curat sed tamen postea concessio iudicis, & decretum adhiberi debet, & licet ex post adhibetur, nihilominus sufficit, cum per ipsum agnoscentem non steterit. Ita text. in l. cum quidam. ff. de bono poss. secund. tab. Corn. in l. vltim. C. qui admissi, & ibidem Decium num. 6. in fine & Quodam in vlt. C. qui admissi. numer. 70. Nec repugnat tunc in eadem rub. scribit Riminald. in num. 262. agnitionem bonorum possessionis non fieri ex sola declaratione animi agnoscentis. Nā hoc non negat præcitato doctoresimō expresse fatentur requiri praesentiam & auctoritatem Prætoris. Et hic sensus ad d. l. cum quidam. est verior illo Decij in l. vlt. col. 4. vbi non obstat d. l. cum quidam, cum dixit, text. illum loqui de additione hereditatis. Hoc enim non conuenit illi titulo, sub quo d. l. cum quidam. collocata est. Non etiam conuenit illi verbo, agnoscere, quod est proprium bonorum possessionis. Cōtrarium itaque opinionem, quod scilicet agens possessionem hereditatis petitione non praesumatur dicatur; agnouisse agnoscentem bonorum possessionem, probant Corn. in l. vlt. C. qui admissi. Bulgarius in rub. C. eod. tit. & ibidem Decium nu. 79. Iacobinus nu. 2. Curt. l. vltim. §. Zachard. nu. 81. Cagn. nu. 99. & Bologn. nu. 72. & hanc verionem esse exilium.

Primo ea ratione vsi vsi sunt, quod agnitio bonorum possessionis requirit iudicium praesentiam, l. vlt. C. qui admissi, & §. vlt. in l. inst. ex. At qui praesentia praesupponit intelligentiam l. c. 2. §. ff. de verb. sig. Quid sane intelligentia hic non extra, cum ex huius actionis propositione, non dicat actor, se nolisse agnoscentem, sed iam agnouisse. Ergo, &c.

Ceterum post nonnullis respondet Decius in d. rub. C. qui admissi, in tertia lectura, num. 76. quod ex quo iudex cogitat actorem hunc agnouisse bonorum possessionem, & nunciat quæritum continere, illa ipsa intelligentia non acquisitionem operatur, ut tradit Bart. in l. gerit. numer. 3. vbi in l. ex praesentia quæritur, ff. de acqu. hered. Et probat text. in l. si qui mihi bona. §. sed quid si mandauerit. ver. aut quod si petam. ff. de acqu. hered. vbi voluntas patris ratur habetis bonorum possessionem, quam à filio petam credidit, operatur, ut filius dicatur habere mandatum ad eam de nouo

[illegible]

17. *Aditor quo calidius debet probare se iura debitum tempore agnoscere bonorum possibilia.*
18. *Id. Rationes in subpignori contrarius.*
19. *Quomodo probetur iura debitum tempore praesentibus agnita tempore delationis non existerent.*
Idem, quando si qui agnoscit bonorum possibilia, et in possibilia agnoscit bonorum, item 20.
Idem quando apparet Praetorem, summi interpretis fuisse dictum, numer. 21.
Idem quando bonorum possibilia et delata ex testamento: bonorum enim possessor probabiliter putari ignorare sibi delata bonorum possessionem. numer. 22.
Et item descendum, quando aditorem ratione agniti, non fuisse agnita iura praesentibus tempore bonorum possibilia. cum. 23.

Cum de bonorum possessionibus aliquando ageretur, et meis benevolis audiretur, enarrare perplexam illam disceptationem, qui agnovit bonorum possessionem, & agit contra possessores bonorum, possessione hanc hereditas potestatem, prefuram intra debitum tempus cum agnovisse, vel potius probare id debeat? Inquit semper mihi illa sententia, quam Iason in Rubr. c. qui admittit ad bona p. ff. de iur. iur. 7. probavit; primum intra debitum tempus agnovit: Et ob id reum conexum obijcit exceptionem, quod intra debitum tempus non fuisse agnita, probare eum debere. Et vis est Iasonis argumentum satis solida; cum ita rationetur argumentum ab enumeratione parium ducto. Aut loquimur (inquit ille) iure antiquo considerato ante constitutionem, vel non. C. qui admittit, quod fane tempore in agnoscenda bonorum possessione requirebatur Prætoris decretum, cum causæ cognitione l. 3. §. si quis cognita, ubi gloss. & Bart. ff. de bonor. poss. l. 1. §. dies, qui ordo in bona poss. servat. Et tunc certum est, quod ob adhibendum decretum omnia præsumimus solemniter acta. Ita scribitur specul. Baldus, Imola, & Alexander rescripta ad Iasonem p. Et consequens præsumptio est, quod intra debitum tempus agnita fuerit bonorum possessio. Aut loquimur (inquit Iason) secundum iura nova, quod tempore non requiretur Prætoris decretum, illi v. item. C. qui admittit & l. vi. §. C. de car. form. Et tunc ita libelli fingit Iason. Aut ille, qui agnovit bonorum possessionem, est in possessione illorum bonorum: Et tunc nihil de tempore probare tenetur cum ob possessionem, ab eo onere releverit, & onus probandi incumbit non possidenti. Ita Bar. in l. 6. non autem ff. de bonorum poss. secund. rub. Baldus in capitulo Capitulum sancti civici, column. 1. de rescriptis, & al. os citat præsertim Iasonem, & consilium l. ante ff. de probat. Aut ille, qui agnovit (ait Iason) non est in possessione. Et tunc dicendum est etiam, reum tenere non esse, quod intra debitum tempus non agnovit. Et ratio, quod reus in tempore fundamentum constituit. Ergo illud probare debet, Lab earum ff. de probat. & gloss. l. 2. ff. de petito heredit. quod clare ait, illum teneri probare tempus, qui in eo fundamentum ponit. Et alio recesit Iason, quod referre super sedeo, & accedit, quod cum reus ille alleget tempus ad destructionem actus, nempè agnitionis, probare illud debet; ut poli alios scripsi supra l. 2. præfatio. 50. num. 21. Hanc locum argumentationis non debuit agnitionis, quia facit Vbertum Zuehard. in rub. c. qui admittit, num. 29. cum ait, primum illud membrum distinctionis Iasonis non esse verum: nempe verum minime sit, primum pro decreto iudicis ex illa doctrina Specular. & sequens. Nam (ait Zuehard) adnerius illos senserunt Roma. & alij permulti, non sciendum, ff. de verborum obligat. Nil obest hæc consideratio. Cum recepta magis opinio sit cupio Spec. quemadmodum ipsemet Zuehard. afferit. Et ita accedunt alij prædicti Decius in l. alimentis, num. 9. C. de pallio, & in c. quoniam carum, nu. 2. de proba. Magis aduersus Iasonis argumentum videtur vixisse, quod subiungit ille Zuehard. Quod si scilicet tunc denum i pro iudicis decreto præsumitur, quomodo solemniter enunciare fuerunt, ut scribit Bald. in l. ex his, C. de rescriptis, multa. Cast. in l. cum hic, §. si Prætor, ff. de transact. Cornucop. ff. column. 2. l. 1. §. caput de elem. in c. quoniam carum, et c. de l. Decius num. 42. vbi. Et tunc de proba. l. cum, in c. §. 1. num. 17. l. 1. & Alciatus in l. præfatio reg. 3. præfatio, in no. 1. & alij præfatio supra l. 2. præfatio. Verum hæc consideratio non expugnat Iasonis argumentum, cum nos præsupponamus agnitionem bonorum possessionis esse solemniter factam, & per consequens expressa fuisse, quæ necessario expressa fani sequitur, pro ea præsumi. Imò sufficeret ad innuendum hanc ipsam præsumptionem quod dictum fuisset, causâ cognita, actum in fuisse, ut scribit Cast. in d. §. si Prætor & Alciat. 2. præfatio. 10. num. 1. in fine. contendimus nos folius tunc, &

PRAESVUMPT. CIV.

Qui bonorum possessionem agnuit, & agit contra bonorum possessores possessoria hereditatis petitione, intra debitum tempus bonorum ipsam possessionem agnouisse præsumitur.

S V M M A R I A.

- 9 Bonorum possessorum qui agunt, & agit contra bonorum possessorum, possessoria hereditatis petitione, an presumatur intra debitum tempus eam agnovisse.
- 10 Bonorum possessorum in agnoscenda iure actionis requirebatur decretum prouti cum causae cognitione, & sic fecerunt iura nostra, nempe seq.
- 11 Decretum Praetoris facit praesumi omnia solemniter acta.
- 12 Tempus an debeat ille probare, qui in illo fundamentum constituit, & nam. 6. & 11.
- 13 Iudicis prouti decreto an, & quando praesumatur.
- 14 Tempus agnoscendi bonorum possessorum vile & censei, & igitur amicum curiae, feci, scilicet.
- 15 Maior 27. ann. effl. his. si lesum se credit dum minor erat, petere debet, in inter. tra. mag. causae reuocum.
- 16 Interpretatio est in dubio qd. si uocandi, ut actum videret, non vi percat. Non habet locum autem haec regula in praesumendis rebus ibidem.
- 17 Aliud genus adhibere prouti praesentia, & auctoritate praesentium vile, & recte confitetur, & hinc causa cognitionis.
- 18 Interdum l. si. q. ad iur. quiri. & vlt. inst. de bono possf.
- 19 Testis est annuum sumus declarare.
- 20 Appellari quod probare debet.
- 21 Testis sollicitior, quod non fecit inmentarium, hac exceptio redditur in iur. egrum, non in iudicio agit: & ideo ipse probare debet se inmentarium conficisse.
- 22 Bonorum possfio solemniter agnoscitur, nec praesumitur solemniter agnoscitur, prouti probatur.

agnouisse praesumptionem, *vt non dicimus*, sequitur ergo argumentum non vrgere.

Præterea & secundò respondetur, quòd cum reus ille velit destruere actum, nempe agnationem bonorum possessionis reuocant factam extra tempus debiti illud probare, *sunt scripti in d. praesumpt.*

38. *num. 21.*

Secundò argumentatur Decius. is, contra què agitur, satis fundatam habet intentionem, atq; ita pro eo iuris extat praesumptio, ob possessionem quò obinet. *§. commodum, inf. de merced. cap. ex litteris de script. & cap. si fidei de proband. in 6.* Atqui praesumptio rejicit onus in aduersarium, *vt multi de oneribus factis supra lib. 1. cap. 1.* ergo actor ille probare debet, se intra debitum tempus agnouisse bonorum possessionem. Satisfacit huic argumentationi Riminal. *Iun. in d. rub. C. qui admittit. num. 143.* tunc demum praesumptionem praesumptionem facere & rejicere onus probandi in aduersarium, cum ambarum partium iura obscura sunt, & actor probare non potuit rem esse suam. Sed diuersum hoc in casu, ubi satis dicitur actor probasse suam intentionem: cum pro eo sit praesumptio, quod agnouerit intra debitum tempus, ex quo coram Prætorè agnouit, *vt iam diximus.*

11. Tertiò solent perpendi text. 1. *vt. C. qui admittit. & §. vlt. In fine.* de bono. poss. in illis verbis *si intra statuta tēpora ostenderit, &c.* Què sanè verba significasse videtur, agnationē probandi oportere factam intra debitum tempus. Et fortius vrgent hęc iura (inquit Iason) dñi conditionaliter loquentur: *si intra statuta, &c.* Nā cum loco modo probatio requiritur, vera & non praesumptio requiritur, iuxta *L. cum §. de cond. & demoss. sicuti cāta interpretatur Bart. & ceteri ibi & scripti lib. 2. de arbitra iudicum casu 89.* Verum facile responderetur, interpretationem d. 1. *vt.* hanc esse, vt non loquatur de probatione agnitionis factae, sed de tempore ipso, quo bonorum possessio agnouitur. Et sensus est, quòd si intra statuta tēpora ostenderit, id, declarauerit. Hic sensus suadet ex verbis, *d. l. vlt. ibi*, *si fuit qualicūq; testatio amplectēda hareditatis.* Testi testari animum suū declarare, *§. fene autem. ff. de excus. tut. & ibi gl.* voluit ergo dicere Iustin. hodie petentem debi decerni bonorum possessionem, curare non debere antiqui petendi formam: sed sufficere quòd intra statuta tēpora declarat animum suum coram iudice. Quam laxe interpretatiōe clariùs probat context. Theophilus in *d. §. vlt.* cum ait, quòd hodie constitutionibus principis effectum est, vt quocūq; modo is, cui bonorum possessio competit, intra statuta tēpora ostenderit, se dictam bonorum possessionem admittit. Non enim dixit, admisisse, sē opus esse, & nostrae questionis conueniret. *Hanc interpretationem ad d. vltim. & d. §. vlt. agnouerunt Sapia in d. rub. C. qui admittit. num. 9. in fin. Franc. Baldum, & Rom. hegualm in d. §. vltim. Bellenus lib. 3. supp. iura, cap. vlt. & Riminal. Iun. in d. rub. C. qui admittit. num. 143.* sufficere itaque quòd declaratio ista sit facta intra debitum tempus ipsi iudici, pro quo deinde praesumitur, decreta ipsa bonorum possessione.

14. Quartò Decius loco iam citato vsus est argumentò ducto à simili. Is, qui ex appellatione nititur, quò probare debet. Quòd appellauerit, & quòd intra debitum tempus appellauerit, *§. Romana, §. si verò ubi Genui & Francus de appella. in 6. & in cap. ecclesia ubi Decius de appella.* Ergo idem dicendum est in casu nostro. Huic argumentationi præter ceteros ita satisfacio. In appellatione id euenerit, quia quādo coram iudice illa interponitur, iudex non perquirat an sit intra debitum tempus appellatum, vel non; cum actus ille respiciat partem aduersam, cōtra quam deducitur appellatio. Et iudex relinquitur, quòd ab eo obijciatur, simpliciter appellatiōe admittit. Et deinde de appellatione interposita intra debitum tēpus perquirat coram iudice ad quem, vt relati Doctores scribunt, sed diuersum est, quòd bonorum possessio petitur. Nam prætor eam prius non decernit, quā si petens ostēdat, se esse intra tempus petendi illam, *vt iam diximus.* Est ergo praesumptio, quòd intra debitum tēpus decreta fuerit, & per consequens non habet amplius aliquid probare, quia nisi fuisset intra praescriptum tempus, eum Prætor non admisisset.

Quintò ita argumentatur Niger in *d. rub. C. qui admittit.* Actor probare tenetur, veram non esse obiectionē à reo sibi appositam, quā sua personalitē legitima asseruit. Atqui quādo reus obijcit actori quòd intra debitum tempus non agnouit bonorum possessionē, obijcit exceptionem, què efficit illi non habere personam legitimam in eo iudicio, cum elapso tēpore excludatur, *L. 2. & l. vlt. in quo arde in lo. poss. §. cūno.* Ergo actor ipse, vt legitime personam suam, hanc exceptionem probare debet, atq; ita ostendere, se

Memoria Praesumpt.

intra debitum tempus bonorum possessionem agnouisse. Illa maior propositio probatur, secūdm Nigrum, eo simili, quòd obijciatur tutori agenti, quòd non confecti iuramentum, què exceptio eum reddit illegitimum, ne in iudicio agat. *vt. C. abut. tut. de tutor. probare, & inuentarium illud conficere atq; ita ostendere, se habere legitimam personam standi in iudicio. id quòd docet Iason in l. in iura. num. 15. de verbor. oblig. post Auerclum, Inouat, & Alex. andrum.*

Ceterum huic argumentationi, quam existimauit Riminal. *Iun. in d. rub. C. qui admittit. num. 153. in p.* nil ad rem conferre, ita respōdet. tutor nullam habet praesumptionem pro se, quò ad inuentarium, quòd continet actum separatim ab assumptione tutelae, & ideo cum nihil appareat, non potest sumi praesumptio pro ipso tutore atq; ita cum ei obijciatur, quòd non confecti iuramentum, non sufficit ei respondere, tutor factus sum, sed diuersum hęc ubi à Prætorè non decernitur bonorum possessio, nisi si petens ostēdat, se esse intra tempus petendi illā. Vnde cum ei obijciatur quòd non agnouit bonorum possessionem intra debitum tēpus, sufficit illi respondere, se eam agnouisse, & à Prætorè fuisse decretam, atq; ita ex hibito actum agnitionis in debita forma factum, ostendit praesumptionem pro se ipso esse.

Sextò argumentatur Riminal. *Iun. in d. rubrica. C. qui admittit. num. 120. & prius eo loci Sapia num. 10.* cui quidem rectè satisfaciunt ibidē Riminal. ipse num. 154.

Septimò ea ratio mouetur Rimi. *Iun. in d. rub. C. qui admittit. num. 122.* bonorum possessio lolemnitè agnoscit solet. Atqui solemnitatem non praesumitur, *L. quacūq; §. vlt. ff. de pub. in rem actio. & sciendum, ubi Doffor de verb. oblig. & sup. fo. lase scripti.* Ergo non praesumitur agniti bonorum possessio lolemnitè, sed qui asserit probare debet. Verum respondeo, præter ipsum Rimi. *ibi. n. 155.* quòd solēntas extrinseca, ob Prætoris auctoritatē praesumitur, vt iam scripti supra. Cum ergo ei decreuerit Prætor, praesumptio est, illam fuisse intra praescriptum tēpus decretam. Quò laxe praesumptio (vt iam dixi) rejicit onus probandi in aduersarium. Præterea hic octauum argumentationem, quā vsus fuit Riminal. *Iun. in rub. C. qui admittit. num. 123.* cum ipse met. ibidem num. 156. abunde satisfaciunt.

Tertia fuit opinio Sebastiani Sapie in *d. rub. C. qui admittit. num. 10.* ita distinguens duos casus. Primus est, cum obijciatur actori, quòd non agnouit bonorum possessionem, quia de ea nō constat, atq; ita simpliciter obijciatur. Hoc casu necesse habet actor probare agnationem hanc. Què quidem, vt perfectè probata dicitur, probare debet, quòd intra praescriptum tempus agnouit. Hoc in casu (inquit Sapia) procedit opinio Iasonis, & sequaci. Verum rationes, quibus ille vsus est ad hunc casum ita propositum confirmant, iam consultatae fuerunt. Quocirca dicendum est, sufficere, quòd actor ipse simpliciter probet se agnouisse: quia inde sequitur, intra debitum tempus id egisse.

Secundus est casus, cum constat bonorum possessionem fuisse agnitam, non tamen expressè constat de tēpore, & obijciatur, non fuisse agnitam intra debitum tēpus. Hoc casu (inquit Sapia) actor non tenetur probare, se agnouisse intra statuta tēpora, sed reo onus hoc probationis incumbit. Et hoc in casu (ait Sapia) procedere potest opinio Barba. & aliorum. Ceterum illius argumentis abunde satisfaciunt est supra.

Quarta fuit opinio Ioannis Bologneti in *d. rub. C. qui admittit. num. 40.* qui et si subobscure loquatur, attamen, mea quidem opinio, ne duos casus ita vsus est distinguere. Primus casus est. Cum reus obijciendo actori, simpliciter obijcit, ab eo non fuisse agnitam bonorum possessionem intra statutum tempus; & nil aliud obijcit, quòd demonstrat, actorem à sua actione excludi. Hoc in casu actor ipse habet probare se agnouisse intra statutum tempus. Et tunc inquit Bolognetus procedit opinio Barbae, Decii & sequacium. E ratione vsus est Bolognetus, quòd nisi actor ipse probet etiam se intra statutum tempus agnouisse, non diceretur perfectè probare, se agnouisse. Ita etiam dicimus, quòd si actor asserit, reū sibi debere centū ex contractu emptiōis, & reus negat, se debere quippe quòd contractus inter eos nullus celebratus fuit: vel si gestus est, contractum esse vitiosum, necesse habet actor probare contractum fuisse celebratum, *in apobact. gloss. ex lio. text. in §. si quidem. C. de proba.* Hanc consideratio minus vera est: cum satis sit simpliciter probare agnitionem factam. Nam inde sequitur, probatam satis dici qualitatē hanc, quòd intra debitum tēpus agnouit, si quidem iuris praesumptione probatur (vt iam diximus) creditur.

creditor. Et illud simile perpenfum à Bologneto ex d. l. & si quidem ad rem non confert. Nam illud procedit in eo cōtractu, qui praesumptionem non habet; quod solemniter ex sui naturae cōfectus fuerit vt est in emptione, mutuo & similibus cuius diuersum hic erit.

Secundus est casus (inquit Bolognetus) cūm reus obijcit aītori, non solum quod ipse actor non agnouit intra statutum tempus, sed etā asserit, quod ipsemet actorē ipsum, eam bonorum possessionem sibi magis debitam intra statutu tempus agnouit. Hoc in casu (inquit Bolognetus) reus probare debet suam hāc intentionē, quod scilicet ante actorem agnouerit. Et hoc casu procedat opinio Ias. & sequamur. Earatione vīus est Bolognetus, quia hāc rei cōuenienti asserit, quod scilicet agnouerit ipse ante actorem, est iuxta intentionis fundamentum: cūm hoc sit aliquod extrinsecum, quod ab allegante probari debet. d. l. & si quidem. C. de proba. Illud ergo necesse habet probare. Quod si non probat, actor obtinebit, cūm iam suam intentionem habet fundatam.

Hic casus non nūctur opinionem Iasonis, qui verē non loquitur, quando reus, vitā negatam actoris intentionem, quid extrinsecus deducit. Nec enim est, qui dubitet, quin reus probare habeat suam hanc extrinsecam asseritionē: cūm illa sit sua intentionis fundamentum: & quod ad illam actoris partes fulsint. vt loquitur d. l. si quidem. Sed Iason loquitur, quando reus simpliciter negat, actorem agnouisse intra statutu tempus. Et verē hic casus Iasonis non est. Præterea sibi ipsi repugnat Bolognetus: Nam primò ait, quod si reus negat, simpliciter negat, actorem agnouisse, debet actor probare, se agnouisse, & id intra statutu tempus. Deinde subiungit, quod si reus negat, actor agnouisse intra tempus, & quod imò ipse reus agnouit prius, habet actor fundatam intentionem; quod debito tempore agnouerit. Duo asserit Bolognetus.

Primum, actorem non teneri probare se agnouisse intra tempus quia habet suam intentionem fundatam.

Secundum, reum teneri probare, se agnouisse. Hoc secundum concedo: cūm illa rei cōuenienti asserit dicens, quod imò ipse prius agnouit, non efficiat plus effe fundatam intentionem actoris, quam id nō asserere, & simpliciter negare. Quocirca vnū esset ab actore probandum, nempe se agnouisse intra tempus statutu. Alterū verò à reo, quod imò ipse prius agnouit. His opinionibus confutatis cum Iasone finitendum est.

Cæterum admissa illa recepta opinione quod nō praesumatur agnita bonorum possessio intra debitum tempus.

Declaratur primò, vt locum non habeat, quando adest tēporis antiquitas. Nam ob tēporis antiquitatem praesumatur agnita bonorum possessio intra tempus a lege praescriptum. Ita tradit gloss. in d. l. in verbo, ratam C. qui admitt. & ibidem doct. Nemo Iason, Dec. num. 81. Item scriptum est in consil. 377. Ne sub agnoscere. col. 2. vbi dicit aliqui lib. 1. Alex. in consil. 2. lib. 4. Barbat. in rubric. C. qui admittit. num. 9. & Corn. in consil. 94. col. vlt. lib. 2. & tradit Crau. in tracta. de antiq. temp. prima parte, quest. 3. partu principal. in p. Dubitat tamen Cagnol. in d. rub. C. qui admittit. num. 67. propter quod l. si filius. C. de petit. hered. quia moti sunt praecitati Doctores locum non habet, quando agitur de magno praedictio. Qua de re suo loco dicemus.

Declaratur secundo, vt non procedat praedicta cōmunis opinio, quando is, qui agnouit bonorum possessionem est in possessione ipsorum bonorum. Nam tunc praesumitur, quod eam intra debitum tempus agnouerit. Ita scripserunt Barba. & Iason in dicta rub. C. qui admittit ad bono. posses. num. 7. Decius numer. 26. & idem respondit Alciatus in resp. 347. Et, quod num. 1. secundum antiquam impressionem Lugdunensem. Quam quidem declarationem multis similibus comprobant Barba. Et alii accedunt quia scripsi in d. 2. de arbit. arq. iudiciu causa 43. num. 10. Existimant tamen Cagnol. in d. rub. C. qui admittit. num. 62. declarationem hanc regulē non continere. Qua de re non contendo.

Declaratur tertio, vt locum non habeat, quando apparet Praetorem suum interposuisse decretum. Nam & tunc praesumatur agnita intra debitum tempus. Ita Ias. in d. rub. C. qui admittit. nu. 7. & ibid. Cagn. nu. 64. vbi est agnoscere esse communem.

Est ratio, quia praesumitur pro iudice, qui decretum non interposuisset, si bonorum ipsa possessio extra praescriptu a lege tēpus agnita fuisset. sic tane pro iudice eiusque decreto praesumitur scripsi supra lib. 2. in praesumpt. 75. quod loci, num. 32. scripsi, tolli hanc praesumptionem contraria validiori praesumptione, & fortius probatione: sicut in casu nostro admitti contraria probatio nem docuit Cagnol. in d. rub. C. qui admittit. num. 64.

Declaratur quarto, vt non habeat locū recepta opinio, quando bonorum possessor probabiliter ignorare potuit sibi delatam fuisse bonorum possessionem. Est exemplum in bonorū possessione delata ex testamento. Hæc enim praesumitur agnita intra debitum tempus, sicuti declarat Alex. & Riminald. Sen. in l. 2. C. qui admittit. & ibidem Iason & Deius, Zurich. idem. num. 43. & 44. & sicutum est Cagn. in d. rub. C. qui admittit. nu. 63.

Earatione i est moti sunt quia cum praesumatur ignorantia testamenti, & consequenter delatam esse bonorum possessionem, nō dicitur decurrere aliquod tempus ad eā agnoscendam. d. l. 2. C. qui admittit. Habet ergo bonorū possessor intentionem fundatā, quod intra debitum tempus agnouerit, ex quo nullum tēpus ei percurrerit dicitur. Est & secundū exemplum in eo, qui ignorauit mortē ipsius antecessoris cui succedat. Nā supposita mortis ignorantia ignoratur etiam, quod delata fuerit bonorum possessio: & consequenter praesumitur agnita intra debitum tempus. Ita scribitur Alex. & reliqui in d. l. 2. C. qui admittit. & Cagn. in rub. eod. tit. num. 72. vbi Zurich. ar. nu. 46. & idem respondit Alciatus in resp. 347. Et, quod, in fine, secundum antiquam impressionem Lugdunensem.

Declaratur quinto, vt non procedat praedicta communis opinio, quando a iurafarctus non opponit, agnita non fuisse intra praescriptum tempus. Nam tunc ita praesumitur agnita bonorum hæc possessio intra debitum tempus. Hæc declarationem aliquos probasse, scripfit Cagnolus in rubric. C. qui admittit. numer. 69. & si quæ differant.

PRAESUMPT. CV.

Legatum, vel donatio, an praesumatur, quando reator vīus est verbis his dono, lego, relinquo.

SUMMARIA.

- 1 Legatum olim in usu erat superstitiois formula per venditionem, damnationem, & finem modum.
- 2 Legatum formula qua olim in usu erat, est hodie subacta, cum liceat quibusvisque verbis legare.
- 3 Legatum a testatore factum praesumitur siam dicitur de potestate rem Cato.
- 4 Legatum praesumitur factum, si dixerit testator, assigno rem illam Scipronio.
- 5 Legatum praesumitur a testatore relictum, quando dicitur heres meum centum Tiro dare dedit esse.
- 6 Legatum etiam verbis antiqui per finem modum relinqui potest.
- 7 Legatum etiam verbis antiqui per finem modum relinqui potest.
- 8 Legatum per venditionis modum & hodie relinqui potest.
- 9 Legatum, & solum mutui relinquitur.
- 10 Tex. l. sentu, de l. 3. quando habet locum.
- 11 Legatum etiam quibusvisque verbis relinqui potest, tamen intelligitur quando verba possunt legatum conuenire.
- 12 Legare an voluerit testator, vel potius donare si donationis verbo vīus sit.
- 13 Legatum quando dicitur, renocari potest.
- 14 Donatio inter vivos est irrevocabilis.
- 15 Contrarius in testamento factum non potest renocari.
- 16 Legatum factum praesumitur a testatore, quando ita dicitur Cato centum.
- 17 Legatum dicitur donatio a testatore facta, & ab herede praesumenda.
- 18 Donationem factam a testatore praesumitur, quando vīus est ipse verbis Dono centum Cato, qui praesens erat, & acceptatus.
- 19 Verbum dono resolutum in fideicommissum.
- 20 Socii, & Fratre. C. de traditione reiecta.
- 21 Verbum lego ipsi naturae legatum, non donationem significat.
- 22 Donatio eo magis praesumitur facta a testatore illius verbis Dono centum Cato, & Cato fuerat praesens, si testator iussit a legatario vocari ad hunc effectum tantum.
- 23 Donatio non praesumitur facta illis verbis Dono centum Cato, licet esset praesens Cato, si repugnet aliqua coniectura.
- 24 Legatum praesumitur non donatio si testator dicit, dono, & lego Cato qui praesens erat, & acceptatus.
- 25 Legatum praesumitur, quando testator legatum, deinde donauit.
- 26 Legatum praesumitur, quando testator legatum postea tradidit.
- 27 Legatum praesumitur non donatio, quando testator tunc amicum suum

non potestis denare.

- 21 Elegerit testatorem cum viam non persequi, qui impetrari possit testimonium.
22 Donatio facta ab infirmo ad uxorem committitur, vel per donationem causa mortis, sicut de morte nulla esset facta successio.
23 Donatio commissa sine bonis affectu, et futura adiectione patris de uno revocanda, presumitur de altero inter vivos.

Cum nunc simus dicturi de his præsumptionibus, & coniecturis, quæ circa legata, & fideicommissa singularia versari solent prius aliquid dicenda sunt de verbis, quibus illa relinquuntur.

- 1 Et quæquam olim in superfluitio quædam verborum conceptio observabatur, nempe, per vendicationem, per damnationem, per finendi modum, & per præceptionem. Sic ut refert Iustinianus in §. sed olim, in l. si de legato. Quæ quidem formulas, & earum effectus egregie explicat Theophilus, & Caius in suis institutionibus, tit. 13. de legato, & ex recentioribus Aleia. lib. 3. par. c. 1. Bald. Hotomanus & reliqui in d. §. sed olim: & non bene erudit. Franc. Cald. in commentariis ad l. si curatorem. C. de integ. r. si minor, in verbis, sine curatore.

1200. 20.

- 2 Hodie tamen sublata l. superfluitio hac verborum differentia, constitutum est, quibuslibetque verbis legata relinquuntur possit. L. in legato. C. de lega. l. 1. & l. 2. C. communia de lega. & d. §. sed olim, in fine in §. de legato. Hinc Baldus in l. 1. num. 7. C. communia de lega. ref. scriptum reliquit, testatorem censeri legasse: t. cum dixit, Deputo tamen rem Caio. Idem quando dixit, assigno t. rem illam Sempronio. ff. de iud. Bald. in d. l. 2. num. 7. Idem si dixit, heres meus Centum Titio dare damnas esse: probat text. Idem si dixit, ff. de heredi. legat. & tradit Ludovicus Alvarus in rubric. de leg. l. 1. num. 83.

- 6 Ita pariter & verbis l. illis antiquis relinqui possunt legata: puta per linendi modum, cum differentia tantum idorum verborum correctæ & sublata sint, non autem quoniam eisdem verbis testatores legare possint: Sicut respondit Bald. in consil. 204. Testator legavit, eodem vltimo vers. c. modo nos, lib. 1. reperitur, in consil. 410. lib. 1. & Raimundus in consil. 25. num. 8. lib. 1. & idem scriptum Aleia. in l. si Titius de verbis oblig. & Aleia. in rubric. de l. 1. num. 9. licet etiam per damnationis l. modum relinqui potest legatum, vt dixit, Heres meus flicum dato. l. si ad substitutum, in fine, vbi Bart. de l. 1. & Aleia. in loco præallegato qui idem esse dixit de legato l. per vendicationem.

- 9 Quinimò & solo nutu t. relinqui possunt legata. l. nutu de l. 3. vbi gl. Bar. in l. si quis declarat. & Barb. in consil. 43. col. 7. & d. lib. 3. qui refert plures casus, qui nutu possunt expediti, & Crum. in decisi. 73. num. 6. intelligit t. d. l. nutu non procedere, quod testator caret iure & recto sensu.

- 11 Cæterum prædicta intelligenda t. sunt, quando verba ipsa convenire possunt legatis: scilicet si vel adaptari non possunt, vel ob aliquod adiunctum verbum aliam dispositionem significant. Nam et si quibuslibetque verbis relinquere liceat legata; intelligitur tamen aptis & convenientibus: sicut explicat gloss. in dicta §. sed olim in l. si de legato, & ibidem alij interpretes. Quocirca disputant Doct. in rubric. ff. de leg. 1. an testator legare, t. vel donare voluerit, cum donationem verbi vltus est in testamento. Quæ sanè disputatio summe vtilis est ob differentiam inter ipsam donationem & legatum.

- 13 Nam legatum quandoquæque t. reuocari potest etiam sola tacita voluntas, vt infra suo loco dicemus. Donatio verò t. inter vivos est, reuocari non potest, & si in testamento facta dicitur: sicut scriptum Baldus in l. cum antiquitas, num. 4. C. de testament. Roma. in consil. 7. Natta in consil. 643. num. primò, lib. 4. sicut nec legatum contrahitur in ipso testamento confecti reuocari possunt, vt tradit Bartol. in l. heredes mei, §. cum sita, ff. de testament. in l. Lucius, §. quævisque, lib. 1. & in l. cum quis decedens, §. vltimū, de lega. 2. & illi communis opinio testis Tyrraquellus in tractat. de legibus Comm. in gloss. 1. num. 10.

- 16 Hac in disputatione distinguendi sunt aliquot casus. Primus est quando testator dixit, Dono t. Caio cæum, & Caius præsens non erat. Hoc in casu dicendum est, legatum presumi factum: non autem donationem; Cum & legatum dicatur donatio à testatore facta, & ab herede præstanda. l. legatum, de lega. 2. legatum in l. si de legato. Hunc casum admittunt passim omnes, quos refertur in l. in tertio casu. Et in specie Natta in consil. 643. num. 10. lib. 4. respondit.

Menoch. Præsumpt.

PRÆSVMP. CV.

Secundus est casus, quando testator dixit, dono t. cæum Caio, qui præsens erat, & acceptavit. Hic casus est multum controversus. Nam donationem, non autem legatum esse scripserunt Ange. l. Arcin. in §. 1. num. 2. in §. de legato. Crocius in rubric. de legat. c. 27. & ibidem Ludovicus Alvarus num. 142. & Crau. num. 133. Idem affirmant Ferrandus Valerius in tractat. de successione Cratiene. §. 23. num. 23. & bene eruditus. Lancillotti Gallia in commentariis ad l. Nutu Alexandri in ver. legare num. 39.

Et idem sentit Imola in l. miles, §. forem de lega. 2. cum dixit, verbum, dono t. resolutum in fideicommissum, quando ob absentia donatarij valere non potest, vt donatio. Et Imolam secutus est Corn. in consil. 256. lib. 3. & multis solidis argumentis sententiam hanc probavit prænoto in loco Crauetta. Quocirca difficile admodum esset in foro ab hac opinione discedere: etsi contrariam probant Io. Fabr. in d. §. 1. in l. si de legato. Jacobus Niger in rubric. de legato primo num. 42. & ibid. Soci. l. si in verbo, sine curatore, num. 19. ver. contrariam tamen. Quorum quidem opinio iure non probatur. Nam quod dicebat t. Socin. & eius nomine suppressio Franc. Caldas verbum dono continere etiam legatum, sicut diximus. Et illam presentiam, & acceptationem legatarij non impedire, quin legatum dici debeat. l. si quis in a. ff. de ver. oblig. & §. legat. arg. in l. si de testam. nil ad rem pertinet: Cum hac iura loquantur, quando testator vltus est verbo lego, quod fuit naturæ, & proprietate non donationem, sed legatum significat. Et propterea legatarij presentia non efficit quin dicatur legatum: sicut in specie scriptis Lancillotti Gallia in loco præallegato.

Et hic quidem casus multo magis procedit, quando testator iussit vocari legatarium ad hunc effectum tantum, vt præsens esset, & acceptaret. Nam tunc verbum, dono, sine magna controuersia significat donationem, & non legatum. Ita in specie scripsit Franc. Cald. in d. l. si curatorem, C. de integ. r. si minor, in verbo, sine curatore, num. 19. ver. secundum alios, qui motus est text. l. Pamphilius, §. propositum de l. 2. de cuius sensu differimus supra in præfati. 99. num. 15. 16. & 17.

Declaratur hic casus, vt locum non habeat, quando aliqua repugnaret t. coniectura, qua consilij posset, quod etsi vltus est testator verbis significantibus donationem, non tamen donde, sed legare voluit: sicut quando conuocauit quinque legatos, vel plures, vt præsentem forent ipsi fidei dispositioni. Nam tunc non præsumitur voluisse donare, sed potius legare: quia alioqui satis fuisset cōuocare duos testes tantum. Ita in specie declarat & coniecturam hanc vt efficacem probat. Natta in consil. 643. num. 3. vers. & multum etiam lib. 4. Quam quidem coniecturam & ego probarem in casu, de quo respondit ipse Natta. nempe quando non constat illi disponentem voluisse facere codicillos, aut testamentum. Nam si collatæ voluisse testari vel codicillari principaliter, illa testium cōuocatio argueret tantummodò animum testandi principaliter, & nihil operaretur, quo ad legata, vel donationes, quæ in eis scilicet testator.

Tertius est casus, quando testator dixit, dono t. lego Caio, qui præsens erat, & acceptavit. Hoc in casu adhuc præsumi legatum, non autem donationem scripserunt Jacob. Niger in rubric. de l. 1. num. 24. & ibi Soc. l. num. 63. vers. sed tamen, & c. reiecta contrarij opinione Crot. in d. rubric. de l. 1. num. 75. Et eius præcipue rationi abundè satisfaciunt Crau. & Soc.

Quartus est casus, quando testator legauit t. fundum, deinde donauit. Hoc in casu presumitur legatum. Quandoquidem actus ille donationis habet tacitam relationem ad legatum. Ita Bald. in l. 2. num. 3. C. de iure dotium, quem secutus est Natta in consil. 643. num. 7. lib. 4. que loci, num. 6. recitat similem traditionem Bar. in legat. l. a. de l. 2. qui scripsit q. si testator legauit fundum, & deinde illi tradidit: præsumitur tradidisse secundum naturam legati præceditis.

Quintus est casus, quando testator donare non potuit tantum fundum, vtputa si donauit quingenta, que donatio sine infirmatione consistere non potest. l. sancimus. C. de donatio. Hoc in casu non presumitur facta donatio, sed legatum. Ita Crot. in d. rubric. de l. 1. num. 76. & ibidem Crau. num. 136. Est ratio, quia non presumitur testatorem t. elegerisse viam ad impugnandum iudicium suum, §. 3. ff. de testa. multa. Et egregie ac ad rem facit text. l. apud Celsum, §. 1. ff. de doli except. vbi donatio facta ab infirmo ad xoris commodum valeat vt donatio causa mortis, & si mortis nulla facta est mentio: quia valere non potuit vt donatio inter vivos. l. 1. & c. totio ff. de dona. inter virum & vxor. Et confert legationem Croti & Crauetam, quod egregie responderunt Castr. in consil. 71. Natta.

don. lib. 1. & Socin. Sen. in caus. 30. lib. 1. cum dixerunt, quod si quis donauit omnia bona sua praesentia & futura, adiecto pacto, de non reuocando, licet dictum pactum significet donationem praesentium factam inter vivos. l. ubi ita donatur. ff. de dona. causa mortu. & c. de iura superiore lib. praesum. 35. num. 27. attamen dixerunt Caltr. & Socin. quia donatio hanc valere non potest inter vivos, cum auctoritate licetam testandi facultatem, dicendum est, praesumit donationem causa mortis. Non hic repero aliam auctoritatem & similia, quae ad rem hanc comprobendam recessit Crauetta: cum apud eum legi facile possint.

PRAESUMPT. CVI.

Legatum dubium & obsecrum quam recipiat interpretationem ex praesumpti-
toris voluntate.

SUMMARIA.

- 1 Legatum adeo dubium & obsecrum ut testatore factum, ut vice digni-
su possit quid ille senserit, quem interpretationem recipias ex praesum-
ptum cum voluntate.
- 2 Quod ex consuetudine testatoris sumitur coniectura, quid legare u-
oluerit. num. 2.
- 3 Testator praesumitur domum uxori reliquisse in dubio, quam cum ea
habere consuevit.
- 4 Vel potius illam qua conuenit qualitas ipsi uxori. num. 7.
- 5 In Legatum dubio, si praesentia est consuetudo patrie testatoris.
- 6 Testator praesumitur etiam legasse uxori, quantum illi aperi et potest
secundum consuetudinem loci.
- 7 Testatoris verba debent intelligi, & interpretari secundum qualitate-
m & conditionem personae ad quam ipsa verba referuntur.
- 8 Testator quando legat domum ad vtrumque & vtrumque, & si praesum-
atur legasse proprietatem, si tamen legatum non est capax proprie-
tatis, ut quoniam reliquum solum usufructus.
- 9 Testatoris dilectio erga legatum praesumptio loco est, quid in dubio
sibi legatum.
- 10 Legatum recipi largam interpretationem, quando testator reliquit
personae se multum dilectam. lib. 2.
- 11 Legatum factum sanguine comitatu letam recipi interpretationem.
- 12 Legatum alio-entium incerta quantitate debetur secundum quod
testator alij legatarius reliquit.
- 13 Vel insignitum testatoris facultatem. num. 73.
- 14 Legatum si est dubium de qua moneta intellexerit testator praesumi-
tur de ea intellexisse, de qua in alijs antea edentibus vel subsequen-
tibus legatum fecit.
- 15 Legatum dubium interpretatur & si clarum ex verbis patrimonij
ipsius testatoris.
- 16 Et sumitur coniectura & interpretatio, ne illud sit nullum & inutile,
num. 12.
- 17 Legatum factum familia non omnibus de familia debetur, sed vni tan-
tum, esse eam inutile, si plures essent in fam. & legatum esse mo-
dicum.
- 18 Legatum si interpretari debet, ut si vile legatum, non autem e con-
tra. num. 20.
- 19 Testator an & quando praesumatur legasse quod nimis est, atque, si as-
tricta interpretatio.
- 20 Testator praesumitur nimis velle heredem granare, quam sit pos-
sibile.
- 21 Pater non habens filios, si fecit magna legata, nato deinde posthumo,
& testamentum corruptum, legata non possunt.
- 22 Legatum debet potius reddi inutile, quam quod testator vultus gra-
nare heredem.
- 23 Legatum relictum a nobili & diuite largam admittit interpretationem,
ut quod plus est legasse praesumatur.
- 24 Legatum non interpretatur stricte, quando incertum est in perso-
nam, ut quod nimis est debetur, sed potest heres eligere, quod sibi vi-
deatur.
- 25 Idem quando propria vocabuli significatio aliud importat. nu-
m. 22.
- 26 Idem quando testator electionem dedit heredi, ne praesentem vnam vel
alteram rem, quatinus statim eum elegerit. num. 25.
- 27 Legatum sumit interpretationem ex affectione, qua testator praesume-
re est legatum, ut de re maiori factum praesumatur.
- 28 Legatum factum sanguine comitatu praesumitur factum de re maiori,

- Secum quando parit affectio & conuenit erga heredem, & lega-
rium. num. 22.
- Et fecit, quando testator alia multa legata reliquit ipse legatario nu-
mer. 31.
- Et idem quando indutiorum legatorum multiplicatio. nume-
ro 32.
- Haec praesumitur magis dilectum a testatore quam legatario.
- Partibus magis tenemus, quam filijs, & si filius magis diligamus qua
ipso parente quoniam enim non respicit retro.
- Legatum factum ad pias causas largi interpretatur, ut de re maiori
factum praesumatur, non autem de re minori.
- Secum si verbum vel coniectura consilia, testatorem aliter sensisse, nu-
mer. 34.
- Legatum factum uxori ultra dotem a marito, largi interpretatur, ut
omne illud censetur legatum pro dote.
- Legatum sumit latam interpretationem quando sit interpretatio ap-
paret testatorem prouidisse in casu magis necessario.

Dubium & obsecrum adeo esse aliquando solent legatum,
a testatore factum, ut digni loci possit, quid ille senserit.
Qua propter ad coniecturas obsequere solum in illius vo-
luntate declaranda & interpretanda: quomodo modum respondit
Iulian. in l. si ferum plurimum. §. vlt. de l. i. quod ex ordine legatario
rat coniecturas de quibus differimus supra lib. 1. q. 21. Et hoc in
loco aliqua adiungemus.

Primo quidem dixit Iulian. ex consuetudine ipsius testa-
toris coniecturam sumi, quod legare si voluerit. Hanc e iuris
dixit Ioan. And. in add. ad Spe. in tit. de praesumpt. §. si res, num. 1.
in verbis, in praedict. comor. Et ad rem optime confert lex. l. pes. in
prin. ff. de alim. & cib. lega. ubi quantitate alimentorum incerta
legata debetur legatario, secundum consuetudinem testatoris.
Hinc scriptum Comen. in l. si domus de leg. 1. & ibid. l. alim. & c.
idem l. alim. re. l. 1. num. 7. C. de sacrosan. eccles. testatorem praesumi
reliquisse uxori domum, quam cum ea habitare consuevit.
Et hoc fecit sumi in cons. 329 num. 12. ubi Socin. & Galtr. testat. & infra
declarabo.

Secundo consideranda est consuetudo patrie testatoris, ut
ipse respondit in d. §. vlt. explicamus in d. q. 21. num. 7. & praesent. l. 1. & l. 1.
si quis vniuersi. ff. de iur. iur. vlt. de leg. 1. C. de iur. iur. si quis a-
bus ff. de iur. iur. l. 1. & l. domum ff. de test. auct. ff. de pecul. leg. Et
hinc respondit Corn. in cons. 224. n. 14. lib. 2. testatorem Perulij
qui Anconae confecerat testamentum, & leuauerat filij quinque
flores, enos, intelligi reliquisse ex moneta Persina, non autem
ex Anconitana quia erat ipse testator originarius Persinae
quia ibi magis conuersatus fuerat. Et simili omnino in casu re-
spondit Socin. in cons. 247. n. 5 lib. 2. qui dixit, esse magis ad re-
spondendum vsum loci conuersationis quam originis, vteo in respo-
so. Et egregie respondit Dec. in cons. 397. num. 7. testatorem per
m. legasse vsum fructum, non autem proprietatem uxori, quod
ita vltus est patrie. Quia de re dicemus etiam infra.

Et accedit quod respondit Anch. in cons. 63. num. 3. cum dixit re-
statorem praesumi tantum legasse uxori, quantum illa sapere po-
tesset secundum consuetudinem loci.

Tertio censui Iulium in d. l. si ferum plurimum. §. vlt. in loca
esse spectandam dignitatem legatarii: siue filius personae inquam
ipsa dispositio confertur. Id quod declarauimus in d. q. 21. num. 7. Hinc di-
cimus verba testatoris debere intelligi, & interpretari secundum
qualitatem & conditionem personae, ad quod verba ipsa referuntur.
l. plen. §. equit. ff. de vfu & hab. ubi si testator legat vsum et
usufructum, intelligit, ut legatarius eius vti possit ad venumdum subingit
autem in ludis circibus, & hoc nisi legatarius sit huius institui
amator, ut in ludis circibus esse solent. Hinc docuit l. al. si
domus, ubi de re dicemus etiam infra. quoniam fecimus in cons.
129. n. 13. lib. 2. ubi et Socin. & Galtr. conuenit. num. 7. Testatorem relin-
quendo simpliciter domum uxori suae, intelligi legasse non do-
mum illam amplam & splendendam, quam cum ea consuevit ha-
bitare, sed illam qua conuenit qualitate ipsi uxori, quod videat
vivere volebat: & cum modica familia. Et rursus submissum in cons.
329. num. 15. ex sententia Bald. & l. al. & aliorum: quod si testator legasse
vixori viduus lectum, vel vltis non intelligitur legasse Serice,
sed illa, qua conditio, & qualitate viduae conueniunt. Et ibid. de
Bald. in l. 1. num. 22. C. de leg. Idem respondit in cons. 352. num. 11. ex lib. 2. q. 20
loci n. 12. scripti ex sententia Angeli. lafonis, & Boerij quod qua-
do testator legat domum ad venumdum, vel ad quodlibet, cui
praesumitur legasse proprietatem, attamen si legatarius non est
capax

19 Legatum factum persona incerta de incerto valet, quando heredi est
data facultas eligendi.
Idem favore pia causa dicendum est. m. 14.
25 Legatum incertum tam respectu persona legatarii, quam rei legatum
nullo modo valet.
Idem etiam quando agitur de favore pia causa. m. 18.
Secus si dicta incertitudo duplex certificari potest. m. 17.

DISSERVI super *impresumpt.* 25. quando heredis institutio incerta ita reddatur certa coniecturis & presumptionibus, ut valeat: Nunc agendum est de legatis: quæ quidem disputatio frequens est in foro, & utilis admodum. Quæ quidem in re distinguuntur vna cum Bart. in *quidam relegatus, in l. ff. d. de reb. aliq. quor. casus*, quos eo diligentius explicabo.

Primum est illud quod interdictum legati est respectu re-
generis. Hoc casus inquit Bart. esse dicendum, vt in l. legato re-
generat. ff. v. l. i. cum iuratus. ff. cui homo. ff. de leg. i. v. l. si ge-
nerat. In illis deinde, et in l. cum possi. ff. gener. si de iure dot.
Sequitur Ruin. in cap. 36. m. d. b. 2. qui manifeste dixit, differenti-
ari inter in certum respectu personarum, id quod scripserunt
etiam Imola in l. i. generaliter. et ibi. la. m. 9. qui rationem esse di-
xit, quia quando est rei interdictum, est saltem certa persona lega-
tarius, qui eligere potest: secus quando est in certa ipsa persona le-
gataria. Criderem ego in casu l. legato. vel legato. quia le-
gitibus facultatem eligendi ipsi legatario. In casu verò. d. ff. gener-
e, quia redditur certum ex qualitate personarum. Hinc di-
xit, legatum domus in genere valere, etque testator nullam habere
boni domum: vt dicitur infra in presumptione 129. num. 2. versu. Ce-
terum.

Declaratur ꝑ ꝑt locum non habeat favore piæ causæ: Nam tñ
absolutè legatum valet. Ita auctoritate multorum scriptis in a quell.
tract. de privilegijs pia causa privileg. 55. cui accedit Afflic. in decis. 337.
num. 10. et 11. & Bemus affum in tract. de pauperib. quest. 9. in 3 special.
num. 170. 22.

Et idem est, quando [†] legatur persona, quæ est loco rei, ut
quis legat seruum, iuxta l. si quis à filio. §. si quis plures, ff. de leg. 1. li
Bart. in d. l. quidam relegatur, um. 2. vers. aut est incertitudo.

Secundus est casus, quando incertitudo legati est respectu personae eius, à quo relinquitur, an scilicet censetur relictum à hærede instituto, vel eius heredibus. Hoc in casu scribit Bart. in l. quidam re legatus, nu. i. vers. est incertitudo circa personam. præsumi legatum relictum ab hærede. I. si feruus. §. qui margaritam. de leg.

Tertius, qui casus, quando i incertitudo legati est respectu personae cuius, qui relinquitur: & nulla est expressa persona specialiter, sed vniuersaliter, vel indefinitè, vt si testator ita dixit hæc meus centum dabit. Hoc in casu non consistit legatum. Ita Ba-

Est motus est Bart. text. l. Paulus, in. 2. ff. de rebus dubijs. cui verba hæc sunt: Paulus respondit. Cum nomen fideicommissi in testamento adscriptum non sit, nulli personæ neque certæ neque incertæ datum fideicommissum videri indubitatum est. ¶ H. Paulus, qui ob id dixit, neminem admitti ad hoc fideic. quia nunc dicitur legasse: cum nullius nomen adscriptum sit.

Declaraturum non habere locum, quando defessor legauit à deo. om. vt (i dixit, Iuliano Calum, & fipfe defecit libe reftitutum heredes Marito, quem grauo praestare centum legatum & fincitra videtur legatarij legatum, valeatque praeratum legatum heredi heredi. Ita Bar. in l. quidam vt legatarij, c. vñ. f. verò à legatario & in d. l. Paulus. Et adducit f. Bar. text. qui pecunia f. de statu lib. Et huc facit quando incerta persona fideicom. cuius fideicom. bona sunt reftituendo, centum hares grauius reftituere venientibus ab intestato. Ita Bar. l. perito impio in 3. met. de leg. 2. & alijs multis, qui corrigi in conf. a. 2. l. ib. s. q. loci facti diligenter meo per mediocriter d. f. actio hanc ab f. g.

Declaratur 1 secundò, non habere locum, quando extat alia
demonstratio, quæ vim nominis habet. *l. quoties. §. si quis nomen
de hered. instit. Et confert. l. non inatim. de leg. 3.*

Et accedit tex. l. peto. in 2. responso. de leg. 1. ubi si testator
stitutus pluribus, rogat vnum, vt sua parte contentus sit: & si n-
dicit, cui residuum vult restitu: attamen valet fideic. & dicitur
rogatus restituere coheredib. l. qui ex duobus. §. vit. ff. de acq. her-
ed. l. peto. declarauit in d. cons. 434. nu. 6. lib. 3.

Quartus est casus, quando † legatum est factum persone

preſſe, ſed ignoratur quæ ſit hæc perſona. Hoc in caſu legatum
nō valet quoad effectum, cum ignoretur, cui præſtari debeat. *Ita*
Bar. in d. l. quidam relegatus, nu. 1. ver. ſi ſecundo caſu. & idem ego ipſe ſu-
ſpiciam. conf. 43. a. nu. 22. ver. nō obſt. tertiū lib. 5. vbi ſi declarante
l. 3. §. ſi dubium. ff. de adm. lega. cum allegatur Bartol. & alia ſura in
prez Bartholomæo adducta in conf. 43. a. ver. 3. dubitatione.

Quintus testis est, quando testator legauit vni personae ex
pluribus, qui tamen persona ex futuro eventu certificatur. Hoc
valere legem. Ita Bart. in l. quidam legauit cum, aut. v. test. et in
l. et ibid. in Sectione 2. l. 2. v. aliquando et secundo, qui committunt
ex parte vni personae. Idem Gressinus Oldradus in consil. suu. 2. afferit
in l. qui ad delictum cum, aut. C. de Episcopis et Clericis, ubi
legit. num. 2. l. 2. v. si quis in consil. suu. 4. et num. 53. l. 2. Et
pertinet quoque Porrius supra scriptus, aut. num. 1. quo loci di
haredis institutionem incertum valere, quando ex euentu fu
rit ipsius laedis persona certificari potest, et casum habere pra
ter. Nam in casu l. si fidei interpret. et p. 3. num. 2. quibus de
text. l. si cum et p. 2. p. 2. de test. dubit.

Sextus est casus, quando testator legavit personæ incertæ certis non certificatur. Hoc in casu valere legatum scripsit *Barind.* *Quidam relegatus, num. 1. vers. aut non venit certificandi.*

Et motus est Barthol. rex. lii feruus legatus, §. huiusmodi. leg. i. qui tamen secundum Socinum *in liquidum relegatus, unus.* probat contrarium. Et ideo subiunxit Socinus, communem e sententiam aduersus Bart.

Septimus et casus, quando testator legauit personæ incerti
de incertis, quæ non venit certificanda, ut si dixit lego vni homi-
ni. Hoc in casu non valet legatum. Ita Bart. in d. l. quidam re legat-
us. i. vers. aut re legatus incerto. quia sicuti fuit ibidem Socin. mun-
us. Aliquando & quædā ad iuris textu l. quiplores. ff. de test. & vii. ff.
6. incertus in iuris de lega. & l. id quod pauerit. C. de Episc. & C.

Declaratur eligendi, vt l. locum non habet, quando heredi de
ta et facultas eligendi. Nam tunc valet legatum etiam li fici-
fer persona incerti et incertis. Ita Bart. in l. qui Titus. §. si
de l. 2. Salicetus in l. ad quod pauperibus. C. de Epif. et Cleric. Scilicet
Liquam relit. auct. non 17. vss. aliquando et quatuor. Et mo-
funt et text. d. §. si habes. Et facultatem illam eligendi intel-
Socius fuisse tacitam atque ita praesumptam: cum verba re-
fuerint ad heredem ipso iure §. iuncti dicimus. quod quando ef-
certitudo rerum, electio est legatarij: attamen quando ve-
funt ad heredem et lata praesumitur et data eligendi facultas.
C. de leg. 2. §. ubi et de diti.

*Declaratur i secundò, vt locum non habet fauore pice
fie: sicuti quando testator legauit pauperibus. Hoc facit
Et si legatum relictum est persona incerta ex incertis: attan-
uale: cum prædictum testatore legis electionis facultate.
Episcopo, vel executoribus testamenti: ita pater Bartolind.
dand. delegatus sum. in fine. Et sic in alio ibidem. xxi. vix. Luni-
cundo fauere. Expositio quam plurimi congesti a Tyraq. in trall. de
uilex. na. c. ante. rubr. 26.*

Octauus & vltimus est casus, quando legatum est incertum respectu personæ legatarij, quàm rei legatæ. Hoc casu legatum nullo modo valet. Ita Bartol. in d. Liquidum relictum, num. i. folio. si res situla posita Dynm in ca. in obitu, nu. 13. de regim. ubi G. & sunt Bald. in l. postheretum, §. inter de leg. 2. Ioan. Faber & Aug. Arde. in c. in iustitia de pna & Boyn in cons. 20. cu. lib.

Extenditur hic casus, vt locum habeat etiam quando agitur de fauore p^{ri}ae causae. Ita ex sententia Barr. docuit Socin. in d. l. qui relegatus, n. 12. vers. an quando concurre, Scilicet si quis de pluribus, n. 2. vers. sed tunc diligenter ff. de reb. dub. Idem respondit Ruin. in c. cum 2. l. 2.

Declaratur† vt locum non habeat hic casus, quando ha-
plex incertitudo certificari potest. Ita *Rivinus in conf. 9. n. 10.*
libro 2.

PRAESUMPTIO CIVILIS

7. Legata ab instituto quando præsumantur repeti
substituto, diligens & accurata
explanatio.

SVMMALA

¹ Legatum quando relicum ab infirmo censetur repetitum à si-
nto.

- 2 Legatum praesumitur repetitum a substituto, quando testator reliquit generatim huiusmodi verba, quia quibus mihi heres erit, centum Sempronio dato.
- 3 Idem est, quando testator dicit, heres meus centum Sempronio dato.
- 4 Legatum praesumitur repetitum a substituto, quando testator gravat heredem sub nomine appellativo.
- 4 Testator censetur magis diligere institutum quem substitutum.
- 5 Substitutum dicitur subrogatus in locum instituti, & ob id eius natura & qualitates assumit.
- 6 Testator substituendo heredi instituto dicitur substituere in omnino.
- 7 In conuentione quod est in instituto transit inuoluntate substitutum.
- 8 Legatum praesumitur repetitum a substituto quando testator gravat heredem sub nomine appellativo etiam si substitutum sit tacita vulgaris.
- 9 Legatum praesumitur repetitum in quasi substitutione, hoc est, in iure accrescendi.
- 10 Coheres veniens ad partem coheredis repudiata dicitur venire ex quasi substitutione.
- 11 Legatum praesumitur repetitum etiam quando qualitas oneris cessat in substituto.
- 12 Legatum etiam praesumitur repetitum a substituto legatarij.
- 13 Legatum ab herede relictum, quod censetur repetitum a substituto intelligitur repetitum etiam quo ad qualitates.
- 14 Legatum non censetur repetitum a substituto, quando habuit suum pro non scripto.
- 15 Legatum non censetur repetitum a substituto particulari.
- 16 Substitutum in re certa est loco legatarij.
- 17 Legatum non censetur a substituto repetitum quando institutus fuit vocatus sub condicione, quae non est verisimiliter evenitur.
- 18 Legatum non praesumitur repetitum in substituto, quando vnus & id est institutus & substitutus.
- 19 Legatum ab herede factum non praesumitur a substituto, repetitum quando testator aliquid aliud reliquit legatario praestandum a substituto.
- 20 Legatum non praesumitur repetitum a substituto quando certa fuit causa relinquendi ab instituto, quae cessat in substituto.
- 21 Legatum non praesumitur a substituto repetitum quando legatarius, aut fideicom est substitutus in aliqua hereditate parte.
- 22 Vna & eadem substitutio non debet diuerso iure censeri.
- 23 Bart. in l. licet imp. nu. 4. ff. si quis omnia caus. test. declarat.
- 24 An legatum relictum ab instituto nominatim censetur repetitum a substituto.
- 25 Verbum nominatim significat nomen proprium.
- 26 Intellectus Comen. ad l. si plures de leg. 3. restrictor.
- 27 Intellectus Alex. ad d. si plures vti supposito reprobat.
- 28 Intellectus Comen. & Alc. ad l. Celsus. §. quod si alicuius de leg. 2. reprobatur.
- 29 Legatum quando est relictum ab instituto proprio eius nomine expresso videtur gratari personam, non autem hereditatem.
- 30 Intellectus ad l. non in istum. C. ad Treb. Intellectus ad l. 1. §. id quod ex substitutione ff. ad l. Falc.
- 31 Testator si gravat primo loco vocatum praesumendum etiam est quod voluit ut gravare vocatum secundo loco, vbi de veritate.
- 32 Expressio proprii nominis heredi praesumitur facta causa demonstrationis.
- 33 Expressio proprii nominis est loco taxativa.
- 34 Legatum ab herede relictum non praesumitur etiam repetitum a substituto quod heres fuit nominatim nomine appellativo quod vim habet proprii, & quia solus fuit institutus.
- 35 Legatum non censetur a substituto repetitum quando coniectura apparet testatorem voluisse repetere legatum.
- 36 Legatum ab herede relictum praesumitur repetitum a substituto favore alimentorum.
- 37 Legatum censetur repetitum a substituto favore pia causa.
- 38 Legatum an censetur repetitum a substituto pupillariter.
- 39 Substitutum pupillariter tenetur legata a pupillo relicta vti a alienum praestare.
- 40 Ratio differentiae inter vulgarem substitutum, & substitutum pupillariter quo ad repetitionem legati.
- 41 Tres coniecturae quae in substitutione vulgaris locum habent non procedunt in pupillari.
- 42 Legatum ab herede censetur a substituto repetitum in substitutione exheredat.
- 43 Legatum non censetur repetitum a substituto a milite directo, vbi est de ratione.

- 44 Dicitur Bart. in l. licet imp. nu. 3. ff. si quis omnia caus. test. in dubium revocatur.
- 45 Coheredes non sunt qui eodem tempore non concurrunt ad hereditatem.
- 46 Substitutus directo a milite non dicitur coheres instituti.
- 47 Iohannis traditio in d. licet imp. nu. 23. reiecta.
- 48 Conemistratio reprobata.
- 49 Alciatus consideratio in rubrica de vulg. nu. 3. restrictor.
- 50 Testamentum militum coniectura admitti.
- 51 Coras traditio in rub. C. de impub. nu. 10. in dubium revocatur.
- 52 Declaratur text. in l. 2. ff. de libe. & posthu.
- 53 Ratione quare legatum non dicitur repetitum in substitutione directa militari.
- 54 Legatum a substituto censeri repetitum, est fundatum in sola coniectura mente testatoris.
- 55 Legatum a lege censeri aliquando repetitum ne frustra testator legem offere videtur.
- 56 Ad eundem quod si obligat legatarij.
- 57 Legataria ab instituto praesumitur debet repetitum a substituto per fideicommissum, vbi de ratione.
- 58 In fideicommissis universales transiunt omnia iura hereditaria tam activa quam passiva.

PER VTI 11. 15 & egregia est haec disputatio, an & quando legata relicta ab instituto conferantur repetita a substituto, vt ab eo praestari debeant? Quia in re distinguendi sunt prius quinque capita, quorum primum est, quando substitutio est directa vulgaris. Quo quidem in capite constituto aliquot casus, vt res est distinguere Caput in l. licet imp. col. 1. de leg. 1. & non solum explicatum.

Primum est casus, quando testator reliquit legatum generalibus suis verbis, quibusque mihi heres erit, centum Sempronio dato. Hoc in casu certum est, legatum esse praestandum a quoque substituto, cum non ex coniectura mente, sed ex verbis manifestis quibus heres vel institutus, vel substitutus gravatus sit illud praestare. Et ideo substitutus tenebitur praestare legata tamquam ex propria persona. Ita Caput in d. licet imp. nu. 2. & ibi. Comen. col. pen. vers. nam haec leges. l. si nu. 36. Alciatus in trad. de praesum. reg. 2. praesum. 37. nu. 3. ver. sed quando legatum est factum, & Bellon. in cons. 2. nu. 6. Et iij quid adducti sunt text. l. si plures, de leg. 3. & l. quae conditio ff. de cond. & demon. vbi Socid. em docuit.

Extenditur primum hic casus, vt locum etiam habeat, quando testator simpliciter legatuit. Haec res centum Sempronio dato. Nam haec indefinita aequipollent universali, propterea siue institutus siue substitutus heres efficiatur tenetur praestare legata. Ita Caput in d. licet imp. col. 1. vbi, vel simpliciter. Est enim quodammodo inunctum onus ipsi hereditari, atque ita tanquam reale onus transit ad quemcumque heredem.

Secundus est casus, quando testator legatuit heredem sub nomine appellativo praestare legatum, vt puta si dixit, ab herede meo instituto volo praestari centum Sempronio. Hoc in casu etiam fatentur omnes, legatum praesumi repetitum ab instituto in substituto, vt si praestata illa non fuerint ab instituto praestari debeant ab ipso substituto. Ita Bart. in d. licet imp. nu. 4. & ibi. Caput. nu. 3. Alex. nu. 12. l. si nu. 32. & nu. 36. Et adducti ij sunt lites rationibus consideratis à l. si in d. licet, n. 24. & n. 29. Quarum prima est quia testator legatuit magis diligere institutum quam substitutum. l. Publius. §. ff. de cond. & demon. l. ergo gravatius institutum praestare legatum, praesumendum est multo magis gravare voluisse substitutum. Hanc rationem passim omnes admittunt, quoniam etiam improbatur l. 2. r. q. in trad. l. de mort. §. si te vis. nu. 2. declarat. g. nu. 1.

Secunda est ratio, quia substitutus dicitur subrogatus in locum instituti, ob id eius naturam & qualitates assumit. Li. cum qui institutus si quis canticus, c. si similes. Tertia est ratio, quia testator legatuit substituto heredi instituto dicitur substitutus in omnino. l. institutus ff. de her. inst. l. i. coheredi in prin. ff. de vulg. & pup. sub. Et hinc est, quod ius conjunctionis, quod erat in instituto transit in vulgariter substitutum. l. cum exilio. §. vlt. gl. & Bal. ff. de vulg. & pup. sub.

Extenditur primum hic casus, vt locum habeat etiam in substitutione tacita vulgari. Nam & tunc legata relicta ab instituto praesumuntur repetita a tacito substituto. Ita Bart. in d. licet imp. nu. 4. vers. aut faccedit, & ibidem l. si nu. 4. §. i. quod si eundem sententia refert Aret. in l. pen. col. pen. ff. de vulg. & pup. sub. ex l. qui fundum §. qui fundum. ff. ad l. Falcid. & ex l. vlt. ff. de fideicom. liber.

Extenditur secundo, vt procedat etiam in quasi substitutione & sic in iure accrescendi. Nam coheres veniens ad partem coheredis repudiata venire dicitur ex quasi substituto. l. si Titio & Mame §. l. i. l. i. nu. 10.

8. *Itaque de leg. 2. Hic itaque coheres tenetur praeferre legata relicta ab instituto. Ita testatur Iaf. in d. licet Imperator. nu. 27. & pro nu. 24. de leg. 1. & expleant omnes in l. quae conditio ff. de cond. & dem. ibi Imola, Comens. & Soc. nu. 26.*

17. Extenditur tertio, vt locum etiam habeat in legato, i cui huius sit qualitas oneris, quae cessat in persona substituti sicuti quando relictum est legatum ab instituto, vt compenletur cum debito dotis, quae sine compensatione non poterat habere locum in substituto. Ita testatur Iaf. in d. licet Imperator. nu. 27. de leg. 1. ex sententia Bart. & aliorum. n. 1. cum ab vno de leg. 2. ac Angel. Imola, & Capr. sub sermo legato. §. i. testator. de leg. 1.

18. Extenditur quarto, vt locum etiam habeat in substituto legatarij, vt quando testator reliquit legatum Sempronio cum onere dandi centum Sazio, si postea testator priusuit Sempronium legatarium ipso legato, & in Saxium transiit, transiit illi dicitur cum eodem onere praestandi legatum Sazio: Ita Iaf. in d. l. licet Imperator. nu. 21. de leg. 1. post Capr. & Alex. ubi ex text. l. Cato. in prin. ff. de alim. & cib. lega. & l. Alama. ff. de adm. lega. & dicemus infra in praesump. ubi agemus de ademptione legati.

19. Extenditur quinto, vt locum etiam habeat respectu qualitatibus i legato adiectis, quae pariter transit ab instituto in substitutum; sicuti in conditione adiecto legato relicto ab instituto, quae dicitur repetita etiam in substituto. Ita extendit Iaf. in d. licet Imperator. nu. 21. ex sententia Aret. in l. p. de vulg. & pup. subli. Qui quidem adducti sunt text. l. vlt. §. vlt. ff. de fideicom. libert.

Verum Bart. in l. huius serui. §. i. si in l. 2. a post. de leg. 1. intelligit. d. l. vlt. §. vlt. procedere ob id, quod ille testator verbis vniuersalibus & expressim repetit legatum ab instituto in substitutum; sicuti quando dixit, quidquid legauit, vel caui, &c.

14. Declaratur primo, vt locum non habeat quando legatum i habitum fuit pro non scripto; sicuti quando est iam relicto ab instituto, qui tempore conditi testamenti iam erat mortuus. Nam tunc legatum non censetur repetitum i substituto. Ita Iaf. in d. licet Imperator. nu. 26. post Bald. Ang. Comens. & Floria. in l. quidam referunt, in prin. ff. de iure Cod. & Alex. in d. licet. nu. 2.

20. Declaratur secundo, vt locum non habeat in substituto particulari, alicuius rei. Nam ab eo non censetur repetitum legatum ab instituto relictum. Ita Bald. in l. quoter in fine, C. fam. erisc. & in l. vlt. §. 2. col. vlt. C. de coll. vel. Alex. in d. licet Imperator. nu. 12. & ibi. Iaf. nu. 28. Ea est ratio, quia substitutus in re certa dicitur loco legatarij i quibus. C. de hered. instit. atque ibi non succedit in totum loco instituti: ob id non tenetur ad legata relicta ab instituto.

17. Declaratur tertio, quando legata i sunt relicta ab instituto, qui vocatus fuit sub conditione, quae non est verisimiliter euentura, & ei datus est substitutus simpliciter, aut sub conditione verisimiliter euentura. Hoc casu legata non censetur repetita i substituto. Sic declarat Cor. in l. licet Imperator. nu. 1. & ibi. Alex. in l. 13. & Iaf. nu. 29. Ea est ratio, quia hic cessat ratio. d. l. licet, quam esse diximus, quod cum testator grauauerit institutum magis dilectum, praesumitur, quod multo magis grauat voluerit substitutum minus dilectum. iuxta l. Publi. §. 1. de cond. & dem. Hae sane ratio cessat in casu nostro, in quo apparet testatorem magis dilexisse substitutum quam institutum.

18. Declaratur quarto, vt locum non habeat, quando vnus t & idem est institutus & substitutus. Nam tunc legata relicta i gradu i substitutionis non censetur repetita i gradu substitutionis. Ita post Comens. & alios nonnullos docuit Iaf. in d. l. licet Imperator. in fine. ad d. l. text. §. 1. §. 1. proponatur. ff. si quis omnia causa testat.

19. Declaratur quinto, vt non procedat quando testator i aliquid aliud reliquit legatario praestandum substituto. Nam tunc legato ab instituto non censetur repetita i substituto. Ita probat rex. in d. licet Imperator. in illi verbis, quod enim si aliam rem, & ibi. Bart. nu. 4. vers. primum exemplum, & Iaf. nu. 22. qui dicit, esse vehementer conuenientem, & ibi qste Iaf. sub sermo legatarij.

20. Declaratur sexto, vt locum non habet, quando certa fuit causa i relinquendi ab instituto, quae cessat in substituto, vt puta, si testator reliquit legatario, vt administraret bona instituti, quae ratio cessat in substituto, qui forte est vir diligens & idoneus & fidei adimplere. Hoc sane casu legatum non praesumitur repetitum. Ita probat rex. in d. licet Imperator. in illi verbis, quod si certa causa, & ibi. annot. oritur Bart. nu. 4. vers. secundum ex exemplum, & Iaf. in l. 23. an. 27. not. ubi dicit, alia esse exempla ex aliorum sententia.

21. Declaratur septimo, vt locum non habeat, quando legatarius, seu fidei commissarius est substitutus i testatore in aliqua heredi-

tatis parte. Hoc casu esse coniectura testatorem voluisse legata relicta ab instituto esse repetita ab hoc substituto. Ita probat rex. in d. licet Imperator. vers. vel quid si substituit. & ibi. Bart. nu. 4. vers. tertium exemplum, & l. 1. an. 27. not. ab. Est ratio, quia vna i eadem substitutione non debet diuerso iure censeretur. Item hoc iure de vulg. & subli. subli. cum ergo duo fuerint simplices substituti, praesumptio est, testatorem non velle, eos aequaliter succedere; ad hoc coniectura sumitur, quod noluerit legatum ab vno factum cedere ab altero repetitum. Hinc inferunt Bart. in d. licet. nu. 1. & Iaf. nu. 23. ad questionem, quae aliquando ex facto euenit Bononia. Testator instituit filium iupuberem, & vxori legauit vnum fructum. Et filius decedisset in pupillari aetate ei substituit matrem & extraneum, contrigit quod filius non existeret haeres, qui i haeres esse noluit. Responsum fuit, quod cum mater succederet ex tacita vulgari pro dimidia, legatum vsusfructus non dicitur repetitum in substituto. Ita Bart. & Iaf. ubi supra, & idem respondit Gratianus in cons. 18. nu. 24. lib. 2. Et vt dixi intelligit Bart. quid i mater succedit ex tacita vulgari: secus si succederet ex pupillari.

24. Tertius est casus, quando legatum i fuit relictum ab instituto nominatim hoc est expresse proprio eius nomine, vt si testator dixit, instituto Caium haeredem, cui substituo Sempronius, & ipsum Caium damno dare centum Marzio: vel si taxatim instituit inpositum est onus legatorem, vt declarat Bart. in l. 1. §. id quod. ff. ad l. fals. & Hercula. ibi. Cod. pen. in fi. Hoc in casu dubitatur an legatum Marzio & praestandum i Caio haerede censetur repetitum i Sempronio substituto vulgari? Recepta magis sententia est, non praesumitur repetitum. Ita Bart. in d. l. licet. nu. 4. vers. primum casu an fuerit, & ibi. Alex. & Iaf. nu. 36. qui communem esse afferunt. Idem i. in cons. 25. n. 1. lib. 1. Communem quoque esse afferunt Hercules. in l. 1. §. id quod. col. 3. vers. contraria. ff. ad l. fals. qui dicit, in indicando non esse ab hac receptum. & Alex. in tract. de praesump. reg. 2. praesump. 35. nu. 2. & Coras. in rubr. C. de impub. & alijs subli. nu. 10.

Et ij quidem adducunt primum tex. l. si plures. de leg. 3. cuius verba haec sunt: Si plures gradus sint haeredum: & scriptum sit haeremus dato: ad omnes gradus hic sermo pertinet: uti haec verba: Quilibet mihi haeres erit. Itaq; si quis velit, non omnes haeres legatorij praestatione onerare, sed aliquos ex his: nominatim damnare debet. Haec tenus Paulus. Illud verbi ff nominatim significat nomen proprium, secundum suam naturam. L. maximam. de leg. 3. & sermo est in l. vlt. de leg. 1. Bart. Verum respondit Comen. in d. l. licet Imperator. col. pen. vers. ad l. si plures: ibi solum dicit, quod non tenetur alter scilicet coheres, qui non est i grauatuum grauat adierit non tantum dicit, quod si ille coheres, vel substitutus non teneatur praestare legata, si ille institutus, vel coheres suus non adiuit. Cum ergo institutus ille grauatus adiuit, substitutus non tenetur. Non satis mihi probatur haec interpretatio, cum Paulus loquatur de hereditibus plurium graduum, qui non coheredes dicitur, sed instituti & substituti. Eiusdem enim gradus coheredes sunt.

Respondet i secundus Alciatus in d. praesump. 3. a. n. 4. quod i cum Paulus loquatur in pluribus gradibus haereditum, i testator grauat aliquos ex eis, & si scilicet duos, puta, primum & secundum, satis indicat, mentem suam esse, non grauate alios, qui sicuti considerauit in secundo repudiationem primi, ita etiam considerasset in alijs, si voluisset, eos tenere. Quae ratio (inquit Alciat.) cessat, vbi vnus haeres primum gradus solum est nominatus grauat. Hae interpretatio sophistica admodum est. Nam manifeste dicit Paulus, omnes haeres hoc est tam primus gradus, nempe institutus, quam secundus gradus, id est, substitutus dicitur grauat onere praestationis legati, si vel indefinitum, siue vniuersaliter sermone grauat sunt. Et ideo (subiungit Paulus) i testator vult vnum tantum nempe institutum teneri praestare legata, nominatim cum grauat debet.

Secundo adducitur rex. l. Celsus. §. quod alicuius de leg. 2. cuius verba haec sunt: I. Quod alicuius heredes institutum hideo: cernitur, potest videri ita demum dari voluisse, si ille extiterit haeres. I. Hae Celsus qui manifeste significauit, illum tantum nominatum grauatum teneri praestare legata, non alium eius loco succedentem. Nec repugnat i illa interpretatio Comen. in d. l. licet Imperator. col. pen. vers. ad l. §. quod alium, in d. quoniam non dissentit Alciat. in d. praesump. 35. nu. 6. vers. non alij atq; tex. in d. l. Celsus. cu dixerit, Celsum loqui in coherede, qui per ius accrescendi succedit: Nos verò in substituto. Inter quos magis esse differentiam affirmat Alciat. Na respondetur, Celsi sententia esse generale: & si deinde inferat ad casum coheredis: atque ita generalis ipsa sententia comprehendit.

die etiam substitutum, qui non dicitur grauat eo onere nominatum imposito heredi instituto.

Tertio asseritur text. l. i. §. id quod ex substitutione, in fin. ff. ad Falcid. de cuius sensu differemus ex quo pro contraria opinione allegari solet.

Quarto perpendit Ias. in d. l. licet. nu. 44. tex. l. i. C. si quis omnia causa testis.

59 Quinto ratio, quod quando legatum est relictum ab instituto proprio eius nomine expresse, videtur gratum persona, non autem hereditas. l. quoties, et l. nonnumquam ff. ad Treb. onus ergo personale ad alium non transit. His intelligimus satis probatam esse sententiam hanc, & si contrariam opinionem fecerit Cuius. in d. l. licet Imper. nu. 4. & videmus Comen. Col. pen. vers. & opinio i. ff. de Alciat. in praesump. 35. nu. 2. vers. sed ut aduertit.

Primo adducti sunt text. non iustam. C. ad Trebell. ubi fideicommissum non fuit à substituto nominatum relictum; ideo non videbatur deberi subaudi cum fuerit ab instituto nominatum relictum. Nihilominus contrarium ibi determinatur, ob Imperatoris scriptum, qui quidem motus est acquirite, ex coniectura mente defuncti. Non enim haeceperit provenit à verbis, quia verba deficiunt. Non etiam ex vera mente, quia illa pariter deficiunt: prout ergo ex coniectura. Ita considerat Cuius. in d. l. licet, n. 4.

Verum responderetur subdistingui illam, quam facit Cuius. falsam esse. Non enim sequitur, substitutum non fuit nominatum grauat ergo institutum sic oneratum fuit. Nam dicere voluit Imperator, si quod si testator expresse non grauat substitutum praestare legatam, attamen facis gratum; dicitur, ex quo iam fuerat grauat institutum, cuius onus transit in substitutum eius loco subrogatum. Et interpretationem hanc sentit Herculan. d. l. i. §. id quod, in fin. ff. ad leg. Falcid.

60 Secundo adducitur text. in l. i. §. id quod ex substitutione. ff. ad l. Falcid. quem clarius, ac alii faciunt, perpendit Alciat. in d. praesump. 35. nu. 3. ibi enim dicitur (inquit Alciat.) quod repudiante coherede à quo aliquod nominatum relictum est, si pater substitutum adeat, legata non augebuntur. Et sic vult text. legata deberi à substituto, licet non ampliora quam debuit filii haeres. Et intelligere ibi (inquit Alciat.) quod augebuntur; quia nullo modo debentur, est intellectus expresse contra litteram: & fatua fuisset iurificatio dubitatio.

Ceterum responderetur secundum Angelum, Imolam, Alex. & Las. senem in d. l. licet Imperator. nu. 36. in fin. C. 37. imò illa verba, non augebuntur interpretanda esse, quia nullo modo debentur. Nec fatua, vel contra verba Iurisconsulti est, (vt dixit Alciat.) hæc interpretatio fricte perpenditur. Et alia nomina ad rem scriptis Herculanum in d. §. id quod, col. vlt.

61 Tertio non parum vrgere videntur rationes, quæ passim à Doctoribus considerantur; cum dicant, legatum relicum ab instituto præsumi repetitum à substituto: quia si grauat ut primo loco vocatum, quem magis dilexit, præsumendum etiam est, voluisse grauari vocatum secundo loco, sique substitutum minus dilexit. d. l. publicus, §. i. ff. de cond. & demonst. Et præterea (inquit Ias. in d. l. licet Imperator. nu. 27.) substitutus dicitur esse subrogatus loco instituti.

Hæ rationes locum etiam habent quando legatum fuit nominatum relicum ab instituto, quia si substitutus est minus dilectus, si est eius loco subrogatus, si est substitutus quod ad omnia dicendum est, legatum præsumi ab eo repetitum.

Ceterum responderetur, prædictas rationes cessare, quando nominatum institutum in iunctum est onus. Nam tunc quod ad illud onus non dicitur magis dilectum. Cum confect testatorem voluisse eum grauari. Nec substitutus dicitur in totum ei subrogatus, sed solum quod ad commodum hereditatis; non autem quod ad onus legatum, quod testator illi primo tantum imponere voluit.

62 Quarto accedit, quod licet expresse fit proprium nomen hæredis: attamen præsumitur id demonstrationis si causa factum, l. si servus legatus, §. qui maritatus. de leg. 1. & tradit Ias. in l. eam quæ n. 4. C. de fidei.

63 Verum responderetur, quod expresse fit proprii nominis est loco taxativè; sicut tradit Bart. & alij multi. in d. l. licet Imperator, de leg. 1. & in d. l. §. id quod ff. ad l. Falcid. & ibi d. Herculanus, col. pen. in fi. Est itaque retinenda communis illa sententia.

64 Extenditur hic casus vt locum habeat etiam quando legatum est fuit. Nunc ab instituto non quidem nomine proprio expresse, sed nomine appellativo, quod nominis proprii vicem obinet, vt si solus erat institutus. Ita Cuius. in d. l. licet Imperator. num. 4.

Declaratur hic casus, vt locum non habeat, quando coniecturis appareat testatorem noluisse repetere legatum. Et coniectura multa solent considerari.

Prima est coniectura fauore aliorum, si Nam tunc est ab instituto nominatum relicum est legatum illud: atque non dicitur repetitum à substituto. Ita tribuit Alex. in d. l. licet, nu. 12. & ibi. l. i. nu. 31. de leg. 1. post glo. & Bart. in d. §. vlt. & in l. Meti. ff. de alim. & cib. lega. idem Ias. in cons. 57. nu. 1. ibi, si etiam respondit Decius in cons. 182. col. 3. & in cons. 273. col. 1. & Herculanus in d. §. id quod, col. 3. vers. hanc tamen communem ff. ad l. Falcid.

Secunda est coniectura fauore pie causæ, si ob quam legata ab instituto repetita censentur à substituto, sicuti affirmant Alex. & Ias. in loco supra citato. Et idem responderunt Bui. in cons. 406. num. 4. & 5. in cons. 139. nu. 13. 3. Decius in d. cons. 182. col. 3. Herculanus vii. supra latiss. Tyraquellus in tract. de privilegiis pie causæ, privilegio 62. & Resa Roma in decisi. 440. in 2. parte, in cons. editis, vbi declarat.

Secundum est caput huius disputationis, quando substitutum est pupillaris, atque ita quando testator reliquit legatum præsumendum à filio suo pupillo à se instituto, cui decedenti in pupillari ætate substituit Caium, an hic Caius pupillarius substitutus præsumatur grauat præstare legatum, quod non perfoluit pupillus ille institutus. Hac in re ex omnium sententia dicimus, Caium illi substitutum non censi ex sua persona grauat præstare illud legatum, sed illud foluere debet tamquam ex alienum pupilli hæredis iam facti, cui deinde ipse Caius succellit. Ita vt adnotat comes in d. l. licet Imperator, de leg. 1. vbi Bart. num. 12. l. i. nu. 12. l. i. nu. 17. Sapia in l. cum heredes. nu. 5. C. de impub. & alijs subp. Ita etiam Corasus in rub. C. de impub. & alijs subp. num. 7. & Emanuel Colas in repet. c. si pater, in par. vt in verbis, legatus n. 5. Hic n. substitutum pupillarius tenetur legata illa tamquam ex alienum præstare, atque ita tamquam quilibet hæres pupilli. l. i. §. inter d. & l. in ratione. §. quod vult ff. ad l. Falcid. Ratio autem differre inter vulgari substitutum & substitutum pupillari est credidit, quia vulgari substitutus succedit in locum instituti, ob id, quod ille hæres non est. l. quando in de acq. hered. Vnde illo casu non debentur legata ex persona ipsius instituti, qui hæres non est: Et cum non poterit hæres grauari, non etiam ponit legatam. l. plane §. vlt. de leg. 1. & l. in ratione. l. i. §. vlt. ff. ad l. Falcid. Et propterea tunc debentur substitutum ex propria eius persona, ob tacitam repetitionem. Diuersum est in substituto pupillari, qui non succedit in defectum pupilli instituti: imò succedit ipsimet pupillo hæredi effecto, & ideo capit ipse pupillus esse debitor, cui substitutus succedens ex eius persona tenetur.

Extenditur vt procedat hæc sententia etiam in tribus casibus commemoratis, in d. l. licet. Nunc enim tres si ille coniectura que in substitutione vulgari locum habent, procedunt in pupillari, sicuti declarat Bart. in d. l. licet, nu. 4. vers. ex prædictis dico.

Tertium est caput, quando substitutio est exemplaris. Et hoc casu idem dicendum est, vt de pupillari diximus, vt licet legatam ab instituto præsumatur repetita à substituto. Itaque si ad leg. Imolam, Comensem & alios scriptis Bart. in d. l. licet Imperator. nu. 37. in fine, de leg. 1.

Quartum est caput, quando substitutio est directa militaris; sicuti quando miles testator instituit Caium viqueque Palcha, & post Palcha instituit Sempronium, iuxta l. natus ff. de testam. militis.

Hoc in casu si testator ille grauat Caium præstare legatum; & is non praestitit, non præsumitur hoc legatum repetitum Sempronium, vt is præstare debeat. Ita manifestè respondit Vlpianus in l. quærebat. §. vlt. ff. de test. militis. cuius verba hæc sunt: Si quis à milite hæres ad tempus scriptus esset, & alius ex tempore sequeretur, an posterior hæres à priore relicta legata debeat? Et arbitror hunc non debere: nisi illa voluntas militis probetur.]

Ceterum grauis est hic inter nostros contentio, qua ratione ita factum sit. Bart. in d. l. licet Imperator. nu. 3. & post eum Ias. in rub. de vulg. & pup. subp. nu. 6. scriptum reliquerunt, factum id esse, quia post Palcha instituit Sempronium, non autem quod Sempronium fecit loco vocatus sit substitutus Caii: ex quo sequitur, quod cum hic secundus non succedit loco primi, non dicitur repetitum legatum. Et quod hic censentur duo hæredes instituti non autem vnus institutus & alter substitutus, scripserunt Soci.

ment. in d. l. quærebat. §. vlt. quos commemorat & sequitur Soci. in rub. ff. de vulg. & pup. subp. nu. 7. vers. vltimo quod. Idem affirmant Curt. iun. Corasus, Ducretius & Paulus Loquius, quod statim censet. Dixerunt interpretes prædicti, in casu d. §. vltim. fuisse duos coheredes.

PRAESUMPTIO CIX.

Legatum factum creditori an & quando praesumatur factum animo compensandi cum ipso debito necessario.

SYMARIA.

- 1 Legatum factum creditori nunquid animo compensandi cum debito relictum videatur per tot.
- 2 Deberi quid dicatur ex causa necessaria & quid ex causa voluntaria. num. 3.
- 3 Contrarius ab initio sua voluntatis, licet ex post sua necessitate.
- 4 Creditori si est factum legatum, qui est creditor parit & immediate praesumitur factum animo compensandi cum ipso creditore.
- 5 Liberalis nemo existit in necessitate.
- 6 Testator si legavit creditori, & dixit se legare de bonis suis, non praesumitur legasse animo compensandi cum ipso creditore, & nu. seq.
- 7 Pater si aliquid legat filio, quam dotare tenetur, censetur legasse animo compensandi cum dote. nu. 16.
- 8 Bona dicuntur de dedito ere alieno.
- 9 Legitima debita filio dicitur et alienum iuxta propriam tamen. nu. 14.
- 10 Dote debita filio dicitur et alienum. nu. eod.
- 11 Verbum bona, idem significat, quod verba hereditas, quando subiecta materia id suadet, sicut alius.
- 12 Legata omnia praesumuntur ex bonis testatoris.
- 13 Expressum facit cessare tacitum.
- 14 Legata stricte interpretantur, & eorum verba sumuntur in stricte & propria significatione.
- 15 Quarta debita patrono in bonis liberi dicitur quadam portio legitima.
- 16 Libertus si aliquid legat patrono suo praesumitur id fecisse animo compensandi cum quarta filii debita. ibid.
- 17 Pater quando aliquid relinquit filio cum dote dare debet, praesumitur legasse animo compensandi cum dote.
- 18 Intellectum si per propositum ff. de coll. dot. & nu. 20. & 27.
- 19 De quantitate ad speciem non fit compensatio.
- 20 Emancipatio non refert aliquando in iura filio, sed potius commodum, ex quo liberatur a nexu patriae potestatis.
- 21 Compensatio est crediti & debiti filii invicem contributio.
- 22 Pater si iam filia dedit dotem, & deinde mortuo genero eam dotem exegit, & eidem filia postmodum legatum fecit, praesumitur animo compensandi fecisse.
- 23 Idem ex contraria, quando pater fecit legatum filiae, & deinde ei dotem numeravit, quia haec numeratio dicitur facta in compensationem legati. numero 23.
- 24 Pater si legat filia non expresso dote nomine, intelligitur legasse pro dote, & sic animo compensandi.
- 25 Idem quando non ipse pater dotem numerasset pro filia, sed eius filium. numero 25.
- 26 Extraneus heres institutus tenetur dotare filiam testatoris: & si quid illi legat praesumitur animo compensandi id legasse.
- 27 Legatum filiae a parte factum praesumitur in compensationem factum pro dote etiam quod ad accessoria dote & in eius appendicis.
- 28 Idem quando compensatio reiecta ex ipso legato, congrua de remanet et apud filium. nu. 28.
- 29 Legatum a patre filia non praesumitur animo compensandi relictum, quando ab ipso patre fuit factum legatum, ab altero autem dote data vel promissa fuit.
- 30 Idem quando filia fuisset cum alio extraneo hereditibus instituta, numero 30.
- 31 Idem quando legatum erat in certa specie pecuniae diversae a pecunia in dote data. nu. 31.
- 32 Idem quando dote fuit promissa genero, & legatum fuit factum filiae. numero 32.
- 33 Idem quando aliquibus verbis constat testatorem legasse animo non compensandi. nu. 33.
- 34 Maritus tenetur legi dispositione praesertim quartam bonorum suorum uxori si inopi, & nunquid si ipse uxori aliquid legat, praesumatur legasse animo compensandi.
- 35 Uxor si aliquid reliquit marito, cui ex dispositione statuti acquiritur pars dote, nunquid animo compensandi relinquit praesumatur.
- 36 Quid animo compensandi relictum praesumatur, & non solum etiam quando dote fuit marito promissa, sed etiam quando fuit ei soluta, numero 36.

- Idem quando dote & legatum confisterent in diversis rebus, ut dote in quantitate, & legatum in specie. nu. 37.
- 38 Compensatio de specie ad quantitatem non admittitur, & quare, nu. seq.
 - 39 Testator praesumitur velle suam dispositionem esse conformem iuri communi.
 - 40 Solum non potest aliud pro alio imito credere.
 - 41 Legatum ab uxore factum marito animo compensandi, relictum censetur etiam quando factum fuisset post dote de dote iuranda.
 - 42 Postum accedens vult a dispositionem statuti qualitate vel naturam obligati non mutat.
 - 43 Faciens id, ad quod potest a necessario compelli dicitur necessitate coactus facere, licet id sponte faciat.
 - 44 Promissio hominis tollit promissionem legi, & quando hoc procedat.
 - 45 Beneficium statuti non tollitur per specialem partium conventionem, quando generatim est inductum.
 - 46 Intellectum l. Titia. ff. ad leg. Falcid.
 - 47 Haeres quando promittit ut contra legum solvere id, quod tanquam haeres cum beneficio legi & inuentarij solvere tenebatur, si ex ipso contractu immediate conveniatur, non habet beneficium inuentarij, & quare.
 - 48 Legatum factum creditori, cui testator aliquid debebat in foro conscientiae, praesumitur animo compensandi factum.
 - 49 Secus si cum debito hoc inextinguibili concurreat debitum exigibile, quia tunc pro exigibili diceretur factum. nu. 50.
 - 50 Uxor si reliquit marito in verbis lego centum de bonis meis, non praesumitur legasse animo compensandi cum lucro dote ex dispositione statuti.
 - 51 Secus si dicit, lego super bonis meis. nu. 52.
 - 52 Legatum factum ab uxore marito, quod non est permansum apud ipsum virum, quippe qui gravatus esset alteri relictore, non praesumitur relictum animo compensandi.
 - 53 Idem, quando constat contrarium & praesumptum uxorem legasse marito animo non compensandi. nu. 54.
 - 54 Maritus si legat uxori, cui aliquid acquiritur ex dispositione statuti, animo compensandi reliquisse censetur.
 - 55 Legatum factum a testatore & uxori, qui non est directus debitor legatarij non praesumitur factum animo compensandi.
 - 56 Idem quando testator non erat pars debitor ipsius legatarij, sed sub conditione vel in diem. nu. 57.
 - 57 Secus si extat aliqua contraria conventio, nu. 58. & seq.
 - 58 Legatum si in tempore nuptiarum fuit collatum, & sub conditione non profert, animo compensandi factum praesumitur.
 - 59 Legatum factum a testatore, qui non est verus & proprius debitor legatarij sed inoprius, nunquid animo compensandi factum dicatur, nu. sequen.
 - 60 Testator & haeres una & eadem persona censetur, & quando non.
 - 61 Testator non praesumitur nisi haeres haeredem gravare duplici onere.
 - 62 Frater non tenetur dotare sororem, quia ex bonis patris haberi se dote.

EST si frequens in foro illa disputatio: cum testator aliquid legat pro creditori, an id relinquit animo compensandi cum credito illo, vel potius, ut utrumque habeat creditor? Hae tota disputatio a praesumptionibus & coniecturis pendet, sicuti scripserunt multi, quos statim filii locis ex ordine commemorabo. Et haec de re multa docti conscripserunt ex recentioribus Phanus in commentarijs de lucro dote. ingl. 8. & Mantica in tract. de emul. vili. mar. volum. atum. lib. 10. tit. 2. Ego vero ut facillitatis hanc disputatio clarior quim nostri haecenus fecerint, expliciter, duo praecipua capita constituo. Primum erit, cum factum est legatum creditori, cui testator ex causa necessaria tenebatur. Secundum cum legatur ei, cui tenebatur testator ex causa voluntaria. De primo hoc capite differemus hanc in praesumptionibus: De secundo vero in subsequenti. Ex causa tamen necessaria (ut prius hos terminos declinamus) debet dicitur, cum ita iubente lege immediate absq. hominis facto praestandum est: sicuti dicimus, filio debet legitimam in bonis patris ex causa necessaria: cum lex iubet filio praestari legitimam. Ita ad rem nostram transeant Bald. in cons. 58. In re futuri, col. 2. vers. tertia ratio. lib. 2. Fulg. in cons. 81. col. 2. vers. appositum. Albaum nunc Cardinalis in cons. 6. num. 7. ad finem. Idem de dote filibus constituta scribunt multi, quos infra referam, & manifeste erodit. Alex. Rauden. in commentarijs de analogia. c. 15. nu. 215.

Ex causa tamen voluntaria illud dicitur debet, quod debetur ex contractu, vel quasi contractu partu: Cum contractus ab initio sine voluntate & si ex post sint necessitatis. Ita in specie si dote

419. declaravit in iura l. si cum dotem. §. si pater. ff. sol. matr. Alexand. 421. huiusmodi. §. pater. de leg. 1. l. omnia claris. Albius Cardinalis conf. 6. num. 4. & alias recessus lib. 2. de arbitrar. iudicium. casu 182. nu. 3. & in consil. 16. num. 17. Ad id significatum in consil. 62. num. 3. & in consil. 17. num. 1. Capram in consil. 1. & 3. Cornucum in consil. 292. nu. 3. lib. 1. Dicitur autem de arte testandi tit. de legat. cautela quinta, num. 1. Dicitur autem in consil. num. 2. de testam. Et hoc non est proprie compensatio sed infirmis legat. idem dicitur potius imputatio. Ita Cornucum in consil. 237. sol. pen. lib. 1. & iterum in consil. 16. num. 31. lib. 1. qui aliorum refert.

Quo itaque ad primum caput, quando scilicet factum est legatum creditori ex causa necessaria, sunt distinguendi aliquot casus.

4 Primus est casus, quando si est creditor, qui testator legauit, est creditor pure & immediate. Hoc in casu legatum praesumitur factum animo compendendi cum ipso credito. Ita pro regula firmant omnes in d. l. si cum dotem. §. si pater. ff. sol. matr. & in auth. praeterea. C. de vir. & vxor. & alij quae statim co memorabimus. Et huius regulae ratio est, quia in legatariis non memor liberalis existit, l. 1. legatam ff. de admen. leg. Adferri possunt plura exempla, quibus & declarari & illustrari poterit tota haec tractatio.

Est primum est exemplum, quando pater legauit filio suo, cui legitimam relinquere tenebatur: Nam tunc praesumitur testator legasse animo compendendi cum ipso legitima, l. omnimodo. §. imputari. & l. quoniam nonnulla. C. de iussu test. vbi Bar. nu. 10. & in specie idem affirmat Cast. in l. si cum dotem. §. si pater. ff. soluto matrimonio. Alexand. in consil. 31. num. lib. 4. & Hieronymus Gabriel in consil. 206. nu. 3. lib. 1.

6 Declaratur i primò, vt non procedat, quando pater testator dixit, legare de bonis suis. Nam tunc non praesumitur legasse animo compendendi cum legitima. Ita in specie scribit Bart. in l. 1. vt iussu test. §. si liberi. in fine ff. de op. lib. quem fecit et fil. in l. 1. & l. 2. testam. num. lib. 2. in l. quoniam nonnulla, in fin. C. de iussu test. Cum dixit, quod si pater aliquid legat filio, quando dotare tenetur, vt legatum habeat ex bonis ipsius testatoris, censetur legasse animo compendendi cum dote & Baldum fecit fusi Capra in consil. 62. nu. 2. & in consil. 16. col. 2. num. 10. Comen. in consil. 133. col. 1. vers. nec dubium. Iason in consil. 214. in vltima dicitur, lib. 2. Ruinus in consil. 79. nu. 3. & in consil. 136. num. 7. lib. 2. Et ratione iij adducti sunt quia bona i dicuntur deducto are alieno, l. mulier bona. ff. de iure dotum. l. princeps. & l. si legatum. ff. de iure dotum. Atqui legitima i debita filio, vel dote debita filiae ex alienum dicuntur: Ergo deducta legitima, vel dote, praestandum erit legatum. Illa minor quod legitimum probatur in l. vnicuique. ff. de bonis dam. & l. iij. qui in f. C. de inoff. testam. & respondit Alex. in consil. 7. num. 8. lib. 2. Ita etiam dotem debitam filiae numerari inter as alienum tradunt glo. in l. mulier, ff. cum proponitur ff. ad Trebell. Tyraquel. post alios in l. si vnuquum. in verbo susceperit liberor. nu. 113. C. de reuocam. donatio. qui & de legitima item scribit.

8 Verum dissentire videtur Comen. in l. si cum dotem. §. si pater. sol. matr. & Dec. in auth. praeterea. num. 12. vers. quare loquitur. dum similit in casu, quem i referam, scribitur, imò adhuc compendari. idem quod, senserunt Corn. in consil. 127. in fin. lib. 3. & apertius in consil. 192. lib. 2. Dicitur in consil. 107. de testam. Et i ratione primò moti, quia verbum, bona, idem significat quod verbum, hereditas, l. coge. ff. ad Trebell. sed facile responderetur, imò maxime inter se differre bona & hereditas: Nec vnum pro altero sumitur, nisi subiecta ipsa materia fuerit, vt declarat post alios Craver. in consil. 139. nu. 3. Et in specie nostra ita bene argumentum satis facit Phanucius in commentarijs de iure doto. in glo. 8. nu. 62.

11 Secundo mouetur i Decius, quia omnia legata praestantur ex bonis testatoris, l. vlt. §. licet eam. C. de iure delib. Et idcirco eius expellio nihil operatur, l. 3. de leg. 1.

10 Verum respondet Phanucius vbi supra, quòd, ea expressio non facta, secundum legem, quod inducit hanc compendendi praesumptionem, legatum erit hoc in casu praestandum de eo, quod legatario, sique filio debebatur: ne ergo id fieret, testator videtur expellisse, legatum de bonis suis solui. Quae sanè expellio tollit illam legis praesumptionem.

11 Tertiò argumentatur Decius, quòd, cum hoc debitum sit necessarium, multat eadem ratio praesumendi compensationem.

Respondet Phanucius vbi supra negando quod addit eadem rationem i expressum cessare factum tacitum, l. ex factis. ff. de vulg. & pup. sub. & l. vlt. C. de patris conuent. Et quarta argumentationi Decius, quae leuissimum est, respondet ipse Phanucius.

12 Menoch. Praesumpt.

Quartò malus dubium forte hac in re facit, quod i in legiti⁹ stricta fieri debet interpretatio, & id eo verbum sumitur in ltr cta & propria significatione, l. vlt. aliter, de leg. 3. & diximus supra in praesumpt. Atqui i legitima, quam pater praestare teneatur filio, non dicitur verè, & proprie as alienum, sed improprie, & id eo sub bonis patris continetur. Ergo videtur falsum, quod Bald. & lequaces dicunt, bona patris dici deducta ipsa legitima. Illa minor probatur ex multis traditis i Iafone, in consil. 181. col. 2. lib. 2. què fecerunt in Commentarijs de arbitrar. iudic. lib. 2. c. 1. nu. 12.

Respondendi potest primò, quòd et i legitima non censetur as alienum comparatiuè, quòd scilicet as alienum proprie: attamen quòd effectum est proprie as alienum: cum ita deducatur ex bonis patris, sicuti & aliud quodvis as alienum. Solum differunt ratione praelationis: quia as alienum verè, & proprie dicitur ante legitimam, l. Papen. §. quarta antem ff. de iussu testam. Et hoc illud est quod dicunt Doctores, legitimam respectu patris dici as alienum, vt affirmant multo relati i Tyraquel. in l. vnuquum. in verbo, susceperit liberor. nu. 113. C. de reuocam. donat.

Hac declaratio non habet locum, quando pater dixit, lego super bonis meis. Quare de decem iustam prima declarat ad quoniam exemplum.

Secundum exemplum, huius primi casus adducitur in quarta i debita patrono ex bonis liberi, quae quidem dicitur quodam portio legitima, si ergo liberis aliquid legat patrono filio id praesumitur fecisse animo compendendi, l. etiam. §. si debita. ff. de bono liber. & l. fine. §. i. ff. de iure patris.

16 Tertium est exemplum huius i primi casus, quando pater aliquid relinquit filio, qui dotem dare debet, iuxta l. qui liberor. ff. de ritu nupt. & l. vlt. C. de doti prom. c. si in lib. Praesumitur enim legasse animo compendendi cum ipsa dote, ita probat i l. huiusmodi. §. cu n pater, de leg. 1. vbi glo. & Dec. nempè Bar. Alex. lib. 1. nu. 3. & g. qui citat l. 1. §. pen. ff. de collat. dote. Et idem scripserunt Paris. in consil. 95. nu. 30. lib. 2. Dicitur in consil. num. 2. de testam. Albius nu. 6. Cardinalis in consil. 6. nu. 4. & 1. 8.

Verum i obstat videtur tex. l. i. pater pro filia. ff. de collat. dotis. vbi pater, qui dotem promittit pro filia, fecit illi legatum: ibi dicitur, quod vtrumque debetur. Non ergo praesumitur factum legatum animo compendendi.

Respondet primò Barro. in d. l. huiusmodi. §. cum pater, de leg. 1. quem ibi secuti sunt Bald. Cast. Comen. & Alex. & Corn. in consil. 237. nu. 20. lib. 1. Alex. in consil. 7. nu. 17. lib. 1. quòd scilicet in d. l. i. pater pro filia, legatum erat diuersum à dote: Nam dotes erat in quantitate, & legatum in specie. Et de quantitate ad speciem non fit compensatio, l. vlt. C. de compens. Caterum Iason in d. l. huiusmodi. §. si pater, nu. 12. reijit hanc interpretationem, quippe quae diuiniat admodum est.

Respondet secundò Iason d. l. i. pater, nu. 13. ibi ex equitate quidam cessare compendendi praesumptionem: Nam pater filiam exheredauerat, vel praeiherat, & sic eam iniuria affecerat: vnde in recompensationem illatae iniuriae praesumitur voluisse, quòd vtrumque habeat. Quam interpretationem (ait Iason) comprobat tex. l. i. Titia. §. qui iniuita, de leg. 1. vbi idem filium determinatum, nisi testator ibi expressisset causam dotis, l. vlt. C. de nominis vtriusq. iud. vbi dos non censetur cum relicto iure inlustrationis, vel legati, quia ex eo, quod fuerat cum exheredo hares instituta, filia iniuria affecerat. Nec repugnat (subijgit Iason) d. l. si cum dote, ff. si pater filiam. sol. matr. dum admittit compensationem, & tamè legatum in casu factae exheredationis, vel praeiherationis, quare responderetur (ait Iason), quòd ibi tantum fuerat legatum, quantum poterat importare haredis institutio: quò in casu haberi poterat ea si fuisset hares instituta. Et ratio iniuriae cessabit. Haec interpretatio probatur, & Franc. Pepus in sup. auth. praeterea, nu. 1. C. de vir. & vx.

Verum cum reijcit Phanucius in commentarijs de iure doto. in glo. 8. nu. 48. Nā in casu d. l. i. pater pro filia, non videtur id i pure facta causa recompensandi iniuriam: Id quod ex ratione eo comprobo, quia nulla ibi constituit differentiam Pomponius, quòd filius exheredatus, vel emancipatus relinquantur. Et tamen i certum est, quòd emancipatio non infert aliquam iniuriam filio, sed potius commodum, ex quo liberatur a nexu patris potestatis, vt probat tex. l. vltim. ff. de verb. oblig. & l. si bona. C. de bonis mater. & vtrique in loco tradunt Doct. praeteritum Alex. & Iason in d. l. etiam, qui reprehendunt notarios illos, qui in instrumentis emancipationum dicunt, quòd pater, qui aliquid assignat ex suis bonis filio emancipato, se id facere in praemiu emancipationis: Cum verius sit patet mereri

mationem, vel approbationem videtur accedere: Vnde qualita-
tem, vel naturam obligationis non mutat, l. qui mutam. §. manda.
C. l. pen. C. de pñ. iudic. quia dabitur ei, de regu. iur. C. l. testamen-
tum. C. de testam. Non ergo ob expresse pactum obligatio illa
necessaria ex legis dispositione mutata fuit natura transit in volun-
tariam. Hinc dicitur, quod faciens id ad quod poterat necessa-
rio compelli dicitur necessitate coactus facere, et tamen id sponte
faciat sicuti de compromisso sponte factio, quod necessitati statu-
tari facendum, dicitur compromissum necessarium. Ita ad rem
nostri serui Dec. in d. auth. preterea, num. 12. vers. finaliter et item ex sen-
tentia Aret. in conf. 2. a. et item Dec. in l. 1. num. 22. C. de eden. in l. velle non
credid. §. de reg. iur. C. in d. cum M. Ferrarien. num. 34. de conf. et item in
conf. 22. num. 2. et in conf. 90.

Nec obstant argumenta, quibus ab hac opinione dissentit
Baldus in l. quoniam in prius, colum. vltim. vers. sed ista tria. C. de
usu. testam. C. in d. auth. preterea, colum. vltim. vers. sed si veniat
ex pacto.

44 Et primo adfertur ratio, quod ob pactum dicitur recessum
a dispositione legis, cum propositio hominis tollit provisionem le-
gis, l. vlt. C. de pñ. conuen. Efficitur ergo hoc debuit ex neces-
sario voluntarium. Atqui in debito voluntario cessat præsumptio
compensationis, l. creditorum. de leg. 2. Ergo &c.

Verum respondetur ex supra dictis, quod imò ex eo pacto, nō
immutat natura dispositionis legis, sed potius confirmatur, &
dicitur pactum illud adiectum ad augendum: non ergo debet o-
perari diminutionem, arg. l. legata in iura. §. ff. de leg. 2. Nec obstat
illa maior propositio, quod scilicet propositio hominis tollat pro-
visionem legis, quia intelligitur quod ob obligationem nascitur:
non autem quod ad naturam: de qua nos loquimur. Ita d. vltim. C. de
pñ. conuen. declarat in l. Baldus. Præterea t accedit, quod per specia-
lem partium conventionem, non censetur recessum, a beneficio
statuti generaliter induci. Ita declarat Bald. in l. vlt. C. de repud. ha-
red. Romanus in conf. 121. num. 2. C. Claudius scyphus in l. si cum dotem,
prin. ff. solus maritus. Et rursus respondetur, quia iam diximus,
hac provisionem hominis adiectam fuisse ad confirmandam il-
lam legis. Non ergo vna ab altera tollitur. Ita declarat Alex. in conf.
118. in fin. lib. 5.

45 Secundo adfertur t text. in l. Titia. ff. ad l. Falcid. vbi grauius
de restituendo, retenta quarta in ea & prælegatis prædis sibi re-
tinebit prælegata integra, & quartam hereditatis: atque ita totum
habebit quia id expresse testator; quod quartam retinet, & in
eam non computatur prælegata: Ergo expressa illa dispositio ho-
minis cessare facit dispositionem legis, secundum quæ fieret com-
putatio & compensatio.

Verum respondet Pepsus in d. auth. preterea, num. 45. vers. ad secun-
dam, ex sententia Bar. in d. l. Titia, id contingere, quia ibi ex ex-
pressa dispositione testatoris alteratur atque ita mutatur dispositio le-
gis, & in nouam formam & qualitatem transformatur, sed diuer-
sum est nostrum in casu, vbi pactum eo spectat quo & ipsum statu-
tum, vt scilicet maritus dotem lucratur.

47 Tertiò adducitur t text. l. si pater pro filia. ff. de collat. dotis
iuxta interpretationem Baldi in l. filia legatorum, in fine. C. de legatim.
quod scilicet ibi non fiat compensatio legati, cum dote, quia iam
dote fuerat numerata: Atque ita cessabat ibi dispositio legis à qua
recessum fuerat per dispositionem hominis, hoc est per illam so-
lutionem iam factam.

Ceterum respondetur, illam Baldi interpretationem veram
non esse, quemadmodum admonui supra, vbi ego de sensu illius
responsi. Præterea & secundo respondet Pepsus vbi supra,
quod admissa etiam ea Baldi interpretatione nil ad rem pertinet: quan-
doquidem ibi non potest considerari aliqua computatio, vel com-
pensatio, ex quo iam facta est solutio. Quæ sane responsio non
est satis vera: cum supra dictum fuerit, quod ad compensationem
hanc inducendum, nulla esse differentiam, quod dote fuerit so-
luta, vel promissa.

48 Quarta adducitur t argumentum à simili, quo dicimus, quod
quantum heres promittit ex contractu soluere id quod, tanquam
hæres cum beneficio legis, & iniustis soluere tenebatur: si ex ip-
so contractu immediate conueniatur, non habebit beneficium in-
ueniarij quia illa prima obligatio alteratur & in secundam muta-
tur: atque ita hæc secunda immediata attenditur. Ita probat l. 31.
de heredit. ex filio. in iura. ff. ad Trebell. & respondetur Aug. in conf. 31.
De philippis, col. penult. art. in conf. 148. colum. 2. vers. finaliter autem, &
Dei in conf. 137. num. 4. in conf. 30. num. 8. & in conf. 496. num. 12. Ergo
idem dicendum est nostro in casu. Verum respondetur ex sen-

tentia ipsiusmet Decij in d. auth. preterea, & apertius scribit Pha-
nucius in d. gloss. ad aua. num. 37. quod in casu nostro non altera-
tur obligatio in contrariam qualitatem: atque ita non efficitur
debitum voluntarium, sed diuersum est in casu, d. l. cum
hereditas, vbi illa prima obligatio recipit ex pacto nouam for-
mam.

Extenditur quarto, vt procedat t etiam in debito, quod in foro
conficitur tantummodo deberetur: Nam licet exigi nō pos-
sit in foro contentioso, attamen si testator illi creditori legat, pre-
sumitur animo cōpen. dandi legare. Ita respondit egeret Aret. in conf.
93. Vbi legato, col. 1. quem fecisti fuit Dec. in d. auth. preterea, num. 11. C.
vnde vir & vxor, qui quibusdam obiectis non satisfact. item confusio
Ducum in c. officij, num. 2. de testa. Nec dubitationem mouet, quod scri-
bit Phanucus in d. glo. 3. num. 38. cum dixit, hanc Aretini traditionē
non posse adaptari ad aliquem casum, quod scilicet talis sit de-
bitor ex aliqua legis dispositione obligatus in foro poli, qui non
sit etiam obligatus in foro fori: quomiam lex potissime obli-
gabit in foro fori. Atque ita Phanucus, sensisse lasonem & Decimum
in d. auth. preterea. Hæc consideratio nec vera est, nec lasonem,
Deciove perperā. Nam Aretius & Decius non loquuntur de debito-
re ex legis dispositione: imò loquuntur de eo, qui secundum legē
positum non tenetur, sed tamen tenetur in foro contentioso.
Exemplum, & casus esse potest in muliere, que pacto nudo, vel
stipulatione non adhibita, statim solennitate promissit marito ma-
iore summam dotis, quam deinde non dedit. Nam tenetur quod
in foro contentioso soluere, & si non tenetur in foro fori, vt tra-
dunt lason in l. iur. §. item, & sed cum nuda, num. 3. ff. de pñ. & de-
clarat Didacus in c. quoniam parte 2. q. 4. nu. 14. de pñ. in 6. ergo mulier
illa legatum reliquit ipsi marito: id præsumitur compensandi a-
nimo reliquit. Potest etiam adferri exemplum, & finem omni-
nō ad rem nostrā, de qua nunc agimus in casu. Aretius in d. conf. 93.
quādo testator legit mulieri, que accepta dote, reuertuntur omni-
iuri suo, & secundum legis dispositionem testator compelli nō
potest quid plus ei dare: & tamen sentit, se in conscientia teneri.
Hoc sine casu, si testator facit legatum ipsi mulieri, præsumitur
factum animo compensandi. Hæc tamen extensio t locum non
habet quando cum hoc debito allex inexistibiliter concurreret ex-
igibile: quia tunc pro exigibili diceretur factum legatum. Ita sol-
git ex off. in d. conf. 4. num. 23.

Declaratur t primo, vt non habeat locum hæc traditio & do-
ctrina, quando mulier reliquit legatum marito sub his verbis,
lego centum de bonis meis: Nam tunc nō præsumitur factū lega-
tum animo compensandi cum lucro illo dotis ex dispositione
statuti, & ideo vtique prælati debet. Ita in specie declarat Bald.
in l. si cum dotem. §. si pater. ff. solut. matr. & ibidem Capres & Alexan.
num. 6. vers. prædicta add: & ad rem magis Baldus in l. 1. testamen-
tum, lib. 2. & Capra in conf. 143. num. 12. conf. 29. num. 9. l. 1. in d. auth. pre-
terea, num. 26. vers. sumi a istam conueniunt, & ibidem Riminald. in fin.
& Pepsus num. 1. Corne in conf. 257. num. 2. lib. 1. & in conf. 127. num. 7. lib. 3.
Barba in c. officij, num. 11. de testam. Felinus in c. quoniam, colum. 4. de pre-
script. Marfil. sing. 162. Alciat in l. princip. de verb. signifi. Novit in conf.
62. num. 52. Phanucus in c. conceatibus de lucro dotis, in glo. 2. num. 59.
Dissentunt tamen ab hac declaratione in specie Comen. in l. si cum
dotem. §. si pater. solut. matr. Decim. d. auth. preterea, num. 11. & Didac-
cus in c. officij, num. 7. de testa. Et similis admodum est declaratio quod
retulimus supra ad primum huius casus exemplum, dum de filij
legitima differimus. Ea non repeto, & si ad rem hanc quoque per-
tineant. Est aut diuersum, quando mulier ita dixisset: lego super
bonis meis, vel sup. meis bonis, & hereditate. Nā tunc præsumitur
factum legatum animo cōpen. dandi cum lucro dotis: sicuti etiam
si pater ita filio legasset & præsumitur voluisse compensari cum le-
gitima. Ita Bald. in l. quoniam nouella. in fin. C. de inoff. testa. & in c. 1.
28. Testamentum. Don. Florentia. lib. 2. Capra in conf. 143. num. 2. Rimi-
nald. in d. auth. preterea, in fine. & ibidem Pepsus num. 1. Rimi-
nald. in conf. 79. num. 8. l. 2. De iur. in conf. 6. ad finem, & conf. 43. colum. an-
repenti. num. 1. & Phanucus in d. glo. 3. num. 51. & Novit a. d. conf.
62. num. 53.

Declaratur secundo, vt t non procedat hæc doctrina, quando
hoc legatum factum à muliere viro non esset permixtum apud
ipsum virum quippe qui grauius fuisset alteri retinere: Nam
tunc non præsumitur relictum animo compensandi cum lucro
illo dotis. Ita per sermone Dñ. Bart. Baldus, Capres & Alexan. in d. l. si
cum dotem. §. si pater. ff. solut. matr. num. 6. Capra in conf. 143. num. 9. Ange-
lus in d. auth. preterea, in fine. C. vnde vir & vxor, & ibidem Aretius in
fin. vltim. l. 1. num. 26. vers. scilicet sumi. Pepsus num. 1. Riminald. in fin.
Decim.

Decim. num. 12. vers. 3. limitatur: & Phanicus in *capis allegatis commentariis de luro dotis*, in glo. 8. nu. 66. Ea est ratio, quod quando res non permanet apud eum, cui relicta est, deinde est ac si ei legata non fuisset. *l. i. superius ff. de donatione inter virum & uxorem, l. c. 1. §. 9. qui solum ff. ad Trebell. l. sed & si maritus. §. item si quis ff. de leg. praes. & l. vi. §. vi. C. de huiusmodi lib. Nihil ergo consequitur maritus ex eo legato, si illud statim habet alteri restituere.*

Ceterum solet ambigi, quid si aliquid tempus legatū est per manum apud ipsum maritum, an interuius medij temporis praesumatur relitum, vt cōpēntur cum luro dotis: Et compensari debere scripserunt Bald. in *conf. 185. Quid post lib. 2. l. in d. aut. praeerea*, nu. 25. Pepus nu. 55. & Phanicus in d. glo. 8. nu. 67.

Quibus constat male sensisse Capram in *conf. 143. num. 12.* dum contrarium respondit.

14 Declaratur tertio, vt si locum non habeat, quādo constat coniecturis & praesumptionibus vxorem legasse marito animo non compendiendi cum ipso luro dotis, *Ita Hiero. Galv. in conf. 16. nu. 33. lib. 1.* Vt si cepit esse debitum post testamentum, vel si testator voluit praestari legatum sine aliqua conditione vel contradictione. De quibus quidem coniecturis satis dictum supra.

15 Sextum exemplum conuersus ad praecedens potest adferri, quando maritus legat vxori, cui arret matrimonij, huius antipathia, vel quid simile acquiritur dispositione statuti. Nam tunc animo compendiendi relitum praesumitur. *Ita Didac. in c. officij, nu. 4. de test. post Roder. Suarez & Lupum: & ibidem declarat.*

16 Secundus est casus, si huius primi capituli disputationis nostrae, quando testator, qui legatum fecit, non fuisset directus debitor: Nā tunc legatum non praesumitur factum animo compendiendi. Adferri solet exemplum, in quarta, quae ex omnibus legatis, quae ecclesiae relinquuntur, in quoque praestatur: Huius enim quartae debitor non est directus testator, sed ecclesia: si ergo testator aliquid relinquit ipsi i. p. p. p. hoc legatum non praesumitur relitum animo compendiendi cum ea quarta, quam episcopus consequi debet ex aliter legatis ab hoc testatore factis ecclesiae. *Ita tradunt Salic. & Alex. in d. aut. praeerea & ibidem l. i. nu. 26. Pepus nu. 56. vers. 3. limitatur. Dec. nu. 15. Alex. in d. l. i. cum detem. §. si pater, nu. 4. §. solat. matr. Abbas, Buttrius, & Imola in c. officij, de testam. & ibidem nauissime Didac. nu. 3. Phanicus in d. glo. 8. nu. 76.*

Idem dicendum est de quarta parochiali: cum enim moriens eligit sepulturam alio in loco quam in propria parochia, & ipse moriens illi loco electo aliquid relinquit, quarta illi legati praestari debet Ecclesiae parochiali, vt diffinitum fuit in c. i. m. c. in nostra, & in c. officij de sepul. & in Clem. dudum, c. ed. ut si ergo testator iste aliud legatum facit ipsi Ecclesiae parochiali, non praesumitur factum animo compendiendi cum quarta illa parochiali. *Ita scribitur Card. in c. Clem. dudum, §. verum n. q. 27. de sepul. & ibidem Ancho. q. 12. Barb. in c. officij, nu. 12. & ibidem Didac. nu. 6. de testam. Dec. in d. aut. praeerea, nu. 13. vers. 3. & alimuratio, & Phanicus in d. glo. 8. nu. 77.*

Ceterum contrariam opinionem probant Feder. de Senis in *conf. 3. Abbas in d. c. officij cel. 2. de test. & ibid. Buttrius, num. 19. & Imola nu. 10. Lignan. & Imola in Clem. dudum, de sepul. Salic. Alex. & Corn. in d. Aut. praeerea. C. vnde vxor. & ibidem Pepus num. 56. vers. 3. limitatur. & ibidem Alex. in l. i. cum detem. §. si pater ff. soluto matrimonio. & hanc esse magis receptam opinionem testatur Dida. in d. c. officij nu. 6. Prima illi opinio mihi magis probatur: cum nulla diff. ferentia ratio assignari possit inter quartam hanc parochialem & illam episcopalem. Nec vera est praecipua illa Federici de Senis & sequacium ratio, quod testator ille teneatur praestare hanc quartam Ecclesiae: Cum tex. in c. i. & in c. cum super, de sepul. loquantur impersonaliter; ibi, [dari censuimus], & ibi, [relinquat, &c.] quae sine verba magis respiciunt vel legatarios ipsos vel testamenti executores: quam ipsum testatorem: qui dum vita functus est, dare non potest.*

17 Tertius est casus huius primi capituli disputationis nostrae: quando testator, qui legatum fecit, non erat pure debitor ipsius legatarij, sed sub conditione, vel in diem. Hoc in casu legatum a testatore factum non praesumitur factum animo compendiendi cū debito illo conditionali, vel in diem. *Ita affirmant Alex. in l. huiusmodi, §. cum pater de leg. i. idem Alex. in conf. 7. nu. 16. vers. 3. & tantum fortius, §. 4. in fin. in conf. 92. nu. 23. vers. praestatur, lib. 1. Corn. in conf. 282. nu. 19. lib. 1. Ruin. in conf. 53. nu. 2. & in conf. 64. nu. 7. & in conf. 72. nu. 7. in conf. 80. nu. 6. & in conf. 81. nu. 17. vers. in fin. et stat. lib. 2. Soc. in c. in conf. 79. nu. 41. vers. vel 2. lib. 2. & in d. lib. 3. quos fecimus summi in conf. 151. nu. 23. lib. 2. Hic ad eundem Hieronymum Gabriel in conf. 16. nu. 32. & Menoch. Praesumpt.*

num. 33. lib. 1. Phanicus in commentariis de luro dotis in glo. 8. nu. 78. Adfertur exemplum, quando pater legat filiae pupillae, sicque non nubili. Nam cum eius debitor, dotis causa diu non possit, *l. quod pupilla ff. quando dies leg. ced.* non dicitur legatum fuisse factum animo compendiendi cum ipsa dote. *Ita Alex. in conf. 211. num. 9. lib. 7.* quem secutus est Neuzam. in *conf. 62. num. 32.* idem respondit Quiñus in d. conf. 80. nu. 6. lib. 2. & alibi. Adfertur & aliud exemplum, quando auius paternus legat nepoti, vnde adhuc ipso filio: Non enim animo compendiendi cum legitima nepotis praesumitur factum legatum: ex quo auius non teneatur ad aliquam legitimam nepoti, viuenti filio. *Ita respondit in specie Ruinus in d. conf. 3. lib. 2. & lib. 2.*

Adfertur tertium exemplum in marito, qui constante matrimonio donat vxori, cui eo tempore non teneatur dote restituere. Nam dicitur donatorem non compendiendi. *Ita in specie respondit Alex. in conf. 7. nu. 16. vers. 3. & tantum fortius, lib. 6.*

18 Declaratur primum, vt non procedat hic casus quando aliqua extat contraria coniectura. *Ita Ruinus in d. conf. 64. nu. 7. vers. 2. etia, lib. 2.* sicuti quando tunc pater in prima parte testamenti expresse legauit pro dote, deinde paulo post aliam quantitatem adiciit, dicitur eodem de causa dote addidisse.

19 Declaratur secundum, vt si habeat locum hic casus, quando dos debetur pure, loco legitima ex dispositione statuti, vt si saepe eueniat: sed verò quando legatum in tempus nuptiarum fuit collatum, & ubi conditio, si nupserit. Nam tunc cum legatum incipiat deberi eo tempore, quo & dos praestanda est, compendiendi locus erit: quia tunc supponitur adesse debitum & creditum. *Ita declarat Ruin. in d. conf. 64. nu. 7. lib. 2. & Phanicus in d. glo. 8. nu. 78.*

20 Quartus est casus, quando non ipse testator verè & proprie est debitor, sed inproprie, vt quādo est debitor eius hares, an hoc in casu legatum ab ipso testatore factum praesumatur factum animo compendiendi cum eo, quod eius hares debet. Hoc in casu sunt opiniones Caltr. in *conf. 35. Videtur dicendum, quod verum, c. 1. & vers. sed ad hoc respondetur, lib. 2. respondit praesumitur factum legatum animo compendiendi.* Caltrensem secuti sunt Ruinus in c. m. §. 1. c. 2. lib. 4. Crauet. in *conf. 131. nu. 1. & 2.* Et ratio prima moti fuit, quia nulla differentia esse videtur inter debitum testatoris & debitum haereditis: quo testator & hares censetur vna & eadem persona, §. i. in Auth. de iurcirca. a. morien. praesit. Verum responderi potest, haereditem quidem censeri eandem personam cum defuncto, ob id quod eum repraesentat, atq; ita procedit text. d. §. i. in Auth. de iurcirca. a. morien. praesit. sed non conuerso, sicut testator haereditem non repraesentat, cum nil consequatur ab eo, vt eius personam sustinere videatur.

21 Secundò et ratio adducti fuit Caltr. & reliqui, quod non praesumitur testator voluisse grauiare haereditem duplici onere, *text. l. i. Tit. §. qui inuita de lega. 2.* Ergo animo compendiendi legitime dicitur. Hae consideratio vera non est: quandoquidem text. d. §. qui inuita, loquitur quando duplicatum illud onus aliquo proueniret ex eadem persona testatoris, vt dicitur in specie Ruinus in *conf. 74. nu. 2. lib. 2.* qui (vt mox referam) aduersus Caltrensem scribit.

Contrariam opinionem aduersus Caltrensem & sequaces probauit Ruin. in d. *conf. 74. nu. 20. lib. 2.* qui manifestè censuit, Caltrensem male respondisse: cum versus huius testatoris non reliquisset animo compendiendi: quae quidem opinio mihi magis probatur, & est praecipua ratio, quia illud debitum haereditis non est debitum ex causa haereditaria promissionis, sed ex causa persona.

22 Hae opinio aduersus Caltrensem multò magis locum habere, quando ipse testator fuisset debitor alicuius partis eius quod debet, & hares à se institutus: Nam tunc testator legando non praesumitur legasse animo compendiendi loco sui haereditis ratio est, ne eadem res legata cessaret diuersi iurisdictione legata pro parte nomine proprio, & pro altera nomine haereditis, contra regulam. l. eum qui adest, ff. de viciis. *Ita respondet Ruinus in d. conf. 74. nu. 19. lib. 2. Et similis in casu ita arguit Soc. in c. in conf. 79. nu. 67. lib. 3. quos fecimus summi in d. glo. 8. nu. 80.*

Declaratur hae traditio primò, vt non habeat locum, quando aliqua extat coniectura in contrarium: sicut in casu Ruini in *conf. 70. nu. 4. & 3. lib. 2.* ubi testator legauit ad bonum cōputum, vt eius verba vtar) iurium rerum & actionum, quae erant inter eius heredem & ipsum legatarium. Est tunc euidens coniectura, testatorem voluisse relinquere animo compendiendi cum debito filii haereditis. Potest etiam adferri illa coniectura, quando testator legasset, causa tollendi discordias inter suum ipsum heredem & cre-

ppp 3 dicit

ditorem illum: Nam coniectura hinc ducitur, voluisse legere animo compendi. Ita respondit Corn. in cons. 115. num. 1. lib. 4. quem secutus est Phanicus in d. glo. 8. num. 81. & Corneum simpliciter probant Cras. in cons. 149. nu. 3. & dicunt in subsequenti praesumptio.

Huius etiam casus t exempli adferri potest in fratre, qui proprie non tenetur dotare forem, quae ex bonis patris habet, ut se dotet. Si ergo frater admittit bona foris, & ei ligat, vel viuis confiluit dotem, praesumitur illi fecisse animo compendi cum legitima ei debita ex bonis patris sui. Ita probat l. vorem. §. pater nam. alio. de leg. 3. Corn. in cons. 153. colum. 2. lib. 4. & Cras. in cons. 131. infra.

Potuissem hic non incongruo admodum loco recensere eam disputationem huic satis affinem, quando donatio est facta inter viuos creditori necessario, an facta praesumatur animo compendi cum ipso credito. Verum quia cum habui disputationem superiore libro praesumpt. 1. & 2. ut hoc congruentiori, quippe qui de contractibus est; Ea propter hic differere superfluo.

PRAESVPTIO CX.

Legatum factum creditori voluntarie, an & quando praesumatur factum animo compendi cum ipso debito voluntario.

SUMMARIA.

- 1 Legatum factum creditori voluntario, an & quando animo compendi factum praesumatur.
- 2 Debitum voluntarium dicitur, quod habet causam & originem voluntariam.
- 3 Contractus ab initio facti voluntarii, licet ex post sit necessarius.
- 4 Luctum dotis debitum ex pacto, nullo extante statuto, dicitur voluntarium.
- 5 Debitum voluntarium oritur etiam ex quasi contractu.
- 6 Haec, qui successit gravato omne fideicommissi censetur debitor voluntarius, & Legatum ob id a se factum praesumitur factum animo compendi.
- 7 Debitor ex causa voluntaria quod legat creditori suo non praesumitur legare animo compendi cum ipso credito.
- 8 Legatum factum a debite voluntario simpliciter, si debitum erat qualificatum, non praesumitur relictum animo compendi cum debito voluntario. Idem quando debitum erat in via scilicet, & Legatum fuit factum in dimeria, nu. 9.
- Idem quando testator dixit se relinquere iure legati, nu. 10.
- 11 Legatum dicitur quodam donatio.
- 12 Legatum non praesumitur factum animo compendi cum debito voluntario, quando testator legat suo debitori, quem maxime diligit. Idem quando testator non erat opes debitor, sed alter, nu. 13.
- Idem, quando id, quod erat debitum, erat reuerfium ad ipsum testatorem vel alterum, sed non id, quod legabatur, nu. 14.
- Idem si testator dixit se legare de bonis suis, nu. 15.
- Idem, quando alia subesse possit causa quam compendi, nu. 16.
- 17 Donec, & quousque, distinet, tempus limitationis significunt.
- 18 Clausula donec & quousque, videtur, & doti non repetitur, & clausula & videtur datam non repetitur idem inferunt.
- 19 Testator si legat uxori suae usufructum bonorum suorum, donec & quousque, videtur etiam datam non repetitur, vel cavuante, & dotem non repetitur, non praesumitur animo compendi cum dote usufructum legasse, & ideo extimulo usufructu potest ipsa vel eius heredes, dotem repetere, ibidem.
- 20 Dicitur sum esse quando testator ita dixit, si vidua permanferit, & doti suam non petierit, nam hoc casu, extimulo usufructu tam acceptato, non poterit amplius doti repeti, nu. 20.
- 21 Vidua, cui fuit legatum a marito testatore usufructum si steterit in viduitate, non adiungitur ad legatum, nisi praesentem eam non quod non videtur.
- 22 Verba si steterit in viduitate, significant persequantiam.
- 23 Legatum factum a debite voluntario non praesumitur factum animo compendi, quando non induceretur factum a iactatio sui.
- Idem quando debitum redderetur in quibus voluntarium vel arbitrium voluntum in ipsum debitorem legatum, nu. 24.
- Idem quando ex diffinitu colligitur, animam fuisse non compendi, nu. 25.

DE PRAESVMP.

- Idem quando debitum esset in diem vel sub conditione, nu. 26.
- Idem quando legatum venit alteri restituerendum, nu. 27.
- Idem quando legatum redderetur quousque & scilicet, si compensaretur cum credito legati, nu. 28.
- 29 Legatum praesumitur factum animo compendi cum debito voluntario, quando compensatione reuera facta esset iactatio.
- Idem quando alius testator inter filios vel filias testatoris inaequaliter, nu. 30.
- 31 Debitor voluntarium si legavit eandem speciem quam legatario debebat, praesumitur animo compendi relictum.
- Idem quando quantitas legata convenit cum quantitate debita, nu. 32.
- 33 Summa maior continet minorem.
- 34 Legatum praesumitur factum animo compendi cum debito voluntario, quando ex dictis in praefatione dispositionis colligitur iura disponentis, quod voluerit compensare.
- 35 Diffini praefationibus declarat mentem disponentis.
- 36 Legatum factum a debite voluntario animo compendi factum praesumitur, quod testator dixit, se legare pro omni & toto eo, quod ipse legatarius petens & consequi possit.
- Idem, quando testator iussit legatarium esse debere contentum legato sibi relicto, nu. 37.
- 38 Testator, qui est debitor legatario, si eligendo iussit eum effectum & contentum legato, si legatarius acceptat legatum, nil amplius petere poterit, etiam si creditum suum sit maius legato.
- Sed si deficiant illa verba, quod nil amplius petere possit, qui compendit pro modo & quantitate crediti, ibid.
- 39 Testator cum legat pro evitanda discordia & litium, praesumitur legasse animo compendi cum debito.
- Quod procedit etiam si verba essent prolata post conditum testamentum.
- 40 Animo compendi factum praesumitur factum legatum a debite quando ex verbis testamenti id colligi potest, ut si testator eodem testamento idem aliquid legavit, exprimens se relinquere non animo compendi, sed donandi, & in alio legato nihil dicit.
- 41 Legatum factum ad compensationem debiti principalis & pro accessoriis praesumitur factum.
- 42 Idem indicatur de accessorio quod de principali.
- 43 Accessorium cum ipso principali dicitur esse quod indivisum.
- 44 Expressum id esse dicitur quod pendet ab eo quod verè expressum fuit.
- 45 Legatum factum animo compendi ex proprietate servitio deprehenditur, ut si testator dicit se se recognoscere debitem, deinde creditorem, factum legatum.
- 46 Verbum recognoscere proprie significat testatorem fateri se debitum.
- 47 Tuus animo compendi praesumitur factum legatum ex causa generalis, ut si dixerit legare ob servitium & obsequia a legatario recepta.
- 48 Compendi animo creditor factum legatum, si aliis verbalis legati essent superflua.
- 49 Animo compendi factum praesumitur factum legatum si heredes aliter intelligendo redderetur damno, a potius quam iusto.
- 50 Legatum animo compendi factum praesumitur, quando aliter interpretando testator praesulisset exitum suae legationis.
- 51 Legatum praesumitur factum animo compendi ad evitandam praesumptam donationem, sed contrarium verum.
- 52 Legatum praesumitur factum animo compendi quando alius qui esset distrahere bona immobilia.
- 53 Facilius praesumitur gravatus is, qui habet facultatem praestandi rem legatam, quam ille, qui non habet, sed oportet ex eam deducere.
- 54 Legatum praesumitur factum animo compendi cum testator legat eandem de causa qua debet.
- 55 Legatarius acceptans legatum factum animo compendi tenetur compensare nisi pro quantitate relicta.

De secundo illo capite t proposita disputationis superiore in praesumptione, differendum nunc est, quando scilicet testator legat facti illi, cui ex causa voluntaria aliquid debeatur, an praesumatur relictum legatum animo compendi. Hac bean, an praesumatur relictum legatum animo compendi voluntarium. Et dicendum est t voluntarium dici, quando debitor censetur voluntarium & causam voluntariis facti contingit in debito causato t con-

cessitatis, in commoato, §. si sit, ff. de iur. & l. si sit, C. de aff. & obli-
 g. & in iur. ita scribitur omnes in si cum dicitur, §. si pater ff. solut. ma-
 tri. & aperte Baldus in conf. 31. in restitutione lib. 2. qui dicit, lucrum
 4 dotis i debitu ex pacto nullo extante flant, esse debitu volun-
 tarium, ita quod, similibus in si sit ad rem, nosse declarant Dec.
 in Auth. praterea, nu. 31. C. de vir. & vxor. alio reconf. in conf. 36. nu.
 14. & in conf. 162. si illis accedant Signorini in conf. 36. nu. 3. Dida. in c.
 offic. nu. 2. de testa. & Phancius in comment. de luto dotis, in glo. 8. nu.
 24. Cetero de industria prater. Idem est in debito cauto ex qua-
 si contractu, sicuti in eo, qui sine mandato, negotia alterius gessit.
 Hic enim ex quasi contractu obligatur etiam in tutore, qui tu-
 telam administrat, §. 1. & 2. in inst. de oblig. qua ex quasi actu
 5 ori. ergo debitor, vel credit. ex quo quasi contractu dicuntur
 voluntarii, cum sua voluntate in eam obligationem inciderint,
 ita respondet in specie Ang. in conf. 277. Puncta sum, col. vlt. & Ruin. in c.
 si 92. nu. 3. lib. 3. quod intelligit Ang. procedere, quo ad obligatio-
 nem, qua gerens obstringitur, quo gestam administrationem non
 autem quo ad obligationem, qua, si, cuius negotia gesta fuerint,
 admittuntur obligatur, quum ea obligatio legi dispositione
 inducitur prater factum eius & sic efficitur necessarius debitor.
 Hec declaratio, quom probatur etiam Phancius in praeat. a gl. 8.
 nu. 95. solum procedit in eo quasi contractu, qui non habet anne-
 xum aliquod factum praeiudicium in eo, qui abfentis negotia gessit,
 & in similibus alijs fecus vbi ex tacito consensu cauta est obli-
 gatio: cum tunc ita consentiens dicitur sua voluntate se oblige-
 re. Potest etiam adferri exemplum hoc de debito volituario ex
 quali cotrahit in herede, qui alterius debitoris hereditatem adi-
 vit. Nam hic haeres dicitur debitor voluntarius, ex quo in sua vo-
 luntate fuit adire, vel non adire hereditatem, ita probat I. Lucius Ti-
 tus, de leg. 2. & declarat Cass. in conf. 36. Videtur dicendum, lib. 2. Capra
 in conf. 29. nu. 3. Corn. in conf. 292. col. 2. lib. 1. Bonchegallus in l. 1. nu. 22.
 & M. 21. ff. de duob. res. Crauet. in conf. 31. nu. 14. Alban. conf. 6. b. 7.
 & Phancius in d. gl. 8. nu. 97. Qui quidem intelligunt procedere
 respectu obligationis eius, ad quod non tenebatur testator ex alia
 causa necessaria: fecus vbi testator fuisset debitor necessarius,
 vt puta ad legitimam filij, nam tunc haeres, qui eius hereditatem
 adiuisset, ex qua additione haeres ipse obligatur ad legitimam, dicitur
 etiam ipse debitor necessarius. La est ratio, quia natura obliga-
 tionis, quae erat in antecessore, non immutatur ex persona succesoris,
 qui in idem ius succedit, l. 2. §. ex ibi de ver. oblig.
 Hinc intelligimus, errasse Cornuei in conf. 292. col. 2. lib. 1.
 dum respondit haerem, qui succedet patri obligato dotare filij,
 censeri debitorem volitarium, & ob id legatum a se factum prae-
 sum factum animo compendiandi, & Cornuei in specie repraesentat
 Crauet. in conf. 131. nu. 14. & Hieronymus Gabriel. in conf. 106. nu. 3.
 & 6. lib. 1. Recte autem scripserunt Alex. in conf. 250. in fin. lib. 6. Dec.
 in conf. 25. col. penult. Nover. a in conf. 62. nu. 23. & Dida. in c. offic.
 6 num. 2. de testam. cum dixerit, i. haerem succedentem grauato
 onere fideicommissi, dici debitorem volitarium, & ob id lega-
 tum a se factum fideicommissario, qui scilicet restituere debent bona,
 factum censeri animo compendiandi & finali in casu de iure post
 Fulgos. in conf. 81. Alba. Cardanalis in conf. 6. nu. 7. & 8. Differunt
 tamen a praedictis Paul. Cast. in conf. 37. videtur dicendum, in quanto
 argumeto, lib. 2. & Iacobus Alba. in conf. 7. lib. 6. & 7.

His explicatis, constituenda nunc est regula contraria prece-
 denti praesumptio, nempe, i. Debitorem ex causa voluntaria le-
 gando creditori suo, non praesumi tunc legasse animo compen-
 dium ipso credito, sed vt creditor verumque habeat, ita regulam
 7 constituunt omnes in si cum dicitur, §. si pater ff. solut. mar. & in Auth.
 praterea, C. de vir. & vxor. Cetera in conf. 285. nu. 19. & optimus in
 conf. 292. nu. 2. lib. 1. & alij, quos congei in conf. 36. nu. 13. lib. 1. Et illi
 accedunt Nover. in conf. 62. nu. 22. Parsi. in conf. 69. nu. 28. & in
 conf. 95. nu. 36. lib. 2. Ruin. in conf. 92. nu. 6. lib. 3. Dida. in c. offic.
 nu. 2. de testam. Phancius de luto dotis gl. 8. nu. 27. & Crauet. in conf.
 26. nu. 1. & in conf. 688. nu. 2. Ereditur probat text. l. creditore-
 rem, de leg. 2. L. tutor, ff. de liber. legat. l. si ab eo, C. de negot. gest.
 & l. vnica, §. sciendum, C. de rei vxor. actio. quem postremum
 locum, nempe d. §. sciendum, explicat Cuiusdam in lib. 3. abso. l. 1.
 17. Et huc quidem regula locum habet etiam in donationibus,
 de quibus diximus supra in praecedenti lib. in praesumpt. 142. Hae regula lo-
 cum habet multo magis, quando consistat aliquibus verbis, vel
 8 coniciatur, testatorem l. gaffe animo non compendiandi. Et mul-
 to quidem sunt coniecturae.

Prima est, i. quando debitor erat qualiticum, vt proalime-
 tis, vel alio, vel simili causa, legatum vere factum fuit simplici-

ter. Hoc casu praesumitur relictum animo non compendiandi. Ita
 respondit Cornuei in d. conf. 292. col. 3. vers. secundum aditator, lib. 1. & lo-
 quitur simpliciter referendo Phancium in d. glo. 8. nu. 92. Hic
 addo Iasonem in conf. 123. col. penult. vers. item vsu fructu, lib. 1.
 qui respondit, quod cum maritus constitisset viuentis vium fructum
 vxori ob causam eius dotis, & sic limitate & qualitate: &
 deinde in donatione simpliciter legasset eidem vium fructum
 respondit inquam Iason, vium fructum hunc ita simpliciter le-
 gatum non praesumi animo compendiandi cum altero vsu fructu.
 Ego opinor hanc coniecturam ita intellectam non posse pro-
 cedere. Cum considerari non possit debitor antecessor sine sua
 causa & qualitate. Et cum legatum esset simpliciter factum, ita vnā
 causam & qualitates, sicut & alteram potest comprehendere, ac
 illi adaptari. Rectius forte haec coniectura posset procedere, quā-
 do legatum ipsum esset qualiticum: & illa qualitas differret ab
 ea, quae inest debito antecessori. Nam tunc qualitas ista diuerfa
 adiecta legatio, suadet legatum esse factum animo non compendi-
 andi, sicuti Nover. in conf. 62. nu. 24. post Baldum in conf. 224. in restitu-
 tione, lib. 2. & Alex. in conf. nu. 16. lib. 6.

Secunda est coniectura, i. quia suadet multo magis praesumi
 animo nō compendiandi, quando scilicet debitor erat in sua specie,
 & legatum fuit factum diuerfa, vel quando debitor erat in quan-
 titate, & legatum fuit factum in sua specie, ita Bart. in l. bonus fructu.
 §. si pater de legat. 1. & Bald. in l. si vxor. C. de bonis antior. ind. possiden.
 & in l. ipsa legatum, C. de legat. & responderunt Alex. in conf. 7. nu-
 mer. 17. lib. 6. Cornuei in conf. 237. nu. 7. in conf. 288. nu. 9. lib. 1.
 & in conf. 292. col. 2. vers. tamen prout dixi, lib. 1. Socinus iunior in conf.
 29. nu. 11. lib. 3. quos congei Phancius in d. glo. 8. nu. 94. His ac-
 cedunt multi, quos congei in conf. 36. nu. 12. & in conf. 31. lib. 1. &
 in conf. 31. nu. 24. & in conf. 162. nu. 24. lib. 2. Hae tamen coniectu-
 ra locum non habet, quando testator dixit, se legare ob eandem
 causam, vt si debebat causam dotis, & legando dixit, se causam dotis
 legare. Ita Crauet. in conf. 688. nu. 3. vers. secundum aditator, qui di-
 xit, satis est quod conueniat causa; & si legatur species creditori
 quantitas.

Tertia est coniectura, i. vt si testator dixit, se relinquere iure
 legati, ita Cornuei in d. conf. 292. col. 3. vers. item perfructu, lib. 1.
 Cum enim i. legatum sit Cornuei sit donatio quadam, l. legati,
 10 de leg. 1. non potest dici relictum hoc esse ad compensationem,
 quia alioqui donatio non esset. Et quia superius dixi dixisset, iure le-
 gati cum satis fuisset dicere, se relinquere. Hae coniectura, vt etiam
 recte animaduertit Phancius in d. glo. 8. nu. 94. vers. item re-
 fectus, de ius admodum eia, tum quod omnes solent hab. fuis forma
 legare, tum etiam, quia vbi non addesset iud. verbum, iure legati
 attamen ipse locum, vbi verba iura sunt colloca, nempe inter lega-
 ta, id fuisset. Praterea repugnat quod respondit Crauet. in conf.
 302. nu. 1. quod si testator dicat, se legare, ius donare ob beneme-
 rita, & ipsa benemerita in specie non exprimitur, praesumitur
 animo compendiandi reliquisse. Posset forte defendi haec conie-
 ctura, quando testator adiecit, iure legati, & non alio iure
 cauto, & cum haec verba non solent componi apponeri, & eni-
 xam magis disponens voluntatem significarent. Vel li dixisset,
 iure & titulo liberalitatis: vt de donatione verba faciens respondit A-
 lexan. in conf. 12. col. 2. vers. secundum corrobtorator, lib. 2. & conf. 3. in
 fin. lib. 6.

Quarta est coniectura, i. quia magis suadet legatum non
 relictum animo compendiandi cum debito volituario, quando
 13 testator legat ius debitori, quem maxime diligat. Nam tunc pra-
 sumitur voluisse legare animo, non compendiandi cum debito,
 sed vt liberalis ergo cum esset, ita Cornuei in conf. 288. col. vlt. vers. uic
 est verisimile, & in d. conf. 292. col. 3. vers. inuenerunt etiam, lib. 1. &
 in conf. 127. nu. 5. lib. 3. Socini in conf. 29. nu. 11. b. 3. quibus non dissentit Pha-
 ncus in d. glo. 8. nu. 94. vers. item ex affectione, & ab his non dissen-
 sit Cornuei in d. conf. 288. nu. 27.

Quinta est coniectura, quando i. testator non erat ipse met
 testator, sed alter, ita Cornuei in d. conf. 288. col. vlt. vers. in super non ca-
 dit, lib. 1. Soc. in conf. 29. nu. 83. & in conf. 112. lib. 3. & in specie nostra
 sequitur Phancius in d. glo. 8. nu. 94. vers. item quando i. testator non
 erat, & accedit Baroni in conf. 106. nu. 7. lib. 2. qui de eadem falli specie re-
 spondit cum Socino in d. conf. 79.

Sexta est coniectura, quando i. id, quod erat debitum, erat re-
 14 queritum ad ipsum testatorem, vel alterum, sed non id, quod le-
 gatur, ita conuenit Cornuei in conf. 288. col. vlt. in finem istam, lib. 1.
 quae sententia est Phancius in d. glo. 8. nu. 94. vers. item quando id legatur
 Cornuei de des. §. ad patrem et ad reuerentia. Et clarus ex plura pot. as-

51 est factum t animo compensandi, & legatarius acceptat legatum, non tenetur compensare nisi pro quantitate sibi relicta, ita declarat Cyprianus in l. relictum, in fine de legat. 2. Alexand. in consi. 132. m. 2. d. 2. & Ruyus consi. 377. num. 2. lib. 2. & in consi. 92. num. 9. lib. 3. & supra attingit.

PRAESVMPT. CXI.

Legatum Ciuibus factum quando ipsi ciuitati factum praesumitur.

SVMMARIA.

- 1 Legatum ciuibus an praesumatur relictum contemplatione ciuitatis, vel ei, vel singulis ciuibus.
- 2 Relinquere ciuitati olim non fuisse permissum.
- 3 Relinquere olim collegis non licuisse.
- 4 Relinquere ciuitati hodie permittitur.
- 5 Legare collegis nunc concessum esse.
- 6 Legatum ciuibus ciuitatis, vel fideicommissum d.atum ciuitati relictum videtur.
- 7 Legatum factum administratores ciuitatis, praesumitur relictum ipsi vniuersitati.
- 8 Legatum factum administratori non censetur factum ciuitati, quando extant administratores benemerita.
- 9 Legatum administratori non praesumitur factum ciuitati, cum administratores sint vniuersitatis proprii nominibus.
- 10 Legatum factum non omnibus administratores, sed aliquibus ex eis, non censetur factum ciuitati.
- 11 Legatum factum administratori non praesumitur factum ciuitati, quando qualitas rei legata ita suadet.
- 12 Legatum factum administratores quod constat factum contemplatione ciuitatis praesumitur relictum ciuitati.
- 13 Legatum ciuibus id est singulis factum, vel omnibus ciuibus, praesumitur factum ciuitati.
- 14 Ciuitas quid sit secundum Ciceronem.
- 15 Ciuitas definitio secundum Isidorum.
- 16 Ciuitas & vbi quando inter se differat ex Nonio Marcello.
- 17 Vniuersitas quae sit, non possint dici singulorum.
- 18 Insuper ratio in requisitis, de testam. c. 12. d. 1.
- 19 Abbat. & Socin ratio probatur.
- 20 Legatum est merita praecedentia.
- 21 Legatum ciuibus factum non praesumitur factum vniuersitati, si non omnibus sed aliquibus tantum fuit relictum.
- 22 Legatum ciuibus relictum expressum eorum nominibus non praesumitur ciuitati relictum.
- 23 in Ciuitate numerus impossibile est omnia ciuium nomina testatori esse nota.
- 24 Legatum ciuibus factum praesumitur factum ad eorum vtilitatem, si vniuersitatis, cum vniuersitatis legere prohibetur.
- 25 Legatum ciuibus electum paritularibus debetur, si expressum in eo sit causa, quae singulos respiciat.
- 26 Legatum factum ad vniuersum forum, theatrum, studium, &c. vniuersitatis est respectu.
- 27 Legatum ad equum, vel ad alimenta senibus vel pueris praestanda, si singulorum vultu est respectu.
- 28 Puerorum vniuersum in si rati puer, de legat. 3. ibi, ad vniuersitatem, explicatur.

1 **D**EBITARI solet, t an legatum ciuibus praesumatur relictum contemplatione ciuitatis, vt ei, vel singulis ciuibus acquiratur.

3 Priusquam hoc exponatur, dicendum est, t olim permissum no fuisse relinquere ciuitati: quemadmodum testatur C. Plinius Secundus in lib. 3. epistolarum ad Claudium, his verbis: [Nec herede institui, nec precipere posse Kemp. constat. Saturnius aut, qui nos reliquit heredes quadrante, preceptione quadringentorum milium dedit. Hoc si aspicias, irritum, si desuncti voluntatem, ratio & firmum est.] Accedit Vlpianus in fragmenta, tit. 22. cuius verba haec sunt: [Nec municipia, nec municipes heredes institui possunt quoniam incertum corpus est, vt neq. cerere vniuersi, neque pro herede gerere possunt, vt heredes fiant.] Hec Vlpianus.

3 Ita & collegis relinquere i olim concessum non erat, t. cum Genatus ff. de rebus dubijs. id quod forte fuerat sanctum, vel nerefatores ambitione quadam relinquendi plus aequo heredes gra-

uarent, vel ne in diuidendis inter ciues relictis orirentur tumultus & seditiones; quemadmodum temporibus illis C. Gracchi & aliorum in re agraria exorta fuit, vel etiam & verius dici potest vna cum Vlpiano in d. tit. 22. ciuitati non potuisse relinqui, ob id quod crederent antiqui illi, ciuitatem esse personam incertam, cui legari non potest, §. amicus. In fine de legat.

Ceterum hodie relinquere ciuitati t permittitur est respondendum Paulus in l. ciuitatibus, in fine de leg. 1. & Papinianus in l. 2. ff. de rebus dubijs. Sicuti est etiam concessum t legare collegis, vt videtur et idem Paulus in d. l. cum Senatus. Idem probant l. si quis a filio, §. si patris, & l. si heredes, §. iuris de leg. 2. Iam vbi ff. ad Tribel. l. municipibus, ff. de condit. & dem. testat. & l. legatum ciuitati, cum seq. ff. de vrb. obli. leg. 2. ea ratione moti sunt, quod licet ciues ipsi singuli non sunt incerti numero. Imo crediderim ciuitatem ipsam ab administratibus certis representatam, certum habere corpus. Porro dubitatio hic est, an legatum ipsi ciuitati, vel ciuibus praesumatur contemplatione & intuitu ipsius vniuersitatis relictum, vt ipsi vniuersitati, & non singulis acquiratur, vel econtrā? Distingui solet duo casus; quemadmodum duae sunt interpretationes responsi Papiniani in d. l. 2. ff. de rebus dubijs. cuius verba haec sunt: [Ciuius ciuitatis legatum, vel fideicommissum datum, ciuitati relictum videtur.] Intelligunt aliqui legatum hic fuisse ciuitatis administratores, quales sunt Decuriones, vt ipsi vniuersitati, & no singulis censetur factum: Alij vero interpretantur, relictum fuisse absolute ipsi ciuibus, vt singulis. Duos itaque casus distinguunt Doctores: Nos tres constituiamus.

Primus est, t quando legatum factum est administratores ciuitatis. Hoc casu praesumi relictum ipsi vniuersitati, non autem ipsis administratores, scripserunt Petrus, Cynus, & Albericus in l. 1. c. de sacrosanct. eccles. Caltren. in d. l. 2. de rebus dub. & ibidem Socinus num. 5. & nu. 7. Quorum traditio non probat d. l. 2. cum non modo sensus ille diuinet, sed etiam repugnet verumis Papiniani, qui ciuibus relictum dixit, non autem administratores. Quemadmodum nec ad rem pertinet responsum Scola in l. Lucius, §. ciuibus, de legat. 2. quod a Socino & alijs asseri solet. Revertitur itaque ea ratione probatur, quod cum fuit officij nominis legatum fuerit administratores, relictum censetur representantibus ipsam ciuitatem, atq; ita ciuitatis contemplatione & intuitu: tunc quoniam Praetor ecclesiae relinquatur, & requirit de testa. quae de re differemus infra in praesumpt. subsequemus.

Declaratur primò hic casus, t vbi locum non habet, quando extitissent benemerita ipsorum administratores erga testatorem. Nam tunc eorum contemplatione, t sibi acquiratur, relictum praesumitur. Ita in specie declarat Socinus in d. l. 2. nu. 7. versum quam conclusionem, qui idem esse censuit, quando administratores erant vel asinitate, vel arcta amicitia coniuncti, quia de re differemus in subsequenti: praesum. prius, in primo casu, & in prima declaratione secundum casus.

Declaratur secundo, t non procedat, t quando legatum est administratores expressis proprijs eorum nominibus. Nam & tunc acquiratur ipsis administratores, ita declarat Socinus in d. l. 2. num. 7. versum secundo limita.

Ceterum dubia admodum apud me est declaratio hec ex his, quod dicemus in subsequenti: praesumpt. in prima extensioe secundum casus, & in praesumpt. ab hac secunda infra in 2. casu.

Declaratur tertio, non habere locum, t quando legatum fuit factum non omnibus ipsis administratores, sed aliquibus ex eis tantum. Hoc facit casu praesumitur relictum eorum contemplatione, sicque eis acquiratur, ita in specie declarat Socinus in d. l. 2. num. 7. versum tertio limita, ff. de rebus dub. Et comprobatur hec declaratio ex his, quae dicemus infra in praesumpt. ab hac secunda, tertio casu.

Declaratur quarto, t non procedat, t quando qualitas rei legata suaderet esse relictum contemplatione ipsorum administratores, ita Socinus in dicta l. 2. num. 7. versum quarto & ultimo limita. Quam traditionem comprobant quae dicemus infra in subsequenti: praesumptio in secunda declaratione primi casus, & in 3. declarat. secundum.

Secundus est casus, quando t legatum est factum ciuitatis administratores, & constat esse relictum ipsi ciuitatis contemplatione, iuxta ea, quae in praecedenti casu diximus, sed ambiguit, an ita sit relictum ciuitati, vel in vniuersum acquiratur ipsi ciuibus, vel vt singulis. Hunc casum non explicauit Socinus in d. l. 2. Existimo praesumi relictum, vt ipsi vniuersitati, non tunc singulis acquiratur. Cui administratores no singulos ipsos ciues, sed imaginari-

- 14 Legatum ob legatarii merita & affectionem fieri solet.
 15 Legatum factum rectori extraneo tunc contemplatione eius praesumitur relictum, non ecclesiae, quando in suis actibus amicitia cum eo ipsi testatori.
 16 Donatum à Principe legatum, quod benevolentia proferebatur, eorum contemplatione donatum praesumitur.
 17 Legatum factum Reclori ecclesiae benemerito de ipso testatore, contemplatione ipsius praesumitur factum, non ecclesiae.
 Idem quando legata fuissent res, quae non conveniant ecclesiae, sed personae tantum, in d. 3.

DISPUTATIO vtilis, & frequens est, quae à precedenti non multum distat quinimo ab ea penè descendit, an legatum ecclesiae Reclori, ecclesiae vel persona contemplatione relictum praesumatur? Et si non vtilis disputatio cum certum sit legatum ut acquiri i cuius contemplatione est relictum: quemadmodum de donatione diximus superiore libro in praesumpt. 17. Et in specie nostra dicimus pariter, quod si legatum acquiritur Ecclesiae, Praetor non illam alienare non poterit, Authen. in eorum, C. de sacrosan. eccles. & ad rem tradit Alvar. in tract. de praesumpt. reg. 1. praesumpt. 28. num. 1. Hac in disputatione duos casus distinguo atque constituo, sicuti duas conclusiones proposuit Socin. in l. 2. nu. 14. ff. de reb. dubiis.

1. Primus est casus, si quando legatum est factum Episcopo seu Praetori Ecclesiae, sanguine coniunctio ipsi testatori. Hoc sane casu regulari iure praesumitur legatum contemplatione ipsius persona, non autem Ecclesiae, ita Bart. in d. 2. nu. 2. ff. de reb. dubiis, & ibidem Castrensis num. 3. & Socin. num. 1. Bald. in c. quoniam Abbas de off. deleg. & ibidem Felinus, sicut Decius & Berou. Idem scriptum Socin. in conf. 34. colun. 2. num. 14. 3. Alciati in tract. de praesumpt. reg. 1. praesumpt. 28. numer. 1. Tyraquellus in sive quoniam, in verbo, donat. v. numer. 7. C. de reuoc. donat. Corasus in lib. 2. Miscell. cap. 4. numer. 4. & Dilauc in c. requisiti, num. 1. de testam. Et si quidem morti eo textu d. cap. requisiti, verisimiliter verò relinquatur, cuius verba sunt manifesta. Nec repugnat consideratio Socin. in d. 2. nu. 14. ff. de reb. dubiis, cum dixit, videri hoc mirabile: ex quo repugnat fauori tributo Ecclesiae, iuxta l. sunt persona ff. de rebus & singul. funerum. Et quia anima i ceteris omnibus est praefenda, iuxta m. C. de sacrosan. eccles. & c. cum in scriptis, de penitent. & remissa. Et propterea videtur dicendum, quod potius relinquatur contemplatione ecclesiae. Nam respondetur, quod cum testator non teneretur relinquere ecclesiae, sed esse in sua facultate de ea disporre, non dicitur offensivè iniuriarum fecisse ecclesiae, si non reliquit. Nec ob id dicitur aduersus animae suae salutem aliquid egisse. Et hic i quidem casus confirmatur traditione eorum, qui scripserunt, legatum factum pauperi sanguine coniuncto, praesumi relictum non ob pauperem, sed ob sanguinis affectionem, ita B. l. & alij quos longa serie retulit Tyraquellus in l. si vogue, in verbo, donat. in c. num. 17. C. de reuoc. donat. & in tract. de privileg. p. causa in praesumptione, versu. Quod tamen est eligendum est, & dicendum in l. praesumpt.

2. Extenditur primo hic casus, ut locum habeat etiam si testator legavit Praetori, atque ita nomine appellatum, non autem nomine proprio expresso. Nam adhuc ob qualitatē testatoris praesumitur legatum contemplatione personae, & non ecclesiae, ita respondit Abb. in conf. 93. nu. 2. lib. 2.

3. Declaratur primo, ut locum non habeat, quando in legato expressa fuit aliqua causa, quae ecclesiae, vel animae fauorem recipere. Nam tunc conferretur factum intuitu, & contemplatione ne ipsius ecclesiae. sic in specie declarat Socin. in d. 2. nu. 14. versu. ex quo in foro ff. de reb. dubiis. Et haec sententia probatur traditione Bart. in l. par. 5. Tustinus, in fin. de leg. 3. cum dixit, quod si expressa fuit causa pia, & persona quibus testator facit legatum, praesumitur in dubio relictum contemplatione eius pie. Ita quoque dicimus, quod quando donatum fuit filiosamilis expressa causa patrem respiciente, ut si mentio patrie potestatis facta sit, praesumitur donatum filio contemplatione patris, sicuti aliorum iudiciorum est scripti superiore libro, in praesumpt. 28. num. 3. ubi num. 4. de d. 1. nu. 1.

4. Declaratur secundo, ut non procedat haec praesumptio, quando legata fuissent res conveniens ecclesiae, ut si legavit calicem, vel patinam, vel tintinabulum, vel alia ornamenta. Nam tunc praesumitur legatum ipsi Praetori contemplatione ecclesiae, ita in specie declarat Socin. in d. 2. nu. 14. versu. quam tamen contra iudicem, ff. de reb. dub.

Conferit simile, quod commemoravi superiore libro, in praesumpt. 26. num. 6. 7. & 8. & in praesumpt. 27. num. 2. & 3. cum dixi, quod donata ad confluens iuxta, & à Principe legatis, conferuntur donata contemplatione eius, cui res donatae conveniunt.

Declaratur tertio non habere locum, si quando legatum fuit Praetori, qui nil proprium habere potest in particulari. Nam sic dicitur legatum causa, & contemplatione ecclesiae, ita post Bart. & alios tradit Socin. in d. 2. in fin. ff. de reb. dub. & idem in l. 1. nu. 2. versu. 5. & vii. ff. de vulg. & pupil. soluti. Conferit simile, quod retuli superiore libro in praesumpt. 28. nu. 5. & 6.

Secundus est casus, si quando legatum factum fuit ecclesiae Praetori nulla testatoris affinitate coniuncto, sicut extraneo. Hoc in casu regulariter praesumitur legatum factum contemplatione ecclesiae, cui ob id acquiritur, ita Doctores supra commemorati, & in l. 2. nu. 15. ff. de reb. dubiis. Alciati in d. 2. praesumpt. 28. nu. 1. & Dilauc in d. 2. requisiti, num. 6. in fin. Hoc in casu loqui videtur Lucianus à Petru in l. 3. in praesumpt. 36. C. de apch. pub. lib. 1. & Rubeus in conf. 20. nu. 13. lib. 2. Et clare probat d. 2. requisiti, versu. ff. de extr. am. cui accedit text. singulis in l. annua, §. 2. Titia, ff. de annuis leg.

Extenditur hic casus, ut si locum habeat etiam si legatum sit Praetori proprio eius nomine expresso. Nam adhuc praesumitur ei legatum contemplatione ecclesiae, ita Bart. in d. 2. nu. 2. ff. de reb. dub. & in d. 2. nu. 15. ff. de reb. dubiis. Alciati in d. 2. praesumpt. 28. nu. 1. & ibid. Dilauc in d. 2. requisiti, num. 6. in fin. Hoc in casu loqui videtur Lucianus à Petru in l. 3. in praesumpt. 36. C. de apch. pub. lib. 1. & Rubeus in conf. 20. nu. 13. lib. 2. Et clare probat d. 2. requisiti, versu. ff. de extr. am. cui accedit text. singulis in l. annua, §. 2. Titia, ff. de annuis leg.

Ceterum responderi potest, quod etsi ibi non adhibetur haec distinctio nominis proprii, & appellativi. Non tamen negat quin fieri debeat, si alio iure probatur, sicuti probari exstimaui, qui à Bart. & praedictis dissentient. Secundo affert text. Lictor, §. que tutoribus, ff. de excul. tutor. Qui nil ad rem pertinet cum nullum ibi verbum sit de nomine proprio vel appellativo: solum enim consideravit Papinianus affectionem naturalem patris erga filium, non autem causam illam accidentalem administrationis tutela. De cuius quidem responsione praetoratio scripserunt post alios 14. nu. si donatione, col. 3. versu. in secunda pars. gl. ff. C. de rebus & ibidem Decius num. 47. quos retuli superiore libro in praesumpt. 29. num. 4. & postea Corasus lib. 2. Miscell. cap. 4. Tertio respondit Socin. in d. 2. nu. 15. ff. de reb. dub. text. 5. interdicimus, in Authen. de eccles. titulis, quo loci statuit iustitia, bona quoquo modo pervenient ad ecclesiam, et acquiruntur exceptis fidei commisso quod à coniunctis donata sunt. Ille dictio, quoquo modo, significat idem quod omnimodo, e. 3. in fin. de homi. in l. & habet vim taxativam, quae alios casus excludit, l. ob as. C. de praed. 7. num. 1. sed facit respondetur, verum est, quod ecclesiae acquiruntur, quando ei donatum est, vel alteri eius cōtempatione. At hic negatur, quod legatum Praetori libi nomine eius proprio dicitur relictum ecclesiae: Non ergo text. d. 5. interdicimus, ad rem pertinet. Quarto itaque loco, & forte melius probatur haec traditio ea ratione, quod si legatum ob legatarii merita, & affectionem fieri solet, iuxta adiecti, ff. pro socio. At hic nulla Praetori extranei merita, nulla affectio testatoris erga cum extranei, licuti contra extrat causa & affectio erga religionem, atque ita Ecclesiam ob animae propriae salutem. Non ergo praesumitur legatum ipsi Praetori contemplatione eius personae, sed intuitu ecclesiae. Nec nominis proprii expressio quidquam operatur, ut statim dicemus. Contrariam opinionem probantur Cardinalis Zabarella, & Anton. in d. 2. requisiti, de testam. Bald. in l. bar. consilium, C. qui testam. facere poss. Salic. in l. si plures, C. de sacrosan. eccles. & Feder. de Senis in conf. 20. nu. 1. & nu. 3.

Primo adducit sunt i. text. l. si servus communis, ff. de stipul. servor. quo loci in stipulatione facta à communi servus adhibetur illa distinctio, an stipulator sit ille praecedente nomine proprio vel appellativo. Ergo idem in casu nostro. Respondent Abbos in d. 2. requisiti, num. 22. & Socin. in d. 2. nu. 17. terminos casus nostri, & d. l. si communis servus non esse pares. Nam in casu nostro praeter id, quod legatum factum est Praetori, & administratori ecclesiae, concurrat etiam favor ecclesiae atque ita animae, quoniam servum considerat text. d. Penitentes, l. 2. quest. 3. Reclit fortè dicere possumus, in casu nostro praesupponi nullam extraneam vel alienam, vel aliam distinctio, an stipulator sit ille praecedente nomine proprio vel appellativo. Ergo idem in casu nostro. Respondent Abbos in d. 2. requisiti, num. 22. & Socin. in d. 2. nu. 17. terminos casus nostri, & d. l. si communis servus non esse pares. Nam in casu nostro praeter id, quod legatum factum est Praetori, & administratori ecclesiae, concurrat etiam favor ecclesiae atque ita animae, quoniam servum considerat text. d. Penitentes, l. 2. quest. 3. Reclit fortè dicere possumus, in casu nostro praesupponi nullam extraneam vel alienam, vel aliam distinctio, an stipulator sit ille praecedente nomine proprio vel appellativo. Ergo idem in casu nostro. Respondent Abbos in d. 2. requisiti, num. 22. & Socin. in d. 2. nu. 17. terminos casus nostri, & d. l. si communis servus non esse pares. Nam in casu nostro praeter id, quod legatum factum est Praetori, & administratori ecclesiae, concurrat etiam favor ecclesiae atque ita animae, quoniam servum considerat text. d. Penitentes, l. 2. quest. 3. Reclit fortè dicere possumus, in casu nostro praesupponi nullam extraneam vel alienam, vel aliam distinctio, an stipulator sit ille praecedente nomine proprio vel appellativo. Ergo idem in casu nostro. Respondent Abbos in d. 2. requisiti, num. 22. & Socin. in d. 2. nu. 17. terminos casus nostri, & d. l. si communis servus non esse pares. Nam in casu nostro praeter id, quod legatum factum est Praetori, & administratori ecclesiae, concurrat etiam favor ecclesiae atque ita animae, quoniam servum considerat text. d. Penitentes, l. 2. quest. 3. Reclit fortè dicere possumus, in casu nostro praesupponi nullam extraneam vel alienam, vel aliam distinctio, an stipulator sit ille praecedente nomine proprio vel appellativo. Ergo idem in casu nostro. Respondent Abbos in d. 2. requisiti, num. 22. & Socin. in d. 2. nu. 17. terminos casus nostri, & d. l. si communis servus non esse pares. Nam in casu nostro praeter id, quod legatum factum est Praetori, & administratori ecclesiae, concurrat etiam favor ecclesiae atque ita animae, quoniam servum considerat text. d. Penitentes, l. 2. quest. 3. Reclit fortè dicere possumus, in casu nostro praesupponi nullam extraneam vel alienam, vel aliam distinctio, an stipulator sit ille praecedente nomine proprio vel appellativo. Ergo idem in casu nostro. Respondent Abbos in d. 2. requisiti, num. 22. & Socin. in d. 2. nu. 17. terminos casus nostri, & d. l. si communis servus non esse pares. Nam in casu nostro praeter id, quod legatum factum est Praetori, & administratori ecclesiae, concurrat etiam favor ecclesiae atque ita animae, quoniam servum considerat text. d. Penitentes, l. 2. quest. 3. Reclit fortè dicere possumus, in casu nostro praesupponi nullam extraneam vel alienam, vel aliam distinctio, an stipulator sit ille praecedente nomine proprio vel appellativo. Ergo idem in casu nostro. Respondent Abbos in d. 2. requisiti, num. 22. & Socin. in d. 2. nu. 17. terminos casus nostri, & d. l. si communis servus non esse pares. Nam in casu nostro praeter id, quod legatum factum est Praetori, & administratori ecclesiae, concurrat etiam favor ecclesiae atque ita animae, quoniam servum considerat text. d. Penitentes, l. 2. quest. 3. Reclit fortè dicere possumus, in casu nostro praesupponi nullam extraneam vel alienam, vel aliam distinctio, an stipulator sit ille praecedente nomine proprio vel appellativo. Ergo idem in casu nostro. Respondent Abbos in d. 2. requisiti, num. 22. & Socin. in d. 2. nu. 17. terminos casus nostri, & d. l. si communis servus non esse pares. Nam in casu nostro praeter id, quod legatum factum est Praetori, & administratori ecclesiae, concurrat etiam favor ecclesiae atque ita animae, quoniam servum considerat text. d. Penitentes, l. 2. quest. 3. Reclit fortè dicere possumus, in casu nostro praesupponi nullam extraneam vel alienam, vel aliam distinctio, an stipulator sit ille praecedente nomine proprio vel appellativo. Ergo idem in casu nostro. Respondent Abbos in d. 2. requisiti, num. 22. & Socin. in d. 2. nu. 17. terminos casus nostri, & d. l. si communis servus non esse pares. Nam in casu nostro praeter id, quod legatum factum est Praetori, & administratori ecclesiae, concurrat etiam favor ecclesiae atque ita animae, quoniam servum considerat text. d. Penitentes, l. 2. quest. 3. Reclit fortè dicere possumus, in casu nostro praesupponi nullam extraneam vel alienam, vel aliam distinctio, an stipulator sit ille praecedente nomine proprio vel appellativo. Ergo idem in casu nostro. Respondent Abbos in d. 2. requisiti, num. 22. & Socin. in d. 2. nu. 17. terminos casus nostri, & d. l. si communis servus non esse pares. Nam in casu nostro praeter id, quod legatum factum est Praetori, & administratori ecclesiae, concurrat etiam favor ecclesiae atque ita animae, quoniam servum considerat text. d. Penitentes, l. 2. quest. 3. Reclit fortè dicere possumus, in casu nostro praesupponi nullam extraneam vel alienam, vel aliam distinctio, an stipulator sit ille praecedente nomine proprio vel appellativo. Ergo idem in casu nostro. Respondent Abbos in d. 2. requisiti, num. 22. & Socin. in d. 2. nu. 17. terminos casus nostri, & d. l. si communis servus non esse pares. Nam in casu nostro praeter id, quod legatum factum est Praetori, & administratori ecclesiae, concurrat etiam favor ecclesiae atque ita animae, quoniam servum considerat text. d. Penitentes, l. 2. quest. 3. Reclit fortè dicere possumus, in casu nostro praesupponi nullam extraneam vel alienam, vel aliam distinctio, an stipulator sit ille praecedente nomine proprio vel appellativo. Ergo idem in casu nostro. Respondent Abbos in d. 2. requisiti, num. 22. & Socin. in d. 2. nu. 17. terminos casus nostri, & d. l. si communis servus non esse pares. Nam in casu nostro praeter id, quod legatum factum est Praetori, & administratori ecclesiae, concurrat etiam favor ecclesiae atque ita animae, quoniam servum considerat text. d. Penitentes, l. 2. quest. 3. Reclit fortè dicere possumus, in casu nostro praesupponi nullam extraneam vel alienam, vel aliam distinctio, an stipulator sit ille praecedente nomine proprio vel appellativo. Ergo idem in casu nostro. Respondent Abbos in d. 2. requisiti, num. 22. & Socin. in d. 2. nu. 17. terminos casus nostri, & d. l. si communis servus non esse pares. Nam in casu nostro praeter id, quod legatum factum est Praetori, & administratori ecclesiae, concurrat etiam favor ecclesiae atque ita animae, quoniam servum considerat text. d. Penitentes, l. 2. quest. 3. Reclit fortè dicere possumus, in casu nostro praesupponi nullam extraneam vel alienam, vel aliam distinctio, an stipulator sit ille praecedente nomine proprio vel appellativo. Ergo idem in casu nostro. Respondent Abbos in d. 2. requisiti, num. 22. & Socin. in d. 2. nu. 17. terminos casus nostri, & d. l. si communis servus non esse pares. Nam in casu nostro praeter id, quod legatum factum est Praetori, & administratori ecclesiae, concurrat etiam favor ecclesiae atque ita animae, quoniam servum considerat text. d. Penitentes, l. 2. quest. 3. Reclit fortè dicere possumus, in casu nostro praesupponi nullam extraneam vel alienam, vel aliam distinctio, an stipulator sit ille praecedente nomine proprio vel appellativo. Ergo idem in casu nostro. Respondent Abbos in d. 2. requisiti, num. 22. & Socin. in d. 2. nu. 17. terminos casus nostri, & d. l. si communis servus non esse pares. Nam in casu nostro praeter id, quod legatum factum est Praetori, & administratori ecclesiae, concurrat etiam favor ecclesiae atque ita animae, quoniam servum considerat text. d. Penitentes, l. 2. quest. 3. Reclit fortè dicere possumus, in casu nostro praesupponi nullam extraneam vel alienam, vel aliam distinctio, an stipulator sit ille praecedente nomine proprio vel appellativo. Ergo idem in casu nostro. Respondent Abbos in d. 2. requisiti, num. 22. & Socin. in d. 2. nu. 17. terminos casus nostri, & d. l. si communis servus non esse pares. Nam in casu nostro praeter id, quod legatum factum est Praetori, & administratori ecclesiae, concurrat etiam favor ecclesiae atque ita animae, quoniam servum considerat text. d. Penitentes, l. 2. quest. 3. Reclit fortè dicere possumus, in casu nostro praesupponi nullam extraneam vel alienam, vel aliam distinctio, an stipulator sit ille praecedente nomine proprio vel appellativo. Ergo idem in casu nostro. Respondent Abbos in d. 2. requisiti, num. 22. & Socin. in d. 2. nu. 17. terminos casus nostri, & d. l. si communis servus non esse pares. Nam in casu nostro praeter id, quod legatum factum est Praetori, & administratori ecclesiae, concurrat etiam favor ecclesiae atque ita animae, quoniam servum considerat text. d. Penitentes, l. 2. quest. 3. Reclit fortè dicere possumus, in casu nostro praesupponi nullam extraneam vel alienam, vel aliam distinctio, an stipulator sit ille praecedente nomine proprio vel appellativo. Ergo idem in casu nostro. Respondent Abbos in d. 2. requisiti, num. 22. & Socin. in d. 2. nu. 17. terminos casus nostri, & d. l. si communis servus non esse pares. Nam in casu nostro praeter id, quod legatum factum est Praetori, & administratori ecclesiae, concurrat etiam favor ecclesiae atque ita animae, quoniam servum considerat text. d. Penitentes, l. 2. quest. 3. Reclit fortè dicere possumus, in casu nostro praesupponi nullam extraneam vel alienam, vel aliam distinctio, an stipulator sit ille praecedente nomine proprio vel appellativo. Ergo idem in casu nostro. Respondent Abbos in d. 2. requisiti, num. 22. & Socin. in d. 2. nu. 17. terminos casus nostri, & d. l. si communis servus non esse pares. Nam in casu nostro praeter id, quod legatum factum est Praetori, & administratori ecclesiae, concurrat etiam favor ecclesiae atque ita animae, quoniam servum considerat text. d. Penitentes, l. 2. quest. 3. Reclit fortè dicere possumus, in casu nostro praesupponi nullam extraneam vel alienam, vel aliam distinctio, an stipulator sit ille praecedente nomine proprio vel appellativo. Ergo idem in casu nostro. Respondent Abbos in d. 2. requisiti, num. 22. & Socin. in d. 2. nu. 17. terminos casus nostri, & d. l. si communis servus non esse pares. Nam in casu nostro praeter id, quod legatum factum est Praetori, & administratori ecclesiae, concurrat etiam favor ecclesiae atque ita animae, quoniam servum considerat text. d. Penitentes, l. 2. quest. 3. Reclit fortè dicere possumus, in casu nostro praesupponi nullam extraneam vel alienam, vel aliam distinctio, an stipulator sit ille praecedente nomine proprio vel appellativo. Ergo idem in casu nostro. Respondent Abbos in d. 2. requisiti, num. 22. & Socin. in d. 2. nu. 17. terminos casus nostri, & d. l. si communis servus non esse pares. Nam in casu nostro praeter id, quod legatum factum est Praetori, & administratori ecclesiae, concurrat etiam favor ecclesiae atque ita animae, quoniam servum considerat text. d. Penitentes, l. 2. quest. 3. Reclit fortè dicere possumus, in casu nostro praesupponi nullam extraneam vel alienam, vel aliam distinctio, an stipulator sit ille praecedente nomine proprio vel appellativo. Ergo idem in casu nostro. Respondent Abbos in d. 2. requisiti, num. 22. & Socin. in d. 2. nu. 17. terminos casus nostri, & d. l. si communis servus non esse pares. Nam in casu nostro praeter id, quod legatum factum est Praetori, & administratori ecclesiae, concurrat etiam favor ecclesiae atque ita animae, quoniam servum considerat text. d. Penitentes, l. 2. quest. 3. Reclit fortè dicere possumus, in casu nostro praesupponi nullam extraneam vel alienam, vel aliam distinctio, an stipulator sit ille praecedente nomine proprio vel appellativo. Ergo idem in casu nostro. Respondent Abbos in d. 2. requisiti, num. 22. & Socin. in d. 2. nu. 17. terminos casus nostri, & d. l. si communis servus non esse pares. Nam in casu nostro praeter id, quod legatum factum est Praetori, & administratori ecclesiae, concurrat etiam favor ecclesiae atque ita animae, quoniam servum considerat text. d. Penitentes, l. 2. quest. 3. Reclit fortè dicere possumus, in casu nostro praesupponi nullam extraneam vel alienam, vel aliam distinctio, an stipulator sit ille praecedente nomine proprio vel appellativo. Ergo idem in casu nostro. Respondent Abbos in d. 2. requisiti, num. 22. & Socin. in d. 2. nu. 17. terminos casus nostri, & d. l. si communis servus non esse pares. Nam in casu nostro praeter id, quod legatum factum est Praetori, & administratori ecclesiae, concurrat etiam favor ecclesiae atque ita animae, quoniam servum considerat text. d. Penitentes, l. 2. quest. 3. Reclit fortè dicere possumus, in casu nostro praesupponi nullam extraneam vel alienam, vel aliam distinctio, an stipulator sit ille praecedente nomine proprio vel appellativo. Ergo idem in casu nostro. Respondent Abbos in d. 2. requisiti, num. 22. & Socin. in d. 2. nu. 17. terminos casus nostri, & d. l. si communis servus non esse pares. Nam in casu nostro praeter id, quod legatum factum est Praetori, & administratori ecclesiae, concurrat etiam favor ecclesiae atque ita animae, quoniam servum considerat text. d. Penitentes, l. 2. quest. 3. Reclit fortè dicere possumus, in casu nostro praesupponi nullam extraneam vel alienam, vel aliam distinctio, an stipulator sit ille praecedente nomine proprio vel appellativo. Ergo idem in casu nostro. Respondent Abbos in d. 2. requisiti, num. 22. & Socin. in d. 2. nu. 17. terminos casus nostri, & d. l. si communis servus non esse pares. Nam in casu nostro praeter id, quod legatum factum est Praetori, & administratori ecclesiae, concurrat etiam favor ecclesiae atque ita animae, quoniam servum considerat text. d. Penitentes, l. 2. quest. 3. Reclit fortè dicere possumus, in casu nostro praesupponi nullam extraneam vel alienam, vel aliam distinctio, an stipulator sit ille praecedente nomine proprio vel appellativo. Ergo idem in casu nostro. Respondent Abbos in d. 2. requisiti, num. 22. & Socin. in d. 2. nu. 17. terminos casus nostri, & d. l. si communis servus non esse pares. Nam in casu nostro praeter id, quod legatum factum est Praetori, & administratori ecclesiae, concurrat etiam favor ecclesiae atque ita animae, quoniam servum considerat text. d. Penitentes, l. 2. quest. 3. Reclit fortè dicere possumus, in casu nostro praesupponi nullam extraneam vel alienam, vel aliam distinctio, an stipulator sit ille praecedente nomine proprio vel appellativo. Ergo idem in casu nostro. Respondent Abbos in d. 2. requisiti, num. 22. & Socin. in d. 2. nu. 17. terminos casus nostri, & d. l. si communis servus non esse pares. Nam in casu nostro praeter id, quod legatum factum est Praetori, & administratori ecclesiae, concurrat etiam favor ecclesiae atque ita animae, quoniam servum considerat text. d. Penitentes, l. 2. quest. 3. Reclit fortè dicere possumus, in casu nostro praesupponi nullam extraneam vel alienam, vel aliam distinctio, an stipulator sit ille praecedente nomine proprio vel appellativo. Ergo idem in casu nostro. Respondent Abbos in d. 2. requisiti, num. 22. & Socin. in d. 2. nu. 17. terminos casus nostri, & d. l. si communis servus non esse pares. Nam in casu nostro praeter id, quod legatum factum est Praetori, & administratori ecclesiae, concurrat etiam favor ecclesiae atque ita animae, quoniam servum considerat text. d. Penitentes, l. 2. quest. 3. Reclit fortè dicere possumus, in casu nostro praesupponi nullam extraneam vel alienam, vel aliam distinctio, an stipulator sit ille praecedente nomine proprio vel appellativo. Ergo idem in casu nostro. Respondent Abbos in d. 2. requisiti, num. 22. & Socin. in d. 2. nu. 17. terminos casus nostri, & d. l. si communis servus non esse pares. Nam in casu nostro praeter id, quod legatum factum est Praetori, & administratori ecclesiae, concurrat etiam favor ecclesiae atque ita animae, quoniam servum considerat text. d. Penitentes, l. 2. quest. 3. Reclit fortè dicere possumus, in casu nostro praesupponi nullam extraneam vel alienam, vel aliam distinctio, an stipulator sit ille praecedente nomine proprio vel appellativo. Ergo idem in casu nostro. Respondent Abbos in d. 2. requisiti, num. 22. & Socin. in d. 2. nu. 17. terminos casus nostri, & d. l. si communis servus non esse pares. Nam in casu nostro praeter id, quod legatum factum est Praetori, & administratori ecclesiae, concurrat etiam favor ecclesiae atque ita animae, quoniam servum considerat text. d. Penitentes, l. 2. quest. 3. Reclit fortè dicere possumus, in casu nostro praesupponi nullam extraneam vel alienam, vel aliam distinctio, an stipulator sit ille praecedente nomine proprio vel appellativo. Ergo idem in casu nostro. Respondent Abbos in d. 2. requisiti, num. 22. & Socin. in d. 2. nu. 17. terminos casus nostri, & d. l. si communis servus non esse pares. Nam in casu nostro praeter id, quod legatum factum est Praetori, & administratori ecclesiae, concurrat etiam favor ecclesiae atque ita animae, quoniam servum considerat text. d. Penitentes, l. 2. quest. 3. Reclit fortè dicere possumus, in casu nostro praesupponi nullam extraneam vel alienam, vel aliam distinctio, an stipulator sit ille praecedente nomine proprio vel appellativo. Ergo idem in casu nostro. Respondent Abbos in d. 2. requisiti, num. 22. & Socin. in d. 2. nu. 17. terminos casus nostri, & d. l. si communis servus non esse pares. Nam in casu nostro praeter id, quod legatum factum est Praetori, & administratori ecclesiae, concurrat etiam favor ecclesiae atque ita animae, quoniam servum considerat text. d. Penitentes, l. 2. quest. 3. Reclit fortè dicere possumus, in casu nostro praesupponi nullam extraneam vel alienam, vel aliam distinctio, an stipulator sit ille praecedente nomine proprio vel appellativo. Ergo idem in casu nostro. Respondent Abbos in d. 2. requisiti, num. 22. & Socin. in d. 2. nu. 17. terminos casus nostri, & d. l. si communis servus non esse pares. Nam in casu nostro praeter id, quod legatum factum est Praetori, & administratori ecclesiae, concurrat etiam favor ecclesiae atque ita animae, quoniam servum considerat text. d. Penitentes, l. 2. quest. 3. Reclit fortè dicere possumus, in casu nostro praesupponi nullam extraneam vel alienam, vel aliam distinctio, an stipulator sit ille praecedente nomine proprio vel appellativo. Ergo idem in casu nostro. Respondent Abbos in d. 2. requisiti, num. 22. & Socin. in d. 2. nu. 17. terminos casus nostri, & d. l. si communis servus non esse pares. Nam in casu nostro praeter id, quod legatum factum est Praetori, & administratori ecclesiae, concurrat etiam favor ecclesiae atque ita animae, quoniam servum considerat text. d. Penitentes, l. 2. quest. 3. Reclit fortè dicere possumus, in casu nostro praesupponi nullam extraneam vel alienam, vel aliam distinctio, an stipulator sit ille praecedente nomine proprio vel appellativo. Ergo idem in casu nostro. Respondent Abbos in d. 2. requisiti, num. 22. & Socin. in d. 2. nu. 17. terminos casus nostri, & d. l. si communis servus non esse pares. Nam in casu nostro praeter id, quod legatum factum est Praetori, & administratori ecclesiae, concurrat etiam favor ecclesiae atque ita animae, quoniam servum considerat text. d. Penitentes, l. 2. quest. 3. Reclit fortè dicere possumus, in casu nostro praesupponi nullam extraneam vel alienam, vel aliam distinctio, an stipulator sit ille praecedente nomine proprio vel appellativo. Ergo idem in casu nostro. Respondent Abbos in d. 2. requisiti, num. 22. & Socin. in d. 2. nu. 17. terminos casus nostri, & d. l. si communis servus non esse pares. Nam in casu nostro praeter id, quod legatum factum est Praetori, & administratori ecclesiae, concurrat etiam favor ecclesiae atque ita animae, quoniam servum considerat text. d. Penitentes, l. 2. quest. 3. Reclit fortè dicere possumus, in casu nostro praesupponi nullam extraneam vel alienam, vel aliam distinctio, an stipulator sit ille praecedente nomine proprio vel appellativo. Ergo idem in casu nostro. Respondent Abbos in d. 2. requisiti, num. 22. & Socin. in d. 2. nu. 17. terminos casus nostri, & d. l. si communis servus non esse pares. Nam in casu nostro praeter id, quod legatum factum est Praetori, & administratori ecclesiae, concurrat etiam favor ecclesiae atque ita animae, quoniam servum considerat text. d. Penitentes, l. 2. quest. 3. Reclit fortè dicere possumus, in casu nostro praesupponi nullam extraneam vel alienam, vel aliam distinctio, an stipulator sit ille praecedente nomine proprio vel appellativo. Ergo idem in casu nostro. Respondent Abbos in d. 2. requisiti, num. 22. & Socin. in d. 2. nu. 17. terminos casus nostri, & d. l. si communis servus non esse pares. Nam in casu nostro praeter id, quod legatum factum est Praetori, & administratori ecclesiae, concurrat etiam favor ecclesiae atque ita animae, quoniam servum considerat text. d. Penitentes, l. 2. quest. 3. Reclit fortè dicere possumus, in casu nostro praesupponi nullam extraneam vel alienam, vel aliam distinctio, an stipulator sit ille praecedente nomine proprio vel appellativo. Ergo idem in casu nostro. Respondent Abbos in d. 2. requisiti, num. 22. & Socin. in d. 2. nu. 17. terminos casus nostri, & d. l. si communis servus non esse pares. Nam in casu nostro praeter id, quod legatum factum est Praetori, & administratori ecclesiae, concurrat etiam favor ecclesiae atque ita animae, quoniam servum considerat text. d. Penitentes, l. 2. quest. 3. Reclit fortè dicere possumus, in casu nostro praesupponi nullam extraneam vel alienam, vel aliam distinctio, an stipulator sit ille praecedente nomine proprio vel appellativo. Ergo idem in casu nostro. Respondent Abbos in d. 2. requisiti, num. 22. & Socin. in d. 2. nu. 17. terminos casus nostri, & d. l. si communis servus non esse pares. Nam in casu nostro praeter id, quod legatum factum est Praetori, & administratori ecclesiae, concurrat etiam favor ecclesiae atque ita animae, quoniam servum considerat text. d. Penitentes, l. 2. quest. 3. Reclit fortè dicere possumus, in casu nostro praesupponi nullam extraneam vel alienam, vel aliam distinctio, an stipulator sit ille praecedente nomine proprio vel appellativo. Ergo idem in casu nostro. Respondent Abbos in d. 2. requisiti, num. 22. & Socin. in d. 2. nu. 17. terminos casus nostri, & d. l. si communis servus non esse pares. Nam in casu nostro praeter id, quod legatum factum est Praetori, & administratori ecclesiae, concurrat etiam favor ecclesiae atque ita animae, quoniam servum considerat text. d. Penitentes, l. 2. quest. 3. Reclit fortè dicere possumus, in casu nostro praesupponi nullam extraneam vel alienam, vel aliam distinctio, an stipulator sit ille praecedente nomine proprio vel appellativo. Ergo idem in casu nostro. Respondent Abbos in d. 2. requisiti, num. 22. & Socin. in d. 2. nu. 17. terminos casus nostri, & d. l. si communis servus non esse pares. Nam in casu nostro praeter id, quod legatum factum est Praetori, & administratori ecclesiae, concurrat etiam favor ecclesiae atque ita animae, quoniam servum considerat text. d. Penitentes, l. 2. quest. 3. Reclit fortè dicere possumus, in casu nostro praesupponi nullam extraneam vel alienam, vel aliam distinctio, an stipulator sit ille praecedente nomine proprio vel appellativo. Ergo idem in casu nostro. Respondent Abbos in d. 2. requisiti, num. 22. & Socin. in d. 2. nu. 17. terminos casus nostri, & d. l. si communis servus non esse pares. Nam in casu nostro praeter id, quod legatum factum est Praetori, & administratori ecclesiae, concurrat etiam favor ecclesiae atque ita animae, quoniam servum considerat text. d. Penitentes, l. 2. quest. 3. Reclit fortè dicere possumus, in casu nostro praesupponi nullam extraneam vel alienam, vel aliam distinctio, an stipulator sit ille praecedente nomine proprio vel appellativo. Ergo idem in casu nostro. Respondent Abbos in d. 2. requisiti, num. 22. & Socin. in d. 2. nu. 17. terminos casus nostri, & d. l. si communis servus non esse pares. Nam in casu nostro praeter id, quod legatum factum est Praetori, & administratori ecclesiae, concurrat etiam favor ecclesiae atque ita animae, quoniam servum considerat text. d. Penitentes, l. 2. quest. 3. Reclit fortè dicere possumus, in casu nostro praesupponi nullam extraneam vel alienam, vel aliam distinctio, an stipulator sit ille praecedente nomine proprio vel appellativo. Ergo idem in casu nostro. Respondent Abbos in d. 2. requisiti, num. 22. & Socin. in d. 2. nu. 17. terminos casus nostri, & d. l. si communis servus non esse pares. Nam in casu nostro praeter id, quod legatum factum est Praetori, & administratori ecclesiae, concurrat etiam favor ecclesiae atque ita animae, quoniam servum considerat text. d. Penitentes, l. 2. quest. 3. Reclit fortè dicere possumus, in casu nostro praesupponi nullam extraneam vel alienam, vel aliam distinctio, an stipulator sit ille praecedente nomine proprio vel appellativo. Ergo idem in casu nostro. Respondent Abbos in d. 2. requisiti, num. 22. & Socin. in d

solet text. l. hereditate, ff. de cast. pecul. qui respondet Didac. in d. c. requissit, num. 8. ex interpretatione Corsali, quam & ego probavi superiore libro, in praesumpt. 26. lib. 4. Et rectius dici potest d. l. hereditate, nil ad rem pertinere, cum ibi nullum fiat verbum de nomine proprio, vel appellativo.

15 Declaratur primò, si verum fuisset arcta amicitia coniunctus ipsi Praelato ecclesiae. Hoc sane casu praesumitur contemplatione ipsius personae Praelati, ob amicitiam causam, legatum. Itaque, in d. c. requissit, de testam. Socinus in d. l. 2. num. 1. 6. vers. secundo in foro. de rebus docti. Marfilus in l. vnicuique, num. 207. C. de aptu virg. Cateianus Cotta in memor. ab in verbo, amor licet. Alciatus in tract. de praesumptionibus, regul. 1. praesumpt. 28. num. 1. vers. et quod d. Tyracel. in l. vii. quam in verbo, donatio, num. 74. C. de rebus an. donat. & Didac. in d. c. requissit, noui, 7. de testam. Confert simile quod scripsi superiore libro in praesumpt. 27. num. 1. cum dixi, quod t. donatum a Principe legatis a se cognitis, & quos benevolentia prosequatur, praesumi eorum contemplatione donatum, non autem eius a quo misit fuerint, scilicet iam dixi in praecedenti libro in praesumpt. 28. num. 11. donatum filio praesumi donatum contemplatione eius patris, qui erat summus amicus ipsius donantis, & ibi in loco commemoravi interpretes, qui moti sunt text. d. c. requissit. Qualis autem esse debeat haec amicitia, non est iure definitum: propterea relinquuntur iudicis arbitrio, iuxta ea quae scripsi in lib. 2. de arbit. iudic. casu 146. rub. & de sanguinis coniunctione idem scripsi. Et si Barb. in c. cum M. num. 14. de consuet. & Alciat. in l. 1. §. amicos, de verb. sign. scripserunt requiri amicitiam maximam.

17 Declaratur secundo, quod legatum fuit Praelato benemerito de ipso testatore. Nam tunc eius contemplatione, non autem ecclesiae praesumitur legatum, ita in specie declarat Socin. in d. l. 2. num. 1. 4. vers. infero & tertio, ff. de rebus dubijs, & aliter retinet Tyracellum in l. vii. quam, in verbo, donatio, num. 54. & num. 74. C. de rebus an. donat. & comprobatur haec declaratio illis similibus, quae commemoravi superius libro in praesumpt. 26. num. 1. & in praesumpt. 27. num. 1. & in praesumpt. 28. num. 9.

18 Declaratur tertio, vt non procedat, quando legatæ fuissent res, quae non continentur ecclesiae, sed personae tantum, vt puta si legasset canes, vel falconem, vel similes. Hoc casu praesumitur legatum contemplatione ipsius Praelati, & ob id ei acquiritur, ita in specie declarat Socin. in d. l. 2. num. 15. post Vincentium & alios in d. c. requissit. Et conferuntur à contrario, quae diximus paulo supra in 2. declar. praecedentis casus.

Declaratur quarto, vt non habeat locum in eo, qui non est, nec esse potest administrator, ita in specie declarat Socin. in d. l. 2. num. 15. vers. secundo limita, ff. de reb. dubijs. motus auctoritate Feder. de Senis in consuet. 20. quia plura ad rem hanc scripsi.

PRAESVMPT. CXIII.

Legatum Canonici, an & quando contemplatione Ecclesiae, vel eorum propriae personae factum praesumatur.

SYMMARIA.

- 1 Legatum Canonici, an & quando contemplatione ecclesiae, vel eorum personae factum praesumatur. Quod consuetudo loci fuit spectanda, nu. 2.
- 2 Legatum factum vni vel aliquibus Canonici, eorum contemplatione praesumitur factum. Idem quando legatum est Canonici expressis propriis eorum nominibus, nu. 4.
- 3 Legatum si est relictum omnibus Canonici, vel indefinitè Canonici, cuius contemplatione relictum praesumatur, an ecclesiae, an propria eorum persona, nu. seq.
- 4 Legatum idem non debet diverso iure conferri.
- 5 Capitulum & Canonici idem sunt.
- 6 Intellectus e per exemptionem, de priuileg. Canonici, non quid representent Ecclesiam.
- 7 Legatum factum Canonici & clericis, inter quos sunt comprehensi administratores, contemplatione Ecclesiae praesumitur factum. Idem quando in legato expressis fuisse causam, quae respiceret ipsam ecclesiam, nu. 10.
- 8 Legatum si est factum Canonici, sed ambigitur, an sit factum contemplatione Capituli, vel singularium personarum ipsorum Canonici, praesumpt.

micorum, quid iuri.

Legatum factum Canonici, vt singulis aequi inter ipsos Canonicos dividatur relictum verò capituli Canoniorum d. iudicatur, siue: alia bona ipsius capituli, vt scilicet plus vni quam alijs detur respectu antiquitatis, vel alterius qualitate.

EST satis similis praecedenti haec disceptatio, t. an & quando legatum factum Canonici, praesumatur contemplatione ecclesiae, vel propriae eorum personae relictum? Et ac in disputatione distinguo aliquot casus eo ordine, quo plures constituit conclusiones Socin. in l. 2. num. 10. 11. 12. & 13. ff. de reb. dub.

Primus est casus, t. quando extat consuetudo, quae iam est interpretata, cuius contemplatione censetur factum legatum. Hoc casu legatum praesumitur factum illi, vt consuetudo ipsa interpretata est, ita iuxta ea quae scripsi, de testam. Socinus in d. l. 2. num. 9. Quam sententiam fides manifeste probant l. si ferus plurimum, in fin. de leg. 1. & l. nummis, de leg. 3. Et confert simile, quod commemoravi superiore libro in praesumpt. 26. num. 1. vbi dixi, donata mulieri a coniungens mariti praesumi donata contemplatione ipsius mulieris, quando extat consuetudo fidei donandi. Ita quoque eodem superiore libro in praesumpt. 27. num. 4. post Bald. affirmavi, donata legata praesumi eorum contemplatione donata, & ob id ei acquiri, quando extat consuetudo fidei donandi.

Secundus est casus, t. quando legatum fuit factum vni, vel aliquibus ex ipsis Canonici: non autem omnibus. Hoc casu praesumitur legatum contemplatione ipsarum personarum, & non ecclesiae: & propterea ipsi Canonici nominatis acquiritur, ita Bartol. in d. l. 2. num. 2. ff. de reb. dubijs, & ibidem Carenf. Capresf. & Socinus num. 10. ff. quoque affirmant Ioan. Legatum, & Abbas in dicto c. requissit, de testam. & ibidem Didac. num. 10. Et satis manifeste probat d. c. requissit, in fin. in alio verbo, illud autem est generaliter obseruandum circa eum, qui potest proprium possidere praedationem, vel administrationem non habentem, quod t. aliquid relinquitur specialiter non solum à propinquo, sed etiam ab extraneo, intelligitur esse relictum, non intuitu ecclesiae, sed personae, & c. Cum ergo Canonici non habeant praedationem, nec administrationem ecclesiae, dicendum est, legatum cui eorum, vel aliquibus praesumi relictum contemplatione eorum personae. Et simile diximus in praesumptione supra ab hac secunda, in declaratione tertia, quod legatum factum aliquibus ciuibus ciuitatis administratores, praesumitur contemplatione eorum, non autem ciuitatis legatum. Est quoque simile, quod scripsi in superiore libro in praesumpt. 27. num. 5. quando Princeps donat vni ex pluribus legatis, praesumitur eius contemplatione donatum.

Tertius est casus, t. quando legatum est Canonici expressis propriis eorum nominibus. Hoc etiam casu praesumitur legatum intuitu, & contemplatione eorum personae, ita Socinus in d. l. 2. num. 11. ff. de reb. dubijs, post Cynum, Ricardum, & Bartolomeum Saccharum in l. 1. C. de sacrosanct. eccles. Ioan. Andree, & Ioan. in d. c. requissit, de testam.

Est simile, quod diximus in praesumptione supra ab hac secunda, in declaratione tertia, primo casu, & in declaratione 2. secundi casus, quod legatum ciuibus, vel ciuitatis administratores, expressis propriis eorum nominibus praesumitur contemplatione eorum personae relictum.

Quartus est casus, t. quando legatum est omnibus Canonici, vel indefinitè Canonici. Hoc in casu sunt opinionēs. Vna fuit eorum, qui scripserunt, praesumi legatum contemplatione ecclesiae, & ob id ei acquiritur, ita Bart. Capresf. & Censuri in d. l. 2. ff. de reb. dubijs. Ioan. Andree, Calderini, Legatum, & Imola in d. c. requissit, de testam. Petrus Personum in tractatu de quattuor canonici, capite 4. vers. tertio principaliter. Barbat. in consuet. calum. 16. lib. 4. Ludovicus Tesser. a Lusitanis in d. l. 2. de reb. dubijs. Idem scripsi Ancharanum & Genima. in c. per exemptionem, de priuileg. in 6. vbi Francus numer. 5. idem visum est sentire. Et primo quidem moti sunt text. d. l. 2. vbi legatum omnibus ciuibus praesumitur legatum contemplatione ipsius ciuitatis, & propterea ei acquiritur. Vt rursus respondet Socin. in d. l. 2. num. 12. & Didac. in d. c. requissit, num. 10. legatum ciuibus, praesumi legatum contemplatione ciuitatis cum iam ipsi representent, sicuti declarauimus in praesumptione supra ab hac secunda à Canonici verò non representantur ecclesiae, sed simul à Praelato, & alijs clericis.

Secundo adduci solet text. l. annus, §. Attia, ff. de annuis legat. vbi legatum factum omnibus liberis existens in tempore, resumitur relictum etiam his, qui tunc non erant in humanis, atque

ita omnibus, erga quos nulla erat affectio, atque ita contemplatione templi.

Ceterum respondet Socinus in d. l. 2. nu. 2. *versus* & ad dictum. quod in casu d. §. Attia. non solum factum liberis, qui libi reperiebantur, sed & ipsi qui existit in tempore nundinarum, ad quos testator habere non potuit affectionem, ex quo tunc non erant in rerum natura, *argumentum*. I. qui filius, de leg. 2. Et tunc non contemplatione ipsorum liberorum factum fuit legatum, sed intuitu ipsius templi, in quo erant ipsi liberis. Preterea & secundum respondetur, quod in d. §. Attia. testator legauit sacerdoti, & Hierophylaco (sacerum custodi, & adiutor interpretati sunt. Alex. ab Alexandro lib. 5. *dist. genial.* & Hotoman. in *commentarij. verborum in verbo. Hierophylaco.*) & liberis. Cum itaque legatum ipsi sacerdoti, & Hierophylaco censetur legatum intuitu, & contemplatione templi, ex quo administratores relicti erant, iuxta ea, quae scripti supra in praesumptione ab hac secunda de legato facto administratores civitatis: ita est dicendum, quod legatum liberis praesumitur intuitu templi relicti, non fidei legatum diversio iure censetur, *argumentum*. Leon. qui ades. ff. de *usu cap.* & *vi sit eadem determinatio*, *argumentum*. Lion hoc iure. ff. de *usu cap.* & *popul. subdit.* Atque ita secunda fuit opinio eorum, qui affirmantur, legatum omnibus Canonicis, vel Canonicis indefinite praesumi legatum contemplatione proprie eorum personae, ita *sancti gl. in d. c. sequi* ubi Paulus Eleazar, *de arbitrio*, & Abb. & Barb. num. 23. & communem testantur, *ad pro. Socin. in d. l. 2. num. 12. ff. de reb. dubis.* & Dulaum in d. c. *sequi* num. 10. *versus* sed *contrarium*. Idem *scripsi Ripa in c. cum m. num. 11. versus* sed *ta du. de consuet.* Et primo pendendi solet text. l. pater. §. Tufulanus, de leg. 3. cuius verba haec sunt: [Tufulanus fideicommissit eius, cui duo millia solidorum reddas collegio huius templi. Quamvis est, cum id collegium potestas dissolutum sit vtrum legatum ad Petronium pertineat, an vero apud heredem remanere debeat. Respondit, Petronium iure petere, utque per eum non staret, parere de iuncti voluntati.] His significat Scauola, legatum non pertinuisse ipsis singulis collegiatis, quia alioqui dissolutio templo, legatum non pertinisset ad Petronium, sed ad singulos collegiatis. Verum, mea quidem sententia, hoc responsum nil ad rem nostram pertinet: cum nos verum in ea disputatione, an relicti Canonicis, seu capitulo (idem enim tunc haec esse, capitulum, & Canonicos, post alios scripti Ripa in d. c. cum m. num. 11.) acquiratur Ecclesia, vel ipsimet capitulum, seu Canonicis. Ille vero text. d. §. Tufulanus, loquitur, an relicti collegio acquiratur ipsimet collegio, seu capitulo tanquam vniuersitati, vel collegiatis ipsis in particulari, de qua disputatione mox dicemus. Et hanc differentiam inter duos hos casus adhibuit Ripa in d. c. cum m. num. 11. *versus* sed *ta du. de consuet.* Secundo t adducitur text. c. per exemptionem, de priuilegiis in d. 6. ubi aliud est eximere Ecclesiam, aliud eximere Canonicos Ecclesiae. Non ergo Canonici repraesentant ecclesiam. Verum responderi potest ex sententia Franchi, ubi nu. 5. textum illum loqui de exemptione concessa Canonicis a iurisdictione episcopi. Quae sane exemptio odiosa est, ex quo minuit ipsius episcopi auctoritatem, & facultatem: & propterea stricte interpretatur. Diuersum est in legato, quod hoc in casu est fauorabile, & late interpretandum. Nam cum consistat de voluntate testatoris, qui vult omnino legare, & agatur solum de interpretando eius voluntate, qui legare voluerit, an ipsimet Canonicis, vel Ecclesia, fauorabilior erit interpretatio, si dicemus, voluisse legare ecclesiam. Tercio itaque loco melius hanc sententiam probat ratio, quod tunc demum dicitur legari contemplatione ecclesiae, vt & ciuitati, quando legatur ijs, qui ecclesiam, vel ciuitatem repraesentant, quae admodum supra in praesumptione ab hac secunda de summo, declarando d. §. de reb. dub. Atque nostro in casu Canonici non repraesentant ecclesiam, sicuti ciues repraesentant, seu constituereduntur ipsam ciuitatem, vt diximus in praedicta praesumptio. Na Canonici sunt pars tantum ecclesiae, non totum: Non sunt ipsius ecclesiae administratores, sed eius Praelatus, hoc est Episcopus, & vacante sede ipsi Canonici, c. 2. ubi Dicitur ne sede vacante.

Non ergo dicit potest legatum contemplatione ecclesiae, vt ei acquiratur, quod legatum fuit Canonicis, sed ipsimet Canonicis legatum praesumitur.

Declaratur primo hic casus, vt locum non habeat, t quando legatum fuit Canonicis, & clericis, inter quos comprehensum essent administratores: Nam tunc contemplatione ecclesiae legatum praesumitur, ita Soc. in d. l. 2. in fin. *versus* *primus*, quando ff. de reb. dub. adducitur ratione text. l. annus, ff. de annis leg. Hac ratione

idem dicemus, quando Canonici ipsi soli essent ecclesiae administratores, sicut contingit sede ipsa vacante, vt diximus supra.

Declaratur secundo, vt non procedat, t quando in legato expressa fuisse causa, quae respiceret ipsam ecclesiam. Nam tunc ecclesiae contemplatione legatum praesumitur, ita Soc. in d. l. 2. annus. 12. in fin. motu auditoris at Barb. in d. §. Tufulanus. in fin. Et considerant, quae scripti in praecedenti praesumptione, in prima declaratione primi casus.

Quintus est casus, t quando legatum factum fuit Canonicis, & ambigitur, an praesumatur factum contemplatione capituli, vel singularium personarum ipsorum Canoniconum. Est enim valde vtile hoc scire: etiam ipsorum inter se inter reliquum Canonice, vt singulis, & relicti vt capitulo. Nam legatum factum Canonicis, vt singulis, ex aequo inter ipsos Canonicos diuiditur, nulla habita ratione qualitatibus maioris vnius quam alterius. Relictum vero collegio, seu capitulo Canoniconum diuiditur, sicut solent diuidi alia bona ipsius capituli, vt scilicet plus vni Canoniconum, quam alteri debetur, respectu ordinis facri, antiquitatis, aetate rursus qualitatibus cuiusque: ex statuti ipsius ecclesiae considerande, vt ad contradi. Dicitur in d. c. sequi, in fin. Et testatur post. Imol. ibid. Et etiam vtilis hac inuestigatio, si relicti est collegio, seu capitulo tanquam vniuersitati, renouati Canonici portionem consequuntur: cum semper sit eadem vniuersitas, in eadem, *proportione*, ff. de ind. & dixi supra in praesumptio. ab hac secunda. Non ita quando legatum est, vt singulis. Nam tunc debetur solummodo illi Canonico, qui exstant tempore conditi testamenti, quos testator respexisse dicitur, ita (testatur) dicitur valent Socinus in d. l. 2. num. 13. ff. de reb. dubis. Hoc itaque in casu Socinus in d. l. 2. num. 13. post Henricum Boic in c. nos quidem, de testam. subdistinguit tres alios casus, quorum primus est, quando praesumitur merita collegii, seu capituli. Hoc casu praesumitur legatum contemplatione ipsius capituli, & propterea ei acquiritur. Secundus est casus, quando e contra praesumitur merita singularum Canoniconum, vel quia sunt omnes coniuncti affinitate, vel amicitia, & tunc praesumitur eorum contemplatione relicti. Tertius est casus, quando verum suus in dubio. Hoc in casu sunt opiniones. Nam Socinus in d. l. 2. num. 13. in fin. post Cynum in l. c. de sacrosancti ecclesiae & Henricum Boic in c. nos quidem. scripsit cenferi legatum Canonici, vt singulis. His accedunt Barbatia, & Felinus, quos statim refutam, & idem sentit Ant. Burgos in repet. c. cum omnes, num. 325. de consuet. Confert quod respondit de Reus in consuet. 10. cum dixit, legatum factum fratribus talis monasterij cenferi factum, vt singulis, non autem vt conuentui, & monasterio. Altera fuit opinio eorum, qui scripserunt cenferi legatum, vt capitulo, atque ita vniuersitati, ita Cardinalis Zabarella in d. c. sequi, quass. 10. de testam. & videtur abbas & Barbatia, vt eo loci refert Dulaum in fin. qui eisdem opinionem commemorat Felinum & auditor, num. 24. de praescript. sed vtriusque in d. c. sequi, colum. 21. num. 23. *versus* si vero nullum istorum probant praecedentem opinionem, quem fide etiam intulit, & secutus est Felinus in d. c. auditor, nu. 24. *versus* secundum & opposito. Et praecedens opinio est magis recepta a Doctores. Quae forte ob tantorum patrum auctoritatem in foro seruaretur, etiam apud me non crearet dubitatione ob textum illum l. pater. §. Tufulanus, de leg. 3. quem considerauimus supra in quarto casu.

PRÆSVPT. CXIII.

Ecclesiae legatum, cuius Ecclesiae causa, ac fauore relicti praesumatur.

SVMARIA.

- 1 Legatum simpliciter factum Ecclesiae, cuius Ecclesiae contemplatione relicti praesumatur. Quod Ecclesia parochialis relicti praesumitur, nu. 2.
- 2 Intellectus l. qui conditio, ff. de iuris, ff. de cond. & demogr.
- 3 Ecclesia appellatio de cathedrali intelligitur.
- 4 Legatum factum Ecclesiae alioquin sumit, quo non reperitur in ciuitate, praesumitur debet Ecclesiae cathedrali.
- 5 Legatum factum Ecclesiae parochiali, cuius ecclesia debeat, si testator diu habuit parochiales, vnum tempore conditi testamenti, alterum tempore mortis sui.
- 6 Testator si in suo testamento vocat agnatum, & vnum reperitur agnatum tempore conditi testamenti, & reperitur etiam alter tempore mortis ipsius testatoris, censetur vocatus ille, qui exstat tempore testamenti.

PRÆSUMPT. CXV.

Legatum ad pias causas, quando factum præsumatur.

SUMMARI.

- 1 Legatum, an & quando præsumatur factum ad pias causas.
- 2 Legatum præsumitur factum, vel ex qualitate persone cui factum est, vel ob causam, ob quam est relictum.
- 3 Legatum factum Ecclesie, vel monasterio dicitur ad pias causas.
- 4 Idem quando est factum hospitali, num. 4. nam hospitale dicitur locum pium.
- 5 Fratres et monachos dicitur loca pia, & legatum eis factum dicitur ad pias causas.
- 6 Legatum factum pauperi, & inopi dicitur ad pias causas, & pia causa privilegia consequitur.
- 7 Idem quando est factum diviti, quem testator credebat esse pauperem, num. 7. debet tamen multorum consilio sibi ausari & præstari loco pio, ibid.
- 8 Legatum factum nobili, qui est multa habet bona, non tamen tot possidet, quot conveniunt qualitatibus & conditionibus sue persone, confertur ad piam causam.
- 9 Legatum relictum pauperi, sanguine continuo non præsumitur ad piam causam, & ob pauperem factum, sed ob sanguinis affectionem.
- 10 Legatum factum viduo populo, & alijs miserabilibus personis præsumitur pium.
- 11 Populi commemorantur inter miseres personas, quando sunt pauperes & orphanæ.
- 12 Legatum factum pro anima dicitur pium.
- 13 Idem quando est factum pro relesione, & captivorum, num. 13.
- 14 Alimentorum causa, dicitur causa pia, & ideo legatum alimentorum dicitur pium.
- 15 Intelligendo alimenta relicta fuerint pauperi, secus si diviti, sum. 15.
- 16 Legatum causa doti dicitur pium si pauperi est relictum.
- 17 Dos & alimentum aequiparantur, & a pari procedunt.
- 18 Legatum factum pro imagine Salvatoris nostri, vel Sancti facienda, aut pingenda, dicitur pium.
- 19 Imaginum usus pium, & illis ferri non nomen enim, cuius est imago, & inter facta res, & reliquia haberi debent.
- 20 Legatum factum causa studij sacre Theologie, dicitur ad piam causam, & quod de alijs studijs.
- 21 Legatum libertatis, vel libertatis consequendæ causa factum præsumitur ad piam causam.
- 22 Servus præsumitur relicta libertas, etiam quod verba testatoris sint dubia, etiam tamen comprehendere eum libertatem.
- 23 Legatum pro patrie fortificatione, pro erectione murorum, & huiusmodi dicitur pium.
- 24 Legatum ob publicam utilitatem dicitur ad piam causam.
- 25 Idem si est factum ad constructionem monumentorum, num. 25.
- 26 Legatum meretrici, ut ad frugem meliorem vita redeat, præsumitur ad piam causam.
- 27 Secus si legatur legavit propria concubina, quam tempore testamenti in domo retinebat, num. 27.
- 28 Legatum pro incerto, & male ablatum præsumitur ad piam causam.
- 29 Legatum factum ab infirmo pro oblatione, quam vult fieri in Ecclesia dicitur ad piam causam.

RESPONDET hic locus satis opportunus, vt explicemus, quando legatum præsumatur ad pias causas factum: Quia de re copiose addo differuit pro more And. Tyrac. in proemio tract. de primogeniis pia causa, vt pauca admodum superline dicendum. Illius tamen traditionem, & ordinem in multis locis nonnulla adiungam.

1 Et primum quidem dicimus, legatum præsumi pium, vel ex qualitate persone, cui factum est, vel ob causam, ob quam est relictum. Ex qualitate persone legatarij præsumi factum legatum ad pias causas, scripserunt gloss. in l. ex duobus. §. vi. ff. de negot. gesti. Ang. in l. cum §. si in animis ff. de tran. act. Alber. in l. nulli, in 2. c. de test. op. & cler. Barba. in c. reletum, in l. secunda, num. 73. de testam. Idem dicimus, legatum pium præsumi ex qualitate causæ, ob quam te-

stator legavit. Commemorabimus hic exempla tam respectu personarum, quam causarum.

Primum exemplum persone est, vt quando relinquatur Ecclesie, vel monasterio. Hoc enim legatum præsumitur, atque dicitur ad piam causam, & vltim. ita Tyrac. in dicto tract. de primogeniis pia causa, in proem. colum. 1. vers. primum igitur post Specul. Bald. & Rom. quos commemorat Idem est inquit Tyrac. quando legatum est factum monacho, si inuito pietatis relictum est.

Secundum exemplum est, vt quando factum est legatum hospitali. Nam & hoc dicitur ad pias causas relictum cum hospitali sit pius locus, sicuti explicat And. inquit in d. præfatione, col. 2. vers. item relictum, qui multorum auctoritatem comprobatur, & declarat, quando hospitali dicitur piam locum, & quando non.

Tertium exemplum est, vt quando legatum est factum fratribus. Nam & hæc dicuntur loca pia, ita vltim. episcopus multos recessus Tyrac. in dicto præfatione, col. 4. vers. item relictum & determinatum. Qui tamen subiungit, multos diffinitive negantes esse loca pia. Distinguemus hic est, vt diximus, & declaravi in comment. de rebus cop. possessione, in remedio 15. quasi 3. Non repeto, quæ facile illo in loco legi possunt.

Quartum exemplum assertur, vt quando relictum est pauperi, & inopi. Hoc sane legatum præsumitur ob piam causam factum, & propter hæc pia causa privilegia consequitur, ita Bald. in anch. sum. inter. nu. 1. c. ad leg. Falc. & ibid. Rom. nu. 3. & alius plures ceteri Tyrac. in tract. de prim. pia causa, in præf. col. 3. vers. item relicta pauperibus.

Extenditur primo, vt locum habeat etiam vt quando legatum est factum diviti, qui testator credebat esse pauperem. Nam adhuc quod ipsam testatoris mentem, & animum, legatum dicitur pium. Ita tradunt Bald. & Bald. in l. c. de sacro sac. eccles. quos refert Tyrac. in d. tract. de primogeniis pia causa, in præf. col. 3. vers. & hoc addo procedit. Qui quidem affirmant, legatum hoc auferri ab ipso legatario, & pio loco præstari debere.

Extenditur secundo, vt locum habeat etiam in nobili, qui & si multa habet bona, non tamen tot possidet, quot conveniunt qualitatibus & conditionibus sue persone. Nam cum adhuc hic pauper dici debeat, sicuti scripsi in lib. 2. de arbit. ad casu 63. num. 2. & ob id est legatum confertur ad causam piam relictum, ita tradit Tyrac. in præf. loco, vers. intellige secundo, vltimate Bart. Barba. Capella, & C. præ. quos refert Idem Tyrac. in tract. de Nobilitate, cap. 20. num. 148.

Declaratur primo, vt locum non habeat, quando relictum fuit pauperi sanguine coniuncto. Nam tunc legatum non præsumitur ob pauperem factum, sed ob sanguinis affectionem, & consequenter non confertur pium, ita gloss. in l. illud, in verb. alia. C. de sacro sac. eccles. Bald. in auctor. sum. inter. nu. 3. ad leg. Falcid. & ibidem Roman. num. 3. Decius in conf. 123. colum. vii. & alius plures commemorat Tyrac. in dicto tract. de primogeniis pia causa, in præf. col. 3. vers. Quod tamen intelligendum est. Illo accedunt Aliat. in respon. 345. Legatum factum, num. 3. secundum inopiam personam antiquam Legatum & Caput in conf. 216. nu. 23. lib. 2.

Et consequenter quæ scripimus supra in præf. 211. in primo casu cum diximus, legatum factum Prælo Ecclesie sanguine coniuncto non præsumi factum contemplatione ecclesie, sed ob sanguinis affectionem. Et prædicti moti sunt text. l. tutor. §. quæ tutoribus, ff. de excus. tutor. & c. requiritur, de testam. de quorum sensu differuimus supra. Hæc tamen declaratio intelligitur, nisi aliis legatum non valeret? Nam tunc præsumitur relictum favore pie causæ, ita Tyrac. in loco prædicto motu bis, quæ in simili scripserat Bald. Fulg. & Lajus in l. si tibi decem, §. si pascis, ff. de pascis, & Dual. & Comen. in l. quod dicitur, ff. de verb. oblig.

Quintum exemplum est, vt quando legatum est factum viduis, pupillis, & alijs miserabilibus personis. Hoc etiā calu præsumitur legatum ad pias causas & vltim. ita Tyrac. in d. tract. de prim. pia causa, in proemio, col. 1. vers. item relicta viduis, post Specul. Baldum, Petrum Perusinum, & Aret. quos commemorat, & ibidem declarat pupillos vt commemorat inter personas miserabiles, quod sunt pauperes, & orphanæ. Ceterum cum de his plura scripserim in comment. de arbit. ad lib. 2. casu 66. non est diutius hic immorandum.

Sextum est exemplum, vt quando legatum est factum pro anima. Hæc enim causa significat legatum esse ad piam causam, & vltim. ita Tyrac. in dicto præf. col. 6. vers. item legatum pro anima, qui quædamque auctoritates recessit. Et hoc quidem exemplum locum habet secundum Tyrac. etiam, quando relinquatur consanguineo, vel amico pauperi, sed hoc vero si diviti, qui tunc præsumeretur potius factum affectione sanguinis & amicitie, admodum

legata sed conferbat legatum in tempus, quo res sua esse desinebat, ut in 8.

9 Legatum rei alienae non valet, quando res est ipsius legatarii, nec debet estimari in iudicio, ut in 11.

10 Res sua amplius effici non potest.

11 Insuper in hereditate aliena scienter facta à testatore non valet, nec debet estimari.

12 Res aliena si sit legata, quando testator ignorat esse alienam, sed propriam esse credebat, non debetur, nec etiam cum alimato.

13 Testatoris difficultas legum res alienam quando heredes eas emere, & legatarii praestare, quoque res proprias.

14 Legatum rei alienae factum communi persona valet, etiam si testator ignoravit rem alterius esse: sed si placuit esse suam aliqua ex causa, ut in 17.

15 Legatum rei suppositi a fideicommissio, quod legatus extare ignorabat, valet.

16 Legatum rei alienae uxori factum valet, etiam si testator ignorabat rem esse alterius, est enim in saevius abile dictum legatum, sicut communi per sonae factum.

Idem si factum sit valde familiaris, & amico, qui dicit in iuribus ipsi testatoris, ut in 19.

Idem quando testator distulit rem legavit praesente, & sciente dominum, ut in 20.

21 Involuntarius venditor, l. si quis, ff. quibus modis pign. vel hypoth. soluitur.

22 Res aliena si sit legata praesente, & consentiente domino ipsius rei, hic consensio parit ad usus dominum exceptionem tantummodo rei legata non autem alienationem.

23 Testator legatus rem alienam credens esse suam non praesumitur velle gravare heredem cum emere, & legatarii praestare.

24 Testator legatus rem alienam ignorans esse alterius filio pro legitima, valet legatum.

25 Testamentum propter errorem filij redditur nullum, & praesumitur testator velle suam dispositionem valere.

26 Testator si legatus ignorans rem alterius, quam praestabat, finita praescriptione ipso testatore superfluo, valet legatum.

Idem quando res legata est aliena, sed est testator pro aliquo credendo obligata, & sic in aliquo in ea habet, ut in 27.

Idem quando res ipsa legata erat naturali obligatione debita ipsi legatario, ut in 28.

29 Legatum rei alienae valet favore libertatis, si ignorabat testator eam esse alienam.

Idem favore pro causa, ut in 30.

31 Argumentum de legato libertatis ad legatum pro causa, valet.

32 Testator legatus rem alienam, nunquam praesumatur sciuisse, vel ignorasse eam esse alterius, ut in 33.

33 Legatarius asserens testatorem sciuisse rem esse legatam alienam esse probare id debet.

34 Praesumptio rei pro probandi omni in adversum.

35 Ignorantia praesumitur, ubi scientia non probatur.

36 Testator si legatus fundum alienum, praesumitur sciuisse dictum fundum alienum fuisse.

37 Dominium arguitur ex possessione de praesenti, quando de ipso dominio recitenter disposuit.

38 Testator, qui legatus fundum alienum, praesumitur scienter legasse, quando dictum fundum non est descriptus in officio inter bona ipsius testatoris.

Idem quando ignorat testator conduxisse dictum fundum ab ipso possessore, & domino, ut in 39.

39 Testator praesumitur vendidisse fundum legatum esse suum, quando tempore testamenti ab ipso possidebat, & possessio erat antiqua.

40 Res aliena legata, quando valet legatum, haec tenetur praestare estimationem, si rem ipsam redimere, & praestare non potest.

Quae estimatio boni viri arbitrio consideranda est, ut in 42.

1 **D**ISSIMULAVI nunc de reali aliena testatore legata, in illa, vel eius affirmatio ab praesumptum testatoris mentem, & voluntatem praestanda sit? Hac de dispositione scripserunt multa post alios Iam in l. cum alienam, c. de legat. & Mantica in notis ad l. de condictio in ultimam voluntatem, l. de leg. 2. g. Ego vero respondendo Iasonis vestigia, distinguo quae constituto duos casus, quorum modum duas constituit regulas ipse Iason in d. l. cum alienam, num. 1. & num. 4.

2 Primus est casus, si quando testator sciebat rem alienam esse, Hoc casu legatum valet: cum testator potuerit, & voluisse praestare

matiam illam legare, Iam alienam, c. de legat. & §. non solum in Iustit. de legat. Hunc casum passim omnes adducunt.

Extenditur primo, si ut locum habeat hic casus etiam si testator ipse sciens rem alienam esse, dixit, lego fundum illum meum. Hoc casu etiam valet legatum, ita gloss. in l. super, in v. b. conditionem, de leg. 1. Comen. in l. rem electionem, §. vlt. de leg. 1. & ibid. Alex. num. 4. Iam in 8. & cum num. 4. Idem Iam in d. l. cum alienam, num. 2. C. de legat. Et adducti sunt omnes ex text. d. l. super.

Extenditur secundo, si ut locum habeat hic casus etiam si res haec aliena erat alteri obligata. Hoc quoque casu, si testator sciebat utrumque, & eam legavit, adhuc valet legatum, & haec tenetur cum luere, & à domino emere, & praestare, ita Iason in d. l. cum alienam, num. 2. vers. secundum amplius. Et sententia Bart. in l. si tibi bona, in prim. num. 2. de leg. 1. & ibid. Iam num. 5. qui eundem sententiam recipit Comen. Anb. & Imolan.

Extenditur tertio, si ut locum habeat etiam in re furtiva. Nam adhuc valet legatum factum à testatore sciente, ita Iason in d. l. cum alienam, num. 2. vers. tertio amplius. Et sententia Baldi in d. l. c. de v. cap. pro eo pr. qui dixit valet eum estimatio praestari possit, si redimi non poterit à vero domino.

Extenditur quarto, si ut locum habeat etiam quando res ipsa legata est ipsius legatarii, sed revocabilis: & quippe qui tenetur c. alteri restituere, eveniente aliqua conditione, ita Iason in d. l. cum alienam, num. 2. vers. quarto amplius. Et secundum Iam probat non quocumque §. 1. in d. glo. 2. de leg. 1.

Extenditur quinto, si ut locum habeat hic casus etiam, quando res erat propria testatoris, sed tempore testamenti reperitur apud hostes, atque ita tanquam aliena censetur. Hoc etiam casu valet legatum. Et propterea haec tenetur cum redimere, si fieri potest, & si non potest, estimationem praestare, ita ipsi Iason in d. l. cum alienam, l. id quod est, num. 2. de leg. 1. & ibid. Soc. num. 3. & cum c. quare d. §. si quis ita, ff. de adim. leg.

Extenditur sexto, si ut locum habeat etiam quando testator tempore conditi testamenti erat dominus rei legata, sed conferebat legatum in tempus, quo res sua esse desinebat. Hoc etiam casu legatum valet & scripserunt Alex. in d. l. cum alienam, in §. c. de leg. & ibidem Iam, num. 3. vers. secundum lumen, qui rei scilicet cōtrariam opinionem Ang. Et accedit Decianus in cons. 37, num. 22 lib. 1. Et secundum eos probant l. Stichus servus, ff. de manumiss. testam. & tex. l. 3. §. si quis ita, ff. de adim. leg.

Declaratur primo hic casus, si ut locum non habeat, quando res est legatarii. Hoc sane casu, & si quod ad testatorem dicitur res alienatam cum non sit terrij, sed ipsius legatarii legatum ipsum inutile esse, nec debetur estimatio, ita declarat Iam in d. l. cum alienam, num. 3. C. de leg. post Bald. in l. proprias, c. eod. Quae enim declaratio manifeste probatur in d. l. proprias, & in §. sed in re, in Instit. de legat.

Est ratio, quia si res mea amplius mea effici non potest, §. si ita, in Instit. de actio.

Hac tamen declaratio intelligitur, nisi res legatarii est legatum sub conditione, si sua esse desierit, l. cetera §. si sit legat. Et rursum, quando testator ius aliquod in ea habere. Nam tunc illud legale testatorem praesumitur. Idem quando res haec legatarii est alteri pignorat: Nam & tunc valet legatum, & haec tenetur eam redimere, & legatario praestare, l. si tibi, in prim. de leg. 1. Nam declarationes connumerantur Iam in d. l. §. oporiet, num. 2. C. de legat.

Declaratur secundo, si ut locum non habeat hic casus in hereditate aliena, in qua non valet institutio scienter facta à testatore, ita Bald. in l. vltim. num. 17, cum 18. oppo. C. de hered. inst. qui sententia sunt Iam in d. l. cum alienam, num. 3. vers. tertio lumen. C. de legat. Curtianus in cons. 30, num. 6. & de eadem facti specie respondent Socius in cons. 74, num. 2. vers. tertio respondens, l. 1. Baldus secundus Socinus & subiunxit, habere locum etiam respectu rei alienae receptae in hereditate propria à testatore relicta: id quod non admittit Curtius praecitato in loco. Et Socin. repugnat responsum Rui. in cons. 45, num. 12. vers. nec est stat, lib. 1.

Secundus est casus, si quando testator legavit rem alienam, quod ignorabat esse alterius, sed propriam esse credebat. Hoc casu, res legata, nec eius estimatio debetur, ita probant d. l. cum alienam, C. de legat. & §. non solum, vers. quod autem in Inst. de legat.

Erat ratio quidem est, quia si testator sciisset rem alienam esse, eam forte non legale cum testator difficultis testatores legent res alienas graundo haeredes eas emere, & legatarii praestare, quam res proprias, l. vltim. ex familia §. si rem, de leg. 2. Et rationem hanc probant Doct. in d. l. cum alienam, ibi Iason num. 4.

Decla.

qua dilectum, ignorantiam praesumi, ubi scientia non probatur, & ignorantia, de reg. iur. in 6.

Tertia fuit opinio effusivantiatum, hoc totum relinquit iudicis arbitrio qui pro sui facultate arbitrari debet, an praesumi debeat testatorem fictitile, vel ignorare. Ita sane incola in l. si domus, §. ad leg. & Dida. in c. filium, nu. 1. in fin. de test. ut haec opinio in illi magis probatur. Nam cum hoc pendat a conjecturis, dicendum est, etiam quod iudicis arbitrio, ut scripsit libro 2. de arbit. iudicium.

Prudens autem iudex considerabit primum hic agi non de qua ritare, sed de specie legata, sicuti non solum ex Doctorum traditionibus, sed ex ipsi legib' colligitur. Deinde distinguet atque considerabit duos Casus.

36. Primum quorum est, quando f species ipsa est immobilis reputanda. Et hic quidem non possidetur a testatore, sed ab ipso vero fundi domino. Hoc sane casu praesumptio est, testatorem fictitile fundum esse alienum. Ita scripsit Gulielmus Mayerius in l. quod factum, nu. 2. de reg. iur. Est ratio, quia ex possessione f de praesenti arguitur dominium, quando de ipso domino incidit (ut in casu nostro) disputatur; sicuti docuit Bar. in l. quidem in fin. nu. 4. et 2. c. si de iud. in fin. & de iure iur. lib. 6. praesumpt. in secundo casu. Cum ergo constat alium quidem testatorem possidere, credendum est, testatorem fictitile seu exilimasse illum esse dominum.

- Et hic quidem casus multo magis procedit, quando concurrunt alia conjectura, ut si in ciuitate exstaret catastra, seu libri aestimi, in quibus descripta sunt f ciuitatis bona immobilia. Inter bona testatoris si fundus ille non est descriptus, sed reperitur inter bona possessoris. Hae sane conjectura multo magis arguit, testatorem fictitile fundum esse illius. Ita respondit Alex. in conf. 95. lib. 3. post Bar. in Auth. sed cum testator, nu. 6. c. ad l. Falcid. 2. et f alia virges conjectura, quando ipsemet testator condixisset in iudum illum ab ipso possessoris; sicuti conuenit autem hoc considerat Alex. in de praesentibus. Et idem est dicendum de re aliqua mobili: sicuti scripsit Bar. in d. Auth. sed cum testator, nu. 6. Porro legatarius, qui ad legatum agat, probare quidem debet, testatorem fictitile fundum hunc esse alienum in iura 2. §. non solum; hanc probationem facit, allegando, testatorem non possidisse, sed ipsam rei dominum: & in eius catalogo descriptum esse.

40. Secundus est casus, quando f species haec immobilis, reputanda fundus possidebatur tempore testamenti ab ipso testatore, & possessionem antea quae. Hoc casu praesumitur testatorem crediticium esse iurum propriam. Ita Mayerius in d. l. quod factum, nu. 2. Et tamen magis firma est et descripta in iure catalogo antiquo: sicuti scripsit Bar. in d. Auth. sed cum testator, nu. 5. & apertius in d. l. cum aliena, nu. 3. C. de legato, ubi Baldus in l. c. sol. c. si de non poss. fuerit appellata. Et idem dicendum est, quando possessor est ecclesiae & titulo caret, ut quia testator iste successit in hereditate alicuius, in qua reperit hunc fundum. Ita Bar. in d. l. cum aliena, nu. 11. in fin. si autem ipsemet testator acquisiuit, praesumeretur, eum crediticium esse iuri propriam. Ita scripsit Bar. in d. Auth. sed cum testator, nu. 3. Et idem dicendum est, in specie mobili putat, scilicet, equo & similibus, ubi supra.

41. Est etiam hic in disceptatione f observandum, illis in casibus, in quibus valet legatum rei alienae, haredem tamen praestare glitum, si rem ipsam redimere & praestare non potest: sicuti possunt aduocant omnes in d. l. cum aliena.

Porro aestimatio f arbitrio boni viri considerata est. Non enim immenium illud probatur, quod dominus rei eam vendere voluit; praestari debet, l. si domus, §. in praesentibus, immenium praetium, de leg. 1. et l. qui concubum, §. vi. de leg. 3.

PRAESUMPTIO CXVII

Re haereditis a testatore legata, an & quando legatario res ipsa debeatur, vel saltem ipsius rei aestimatio.

SYMMARIA

1. Haereditas eadem personarum testatore reputatur, non est tamen propria, nec eius bona sunt vere ipsius testatoris.
2. Testator non quilibet possit legare rem sui heredi, ut propriam.
3. Legatum rei propria testatoris, quod differat a legato rei heredi.

4. Legatum rei heredi siue scienter siue ignoranter sit factum, valet. Idem de iure canonico, nu. 1. Idem si testator in dote eius aliquod habeat, nu. 6.
Idem quando testator legauit rem, quam ex fideicommissio maiorem tenebatur restituere ipsi sui heredi, nu. 7.
5. Legatum non valet in re heredi, quando ipse haereditas habet ad testamentum modo suo pignori vel seruicium in d. re legata, Idem in re filij heredi in pignori in soluta legitima nu. 9.
Idem quando testator legauit bona, quae certo in loco habent, & inter ea aliqua extant bona sui heredi, nu. 10.

EXPLICEMUS nunc, an f & quando res non omnino propria testatoris, nec omnino aliena legatur: sicuti quando testator legauit rem ipsi sui heredi, qui & si eadem persona cum ipso testatore reputatur, ut in Auth. de iur. iur. in 6. non praesumitur, in prin. Non tamen est proprie eadem personae nec quia bona sunt vere ipsius testatoris. Hacin re f constituitur est regulatorem, ita posse legare rem sui heredi, ut propriam. Non enim quod ad legatam validitatem differentia est inter rem heredis & legatarii, in omni ex familia, §. si rem, de leg. 2. ubi glo. & Bart. §. de iur. iur. in l. cum aliena, nu. 10. C. de leg. 1. in l. 2. num. 250. C. de iure emphy. Dec. in conf. 18. in fin. & Dida. in fin. nu. 3. de testat. & alij, quos infra commemorabimus.

Differet tamen legatum rei propriae testatoris a legato rei heredis: quia dominium rei testatoris transit recta via in legatarium, à Titio ff. de iur. dominio vero rei heredis non transit scripto glo. in l. Papia ff. de test. & sicuti possit Alex. in l. si heredi, col. 2. de leg. 1. lafon in d. l. cum aliena, nu. 10. C. de leg. & Phanicum de iur. iur. par. 7. nu. 25. idem dicit de Ecclesiis legatariis, & lae Petrus Peralta in l. in vno ex familia, §. si rem, nu. 6. de leg. 1.

Extenditur primum haec regula vt f locum habeat siue scienter, siue ignoranter testator legauit. Nam adhuc valet legatum: cum praesumptio sit, testatorem ipsum voluisse omnino legare, d. §. si rem, & annotatus in l. in d. l. cum aliena, nu. 10. Dida. in d. l. cum, nu. 1. Peralta in l. heredi meum, nu. 26. de leg. 2. & ante Paul. in l. heredi, nu. 1. C. de iur. iur. in l. cum, nu. 23. & in conf. 68. nu. 20. lib. 4. Alex. in respon. 123. nu. 10. & Huero Gabr. in conf. 132. nu. 63. lib. 1.

Extenditur secundum, vt f habeat locum etiam de iure canonico: Nam & eo iure sine controversia valet legatum rei ipsius heredis: sicuti scripsit Dida. in d. l. filius, nu. 3. post Innocentium in d. l. lafonem in l. heredi. C. de iur. iur.

Extenditur tertio, vt f locum habeat etiam quando testator legauit rem heredi, in qua ius aliquod habeat & ipse testator. Nam & hoc in casu praesumitur testatorem voluisse legare non solum suum, quod in ea habet, sed etiam ipsius sui heredis. Ita tradunt Bar. in l. cum filius, §. dominus, de leg. 2. Roman. sing. 63. in Auth. & incola in d. §. filius, de testat. ubi Dida. in nome. 3. versus quoniam & testator, qui refert Corneum in conf. 3. nu. 6. lib. 2. est etiam legatum in l. seru. electione §. vltim. nu. 13. de legat. 1. attulit em est communem opinionem. Et ibidem Ruinus nome. 25. secutus est, & idem in conf. 74. num. 4. lib. 2. ubi dixit, ab hac conuenit non esse: testatorem consulendo & iudicando. Hanc etiam probant Paul. in d. l. heredi, nu. 1. in fin. C. de iur. iur. Crau. in conf. 133. nu. 4. Natta in conf. 10. num. 6. lib. 1. & Rolan. in conf. 71. nu. 28. lib. 2.

Extenditur quarto, vt f locum habeat etiam quando testator legauit rem, quam ex fideicommissio maiorem tenebatur restituere ipsi sui heredi. Nam & eam legare potuit, l. filius, §. cum pater, de legat. 1. & respondit Paulus & Socinus in l. quoniam probum in conf. 39. num. 62. lib. 1. & idem scripsit Dida. in d. l. filius, nu. 3. §. si & Bellum in conf. 9. num. 1. Alex. in respon. 621. num. 2. & Aluati in conf. 73. num. 1. Quando vero dicatur testator voluisse graue suum hunc haereditatem restituere etiam fideicommissi, dicitur in d. l. in praesumptio, 197. nu. 14.

Et confirmatur traditione eorum, qui scripserunt, testatorem potuisse alienare bona fideicommissi alieque restituendo ipsi heredi: & ob id haereditatem ipsam non possessionem in illam rebus care: Ita sane consueuerunt Romanus, Alex. & Ruin. quos commemoramus, & sicutum suum in d. conf. 39. num. 60. quoniam loci num. 66. idem esse dicit, quando testator alienasset rem feudalem, quod ipse testator mortuo deuoluebatur ad haereditatem. Et in specie nostra de feudali primogenito restituenda sicut sententia Rodericus Suarez in l. quoniam in prioribus, in 7. ampliat C. de iust. testam. & Dida. in d. l. cum, nu. 3. subiunxit tamen Dida. & Socinus, affestationem tantum rei supposita restitutioni deberi pro primogenitura vel maiortu, si res ipsa praestari non potest. Quam traditionem relictis fortis dicitur.

nind esse, eam legauit. Hoc casu re ipsa euicta, haeres tenetur erga legatarium de euictione. Ita Bart. in d. l. si domus. §. de euictione, nu. 3. *versum* *tercium membrum* est post glossam ibi. Et secuti sunt Castr. ibidem, nu. 6. *versum* *tertium casu*, & lafon nu. 27. sic praeiudici intelligunt text. l. haeres rem alienam. C. de legat. Et ratio est, quia si haeres rem alienam scienter legatam tenetur redimere & legatario prestare, l. ha. inf. in d. §. qui sit domus de legat. & si haeres non tradit, eamque legatarij non facit, potest legatarius agere multo magis tenetur haeres post euictionem, legitime secutum.

11 Sextus est casus, quando testator scit quidem rem alienam esse, sed tamen illam aliquod & ipse in eam habet. Hoc sane casu secuta euictione pro eo iure alieno, hares non tenetur legatario de euictione ipso. Ita Bart. in d. §. de euictione, nu. 3. *versum* *tercium membrum*, & ibi. Quod intelligitur allegat. d. §. de euictione, in §. l. si serui euictione, in §. in eod. tit. de legat. i. Et Bart. secuti sunt Castr. in d. §. de euictione, nu. 6. *versum* *em procedunt predicta*. & lafon nu. 28. *versum* *limita* *duplitter*.

12 Est ratio, quia testator non dicitur legasse totam ipsam rem: sedius tantum quod in ea habebat, d. §. si de euictione, in §. l. si serui euictione. Sufficit ergo, quod legatarius retineat illi illud, quod testatoris erat, & si respectu iuris, quod in ea testator nō habebat, res fuit euicta, non tenetur haeres: quia testator non dicitur ius alienum legasse.

13 Septimus est casus, quando testator ignorans, vel errans rem alienam, eam legauit extraneo. Hoc casu haeres non tenetur de euictione, si res a legatario fuit euicta. Ita Bart. in d. l. si domus. §. de euictione, nu. 3. *versum* *quantum membrum*, quoniam secuti sunt Castr. ibidem nu. 6. *versum* *quartum casu*, & lafon nu. 30.

Huius casus est ratio, quia legatum hoc nō valet, l. cum alienam rem. *versum* *Quod si suum*. C. de legat. cum verba non referam.

14 Octauus est casus, quando testator ignorans, vel errans rem esse alienam, eam legauit coniuncte personae. Hoc casu scribit Bart. in d. §. de euictione, nu. 3. *versum* *quantum membrum*, & ibi. si legat. ad coniunctam personam haeredem tenetur de euictione. Et manifestius hoc affirmantur. Et ibi. ibidem nu. 6. *versum* *quartum casu*, & lafon nu. 30. idem sensu Bart. in d. l. cum pater. §. euictio, nu. 3. de leg. 2.

Est ratio, quia legatum valet, d. l. cum alienam rem ibi. [Quod si suam esse putauit, non aliter valet relictum, nisi proxima personae, vel uxori, vel alij tali personae datum sit; cui legaturus esset etiam si sciuisset rem alienam esse.]

15 Declaratur primò, vt locum non habeat in praegato facto vni haeredum. Nam tunc re euicta ab eo cui fuit praegato, alter non tenetur de euictione, l. cum pater. §. euictio, de legat. 2. vbi Bart. nu. 3.

Declaratur secundò hic casus, vt locum non habeat quando testator legauit rem alienam, quam suam esse putabat, aliqua ex causa nulla, vtpote, quam putabat esse suam ob emptionem a pupillo sine solennitate factam. Nam tunc non valet hoc legatum etiam factum coniuncte personae. Ita Bart. in d. §. de euictione, nu. 3. in §. qui, nu. 4. post glossam ibi, quoniam sequuntur eo nomen Doctoris, vt testatur ibidem Castr. nu. 7. *versum* *item fallit*. Et conferunt quo diximus supra in praesumpt. 115. in secundo casu in prima declaratione post Lyonen in d. l. cum pater. §. euictio, nu. 5.

17 Nec repugnat t. text. d. l. cum alienam rem. C. de leg. vbi valet legatum factum coniuncte personae, quando testator putabat rem esse suam; & tamen non erat sic errabat. Nam respondet Castr. & sententia Bart. ibidem d. l. cum alienam, loquendo quando testator putabat simpliciter & generaliter rem suam esse facta, verò quando credebat, esse suam ex certa aliqua causa, quae tamen nulla est, secundum glo. in d. §. si de euictione. Castr. ibidem sententia est lafon in d. l. cum alienam, nu. 5.

18 Declaratur tertio hic casus, vt locum non habeat, quando testator legauit rem alienam, quam suam esse putabat ex aliqua causa, quae tamen eius morte finiebat. Hoc etiam casu, inutile est legatum, et si coniuncte personae est factum; & consequenter haeres non tenetur de euictione. Afferri solent multa exempla quorum primum est, quando testator legauit rem emphyteuticam. Nam eius aestimatio non debetur. Ita declarat glo. & Bart. in d. §. de euictione, manifestè scriptum ibidem Castr. nu. 4. & secuti sunt Alex. in conf. 10. nu. 1. & ibi. lafon in conf. 3. nu. 2. lib. 2. item in conf. 4. nu. 1. lib. 1. & Didac. in §. si filius, nu. 4. de testam. Secundum exemplum est quando testator legauit rem feudalem fe mortuo reuerfiam ad dominum. Ita Alex. in d. conf. 9. nu. 1. & Socin. in conf. 7. nu. 19. & 20. lib. 1. Natta in conf. 302. nu. 33. lib. 3. & Roland. in conf. 7. nu. 7. lib. 2.

19 Tertium exemplum est, quando testator legauit rem, cuius vfum fructum tantummodo habebat. Nam dicitur reliquisse solum vfum, quod in ea habebat, l. Stichus. ff. de vfusu l. legat. & l. vltor parus. C. de legat. & consequenter haeres non tenetur de euictione secuta: sic scripserunt gloss. Bart. Castr. & Alex. in d. §. domus. §. de euictione, de legat. i. idem Alex. in conf. 9. nu. 15. *versum* *non obstat quod vltimo*, lib. 2. Cornue in conf. 32. colum. 1. lib. 1. lafon in §. cum alienam, col. 2. C. de leg. & Didac. §. filius, nu. 4. de testam.

Quartum exemplum esse potest, quando testator legauit rem suppositam fideicommissio & re restituendo; vt responderunt Belanus in conf. 9. nu. 5. & 18. in fine. & Natta in conf. 302. nu. 36. libro 3. & Rota Roma in decis. 621. nu. 1. in prima parte in nouissima edita.

Ceterum hæc declaratio eiusque exempla cessant, quando testator scienter rem ipsam se legauit. Nam tunc haeres tenetur de euictione cum eam prestare omnino teneatur: sicut in specie respondit Alex. in conf. 9. nu. 16. lib. 2. qui sic intellexit Imolam in l. vnum ex familia. §. sed est fundum, de legat. 2. qui aliqui ab alijs dissentire videntur, sic pariter declarat Comen. in l. quod in rerum §. 1. de leg. 1. & attingimus supra in praesumpt.

Ita pariter cessat hæc declaratio, quando testator reliquit rem, cuiusvis, morte sua erat reuerfura ad haeredem ad institutum. Nam tunc legatum debetur legatario, & haeres de euictione tenetur, sicut in specie respondit Corn. in conf. 8. nu. 4. lib. 2. & diximus in precedenti praesumpt.

Præterea intelligit, & declarat Ruin. in conf. 5. nu. 12. *versum* *ne obstat, quod lib. 1. non habere locum*, quando titulus vniuersali, nempe institutionis heredis relicta fuit res hæc, puta feudum, quod erat mortuo testatoris peritum. Quia de re non parum dubito, & à Ruino dissentire videtur Socin. in conf. 7. nu. 4. nu. 27. *versum* *tertio respondetur*, lib. 1. & accedat alie coniectura, quibus ab hac declaratione recedit Rota decis. 621.

Ita pariter cessat hæc declaratio, quando testator reliquit rem, cuiusvis, morte sua erat reuerfura ad haeredem ad institutum. Nam tunc legatum debetur legatario, & haeres de euictione tenetur, sicut in specie respondit Corn. in conf. 8. nu. 4. lib. 2. & diximus in precedenti praesumpt.

Præterea intelligit, & declarat Ruin. in conf. 5. nu. 12. *versum* *ne obstat, quod lib. 1. non habere locum*, quando titulus vniuersali, nempe institutionis heredis relicta fuit res hæc, puta feudum, quod erat mortuo testatoris peritum. Quia de re non parum dubito, & à Ruino dissentire videtur Socin. in conf. 7. nu. 4. nu. 27. *versum* *tertio respondetur*, lib. 1. & accedat alie coniectura, quibus ab hac declaratione recedit Rota decis. 621.

PRAESVMP. CXIX.

Aestimatio rei ecclesiasticae, vel feudalis, quæ præstari legatario non possunt, an & quando ex præsumpta testatoris voluntate solui debeat.

SUMMARI A.

- 1 Bone Ecclesie non possunt à testatore legari.
- 2 Et nunquid saltem eorum aestimatio sit præstanda ex præsumpta testatoris voluntate, nu. 2.
- 3 Legatum rei Ecclesie, quæ eiusmodi est: vt eius alienatio nullo modo permittatur a summo Pont. vel cum magna difficultate, non valet, & tamen quo ad aestimationem, l. item in legato rei Principis, nu. 4.
- 4 Legatum rei Ecclesie, quæ facile alienari potest, & facile impetratur consensu Pontificis, valet, & si ipsa redimi non potest, præstatur aestimatio.
- 5 Re feudali legata, quæ præstari non potest, nunquid debeat aestimatio ex præsumpta testatoris voluntate, quæ sicut tenet feudalem.
- 6 Feuda aliqua dicuntur hereditaria, aliqua ex pacto & prouidentia hereditaria sunt, quæ ad haeres bonorum transeunt, & sunt alienabilia quo ad successores feudis.
- 7 Feudum ex pacto & prouidentia transit ad successores sanguinis, & quare non possit legari à testatore: & an sit præstanda eius aestimatio, quando legatur, nu. 9.

ECCLESIAE bona legari à testatore non posse certum est, & filius, de testam. & ibidem Doct. & scribunt lafon in l. cum alienam, nu. 10. C. de legat. & alij, quos statim referam.

Ceterum dubitari solet, an saltem huius rei aestimatio præstanda sit ex præsumpta voluntate testatoris.

Hac de re sunt Doctorum opiniones. Vna fuit eorū, qui scripserunt, aestimationem præstendam esse. Ita sancti Hostiens. lo. Andr. Abb. & Barba. in §. filius, de testam. Castr. Ar. & Alex. in l. apud Iulianum. §. constat, de leg. 1. & ibidem lafon, nu. 4. testatur, hanc esse communem opinionem. Idem lafon in l. cum alienam, nu. 10. C. de legat. Corn. in conf. 32. nu. 8. lib. 1. Curt. in conf. 30. colum. 2. Didac. in d. §. 1.

d. d. l. i. m. c. i. in fin. & *Verandus* V. *Verandus* in *tr. ad. de successu* non pro-
gressu, l. b. 7. in d. l. g. 27. nu. 7.

Secunda fuit opinio extimantium, nec aſtimationem qui-
dem praſtari debere. Quam opinione fecerunt *Immoſius*, *Barro*, *An-*
thanasius, & *molatrus* d. c. filius, de testam. Bart. & *Alber.* in d. l. apud Iu-
lianum §. conſtat. d. b. in d. c. l. i. m. c. i. nu. 3. & d. l. b. 2. Caſtr. ſub par. con-
ſtat. & *Casim.* in d. l. c. i. m. c. i. nu. 3. & *Fortunio* Garcia in
tr. ad. de iur. iur. ſine ſtatute 12.

Tertia eſt opinio corum, qui niſi ſunt diſtinguere duos ca-
ſus, quos ego planius explico.

Primus eſt, quando res eſt eccleſie cuiusmodi eſt, vt eius aliena-
tio non permittatur ad Summo Pontifici, ſine cuius licentia nec
alia quidem immobilia alienari poſſunt: vel ſi permittit Ponti-
fex, magna cum difficultate concedit. Hoc ſane caſu ſicuti legatari-
ipſum non valet quo ad rei ipſius praſtationem: ita nec quo ad
aſtimationem. Ita tranſiit *Alex.* in *conf. g. nu. 14* & *nu. 17. verſ. &*
per hoc lib. 2. dum aſſert exemplum in reb. Eccleſie Romanæ, quæ
alienari nō poſſunt nec ſolent: ſic defendi hoc in caſu poteſt ſecun-
da opinio ſuprà commemorata. quæ probatur text. d. l. apud Iu-
lianum §. conſtat. i. b. i. legatum ¶ i. principis, quæ alienari nō po-
teſt, vel ſi poteſt, magna eſt difficultas cum conſequi nō valet, nec
quo ad aſtimationem. Et ſi illo in loco amot. erunt omnes, & præter illos
14 in l. l. ad. m. g. c. de collat. Soci. Sen. in l. Gallus §. nunc de lege, nu. 19.
ſ. de libe. & poſſib. & alios referet & ſequitur *Melchior* Palaez. in *tr. ad.*
de maiorat. q. vlt. m. m. 3. Et hic caſus non habet locum quando tes-
tator voluit omnino eam relinquere. Ita *Alex.* in d. *conf. g. nu. 14.*
verſ. præterea etiam poſſo, lib. 2.

Secundus eſt caſus, quando res eſt eccleſie cuiusmodi eſt, quæ
alienari facile ſolet & facile impetratur coſenſu Pontificis. Hoc
ſane caſu valet legatum, & ſi ipſa res redimi non poteſt, quippe
quia prælatus eſt eccleſie vendere cum reſcuer, vel in modico pre-
tio vult alienare, præſtanda eſt aſtimatione. Ita procedit prima illa
opinio communis. Hunc caſum in ſpecie aſſerunt *Alex.* in d. *conf. g.*
nu. 14 & *nu. 15. verſ. & per hoc lib. 2.* dum aſſert exemplum in reb. Eccle-
ſie inferioris.

Et probatur hic caſus, quia ex d. §. cōſtat, dicimus, quod quan-
do teſtator legauit rem Principi, quæ alienari conſuevit, vel fa-
cile a principe haberi poteſt; præſtanda eſt aſtimatione, ſi caſu hæ-
res eam habere nequeat. Et *tr. ad. l. i. m. d. §. conſtat, num. 13.*

Ex prædictis diſtincti etiam poteſt illa Doctorem grauis diſpu-
tatio, an legata re feudali, quæ præſtari non poteſt, debeatur
aſtimatione ex præſumpta voluntate teſtatoris, qui ſciebat rem eſſe
feudalem. Quæ quidē in diſceptatione ſunt opiniones. Vna fuit
eorum, quod dixerunt, legatum valere ſaltem quoad aſtimationem.
Ita *Spec. in rit. de locato §. nunc aliquis, nu. 133.* Bald. in c. 1. m. m. 3. de ſuc-
ceſſ. feudi, l. m. Fabri in §. non ſolum, in l. i. ſ. de legat. Aſſum. in c. 1. §. 6.
præterea d. uicari, num. 9. de probib. feudi aliena. per *Feiler*. *Curt. l. m. in*
conf. 30. nu. 5. & *hos ſecutus eſt* Mantica de conſuetudine vltima voluntas
teſtatoris, l. b. 9. tit. 1. m. m. 8. Et *hic accedunt* Socin. *lun. in conf. 72. m. m. 10.*
lib. 1. ¶ itaque quidem Doctores præſupponunt & recte, teſtato-
rem ſciuiſſe (vt attigi ſuprà) rem eſſe feudalem, & voluiſſe eam reli-
quere absolute & in totum reſpectu etiam iuris alterius. Secunda
fuit opinio aſſerentium, aſtimationem non deberi. Ita *Oldrad.* in
conf. 237. m. m. 1. & *nu. 4.* Bald. in c. 1. §. d. m. m. 3. quæſitæ feudum
aliena. poteſt & ibidem *Aluar.* Idem *Bald.* in *conf. 27. lib. 2.* Aret. in d.
l. apud Iulianum §. conſtat. num. 12. verſus c. pro hoc alibi de legat. 1. &
in l. m. m. m. c. i. m. m. 3. de ver. obli. *Alex.* in d. *conf. 30. m. m. 14.*
l. b. 1. & in *conf. 19. m. m. 11.* & *nu. 14.* *Ruin.* in *conf. 45. m. m. 9. lib. 1.* Aſſum. in
c. 1. in princ. m. m. 7. de probib. feudi aliena. per *Feiler*. *Jacob.* in *inſtituta*
feudali in verbo, & cum alijs, quod de ipſo feudo, num. 6. *Curtius* *lunior*
in *tr. ad. feudum*, in 4. par. m. m. 126. *Parſon* in *lib. 1. lib. 1. Soci.*
lun. in *conf. 74. m. m. 19.* *lib. 1.* *Natta* in *conf. 302. m. m. 33.* lib. 3. *Roland.*
in *conf. 41. m. m. 31.* in *conf. 71. m. m. 25.* & in *conf. 79. m. m. 6.*
lib. 2. & late etiam diſſerendo comprobant *Melchior* Palaez. in *tr. ad.*
de maiorat. in 4. par. q. vlt.

Tertia eſt opinio, quam nunc colligo ex dictis ſuprà, exiſti-
mante eſſe diſtinguendos duos caſus. Verum prius i quam ca-
ſus ipſos referam, obſeruandum eſt, aliqua feuda eſſe quæ dicun-
tur hereditaria, aliqua vero ex pacto & prouidentia. Heredita-
ria quæ ad hæredes bonorum tantum ſunt, & ideo quo ad ſuccellores
feudi ſunt alienabilia. De his feudis non eſt contentio inter Do-
ctores, tum quia quo ad ſuccellores vaſalli, ſi teſtator legans feudum
ipſum poſſidebat, nulli ipſis ſuccelloribus competit ius reuocan-
di ipſum feudum, ſi vaſallo placuit ea relinquere legatario: quia
ſi hæredes ſunt teſtatoris legatis, non poſſunt eius voluntati con-

tradere: vt ſcripſi in *conf. 89. m. m. 66. poſt Aſſum.* in *decis. 112. m. c. 1.*
ſi verò hæredes non ſunt, nullum ius ſuccedendi in ipſo feudo
habent: quia in eis deſicit qualitas hæc, quod hæredes ſint, ſicuti
egregie ſcripſit *Curtius* *lun.* in *tr. ad. feudum*, in 1. par. quæſt. 8. prin-
cipali m. m. 20. in fin. & ſecuti ſunt *Socin.* *lun.* in *conf. 114. m. m. 1. b. 2.*
Natta in *conf. 46. a. in fin. lib. 2.* & *Rolan.* in *conf. 2. m. m. 43. lib. 1.* qui
decidit notabilem caſum: ſi verò feudum legatum ab alio quàm
a teſtatore poſſidebatur, vt res omnino aliena, vt dicti ſupra, con-
ſideratur.

Eſt ergo tota i diſputatio de feudo ex pacto, & prouidentia,
quod tranſit ad ſuccellores ſanguinis. Hic conſideratur duo im-
pedimenta, quæ impediunt teſtatores poſſe legare hoc feudum.
Vnum eſt impedimentum proueniens ex perſona eorum, qui in
feudo ſuccelluri ſunt: ſecundum eſt impedimentum deſcendens
ex perſona domini directi, qui feudum conceſſit. Quo ad pri-
mum impedimentum, ſic: quo ad eos, qui ſuccelluri ſunt in hoc
feudo, non aliter eſt diſtinguendum, quàm in ea diſputatione ex-
plicata ſuprà in præſumpt. 116. de re aliena legata. Nam & hoc fe-
dum dicitur eſſe res aliena: cum reſtricti debet ſuccelloribus, ſi a
teſtatore poſſideatur. Conſideratur etiam multo magis vt res aliena,
ſi eſt & poſſideatur ab alio quàm ab ipſo teſtatore. Non hic re-
peram quæ ſcripi in d. præſumpt. Quod verò ad ſecundum im-
pedimentum proueniens ex perſona domini directi, diſtinguo (vt di-
xi) duos caſus.

Primus eſt, quando feudum eiſmodi eſt, quod Princeps do-
minus directi facile, quo ad ſe, conceſſurus eſt alienandi & tranſ-
ferendi licentiā in legatarium. Hoc in caſu, ſi hæres rei ipſam præ-
ſtare non poteſt, ſue quia impediatur ab his, qui in feudo ſuccede-
re vult illud recuſent, ſue quia impediatur a Princepe recuſante
conſenſum. Hoc tamen caſu aſtimatione præſtanda erit. Ita hoc
in caſu lochi habet prima opinio, quæ probatur arg. text. d. l. apud
Iulianum §. conſtat. de leg. 1.

Secundus eſt caſus, quando feudum eiſmodi eſt, vt princeps
non ſit conceſſurus licentiā tranſferendi hoc feudum in ipſum
legatarium. Hoc caſu legatum non valet etiam quo ad aſtimationem.
Ita procedit ſecunda opinio, quæ probatur arg. d. §. conſtat,
& diximus ſuprà. His etiam diſtinguit illa diſputatio *Roderici*
Suarez in l. quoniam in prioribus in 7. ampl. C. de inſtit. c. l. m. d. i. c. l. m. m. 3. de reſum. & *Melchioris* Palaez. in *tr. ad. de maiorat.*
in 4. par. q. vlt. an legatario maioratus ſeu primogenitura, præſtari
ſikem debeat eius aſtimatione.

PRAESVMP. CXX.

Aſtimatione rei legatæ incapaci, an & quando ex
præſumpta mente teſtatoris præſtan-
da ſit.

SUMMARI A.

- 1 Rei legatæ aſtimatione an & quando ſi legatarius incapax præſtanda
ex præſumpta teſtatoris voluntate.
- 2 Legatarius ſi eſt incapax ſua culpa, nec ei debetur aſtimatione reſuſi le-
gatæ. Scilicet ſi eſt incapax ſine ſua delicti culpa.
- 3 Vt ſunt ſerui melioris in capax, & reſuſi melioris in capax, quibus
incapax, quibus debetur aſtimatione m. 4. & 5.
- 4 Foreſiſ ſi ex diſpoſitione ſtatuti incapax eſt immobilium ciuitatis,
ſibi debetur aſtimatione rei legatæ.
- 5 De legat. vt m. 7. & 8. & ſeq.
- 6 Rei legatæ aſtimatione inquit debetur foreſiſ, quando ſtatutum diſ-
poſuit, quod res ſint omnino inalienabiles in foreſiſ. Quod ſi ſtatutum
prohibet alienationem ſauore publicæ vilitatis, aſtimatione non de-
betur m. 6.
- 7 Idem quando repugnat conſuetudine voluntas teſtatoris, qui noluit
legatarium conſequi aſtimationem, nu. 10.

Hic locus ſatis i congruus eſt, vt explicemus diſputationem
illam, an & quando ex præſumpta teſtatoris voluntate præ-
ſtanda ſit aſtimatione legatario incapaci i plus rei legatæ. Hac
in diſputatione diſtinguendi ſunt duo caſus.

Primus eſt, quando i legatarius eſt incapax legatæ ſua culpa &
delicti, vt ſi eſſet bñitus, vel ſimili alia de causa incapax. Hæc
ſane caſu ſicuti capax non eſt rei immobiliſ legatæ, ita nec eius a-
ſtimationis. Ita colligitur ex l. ſed ſi res, de legat. iunctis gloſſæ &
Docto-

qui respondit, t peccam impositum a statuto offendenti officia-
lem, non habere locum aduersus eum, qui offendit vxorem officialis
aliquam (inquit Aretin.) cum t statuto, quod licetiam & pro-
priam tantum admittit interpretationem, loquitur in officiali, de-
bet intelligi de officiali, qui officium & dignitatem proprie obte-
net, non autem de eo, qui obritur improprie, nempe ex persona a-
liena: sicut et vxor ipsius officialis. Ita Aret. intellexit t. ff. de iu-
ris. ff. de Aretin. per sententiam ff. de i. in conf. tot. m. c. s. 5. quod si uim legis
speciem dicitur. Idem Dec. in l. solet. nu. 4. ff. de iur. p. an. iud.
Et huc pertinet, quod ex sententia Lafons. & Decij & Beroti,
10 scripti in d. l. sup. t. de arbit. ar. quid. q. 68. m. 2. cum dixi, quod et si
delegatio facta existit in dignitate transit ad eius successorem,
non tamen transit quod est facta obincendi dignitatem nomine
alterius.

Ceterum declarationem hanc intellexit & declaravit Bal. in
 51 *2. xrb. c. de iure fisci, nu. 14. m. fin.* non procedere quando † legatum
 fuit factum vxori contemplatione mariti existentis in dignitate,
 quia tunc transit ad secundam vxorem: ex quo consideratur per-
 sona ipsius mariti.

PRÆSVMP. CXXII.

Legatum vxori factum an & quando præsumatur relictum etiam secundæ vxori ductæ, mortua prima.

SVMMARIA.

- 1 Legatum factum uxori an & quando censetur relictum etiam se-
cunda uxori, per tot.
- 2 Testator si legauit uxori alterius, qui tempore conditi testamenti u-
xori non habebat, presumitur legatum uxori an secunda ux-
ori quam prius, si secunda exiit in tempore, & quo dies legati ces-
set.
- Et id multis magis habet locum, quando constat ipsum testatorem
relicuisse contra emulationem ipsius mariti, nu. 3.
- Quid auem si testator reliquit uxori illius, qui tunc temporis uxore
non habebat, quae decessit mortuo testatore, & secundam an duxit
uxorem, an. & seq.
- 3 Legatum alimentorum esse si fauorabile & extendendum.
- 4 Testator si uxori aliquid legauit, qui tunc temporis uxoribus, sed de-
cessit, an duxit secundam uiuam ipso testatore, an legatum transiit ad
illam secundam.
- 5 Testamentarium recipit vires & perfectionem tempore mortui testa-
toris, & tunc consistit.
- 6 Legatum factum uxori simpliciter, & sub nomine appellatum prop-
ria uxori, quae tempore conditi testamenti exstabat, nuncquid a
mortua debeatur secundae, quae testator duxit, an. seq. Et quid si
duxit, lego uxori, an. 12.
- 7 Legatum factum liberis intelligitur relictum iam natis, quae si debet
testator extare, non autem alij nascituro.
- 8 Intellectus l. si quid eam leg. 3. vlt. de leg. 3.
- 9 Testator cum legat uxori, praesumitur mortui affectione.
- 10 Testator, qui mortuum uxorem duxerat, sed sperauit se ducentem
legat simpliciter sub nomine appellatis uxori, nuncquid debeatur
huc legatum secunda. Quid si expresse nomen uxoris nume-
rata.
- 11 Et quid si expresse proprio nomine, secunda uxori eodem nomine
vocatur, an. 1.

EST sitis proxima † precedenti hęc disputatio, de qua iam scripsi nonnulla in *conf. 97. nu. 80. & 81. lib. 4. & in conf. 106. nu. 60. lib. 2. & multa doctif. Mantica in comment. ar. de conclusu vltimorum vultu aq. lib. 3. it. 15.* Nunc paulò diligentius explicabo, cũ vlti & frequens sit disputatio; in qua quidem aliquot casus sic distinguo atque confutro.

Primus est, quando tressalar legitur xviior alterius puii Cati, vti dixi, legi xviior Cati: Etia Cato eo tempore condidit testamētū vtrūq; non habebat. Hoc in casu legumā prafumitur fiamtum tam fecunda xviior quam primas; fecunda exirrit tempore quo dies legi cecidit. Ita ptopre de hoc casu fecundū dicitur in conf. 171. n. 4. et 7. vti pater dicit alo lib. 2. quem fecit pui Felin. n. 4. et 10. n. 3. vti fecit pater, reliquit, de trega c. pater, pui n. 1. tit. 6. c. 1. n. 10. de leg. 2. ibi. n. 3. in conf. 172. n. 2. lib. 2. et Didacius ne pui requiritur, n. 3. de teta. n. 3. vti fecit et pater n. 4. et probatur in conf. 177. n. 1.

Mensch, Praesumpt.

Et n. 8. in fin. Et nunc accedunt Sui in conf. 30. n. 12. Div. in cap. quoniam Abbe. n. 6. de offi. deleg. ten. in. in conf. 172. n. 37. lib. 2. c. 5. quoniam Alldorandus in ad. Li. ubi ubi Decum n. 10. quoniam Abbe. n. 1. Et quidem manifeste continuum differentiam inter legatum factum vxori proprie. & legatum factum vxori alterius. Et ratio est. quia hoc in casu considerari non potest. testatorem habuisse affectionem magis ad primam quam ad secundam vxorem. Et hic casus. & quo neminem videri diffinitur. clarus est. Et quidem t. multo magis procedit. quando conflata aliqua concubina testatorem reliquit vxori dicti Caij contemplatione ipsius Caij t. Caius erat vel sanguine. vel arcta amicitia coniunctus ipsi testatore. & testator reliquit alimenta dictae vxori. quod aliquo ibi ipso Caijo marito alenda erat. Hoc facit casus multo magis idem dicendum est. nemp. quod legatum ita secunde. vt prius a vxori dicti Caij prestatum dicit. Ita considerat idem Alex. n. conf. 171. n. 7. vbi per se prestat dicit lib. 2. quoniam si per speciem fecerit Roin. in conf. 123. n. 1. c. 1. & in conf. 30. in. 7. lib. 2. In ang. in l. bone. §. hoc seruitur. l. iur. t. n. 3. de verb. sign.

Et si Picus ad. 6. Titian. 1. 8. *vers. passet forte*. dixit & malè, con-
siderationem de alimentis relictis repugnare menti ipsius Alex-
andri.

Secundus fuit casus, quando testator legauit vxori Caij, qui tunc temporis vxorem habebat. Et quæ quidem vxor mortuo testatore decessit, & secundum Alex. ipe dixit. Hoc in casu fensit adhuc Alex. in d. caus. 171. n. 5. & n. 7. lib. 2. legatum deberi huic secundæ vxori Caij. Et Alex. andrum in specie fensit sunt. Et nu in l. placeat. n. de liberat. & posth.

Et quinquam Alexander t loquatur de legato alimentorum,
p inquit esse fauorabile, & ob id extendit: ut aimen Rulius in
d. l. paret. n. r. fensit idem esse, quando legatus non est fauor: bile,
ut in casu L. quidam relegatus in fine cum l. seq. ff. de reb. dub. & l. si quis i-
ta dixerit ff. de testa. tutela. quia allegamus, sic etiam fensit Pirus
in d. l. Titia. cum. r. g. ad finem.

Ceterum opinioni Alexandri repugnat ratio, quam mox etiam referat in quarto casu, quod si licet testator potius habere aliquam affectionem erga personam illius uxoris tunc existentis: quæ sane affectio non cadit erga secundam uxorem ductam à Cajo, mortuo iam testatore.

Tertius est casus, quando testator legauit uxori Cai, qui tunc temporis uxorem habebat, sed deinde decebat, & Caius ipse deinde secundum viuum testatorem, qui si uoluisse, potuisset mutare testamentum. Hic casus diffinitus non legitur (quod fiam legi aliquo ex nostris. Crediderim tamen legatum hoc debere censi secundum uxori. Ita fide dicimus, quod si testator simpliciter legauit cognatis suis, & aliqui exstant cognati tempore testamenti, qui uiuunt testatore mortuorum, & alij eodem testatore uiuunt nati, & superfluitas sint tempore mortis testatoris, his sane legum debetur. Itaque probat si legatum fuisse rebus dub. & eodem Socini s. vers. & ideo. Et ratio est, quia si testamentum recipit perfectionem tempore mortis testatoris, & posteriori, infit, quod, modis testis, inform. & Apollonius ad Hebraeos cap. 9. dixit, testamentum in morte testatoris confirmari.

Quartus est casus, quando testator legauit simpliciter, et si b
nomine appellatio proprie uxoris, quam eo conditi testamentum
tempore habebat, et deinde ea mortui, aut iam duxerat hanc secun-
de debeatur predictum legatum? Hic casus est controuersus fuit.
Bald. in l. vltim. um. 7. c. de iudic. a vlt. r. litem. scriptum reliquit lega-
tum huic fecundae non deberi. Et Baldus fecit iura Crenesius, Fel-
nus, Iafon, Desius, Caccia, Bonellus, Didacus, et Tiraguelius, quos
memorauit au. in conf. 9. n. 11. lib. 1. c. 7. in conf. 106. m. 2. et accedit
Aldobrandinus in additamentis ad Decimum in d. cap. quoniam abbas n.
16. de off. delegati, qui post Decium manifeste (vt attigi supra) con-
stituit differentiam inter legatum factum proprie uxori, delegati fa-
cti uxori alterius. Et hoc facit quod respondeit Roma. in conf. 237.
n. 3. C. dicitur legatum factum liberis, intelligi relictum iuxta, quos
fecerat testator se habere: non autem alios nasciturus. Et Romanus
fecit iura Socin. lvi. et Parissus in memorariis in d. conf. 9. nume.
7. in fin. et d. conf. 106. m. 66. Et motus est Baldus primo
textu. l. quid eorum. 6. vltim. de leg. 1. in illis verbis, [At quae pri-
oris uxoris casu parata fuit, ita posteriori debentur, si et adgnata
sint: quia non est ita de posteriore vxore cogitatum, cum com-
paratur] Verum respondit Alex. in d. conf. 271. num. 7. vbi, non
obstat text. lib. 2. c. in ad iudicandum ad ipsum Baldum, quod eo in casu
debetur illa iussu parata causa caetera uxoris, nempe in primatate
iuxta Vipianum ibi loquitur in casu certo. Nos vero in casu dubio: Cuius

EFF DAY

non confit testatorem sensisse de vxore tunc exilente. Non placet hic interpretari: Cum & in casu nostro testator sensisset ea vxore, quam tunc habebat: nec cogitatur de secunda, sicut nec cogitatur illi testator in casu d. §. inter emptum. Non enim cogitatur testator in casu nostro, hanc se superfluum mortuam, & scilicet de ceterum, nec illi dici potest d. §. inter emptum, nihil ad rem nostram pertinere. Nam ibi dicitur quod paratum causa vnus vxoris id non potest paratum causa alterius: Cum paratum tunc dicitur, quando facta est ipsi vxori traditio vt rebus illis vtatur, si ergo facta est traditio vni, quia eius causa paratum: non potest illi paratum causa alterius, nisi nota ei traditio seu assignatio ad vendendum fiat. Est enim parare, certum, & specialiter actum facere, quia in personam vnus factus non refertur factus causa alterius: Secundo opinioni Baldi suffragari melius videtur ratio, quod cum testator legauit vxori, præsuntur motus affectionis, *instat. l. nec adiecta ff. pro socio. Que sane affectio cadere non potest erga secundam vxorem eo tempore testamenti ab ipso testatore non cognitam.* Hoc ratione vltus est Picus in d. §. Titia, n. 10.

Ceterum facile responderi potest, esse verum, quod eo tempore conditi testamenti testator affectionem non habebat erga secundam vxorem, sed cum prima mortuam duxit ipsam secundam, & decessit cum eodem testamento, dicitur conuertisse suam illam affectionem erga secundam, quia loco primæ assumptæ & dixit, *sicut in casu §. cognatus de rebus dubijs, quia & supra ad idem, & infra ad idem.* Ibi enim legatum factum cognatis, debetur non solum cognatis qui exstant tempore conditi testamenti: sed & exilientibus tempore mortis ipsius testatoris, cum affectio tam erga hos quam erga illos consideretur, est ratione diuersi temporis. Conuincitur itaque opinio nem aduersus Baldum probatur manifeste Alexand. in d. conf. 71. n. 7. vers. non obstat etia, quem secuti sunt Rin. in d. l. placet, nu. primo ff. de liber. & post. Socin. in con. 43. n. 6. lib. 3. & Gramma. in decis. 102. num. 114. Et primo probatur eo responso d. l. si cognatis. supra commemorato, cui non repugnat leuius illa consideratio Decij in cap. quoniam Abb. n. 16. de offi. delega. d. l. cognatis. loqui in casu particulari, quod nihil ad rem pertinet. Secundo confert text. Item ita, in fideicommissio, de legatis secundum quem idem Alexander allegauit. Et dicitur hoc uti simili in casu §. considerat in d. conf. 106. n. 31. & in d. diffusi illius in §. 1. Tertio confert, quod in artigi supra) eadem est ratio affectionis erga secundam hanc vxorem, qui fuit erga primam.

Eccerte secunda hac opinio mihi nunc videtur probabilior: Quæ quidem procedit & etiam si testator ita dixit: lego vxori meæ. Non enim hoc prenomine meum, restringit legatum ad vxorem illam solum existentem tempore conditi testamenti, sed etiam comprehendit secundam, quæ vxor est tempore mortis ipsius testatoris. Ita simili in casu §. considerat in d. conf. 106. n. 283. lib. 2. ex sententia Tormis, quem ibi allegauit.

Quintus est casus, quando testator vxore tunc carens, sed sperans eam duciturum, legat simpliciter filio nomine appellatiuam vxori. Hoc in casu proprie loquitur Picus in d. §. Titia, num. 109. & Felinus in d. cap. 2. volum. 3. de trenga & pace, sic intelligentes etiam Alex. in d. conf. 71. & loquitur de legato facto vxori alterius. Hoc sane in casu affirmant prædicti Picus & Felinus, legatum debere etiam secundæ vxori. Et hæc quidem opinio à nemine, quantum mihi videre licuit, approbatur. Hoc enim in casu cessant illæ rationes & argumenta, quæ illi opinioni Baldi supra commemoratae fauent.

Sextus est casus, quando testator legauit vxori suæ, expressio proprio eius nomine, vt ibi dicit lego Caiæ. Hoc in casu legatum non debetur secundæ vxori: siue eo tempore conditi testamenti testator adhuc non duxit Caiam illam in vxorem, et si ducturus erat hoc in casu loquitur Picus in d. §. Titia, n. 109. vers. si postea vxorem, siue eam vxorem habebat. Hæc enim expressio proprii nominis restringit legatum ad solum personam sic nominatam.

Declaratur hic casus, vt locum non habeat, quando testator legauit (vt diximus) Caiæ vxori suæ, & deinde mortuus, duxit aliam, quæ impedit idem nomen Caiæ. Hoc sane casu huic secundæ debetur legatum. Ita sentit Picus in d. §. Titia, nu. 109. in fin. adductus text. Illius, §. vlt. ff. de condit. & demonstr. vbi testator legauit vxori suæ ancillam nomine Agatheam, deinde eam vendidit, & alias ancillam eam, & vnicuique imposuit nomen Agatheæ. Inquit Iurisc. hanc Agatheam esse subrogatam loco primæ & ob id eodem modo deberi vt primæ. Et censeri primam scripserunt ibidem Socinus, Decius in conf. 77. nu. 3. & Gomel in §.

facta au. 3. in legat. de actio. Et cum sit text. §. vlt. loquitur quando legatum factum est vxori, vt eius fauore debeatur Agatheæ ualla subrogata, sicut scripsi Roma. in iug. a. 30. & in authen. similiter, num. 90. Et ad id. Et alio. conuenit casu nostro, qui proprie est de legato vxori facto. Et translatio ipsius nominis significat eandem affectionem & animi beneuolentiam esse erga hæc, quæ fuit erga illam. Id quod multis dicitur comprobatur. Traqua. in comment. de legat. nom. in l. 5. nu. 2. a. Postea hanc etiam similiis disputatio quando legatum factum est filijs, an etiam posthumo debeatur. Bar. au. l. qui sub alio, p. de leg. 1. & ibidem l. si & Verretu.

PRÆSUMPT. CXXXIII.

Legatum factum vxori, vel alteri, vt habitet cum filijs, cuius causa & fauore factum præsumitur.

SYMMARIA.

- 1 Legatum relictum vxori vel alteri, vt habitet cum filijs, cuius fauore præsumatur factum. Quod regulariter præsumatur factum fauore ipsius legat. arg. nu. 2.
- 2 Intellectus l. §. si filios §. vlt. ff. de cond. & demonst.
- 3 Legat. an debet præsumi legat. si per eum sit, quoniam habet cum filijs relictum.
- 4 Intellect. vt nu. 6.
- 5 Inducta ad fauorem non debent odium operari.
- 6 Legatum fauore legat. arg. præsumitur relictum, quando testator multum dilexit ipsam legat. an.
- 7 Legatum factum a marito vxori si se valde dilexit præsumitur factum affectione mariti, non autem vi suspicet omni tate in iunctum.
- 8 Legatum præsumitur factum fauore legat. arg. quando testator esse relictum etiam si non extant filij, vel alij, cum quibus vellet testator legatum communari debere.
- 9 Idem quando legat. a sunt alij. nu. 10.
- 10 Et idem quando est factum legat. a tempore vlt. ipsius legat. arg. nu. 11.
- 11 Et idem quando omni in iunctum excedet valore & commodum legat. nu. 12.
- 12 Idem quando apparet testatorem voluisse, quod legatum habita- ret cum hæredibus suis, vt commodius legatum consequi posset. num. 13.
- 13 Et idem quando testator dixit, si legatum habita- re voluerit, num. 14.
- 14 Legatum factum alicui vt habitet cum hæredibus testatoris, non præsumitur factum eiusdem legat. fauore, & manifestum est cum quo habita- re iussus est, alio est, vt requiritur ad operari & indubitan ipsius legat. arg.
- 15 Quod habet locum, donec opera & industria ipsius legat. arg. non cessaria. nu. 16.
- 16 Testator si legauit propria vxori donec viuet in viduitate & habita- ruerit cum filijs ipsius testatoris: præsumitur legat. fauore filiorum.
- 17 Legatum factum alicui hoc pacto, vt habitet cum filijs testatoris fauore filiorum præsumitur relictum.
- 18 Legatarius nunquam perdit legatum, si iussus habita- re cum filijs à testatore, cum ipse non commoretur.
- 19 Quod si legatum factum relictum causa & fauore filiorum perdit legatum mouet. 20. Et hoc etiam si legat. a fuerint alij non commo- met. 21.
- 20 Si autem legatum factum relictum causa & fauore legat. arg. non ex- tinguitur legatum, si ipse non commoretur vel cum eis habitare non potest. nu. 22.
- 21 Si autem legatum factum causa & fauore filiorum, nemper cum eis lega- tar. arg. quoniam filiorum, præponderat fauore legat. arg. vbi exequatur legatum. nu. 23.

EST locus hic satis congruus vt differamus cuius fauore & cum filijs præsumatur factum legatum vxori, vel alteri vt habitet cum filijs? Quia in re propterea in dubio est constitutum, præsumitur legatum fauore ipsius legat. arg. l. ex sententia Corneli, Cacialipii & Decij scripti in conf. 46. n. 6. lib. 2. Et prædictis accedit noster Imola in l. lib. 1. in fin. ff. de cond. & demon. qui hoc manifeste affirmat.

- 12 Testator si illum constituit in totum, qui tutor esse non potest & ei reliquit legatum, non præsumentur legasse ob omni tutela, unde si non adiungitur tutela non perdit legatum. Idem quando testator vna cum re legata, qua sui natura amitti potest, non suscepit tutela administratione, legasse alteram, qua nequit amitti. *in 13.*
- 14 Determinatio respiciens plura determinabilia aequaliter determinat.

EST satis proxima præcedenti hæc disputatio, quando scilicet testator legauit tutorem. Nam ea mente & animo legasse præsumitur, vt tutela onus suscipiat, alioquin legatum non consequatur. Ita respondit Paulus in d. l. Ne semus ff. de exco. tuto. l. bi. Reñe ergo placuit eum, qui receptus ad quod testator reliquit, ab eo, quod petis, quod idem dedit, repelli debere. Idem etiam sententiam probat l. vltima. in princ. ff. de consuet. tuto. & consuet. l. ppi legatum. §. sumere. ff. de p. quibus. v. iudic.

Hanc esse præsumptionem iuris scripsit Ioan. Andreæ in adiutibus ad spec. in tit. de præsumpt. §. specier. num. 3. in verbo in prædict. conuol. & responderunt Bal. in conf. 357. licet allegatum, col. 2. l. vlt. 4. & Argel. in conf. 166. licet testator.

Receditur tamen ab hac præsumptione contrariis coniecturis & præsumptionibus, quibus constare potest, quod testator erat alioquin relicturus sibi tutorem, etiam si eum non reliquisset tutorem. Ita probat d. l. d. l. Ne semus vbi nos super eius verba hoc iungit. Non semper tamen existens, cum qui omni tutela receptus, repellendum a legato sed id a demum si legatum ei ideo adscripsum apparet, quod idem tutelam plurimum inuenerit: non quod alioquin datum esset etiam sine tutela. Hæc tamen Paulus, cum sententia ista se respiceret ex nostris. Ang. in d. conf. 166. col. 1. vers. quatuor vbi in d. l. in conf. 38. nu. 3. l. b. 2. & d. l. quia in se respiceo.

Porro, quod testator erat relicturus etiam si tutorem illum non constituit, signis & coniecturis colligitur.

Prima itaque coniectura quando in testamento legatum fuit relictum, deinde in codicillis postea factis tutorem dedit. In hoc enim legato (inquit Paulus in d. l. Ne semus in fine.) hoc potest dici, non ideo ei relictus, quia et eum tutorem esse voluerit testator. Cæterum idem Paulus in l. subsequenti vbi et scilicet corrigere, & coniecturam hanc non probare. Ita enim subiungit. Sed hæc non nisi per se ipsam, nec admodum iussu emittitur pater expressit, velle se dare etiam si tutelam non admodum iussu. Semper enim legatum aut antea dedit, aut sequitur tutelam. Hic sentit Paulus nil referre quod tutela sit data in codicillis & legatum sit factum in testamento: Cum tamen testamentum confirmet codicillis, & ideo perinde est ac si vna sola dispositio & scriptura confectus sit, & in vna & eadem relictus legatum & data tutela. Et propterea dixit Paulus, semper legatum antecedere, aut sequi tutelam. Vult dicere nullam esse in hoc constituendum differentiam, quod præcedat, vt sequatur tutela legatum, vel econtra, vel quod factum sit legatum in testamento, & data tutela in codicillis.

Secunda est coniectura, quod testator esset relicturus, etiam si tutelam non administraret legatarius, quando scilicet testator legauit coniunctæ personæ se multum dilectæ: cui etiam tutelam dedit: sicuti quando pater filium aduultum tutorem reliquit alijs fratribus suis pupillis: & ei legatum reliquit. Nam non præsumitur relictum legatum tantum tutorem, atque ita vt tutela onus suscipiat: sed vt nullo atque ita onus tutela non sit causa legati, quod testator alioquin erat relicturus. Ita Papiamus in l. tutor. §. quia tutoribus. ff. de exco. l. i. vlt. Et in specie Baldus in conf. 357. licet allegatum, colum. prima. vers. a casu lib. 4. Ita quoque Romanus in conf. 207. n. 2. qui respondit de aunculo, qui nepotem dederat tutorem, & legatum ei fecerat & de fratre, & qui fratri tutorem l. relictus legatarius, consulti vlt. idem Romanus in conf. 235. col. 1. Et de fratre pariter respondit Parisius in conf. 84. n. 27. & in conf. 87. lib. 3. Sic etiam de aucto, qui nepotem ex filio tutorem reliquerat, & legatum ei fecerat, consulti Decius in l. 179. col. 2. vers. 2. respondit. & col. 4. vers. Nec obstat vltimo. Ita etiam de marito qui vxori legauit, etique tutela onus iniunxit, respondit Ruin. in conf. 34. n. 3. & 4. lib. 2. & si nō allegat, d. §. quia tutoribus. Verum tamen hoc casum, quando scilicet maritus reliquit vxori cum deditur ei Crocius, vxorem dicit posse coniunctam personam marito testatori. Non erat tamen quod dubitaret Crocius, cum tex. d. §. quia tutoribus. fundatus in amore & beneuolentia, quibus testator prosequitur legatarium illum sibi sanguine coniunctum. Qui sanè amor est

maximè considerabilis erga vxorem, cui testator non solum legauit, sed etiam tutelam munus alioquin virile confidit. Et sententiam hanc probat l. cum alienum. C. de legatis, qua adducitur in specie respondit Argel. in conf. 166. licet testator, colum. 1. vers. in quibusque ergo.

Cæterum hæc præsumptio, & coniectura locum hodie habere non posse videtur: quandoquidem sanctum iure nouo creditur, tutorem & testatorem sanguine coniunctum non possidere care munus tutela & legatum retinere. §. in omnibus, in Auth. de heredib. & Falcidia, vt ibi in loco explicat Iacob. Belsius, quem fecit d. & in d. conf. 235. col. 1. vers. l. i. penult. C. de leg. Roma. in d. conf. 207. nu. 2. & in conf. 192. num. 4. & eiusdem opinionis alios plures videtur. Neque in conf. 3. m. g. qui & differentes committuntur: & alios etiam addidit Læcobum in d. penult.

Requiritur tamen vt locus sit huic poenæ amissionis legati ob reuocatum tutelæ administrationem, quod tutor ipse tutoris monitus & interpellatus ad suscipiendum onus hoc, iuxta Auth. hoc amplius. C. de fideicom. Respondit Decius in d. conf. 198. col. 4. vers. Nec obstat quod dicebat post Alexan. in d. l. pen. in fin. & ibidem Læcobum, ad sancto Georgio in fine, & Neuz. a. in d. conf. 3. m. g. in fi.

Est tamen hic obseruandum, quod egregie docuit Romanus in Auth. similiter, nu. 6. C. ad legem Falcidiam, tutorem hunc reuocantem administrare tutelam, non priuari legato, seu fideicommissio ad se alteri restituendo.

Tertia est coniectura quando testator legauit ei quem alioquin casu sentis & permittit tutelam onus coniungitur, sicuti quando maritus legauit propriæ vxori, quam tutricem filiorum reliquit: & deinde dixit, quod ipsa sua vxor consequeretur legatum etiam si transibit ad secundas nuptias. Est enim certum mulierem secundo nubentem amittere tutelæ administrationem. Auth. mari. & auia. vbi Bart. C. quando mulier intele est fangi potest. Si ergo testator voluit vxorem suam obtinere legatum etiam si tunc esse de defuncta, sequitur dicendum, non reliquisse legatum propter onus tutelam. Ita in specie respondit Crocius inter consilia Grati in d. conf. 34. n. 7. lib. 2.

Quarta est coniectura, quando testator constituit tutorem illum qui tutor esse non potest, & ei legatum fecit. Hoc sanè casu legatum non præsumitur factum ob tutelam: & ideo legatarius ipse non perdit legatum, etiam si tutelam non administrat. Ita Bar. in l. pen. C. de legatis. Baldus in d. conf. 337. col. 1. vers. a casu lib. 4. Argel. in d. conf. 166. col. 1. vers. quatuor casu. Crocius in d. conf. 34. n. 9. quæ respondit, de legato relictio minori 35. annorum cui testator reliquerat etiam tutelam onus. Et horum sententiam probat Labadus administratione. C. de legatis.

Quinta est coniectura, quando testator vna cum re legata, & que sui natura amitti potest, non suscepit tutelæ administratione legasset alteram, quæ nequit amitti, vt si maritus reliquit vxori dotem & aliam rem. Ita respondit Crocius in d. conf. 34. num. 2. Ea ratione adductus, quod vna determinatio respiciens plura determinabilia equaliter determinat. l. iam hoc iure. ff. de vulg. & pupil. subdit. & l. quammua. C. de impub. & alijs subdit. Quæ sine coniectura levis admodum mihi videtur cum regula d. iam hoc iure ceterum, quando in vnam & alteram rem exat diuersa ratio, vt possi alio declarari in d. l. iam hoc iure, nu. 2. Porro in casu nostro diuersam esse rationem inter dotem vxoris & aliam relictam, & rem aliam legatam, nemini est qui non videat, cum de ipsi mulieri esset omnino restituenda tanquam eius propria, alia verò res legata nequaquam.

PRÆSUMPT. CXXV.

Legatum factum pauperibus, de quibus præsumatur testator sensisse.

SUMMARI.

Legatum factum pauperibus valet, licet incertum videatur. Non potest dari capitarium, & si pauperum electio conferatur executoribus testamentis, vel episcopo, num. 2. Electio tamen pauperum censetur primam concessa executoribus testamenti constitutis aduocatis, & nullis existentibus executoribus episcopis ciuibus testatoris, eligentis facultatem habet. numero 3. Episcopus in eligendo pauperes, qui legatum est relictum, non habet,

libero sed regularis arbitrio rei debet. Idem de testamenti executoribus ibid.

Legatus est factum pauperibus, executores vel Episcopi debent eligere ex pauperibus civitati ipsius testatoris.

Testator quando relinquens Ecclesiam intelligitur de propria & parochiali ecclesia.

Legatum quando est factum pauperibus debent executores vel Episcopi ex pauperibus civitati eligere prius feminas quam masculos. Et feminas illas pauperes eligere debent, quae vel in monasteriis clausae sunt, vel in hospitibus vel in carceribus clauduntur, & potius moniales quam alios religiofos, num. 8. Nam moniales ipsi periculosior illa aliorum religioforum, num. 9. Et ex feminis, vel monialibus, vel carceratis pauperiores eligere debent num. 10.

Eleemosinam dare magis indigentibus ceteris paribus melius est.

Legatum pauperibus factum tunc inter masculos distribuendum debet, quando ipsi sunt magis pauperes & cupes quam feminae. Et ex magis pauperibus sunt eligendi ex his, qui sunt de familia testatoris, num. 15. Et non ex illis pauperioribus ex familia testatoris, eligantur magis pauperes ex proprijs familijs executorum, num. 13.

Charitas enim ordinata incipit a se & suis.

Communio inter eos habuendum non potius quam alijs: adhibenda est tamen discretio ratio, secundum differentiam communionis, sanctitatis, & utilitatis; nam sanctiores ac magis indigentes est subueniendum quam propinquiores.

Executores legati ad pia causa sunt vel vult pauperes, propositi vel eorum filij retinere possunt partem aliquam bonorum distribuendum pauperibus. Si autem eorum inopia erat ac cognita ipsi testator, fecit eis, num. 18. Si tamen deest superius in pauperes, vel non erat ipsi testatori cognita, possunt pro se vel eorum filijs retinere, num. 19. Et nunquam possunt vinum tantum pauperibus eligere cui omnia bona testatoris assignent & tradant, num. 20. & seq.

Testator si simpliciter disposuit, quod bona sua distribuatur pro anima ipsius, vinum tantum pauper ac executoribus eligi potest. Si autem dicit bona distribuere vel dari debere pauperi, plures pauperes eligi possunt, num. 22. Et quid si dixit bona sua distribuere debere inter pauperes, num. 24.

Numerus singularis potest resolui & verificari in numero plurali.

Testator quando instituit bona sua distribuere debere inter pauperes, tunc vinum eligi potest, quando bona distribuenda sunt modici valoris, & electus habet multos filios, & praecipue feminas, secus si bona distribuenda sunt opulentia, num. 25.

HAC de perutili disputatione multa doctis & accurate scriptis inter alios duos ex recentioribus bene eruditus iuriscultus, nempe Benincassius in tractatu de pauperibus, quod. 8. in tertio speciali ultime voluntatis, num. 33. & Mantica in commentarijs de contractibus ultimarum voluntatum, lib. 2. de testat. 5. Et quoniam ab his scriptis sufficere eis possint ad illustrandam disputationem hanc Attamen dicam & futo nonnulla, quae ad rem vasa sunt pertinere. Et illud primum observandum est, legatum pauperibus factum valere, tametsi incertum videatur, id quod pauperibus, Landi. & l. si qui ad declinandam, C. de off. & cler. Nam specialis favore pietatis & religionis hoc permittit vel: sicut patet verba d. l. si qui ad declinandam, ibi, potius est incertum, unde videtur. Sed si pauperes, ut annotant gloss. Bart. & reliqui in Liquidum relatus ff. de rebus dubijs. & esse communem testator & probat Emanuel Cotta in cap. si pater, in prima parte, in verbo, pauperes, numer. 3. verum autem, de testam. in 6. quod locum recipit & consuetudinem aliorum, num. 5. Et si secundo annotandum, hoc legatum dici non posse captatorium, tametsi pauperum electio consuetudinem executoris testamenti, vel Episcopi, Ita Bart. in l. 1. numer. 6. C. de factis ant. Eccles. & in specie legati respondit Parisius in conf. 3. colum. penult. lib. 2. & alios conveniunt & sequuntur Didacus in cap. cum innotum, lib. 2. de testat. & Emanuel Cotta in d. si pater in prima parte, in verbo, pauperes, numer. 5. qui testatur esse communem & veram sententiam.

Est & tertio observandum, electionem pauperum censeri concessam primum executoribus testamenti, si condituri & relicturi testatore sunt: sicuti clarum & manifestum est, sicuti sunt annos in cap. nos quidem, de testat. Nullis vero ex illis executoribus, Episcopus, cuius testis testatoris eligendi facultatem habet: sicuti in specie ann. 2. tamen Benincassius in dicto tertio speciali, num. 4. qui fecit uti, & recte fecit, in Bart. in dicta l. si qui ad declinandam, C. de Episc. Meno. b. Praesumpt.

& cler. dicentis, esse in arbitrio Episcopi eligere hos pauperes, quibus res legata tradatur. Porro Episcopus non libero, sed regulato arbitrio uti debet, iuxta ea, quae scripsi in libro primo, de arbitrio iudicium, quod. 9. Hoc idem arbitrium censetur datum testamenti executoribus. Et in specie hoc esse arbitrium regulatum, non autem liberum, & absolutum responderunt Bart. in conf. 19. a. numer. 3. in fin. lib. 1. & Parisius in conf. 4. 5. in fin. lib. 3. Quocirca primum eligere debent executores, vel Episcopi, ex pauperibus civitatis ipsius testatoris: cum de alijs cum non sentisse praesumatur. Nam specie scripturae glo. in ca. si pater, in verbo, pauperes, de testam. in 6. Bart. in l. 2. m. 2. C. de anno, civil. lib. 10. Tunc quibus in tractatu de privilegijs pie causae, par. 1. 6. col. 2. Didac. in d. x. a. m. tibi, n. 3. & Cotta in d. si pater, in verbo, pauperes, num. 11. quod loci, num. 12. retulit simile, de quo diximus supra, quod quando testator reliquit ecclesiae, intelligitur in dubio de propria testatoris Ecclesia, nempe cum parochiali.

Secundo debent executores, vel Episcopi ex dictis pauperibus civitatis eligere prius feminas quam masculos. (Hac semper intelligimus in dubio, cum scilicet in reliquis datur paritas. Vt etiam dicemus in alijs casibus.)

Tertio ex feminis eligere magis debet executores, vel Episcopi, si feminas illas pauperes, quae vel in monasteriis claustris clausae sunt, vel in hospitibus, vel carceribus clauduntur. De monialibus, magis & de alijs etiam quam de monachis alijsque religiosis, licentia Baldus in l. in multis in fine ff. de statu hom. Marcellinus in pag. 2. q. 8. ad finem, & in specie magis Ripa in tractatu de pecc. in tit. de remedijs ad conservandam libertatem, num. 178. & Benincassius in dicto tertio speciali, num. 4. a. 4. & num. 49. & 50. ubi de carceratis, & in Hospitali existentibus.

Est ratio, quia testatoris & inopia in monialibus est periculiosior illa aliorum religioforum, & de statu monial. lib. 6. Et ideo praesumitur testator de his sentisse: cum praesumptio fit testatorum voluisse providere in casu magis necessario: sicuti respondetur Baldus in conf. 35. Parisius in l. 2. lib. 1. & Crasset in conf. 1. 49. num. 12. in fine.

Quarto ex feminis, nempe monialibus vel in carcere positis pauperibus, eligi debent pauperiores. Ita Benincassius in dicto tertio speciali, num. 50. Nam (ut ille dixit) daretur eleemosinam magis indigentibus melius est ceteris paribus, secundum Divum Thomam, 2. 2. q. 32. art. 3. ad finem. Et ob maiorem necessitatem causam, licet tamen sentit testator, ut ex Baldo & Crasset a diximus supra.

Quinto, si magis pauperes & inopes sint masculi quam feminas, illi prius & religiosi quodam antea locum ordine quo supra diximus de sententia eligendi sunt. Nam in hoc loco habet ratio supra considerata, quod scilicet testator voluerit providere in casu magis necessario, & facere eleemosinam omni meliori modo. Ita intelligit & declarat Arch. in si pater, num. 3. de testat. in l. 1.

Sexto, ex magis pauperibus & inopibus masculis eligendi sunt ex his, qui sunt ex familia testatoris. Nam his magis quam extraneis verumimiliter providere voluit testator: cum charitas ordinata incipiat a se & suis. I. Praef. C. de serv. & aqua, cum alij tradit ab Abbate in c. 1. m. 4. de rebus, clerici, & mulierum, & Tiraque in tractatu de privilegijs pie causae, in praefatione.

Septimo, non existentibus testatoribus ex familia testatoris eligere poterunt executores, vel Episcopi magis pauperes ex proprijs eorum familijs. Ita Baldus in l. ista institutio, n. 2. ff. de hered. inst. & egregie Ancon. in conf. 427. in his dubijs decidenda, col. 2. Parisius in conf. 4. 5. numer. 15. lib. 3. & in conf. 26. num. 3. lib. 4. & Tiraque in tractatu de privilegijs pie causae, in praefatione, in fine. Et facit pro prima parte.

Est ratio, quia verimiliter de his etiam fecit testator: sicuti scripsit Baldus & reliquis supra commemorati.

Et confert, quod in eroganda eleemosina habenda est ratio filij prius primum, deinde suorum: cum ordinata charitas (ut iam diximus) a se & suis incipiat. Et egregie sanctaeque scriptis Divus Thomas, 2. 2. q. 32. art. 9. magis si subueniendum est coniunctioribus, quam alijs. Inquit tamen sanctus Doctor, adhibendam esse discretionem rationem, secundum differentiam coniunctionis, sanctitatis, & utilitatis. Nam multo sanctiores, & magis indigentes, magis vili ad commune bonum dandum est quam propinquioribus: praesertim si non sunt in multum coniuncti. Et Divus Thomas secutus sunt Aug. Clarus in summa in verbo, eleemosina, num. 4. & Bartholomaeus summa in summa in art. m. in verbo, eleemosina, num. 3. & 14.

Quirimo executoribus ipsi vult pauperes, & inopes pro se, vel eorum filijs retinere possunt partem aliquam bonorum pauperibus distribuendum, Ita Baldus de Arona in tractatu de executoribus, num. 42. Baldus in l. illud, in prim. ff. quod cuiqueque vna esset, non. Angel

R. V. 3. in l. 1. 1. 1.

in illa institutio ff. de hered. inst. Calder. in conf. 39. in tit. de testa. Capra in conf. 54. nu. 13. & alioi recentij Tyrac. in loco supra allegato. Idem scripsit Angelus Clauasius in summa in verbo, elemosina, nu. 3. Parisius in conf. 26. nu. 24. lib. 4.

Crediderim esse aduertendum & distinguendum, ut visus est distinguere Ancharan. in conf. 84. Quod autem necessitas & inopia excusant ita extitit tempore conditi testamenti, ut cognita fuerit ipsi testatori.

Hoc casu executores nihil pro se corumpunt: filijs retinere possunt, quia verisimile est, quod si testator voluisset eos aliquid habere, iam eis legasset. Aut executores ut si tempore conditi testamenti non erant pauperes: sed deinde superuenit inopia i aut iuxta inopia paupertas tempore conditi testamenti, non tamen illa fuit cognita testatori.

Hoc casu possunt executores pro se & filijs retinere: cum verisimile sit, quod si testator scituisset, vel cognosceret hac de inopia, & paupertate, eis reliquisset. Ita sentit respondit Anchara. in d. conf. 64. nu. 3. vers. Quibus a dubitatione non obstat.

Ceterum in ea dubitatione, quam nostri explicare solent, an executoribus sit testamentarij possint vnum tantum pauperem eligere, cui bona ipsa omnia testatoris assignent, & tradant? soleo distinguere tres casus.

Primus est casus, quando testator simpliciter disposuit, bona sua debere distribui pro anima sua. Hoc casu vnum tantum pauperem eligi poterit. Ita in specie respondit Cast. in conf. 97. super primo questione. nu. 1. lib. 1. quem secutus est Cagnol. in l. singularia, nu. 35. ff. de iur. p. et.

Secundus est casus, quando testator disposuit bona distribui, vel dari debere pauperi atque ita testator visus est sermone seu nomine singulari. Hoc in casu respondit præcise in loco Castrensis, executoris eligere posse plures pauperes, cum tamen numerus singularis possit resolui & verificari in numero plurali. Idem scripsit Rom. in sing. 4. §. Testator dixit, & cum secutus est Felinus in cap. omnes leges. col. 2. vers. Declara hic, dist. 1.

Tertius est casus, quando testator disposuit, bona sua distribui debere inter pauperes: atque ita testator visus est sermone seu numero plurali. Hic casus controversus est.

Nam multi in ea opinione fuerunt executores non posse eligere vnum tantum pauperem & inopem: sed plures eligere & in eos distribuire debere. Ita sentit Bart. in l. ff. de optio. lega. l. 1. in l. 1. nu. 19. de sacros. Eccles. Castrensis in d. conf. 97. nu. 3. l. 1. Galim. §. quod fin. in l. secunda l. 1. nu. 12. ff. de libe. & post. Felin. in d. c. omnes leges. col. 2. vers. Declara hic, dist. 1. Decim. in conf. 471. nu. 9. & Ioan. Bolognesius in l. singularia, nu. 32. ff. si certum p. et.

Secunda vis opinio eorum, qui dixerunt, imò executores posse eligere vnum tantum pauperem & inopem, & ei distribuire seu tradere omnia bona testatoris. Hanc opinionem visus est esse subparum constanter Bart. in l. vnum ex familia, ff. de iur. fundum. ff. de leg. 2. & manifestum ibidem Comenij & Inola. Ita etiam Alex. in l. qui quartam, l. 1. ff. de leg. 1. & in conf. 109. nu. 9. & communem hanc esse opinionem testatur Claudius Aguenius in d. l. qui quartam, §. 1. & Cagnolus in d. l. singularia, nu. 17. vers. ff. de contr. ar. ar.

Tertia considerari & asserti potest opinio, quæ prædictæ cōciliari facile possunt: ut dicamus, quod aut bona testatoris sunt modici valoris, ita quod is pauper inopem electus non efficietur diues: sed hoc tenui patrimonio subleuaretur tanta inopia & paupertate, præsertim si multos filios haberet & tum maxime si fecimè nubenda. Hoc sine casu credendum sequendum esse secundam opinionem, ut licet illi solus pauper eligi possit. Est enim verisimile, quod si testator hoc scituisset, & tantam inopiam præ oculis habuisset, ei reliquisset cum magna fide elemosyna, & animarum salutis fide proficua. Aut verò testatoris patrimonium & bona distribuenda sunt opulenta, ita quod vnus solus quantumvis inopem efficeretur diues. Hoc in casu sequeretur primam illam opinionem, quod scilicet multi eligendi sunt pauperes, quibus pro eorum qualitate & conditione distribuuntur bona, non autem vni totum tradere: Cum elemosyna danda non sit, ut visus est cunctis, ne sit occasio negligentie & inertia, ut egregie & sanctè scriptè reliquit Dominus Thomas in 2. 2. quæst. 32. art. 9. & sentius est bene eruditus Bartholomæus Famus Dominicus in summa armilla in verbo elemosyna, nu. 11. Id quod totum arbitrio & conscientie executorum relinquiqui debet. Porro examinent illi diligenter quod conuenit vno bono & timentij Deum optimo max.

Legatis bonis existentibus in ciuitate, an & quando præsumantur relictæ ea quæ sunt in territorio & comitatu.

S V M M A R I A.

- 1 Bonis existentibus in ciuitate legatis, an & quando præsumantur ea relictæ ea quæ sunt in suburbij.
- 2 Testator si legat totum frumentum, quod habet in ciuitate, non estimetur frumentum quod extat in suburbij. Et inde, etiam si ciuitas muris amplietur & suburbij includantur, nu. 6.
- 3 Ciuitas vel vrbis proprie dicitur, quæ muris cingitur.
- 4 Legatum strictè, & proprie debet interpretari.
- 5 Dictio, in pro intra, & dictio, intra, significat solum quæ intra habentur.
- 6 Bonis existentibus in ciuitate legatis, præsumuntur etiam relictæ ea quæ sunt in suburbij, quando relictæ sunt sanguine comendatæ, & sic in legatis quæ admittunt largam interpretationem. Idem quando testator non habet bona in ciuitate, sed solum in suburbij, nu. 8.
- 7 Chartæ legatis, venient libri, quando testator nihil præter libros habebat.
- 8 In legato generali continentur venalia, quando testator nil aliud in domo quam ea habebat.
- 9 Frumento legato, quod testator habebat in ciuitate, censetur legatum frumentum existentem in suburbij, quando ibi tenebatur causa custodia donec deesset et in ciuitate.
- 10 Bona, quæ sunt in domo cuiusdam, an ea, perinde sunt ac si ibidem essent.
- 11 Testator si dixit, lego bona quæ habeo Papie vel Patamij, censetur legatæ etiam ea quæ sunt in suburbij. Idem si dixit, lego bona mea, quæ habeo in ciuitate Patamij nu. 14.
- 12 Nomen proprium declarat appellatum.

Dubitari sæpe contingit, an & quando legatis bonis existentibus in ciuitate præsumantur relictæ ea, quæ sunt in suburbij? Quæ quidem in re dios casus constituit, sicuti diffinit in lib. 1. de arbit. ind. quæst. 99. n. 6. & nu. 6. Primus est quod testator ita dixit lego bona, puta frumentum, quod habeo in ciuitate, vel in vrbis. Hoc in casu non continetur frumentum existens in suburbij. Ita post Baldum in cap. Rodolphus, n. 8. & Felinum ibidem, nu. 3. de rescript. & Cratet in conf. 297. col. 1. vers. videntur prima: scripti in d. lib. 1. de arbit. arg. iudicium, q. 99. nu. 6. quæ loci dixit etiam sensisse Bart. in l. 2. in fine principij, ff. de verb. sig. Et ibi accedunt Securus in l. 2. nu. 3. ff. de verb. dubij. & Rebuffus in d. l. 2. col. 3. in vers. gloss. in secunda p. et.

Et hæc quidem sententia ea ratione primū probatur, quod vrbis, vel ciuitas proprie dicitur quæ muris cingitur. 2. l. v. Alphab. nu. 1. & l. ad officia, ff. de verb. signij. cum ergo legatum strictè & proprie debeat interpretari, dicendum est, frumentum existens in suburbij non contineri in hoc legato. Secundò clare probat text. Inam quod liquide, §. si ita legetur. ff. de pen. leg. Nec speciale est in ciuitate Roma, sicuti dixit alius in d. q. 99.

Tertio suffragatur, quod illa dictio, in idem significat quod dictio, intra. Sed dictio intra plura significat quæ intra habentur. L. 4. cum vrbem, ff. de off. præf. vrbis. Exclufa ergo sunt in suburbij bonis existentia. Ita argumentatus sum in d. q. 99. nu. 7. & ibidem nu. 4. & 5. similibus Doctorum vrbis adit in omnia casum bene comprobauit.

Extenditur hæc casus, ut locum habeat etiam si ciuitas deinde muris amplietur, atque ita suburbia & continentia includantur. Ita scripti in d. q. 99. nu. 3. post Bald. & Felinum, quos ibi comenari. Declaratur hic casus, ut si locum non habeat in legatis, quæ largam admittunt interpretationem: sicuti sunt illa relictæ sanguine coniunctis, ut scripti supra in præf. temp. 107. nu. 26. Hoc sine casu legata etiam præsumuntur ea quæ sunt in suburbij. Ita post Cratet. in conf. 297. nu. 2. scripti in d. q. 99. nu. 15. quæ loci similia adduxi.

Declaratur 1 secundum, ut non procedat quando testator non habebat bona, puta frumentum in ciuitate, sed solum in suburbij. Hoc in casu præsumitur legatum frumentum existens in suburbij. Ita declarant Bald. in l. 1. §. in initio, col. 2. vers. ff. de quid sit non dicit ff. de officio præf. vrbis. & ibidem Alciacrus, nu. 4. & Felin. in d. c. Rodol. n. 4. Est ratio, quia si locum legatum esset inutile, quod dicendum non est. Ita simili in casu habetur in librorum §. quæ tamē Cluenti si de leg.

9 *Legatus ubi legatist chartis, libri veniunt, si testator nihil praeter libros habebat. Hoc facit quod dicimus, in legato generali contineri venalia, quando testator nil aliud in domo quam ea habebat, ne legatum inutile sit. Ita in l. generis §. 1. vxor. ff. de usufructu leg. quoniam fecit sunt multi, quos et referat infra numerum 9.*

10 *Declaratur tertio, ut non procedat tunc casus & praesumptio, quando testator habebat quidem bona, puta frumentum in suburbij causa custodieg, vt illo in loco conseruaret donec deferretur in ciuitate. Hoc sane casu praesumitur legatum hoc frumentum Ita Baldus, Albericus & Felinus in locis supra allegatis. Ea est huius sententiae ratio, quia frumentum illud exiens causa custodiae in suburbij habetur, ac si esset in ipsam ciuitatem. Cum vt ad tempus, non autem perpetuo repositum sit frumentum in suburbio. Ita ergo quod probat text. l. si fundus, de lega. tertio, si fundus inquit Pomponius legatus sit cum his quae ibi erunt: quae ad tempus ibi fuerint, non videntur legata. Et idem pecunia, quae fuerit audi causa ibi fuerint, non sunt legata.*

11 *Et dicitur potius casu ibi repositum frumentum quam deliberate, vt ibi existat: & idem perinde est ac si non extet eo in loco, vt egerit respondit Proculus in l. si ita legatum est, de lega. 1. Et ad rem 13 optimet conferit l. si vxor. §. 1. de auro & argento legato. Vbi ea, quae sunt in domo custodiae causa, perinde sunt ac si ibi non essent.*

12 *Secundus est casus, quando testator ita dixit: Lego bona quae habeo Papiae, Patauij. Hoc facit casu praesumitur legata etiam bona existentia in suburbij. Ita Baldus & Felinus in d. Rodolphus, quos fecit in l. lib. 1. de arbitrio iudicum, qu. 99. nu. 16. cum dicit, sub nomine proprio ciuitatis continetur suburbia.*

13 *Extenditur hic casus, vt loco habebat etiam cum testator ita dixit: Lego bona mea, quae habeo in ciuitate Patauij. Hoc etiam est cum praesumitur existentia in suburbij cum nomen proprium delectat appellatum. Ita Baldus in d. Rodolphus, numer. 8. in fine, & fecit in l. in quali, §. 9. numer. 19. & 20. quo loci dicit, reiectum esse contrariam opinionem Azonis & Bart. in l. 2. numer. 3. in fi. de verborum significat. quam etiam recipit Petrus Rebuffus in d. 2. colum. 3. vers. glossa in secunda parte, quia rationibus & argumentis Azonis & Bart. respondit, & communem esse opinionem aduersus eos testatur. Nec mihi satis probatur illa distinctio, quam ad conciliandum opiniones conderatit Capollani in d. 2. numer. 3. vers. ego autem puto.*

PRAESVMP. CXXVII.

Legata solum ea, quae testator tempore conditi testamenti habebat, an & quando praesumantur.

S Y M M A R I A.

- 1 Testator an & quando praesumatur legasse ea tantum, quae habebat tempore conditi testamenti, vel etiam deinde acquisita.
- 2 Verba praeteriti temporis an & quando trahantur ad futurum. & numer. seq.
- 3 Testator si legauit credita, quando cumque facta, & post conditum testamentum acquisita alia credita, an hac noua credita comprehendantur in leg. & ibi multis autoritatibus probatur, quod non comprehendantur noua credita. Idem quando dixit testator, lego quaecumque credita contra illa, & quae ex tempore tempore mortis mea: quia non veniunt credita post testamentum contra illa. nu. 4.
- 4 Indistincta ad diminutionem, non debent operari augmentum.
- 5 Testator si vixit, vel verba praesentis temporis, an futura continerantur, cum verba praesentis temporis regulariter futura non comprehenduntur, sed in dubio si praesens & futurum significant, non comprehenduntur futura. nu. 7.
- 6 Debitori liberatio si sit relicta intelligitur de his, qui erant debitori tempore conditi testamenti, non autem de debitis deinde contractis.
- 7 Argumentum contra alios ad viciniam voluntatis iure recipitur.
- 8 Verba praesentis temporis in contradietibus non comprehenduntur futura, ergo idem dicendum in testamentis.
- 9 Obligatio se ad observandum pacem pro se, & filijs, intelligitur de filijs natis, non de nascituris.
- 10 Testator legauit hospitibus quicquid testator de suis pecunijs in monte Florentiae, prius suis omnibus debitoribus tempore conditi testamenti restabant mille tantum, tempore autem mortis acquisitis vsque ad tria milia: debent autem mille consilium suum.

- 13 Legatum tertio parti bonorum quae testator habet in illo loco, comprehendit bonam tantum quae extabant tempore conditi testamenti.
- 14 Testator si subsistit aliquem & eius filios, intelligitur de nati tempore testamenti.
- 15 Legatum liberorum, quos habebat testator, non includit liberos deinde emptos. Idem quando confectus aliud testamentum, emptus deinde alius librus, & in eo confirmatus primum testamentum quo ad legata. numer. 16.
- 17 Testator si legauit in codicillis vester vxor, quos habebat, & deinde alius ei erit, & confectis postmodum testamentum confirmatorum ipsorum codicillorum, continentur solum illa existentes tempore codicillorum.
- 18 Legatum factum etiam cum omnia personam comprehendit, nisi ea quae existebant tempore conditi testamenti. Idem in legato conditionali. numer. 19.
- 20 Testator si dixit, Lego Caio, quod dare & relinquere possum ex bonis meis, quae habeo, confectis postmodum testamentum confirmatorum acquisiuit. Secus si dixit, lego omnes res meas, quae sunt & reperiri possunt Patavij, nu. 21.
- 22 Verbum debet declarari illud ad quod refertur, non aliud.
- 23 Legatum censetur comprehendere etiam futura, quando variatio vel augmentum versatur circa eandem rem legatam, vel quae habetur loco eiusdem esse dispositione desinit. Idem quando verba acquisita est prima iam legata & accessoria. nu. 24.
- 25 Legatum numerum debet legatum secundum tempus solutionis, quae acquisita est eius valor.
- 26 Testator si vixit, vel etiam in morte in legato sine adiectione verbi praeteriti vel praesentis, vt si legauit gregem, peculium, vel quid simile, futurum etiam acquisita legasse censetur accessoria vel ad gregem vel peculium.
- 27 Accessorium sequitur suum principale.
- 28 Legatum censetur continere etiam futura, quando testator dixit, lego omnia bona: vel lego vniuersum omnium bonorum.
- 29 Testator si vixit, vel etiam in morte in legato, generis alio modo adiectione verbo praesentis vel futuri corruptus, futurum etiam censetur legasse. Idem quando testator corruptus illi rebus quae legantur, alius loco eorum fieri curauit: haec enim renouat alio primatum futurum legatam. nu. 30.
- 30 Testator si vixit, vel etiam in morte in legato, dicens, lego illi fundum, legasse etiam praesumitur futurum, quia ipsi fundum accesserunt. Idem quando dixit, lego fundum meum, nu. 32. Idem quando testator legauit partem tantum ipsius fundi. nu. 33.
- 34 Testator si in legato vixit, vel etiam in morte in legato, non futurum etiam legasse. Et quia sunt verba indistincta, ostenditur ibi idem.
- 35 Pronomen meum, tempus praesens denotat. Intellectus legi si ita ff. de auro & argento legato.
- 36 Pronomina, meus, tuus, suus, possessoria sunt, & ob id tempus praesens denotant. Secus si illa ad adiunctum sit verbum futuri temporis. numer. 37.

Egregia admodum est disputatio, an & quando testator praesumatur legasse ea tantum, quae habebat tempore conditi testamenti, vel etiam deinde deinde de hac disceptationem longis satis distinctioibus, & non parum obfusis explicauit Bart. in l. si ita legatum ff. de auro & argento legato. Ego in multis eius veligijs, quantum res nostra ferit, secutus, claris & eduliculis exponam, distinguendo seriatim quam plures casus.

Primus horum est, quando testator vixit vel verbis praeteriti temporis. Hunc casum attingit Bart. in d. l. si ita, numer. 1. in fine, de auro & argento lega. dum ita scripsit. Primo quando praesentur verba praesentis temporis, vel praeteriti, an peraguntur ad futura.

Nec declarauit tamen ibi in loco Bartol. an tempus hoc praeteriti trahatur ad futurum, illud quae comprehendat. Porro idem Bart. in l. si qui legauerit, numer. 1. ff. de auro & argento lega. & in l. alia scriptura §. ult. in secunda oppo. de leg. 1. scriptum reliquit verbum praeteriti temporis trahi & comprehendere futurum, quando significatum actum, qui pendet a voluntate ipsius testatoris. Et Bart. fecit in l. si ab aliis numer. 32 & 34. & idem Cursus Romanus in cons. 333. nu. 3.

Ceterum aliter explicauit Cursus Iuricus in cons. 277. dum respondit de hac facti specie, testator legauerat credita quomodoque contracta & facta: Deinde post conditum testamentum testator acquisiuit alia credita: Dubitatur si illa noua hac credita comprehendendur sub illo legato creditorum contractuum & factorum? Respondit sane Cursus, non contineri: cum verba

maxime. Et Curio innotuit in conf. 277. in fine. et idem ego ipse affirmavi in conf. 330. num. 21. lib. 4. Et ratio vult est Bartol. quia verbum, postquam hoc loco non refertur ad nomen illud, res, vel significat extensionem respectu ipsarum rerum: atque ita ut comprehendat futura, sed refertur ad verbum illud, reperti, significando potestatem et facultatem inveniendi & rependiendi. At ita refertur ad eorum rependiendi non autem ad eorum habendi. Nam (vt

22 subiungit Bartol.) verbum declarare debet illud ad quod refertur, et non aliud. La filio. §. vlt. et l. si quis legauerit §. ff. de alim. et cib. leg. 4. Et Bart. fit etiam explicat Socinus praecitatus in loco.

23 Declaratur secundum, vt locum non habeat hic casus, quando variatio vel augmentum verborum circa eandem rem legatam; vel quae habetur loco eiusdem ex dispositione definiti, vt in casu. Mela. §. sed et si ff. de alim. et cib. leg. 4. sed forte melius secundum Bartol. probat text. l. vlt. in fi. de lib. leg. vbi variatio debito propter faciem notationem, adducit debitorum illud in ipso legato continetur, cum id a testatoris voluntate pendeat. Et haec quidem inna sua interpretatio est Bartol. in d. l. si ita, num. 3. vers. vero ff. de auro et arg. leg. 4. quem secutus sum in conf. 99. et 133. in fi. lib. 1. et ad edit. Herculanum in sua digesti anota prima, colom. 23. vers. scilicet in fallu. et confert traditio Bartol. in l. placet in fine ff. de lib. et postea quem secutus sum relatus de iero. in conf. 4. num. 39. et conf. 45. lib. 2. Dixit Bartol. quod si testator iussit fieri hospitalem in domo sua, deinde domum illam vendit, et aliam emittit, in ea emptoria fieri debet hospitalem variatio circa eandem rem facta sit, et domus emptoria loco primae fibrogata fuerit. Dixit tamen Berous in d. conf. 4. num. 45. hoc contingere ratione pia causa.

24 Declaratur tertio, vt locum non habeat, quando res postea acquiritur et prima iam legata accessoria. Ita Romanus in singul. 503. Testis in fin. quem secutus sum Alexan. in additio. ad Bartol. in l. si ita, in fine, cum ad additione. et de iero. in quaestione familiarib. q. 30. num. 4.

Et quidem hic intellexit. I. crederet. §. Caio. ff. de lib. et leg. 4. et nomen debitoris. §. si filio. de leg. 3. Ita etiam existimo intelligi debere text. l. cum certum. ff. de auro et argento leg. 4. quo adducit I. crederet Romanus in singul. 519. Quod tempus, et idem in conf. 123. Ancha. in cap. indicent. num. 10. in fi. de testam. legatum finem nec debet secundum tempus solutionis, quo actus est eius valor. Nam augmentum hoc dicitur quoddam accessorium inseparabile ab ipso moneta. Non ne alter tamen ad Romano diffinitore Oldradum in conf. 31. quem secutus sum in l. cion quid colam. vlt. si certum petat. Cagnolus in l. vlt. num. 236. Cuius patet et Socinus Iunior in conf. 2. num. 3. lib. 2. et alij congehi ab Antene Gabriele in lib. 3. conclusionum. tit. de solutio. conclus. 4.

26 Tertius est casus, quando testator vult esse sermone seu oratione viuere illi fine adiectio tamen verbi prateriti, vel praesentis temporis, vt si dixit legem gregem, vel peculum, vel quid simile habens corpus quoddam viuere illi. Hoc casu comprehenditur etiam futura ita Bartol. in d. l. si ita, num. 4. de auro et arg. leg. 4. et in l. vlt. §. 1. num. 2. de leg. 2. et secutus sum Alexan. in conf. 75. num. 10. lib. 2. Crotius in l. omnes populi, num. 15. de iur. et iur. et in conf. 1. num. 13. et Neuzan. in conf. 71. num. 2. et idem ego ipse respondimus in d. conf. 97. num. 45. ad finem. lib. 1. commemorat autem alij, qui idem affirmant, et alij minus accedunt Herculanum in d. l. a praesumptione prima, colom. 23. vers. septimo salu. Crasset. in rub. §. 1. num. 92. Duran. in l. ad de arte testam. in l. de legatis, causa 1. decima. Cagnolus in l. vlt. num. 233. C. de palli. et Bellum in conf. 1. num. 7. Et hic quidem casus probatur in l. greges de leg. 1. primo, quo loci manifeste hic respondit Vipianus [Grege legat, et quo postea accedunt ad legatum pertinent.] Probat et l. peculum, de leg. 2. Peculini [inquit Papinianus] [legatum augeri & minui potest si respectu postea esse incipiant, aut desinant.]

27 Et accessit ratio, quia futura dicuntur esse accessoria primarium rerum; et ideo sequuntur ipsi principali. Et quomodo dicitur sermo vniuersalis in speculo illa declarat Rulian. in conf. 40. num. 10. lib. 2.

28 Extenditur hic casus, vt locum habeat etiam quando testator ita dixit, lego omnia bona, vel lego vniuersum omnium bonorum, vel lego omnes res meas. Nam adducit veniunt futurarum oratione hic positus vniuersalis quum generalis: sicut in amf. §. de auro et arg. leg. 4. num. 4. vers. aut in testam. et probat Liquez. l. §. vlt. ff. de vlt. test. Et cum Bartolus Berous in q. 30. num. 1. quem repetam in fi. lib. 1.

29 Quatuor casus est, quando testator vult esse sermone seu oratione generalis, nullo tamen adiecto verbo praesentis, vel futuri temporis; vt si dixit, lego omnes vestes meas, vel vniuersas res meas quae sunt in illo loco. Hoc in casu futuras res non contineri in le-

gato scrip. l. Bartol. in d. l. si ita, num. 4. vers. si oratio est generalis. et in vers. si vero dixerit. Idem docuit Cagnolus in l. vlt. num. 233. C. de palli. post Casterensem, quem refert. Idem fecit Berous in quaestione familiarib. q. 30. num. 3. Qui sic intellexit ex parte. l. vlt. §. n. de leg. 2. quia si recte pendatur, non satis probat.

Declaratur hic casus, vt locum non habeat, quando testator corruptis illis rebus, puta vestibus, legalis illis carum loco fieri curauit. Hoc casu vestes haerenuat & loco primarium fibrogata continentur. l. si ipso legato. Ita docuit Bartol. in l. si ita, num. 4. de auro et arg. leg. 4. quem secutus sum Ancha. et Alciatus quos commemorat et 71. et 72. etiam in d. conf. 71. num. 46. et ibid. num. 174. et tunc Soci. et Gomez. qui scripserunt hoc contingere ob vim fibrogationis. Et alios huius opinionis doctores congehi in conf. 330. in fi. lib. 4. et accedit Etianum in d. conf. 313. parte 2.

Quintus casus est, quando testator vult esse oratione et sermone particulari, vt si dixit, lego fundum illum. Hoc in casu legatum comprehendit etiam futura, quia si fundo accesserunt quae prateriteri poterunt, non autem re liqua. Ita Bartol. in d. l. si ita, num. 4. vers. si vero oratio est particularis. Et Bartol. secutus Socinus Senar in l. seruus electione, §. vlt. in quarta conclusio. de leg. 4. et ibidem Raimus num. 50. post Alexan. ibidem etiam Raimus in conf. 18. §. in fine. lib. 1. et Bellum in conf. 5. num. 7. et Berous in conf. 4. num. 46. vers. sexto conclusio. 1. 2.

Hunc casum probat text. l. quod in rerum. §. si quis post de leg. 1. cuius verba hic sunt: si quis post testamentum suum, fundo Titiano legato partem aliam adiecit, quam fundi Titiani destinaret: id quod adiectum est, exigi a legatorio potest. Hanc quoque sententiam probat text. in ex toto. in princ. de leg. primo.

Extenditur hic casus, vt locum habeat etiam quando testator dixit: lego fundum meum. Nam & hoc casu, si fundus in totum erat ab initio testatoris, et deinde augeretur, augmentum accrescit legatorio. Ita Bartol. et Arc. in d. l. seruus electione §. vlt. de leg. 4. vbi Raimus, eiusdem opinionis est Caster. et Soc.

Extenditur hic casus, vt locum habeat etiam quando testator legauit partem tantum ipsius fundi. Ita Bartol. Aug. Imola et Cast. in l. seruus electione. §. vlt. de leg. 4. quos retulit et probauit longa habita dysputatione ibidem Raimus num. 51. et 52. Et si aliter sentierit legatario Bartol. libi parum consens in d. l. si ita, num. 4. vers. si vero legatario pars illi de auro et arg. leg. 4. et Laian. in conf. 90. vel. 1. lib. 1.

Sextus est casus, quando testator vult esse oratione, seu sermone indefinitum.

Hoc in casu Bartol. in d. l. si ita, num. 4. vers. si vero esset oratio indefinita, non satis aperte explicat, quid sentiat, sed solum generalem quandam declarationem facit. Nec cessat ibi. exemplum aliquid, quo declarat hunc casum. Existimo adduci posse exemplum, vt si ita dixit testator. Lego argentum. Hae verba esse indefinita existimo, licet sint, argentum, vestem, seruum.

Hoc in legato contineri aliquid argentum quam illud, quod erat testatoris tempore conditi testamenti, atque ita futurum probant. Legatum autem in princ. ff. de auro et arg. leg. 4. et in l. quidam, ff. de tritico, vino, oleo quo lega. quia in a perpendi in conf. 106. num. 17. 4. lib. 2.

Ceterum repugnare non parum videtur responsi Pauli. l. si ita ff. de auro et arg. leg. 4. Cuius verba haec sunt. [Si ita legatum esset, vestem meam, argentum meum, damnas esto dare.] Id legatum videtur quod testamenti tempore fuisset. Quia praesens tempus semper intelligitur, aliud comprehendit non sit. Nam cum dicit vestem meam, argentum meum: Hae demonstrationes, meum, praesens non futurum tempus ostendit. Idem est, et si quis ita legauerit, seruos meos.] Haec tamen Paulus, qui visus est sentire, legatum oratione indefinita conceptum non comprehendere futura, sed ea solum, quae exstant tempore conditi testamenti. Respondendi potest, Paulum ita respondisse, quod vim illius pronominis, meum, quod significat tempus praesens.

Ita tamen hunc interpretari sunt multi, quos commemorat aut in d. conf. 66. num. 170. et num. 192. et num. 194. Et ratio est, quia post alios considerant in d. conf. 106. num. 184. quia haec pronomia, meus, tuus, suus, possessus sunt, et ob id demonstrant tempus praesens. Non hie repero, quae scripti in d. conf. 106. num. 267. ad confutandum rationes, et auctoritates dissentientium ab hac opinione et interpretatione: cum illi in loco copiose scripta legi possunt. Idem sensu Bartol. in l. vltima. §. de oprio. leg. 4.

Et haec quidem traditio et de Strina locum non habeat, quia 27 de huius pronominis, meum, adiunctis futuri futuri temporis, vt si ita dixisset. Lego argentum, quod meum erit. Nam tunc in legato continetur argentum quod testatoris est non solum tempore conditi

conditi testamenti, sed etiam mortis ipsius testatoris. Ita Bartol. in d. l. si in a iusculda, & ostendit appofit de auro & argen. lega. Duran. in tract. de arte testam. in tit. de legatu. cautela decima. Idem sentit Belloum in conf. 3. num. 16. vers. non obstat, quod si etiam respondit Beron in conf. 4. numer. 37. lib. 2. Idem it testator dixit: lego omne argentum meum. Ita declarat Beron in questionibus familiaribus in qu. 30. numer. 5.

PRÆSUMPT. CXXVIII.

Legatum an & quando duplicatum præsumatur.

SUMMARI.

- 1 Legatum an & quando præsumitur duplicatum.
- 2 Testator si reliquit certam domum, quam ipsius in eodem testamento eum mortis facta est, non tamen plus quam semel debetur.
- 3 Species multiplacabili non est.
- 4 Testator verè semel tantum legare censetur, licet expresse dixisset se bis ipsam legare: & semel tantum debetur.
- 5 Res legata semel tantum debetur, etiam si in diversis scripturis, puta testamentis & codicillis debetur. Idem quando essent legata bu præstantia à diversis hereditibus. num. 6.
- 6 Res legata bis debetur, quando à duobus testatoribus fuit legata: & primum præstabitur, ipsa res, deinde affirmatio. Intellige, nisi duo illa testamenta à habentem pro vno & eodem. num. 8.
- 7 Quantitas, & si pluries in testamento sit legata, semel tantum in dubio debetur. Extende, etiam quando pluribus factum esset legatum generale & coniunctum ex illis pluribus legationibus speciale. numer. 10.
- 8 Testator si legavit liberti alimentis, & Marco centum, Marcus cum sit vnus ex libertis consequatur alimentis & centum. Idem quando legavit cappam fratribus, & Priori bibbia: Prior consequatur cappam & bibbia. num. 12.
- 9 Testator quando in diversis dispositionibus repetit legatum eiusdem quantitatis, toties præstabitur. Intellige, nisi reliquerit eadem quantitatem ob eandem causam. num. 14.
- 10 Legatum quanti alio duplicatum præsumitur, quando secundum legatum continet diversam quantitatem a primo. Idem quando eadem quantitatem in eodem testamento legatur à diversis hereditibus præstantia. num. 16. Et idem dicendum est in contrariis. num. 17.
- 11 Legatum alimentorum sui naturæ non est reuerabile, alimentis animi quia pluries consequi non potest.
- 12 Testator si primo legavit genus, deinde speciem, non censetur dubitationem legatum, sed species prius debeat. Idem si legavit centum causa doli, deinde hares ex eadem causa singulis re promissis quinque quantitas, quia non habet legatum duplicatam quantitatem, sed tantum rationem peti poterit. num. 20.

Dubitari nunct contingit, an & quando legatum præsumatur duplicatum? Exillius distinguendum esse aliquot casus ex sententia & traditione Bartol. in l. cum centum. versic. Et idem pro declaratione. ff. de adim. lega. & aliorum, præsertim Iasonis in l. plane. §. si eadem. de leg. vbi copiose Zafius. num. 13. constituit tres conclusiones. Ego verò distinguo quique casus.

- 1 Primus est, quando testator reliquit speciem aliquam, puta certam domum. Hoc casus & si sapius in eodem testamento relicta seu eius mentio facta est, non tamen pliusquam semel debetur: quia præsumitur testatorem voluisse semel tantum eam præstari. Ita scribitur vno ore interpretes in l. plane. §. si eadem. de leg. vbi Iaf. num. 1. & Zafius num. 6.
- 2 Iteratio prima, quæ passim solet asserri, quia species multiplicabilis non est. d. l. plane. §. de leg. 1. & L. Lucius. §. impuberem. de leg. 2. Vel & verius, secunda est ratio, quia testator non tam sapius legare & sepius loqui videtur, I. Marcus. §. cum qui de leg. 2. Et cõfere tex. l. cum quis in fin. C. de leg. v. Et postremo hanc rationem approbat etiam Zafius in d. §. si eadem. num. 6.

Nec aliqua constituenda est differentia inter repetitionem legati seu multiplicationem, & legatum sapius repetitum: sicuti differentia ab Arctino constituta est in d. §. si eadem, repetit ibi Iaf. numer. 7.

- 3 Extenditur primò huius casus, vt locum habeat etiam quando testator ipse expresse dixisset, se bis ipsam legare. Nam adhuc semel tantum debetur. Ita Dynus, lib. 1. Salicetus, C. mensis, C. gregem.

Arctinus & Alexander, quos commemorat Iason in d. l. plane. §. si eadem. num. 1. de leg. 1. & ibidem Zafius numer. 6. dixit, verum esse opinionem. Et ij quidem adducti sunt eo text. d. §. si eadem, quo loci Vlpiana differentiam confluit inter speciem & quantitatem. Atqui quando quantitas sapius legatur, semel tantum debetur, nisi constet euidenter, testatorem voluisse bis præstari. Ergo legata sapius specie, etsi euidenter constet testatorem voluisse legatam speciem, non tamen præstantia est. Et accedit, quod cum impossibilis sit præstatio eiusdem speciei duplicata, possibile est eam sua voluntate & dispositione efficere non potest testator.

Ceterum à prædictis dissentit Iason in d. §. si eadem. num. 4. & 7. qui n. 8. refert eiusdem opinionis Baldum in l. si ad magistratum. C. de decurio. lib. 16. qui quidem Baldus in prima lectura. n. 2. hoc scripsit, & si Zafius præcitato in loco dixit, Baldum ne verbum quidem facere existimantur ij bis rem sic præstari posse, nempe speciem ipsam, deinde affirmationem. Sed cum aduersus Baldum & Iasonem sit recepta opinio: nec responderit Iason illi argumento à Doctoribus considerato, non est quod à communi sententia recedamus.

Extenditur secundò, vt locum t habeat etiam si eadem species, in diuersis scripturis, puta testamento & codicillis, reliqueretur. Nam adhuc semel tantum debetur. Ita Zafius in d. l. plane. §. si eadem. num. 17.

Extenditur tertio, vt locum habeat etiam, quando legata fuit eadem res præstantia à diuersis hereditibus. Itaque Bartol. & Iason in l. si tibi bona. §. si testamentum. in prima nota. de leg. 1.

Declaratur hic casus, vt locum non habeat, quando vna species legata fuit bis à duobus testatoribus: Nam tunc bis debetur. Et primum quidem præstabitur res ipsa, deinde affirmatio. Ita scripserunt Salicetus, Iason in d. l. plane. §. si eadem. num. 8. de leg. 1. & ibid. Zafius. num. 1. & Valsquius in d. §. 21. numer. 8.

Et manifestè probat text. d. §. si eadem. vers. sed si duorum.

Verum hanc declarationem intellexerunt præcitate Doctores res veram esse, nisi duo illa testamenta haberentur pro vno & eodem, vt si legavi tibi fundum: deinde hares meus eundem suo in testamento adhuc tibi legauit, semel tantum debetur, atque ita non potes consequi nisi semel fundum, vel affirmationem. Ita huiusmodi. §. si Sempernum. de leg. 1.

Habet tamen hac traditione dubitationem, cum testamentum heredis & primi testatoris non dicatur vnum testamentum, sed duo. I. Meus. in prin. de leg. 2. Nisi dicamus esse quidem duo testamentum quod à scripturam, sed habetur pro vno quod à dispositionem necum heres suo testamento confirmare, non autem duplicare voluerit legatum à testatore factum. d. l. huiusmodi. §. si Sempernum.

Secundus est casus, quando testator legauit quantitatem. Hoc 2 etiam in casu constituenda est regula, quod & si pluries esset reliquit testator, nihilominus semel tantum in dubio debetur. Ita conuenit in d. l. plane. §. si eadem. de leg. 1. ibi Iaf. numer. 11. & Zafius numer. 6. & 14. & Fernandus Valsquius in tract. de successione. proleg. lib. 3. tit. de acta substitutione, vel iure accrescendi. §. 21. num. 8. & 10. Et alibi probat text. d. §. si eadem. ibi sed si non corpus.

Extenditur hic casus, vt locum habeat etiam quando pluribus factum esset legatum generale, & coniunctum, vni ex illis pluribus legatum speciale. Exempli gratia dixit testator, tibi libris meis lego alimentis & Marco centum; qui quidem Marcus erat & ipse vnus ex libertis. Hic Marcus duplicatum consequetur legatum, nempe partem ex alimentis, & illa centum. Ita manifestè probat l. Titia. §. qui Marco. ff. de annui lega. quod quidem responsum dixit singulare Baldus in cap. cum in iure. de electio. Et Bart. in d. §. qui Marco. C. 12. plit, t quod si testator ita dixit: lego Cappam fratribus, & Priori bibbia: Prior consequetur Cappam, & bibbia. Et Bartolus iurati sunt alij congesti à Paro in conf. 49. in fine lib. 2. & à Didaco lib. 3. varia. resol. c. 13. m. 6. qui simitem questionem dignum esse simile exemplum, de quo apud Bald. in conf. 237. lib. 1. quod recessum infra in præsupp. 149. num. 26. vers. 3. casus.

Declaratur primò huius casus, vt locum non habeat, quando testator in diuersis scripturis repetiisset legatum eiusdem quantitatis, vt puta in testamento, & codicillis. Nam tunc bis erit præstantum. Itaque Bart. & reliqui in d. l. plane. §. si eadem. de leg. 1. vbi Iaf. num. 11. testator, communem esse opinionem. Et idem esse in contrariis scripserunt multi à me congesti in lib. 2. de arbitria. c. 1. c. 2. §. 21. numer. 17. Et ij quidem adducti sunt text. l. quinquequinta. ff. de probatio. quem non probare dixit Zafius in d. §. si eadem. numer. 24. & refert Valsquius in d. §. 21. numer. 13. ab hac declaratione dissentire

ferre multos. *Zafius tamen numer. 13.* declarationem in hanc sequitur.

- 14 Ceterum hæc declaratio intelligitur, nisi in diuersis scripturis reliqueretur eadem quantitas ob eandem causam: vt si causa alimentorum centum legata sint in testamento: & ob eandem causam centum adhuc relinquuntur in codicillis. Hoc facit causa centum legatam tantum præstari debet. Ita *Comenſanſ glo. m. d. §. si eadem. & idem post Caffrenſem, Comenſanſ. & alios. Iafon. nu. 11. versu. intellige verum; qui etiam commemorat at Bartol. in l. cum centum ff. de adim. leg. abbat. in consi. 4. in quibus dicitur lib. 2. & Comenſanſ consi. 134. si ne dubitatur. Ita accedunt Cardinales Zabarchia in consi. 60. in fine. Caffrenſem in l. Lucius. la prima. col. 2. de leg. 2. & in consi. 31. Videtur dicendum in l. Lucius. la prima. col. 2. de leg. 2. Rinnus in consi. 223. num. 4. lib. 1. & in consi. 60. nu. 6. lib. 2. & Crau. in consi. 167. num. 10. & in consi. 68. col. 2. versu. inter coniecturas. Vincentius Francus in decif. 422. num. 3.*

- 15 Declaratur secundo, vt locum non habeat, quando secundum legatum continet diuersam quantitatem à primo: vt si in primo legauit centum, & in secundo quinquaginta. Hoc sine casu præsumitur ita duplicatum legatum, vt utraque quantitas præstanda sit. Ita Iafon. in d. l. plane. §. si eadem. num. 11. versu. secundum l. i. de leg. 1. la prima. post Speculatorem, & Bartolum, quos commemorat, & sequitur Zafius in d. §. eadem. num. 19. Idem de diuersa quantitate promissa in eodem scriptura dixerunt multi, quos congegit in d. lib. 2. de arbitra. iudicium. casu 213. num. 11. Et ij quidem adducit sunt text. l. cum centum ff. de adim. leg. quibus in d. d. casu 213. num. 16. dixi non probare. Verum Comenſanſ in d. consi. 1. intelligit, nisi ex eadem causa diuersa ipsa quantitas fuisset relicta.

- 16 Declaratur tertio, vt non habeat locum hic casus, quando eadem quantitas in eodem testamento legatur à diuersis hæreditibus præstanda. Hoc quidem casu legatum præsumitur duplicatum, & ob id vt utrumque debetur. Ita Iafon. in d. l. plane. §. si eadem. nu. 11. versu. tertio l. i. de leg. 2. post Bart. in l. si pluribus. §. 1. de leg. 2. & in l. cum centum ff. de adim. leg.

- 17 Idem dicimus in contractibus, vt si sibi eadem quantitas promissa fuit à diuersis personis præstanda seu restituenda: duæ promissiones & obligationes præsumuntur. Exemplum huius ego vna cum fratre meo hodie centum te mutuo fucipio: & vt iurique obligatio in instrumento scribitur. Deinde aliud scribitur instrumentum ab eodem notario, in quo ego solus ad centum ex mutuo obligor: Hæc præsumuntur diuersæ obligationes. Ita *Comenſanſ consi. 1. in d. casu 213. num. 23.*

- 18 Tertius est casus, quando legatum non est sui natura reiterabile: Exemplum est in legato alimentorum: cum enim alimenta pluries consequi quis non possit, sequitur dicendum, legatum ipsum totum alimentorum duplicatum non præsumi. Ita *Crau. in l. cum quæstio. in fine. C. de leg. & Bartolus in l. alimenta. §. Bassile. ff. de aliment. & circa. lega.* Ceterum hac in re plures casus sunt distinguendi, quoniam admodum in consi. 231. numer. 67. & in d. l. si subſequentibus, distincti in quinque casus, quos non hic repetere, ne ex scriptis scripta conficiam. Hic tamen addo Fræſcicum Marcium in q. 31. nu. 1. parte prima. Petrum Pekum in tract. de testamentis conuentionum. lib. 5. ca. 10. num. 18. qui fecutus est Durantem in tract. de arte testandi. lib. 6. c. 2. qui dixit, legatum alimentorum non esse aliquo modo multiplicabile, id quod falsum esse scripsi in d. consi. 231. nu. 68. l. b. 3.

- 19 Quartus est casus, quando testator legauit primum genus, deinde speciem. Nam tunc species prius detrahatur. Ixor em §. falsissimum de leg. 3. & de iud. egressum casum Afflicti in decifio. 15.

- 20 Quintus est casus, quando testator legauit centum causis dotis: & deinde hæres simpliciter causa dotis promittit quinquaginta: & quantitas hæc non præsumitur duplicata: sed mulier potest petere reſtutum legat. Ita *Rinnus in consi. 223. numer. 4. lib. 1. & Vincentius Francus in decifio. 422. nu. 6. & in consi. 2. parte. vbi declarat.*

PRÆSUMPT. CXXIX.

Domo legata, quæ ex duabus legata præsumatur: & quæ sub legato domus contineantur?

SUMMARI.

- 1 Domo ex pluribus legata à vxori in dubio, de domo habitationis suæ testator sensisse præsumitur, quod intelligendum est de domo in qua

via habitationis, numer. 3. attendat amen qualitatem & conditionem vxoris, numer. 4.

- 2 Alimenti à vxori legati à præſtata sunt in domo habitationis ipsius testatoris.

- 3 Legatum domus relictum ab eo qui nullam habet, quando valeat, vel non.

- 4 Legatum generis valet, & legatarius potest eligere rem medicamentum.

- 5 Domo legata à quodam legato continetur, & an conſuetudo, numer. 10. huiusmodi. nu. 11. Balne. nu. 12. inſula. num. 13. annexa. num. 19. & col. vltima. num. 24.

- 6 Apotheca an & quando sub legato domus veniat, & num. 9. & 13. 16. 17. 20. 21. & 22.

- 7 Postea intra finem rei vendita ad emptorem pertinent.

- 8 Actum nomen latius patet, quam domus.

- 9 Legata domo cum omnibus rebus, quæ in ipsa sunt, continentur mobilia quotidiani vsus, non tamen venalia. nu. 26. nec pecunia. nu. 27. nec quæ aliquo casu in ipsa domo reperiuntur. num. 28. non etiam scripturae, rationes, & instrumenta. nu. 29.

- 10 Domo mobilibus in domo exſtitentibus legatis, non continentur nomina debitorum, & an & quando intra mobilia vel immobilia, veniant iura, actiones, & nomina debitorum. nu. 31. 32. 33. 34. 35. & 36.

Intellator plures habens domos, simpliciter legauit domum: & dubitatur de qua senserit, dicendum est primum legisse illam, in qua habitare se conſuevit. Ita *Comenſanſ si domum de leg. 1. & ibidem Iafon. num. 6. Et idem Iafon. in l. 1. nu. 7. C. de sacrosanct. ecclesiasticis. in consi. 159. nu. 8. in fin. lib. 2. & Hieron. Gabriel in consi. 60. nu. 4. lib. 1. qui quidem Gabriel respondit testatorem præſtasse legatum in qua habitabat, & suppellectilibus habebat: & hoc sensum suum in consi. 230. num. 12. lib. 4. & accedunt Beron in q. 101. numer. 2. & 1. C. de iur. iudic. in v. q. Raynarius, in verbo, ad domum, numer. 35. de test. & Beron. Pekum in tract. de test. annu. domum. lib. 5. c. 11. numer. 1. versu. quod si vero. Cuius dixerunt, legatus alimentis vxori, in domo mariti testatoris præſtata illa debere in domo in qua habitare solebat ipse testator.*

Declaratur prædicta præsumptio, vt locum habeat, quando testator habitabat domum illam ordinariè: necesse est accidere. Nam de ea non intellexisse præſtatum iurisd. ordinariè. Ita *Bald. in l. 1. col. 2. versu. sed pone si de statu homin. & Crumma. in decifio. 18. nu. 5. & idem ego ipse respondit in d. consi. 229. numer. 2. Conſentit text. l. quæ conditio, & vlt. ff. de condiſ. & demonſtr. vbi testator mandauit aliquid heri in foro, intelligitur de foro illius ciuitatis, in quo testator habitabat. & ad rem magis docuit Socin. in d. l. quæ conditio, §. vlt. nu. 4. versu. fin. vna quod si testator legauit ecclesie sine parochiali, & duas habebat parochiales, præsumitur legisse illam in qua mensis atque ordinariè conuerſabatur. Quæ de test. script. in præſumpt. 14. num. 1. Hinc quoque testator ab aliquo accidit, puta propter pestem conſtitit ferus, & ibi moriens legauit domum vxori, non præsumitur legisse illam ruralem, & suburbanam domum: sed eam, quæ est in ciuitate, & quam conſuevit ordinariè habitare, ita *Castellanus bene dicitur in d. Raynarius in verbo domum. numer. 37. versu. sed pone, & Pekum in d. cap. 11. numer. 3. versu. quod si vero.**

Et hæc quidem traditio locum etiam habet, quando domus ipsa non conuenienter conditiõis, & qualitatibus vxoris testatoris, vt puta, si domus esset ampla, & nobilis, & ipsi mulier vidua, quæ modicam haberet familiam. Hoc enim casu præsumitur relicta domus illi legatario alio scripta. Pekum in d. cap. 11. nu. 3. versu. hoc tamen reſert alioquin l. Iafon. in d. l. si domum. num. 6.

Ceterum si testator legauit domum, cum tamen nullam haberet, dubitatur utrum valeat: & dicendum est quod si testator intellexit de certa domo, atque ita de specie, quam non habebat, legauit, est nullum, & derisorium: sicut præſt. l. si domum, de leg. 1. quamſi ſua interpretet alij Zafius ibi nu. 42. Claudius Catenaculus in §. sed & talis legatum inſtit. de leg. 1. & Pekum in d. c. 11. num. 1. versu. si vero nullam domum. Porro si testator domum in genere legare voluit, legatum valet. l. cum seruum, §. cum bono de leg. 1. Titio §. ff. de iuro & argento legato, & §. si leg. gener. aliter inſtit. de lega. & ratio est quia legatum generis valet, ex quo legatarius eligere potest rem medicamentum, vt annot. aut præſtato in loco Pekum, & scripsi supra in præſumpt. 107. numer. 2. Præterea dubium non est quin valeat legatum, & lris contentum sit, quod testator habeat domum in ciuitate, simpliciter dixit, lego domum meam, quam in ciuitate habeo: sicut respondit Beron in consi. 42. lib. 2.

Cum vero ambigitur, quæ sub legato domus continetur, tunc

7 Hæc est enarratio de aliquibus præcipuis dicam, quod sentio. Et primum quidem dubitari solet an continetur apotheca sub nomine domus legata? Dubitatio hæc coniecturalis est, vt respondit Dec, in conf. 99. col. 1. vers. sed tamen his non obstantibus, dum loquitur de horro. Hæc in re distinguendi sunt aliquot casus.

8 Primus est, quando posthæc etiam est quidem sub domino, atque ita eodem testis conuenit, sed tamen diuerso tempore, & separato pretio licet acquiratur a testatore, vel eius maioribus, & ad ipsam apothecam non est aditus ex ipsa domo. Hoc casu apotheca non continetur sub legato domus. Ita Alexan. in conf. 204. num. 4. lib. 6. & Hieronymus Gabriel in conf. 9. num. 12. lib. 2. est ratio: quasi obferuamus nomen proprietatem, domus longe differt ab apotheca, scilicet est manifestum si etiam consideramus mentem testatoris satis constare, eum pro diuersis, & separatis habuisse domum & apothecam. Et hoc in casu intelligit debet Corneus in cons. 293. lib. 3. quem fecutus est Parisius in conf. 30. num. 9. lib. 2. respondit sane Corneus legatus domum non contineri apothecam à domo manifestè separatam, sicuti de cubiculo separato, vt non comprehendatur sub domo legata, respondit Parisius in d. conf. 30. num. 9. sic etiam intelligo Crauet. in conf. 234. num. 2. & eolum. lib. 2. vers. 9. §. 1. §. 1.

9 Secundus est casus, quando apotheca & coniuncta est ipsi domui, & ex domo ipsa adest aditus ad apothecam, quam testator ipsa, vel eius maiores eodem tempore & pretio acquirunt. Hoc casu sub legato domus continetur etiam ipsa apotheca, sicuti respondit Alexan. in d. conf. 204. num. 4. lib. 6. quem fecutus est Hieronymus Gabriel in d. conf. 9. num. 12. lib. 2. & i. moti sunt textu. l. si cui ædes, de legat. tertio. ubi legatus aditus continetur etiam conclauæ, sed quod erat aditus ex ipsa ædibus: etiam si conclauæ illud esset aditum super alijs ædibus. Verum si diligenter perpendatur hoc responsum, vel nil, vel contra iur. probat. bi enim conclauæ accesserat ipsi domui, cui deferuiebatur: erat enim conclauæ causa domus non autem domus fuisse conclusa. Noster verò in casu apotheca non deferuie domui, & eius causam non est, sed e contra. Et hæc interpretatio manifestè probat text. l. prædij. §. penul. de leg. tertio. ubi Papinian. de legato domus an contineret horumque his verbis respondit: [Quia domum possidere, horum viciniam ædibus comparatur, ac postea domum legauit, si horum domus causâ comparatur, vt a minore domum ac salubriorem possideret, aditumque in eam per domum habuit, & ædium horum additamentum huius domus legato continebatur.] Hactenus Papinianus, qui considerat legatum esse concessum domus, & eius causam emptum. De horro, ac viridario verba facientes sic exiit scriptum in d. conf. 10. lib. 2. in vers. legatum est, si de seruit. vbi prædictum declarando responsum illud, & ibid. Castr. Cepolla. in tract. de seruit. vbi in prædicto. ca. 76. de horro. Dec. in conf. 109. col. 2. vers. tertio facit. Parisius in conf. 30. num. 2. lib. 2. Guiljelmus Benedictus in c. Raynatus in verbo. & horro. de test. an. & Moder. Parisiæ in commentariis ad consuetud. Parisien. in tit. 1. §. 2. glo. 5. num. 3.

10 Quod circa meliorem casum probat responsum eiusdem Papinianum in d. prædij. §. balneus cuius verba adscripsi. [Balneus legatus domus esse portionem constabat, quod si eas publice præbuit: ita domus esse portionem balneæ, si per domum quoque intrinsecus ædificatur, & in vlt. partibus, vel vxoris nonnumquam fuerunt, & mercedis eius inter ceteras meritorum domus rationibus accepto ferebatur, & vno pretio comparatur, vel instructæ communi coniunctæ fuisse.] Hæc Papinianus, qui aditum è domo ad balneum emptionem eodem pretio, & mercedis ex eis perceptas considerat: sicuti hæc in apotheca, de qua nunc agimus, concurrunt, confert etiam text. d. l. prædij. in §. vltim. qui ita legitur. [Appellatione domus infimam] quoque inunctam domui videri, si vno pretio cum domo fuerit cõparata, & vtriusque pensionem similiter accepto ratione rationis ostenditur.

11 Tertius est casus, quando apotheca non est sub eodem testis, & domo, sed est coniuncta aditus ad eam est ex ipsa domo: diuerso tamen tempore, & pretio acquiratur. Hoc etiam casu continetur sub nomine domus legata. Ita in specie respondit Hieronymus Gabriel in conf. 9. num. 12. lib. 2. adductis auctoritatibus Bartol. in d. l. prædictæ. §. vlt. in princip. de legat. tertio. qui dixit, se putare solum aditum è domo in horro, & balneo fuisse, vt præfatur testator voluisse sub legato domus illa contineri. & Bartol. fecit iur. Socin. in not. in conf. 2. num. 4. lib. 2. Beronius in conf. 4. num. 31. & 40. lib. 2. & in specie etiam legatus solum aditum satis esse agitur. Socinus in not. in conf. 179. num. 7. vers. tertio facit, lib. 2. Ceterum Reimius in conf. 71. num. 7. in fin. lib. 2. sentit, non fuisse solum aditum, nisi etiam horrum, & simile

prædium sit pro vlt. & causa domus, & idem Reimius in conf. vlt. in fine lib. 4. qui sic arguit, montem non argui esse sub aliquo oppido, & villa, ex hoc solo quod per villam esset aditus ad montem: & verè existimo Bart. & reliquos suprà commemoratos atque idem sentio, quia affirmando solum aditum fuisse, nec voluerunt ipsum vlt. excludere: & vlt. requiritur respondere Alexan. in d. conf. 223. num. 2. lib. 2. & in conf. 34. num. 3. lib. 3. & Paris. in conf. 30. num. 12. lib. 2. sic etiam Beronius in d. conf. 4. num. 37. & 40. vlt. in fine.

Quartus est casus, quando domus & apotheca fuerunt emptæ eodem tempore, & pretio, & ad eam est aditus ex ipsa domo, atque aliunde. Hoc etiam casu legata domo continetur quoque apotheca, vt respondit Alexan. in d. conf. 223. num. 1. lib. 2. & fecimus qd Hieronymus Gabriel in d. conf. 9. num. 12. lib. 2. est ratio, quia testator ipso vlt. habuit pro vno corpore domus, sicuti de horro vlt. cum domo eodem tempore, & pretio emptum tradidit Castr. in l. vlt. num. 3. §. de seruit. vbi prædictum & Cepolla in tract. de seruit. vbi prædictum. §. 76. de horro.

Ceterum præcedentes casus non habent locum in casu de quo respondit Bertrandus in conf. 183. lib. 1. quem refertur Alexan. in l. vlt. in casu in d. l. aditum est, explicat. 4. Et rursum non habent locum, quando aditus ad horrum esset frequenter aliunde, quam ex ipsa domo. Ita Deum in conf. 109. col. 2. vers. quando hoc etiam, qui de horro sic respondit.

Quintus est casus, quando apotheca est cum domo & fuit emptæ eodem tempore, & pretio, aditus tamen ad eam non est ex ipsa domo. Hoc etiam in casu sub legato domo contineri apothecam respondit Hieronymus Gabriel in d. conf. 9. num. 12. lib. 2. adductis auctoritatibus Ancharani in conf. 291. num. 3. Alexan. in conf. 223. num. 3. vers. & fecimus qd Hieronymus Gabriel, lib. 2. qui in specie domum legat ædificat, & idem Alexan. in conf. 20. num. 9. lib. 6. & deum habet in conf. 93. num. 1. & apotheca an continetur sub nomine domus hoc in casu affirmat etiam Modernus Parisiensis in consuetud. Parisien. tit. 1. §. 3. glo. 5. num. 6.

Sextus est casus, quando testator legauit domum designatam in finibus, intra quos clauditur apotheca. & hoc casum ita est aditus ad eam non est ex ipsa domo: nec est emptæ eodem tempore & pretio: nihilominus continetur sub ipso legato domus. Ita similiter in casu respondit Alexan. in conf. 4. lib. 3. Cum dixit, legata domo demonstratis finibus prædicta legatæ etiam coniunctis acquiratur post domum, si ipsa coniuncta erat intra ipsos confines, & Alexandrum fecutus est Decius in conf. 109. col. 1. vers. & hoc præmissis, qui de horro hoc domo comprehendere respondit. & hic quidem casus satis probatur text. l. ade sacra. §. 1. ff. de contrahen. emptio. ducto argumento à contradição legata, in x. l. cum. qui. §. qui chirographum de legat. prima. summo certo venditor, qui certus redditur demonstratis finibus per materiam, hoc est, murum, ceterum sententia vendita omnia intra ipsam materiam, sicque fines comprehendit, & ita passim interpretes nostri affirmant, postea intra fines ad emptorem pertinere, sic fane Baldus in l. i. de iudijs. & in rubr. C. de contrahen. emptio. qua. 2. 2. Oly. ad l. i. §. 96. Romanus in conf. 5. Socinus senior in conf. 97. col. 2. libro 1. & in conf. 181. num. 5. lib. 2. Reimius in conf. 74. num. 3. lib. 2. & in conf. 5. in fin. lib. 4. Decius in conf. 400. num. 7. & in conf. 338. num. 4. Brunus in conf. 34. num. 5. & Parisius in conf. 2. num. 6. lib. 3.

Et accedit quod in dispositione facta de domo continetur etiam annexa. vt tradit §. vlt. ff. de ad. empt. & alij confirmat Alex. in d. conf. 34. num. 3. lib. 3. & idem in conf. 223. num. 2. in fin. lib. 2. ea verò, quæ sunt intra fines, annexa ceteri non est dubitandum, in x. l. i. §. 1. de iudijs. & in rubr. lib. 2. de arbitrij. iudicum. c. 95. §. 1.

Extenditur hic casus, vt locum habeat etiam quo ad apothecam, vel aliam domum emptam post condicum testamentum, & adiectam ipsi domui principali legata. Nam & hæc sub legato illo continetur. Ita Beronius in conf. 4. num. 43. lib. 2. & idem, in fine patet in decis. 96. lib. 1. adductis text. l. cum fundum de legat. 2. Quod intelligi esse causa accessionis, non autem quod sub illa demonstratione confinium continetur.

Declatur hic casus, vt locum non habeat quando alijs verbis testator ipse domum separatim ac per apotheca, vel alio simili loco, sicuti in notabili casu respondit Bertrandus in conf. 183. lib. 1. partem. quem fecimus qd Moder. Parisien. commentariis ad consuetud. Parisien. tit. 1. §. 3. glo. 5. num. 8. testator legauerat apothecam speciatim sub alio ad balneum confirmatam ab occasu cum alia domo eiusdem testatoris de alio in balneum. Accedit, quod erat vna penus ita patet lib. 2. alia apotheca reiecta heredi. Respondit Bertrandus, penum non continui

5 *Vt si pater non mori et si dicitur extinguitur.*

6 *Legatus et si non sit pater & hereditas, intelligitur etiam de hereditate extranei.*

7 *Testator si legat rem, quam veluti legatarium posse retinere in vita tantum, et si dixit, Caio & suis heredibus, si Caio ipse viuit, lego filiis: non comprehenditur heres extraneus post mortem ipsius Caio, sed eius filium tantum.*

8 *Vivens heredes habere non possit.*

9 *Testator si legat decem Titio & eius heredibus, filij Titij non possunt petere legatum, nisi ipse Titius patet.*

10 *Testator si legat Caio & heredibus eius rem non transitoriam ad heredes extraneos, extranei non possunt illam consequi.*

11 *Secundum dicitur ex parte & presentia inquisitione, quando pater sua pecunia acquiritur illud pro, se, filijs & descendens, quod non transit ad extraneos heredes.*

12 *Hereditas nomen non comprehendit extraneos, quando testator reliquit Caio & heredibus eius quidem suorum transitoriam ad extraneos, sed tamen si transiret, restitueret aliquod absurdum, & contra praesumptum aut testatoris voluntatem.*

13 *Testator si instituit filium in bonis, quae prohibuit alienari, ut conferretur in agnatione & familia, deinde dixit: Et si filius meus decesserit sine heredibus, reliquit testator de bona Caio & eius heredibus, non comprehenditur heres extranei & quare.*

14 *Pater si testando praefinitur magis decessisse filius quam extraneos.*

15 *Testator si ita dixit: Filium meum instituo & eius heredes: & si ipse decesserit sine liberis, restitui hereditatem Caio & eius heredibus, non veniunt extranei: Et quid quando dixit: Et si filius meus decesserit sine heredibus, restitui Caio, & eius heredibus non. 17. Et quid si dixit: Institui filium meum, & si ipse decesserit sine liberis restitui Caio & eius heredibus, non. 18. Et quid si dixit: & si filius meus decesserit sine filijs, restitui Caio & omnibus eius heredibus, non. 19.*

16 *Testator si legat uxori, & post eius mortem veniens voluit ad filium institui, & eam heredes intelligunt esse de hereditate sanguinis, & quare.*

17 *Hereditas appellatio quae ex communis ipsi veniunt filij & descendentes extranei censentur exclusi. Idem quando testator honorasset filium institui aliquid legare, & erga eos esset benevolentia significum, non. 22. Idem quando nominis hereditas adiecta esset aliqua qualitas, quae dicitur et propriam hereditatis significationem, non. 23.*

18 *Hereditas nomen si est positum in conditione, intelligi debet solum de herede sanguinis, non autem de extraneo.*

19 *Nemo sine herede moritur, ex quo saltem postrema loco habet significum.*

20 *Filius qui gratia filij sui heres non existit, facit desicere conditionem.*

1 **C**ontingit saepius in legatis, & fideicommissis fieri mentionem hereditum aliquando dispositio, aliquando etiam praesumitur testatorem sensisse. Hoc de re interpretes nostri in l. Gallus, §. etiam ff. de lib. & postum. scripserunt multa, quae non modo ultimis testatorum dispositionibus conveniunt, sed etiam in quae contractus & concessionis vicium pertinent. Et ego ipse in conf. §. 18. num. 1. & multo sequenti lib. 2. & in conf. 21. num. 17. & alijs sub sequenti lib. 3. sed ad rem magis nostram plura consideravit Mantica in commentarijs, de consuetud. vltimar. volum. 4. lib. 3. tit. 14. Ego vero nunc distinguo atque consilio duo huius dispositionis capitula primum et ultimum, quando heredes sunt dispositioni vocati. Secundum, quando sunt solummodo positi in conditione.

2 **P**rimo in capite pro regula constituendum est, legatum vel fideicommissum relictum Caio, & heredibus, intelligi de hereditate quibuscumque sive sint extranei, sive ex sanguine: modo bonorum heredes sint. Nam haec propria est ipsius nominis significatio. l. secundum ff. de verb. sign. Et manifeste probat l. in analibus, c. 3. de legat. ubi de qua dicitur filios. Cum enim res legata sui naturae sit transitoria etiam ad extraneos, & nullum resultat absurdum, nullave iniquitas, heredes non etiam extraneum heredem continent. Ita post Bart. & alios multos scripsit in d. conf. §. 18. num. 12. vers. quatuor ubi Caio.

3 **E**xtenditur primum, ut si locum habet etiam quando relicta fuerit, quae sui naturae sit mortis legatarij, ut in usufructu bonorum, qui morte fructuarij extinguitur, §. finitur, in institut. de

usufructu, si enim relictor reliquit usufructum Caio & eius heredibus, nomen, heredibus, intelligitur etiam de extraneis sed tamen de primis tantum heredibus, non autem succedentibus. Ita probat l. si quis Titio ff. de usufructu accrescent. quoniam si non est in re ipsa, non est in conf. §. 1. et. Car. in conf. 2. ad. in. 3. lib. 2. & Cuiusdam Cuius in iuramentis, ut in heredi.

4 **E**xtenditur secundo, ut si locum habeat etiam in legitimis annuatis facis pro se & heredibus. Nam & hoc casu hereditum nomen intelligitur de extraneis, d. in analibus, c. de legat. & ibidem d. de tam Bart. 15. & reliqui & aliter in l. Gallus, §. etiam, in formula de l. nomen. 27. & idem in cap. 2. in. 1. §. si vultum autem in cap. 2. in. 1. in. 1. in. 1.

5 **D**ecuratur primo, ut si locum non habeat haec regula, quando testator reliquit rem, quam voluit legatarium posse retinere in vita tantum, tunc quando ita expressit dixit: Caio & suis heredibus, cum ipse viuit lego fundum. Hoc in casu, hereditas nomen non intelligitur de herede extraneo post mortem ipsius Caio, sed de eius filio cum vivens, heredem habere non possit, inext. 1. §. 9. de her. vel ad. vend. Ita post Bart. Socum & Iussum scripsit in d. conf. 18. num. 11. vers. secundum ubi Caio. Et praeterea accedit Bald. in l. vlt. in. 1. c. de impub. & alijs sub tit. quibod scriptum reliquit, quod si testator legavit decem Titio & eius heredibus, filij Titij non possunt petere legatum in vivo ipsi Titio patrem Titius vivens heredem illi, bene non possit.

6 **D**ecuratur secundo, ut si locum non habeat, quando testator legavit Caio & eius heredibus rem non transitoriam ad heredes extraneos. Exemplum afferri potest, quando si pater filium pecunia acquiritur tendum pro se, filijs & descendens, quod quidem fundum dicitur ex pacto & providentia, & absque non transit ad heredes extraneos, sicut manifestum est, & tradit omnes in c. 1. de success. fendi, prolegat. et hoc fecerunt, & Iac. Thomas Marin in tract. feudorum, tit. de feudo ex pacto & providentia, in. 1. hergo potest uti filiorum, prolegat. possit, ut copiose affirmavit in conf. 18. num. 12. pro se & eius heredibus nomen, heredibus, hoc in casu non continet extraneos filios tantum. Ita Bart. in d. Gallus §. etiam, in. 1. vers. aliquid quod illa verba de lib. & postum. quae fecit sunt Socum & alijs, quos conveniunt aut & probat in d. conf. §. 18. num. 12. vers. secundum & vltim. num. lib. 2. Et mens accedit Calv. in conf. 13. Ego finit, vers. secundum casu est lib. 2.

7 **D**ecuratur tertio, ut si locum non habeat haec regula, quando testator reliquit Caio & eius heredem, rem sui naturae transitoriam ad extraneos, sed tamen si filij sui heredes & legatarij transirent ad extraneos heredes resultaret aliquid absurdum & contra praesumptum testatoris voluntatem. Hoc sane casu, nomen, heredibus, intelligitur de hereditate sanguinis.

8 **E**xemplum afferri potest, quando testator instituit filium, cui inter alia reliquit domum, quam prohibuit alienari quousque mortis, ut consecraretur in agnatione & familia, & propterea voluit testator, dictam domum transire debere de herede in heredem filij sui. Deinde ita dixit: Et si filius meus decesserit sine heredibus, reliquit testator dictam domum Caio & eius heredibus. Hoc in casu filij heredes Caio intelliguntur de hereditate sanguinis, sique de filijs & descendens, non autem de extraneis. Ita in fine sequenti Pars. in conf. 31. num. 48. lib. 2. Et ratio, quia si diceremus, filius vocatos heredes extraneos Caio legatarij, sequeretur absurdum, & quid contra mentem testatoris. Nam si cum testator magis dilexerit filium proprium quam Caium & magis heredes filij quam heredes Caius, quod filium & eius heredes praeferat, & intellexit testator le vocare heredes ex sanguine filij sui: non autem extraneos idem dicendum est de hereditate ipsius Caio. Et cum voluerit testator domum consecrari in agnatione, & familia filij: sic credendum est, voluisse consecrari in agnatione & familia Caio. His rationibus vti sunt multi, quos in subsequenti exemplo commemorabo.

9 **S**ecundum est exemplum huius declarationis, quando testator ita dixit: Institui filium meum, & eius heredes: si ipse decesserit sine liberis, restitui bonam vel domum filium Caio & eius heredibus.

10 **H**oc exemplum si propositum in specie Alciat. in d. l. Gallus, §. etiam in 2. d. in. 2. ver. Et supra addit in fine Bart. §. de lib. & postum. qui dixit ita voluisse Bartolum: non autem vti passim Doctores intelligunt in tertio exemplo, quod nos referam. In casu huius exempli dixit Alciatus quod iurati verba praecedentis, & eius heredes, interpretantur ad filij filij, ut testator mox subiecit in pariter.

conceditur vltimum voluntatum. lib. 68. an. tit. secundo. colum. 1. & 2.

Existimo ego saltem clarioris explanationis gratia esse primū distinguenda duo capita. Quorum vnum est de fideicommissio vltimū secundum de legato, & fideicommissio particulari.

2. Primo in capite distinguendi sunt duo casus. Primus est, quādo relictum fuit fideicommissum post multos gradus hereditatis: sicuti quando testator ita dixit. Infituo Caium, & eo deficiente, quando cunque Sempronium, quādo decedente quando cunque Sadium, & his deficientibus, bona mea relictantur Titio. Hoc in casu fideicommissum præsumitur relictum ab vltimo ex subitinis morientibus atque ita hæres primus in litibus non censetur hoc onere grauari. Ita Bart. in l. Codicillus in prin. nu. 4. ff. de vltima legat. ex illo textu, qui tamen loquitur de fideicommissio particulari. Et Bar. loquitur de vniuersali fatis constat, si iungatur eius traditio ibi, cum illa, de qua in l. sed & si sit in prin. nu. 2. ff. de leg. 3.

Diffinitur ab hac opinione, & Bar. non refert, Ruinus in consil. 177. num. 10. lib. 2. sed iura & auctoritates, quæ adducit Rui. non probant eum non loquantur hoc in casu, sed in alijs, quæ referam sui loci.

3. Secundus est casus huius capitis, quando scilicet testator ita dixit. Infituo Caium, & si ipse decederit sine filijs, & ipsi filij sine filijs, bona mea relictantur Caio. Hoc sine casu fideicommissum non præsumitur in iunctum vltimū filijs filiorum instituti potest in conditione, sed ipsi soli Caio instituti. Ita docuit Bart. in d. l. sed & si sit. num. 2. ff. de leg. 3. quā in d. l. Codicillus in prin. nu. 4. sic ipsum declarandum dixit, rationem esse, quia cum filij illi fuerint potest in conditione tantum, atque ita non vocat honorarique, non etiam grauari poterunt. d. l. sed & si sit. in fin. Et ergo necesse fateri, onus testationis fideicommissi fuisse in iunctum soli instituto. Et Bar. fecit in Rui. in consil. 168. num. 1. lib. 3. Soc. sen. in consil. 40. lib. 1. & in consil. 2. num. 3. 2. Par. in consil. 18. num. 2. lib. 2. & in consil. 42. num. 11. lib. 3. Idem in consil. 157. num. 6. Alex. in l. 78. l. Tit. est casus nu. 4. Belinus in consil. 81. nu. 5. & Cephal. in consil. 119. num. 71. lib. 3. Iulius Clarus in l. 2. an. & quando filij possint in conditione vocari consil. 17. lib. 4. 5. qui alios refert, & ibidem nu. 4. refert alium casum, quando scilicet in iunctum in iunctum subitinis mihi non fuit copulatus fideicommissum.

Secundum est caput, quod legata & fideicommissa particularia respiciat: Quo sane in capite distinguo atque consensio aliquot casus.

4. Primus est, quando testator simpliciter, hoc est, viuente hærede in fitu legauit rem certam semel tantum, puta centum, vel fundum, vt puta si ita (vt obseruari consuevit) legauit. Lego centum, vel fundum Caio. Deinde hæredem instituit filium, cui substituit Sempronium.

Hoc in casu præsumitur, testatorem grauasse solum hæredem præstare hoc legatum. Ita scripsit Bart. & reliqui in l. Marcellum in prin. ff. ad S. Treb. & idem Bart. in l. vlt. nu. C. eo. & communem esse opinionem testator Corne. in consil. 53. num. 7. lib. 1. Et enim vulgatum, legatum esse donationem à defuncto relictam & ab hærede præstandam, & legatum in iunctu de legat.

6. Hic casus locum habet multo magis, quando testator grauit personam representantem ipsum hæredem, vt puta tutorem pupilli instituit, vel curatorem minoris. Nam tunc sine controversia legatum censetur in iunctum hæredi. Itaque ibi cum etiam, C. de bonis creditis, & iure in art. & l. etiam in pupillo, C. de fideicom. Bald. in d. l. cum etiam, & Doct. in l. cum filij sui, de leg. 1. vbi Baccaria num. 19. & Soc. in num. 10.

7. Non enim potest hoc in casu intelligi grauit subditus: Cui tutor, vel curator cum non representat.

8. Extenditur primò hic casus, vt locum habeat etiam si testator ita dixit alibi acceptis centum dato fundum Caio. Nam adhuc intelligitur acceptis centum ab hærede. Ita Bart. & Cast. in l. si ferui legat. & qui Margarium de leg. 3. Soc. in l. Paulus. la. 2. in fine, ff. de reb. dubijs.

9. Declaratur, vt locum non habeat hic casus, quando testator legauit alteri rem, quam prius legauerat Caio, vt dixit. Lego fundum Meuius; & postea mortem vel euentum tali conditione, lego dictum fundum Sempronio, vel fundus ille dedit Sempronio. Hoc sane casu, Causile legatarius dicitur grauitus præstare dictum fundum Sempronio. Ita Bart. in d. l. Codicillus. in prin. nu. 4. in fine, ff. de vltima legat. quæ interpretatur in d. l. Codicillus in prin. cap.

Et Bartolomæus fecit etiam Rui. in consil. 32. num. 1. lib. 2. Et dicitur subdit legatum, vt scripsit Bart. in l. Codicillus. vbi sic procedo vltimus. C. communis de legatis. quoniam secutus est Crauet, in l. cum filij sui, in prin. part. num. 3. q. de legat. 1. qui dixerunt habere locum etiam si legatum per testamentum momentum maneret apud ipsum legatarium.

Secundus est casus huius secundi capitis, quando scilicet testator reliquit rem semel tantum præstandam post mortem hæredis instituti, cui substituerat, vt puta si ita dixit. Infituo Caium mihi heredem, cui sine filijs decedenti substituto Sempronio omnibus præstare debeant à Sempronio habentibus vel potius ab hæredibus. Cui instituti, qui præsumitur grauitus, scripsit Bartol. in l. qui dicitur in fine, ff. de vulg. & pup. substit. dum se remittit ad ea quæ scripsit in d. l. Marcellum. in prin. ff. de Treb. vbi absolute nulla distinctione facta, dixit, præsumi relictum ab hærede instituto, quando testator grauit voluit. Et Bartol. sic autem Carueu in consil. 53. num. 2. lib. 1. & monsign. de Decem in consil. 38. num. 4. qui & Carueu refert. Et tunc quoque casum sic probant iudicem Bartol. in d. l. Codicillus in prin. num. 4. de vltima legat. dum allegat, & declarat in d. l. si ferui legat. nu. 5. qui Margarium de leg. 3. quem sic pariter intellexerunt Baldus & Iacobus de iudic. & idem Bald. in auth. si quando nu. 3. C. de causis peren. Alex. in l. vlt. §. Labes, & ibid. l. 1. §. 3. ff. de iur. iur. in fin. Alex. in consil. 177. num. 2. lib. 2. & Soc. in d. l. Paulus. la. 2. in fine, ff. de reb. dubijs. Et ita quidem adducti sunt text. d. §. qui Margarium, & l. peto. in prin. de leg. 2.

Tertius est casus, quando i testator fecit legatum successuum, quod scilicet præstari potest tam à substituto per fideicommissum quam ab ipso hærede instituto: vt si testator reliquit vxori suæ vnum fructum bonorum suorum. Hoc in casu, quando sumus in dubio, nempe quando ignoratur à quo fuerit relictum, vt si verba sunt imperfonaliter concepta significati quando testator dixit, vnum fructum bonorum sit, vel perueniat, vel præstetur vxori meæ. Hoc in casu legatum censetur relictum tam à substituto quam ab instituto. Ita scripsit vnumque primus Benedicte Plundani in l. 2. §. de manum. legat. an. quæ fecit sunt Aretium & Alex. in l. §. si certum, ff. de vulg. & pup. substit. & Ruinus in consil. 44. num. 4. lib. 2. cum enim onus sit imperfonaliter in iunctum, dicitur grauari ipsi hæredes. Ita post Ruinum in consil. 107. colum. vlt. lib. 2. respondit Hieronym. Gabriel in consil. 117. num. 3. lib. 1. & idem ego ipse respondi & declaravi in consilio 83. num. 7. & in colum. vlt. lib. 1. Et ibi dixi, esse onus successuum, quod gradatim continuit in quocunque hæredes. Et præterea addit Gabriel exenemur Baldi in consil. 279. lib. 1. onus imperfonaliter in iunctum præsumi impolitem omnibus gradibus. Et subiunxit Gabriel idem sensisse Ruinum consil. 137. num. 36. lib. 3. Et dicemus etiam infra in præsumpt. 177. vbi explicabimus quando conditio posita in institutione censetur repetita in substitutione, vltimo casu.

PRÆSUMPT. CXXXII.

Legatum annuum & reiterabile quando præsumatur.

SVM MARIA.

1. Legatum annuum & quando præsumatur reiterabile & annuum: regulatè enim præsumitur vniuersi præstationis tantum.
2. Testator præsumitur velle minus grauari hæredem quā si possibile.
3. Legatum factum pio loco in dubio præsumitur annuum. Idem si factum est decurionibus citat in num. 4.
5. Legatum factum ad ludos, qui quot annis fieri solent in ciuitate, annuum præsumitur.
6. Divisiones dare quid sit.
7. Legatum factum, quod in die mortis ipsius testator fieri debet vna septima à morte, semel tantum fieri debere intelligitur.
8. Legatum factum patris de vna patris in esse D. Domini, an semel tantum sit præstationem, vel quot annis.
9. Legatum reddituum, puta, aliquam mortuam præsumitur annuum.
10. Legatum alimentorum annuum præsumitur esse cetero fauorabile, & late interpretandum, & mus. 11.
12. Legatum factum per quatuordecim, non semel, sed singulis in quatuordecim, debetur.

13 Legatum factum bis verbis, lego centum Caia, donec nubat, annum præsumitur.

14 Legatum annum non dicitur vnum legatum, sed plura: et tot enim cen-
fentur legata, quot anni.

Hæc disceptatio rectè satis annectitur præcedenti, quando scilicet legatum præsumitur reitabile et annum. Quia quidem in re pro regula constituendum est, legatum non præsumitur annuum æque reitabile, sed vnius præstationis tantum. Vbi sentit Bart. in l. legatum in prima oppo. ff. de annuis legat. dum dicit, in casu d. legatum præsumitur annum favore dotis. Ita pariter idem Bart. in l. annua. ff. vii. numer. 4. cod. tit. cum dicit, nisi certis in casibus legatum dici annuum. Idem Bart. in l. quidam. nam. 3. ff. de annuis legat. dum allegat l. eum qui calendis de verbo. obligat. & l. boues. ff. hoc sermone de verbo. significat. Et confert secundum Bartol. text. d. cum pater. ff. pater certam. de legat. vbi favore nuptiarum, dos præsumitur à patre relicta pro primo ac etiam secundo matrimonio si eus ergo voluit dicit Bart. quando favor & specialis causa cessat. Et accedit, in dubio ita esse præsumendum, cum transmissum sit, testatorem velle minus gravare heredem quam sit possibile. l. vnum ex familia. ff. si rem d. legat. 2. & diximus supra in præsumpt. Et in specie hac ratione vbi est Bartol. in d. legatum in prima oppo. ff. de annuis legat.

Recedit ab hac regula coniecturis & præsuppositionibus ductis à qualitate verborum, quibus vltus est testator: ac etiam à qualitate personarum, quibus testator ipse legauit. Ita scribit Bart. & reliqui, quos inf. suis locis commemorabimus.

Prima itaque est coniectura, quæ ducitur à qualitate personæ, cui factum fuit legatum. Exemplum est, quando legatum fuit pio loco. Hoc sanè casu in dubio præsumitur annum. Ita Bart. in l. annua. ff. vii. numer. 4. ff. de annuis legat. quem fecit socius. sen. in consil. 48. lib. 3. Parisius in consil. 7. num. 2. lib. 2. & Tiracquel in l. boues. ff. hoc sermone. in limit. 3. nu. 6. de verbo. significat.

Est secundum exemplum, quando legatum fuit Decurioni civitatis. Nam & tunc legatum præsumitur annum. Ita Bart. in d. cum quidem. nu. 3. ff. de annuis legat. qui ita interpretatus est d. l. cum quidem. & idem scribit Durandus in tractat. de arte signandi. in titula de legat. l. cautela 65. vbi. Ego vtrius exilimio, in casu d. l. cum quidem, id contingisse, non ob personam legatarij, sed ob causam, quæ factum fuit legatum: scilicet de curia nra. Est tertium exemplum, ut si testator legauit uxori viduæ, vt ab hereditate velletur, præsumitur legale annuatim velleturque ita legatum est annum, ob ipsius viduæ qualitatem. Ita Baldus in l. colum. l. c. de fideicom. quem fecit socius Rom. in consil. 295. legat. viduæ. & Natta in consil. 379. nu. 6. lib. 2. & videmus num. 4. & 5. hoc magis affirmat, quando cum qualitate personæ concurrat etiam legatæ legatæ modicitas. Ceterum Tiracquelus in l. boues. ff. hoc sermone in secunda limita. de verbo. significat. declarando traditionem Baldi, dixit, tria eo in casu concurrere, nempe qualitatem personæ, morem regionis, & testatorum consuetudinem.

Secunda est coniectura, quæ sumitur à causâ, ob quam factum fuit legatum: scilicet quando legatum ad ludos, quæ à civibus quotannis celebrari solent. Hoc factum legatum annum præsumitur. l. annuum ff. de annuis legat. sic etiam intelligo casum d. l. cum quidem. ff. eo. tit. de annuis legatis, quo loci respondit Marcianus, Diuum Severum & Antonium rescipiens, non esse verisimile, testatorem de vno anno sensisse, sed de perpetuo legato, dum legauit Decurionibus, vt diuisiones darent in die natalis filii. Diuisiones tunc dare nil aliud est quam (vt rectè Hieronymus Magnus olim summus anticus meus, in lib. 2. miscellanea. a. a. interpretans hoc responsum antoniani) pecuniarum, & alia id genus, quæ testatores collegis, sodalitatibus, militibus, negotiatoribus & amicis cum decurionibus, populoque interduum die natalis, quæ videntibus fuerat celebrissima atque honorata, parentalium tempore singulis annis dari testamento cæuerant.

Testator itaque in casu d. l. cum quidem. rescipiens communem ipsius vltimæ eorum, qui annuatim in die natalis diuidebant, & debebant annis, præsumitur & ipse secundum vltimæ illiū dispositiōis, æque ita etiam legatum fuit ab vno communi fuit ab Imperatoribus interpretatum, ut in l. si res vltimæ. ff. vii. de legat.

His diffiniri potest illa quæstio proposita à Bart. in d. l. cum quidem. annua. ff. de annuis legat. testator nullus, quod in die mortis suæ fieri debebat vna septima bannita, quotannis, vel semel tantum fieri debebat hæc septima? Dixit Bar. ex præfententia, semel tantum debere. l. præsumpt.

tum fieri debere: cum legatum sit factum in die non reitabili, nempe mortis. Est enim dies mortis vna propriæ, & non plures. Rectius dici posse exilimio, ob id semel tantum deberi hoc legatum: cum communis ipse vltus sit, vt vnanimum septima dies à morte testatoris celebretur.

Diffinit & aliam quæstionem Bart. in d. l. cum quidem. num. 3. Testator reliquit fratribus in filio Diui Dominici vnum pittantiam; ambigitur, an vna sola pittantia semel tantum præstanda sit, vel quotannis? Dixit Bar. semel tantum præstari debere. & Rota. sententia est Natta in consil. 379. nu. 2. lib. 2. Et motus est Bart. tex. l. eum qui de verborum obligat. vbi qui Calendis Ianuarij Hippulatur, si non adiciat, quibus de primis interuentum, tanquam id actum fuisse videatur. Ceterum vt pro bono & æquo fauendo Reuerendissimi Dominicanis, quorum vira sanctitas & eruditio summopere elucet, crediderim aduersus Bartolum, pittantiam hæc sic à testatore relicta quotannis præstandam esse. Est enim verisimile, testatorem elemosinam erogari voluisse his patribus, quippe quos pauperes esse sciebat, quod fecus exilimarem, si opulentes monachos, pura cōgregationis sanctæ lustine, quorum diuitiæ non mediocres sunt, pittantiam, legasset testator. In Dominicanis itaque elemosinam, sic quæ legatum favorabile dici debet & consequenter annum, vt reliqua legata favorabilia iudicare solemus, quæ ad idem in subsecquenti conuerti a dicemus.

Tertia est coniectura sumpta à qualitate rei legatæ, quæ arguit legatum esse annum. Exemplum affert potest in legato redditus alicuius montis, vt si legauit mihi sextam partem redditus, quem habet in monte Veneto. Hoc legatum præsumitur annum: quia redditus ipsi sua natura annui sunt. Ita Roma. sing. 296. legat. Cremen. in consil. 77. Habebam redditum, hac de re esse textum legalem in l. defuncta in fin. ff. de usufruct. Verum in casu d. l. defuncta in fin. non esse legatum annum, sed vnicum tantum, cuius oblitio distributa est in lingualis nomis. Scripserunt manifeste Castri. in l. flicibus aut Paphnion. ff. stipulatio in fine. de verbo. obligat. & idem lafon in fine. Socinus senior in consil. 70. num. 2. lib. 2. & in consil. 20. nu. 17. lib. 3. Est & secundum exemplum, quando testator legauit alimenta. Nam annuatim, non autem semel tantum præstari voluisse testatorem præsumitur. Ita Socinus senior in consil. 48. lib. 3. & Tiracquelus in l. boues. ff. hoc sermone. in tertio limit. num. 5. adducti auctoritate Bartol. in q. quæ. nu. 4. de verbo. obligat. qui dixit, in contractibus promissionem alimentorum factam præsumi, vt quotannis præstentur, non autem semel tantum. Et manifeste probat l. mala in prin. ff. de aliment. & vbi legat. quæ sit in specie intellexit gl. d. de fundat. q. vii.

Est sanè hoc legatum favorabile, & ob id latè interpretandū, sicuti Socinus & Tiracquelus præstat in locis scriptorum. Idem dixi in præcedenti coniectura, & delegato pittantia relicta Reuerendis Dominicanis.

Quarta est coniectura ducta à qualitate verborum: Exemplum id dixit testator lego per quadriennium. His sanè verbis colligitur testatorem voluisse legare non semel tantum, sed singulis in quadrienniis. Ita probat secundum Bartol. text. mirabilis l. penult. ff. de annuis legat. & etiam singulariter dicit Roman. in consil. 297. legat. Titio responso verba hæc fuit. [Cum erat certa pectunia, id est, centum, Rescipit. Sardonio annuatim relicta per quadriennium certaminis Chrysiatiani, Iulij Seuerus & Antonius rescipiens, videri perpetuam pensionem reliquisse testatorem per quadriennium, non in primum quadriennium. Exilimio hoc certamen Chrysiatianum singulo quadriennio celebrari consueuisse, sicuti olympicum singulo quinquennio. Expropter testator hominum consuetudinem & vltim, (vt supra diximus) rescipit.

Rectius itaque afferri potest exemplum, quando testator ita dixit: lego centum Caia donec nubat. Hoc etiam casu legatum præsumitur annum. l. legat. donec nubat. a. a. in prin. ff. de annuis legat. & ibi Antonianus glo. & Bart. idem in l. Titia. ff. Titia. num. 11. in fin. de legat. 2. Soc. sen. in consil. 43. col. 1. lib. 3. Pater in d. l. Titia. num. 45. & Parisius in consil. 92. num. 4. & in consil. 97. num. 4. lib. 2. & Natta in consil. 379. nu. 4. qui idem esse respondit, quando testator ita dixit: lego centum Caia quotusque viuet. Ipsi autem in annis ff. quib. modis usufructus amittatur. Idem scripsit Durandus in tractat. de arte testandi. in tit. de legat. cautela 65. in fin.

Illud præterea observandum est, legatum annum non dici l. vnum legatum, sed plura. Nam tot censetur legata quot anni. Ita post alios declarat lafon in d. l. flicibus aut Paphnion. ff. de verbo. obligat. quo loci num. 2. & 3. post Calprenet & alios ibi refert quætor

Id quod non contingit, quando alienandi facultas, quae se cum usufructu non comparat, expresse conceditur.

Tertia fuit opinio Corneli in *conf. 13. num. 4. & 5. lib. 3.* quam eadem fuit specie respondens confirmat in *conf. 84. numer. 3. & 4. lib. 4.* ad id quod est distinguendum aut data fuit liber alienandi facultas: Et tunc praesumitur legatus potest. Et hoc casu locum habere potest illa Commenf. Barbaria & sequacum opinio. Aut data fuit facultas alienandi arbitrio boni viri. Et tunc dicitur legatus usufructus tantum: cum ipse usufructus ex concessione testatoris alienare possit, certi iussus de causis, ut ad ipsas causas, ob videntem necessitatem & similes. Et hoc casu Socii opinio locum habere potest. & Corneli in *conf. 13. num. 4.* Verum iure non probatur, quod usufructus tantum dicitur, data facultate alienandi arbitrio boni viri. Non enim id ex usufructuarij natura est.

Quarta est coniectura, quando testator legauit usufructum praedictum quod ab ipso legatario relinquitur de iure voluit potest mortem suam. Ita Roman. in *conf. 206. num. 3. in fine. 363. Tubal. Alcia. in resp. 762. num. 1. & videtur in *conf. 12. num. 1.* Et moti huius l. vltima. ff. de usufructu eorum rerum, quae usufructum.*

Ceterum ab hac opinione dissentit Picus in l. Titia. ff. de usufructu. *num. 79. de legat. 2.* Boerius in *conf. 35. numero secundo in fine.* Nicolaus Tign. in *ed. ad in. ad Rom. in d. fine. 362.* Emanuel Suarez. in *fine conclusionis in verbo, vxor. num. 114.* & Cavalcanus in *tra. ad de usufructu mulieris relicto. num. 7. 6. in fine.* Et hac quidem probabilior opinio mihi videtur, secundum quam indicatur consilium Gratiano pro titano, & referente Beronio in l. *conf. 12. num. 2. in fine. & idem non respondit Bartholomaeus Berzelius in conf. 31. numer. 11. lib. 3. in cunctis.*

Quinta est coniectura, quando testator dedit facultatem ipsi usufructuario nominandi heredem post mortem suam. Hoc sane casu sumitur coniectura, quod voluerit relinquere proprietatem. Ita egregie respondit Alciatus in *resp. 362. numer. 2. & 3.* qui aliquot rationibus mouetur. Et illis addit hac potest, quod facere a heredem heredem, est constituere eum dominum. & vltim. in *fine. de hered. al. & differ. Nisi ergo hic legatarius dominus ipsius rei legatae esset, non posset efficere eum dominum: cum nemo dote possit quod non habet. Ita dicitur ff. de acquir. rerum dom. Et his accedit in specie Comen. in *conf. 120. fol. 2.* qui respondit, praesumitur legatum proprietatem, quando testator dedit ipsi legatario*

Sexta est coniectura, quando testator legauit fundum ad vsum & usufructum, vel ad vtendum & fruendum, vel in quacumque. Hoc etiam casu praesumitur relicta ipsa proprietate. Ita glossa in l. mulier. C. de iure dotum, & vltim. Cyn. in *fine. & Bald. in 2. Bart. in donationes. §. specier. ff. de dona. & in l. liberti. pr. prima. m. r. ff. de alim. & c. ubi legat. Fulgos. in *conf. 13. fol. vlt. Guido Pap. in §. 4. 2. Alex. in conf. 223. ad finem. l. 2. & in conf. 350. numer. 1. lib. 7. Cordus in conf. 295. numer. 2. lib. 4. Lason in l. cum §. §. in fine. ff. de transact. Capicinus in decis. 181. Franc. de Maribus in *conf. 370. numer. 2. pr. prima. Rom. in consil. 21. num. 7. lib. 1. L. iud. num. 3. C. de lega. Picus in l. Titia. num. 7. de lega. secundo. Pars. in *conf. 211. num. 26. lib. 2. Cren. in fine. §. Alciatus in d. resp. 362. in fine. Socius in *conf. 14. numer. 16. lib. 4. Zafius in l. Centurio. num. 37. ff. de vlt. & post. ff. de iur. in *conf. 211. num. 17. & Cavalcanus in tra. ad de usufructu mulieris relicto. num. 75. & hoc fecit sua in *conf. 352. numer. 17. lib. 4. & accedit Berzelius in d. conf. 31. num. 11. & nota Roma in decis. 177. num. 7. in secundae pars. in non fine editis.*******

Hac tamen coniectura cessat, quando dictum fuit, ad vsum, & usufructum, seu ad vtendum & fruendum tempore vitae suae. Hac sane potestatem verbi tempore vitae suae, significat solum ipsum usufructum huius relictum. Ita in specie sentit Baldus in l. prima. Colus prima. vlt. & quando aliquid conceditur, C. de usufructu & vltim. expens. & aperte Socinus senior in *conf. 2. numero decimo, lib. 3. Lason in pr. d. l. iud. secundo numero 103. vlt. secundo mouet. Decius in consil. 275. numer. 4. in fine. Picus in d. l. Titia. num. 22. pr. in *conf. 211. numer. 31. lib. 2. Capicinus in decis. 181. num. 7. Bellonus in conf. 6. numer. 4. & Cavalcanus in conf. 29. numer. 6. Duran in tra. ad de arte testandi in tra. de legat. & cautela. 23. in fine. Capellus in *conf. 173. numer. 1. lib. 2. & Cavalcanus in d. tra. ad de usufructu mulieris relicto. num. 79.* Et fortiori in casu respondit Bellonus in d. *conf. 6. numer. 11.* quando scilicet testator dedit, legatarius usufructum durante vita ipsius legatarii, qui tamen omnia posset facere, si cui potest ipse restitor. Nam intelligitur, quod posset facere omnia respectu usufructus. Et sic in *conf. 12. in fine.***

Disserunt tamen ab hac declaratione Alciatus in *conf. 26. Quod dicitur usufructum. 23. lib. 3. & alij nouissimi relati à Picus praecitato in loco. Et idem sentit Curt. in *conf. 33. numer. 5.* Verum à recepta illa opinione recedendum non est. Et rursus praedicta coniectura videtur cessare, quando testator instituit heredes proprios filios. Nam tunc hoc legatario videtur legasse usufructum tantum. Ita scribit Florianus in l. 1. Praeulst. ff. de usufructu, & Capella in tra. ad de fidei. vlt. pr. in cap. 4. numero 70.*

Ceterum doctores supra commemorati loquuntur absolute, nempe tam quando filij quam quando extranei fuerint heredes instituti.

Septima est coniectura, quando testator simpliciter legauit fundum. Nam tunc praesumitur legasse ipsam proprietatem. I. filius heredes ibi Bart. in l. 1. ff. de usufructu legat. Quae sane coniectura locum habet etiam, quando usufructus huius fundi esset heredis. I. cum filius, §. dominus, de leg. 2. vlt.

Octaua est coniectura, quando testator legauit plenam, & omnino dam possessionem. Hoc etiam casu praesumitur legasse ipsam proprietatem. Ita respondit Alciatus in *resp. 486. num. 2. & 3.*

Nonae coniectura est, quando ex alta parte testamenti, & alijs dispositionibus in eo factis colligi potest testatorem voluisse legare proprietatem, non autem usufructum tantum. Ita respondit in *conf. 312. n. 2. ex sententia gl. in l. vlt. ff. de usufructu eorum rerum, quae usufructum.* Qua de re dicam etiam in subsequenti praesumptio.

PRAESVMP. CXXXIV.

Vsfructus tantum, non autem proprietatis quibus coniecturis legatus praesumatur.

S V M M A R I A

1. Usfructus solus an & quando praesumatur legatus, & non ipsa praedicta. Quod quando legatus illi qui solum usufructus est capax, non censetur legatus proprietatem, n. 2.
2. Legatum praesumitur factum secundum legatarii conditionem & qualitates, non aliquo fit inutile.
3. Testator si legauit vsum eorum, intelligitur vel legatarius possit eum vti ad vtendum sub iugo, non autem in ludu C. de consensu, nisi legatarius sit solus esse in dicto ludu.
4. Maritus si legauit lectum vxori suae viduae, non praesumitur legasse lectum suum.
5. Sylus vsu si sit legatus praesumitur legatus vsu fructum, & n. 4.
6. Praedictum si sit legatum quod quis vicerit, praesumitur legatus vsu fructum tantum.
7. Testator si in eodem testamento multa similia legata fecit, loquens de usufructu, praesumitur in omnibus legasse vsu fructum, licet non expresserit in aliquo ipsorum legatariorum.
8. Testamenti vna pars aliam declarat.
9. Testator si legauit centum singulis annis pro usufructu, dicitur legatum usufructum, non autem proprietatem.
10. Dilectio pro tribus multis fieri potest, & quando.
11. Legatum factum vice loco, vel causa alterius rei, assumit naturam illius rei, cuius loco & vice relatum est.
12. Usfructus tantum legatus, non proprietatem, quando res, quae legatur, non sit usufructum afferre potest. Idem quando res legatur, si legatur fundi vltimatem, n. 5. Idem quando legatur fundum, si tamen, ut legatarius & tunc tamen prodest de bene vend. n. 6.
13. Maritus si legauit praedictum vxori, & prohibuit, eam à suis heredibus molestari, usufructum tantum tunc legasse censetur.
14. Usfructus solus legatus censetur, quando testator reliquit administrationem vel gubernium.

Disserunt etiam per sepe solet, quando solus ipse usufructus est relictus praesumitur. Et cum coniectura plurimum & hoc in casu possit, aliquot recensebo.

Prima est, quando testator legauit illi qui usufructum tantum capax est. Ita dicitur & Lason in l. cum §. §. in fine. ff. de transact. illi. col. 1. vlt. sed in d. quod esse non. 5. vlt. in fine. regulam, & Boerius in *conf. 66. numer. 4.* Quoties ca respondit in *conf. 33. 2. numer. 2. lib. 4.* quod cum

statutum Nouaria prohibet, maritum relinquere vxori, præter vsumfructum, & maritus reliquit fundum ipsi mulieri pro vfu fructu, quod & si hæc verba, pro vsumfructu, sint dubia, vti dicemus infra: Nihilominus, ex quo maritus legare non potuit proprietatem, dicitur voluisse relinquere solum vsumfructum. Nam legatum præsumitur factum i secundum legatarii conditionem, & qualiter, ne aliqui sit inutile, l. plenius, §. equum, de vfu & habitatione, l. legatarius equorum, intelligitur, vt legatarius possit evis ad vendendum si vult, non autem in ludis circensibus: Et hoc quidem nisi legatarius hic habuisset, vti in ludis circensibus esse solet. Si ergo non est solutus esse in his ludis, atque ita sit legatarius incapax, non censetur eam ob causam factum legatum. Et hoc respondit i adducti annotator Baldus & Angelus ibi, quod si testator legat lectum vxori suæ viduæ, non præsumitur legasse lectum Sericeum: Cum id repugnet conditioni & qualitatibus mulieris: & ob id præsumitur reliquit lectum viduæ. Et Baldus ad Angelum secutus Felinus in cap. canyam, qua. nu. 17. de rescript. Ceterum in singulari, in verbo, condito, incipit, aliqui, & Afflictum in cap. nu. 1. ex quibus, conf. eundem amicus. Et accedit quod nisi diceremus legatum esse vsumfructum, legatum esset inutile, contra l. si quando in princip. de leg. 1. Et ad rem confert rest. i. Dignus, ff. de vfu & habitatione, ubi legatur vfu i Sylue, cum Sylue nullus sit vfu, nisi caditur, sit interpretatio, quod testator legare voluerit vsumfructum. Quod de re infra dicemus.

7 Secunda est coniectura, quando testator i legauit prædium, quod ad vixit. Hoc etiam casu præsumitur legatus vsumfructus tantum, ita si ipsi in precedenti præsumptione in declaratione texta conuincatur.

8 Tertia est coniectura, quando i similia legata fecit testator, vel paulo ante, vel paulo post in eodem testamento, locutus est de vsumfructu. Nam tunc vicinitas scripturæ declarat & hoc legatum esse vsumfructus. Ita respondit Socius senior in conf. 102. nu. 10. ver. nam testator 3. quem secutus sumus in d. conf. 352. nu. 22. lib. 4. Ita enim gliscimus, quod i vna pars testamenti aliam declarat, l. qui filium de leg. 1. ubi latet i. fin. col. 1.

10 Quarta est coniectura, quando i testator legauit centum singulis annis pro vsumfructu. Hoc etiam casu dicitur legatus vsumfructus, non autem proprietatem. Ita in specie respondit in d. conf. 352. num.

11 lib. 4. Nam i dictio, pro altero de tribus modis sumi potest, vel vt significat id quod nomine, Bart. in l. si deus, & in d. leg. 3. dum scribit, idem esse dicere pro Titio quod nomine Titij, Idem i aduocatus Butrius & Imola in cap. m. Ferrar. in l. 1. col. 1. & Baldus Felinus num. 1. de censu. Potest etiam significare idem quod loco, pro vsumfructu, id est loco vsumfructus: sicut dicitur de Proconsulo, quod locum & vices consulis obtinet, l. ff. de offic. proconsulis, ubi Coras notat & manifeste Bart. in l. si in qui pro consorte. nu. 37. ff. de vfu cap. & Felinus in d. cap. cum m. nu. 3. Scripserunt idem esse dicere pro ciue, id est qui locum ciuis obtinet. Tercio dictio, pro, significat causam, ac si dixisset causa vsumfructus. Certe in conf. 32. nu. 6. lib. 4.

12 Par fuit in conf. quadragesimo nono, num. 21. lib. 2. Porro cum i aliquis relinquitur loco & vice, vel causa alterius rei, legatum illud assumit naturam illius rei, cuius loco, & vice relicto est. l. cum q. §. si in singulis, vers. Ceterum, ff. de iur. iur. §. si de vfu & habitatione, respondit Vipianus, quod si legatur vsumfructus causa habitatio, sola habitatio legata dicitur. Et hoc responso adductus censuit Angelus in conf. 333. Imperator not. auerum, in fine, quod si testator legauit vsumfructum ad alimenta, id est vt illi interpretatur, causa alimentorum, sola ipsa alimenta censetur legata, & idem quod superest, deductis alimentis, remanet hæres. Et simile respondit Romanus in conf. 103. nu. 7. Cum dixit, legatum vsumfructus factum legatario, ob id, quod habet beneficium ecclesiasticum, restringitur ad vitam legatarii, ob causam ipsam adiectam. Et ibi Roma egregie declarat quando legatum restringitur in causa adiecta.

13 Quinta est coniectura, quando i res que legatur non nisi vsumfructum asserere potest, vt in casu i. Dignus, ff. de vfu & habitatione, quod loci respondit Vipianus quod si legatur i vtu Sylue, cum Sylue nullus sit vfu, nihil illa cedatur, sit interpretatio, quod testator legare voluerit vsumfructum. Et textum illud ad rem hæc egregie amicus not. l. in fin. in p. in m. 1. ff. de eo quod certo loco. Et in l. quærit, col. 1. vers. quando adde de verb. oblig. & Decius in conf. 77. num. 3. Et in specie ita respondit in d. conf. 372. nu. 103.

Sexta est coniectura, quando i testator legauit fundi vtilitatem, i. Nam dicitur vsumfructum tantum modo reliquit. Item in l. si, §. 1. Roma. & Decius in l. semper in obsequio, n. 6. in fin. ff. de reg. iur.

Septima est coniectura, quando i testator reliquit fundum, i. tamen vt legatarius cautionem præstet de bene vtendo. Hoc etiam casu dicitur legasse vsumfructum. Ita respondit Socinus in conf. 31. nu. 16. lib. 1. & idem contra quando noluit tenei præstare cautionem. Ruz. in conf. 167. nu. 1. lib. 3. Idem quando testator dixit, quod non teneatur reddere rationem administrationis respondit idem Ruz. in conf. 17. nu. 13. lib. 2. & Beraz. in conf. 1. nu. 4. lib. 3. in cunctis.

Octaua est coniectura, quando i testator legauit prædium vxori, & prohibuit eam i suis hæredibus molestari. Hoc casu præsumitur relictus vsumfructus tantum, cum sola solent testatoris ita relinquere vxoribus tantum etiam quia prohibitio hæc solet causa vsumfructus fieri. Ita Soci. Sen. in conf. 102. nu. 13. lib. 1. Ruz. in conf. 17. nu. 3. lib. 2. Decius conf. 278. nu. 3. & 7. Alba in conf. 53. col. 1. Cephalus in conf. 37. nu. 33. lib. 1. & Beraz. in d. conf. 3. n. 2. Verum dissentit Bero. in conf. 44. nu. 11. lib. 2.

Non est coniectura, quando i testator reliquit administrationem, & vt vulgo dicitur gubernium. Nam tunc præsumitur relictus vsumfructus tantum, ita respondit Socinus in conf. 18. nu. 17. lib. 1. ex sententia Cæli, quem recepit. Idem respondit Crauet. in conf. 25. nu. 25. & 26.

PRÆSUMPT. CXXXV.

Vsumfructu legato quando solus ipse vfu relictus præsumatur.

SYMMARIA.

- 1 Vsumfructu legato, an & quando solum vfu relictus præsumatur.
- 2 Testator si reliquit vnu vsumfructum, deinde illi rei custodiam alteri committit, dicitur reliquisse solum vsum.
- Idem quando reliquit vsumfructum pro indigentia seu necessitate, num. 3.
- 4 Maritus si legauit vxori vsumfructum, & vsumfructum, non censetur eam reliquisse vsumfructum, sed vsumfructum tantum.
- 5 Testator si iunxit vsumfructum, legauit mari vel vxori vsumfructum, censetur reliquisse solum vsum.
- Idem quando reliquit legatario vsumfructum, & iam gratiam hæredum annuus legatarius.
- Idem quando fecit mentionem vfu, vt si dixit, se legare vxori suæ pro vfu vfu, vsumfructum, & vsumfructum, deinde dixit, se legare vsumfructum.
- Idem quando legauit vsumfructum domui causa habitandi, num. 8.
- Idem quando dixit, se legare fructum, vt de eo possit legatarius disporre pro vfu suo, n. 9.

Contigit aliquando, quod i & si testator verbis relinquere videatur vsumfructum, quod tamen coniecturis dicendum est, reliquisse solum vsum, sicut post Crauet. in conf. 416. ad primū questionem videtur, quod videatur relictus, lib. 2. respondit Crauet. in conf. 25. nu. 28.

Prima est coniectura, i quando testator reliquit vnu vsumfructum, deinde illius rei custodiam alteri committit. Hoc enim casu dicitur relictus solum vsum, quia si voluisset relinquere vsumfructum, alteri custodiam non commisit. Ita respondit Crauet. & Crauet. præstat i loco quo fecit iura Petrus Peckius in tract. de testamentis conuincit, lib. 3. c. 9. numer. 1. & Causalam in tract. de vsumfructu, mulieris relicto, nu. 20. vers. 3. amplius.

Secunda est coniectura, i quando testator reliquit vsumfructum pro indigentia seu necessitate. Nam & hoc casu præsumitur relictus solum vsum, sic respondit Crauet. in conf. 271. v. si pando scripta scripta & testamentum, solum. 1. vers. quod scribitur, lib. 1. quem censuit Crauet. in dicto conf. 25. num. 27. quo i loci dixit, quod i testator reliquit vxori vsumfructum & vsumfructum, non dicitur eam reliquisse vsumfructum, sed vsumfructum tantum: cum illud legatum pro necessitate fecerit. Et prædictis i locis quo fecit iura Petrus Peckius in tract. de vsumfructu mulieris relicto, num. 21. & vlt. omnes Gabrielem in conf. 28. numer. 29. & 40. & 49. lib. 2.

Tertia est coniectura, quando i personarum qualitas id fundat, vt dicitur relictus solum vsum: sicuti quando testator multis relictis

relictis filiis, legavit vel matri, vel uxori vltimifrutum, cum rebus
intelligitur relictus solus vfus. Ita Hieronymus Gabriel in d. conf. 108.
q. 2. lib. 2.

Quarta coniectura, quando testator non
fructum, & iam grauauit heredem annuis legatis. Hoc etiam cali
coniectura est, testatorem uoluiss. illi legatario relinquere solum
vsum. Ita Hier. Galy. in d. conf. 108. in. 25. lib. 2.

ne visus, vel dixit, se legere vixit pro suo visus, vixit & vestitus
& deinde dixit, se legere vixit pro suo visus, vixit & vestitus
tur legatus solus ipse visus, & in specie respondit Cravet. m. d. conf.
21. nu. 30. & idem ipse sensu ibid. nu. 22. & idem Cravet. in conf. 25. d. conf.
2. qui contra arguit ad demonstrandum testatorem sensu de v.
sensus.

8 Sexta est conjectura, quæ colligitur ex causa adiecta legat
fiscus quando testator legavit vsumfructum domus, causa habita
di. Hoc etiam casu præfatum relictus solus vsumfructus. Ita Hieron. G.
kricim d. conf. 108. in. 37. lib. 2. qui sic est interpretatus. I si habitatio. §.
et lex si habitatio.

Septima est coniectura, quando testator dixit, se legare fratri, ut de eis possit legatarius disponere pro vrbis suis. Hoc pater casu praesumitur legatus solus usus. Ita Hier. Gabr. in d. conf. 10. ubi 60 lib. 2.

Extant etiam aliquando coniecturae, quibus colligitur test
torē voluisse relinquere non modo vsum, sed etiam vium fruct
8: nonnullas recendet Cratet. *in d. conf. 352.*

PRÆSUMPT. CXXXVI.

**Fructus tantum, an ius ipsum vñusfructus quan-
do præsumatur relictum.**

S Y M M A R I A

Fructus tantum an & quando presumantur relictis, & an & quando
in usufructus.

Quod quando verba sunt clare directa ad personam legatary, ut
sua meam fructus consequi possit, reliquum dicitur in usufructum,
NOTA. 2.

Fructus remanens censetur ad testatorem legatum, quando testator legatum
factum alienum, quos ab heredem esse praesari vult.
Quod si verba sunt dubia, vi qua non diriguntur ad legatum non
ad heredem, vi si testator dixit, lego fructum fundi mei. &c.
Et quod si verba sunt dubia, & relicta est certa pars fructuum, nu-
mer. 6.

7 In usufructu praesumitur legatum, quando testator legavit fructum
qui detur ementor de dete in potestate ex fundo.

2 Hæreditatem relinquere idem est, quod & relinquere ipsum ius, quo
percipitur ex hæreditate; & idem est relinquere usufructum, &
id quod ex usufructu percipitur.

9 *Vfus fructus legatus censetur, quando restator legavit fructum fundi alienari, & dixit, quod liberè uti & frui illis posset.*

DE legato si fructuum disputari etiam solet, quando praesumitur relictis ipsi fructus tantum vel ius ususfructus. Bart. in *fundi Trebatiani, numer. i. ff. de ususfructu leg.* distinguit aliquot casus, nos alios addicemus & rem perfectius explicabimus.

1 Primus est casus, quando i testator legat his verbis, lego fructus fundi Trebatiani Sempronio, quos tua manu & auctoritate percipiet, vel si dicat, lego Sempronio perceptionem fructuum

fundi Trebatiani. Hoc casu, cum verba sint clare directa ad pertinemam ipsiusmet legatarii, vt sua manu fructus consequi possit, relictum dicitur ius vsusfructus. It a docent Bart. in d. l. fundi Trebatiani. in l. alex. in conf. 21. a. in m. l. lib. 6. Riccius in conf. 4. in m. l. 2. lib. 3. & b.

Quam sententiam probauit d.l. fundi. & l. patrimonij. de v. fructu lega. & l. si quis ita. ff. de v. fructu, vbi Bald. idem scripsit.

³ secundus est casus † conuulso, quando testator legat iurich Sempronio, quos ei ab herede prestari vult; atque ita testator cl re dirigit verba ad heredem. Hoc casu censetur legatius ipse

4 Tertius est casus, quando verba sunt dubia, vt quia non diriguntur ad legatarium, nec ad heredem, & testator legauit fructum

fundi simpliciter, ut si dicat: Lego tractatus fundi. Hoc casu ver-

[illegible]

Quartus est casus, quando d. verba sunt dubia, vt supra, & reli-
cta est certa pars fructuum. Hoc casum non præsumunt verba dis-
cretæ ad hæredem, & consequenter non conficitur relictum ius v-
sifructus, sed totum fructus ipsi. *Bar. in d. l. fundi Trebatianus, num.*
1. per secundo casu. Alber. in d. l. fundi d. 6. Sempro. fol. 1. vsifructus. &
communiter asserit & præst. d. l. in finem. par. in l. in finem. par. m. s. c.
d. de bon. mat. et. Et iudicatur fuisse in l. defuncta. vlt. ff. de vsifru-
ctu, quæ secundum lectionem Florentinam, vt Pinellus aduertit, nil
probat. Quare melius probat text. d. l. quibus ita, eod. tit. iuncta d. l.
sum. ff. de iur. in finem. Pinellus præstendit.

Quintus est casus, quando ꝑ verba sunt dubia vt supra, & testator legauit certam quantitatem fructuum, vt puta decem corbes frumenti. Hoc etiam casu præsumuntur verba directa à herodem, & consequenter legati fructus tantum. Bar. m. d. l. fuit, m. n. t. ver. serie. casu: idem si debitor, s. ver. unde. q. de contr. aben. emptio. & l. inter. p. m. autem & l. ex m. de verborum obli.

Sextus est casus, quando testator legauit Sempronio fructus, qui percipiantur, & percipi poterunt ex fundo. Hoc casu per funt legatum vltus fructus. Bart. in d. l. fundi Trebatiani, pr. 2. ff. de vfructu leg. c. de emptione legum, idem tr. ad l. Trebat. in l. cotem ser. §. qui maximo, nu. 9. vfructus enim legi de publicis & vfructu. Quod sententiam probat ex l. cogi. §. si fund. Trebat. vbi idem est relin- quere hereditatem & ipsumus, quod percipitur ex hereditate. Atque ita idem erit relinquere vfructum fructum, & id quod ex vfructu percipitur. Et hanc tractationem probant Alciatus in vfructu, §. 303. n. 2. vfructus autem: & 20. p. §. cum iur. §. finis d. §. 320. n. 2.

Septimus est casus, quando 1 testator legavit fructus fundi Sempronio, et dixit, quod liberet vi et fruillus posset, et quod illi essent in sua libera potestate. Hoc casu praefumitur reus tot legasse ipsum vi fructum fundi. Transpando Alex. unde in conf. 21. n. 2. vbi 770 hoc etiam lib. 8. et idem sententia C. ad m. in conf. 21. n. 17. et in conf. 91. n. 6. et Septimus in conf. 22. n. 4. lib. 2. et hoc fecit iuris in d. conf. 330. n. 6. et quod est dictum de fructibus, idem est dicendum de redditibus: cum fructus et redditus equiparentur. l. qui de fructibus, de vi fructu lib. 8. Pandect. in d. 1. in secundam partem, num. 13. C. de immuni re poss. Fulg. Caterum in obferendo ad legatum

hoc fructuum non differre in multis legatorum usufructus: sed eo
conuenire. Nam licet usufructuarius bonorum non tenetur
soluere ad alienum, vt dicitur infra in p^{re}sump^t 1. 3. m. 9. vers. aliter.
Ita nec legatarius fructuum sibi potest assignare et alienum r^{es}pondere
in conf. 35. n. 6. lib. 4. Ita etiam dicimus, quod licet pro solutione
artis alieni pati debet usufructuarius bonorum alienari rem al-
quam ex istis bonis, vt dicitur in p^{re}sump^t 1. 3. m. 13. sic et iste legat-
arius fructuum: vt r^{es}pondi in conf. 69. 4. lib. 7. reddito pro Comite de
gusola.

PRÆSVMP. T. CXXXVII.

Res venales an in legato rerum móbilium vel earum vfufuctu comprehenfa à testatore præfumantur.

S P M M A R I A

1. Venalia an in legato rerum mobilium vel earum ususfructus comprehensa à testatore presumantur.

Idem quando testator legavit simpliciter bona sua mobilia non a

4 Legatum omnium bonorum mobilium adiecto signo tuncersali vniuersi
fitati bonorum, continere res mobiles venales, seu earum vsus

Quid si testator indefinit locutus est, dicens, lego res meas mob.

n. 6. *Quia si dixi, lego omnia bona mea mobilia, q̄ in domo sunt.*

continebatur. Et hanc existimo probabilioris interpretationis quam attulit Hiero. Gabriel. in *conf. 39. num. 31. & 32. & inde num. 33.* intelligit d. s. liberto. post Odofredum qui loquitur de modica, quam testator sui visus quotidiani causa habebat in arca.

Octavus est casus, quando testator legit omnem & quancumque pecuniam in domo sua existentem, an continetur pecunia nondum exacta: acque ita nomina debitorum? & non contineri multis rationibus & argumentis respondit Berouus in *conf. 43. lib. 2.* Verum idem Berouus in *conf. 44. & 45. lib. 2.* contrarium respondit: quantum potui colligere ex verbis d. conf. 44. aduersus illud responsum 44. indicat Roma Rota. *re. refert Putius in decy. 20. lib. 3.* fecit a opinione Berouii contrarium d. conf. 43.

14. Nouus est casus, quod si in ciuitate, eo loco, in quo testator testatur, communis loquendi vsus esse in Gallia. Idem de communis vsu loquendi Montierreasi affirmat Natta in *conf. 17. num. 8. lib. 3.* sic & de communis vsu loquendi aliam in regionem afferit Paulus in d. l. 1. in fine & a parte, nu. 30. de bonis materis. & Testator in d. decy. 160. nu. 7. qui testatur sic inducit Senatui Taurini scripti super in *presumpt. 129. ad finem.*

Est similis prope de Senatorio, an t nomina debitorum comprehendantur legatis bonis? Est etiam obseruandum, quod legata pecunia testatori debita, praesumuntur etiam relicta vsura, quæ ex ipso pecunia eidem testatori debebantur. l. nouem. de leg. 3. & egregie Casus in l. si ubi homo. s. sum ferens, de leg. 1. dixit, legata pecunia existente super monte suo imprecipito Venetiarum vel Florentia deberi etiam pagas decursas, hoc est redditus iam maturos. & Castrensis, secutus est Francus in *decy. 274. numero. 3. in 2. parte.*

PRÆSUMPT. CXXXIX.

Vsfructus vel alimenta tantum an & quando testator reliquit praesumatur vxori, filijs iam heredibus institutis.

SVMARIA.

1. Testator an & quando praesumatur reliquisse vxori vsfructum vel alimenta tantum filijs iam heredibus institutis. Quod si dixit, non instituit heredes. Vxor meam vel meum dominum, vel dominum & successorum: praesumatur reliquisse ipsi vxori non dominum bonorum, sed per alimentum, quam vxor habebat in domo viuentis mariti. n. 2. & sic alimentum an vel conjugis debet. ibidem. Et quare non fit censenda coheres. n. 3.
2. Vxor relicta domina & vsfructuaria, quid denotent illa verba, domina, & vsfructuaria.
3. Testator filijs heredibus institutis, non praesumatur velle eos priuare vsfructu omnium bonorum, nulla eis relicta proprietate, nisi dixerit, quod vxorem reliquit dominam & vsfructuariam.
4. Pater censetur magis diligere filios quam propriam vxorem.
5. Testator si reliquit vxorem dominam & vsfructuariam donec viuerit, & post eius mortem instituit filium, consequitur vsfructum omnium bonorum.
6. Et quid si simpliciter dixit: Relinquo vxorem meam vsfructuariam omnium bonorum meorum. n. 3.
7. Verba quando sunt clara, non est ad ipsa proprietate sermone recedendum. Receditur tamen ab ipsa proprietate eo versimilem mentem testatoris. n. 11.
8. In claris non est opus coniecturis.
9. Verba inoproprie vtriusque conueniant subiecta materiam.
10. Vxor censetur relicta alimentis tantum, quando testator dixit se reliquisse ipsam vsfructuariam bonorum, si refertur nomen vsfructuarius ad ipsa bona. Contra. n. 15. & bene.
11. Vsfructus dicitur esse in rebus vel in iuribus.
12. Expressio eius quod tacet tacet nihil operatur.
13. Vxor censetur relicta vel vsfructuaria, quando dixit testator ipsam velle esse vsfructuariam talis fundi. Idem quando ei reliquit vsfructum plurimum rerum particularium. n. 28.

Idem quando reliquit vsfructum aliquid quæ ipsam hereditatem. n. 19.

20. Testator si reliquit vxorem vsfructuariam omnium suorum bonorum mobilium & immobiliarum iam instituit heredes, nunquid censetur verè ei legatum vsfructum, an alimentum tantum. Et quid si dixit: Relinquo meam vel meum filijs vsfructuariam vel eam filijs meam institui. n. 21.

22. Dixi, vna significat vultatem, & aequalitatem.

23. Filij heredes instituti non solum alimentum a consensu debent, sed vsfructum quoque obtinere debent.

24. Determinatio vnae significandi plura determinabilia aequaliter determinat.

25. Verba, quæ important diminutionem, non debent interpretari in augeant effectum ipsorum verborum.

26. Distinctione, vna, eam, quomodo importent diminutionem, & augmentationem.

27. Vxor an censetur proprie vsfructuaria vel alimentaria, si testator reliquit eam vsfructuariam omnium bonorum, & eam liberam à praestatione cautionis de vtendo, & fructibus mariti boni viri. Et quid si eam liberaret testator à redditione rationum administrationis ipsorum bonorum. n. 23.

28. Alimentum quoque consistit in re reddere rationem administrationis, & n. 32.

29. Vsfructuariam veram facit fructus suos, & nulli tenetur reddere rationem administrationis. Contra. n. 31.

30. Vxor non quid vsfructuaria praesumatur an alimentaria, quando testator instituit filios dixit velle ipsam esse vsfructuariam omnium bonorum, liberam eam à consensione inuentarum, quod quid testator prohibuit eam nolit aliquid alibi. n. 24.

31. Et quid si reliquit ei vsfructum omnium bonorum deductis legatis. n. 33.

32. Et quid si post eius mortem, vel sub conditione puti nuptis, instituit filios heredes. n. 36.

33. Vxor praesumatur verè vsfructuaria non alimentaria, quando maritus ei legauit plenum, & integrum vsfructum. Idem quando reliquit ipsi vsfructum, & eam grauati solvere onera. n. 38.

Idem quando ei relicto vsfructu testator dedit ei facultatem plene disponendi de fructibus omnium bonorum. n. 39.

40. Vsfructuarius habet iurandi, & fructibus alienis bonis, salutaris sollicitudinis.

41. Vxor praesumatur verè legatua vsfructus non autem alimentis tantum, quando testator reliquit ipsi vxori, & vsfructum omnium, & singulorum bonorum. Idem quando testator primo certa partis bonorum reliquit vsfructum, deinde legauit omnium bonorum vsfructum: vbi patet Decium apud nos esse in huiusmodi casu. num. 42. Idem quando constat testatorem in vna parte testamenti reliquisse verum vsfructum, & in alia parte simpliciter reliquisse vsfructum. num. 43. Idem quando in testamento reliquit vxorem alimentariam, deinde mutato testamento per codicillos in eam reliquit eam vsfructuariam. n. 44.

Idem quando dixit, quod nec heredes sui, nec alij possent estimare vxori bona aliqua mobilia vel se mouentia, vel aliter cuiusque generis, sed volebat ipsam vxorem teneri restituere bona inoppositum, in quo reperiuntur, & non extinguitur erit vsfructus. n. 45.

Idem quando dixit, quod reliquit ei vsfructum omnium bonorum ipsi vxori liberè. n. 46. Idem quando legauit vsfructum ipsi vxori, excepto vitu & vestitu filiorum. n. 47. Idem quando dixit, Relinquo vxorem meam vsfructuariam etiam existentium filijs meis. n. 48. Idem quando reliquit ipsam vxorem vsfructuariam in omnibus & per omnia. n. 49. Idem quando dixit, Relinquo vxorem vsfructuariam heredem. n. 50.

Idem quando dixit, Relinquo vxorem vsfructuariam, ita quod non alioquin tantum habeat sed plenum, & integrum vsfructum. n. 51. Idem quando in vna parte testamenti dixit, Relinquo vxorem vsfructuariam: & deinde in alia parte dixit, Relinquo alimentaria. n. 52. Idem quando reliquit ipsi vsfructum omnium & conditionalem. n. 53. Idem quando reliquit ipsam vsfructuariam omnium & singulorum vel omnium & cuiuslibet generis bonorum suorum. n. 54. Idem quando instituit filijs reliquit vxorem dominam & vsfructuariam si non nuptis, & si nuptis hanc alio vsfructum talis pro ad. n. 55.

56. Vxor alimentum tantum debentur, quando testator dixit quod reliquit eam vsfructuariam.

Idem

- Idem quando reliquit ipsi habitatorum. nu. 57.
- 81 Maritus censetur usufructuaria bonorum mulieris in omnibus illis casibus in quibus vxor usufructuaria dicitur: & in omnibus etiam alienationibus suis usufructuaria.
- 82 Maritus & vxor sunt duo correlatiua.
- 83 Vt usufructus in viro ex correlatio habet locum & in altero.
- 84 Correlatiua simul & eodem tempore nascuntur, & naturaliter simul sunt.
- 85 Et non ex correlatiua prohibita, cessat & alteri prohibita. nu. 62.
- 86 Maritus & vxor dicitur esse socii diuina & humana domus, & sunt vna & eadem caro.
- 87 Testator instituit filios heredes filii aliam personam quam vxor reliquit omnium bonorum usufructuaria, & praefertur reliquisse alimenta tantum, non autem usufructum.
- 88 Princeps si filii instituit reliquit vxorem usufructuaria, censetur ipsi vxori filium alimentaria.
- 89 Vxor, quae a viro relicta est usufructuaria instituit filii, consequitur alimenta tantum, siue filii sit primi siue secundi matrimonij. Et idem dicendum de vxore & nepotum, qui locum filij obtineat. nu. 69.
- Idem dicendum quod ad filios adoptiuos. nu. 68.
- Idem quod ad filios legitimatos. nu. 69.
- Idem quod ad filios naturales & spurios, quando possunt succedere. numero 70.
- Idem quando testator, existente filia, eam detrahit, & fratrem proprium heredem instituit, & ipsi vxori usufructum reliquit. nu. 71.
- Idem quando pater instituit filium, aliam a statu excludit, & statuit filij vel agnati. nu. 72.
- 73 Vxor si est relicta usufructuaria, censetur verè usufructuaria, quando testator eos instituit, qui non sunt proprii filij, sed loco filiorum habentur.
- Idem dicendum quod si filium, qui succedit loco filiorum, nu. 74. nam
- 75 Filium licet loco filiorum succedat, succedit tantum & habetur tamquam extraneus.
- 76 Vxor praesumitur verè usufructuaria, non autem solum alimentaria, quando constat testatorem multum ipsam dilexisse, & odio habuisse filios.
- Idem si post mortem filiorum superuenerit ipsa vxor, quia reasumit usufructum. nu. 77.
- Et idem quando filij heredes instituti desinunt esse domini bonorum patris aliter quam morte. 78.
- Et idem quando post mortem filij succedat pia causa. nu. 80.
- 79 Filium succedat delinquentem tamquam extraneum successorem.
- 80 Vxor post mortem filiorum non consequitur usufructum bonorum mariti, nisi verba testatoris, quae sunt nec in importabant usufructum, per consuetudinem Bulgari restituta sunt ad sola alimenta.
- Idem quando usufructus est minoris valoris quam ipsa alimenta. numero 82.

EST frequens haec disputatio tota coniecturalis, de qua plurima ex recentioribus scripserunt Anton. Gabriel. in libr. 5. conclusus in tit. de usufructu, conclus. 2. Mantica in lib. 6. de comend. vlt. volum. tit. 7. & Causalanus in tract. de usufructu mulieri relictae, num. 17. Ego verò distinguo & constituo duo capita: sicuti distinxit & Anton. Gabriel. Primum est, quando testator, instituit filium, legatum fecit vxori, vel his, qui locum filiorum obtinent. Secundum quod instituit extraneis, reliquit praedictum usufructum vxori. De primo capite hic agemus, de secundo in subsequenti praesumptione. Hic prius praemittendum est, totam hanc disputationem (vt attigi supra) esse coniecturalem, quemadmodum fatentur omnes a coniecturata voluntate pendere, an vxor relicta sit usufructuaria, vel alimentaria tantum. Ita sentit scriptor Castr. in conf. 218. Quod vxor quandoque, nu. 1. lib. 2. Alex. in conf. 66. nu. 1. lib. 3. Cornueu in conf. 5. col. 1. Socin. sen. in conf. 5. nu. 3. lib. 4. Dec. in conf. 454. col. 4. & in conf. 416. nu. 12. Picus in d. l. Titia. §. Titia. nu. 29. vbi limita primo de leg. 2. Paris in conf. 94. nu. 36. & in conf. 97. nu. 22. lib. 2. Grat in conf. 117. nu. 4. lib. 2. & Crani in conf. 32. nu. 2. Hoc praemisso, distinguo atque constituo per plures causas.

Primum est, quando testator instituit heredem, in dicitur. Et vxorem meam reliquit dominam, vel dominam & massariam. Hoc sane casu praesumitur, testatorem voluisse relinquere ipsi vxori non quidem bonorum suorum dominium, sed praeminentiam illam, quam vxor ipse viuere marito testatore, in domo obediens, iuxta l. §. vxor amata. l. §. fir. ff. ad Sylla. & l. si cum exulibus ff. de publit. & propterea sola alimenta cum illa praeminentia consequi debet. Hanc causam sic affirmant. Spec. in tit. Quislibet. Menoch. Praesumpt.

fini leg. l. §. vers. quid si dico. Bart. in l. Titia. §. Titia cum subicit, nu. 1. de leg. 2. Bald. in l. vlt. nu. 6. C. de instut. vlt. test. & in conf. 319. lib. 3. Rod. in conf. 8. nu. 1. Ang. in conf. 44. & Reuocatus in dub. in m. col. 1. Capra in conf. 4. nu. 1. & in conf. 72. nu. 17. Anna in conf. 37. nu. 6. Certe, in conf. 112. nu. 4. lib. 2. Dec. in conf. 278. n. 4. Bello, in conf. 6. nu. 2. l. §. in conf. 65. col. vlt. l. 1. Rui in conf. 17. nu. 1. & in conf. 50. nu. 4. & l. 2. vbi quod testator dixit, relinquo dominam non dicitur reliquisse etiam alimenta, sed praeminentiam in domo. Paris in conf. 21. nu. 1. lib. 3. & Socin. sen. in conf. 94. nu. 3. lib. 1. qui idem esse dicit, quando instituit filios heredes extraneos, vt dicitur in sequenti praesumptione in 2. casu. Ea est huius casus ratio, quod cum testator filios heredes fecerit, dicit dominum, iuxta §. vlt. in instut. de heredum quali. & differend. non est praesumendum, quod statim mutata voluntate, contra text. l. nam ad ca. ff. de cond. & demonst. voluerit filios ipsos rerum dominio priuare, & illud vxori relinquere. Nec etiam (vt praecito in l. 10. animaduertit Bald.) vxor haec coheres erit. Nam & hoc voluntati ipsius testatoris repugnat: qui si voluisset eam coheredem esse, in heredis institutione cum filijs coniunxisset. Et hic quidem casus apertius procedit, quando testator dixit, se reliquit vxorem suam, dominam, & eccliam gubernatricem & administratorem. Haec sane postrema nomina verbalia manifestè significant testatorem sensisse, quod vxor non esset domina, sed haberet praeminentiam & administrationem bonorum, sicuti obinebat viuentis ipso marito. Ita Caspr. in conf. 108. confiderand. col. 2. in fine. lib. 2. l. §. conf. 85. col. vlt. lib. 1. Bertrandus in conf. 112. nu. 1. lib. 3. Paris in conf. 21. nu. 18. vers. quando autem, lib. 2. & Socin. sen. in conf. 97. col. 3. vers. ad praedicta. lib. 1. sic etiam quando dixit testator, se reliquit dominam, usufructuaria, & gubernatricem. Ita Capra in conf. 4. nu. 1. & l. 1. Haec declaratur statum Venetum lib. 4. c. 15. quo sancitum est, quod si testator reliquit vxorem dominam & dominam in domo, consequi debeat solum necessaria ad comelionem & potum.

Hoc tamè intelligitur, nisi ipse testator rem aliquam pro ipsis alimentis reliquit. Nam tunc ex alijs bonis non habet alia alimenta, sed dicitur ei relicta quaedam praeminentia in domo. Ita Ruinus in conf. 30. nu. 5. & nu. 3. lib. 2.

Secundus est casus, quando testator dixit: Et vxorem meam relinquo dominam, & usufructuaria omnium bonorum meorum. Hoc casu illud nomē, do minam significat (vt diximus) praeminentiam. Illud verò nomen, usufructuaria, significat alimenta tantum. Ita consuetudo ne Bulgari statuerunt iussu Bononiae scriptis Bar. in d. §. Titiam. nu. 7. Quan sententiam consuetudinem vt agnatis & legibus consuetudinem probatur deinde permitti illi Doctores congesti ab Antonio Gabriel. in d. conclus. 2. num. 1. nempe Accursius, Cynus, Dymus, Bart. Bald. Ioan. Andree, Angelus, Caprengius, Ancher. Imola, Capra, Prati, Papenfius, Roma. Alexander. Cornueu. Capella, Angel. Aretinus, Curtius senior, Iulian. Bertrandus, Decius, Aufferrius, Picus & Godardus. Hic accedunt etiam nonnulli congesti a Socino iun. in conf. 94. nu. 3. lib. 1. & in conf. 97. nu. 12. lib. 2. & Titia quello in tract. de legibus combualib. l. 10. nu. 5. & Roland. in conf. 74. nu. 2. lib. 2. & accedit etiam la. Baptista Pontanum in tract. de alimentis l. 17. nu. 3.

Huius casus ratio etiam est, quod cum testator iam fecerit heredes filios, non est praesumendum, quod eos priuare voluerit usufructu omnium bonorum, nuda eis relicta proprietate: aequitate relinquere eos inopes & fame quodammodo laborantes, contra text. §. prohibemus in Authen. de hered. & Falcid. Et hoc quidem favore ipsorum filiorum, quos pater ipse praesumitur magis dilexisse quam propriam vxorem, iuxta l. cum accitissim. C. de fidei. Et accedit, quod praecedens illud nomen, dominam, declarat sublequentem, usufructuaria, vt si quemadmodum illo significat praeminentiam, sique solum administrationem rerum familiarium, cum alimentis, sic & isto. voluit sola alimenta, & non usufructum praestari.

Ceterum hic etiam casus & huius similes intelliguntur quando testator instituit heredem filium proprium viuentem etiam ipse vxor: secus si reliquit vxorem dominam & usufructuaria donec vixerit, & post eius mortem instituit filium. Hoc sane casu mulier consequitur usufructum. Ita in specie declarat Picus in d. §. Titia. nu. 101. vers. sed tenendo opinionem ex sententia Caspr. in conf. 492.

Tertius est casus, quando testator simpliciter dixit, relinquo vxorem meam usufructuaria omnium bonorum meorum. Hoc in casu tres sunt Doctores opiniones. Prima est eorum qui dicunt, vxorem adhibere alimentariam tantum: & autem usufructuaria. Ita Ioan. Andree in additio ad Specul. in tit. de pigno. §. vlt. m. celu. penult. Bartol. in d. l. Titia. §. Titia cum subicit. n. 1. de leg. 2. Caspr. in conf. 419. Dubium de quo quaeritur, nu. 2. lib. 2. Roma. in conf. 118. nu. 2.

Tit

Ar

Arretum in conf. 40. col. 2. *versus contrarium facit. Corne. in conf. 3. num. 11. lib. 2. & alio refert Parisius in conf. 94. num. 36. lib. 2. la. in l. cum p. 5. fin. anno. num. 3. ff. de transact. & in conf. 90. lib. 1. Paulus Picus in d. 5. Titus. num. 32. & in conf. 48. Bertrandum in conf. 44. num. 4. lib. 7. Geradinus in conf. 94. num. 1. & de eadem re sicque interrogat cum Geradinus respondit Bertrandum in conf. 53. num. 10. lib. 3. idem affirmat Socius. in conf. 97. num. 21. & in conf. 99. num. 13. lib. 1. Causalam in tract. de usufructu mulieris relictæ. num. 37. in 3. ap. Pentanum in tract. de alimentis. c. 47. nu. 6. in Arretum in conf. 299. nu. 2.*

Hic constat, hanc esse receptam (teste Pico) opinionem, quæ ex fultur ratione, quam & supra attigimus, nempe, consuetudinem Bulgari fundatorem esse in verisimili & præsumptam mente relictoris, qui providere & consulere magis voluit propriis filiis quam uxori. *Idem acursum. C. de pascu. com. Et idco præsumitur voluisse auferre totum ipsum usufructum ad filios institutos, nealioqui inopia & famelaboraret, d. 5. prolebumus in Auth. de triene & semise. Que ratio locum habet & hoc in casu, quod scilicet vxor simpliciter relinquitur usufructuaria.*

Secunda fuit opinio asseruntium, vxorem hanc esse verè & propriè usufructuariam. Ita Odofredus, Baldus, & Salicetus in Auth. hoc locum. C. si secundo nuptis mulier. Specus in tit. Quis filius leg. tunc. §. 1. *vers. quid si quæ a a dicit & alio nonnulli refert Picus in d. 5. Titus. nu. 48. & pariter Riminal. sen. in conf. 456. nu. 11. lib. 3. & Ruin. in conf. 39. nu. 1. lib. 2.*

9 Ea ratione si vult, quod cum verba in test clara, non est ab ipsa sermone sponte recedendum. *Idem aliter. de lega. 3. & in l. cloris non est opus coniecturis, illæ autem. ff. cum in verbis. de leg. 3.* 10 Ceterum si facile responderetur, quod & si verba sunt clara quod ad sermone proprietatem: attamen ab ipsa proprietate receditur ut verisimile & præsumptum testatoris voluntatem, ut declarat Socius in l. in ambigua. col. vi. ff. de reb. dob. & in specie nostra sic prædicitur uti satis est idem Soc. sen. in conf. 3. nu. 10. lib. 2. Et rursum verba impropraria, ut conveniunt subiectæ materię. Ita in specie respondet Riminal. sen. in conf. 106. nu. 26. lib. 1.

13 Tertia opinio i fuit Nic. Mattered & Odofredi, ac etiam Baldi in Auth. hoc locum. col. 2. *ver. modo sequitur. C. si secundo nuptis mulier. quare refert Arret. in con. 40. col. 2. diligenter debant quod aut testator ita dixit relinquo vxorem meam usufructuariam omnium bonorū meorum, referendo verba ad personam ipsius vxoris: sic tunc videtur relictæ alimenta tantum. Aut testator ita dixit, relinquo vxori meæ usufructum omnium bonorum meorum, referendo nomen usufructus ad ipsa bona, atque ita ad rem, sicut ad subiectū in quo. Et tunc dicitur relictus usufructus verè & propriè.*

14 Hæc opinio i non est pariter vera, sicut enim animadvertit Arret. in conf. 40. col. 2. Cum enim militet ratio præsumpta voluntatis testatoris, qui nec vno nec altero casu voluit priuare filios integro bonorum usufructu. Nec vera est distinctio huius sermone: Nam etiam eo casu, quando testator dixit relinquo vxorem meam usufructuariam, & referendo verba ad personam vxoris, dicitur etiam tacite ea relictisse ad ipsa bona: Cū usufructuarius dicitur respectu usufructus.

15 Et t usufructus est in rebus, vel in iuribus. l. 3. §. dare. ff. de usufructu. Et idco testator si sic loquendo, expellit quod tacite inest, quo expressio nil operatur. Ita aduersus prædictos considerabat Arret. in loco supra citato.

16 Declaratur hic casus, vt locum non habet, quo ad legitimam debitam filio, in qua mulier hec usufructum habere non potest. Ita Baldus in l. vlt. nu. 9. *vers. si autem relinquit liberos. C. de indicia vid. toll. Soc. sen. in conf. 1. nu. 13. lib. 4. & de iur. in conf. 454. num. 3. Picus in d. 5. Titus. num. 32. vers. tertio limitatur. & Martinus §. 849. pariter.* Ea moti sunt ratione, quia non potest pater grauari legitimam filij. *L. quædam in priuilegiis. C. de miss. testam. Quæ quidem declaratio cessat, quando proprietas bonorum relictæ filio excederet valorem legitimæ. Ita Picus qui sup. nu. 8. & de iur. in conf. 196. nu. 23. Cessat etiam, quando pater voluit filium à matre alimentari. Illa enim alimenta sunt loco usufructus legitimæ, vt respondit in c. 630. lib. 7. & dum dixi supra, legato usufructu vxori ex ipsi legitimam filij, intelligitur verum etiam si filius consensit dispositioni patris. Ita Franc. Martinus in q. 85. a. in r. patet.*

17 Quartus est casus, quid si testator ita dixit: Et vxori meæ relinquo usufructum talis fundi. Nam tunc præsumitur relictus verus usufructus, non autem sola alimenta. Ita Bart. in d. l. Titus. §. Titus. num. 3. de leg. 3. & idem Picus num. 37. *vers. l. limit. qui emphyteusentem & emphyteutem in Auth. hoc locum. C. si secundo nuptis mulier.*

Idem est, quid si relinquit usufructum plurium rerum particularium: sicuti affirmant Castren. in conf. 373. Ad primum dicendum quod cum, col. 2. lib. 2. Angelus in conf. 344. Reuocatur in dubium. C. Cornetum in conf. 5. Col. 1. lib. 1. in conf. 84. col. 1. lib. 2. Parisius in conf. 94. num. 13. lib. 2. Bertrandum in conf. 1. col. 1. & in conf. 35. col. 2. *vers. Pandemus in tract. de alimentis. c. 17. num. 3. vers. ap. pariter. Qui quidem intelligunt, nisi relictus esset usufructus tot rerum particularium, quæ excederet maiorem partem hereditatis. Idem respondit Socin. sen. in conf. 230. col. 2. vers. sed in contrarium. lib. 2. qui tamen declarat, nisi alijs verbis consilij posset voluisse relinquere etiam suam institutus.*

Est pariter in idem dicendum, quando relinquit usufructum alicuius quotæ ipsius hereditatis, vt si dixit, relinquo usufructum quartæ, vel tertie, vel dimidiæ partis omnium bonorum meorum. Nam & tunc dicitur relictus usufructus propriè, non autem sola alimenta. Ita affirmant Anton Gabriel in lib. 3. conclusio. in tit. de usufructu. conf. 2. num. 3. & Hier. Gabor. in conf. 127. num. 4. *vers. non possunt lib. 1. qui adducit testat. auctoritate Bertrandi in conf. 37. lib. 1. qui tamen in eo in codice nil ad rem scripsit. Exlimto tamen traditionem hanc veram esse, ratione supra commemorata.*

Quintus est casus, quando testator ita dixit. Et vxorem meæ relinquo usufructuariam omnium bonorum meorum mobilium, & immobilium, atque ita testator non relinquit usufructum larium & actionum, sicut ea, quæ aduocant Bart. in l. Diana p. §. in d. d. d. §. de iud. Et in specie respondit Ruin. in conf. 2. Galus Petri lib. 1. quem sibi sunt alij. quos refert Anton in præsumptis. 141. Hoc facit casu præsumi relictæ alimenta tantum in specie respondit Ruin. in conf. 41. §. vers. Non obstat etia lib. 3. idem sentit Antonius Gabor. in d. cou. 2. nu. 32. A vsus est ratio, quod in bonis mobilibus & immobilibus, à communiter contingebat consilium fore totum præ trimonium testatoris: Et ob id locum habet etiam hoc casu ratio illa ex præsumpta voluntate testatoris, quod nobilitas filij intuitu auctoritate totum bonorum usufructum, ne illi alioquin inopia laborent iuxta d. 5. prolebumus in Auth. de triene & semise.

Ceterum contrariam opinionem in specie probat Bertrandum in conf. 35. col. 2. *vers. fecit tunc. quod videtur lib. 6. qui eiusdem fuz opinionis recenlet Socin. senior in conf. 230. lib. 2. cum tamen Socinus verè loquatur quando testator instituit heredem extraneum, & vxori relinquit usufructum omnium bonorum mobilium & immobilium. De quo casu dicemus in sequenti præsumptione.*

Ea ratione vsus est Bertrandum, quia tanti valoris & estimationis utilitatisque esse potest iura & actiones, verus ipsi institutos futurus esset maior & opulenter usufructus eo, quæ ex bonis mobilibus & immobilibus posset percipi. Quocirca subinquit Bertrandus, si iura & actiones essent modici valoris, perinde est ac si testator legasset usufructum omnium bonorum: atque ita locus erit rationi, quæ Bulgari consensu introducta & firmata fuit.

Iudicis ergo arbitrio relinqui hoc debet, vt is consideret, an tot & tanti superius iurium & actionum fructus & redditus certi, vt filij heredes instituti possint viuere secundum sui conditionem, & quot etiam sint redditus bonorum mobilium & immobilium, verisimile sit testatorem voluisse legare usufructum, non autem sola alimenta, & contra.

Sextus est casus, quando testator ita dixit. Et vxorem meam relinquo usufructuaria in vna cum filiis meis institutis. Hoc facit casu coniectura est, voluisse relinquere verum & proprium usufructum. Ita in specie Cornetus in conf. 1. col. 1. *vers. ostenditur etiam, lib. 1. Cū dixit, præsumi relictum usufructum vxori, quæ testator eum relinquit æquis portionibus, cum herede, & manifeste Ruin. in conf. 39. nu. 3. vers. quod etiam lib. 2. Deinde in conf. 63. num. 4. Antonius Gabriel in d. con. l. 2. num. 4. & Bergius. Causalam in tract. de usufructu mulieris relictæ. num. 5. 4. Et hanc opinionem confirmat probant in conf. 185. lib. 6. Ea ratione, quod i illa dicitur, significat vnitatem & aequalitatem. *Lib. 2. C. de impub. & alijs filijs. & in l. cum antiquis. C. de usufructu. & respondit Parisius in conf. 29. num. 21. lib. 3.**

Porro t certum est, filios heredes institutos non sola alimentata sed usufructum obtinere. Ita & ipsa vxor. Nam vna i determinatio fructuum plura dete minabilis, aqualiter determinandi tam hoc in re. ff. de vulg. & pup. sub. Nec vrgent rationes & Doctores aucto.

an heredes considerata & allegata à Hieronymo Gabriele in
conf. 127. num. 3. & 4. lib. 2. quem secutus est Mantica in d. lib. 9. de con-
stitutis vltimorum in vltima n. tit. 7. num. 5. Nam sua opinioni non
 suffragatur responsum Baldi in *conf. 30. lib. 3.* cum nil ad rem scrip-
 perit. Ita nec Castrensis in *conf. 21. Quid vix quod a. l. b. i. fen-*
 dit: quod nisi testamentum processisset, quod legata erant alimenta,
 praesupponat Castre. alimenta solum debita fuisse: etsi vxor
 relicta fuerit usufructuaria vna cum filio in codicillis. Hoc sane non
 praesupponit Castrensis, qui satis habuit vxo illo in casu demon-
 strare relictum fuisse vsum fructum: ea euidenti coniectura, quia
 iam teltator ipse in testamento reliquerat victum & vestitum,
 atque ita alimenta ipsi vxori: Et deinde in codicillis mutauerat
 verba illa, victum & vestitum, & dixerat, vsum fructum. Quo-
 propterea ergo debuit Castrensis ad aliam coniecturam confugere, si
 erat tam clara? Et quam vt manifestam probaret alij multi, quos
 referam in d. *casu.* Non etiam videt ratio illa considerata à Gab-
 riele in d. *conf. 127. num. 3. vers. quae opus.* Cum dixit illa verba, re-
 liquit usufructuariam, significare alimenta tantummodo. Et ob
 id alia sic adiuncta, vna cum filiis, in importare diminutionem.
 Non ergo debent interpretari, (inquit Castrensis) vt augere effec-
 tum verborum, iuxta legem in vltimis, ff. de aliment. legat. atque ita
 non debent interpretari, vt voluerit legare vsum fructum: sed ali-
 menta tantum.

Hae sane ratio nil videt: si quidem praedicta verba, vna cum
 filiis, sunt posita diuersis respectibus ad diminutionem & ad aug-
 mentum. Posita sunt ad diminutionem respectu quantitatis vi-
 us fructus, quem voluit teltator vxorem habere, non in omnibus
 bonis, sed in dimidia: atque ita quando dixit: quod vxor esset vi-
 usufructuaria vna cum filiis, voluit dicere: quod dimidiam vius-
 fructus omnium bonorum haberet ipsa vxor: & aliam dimidiam
 ipsi filij. Et sic dictio, i vna cum, diminuit quantitatem usufruc-
 tus, cuius totum obincedit ipsa vxor, si illa verba, vna cum ad-
 dicta non fuissent. Augmentum vero importat dicta verba, vna
 cum, respectu qualitatis relictæ. Nam si ad dicta non fuissent dic-
 ta verba, conferrentur relicta sola alimenta secundum consuetu-
 dinem Bulgari: cum vero ad dicta sunt, significat, relictum esse
 vsum fructum: alioqui non esset aequalis cum ipsis filiis, quod
 ad ipsum vsum fructum: sicuti dicebat Corn. Ruin. & Decius supra com-
 memorati.

Septimus est casus, quando teltator reliquit vxorem vius-
 fructuariam omnium bonorum, eamque liberavit à praestatione,
 cautione de viendo & fruendo arbitrio boni viri. Hoc in casu sunt
 opinionēs: Vna eorum, qui dixerunt, vxorem ad hoc esse alimen-
 tariam, non autem propriè usufructuariam. Ita Aret. in d. *conf. 40.*
col. 2. vers. Et id est ex praesumptis, iuncta illa quae dicitur à paulo supra. n. 2.
 quem fecit Corn. Gozad. in *conf. 39. num. 2. Prius in d. l. Titia. 6. Titia cum*
nubere, num. 139. de leg. 2. Socin. iun. in conf. 99. num. 13. lib. 1. & Alciat.
in resp. 466. num. 14. Altera filij opinio affirmant, in vxo vxorem
 esse hoc casu verè usufructuariam. Ita Socin. sen. in *conf. 210. ad finem*
vers. secundo, quia relictæ lib. 2. Gozad. filij parum constans in conf. 47.
num. 10. Antonius Gabriel. in d. conf. 2. num. 3. qui referit eisdem opinio-
nes Decium & Cracetræ. qui cum hac de re verbum fecerunt. Illa pri-
 ma opinio mihi magis probatur. Cum alimentaria hoc in casu,
 in quo propria auctoritate & manu capere potest alimenta, secundum
 Aretium praestare in loco, Decium in *conf. 309. col. 2. & Riminald.*
sen. in conf. 116. num. 30. lib. 1. teneatur praestare cautionem, vt de-
 clarauit Picus in loco supra commemorato.

Octauus est casus praecedenti satis proximus, quando scilicet
 teltator reliquit vxorem usufructuariam, eamque liberavit à
 redditione rationum administrationis ipsorum bonorum. Hoc sane
 in casu existimant multi, vsum fructum relictum fuisse. Ita
 Corn. in *conf. 3. lib. 2. Dec. in conf. 354. num. 3. Gozad. in conf. 47. num. 17.*
vers. 2. infortiori. Paris. in *conf. 94. num. 39. & 39. & in conf. 99. num. 27.*
lib. 2. Ant. Gabr. in d. conf. 2. num. 49. & Causa in d. tract. de usufructu
mulieris relicto, num. 76. Ea ratione ij modi sunt, quod si decerneret
 relicta filij alimenta tantum, superflua appareret liberato ab
 administratione bonorum, cum alimentarius ad id teneatur. Quae
 sane ratio non satis concludit: ex quo teltator alimentarius hoc in ca-
 su teneatur reddere rationem, vt sic in decimo.

Contrariam opinionem quod in hoc adhuc sit alimentaria, probat
 Socin. iun. in *conf. 74. num. 13. lib. 4.* Ita vult ratione, quod cum
 usufructuarius verus faciat fructus suos, non est quod admini-
 strationis rationem reddat: & propterea liberato à teltatore fa-
 cta illi aliud continet, quam id quod legis dispositione tacite in-
 illi iuxta l. 1. de leg. 1.

Memor. Praesumpt.

Quae sane ratio mihi non probatur, quia cum usufructuarius
 teneatur praestare cautionem de viendo & fruendo arbitrio
 boni viri: sicut decimus supra, sequitur, quod etiam teneatur reddere
 rationem seita vsum fuisse eo usufructu, & restituere proprietatem
 illam.

Rectius t dici potest, quod etiam alimentaria haec teneatur red-
 dere rationem administrationis, sicuti teneatur praestare cautionem
 de viendo & fruendo arbitrio boni viri, vt decimus supra, ex quo
 sua auctoritate & manu capitalia in ipsa.

Hic casus seu secunda haec opinio locum habet multo magis,
 quando teltator nullum verbum fecit de usufructu sed solum dixit,
 relinquere vxorem dominam & maiora bonorum suorum.
 Cum enim tunc (vt diximus supra in primo casu) vxori censetur
 relicta illa praecientia, quam viuo teltatore ipso obincedit in
 domo, atque habebat ita administrationem bonorum, & in conse-
 quentiam alimenta, sequitur dicendum, quod teneatur de admini-
 strationis reddere rationem: à qua quidem administratione dum
 eam liberavit teltator, non tamen significare voluit, quod esset
 usufructuaria ipsorum bonorum. Ita manifestè respondet Angel.
 in *conf. 144. Renatur in dubium, col. 1. Riminald. sen. in conf. 116. num. 31.*
lib. 1. & Cracetræ. in conf. 32. num. 2. vers. quomodo ex verbo. Et idem etiam
 sensit Socin. iun. in d. *conf. 74. num. 13. lib. 4.* dum loquitur de vxore
 relicta gubernatrice.

Nonus est casus, quando teltator reliquit vxorem usufructu-
 ariam omnium bonorum, & eam liberavit à consensione inuentu-
 rij. Hoc in casu multi scriperunt, esse verè usufructuariam. Ita fa-
 uet Corn. in *conf. 33. num. 11. vers. sequentem autem lib. 2. Socin. iun. in conf.*
99. num. 13. lib. 1. Paris. in conf. 21. lib. 2. quos reuoluit Anton. Gabr. in d. conf. 2. num. 39.
Idem Cracetræ in conf. 165. in princip. lib. 3. & Petrus Berinendi in conf. 98. col. 2. fine vers. 2. dicitur meum. & e-
 isdem opinio referri Picum in d. *l. Titia.* Et haec quidem est magis
 recepta, etiam si dissentiant Aret. in *conf. 40. col. 2. & Gozad. in conf. 99.*
numero 1.

Decimus est casus, quando teltator reliquit vxorem usufructu-
 ariam, & prohibuit eam molestari aliqua affici. Hoc in casu exi-
 stimant permulti hanc esse verè usufructuariam. Ita Paris. in
conf. 33. num. 39. & in conf. 94. num. 41. lib. 2. Gozad. in conf. 47. num. 17. Gratius
 in *conf. 117. num. 9. lib. 2. Cracetræ. in conf. 17. num. 9. lib. 2. Cracetræ. inter con-*
silia Socin. sen. in conf. 3. lib. 4. Petrus Berinendi in conf. 98. col. 2. vers.
3. quia, Anton. Gabriel. in d. conf. 12. num. 41. Causa in d. tract. de usufructu
mulieris relicto, num. 57. Quod enim dixit teltator, sine aliqua contradictione. Ea ratione ij modi sunt,
 quod molestia affici conuenit usufructuariis, non autem alimen-
 tariis, qui non dicuntur administrare. Nisi ergo intelligeretur mu-
 lier haec relicta usufructuaria, superflua fuisset prohibitio illa mo-
 lestationis.

Vndecimus casus, quando teltator reliquit vsum fructum om-
 nium bonorum vxori, deducit legatis. Hoc etiam casu praesum-
 ptum relictus vsum fructus verè & propriè, non autem sola alimen-
 ta. Ita respondit Ruin. in *conf. 39. col. 1. vers. Et in casu 98. lib. 2. Et sequen-*
tiam est Gabr. in d. conf. 2. num. 51.

Duodecimus est casus, quando teltator reliquit vxorem vius-
 fructuariam omnium bonorum & post eius mortem, vel sub co-
 ditionis, puta si illa nupserit, in filij filias heredes. Hoc sane casu
 vxor dicitur relicta verè usufructuaria. Ita Castre. in *conf. 450.*
Dubium, de quo queritur, col. 2. lib. 2. quom longa fatibus habita de iuri-
de leg. 2. qui solida mane fatibus coniecturam pendit, quod si licet
teltator magis dixerit vxorem, quam ipsos filios: ex quo
eos heredes esse voluit, eam tantum mortui, aequitatem ante po-
suit. Et Castre. probat Ant. Gabr. in d. conf. 2. num. 35.

Decimustertius est casus, quando teltator reliquit vxori
 plenum & integrum vsum fructum. Hoc casu praesumi relictum
 verum vsum fructum & non alimenta praesumunt Dec. in *conf.*
41. num. 1. & 2. in conf. 43. num. 2. num. 2. & Gozad. in conf. 47. num. 8.
Gratius in conf. 117. num. 1. lib. 2. & Anton. Gabriel. in d. conf. 2. num. 46.
 & Io. Baptista Pontanus in *tract. de alimentis. 17. num. 3. vers. & pariter*
conuenit.

Decimusquartus est casus est, quando teltator reliquit vxori
 vsum fructum, & eam grauauit soluere onera. Hoc etiam casu praesum-
 ptum relictus ipse usufructus, non autem alimenta tantum.
 Ita Bertrandus in *conf. 36. col. 1. & in conf. 77. col. 1. lib. 1. quem sic referre*
& sequitur Gabriel. in d. conf. 2. num. 45. Item affirmat Ruin. in conf.
39. num. 3. in fine. & num. 2. lib. 2. & Hieron. Gabriel. in conf. 108. num.
23. lib. 2.

Ttt a

Decimus

Decimus quintus est casus, quando testator, relicto usufructu ipsi vxori, dedit ei facultatem plenè disponendi de fructibus omnium ipsorum bonorum. Hoc pariter casu praesumitur relictus usufructus propriè: non autem sola alimenta. Ita Certe. in conf. 3. num. 11. verum quantum autem ad relictum. lib. 2. Socin. sen. in conf. 2. colum. 3. verum quod fertur ibi. & in conf. 2. volum. 1. lib. 4. Gra. ad. in conf. 47. col. 2. verum 9. facit. Hæc relictus & secutus est Gabriel. in d. consil. 2. num. 47. Quibus accedunt Socin. sen. in conf. 210. in fin. l. 6. 2. & Paris. in conf. 97. col. vlt. lib. 2.

Ea est huius sententiae ratio, quia hæc facultas disponendi de fructibus, & eos alienandi, non conuenit alimentario, sed solum usufructuario, qui habet ius vtendi & fruendi alienis bonis, salua rerum substantia. l. ff. de usufruct.

Decimus sextus est casus, quando testator reliquit vxori vsum & vsum fructum omnium & singulorum bonorum. Hoc etiam casu praesumitur relictum fuisse vsum fructum, non autem alimentarium respondit Socin. sen. in d. consil. 1. num. 11. verum 3. confidero, lib. 4. quem secutus est Ant. Gabr. in d. consil. 2. num. 50. Verum valde dubito, tum quia Socinus nec lege, nec ratione suam hanc traditionem probauit, tum quia si (vt ipse dixit) vsum comprehendit cum usufructu, & usufructus filijs infirmis, significat sola alimenta: idem pariter est dicendum, relicto vfu & usufructu.

Decimus 7. fexus est casus, quando testator primò certæ partis bonorum reliquit vsum fructum: Deinde legauit omnium bonorum vsum fructum. Hoc etiam casu non sola alimenta, sed vsum fructum propriè praesumi relictum respondit Decius in conf. 526. col. pen. verum. Non obstat, quod in isto casu quem secutus est Gabriel. in d. consil. 2. num. 41.

Cæterum valde dubito: Nam in casu Decij, testator ille habes filios primis, & secundi matrimonij, primum reliquit vxori vsum fructum portionis filiorum ex ea succesorum: & sic secundi matrimonij. Deinde addidit, quod si filij ipsi secundi matrimonij vna simul commorati essent cum filijs primi matrimonij, relinqueret eam usufructuariam omnium bonorum, & tunc ita tam portionis contingentis filij primi quam secundi matrimonij. Hic patet Decium æquiuocasse, cum dixit, vxori fuisse relictum vsum fructum certæ partis bonorum spectantium filijs ipsius secundi matrimonij. Cum verè testator dicatur reliquisse vsum fructum omnium bonorum perennitatem addictos filios, nempe totius dimidiaque: in diuisione cum alijs eorum fratribus cõsanguineis sibi contiguit: & sic totius partem ipsius dictorum bonorum filiorum. Et propterea militabat in casu Decij ratio, in qua fundata est consuetudo Bulgari, nempe nec filij inopis & famelica borent. Concederem tamen, quod si in casu Decij testator reliquisset vsum fructum certæ rei tantum ex portione filiorum suorum: & deinde legasset vsum fructum omnium bonorum portionis aliorum filiorum, intelligeretur vt dixit Decius reliquisse verum vsum fructum: cum aliqui frustra fecerit testator differentiam inter legatum usufructus certæ rei, & omnium bonorum.

Decimus septimus est casus, quando testator em in vna parte testamenti reliquisse verum vsum fructum: & in alia parte simpliciter reliquisse usufructum. Hoc etiam casu praesumitur testator semper sensisse de ipso verò usufructu respondit Ruin. in conf. 29. num. 3. lib. 2. Qui quidem de ea facti specie respondit: Testator hæredè instituta propria filia, vxorem primum reliquerat usufructuaria vna cum ipsa filia, si dicta filia cohabitasset cum eius matre: si verò non habitasset, absolveret dixerat, quod esset ipsa vxor usufructuaria omnium bonorum. Dubitatur fuit, an in secundo hoc capite esset etiam relicta verè usufructuaria vel potius alimentaria. Respondit Ruin. praesumi relictam usufructuariam: sicuti fuerat relicta in i. quando scilicet filia ce. ea habitasset. Et ideo inter primum caput, & secundum est diffi gentia, nõ in qualitate legati, vt dicebat Ruin. sed in quantitate: Nam in i. c. voluit testator vxorem habere dimidiam usufructus, & filiam alteram dimidiam, si modo filia ipsa cum matre habitasset: si verò non habitasset, voluit matrem habere totum vsum fructum. Et hoc quidem in penam filia reculantis habitare cum matre, simili in casu respondit Decius in conf. 43. num. 4. in conf. 483. num. 11. & in conf. 643. num. 6. & de iure in l. 2. in 28. col.

Decimus octauus est casus, quando testator in testamento reliquit vxorem alimentariam. Deinde in iurato testamento per codicillos, in eis reliquit eam usufructuariam. Hoc in casu dicitur relictus verè & propriè usufructus: non autem sola alimenta. Ita respondit omnium primus Pand. Castren. in conf. 217. Quod vult dicti

Ribar. lib. 1. quem secuti sunt Alex. in cau. 16. num. 2. lib. 2. in conf. 29. lib. 4. & in conf. 214. num. 13. lib. 6. Cora. in conf. 5. num. 3. lib. 1. Remal. sen. in conf. 456. num. 12. lib. 3. Decius in conf. 454. col. 1. in conf. 496. Cor. ius. in conf. 14. num. 2. Pieu. in d. l. Titia. 5. Titia cum nubet, num. 31. & 36. de leg. 2. Ant. Gabr. in d. l. Titia. 5. conclusum in de usufructu. concl. 2. num. 42. Petr. Benei. in de usufructu. in d. l. Titia. 5. in conf. 32. num. 2. verum pro hoc facit. Io. Bapt. Ponten. in tract. de alimentis. c. 17. num. 3. verum si vxor, Causalcanus in d. tract. de usufructu. mulieri relicta. num. 51. Nec ob opinionem Castri, & sequacium dissentient (vt male aliqui opinantur) Io. Anna. in conf. 37. ad finem verum. circaverò aliud. Socin. sen. in conf. 279. num. 5. lib. 2. & Crua. in conf. 32. num. 6. verum 6. & in terminis. Cum ipso quantur in casu longe diuerso, nempe, quando testator in eodem testamento & lib. eadem nempe verborum structura ita legauit vxori alimenta. vñctum & vñctum, vel cum dicit primum se legare alimenta, deinde subiungit, legare frumentum, vinum, habitationem. Hoc sanè casu (scribunt præciter Doct.) vñctum est legatum alimentorum, cum alimenta sint idem cum habitatione, frumento & vino, vel cum vñctum & vñctum.

Dissentit quidem à Castrensi & sequacibus Moder. Paris. in addit. ad Alex. in d. conf. 56.

Decimus nonus est casus, quando testator dixit, quod neque hæredes sui, neque alij possent restituere vxori alia bona mobilia, vel frumentaria, vel alterius cuiuslibet generis, sed volebat ipsam vxorem teneant restituere bona illa, eo in statu, in quo nunc reperirentur, cum extinctis erit usufructus. Hoc sanè casu relictum fuisse verum vsum fructum non autè sola alimenta, respondit Goza. in conf. 47. num. 11. verum 13.

Vigelimus casus est, quando testator dixit, quod relinqueret vsum fructum omnium bonorum libere vxori. Hoc in casu praesumitur relictum verum vsum fructum & nõ sola alimenta respondit Paris. in conf. 94. num. 37. lib. 2. quem secutus est Causa. in d. tract. de usufructu mulieri relicta. num. 30. qui eum opinum vñctum talia. Machel. in patre. num. 10. num. 39.

Vigelimus primus 2. casus est, quando testator legauit vsum fructum vxori, excepto vñctum & vñctum filiorum. Hoc sanè casu praesumitur relictus usufructus propriè ipsi vxori filijs verò sola alimenta. Ita respondit Bertrand. in conf. 269. num. 4. lib. 2. partis primæ. Idem quando dixisset, salua legitima filiorum meorum, usufructu respondit Decius in conf. 453. col. 1. & secutus est Petr. Paris. in d. l. Titia. 5. Titia, num. 2. de leg. 2.

Vigelimus secundus 2. casus est, quando testator ita dixit: Relinquo vxorem meam usufructuariam, etiam existentibus filijs meis. Hoc sanè casu praesumitur relictum vsum fructum propriè, & non alimenta. Ita Causalcanus in d. tract. de usufructu mulieri relicta, num. 53. ex sententia Baldi in l. spater. C. de usufructu, & Gabriel. Saray. in addit. ad Franc. Cremenem in fignol. 2. qui tamen meo in Codice hoc non scriperunt. Non enim verba Saray na hunc habent sensum, si consideramus Doctores ab eo allegatos.

Ea ratione visus est vti Causalcanus, quia testator nominando filios dicitur de eis cogitasse, & tamen voluisse vxorem habere usufructuaria. Quare sanè ratio non concludit: cum consuetudo Bulgari loquatur, quando extant filij quos testator præ oculis habet, & de eis cogitat dum hæredes facit: & tamen relinquit de vxorem usufructuariam, & praesumitur ei reliquisse alimenta tantum.

Vigelimus tertius 2. casus est, quando testator reliquit vxorem usufructuariam in omnibus & per omnia. Hoc casu praesumitur relictum verum vsum fructum, non autem alimenta, tamum scribit Causalcanus in d. tract. de usufructu mulieri relicta. num. 55.

Vigelimus quartus 2. casus est, quando testator dixit reliquo vxorem meam usufructuariam hæredem. Nam & nec praesumitur relictus integer usufructus, non autem sola alimenta. Ita scribit Ant. Gabr. in d. concl. 2. num. 45. & perit Hieron. Gabriel. in conf. 101. num. 28. lib. 2.

Vigelimus quintus 2. casus est, quando testator dixit, relinquo vxorem usufructuariam, ita quod non importet alimenta tantum, sed plenum & integrum vsum fructum. Hic casu est clarus secundum Causalcanum prædictum in loco num. 60.

Vigelimus sextus 2. casus est, quando testator in vna parte testamenti dixit, relinquo vxorem meam usufructuariam omnium bonorum: & deinde in alia parte dixit, relinquo alimenta. Hoc casu praesumitur reliquisse vel vsum fructum, vel alimenta, ad vxoris electionem. Ita scribit Castren. respondit aut Alex. in conf. 219. num. 13. lib. 6. & Decius in conf. 423. in fine, & secutus est Petr. Paris. in d. l. Titia. 5. Titia, num. 2. de leg. 2.

Utrum in d. l. Titia, ubi 2. v. res. de iur. iur. secundo de leg. 2. Verum Gratius in conf. 117. nu. 5. & l. lib. 2. respondit, imò censeri relictum usufructum. Riminal. vel senior. in conf. 116. nu. 2. lib. 1. post Bal. in conf. 68. respondit, censeri relictum alimentum tantum. Eiusdem opinionis fuit Bona Bonuini. Iste Petrus Beneiendi, in consil. 159. op. 2. vers. igitur.

Viginti septimus casus est, quando testator reliquit vxori usufructum annuum & conditionalem. Hoc casu non sola alimenta, sed verus usufructus dicitur relictus. Ita post Picum in d. l. Titia, num. 43. respondit Parisius in conf. 9. nu. 4. lib. 2.

Viginti octauus est casus, quando testator reliquit vxorem usufructum omnium & singulorum, vel omnium & cuiuslibet generis bonorum suorum. Hoc sane casu praesumi relictum verum usufructum respondit Soc. sen. in conf. 1. nu. 11. vers. unde primo lib. 4. Gozad. in conf. 47. nu. 5. vers. tertio sumum.

Viginti nonus casus est, quando testator, instituit filios heredes, reliquit vxorem dominam & usufructuam omnium bonorum suorum; vt non nubat, fed habet cum filiis suis. Et casu quo nupserit vel possit cum eis habitare, reliquit ipsi vxori vltima eius dotes usufructum vniuersi praedij. Hoc casu praesumitur ita relictus usufructus omnium bonorum: sicut quando reliquit usufructum illius praedij, cuius redditus excederet quantitate alimentorum. Ita respondit Pres. in conf. 6. 3. nu. 6. quem secutus est Petrus Beneiendi in consil. 98. col. 2. vers. secunda de conuetura. Et idem respondit la. Baptista Pontanus in tract. de alimentis. l. 17. nu. 5. in fin. et corrupta duo Desj. in qua recensuit. Elbratio; quia li aliter diceremus, sequeretur quod mulier plus consequeretur nubendo, quam non habitando cum filiis, quum quando per se ueraret in viduitate. Id quod repugnat praesumptae voluntati testatoris.

Trigimus casus est, qui testator, instituit heredes filios, reliquit vxorem suam vltariam. Hoc casu sola alimenta ei debentur. Ita Bald. in l. vlt. col. 3. vers. 3. casu. C. de iudic. vid. toll. & Picum in d. l. Titia, nu. 168. vers. 67.

Trigimus primus casus, quando testator reliquit habitatio nem, adibus alimenta tantum debentur. Picum in d. l. Titia, nu. 176.

Extenditur primò casui illi omnes, in quibus diximus, fauore filiorum praesumi testatorem reliquisse vxori alimenta tantum, vt locum habeant etiam contra, quando scilicet vxor, instituit propriis filiis, reliquit maritum omnium bonorum suorum dominum, massarium, & usufructuam. Nam & ipsi marito praesumitur vxor reliquisse sola alimenta. Ita Bald. in auth. hoc locum. in f. C. si secundo nupt. mul. fol. in l. vlt. C. de iudic. vid. toll. in l. non tantum num. 4. ff. de iud. & in conf. 112. col. pen. lib. 3. Curt. sen. in conf. si statuit Parmen. Picum in d. l. Titia, nu. 173. vers. Quid autem ex causa. Et notandum de iur. in gen. dicitur nu. 4. C. de iur. sup. Boer. in q. 14. nu. 3. Resol. in comment. ad Constituciones Gallice, tomo 1. in tit. de consuetudin. art. 2. gloss. m. 8. & Crauet in tract. de antiq. temp. in 4. part. princip. in initio, nu. 71. Et la. Bapt. Pontanus in tract. de aliment. c. 17. nu. 3. vers. nec scio. Ea est huius sententiae precipua ratio: quia si maritus & vxor sunt duo correlatiui, vt manifestum est tradunt omnes in l. vlt. C. de iudic. vid. toll. Atqui si dispositum in vno ex correlatiuis locum habet etiam in altero d. l. vlt. & ibidem Bart. la. son & reliqui. Et scripsit Bald. in rub. C. de reb. cred. correlatiui simul & eodem tempore nasci, & naturaliter simul esse. idem Bald. in l. in l. in l. in l. in l. C. de sacrosanct. eccles. dicit, prohibito vno ex correlatiuis, censeri prohibito & alterum. Et pura alia annotat ad rem hanc Euerhard. in c. notoria legalis loco, & correlatiui.

Et accedit, quod maritus & vxor duntaxat esse socii diuinae & humanae domus. Laderius. C. de crimine capul. heredi. & sunt vna & eadem caro, caput debent, de bigam. conuenit ergo iuri & aequitati, vt quod in vno statum est, & in altero statum dicatur: ne alioquin inaequalis sit societas, contra l. si non fuerit. §. vlt. & l. leg. pro socio. His intelligimus contrariam opinionem male probate Curt. iun. in conf. 6. col. 9. vers. non obstat aliud: quoniam in specie dannaui Crau. in loco praecitate.

Extenduntur i secundo praedicti casus, vt locum habeant etiam quando testator instituit ipsi filios heredes, aliam personam quam vxoris reliquit: omnium bonorum usufructuam, vxori nuncuam, fratrem, agnatum, alium similem. Nam adhuc illis praesumitur relictum alimenta, non autem usufructus. Ita Bald. in l. Titia, §. Titia, vers. idem credo de leg. 2. Ange. in Auth. hoc locum, vers. sed debet. Et idem in conf. 109. col. 2. vers. restat igitur videre. Imola in d. l. Titia, vers. sed extra rem usufructum & in ibid. Comen. in fine & sane an inay sile videtur Picus, num. 11. Bertrand. in conf. 36. colu. 2. lib. 1. Crauet in tract. de antiq. temp. in 4. parte princip. in d. de iur. Praesumpt.

in d. l. Titia, nu. 74. & Ant. Gabr. in lib. 5. consil. l. ita de usufructu. consil. 3. nu. 46. Et accedit Roman. in conf. 33. lib. 1.

Et huius sententiae etiam est ratio, quia consuetudo Bulgari introducta fuit fauore filiorum, ne scilicet pater (vt diximus supra) filios omnes & sane laborantes relinquere videretur, si proprietatem suam illi consequeretur. Quae sane ratio militat & hoc in casu, quando filius reliquit vxori relictum usufructuam. Et propterea consuetudo hoc Bulgari & si iure communi exorbitans extendi debet, vt scribitur in l. si cohered. in l. si solus maritus inter alios Rpa. nu. 85. Plura alia de huius traditionis explanatione scripsit Picus in d. l. Titia, nu. 51. sed superuacaneum duxi ea commemorare.

Extenduntur i tertio, vt locum habeant etiam in testatore princeps, qui reliquit vxorem dominam & usufructuam; instituit filios. Nam & tunc vxor consequitur alimenta tantum. Ita Picus in d. l. Titia, num. 75. & num. 177. vers. 16. post Bald. quem recenset. Et accedit Bald. in conf. 376. lib. 5. & Modern. Partij in consuetud. Parisiensis. l. 3. glo. 1. nu. 16. in fin.

Extenduntur quarto praedicti casus, in quibus diximus, testatorem fauore filiorum praesumi reliquisse vxori sola alimenta, vt locum habeat sine filiis sint primi filii secundi matrimonij. Non enim inter hos constituta est differentia: ita respondit in specie Capra in conf. 72. num. 11. Eraso. de Maribus in q. 8. 2. p. 1. Rumi. in conf. 34. nu. 3. lib. 2. & in conf. 1. num. 9. lib. 3. Picum in d. l. Titia, num. 60. 9. num. 39. Bertrand. in conf. 9. col. 2. lib. 3. Bellonus in conf. 3. num. 3. Viuius & Soares, quos refert & sequitur Causale in tract. de usufructu mulieris relicto, num. 32. Et hoc accedit Bald. in conf. 239. col. 1. in fine. lib. 2. & Hieron. Gabriel in conf. 99. num. 9. lib. 2. Ea est huius sententiae ratio, quia quo ad patrem aequè filii sint primi quum secundi matrimonij: & ob id, est idem amor & eadem affectio: sicuti similiter in casu dictionis supra praesumptum. Vbi diximus, in vulgari & si de commissaria substitutione reciproca facta inter filios: daturum vxorum, non constitui differentiam inter vtriusque coniunctionem & coimctionem ex latere patris tantum: sint aequè filii & neque dilectio à patre, cui succedit. His constat, hanc esse veram & receptam opinionem: & si ab ea differunt Bald. in l. vltim. C. de iudic. & videtur toll. & in auth. in quod locum. C. si secundo nupt. Decius in conf. 526. num. 3. Franc. Crementis in iung. 3. & Ioannes Ancharagius Regiensis in q. 1. nu. 7. in 2. parte.

Extenduntur quinto dicti casus, vt locum habeant etiam fauore nepotum, qui locum filij obtinent. Ita Picus in d. l. Titia, §. 9. num. 39.

Extenduntur sexto praedicti casus, vt locum habeant etiam in filiis adoptiuis. Nam & horum fauore praesumitur, quod vxor relicta domina, massaria & usufructuaria, sit relicta alimentaria tantum. Ita agitur in fine Picus in d. l. Titia, quae l. 10. num. 61. Causale in dicto tractatu de usufructu mulieris relicto, num. 37. Nam & hoc in casu locum habet ratio dictio §. prohibemus in Authen. de triente & semelle, nempe, non praesumi patrem voluisse filium laborare inopem, & fame quodam modo perire. Hunc enim adoptatum praedixit testator tanquam verum filium.

Extenduntur septimò i praedicti casus, vt procedant etiam in filiis legitimis. Nam & horum fauore vxor praesumitur relicta alimentaria tantum. Ita Picus in d. l. Titia, §. 11. nu. 65. Hier. Gabr. in d. conf. 99. nu. 11. lib. 2.

Extenduntur octauò, vt i locum habeant praedicti casus etiam in filiis naturalibus & spuris, quando scilicet possunt succedere. Ita Picus in dicto §. Titia, quae l. 12. num. 64. qui distinguat aliquos casus.

Extenduntur nonò vt i procedant dicti casus etiam quando testator, existente filia, eam dotauit, & fratrem proprium herede instituit, & vxori usufructum reliquit. Hoc etiam casu vxor consequitur solummodo alimenta. Ita respondit Capra in conf. 157.

Extenduntur decimò, vt i locum habeant etiam quando mater instituit filiam alias filiatu, itaibus filijs, vel agnatis ex aliam. Nam & hoc casu sine mater relicta usufructuaria, consilij debet solummodo alimenta. Ita Causale in d. tract. de usufructu mulieris relicto, nu. 54. vers. michi quia.

Declarantur nunc i primò praedicti casus, in quibus diximus, vxorem relictam usufructuam, consequi solum alimenta: vt non habeant locum, in his qui non sunt proprii filii, & si loco filiorum habentur & sicut in filiis legitimis. Et (etiam) si patre spiritualis heredes illi inuenerint: relicta vxore usufructuaria, non tamen consuetudo Bulgari eos comprehendit, vt scilicet eorum fauore vxor consequi debeat alimenta tantum. Ita post longam discussionem.

Thuracoem concludit Dico h. d. l. Titia §. Titia cum nubet, num. 73. de leg. 2.

74 Declaratur secundò t prædicti casus, ut locum non habeant in fisco, qui succedit loco filiorum. Ita respondetur Curt. sen. in con. 4. num. 2. Raim. in conf. 26. num. 3. lib. 5. & Rolan. in conf. 74. num. 11. lib. 2. Et fatus fuit Ant. Gabr. in d. lib. 5. conclusum in tit. de usufructu. consil. 3. nu. 3. & Causale in d. tract. de usufructu mulieris relicto, nu. 40. Ea est huius

75 sententia ratio, quia filius & si succedit loco filiorum: atamen habetur tanquam hæres extraneus, ut dixi supra.

76 Declaratur tertiò, ut locum non habeant, quando constat testatorem multum dilexisse uxorem, & odio habuisse filios. Ita respondit Gratius in conf. 117. in fin. lib. 2.

77 Declaratur quarto, ut locum non habeant prædicti casus, post mortem ipsorum filiorum, superueniente ipsarum matre relicta usufructuaria. Nam tunc reasumit mulier eorum usufructum verum. Ita possit aliter Paris. in conf. 21. num. 7. & 3. lib. 2. Rolandus in conf. 74. num. 10. lib. 2. Anchar. in Regem. 1. num. 2. in 2. parte. & alij, quos congefferunt, & secuti sunt Ant. Gabr. in d. consil. 3. nu. 7. & Causale in d. tract. de usufructu mulieris relicto, nu. 41. Et hoc accedit Raim. in conf. 44. num. 2. & in conf. 26. num. 3. lib. 5. lo. Baptif. Pontanus in tract. de alimentis c. 17. num. 4. Socin. tam. in conf. 39. nu. 21. libr. 1. & Natta in conf. 603. num. 2.

78 Et hæc quidem declaratio t locum habet etiam quando filij heredes instituti desinunt esse domini bonorum patris aliter quam morte: sicuti quando ipsorum filiorum bona ob crimen ab eis perpetratum publicantur. Nam & hoc casu vxor consequitur usufructum. Ita respondetur Curt. sen. in consil. 4. calum. 1. & 2. Raim. in conf. 26. num. 3. lib. 5. Picus in d. §. Titia, num. 36. ver. ex quibus omnibus. & num. 72. Rolandus in conf. 74. num. 11. lib. 2. Anton. Gabriel. in d. consil. 3. num. 8. & Causale in loco supra allegato, nu. 40.

79 Ea est t huius traditionis ratio, quia filius succedit delinquenti tamquam extraneus successor: ut tradunt multi, quos congeff. in conf. 409. num. 1. lib. 5. Et propterea filius nil ab hærede extraneo quo ad hunc effectum differt. Habet etiam locum hæc declaratio, quando mortuo filio hæres institutus succedit ei substitutus, sive vulgaris, sive pupillaris sit substitutus. Ita de viroque serpsierunt multi consessu a Gabriele in d. consil. 3. num. 10. & 11. & a Causale in loco supra citato, num. 42. & 43. & accedit Baldus in l. voluntatis, num. 3. ver. sic. Item pariter exemplum habet de fideicommissi, qui delectat. Sic & Bart. inter consil. Bald. in conf. 120. Nicolai Tuderii lib. 3. & Parisius in conf. 44. num. 4. lib. 2. Et inter alios Roman. in conf. 416. num. 3. multis argumentis defendit.

80 Idem est quando t post mortem filij succedit ipse causa. Ita Gabriel. in d. consil. 3. num. 17. qui recenset huius opinionis Barolum, Baldum, Imolanum, Decium, Picum & Socinonem. Eius diffinitur Cusene in conf. 273. col. 1. ver. ubi tamen non obstantibus lib. 3.

81 Cæterum hæc declaratio t intelligitur, quando fauore filiorum, verba, & quæ sui natura & significatione importabant usufructum, per consuetudinem Bulgari restricta sunt ad sola alimenta: scilicet verò quando verba ipsa sui significatione nec in vita nec in morte filiorum significare possunt usufructum. Nam tunc etiam post mortem filiorum vxor consequitur sola alimenta: cum hoc casu mors filiorum nil operetur, ex quo non eorum fauore, & causa verba id non significabant: sed ex propria ipsorum verborum natura. Ita egre q. & recte respondit Raim. in conf. 19. num. 43. ver. & ex hoc ultimo, lib. 2. Et recte perpendatur idem sensu Cast. in conf. 160. Considerandum est, sol. 2. in fin. ver. sed in contrarium fuit, lib. 2. & rursus intelligitur hæc declaratio, secundum Cast. in conf. 218. Quod vxor, col. 1. ver. confirmatur autem prædicta lib. 1. & Tiraquell. in l. in quibus in verbo fideicommissi, num. 218. C. de reuoc. donat. quando testator potuit mutare testamentum, quod morte filij instituti effectum erat quasi caducum, & ita voluit eum, eo testamen. dedecere.

82 Declaratur t quintò, ut non habet locum, quando usufructus est minoris valoris quam esset alimenta: ut quia alimenta essent tenuia respectu qualitatis persone ipsius mulieris. Ita declarat Per. trus Perale in d. l. Titia. §. Titia, num. 24. ver. deinde & tertio de leg. 2.

83 Declaratur sextò, non habere locum, quando filij ipsi etiam superfluit, non fuerint instituti hæredes. Ita Anchar. in conf. 337. & alij relati a Pontano in d. c. 17. num. 3.

PRAESVMP. CXL.

Usufructum, vel alimenta tantum an & quando testator vxori reliquit usufructum, hæres de extraneo instituto.

SYMMARIA.

1 Testator an & quando præsumatur reliquisse usufructum vel alimenta tantum vxori hæres de extraneo instituto.

2 Hæres de extraneo qui ducatur.

3 Pater, auus, & reliqui ascendentes inter extraneos hæredes numerantur, quibus institutus vxor relicta usufructuaria consequitur ipsum usufructum, non autem sola alimenta. Contra, nu. 9.

4 Vxor censetur verè usufructuaria, quando testator instituit hæres de extraneo reliquit ipsam usufructuariam.

5 Nomen, V usufructuaria, sui proprietate significat ipsum usufructum.

6 A sermone proprius de non est recedendum secus si obliuiscatur nomen testatoris vixit.

7 Testator si vna consilio instituit extraneum, & vxorem reliquit usufructuariam, pro ea hereditatis parte extraneus relicta, ipsa vxor dicitur usufructuaria, & pro parte filio relicta, alimentaria.

8 Determinatio vnae filioe plus a determinabili aequaliter determinare debet. Secus si alius sequatur correctio in communem.

9 Vxor censetur verè usufructuaria quando testator instituit filios pro dimidia, & pro altera dimidia extraneos, quibus extraneus prælegatur reliquit ipsum verò usufructuariam, & consequitur tam usufructum illum dimidia, quam prælegatur.

10 Secus si comediatur constat testatoris vniuersi relinquere alimenta tantum, nu. 11.

11 Vxor præsumitur alimentaria tantum, quando testator dixit se velle eam esse usufructuariam omnium bonorum, & deinde dixit, quid nō possit petere dote ante & tempore matrimonij.

12 Idem quando testator dixit, quid nō possit habitare in domo, nu. 13.

13 Legatum usufructu quo continet etiam vbi instituitur.

14 Vxor censetur alimentaria tantum, quando testator dixit, quid ipse possit facere elemosinas.

15 Idem quando testator subiunxit, quid si contingeret ipsam vxorem testatorem ab hærede, si legatorem vultum & vestitum, nu. 14.

16 Idem quando dixit, quid relinquere vxorem suam usufructuariam in domo, & sic non dixit omnium bonorum, nu. 17.

17 Vxor nunquid præsumatur usufructuaria, quando testator instituit hæres de extraneo dixit, Relinquo vxori meam desinatorem, an verò dicatur alimentaria tantum.

18 Loquendi communis vsu maxime in testamentis spectari debet.

19 Hæres & dominus idem sunt.

20 Testator extraneus hæres institutus dixit, Relinquo vxorem meam dominam & usufructuariam, nunquid ipsa vxor consequatur usufructum, an verò alimenta tantum. Et quid si dicit.

21 Et vxorem meam relinquo bonorum meorum massariam, nu. 22.

22 Et quid si dicit dominam & massariam, nu. 23.

23 Et quid si dicit, vxorem meam relinquo usufructuaria, ut habeat alimenta, sicuti habetur in domo mea habit, nu. 24.

24 Et quid si dicit, vxorem relinquo administratricem & gubernatricem, num. 25.

25 Et quid si dicit relinquo vxori meæ usufructum omnium bonorum meorum, & habeat victum, & vestitum, & alimenta, in bonis meis.

26 Vxor relicta usufructuaria omnium bonorum, eodem in testamento instituit extraneo.

27 An & quando integrum usufructum consequi debeat, & nu. 28. 29. & 30.

28 Et quid si in Caducilla relicta sit usufructuaria, nu. 31.

29 Adlatio voluntatis non ita facili ex incontinenti præsumitur intervenisse sicut ex intervallo.

30 Legato fundo vni, & eiusdem fundi usufructu alteri. An in ipso usufructu ambo concurrant.

31 Et si legatus fuerit usufructum omnium bonorum vni, deinde alij prædicta relicta, quid consequatur, 32.

32 Contraria opinio, nu. 33.

33 Regula Genesii per speciem derogatur quando procedat.

34 Usufructum omnium bonorum vni legato, alij et verò usufructu domo, mortuo usufructuario d. domo, alij usufructu accrescit usufructus omnium bonorum, non autem deservit hæres.

35 Legato usufructu omnium bonorum, an legatarium consequi possit usufructum Trebitanicum ad institutum & fideicommissum præsumitur de alio, 36.

ExPLICAVIMVS in præcedenti præfumpcione, quod testator, hæredes instituto filio, reliquit vñfructum bonorum vxori. Nunc agendum est, quando testator hæredes instituit extraneos, vñfructum legauit vxori. Quam dispositionem post interpretet præfcriptum Picum, in d. l. Titia, §. Titia cum muliere, de l. 2. pertractat Anton. Gabr. in lib. 3. conclusio in tit. de vñfructu, conclusio 3. vñfructum 32. post Socin. Sen. in consil. 279. eadem pen. lib. 2. & R. in in aliquot casus. lib. 2. dixit, esse coniecturalem.

Ego vero distinguam aliquot casus. Verùm prius præmittendū duxi, qui dicuntur in casu nostro hæredes extranei? Est verè recepta est sententia, extraneos dici omnes exceptis filijs, nepotibus, ac alijs, qui filiorum locum obtinent in successione ipsius testatoris. Et propterea agnati & cognati omnes, sicq; collaterales extranei hoc nostro in casu cēsentur. Ita Bar. in d. §. Titia, in fi. & ibidem Picus nu. 44. versio 7. & vñfructu quart. & alios refert Gabr. in d. consil. 3. nu. 3. & in consil. 2. nu. 3. & accessit Gratius in consil. 119. nu. 3. lib. 2. R. in consil. 279. nu. 3. lib. 2. Et versio, quæ cēperat dicitur, dissentit à prædictis Capra in consil. 113. num. 1. versio quæ cōfuetudo, Visus est habere dissentire Comen. in d. §. Titia, in fi. sed nec iure vel ratione aliqua mouetur. Inter t extraneos etiam hoc in casu commemorantur ascendentes tasci masculi quàm fœmine, vt pater, auis & reliqui vt mater, auia, & alie. Nā & his institutis, vxor relicta vñfructuaria consequitur ipsū vñfructum, non autē sola alimēta: Cum de illo extraneo non habentur. sic sanè scripsit Angulus in consil. 21. Alex. in consil. 57. col. 2. versio, sed circa hoc, lib. 3. Corneus in consil. 5. versio, tamen lib. 1. Ang. Arzimus in tit. de testamētis, in verbo, Item relictus dicitur B. vxor, in col. 2. versio, quartus etiam secundum Bar. Picum in d. §. Titia, nu. 36. versio 7. & vñfructu quart. & Antonius Gabr. in d. consil. 2. nu. 33. & in consil. 3. nu. 2. & ibi accessit Iafon in consil. 14. lib. 2. & Roland. in d. consil. 74. nu. 7. lib. 2.

Ceterū non mediocriter aduersus t receptam hanc sententiā viget rationes & argumenta Anchi. in consil. 27. Quia in primò questio col. 2. versio, contrariam cēnt. Et mihi certè magis probatur Ancharii sententia: Cum verè eadem ratio affectionis & pietatis versetur circa ascendentes, quibus sumus progeniti, & quibus ob id plurimum debemus. Et propterea consuetudo Bulgari, quæ loquitur de filijs & liberis ob rationis identitatem, comprehendit etiam ascendentes, sicuti & ius illo in casu fortiori respōdit Capra in d. consil. 113. Et hæc ratio tollitur multæ alie considerationes Pauli Piciani in d. §. Titia, nu. 36.

Hoc sic præmissis, distinguo quæ, consuetudo multos casus.

Primus est, quando t testator instituit (vt diximus) hæredes extraneos, ita dixit, reliquo vxorē meā vñfructuaria. Hoc sanè ca-
sus dicitur verè & propriè hæc mulier, vñfructuaria non autē solo-
modo alimentaria. Ita Accursius, speculator, Bart. d. l. Angelus, imola, Castresius, Capra, Corn. Iafon, Curt. sen. & Capella Tolosana, quos omnes reuertent Anton. Gabr. in d. consil. 3. nu. 1. Et quibus accessit Gualtem. Benedictus, in c. Raynuntus, in verbo, cetera, nu. 22. de test. Rolan. in consil. 74. num. 9. lib. 2. Et huius quidem sententiæ manifesta est ratio; quia nomen hoc, vñfructuaria, significat ipse proprietate ipsū vñfructum: vt est satis manifestum, & tradita Bart. in l. fundi Trebatianus, ff. de vñfructu leg. 2. Crotus in l. re conuictus, num. 77. de leg. 3. & in consil. 163. num. 9. lib. 2. Fran. Mercus, in §. 29. nu. 2. in part. & Bellon. in consil. 8. nu. 6. Et à fermionis proprietate recedendi non est, l. non aliter, de l. 3. & l. si alij, ff. de vñfructu l. 1. Et quamquam à fermionis proprietate recedi interdum solet, quando consuecitur testatoris mens & voluntas viget: attamē in casu nostro nullæ extant consuecitur, & rationes ex illis, quæ in Bulgari consuecitur, de qua in præcedenti præfumpcione diximus, fundari, relicta fuisse alimenta tantum.

Extenditur primò, vt procedat etiā quando extraneus est institutus vñ filio testatoris, qui vñfructum vxori reliquit. Nam & tunc pro hæreditis parte extraneo relicta vxor dicitur vñfructuaria, pro ea verò parte testatoris relicta filio solum alimentaria. Ita Bar. in d. §. Titia, nu. 9. de l. 2. quem fecit Iust. Bal. Angulus, Ancharius, Romanus, Corneus, Angulus Arzimus, Soc. sen. Ramus & Picus quos commemorat Anton. Gabr. in d. consil. 3. num. 5. Et prædictū accessit Capella Tolosana, in q. 463. versio, si verò extranei, Rubeus in consil. 3. nu. 3. Parisius in consil. 271. §. 1. & in consil. 57. nu. 3. Socin. in consil. 4. nu. 1. lib. 2. Rolan. in consil. 74. nu. 6. lib. 2. Ilter Gabr. in consil. 57. nu. 2. lib. 2. Causale aut in tit. de vñfructu mulieris relicta, num. 42. & Zanchi in l. theod. meo, §. cum ita in vñfructu, num. 10. ff. ad Treb. Et huius sententiæ ea est ratio, quia ob diuersitatem rationis non potest esse aequalis determinatio tam in vno quàm in altero, vt declarat text. in d. hoc

iure, ff. de vñfructu, & pupill. fust. scribit Ibi Iafon, col. vltim. Non ergo ex iudicando idem est de portione extraneorum quod de illis filiorum.

Ceterū ad prædictū dissentit Præf. Papien. in formalitell. quæ mulier agit ad dotem, in verbo, dicitur, vt versio, ff. sed quid dicit. Scilicet in aut. hoc locum, col. 3. versio, quem iuxta prædictum Ancharium. C. si fecimus mulierem mulier. R. in aut. consil. 77. col. pen. versio, cum obstat lib. 2. Et ratione vñus est Salicetus: quia hoc vñfructus legatum est vñfructum, & ratione formæ individuum. Ergo eodem iure cēntur debet iuxta l. eum, qui adierit, ff. de vñfructu.

Verū respondetur, regulam d. l. eum, qui adies, locū non habere quando diuersi respectus considerari possint. Ita post alios scripsi in commentariis de recuperanda possessione, in primo remedio, nu. 36. Porro in casu nostro diuersi sunt respectus: cū l. fauor à consuetudine Bulgari tributus filijs non habet locū in ea extraneis. Nō etiam viget illa regula, quod vñfructus debet determinari, quando plura determinabilia comprehenduntur sub vno fermone, iuxta l. iam hoc iure, ff. de vñfructu, & pup. fust. Nam respondetur regulam illam locum non habere, quando alias sequitur conuenticio iuris communis. Atque in c. cum dictum de consuetudine, & Rubeus in consil. 44. nu. 7. lib. 3. Atque nostro in casu illa consuetudo Bulgari fauens filijs, quæ est iuris communis correctoria, extendetur etiam ad commodum extraneorum. Ergo, &c.

Extenditur secūdò, vt procedat etiā quando testator instituit filios pro dimidia, & pro altera dimidia extraneos; quibus quod extraneis prælegata reliquit, vxorem verò vñfructuaria fecit. Hoc etiam casus vxor consuecitur debet non solum integrum vñfructum illius dimidiæ hæreditis relicta vñfructuaria, sed etiam vñfructum prælegatum. Ita docuit Picus in d. §. Titia nu. 163. versio 7. quem fecit Anton. Gabr. in d. consil. 3. nu. 6. relictā contrariā opinione Castri in consil. 133. Præfati Antonius & lib. 1. Et ratione motus est Picus, quia & si prælegata sunt prædanda ab ipsis filijs illis extraneis coheredibus: atque non dicuntur esse boni filiorum sed extraneorum.

Declaratur hic casus, vt non habeat locū quando consuecitur cōstat, quod & t testator dixit se relinquere vxorē suam vñfructuaria, attamen cōiecturis colligitur, voluisse relinquere alimenta tantum. Ita Soc. sen. in consil. 279. col. pen. num. 1. lib. 2. Rubeus in consil. 35. nu. 3. lib. 2. & Gabr. in d. consil. 3. nu. 32. Et qui quidem afferunt cōiecturam illam, t testator postea reliquit ipsam vxorem vñfructuaria, dixit & legauit etiam ipsi vxori victum & vestitum. Ex hoc enim apparet, testatorem sub illis verbis relinquere vñfructuaria, voluisse comprehendere et alimenta tantum. Est ratio, quia si illis verbis reliquit vñfructuaria, intellexisset propriè de vñfructu, frustra reliquisset victum & vestitum. Ita in specie Soc. sen. in consil. 77. col. pen. & hanc quod sententiā probauit Picus, in d. §. Titia, nu. 134. relictā opinione Baldi. Et similis consuecitur, quam fecit Capra, in consil. 131. col. 2. versio, colligitur enim, cum dixit, vxorem relictam dominam, maffariam & vñfructuaria omnium bonorum, præfatum relictam alimentaria tantum, propterea quod testator subiunxerat & dixerat, quod non posset petere dotē suam ante tempus matrimonij. Hoc sanè verba essent omnino superflua, si relicta fuisse vñfructuaria, quia certū est, quod interim nō deducit mulier dotem: cum omnia apud se habeat. Simile etiam respondit Rubeus in d. consil. 25. nu. 4. lib. 2. quando testator, relictā vxore vñfructuaria dixit, quod posset habitare in domo, si enim fuisset relicta vñfructuaria propriè, frustra reliquisset habitationem: cum in legato vñfructus omnium bonorum contineretur etiam habitatio. Ibi habet ratio, §. si vxor, & l. plenius, §. prater, ff. de vñfructu & habit.

Idem t quado testator dixit, quod ipsa vxor posset facere elemosinas. Hæc etiam verba essent superflua, si relicta fuisse vñfructuaria: cum certū sit, vñfructuarium posse facere elemosinas ex ipsis fructibus. Ita Rubeus in consil. 35. nu. 7. Et à alia consuecitur, quando testator postea reliquit vxorem vñfructuaria subiunxit, quod si contingeret vxorem molestari ab hæredibus legatis victum & vestitum. Hoc enim legatum penale declarat præcedens, vt intelligatur de solis alimentis, hoc est de solo victu & vestitu: sicuti testator exprimit. Ita in specie respondit Rubeus in d. consil. 35. nu. 3. lib. 2. Et est ratio, quia si illis primis verbis, relinquit vxorem meā vñfructuaria, intelligitur relictus vñfructus propriè, hæredes ex proprio delicto nempe molestationis consequentur lucrum, quia ad filij vultuerunt minueretur vñfructus in sola alimenta: Et e contra pena adiecta fauore ipsius mulieris operatur odium: quia loco vñfructus cōsequeretur solum.

longe differt. Est itaque retinenda prima illa opinio magis recepta, ut scilicet duo ij legatarij concurrant in ipso usufructu, & ob id dicantur duos re coniuncti, ut scribit Bartol. in d. leg. re coniunctum. 10. vers. secundum casu, de leg. 3. Et ibidem Lajo. in re p. numero sexagesimo octavo. Et R. p. numer. trigessimus nono. & propterea portio deficientis accredit alteri, ut dicemus infra. in praesumpt. 13. num. 6. in fi. Et hoc quidem procedit etiam in casu in quo testator reliquit usufructum omnium bonorum, licet i usufructum domus. Nam mortuo usufructuario domus ille usufructus accredit usufructuario omnium bonorum, non autem defertur haerediti, ita respondit Dec. in conf. 390. nu. 8. quae secutus sumus in conf. 441. nu. 13. vers. 6. & v. lib. 2.

Quintus, & ultimus est casus, quando testator instituit extraneum, vel etiam filium, & eos grauat onere fideicommissi, uxori vero reliquit usufructum omnium bonorum. & dubitatur, an mulier hac usufructuaria consequi possit etiam usufructum quantae Trebellianicae, si quam habes fideicommissio grauat deducere debet, & consequi non possit, scripsit Picus, in d. §. Titus cum mulier. numer. 34. ex sententia Bartol. ibidem colum. 2. Verum Bartolus meo in Codice hac non scripsit. Nec mihi virgine videtur text. l. omnium, ff. de usufructu. & quema modum quis vranur, quem allegauit Picus cum verum sit usufructuarius omnium bonorum coheredi omnes fructus, & interim proprietatem esse penitus inutilem, sed hoc intelligitur in herede directo, non autem in grauito fideicom. quem testator in dubio noluit priuare debita portione Trebellianica, quam integram non habet si commodo usufructus caret, & eadem ratione multo minus verum est quod dixit idem Picus de falcidia cum eam tollere non possit testator, quem prohibuit legare ultra dotandem, ut notamus in tit.

PRAESVMP.T. CXLI.

Usufructu uxori relicto, nullo alio haerede penitus instituto, vel solum post ipsius uxoris mortem, quid ei relictum praesumatur.

SUMMARIA.

- 1 Uxor quid configuratur, quando maritus nulli penitus haeredibus instituit, vel instituit, sed post mortem ipsius uxoris, usufructum ei reliquit.
- 2 Testator si instituit uxorem donec vixerit, & post eius mortem nullum alium instituit haeredem, nunquid usufructuaria praesumatur, vel proprietaria. Et an d. institutio sit perpetua, vel grauat onere fideicom. post mortem ipsius uxoris num. 1.
- 3 Haeres scriptus in re certa nullo dato coherede detracta rei mentione, totam ipsam hereditatem consequitur.
- 4 Institutio pura ex die vel ad diem fieri nequit.
- 5 Uxor nunquid praesumatur haeres in omnibus bonis, quando testator dicit, Relinquo uxori eam dominam & massariam bonorum meorum nullo alio haerede instituto.
- 6 Verbum, relinquo, nullo alio dato haerede, trahitur ad institutionem.
- 7 Maritus si reliquit uxori vel haeredem, vel usufructum ei cauente, & post eius mortem instituit filium proprium, filius reiecta conditione praesumatur institutus in sua legitima, & mulier censetur grauat onere fideicom. erga ipsum filium post eius mortem institutum, & nu. seg.
- 8 Testator si titulo legati reliquit uxori usufructum bonorum suorum donec viuat, & post eius mortem instituit filium in propriam, nunc quid valeat tale legatum, & quomodo censetur grauat ipsa mulier. Et quid si reliquit ipsam uxorem huiusmodi titulo dominam & usufructuariam num. 11.
- 9 Et quid consequi possit d. mulier num. 8. & seg.
- 10 Verbum, dominam significat haeredum institutionem.
- 11 Haeres institutus etiam in re certa potest propria auctoritate apprehendere possessionem rei sitae relictas.
- 12 Verbum, relinquo, trahitur ad institutionem haeredum, quando nullus alius instituitur ei haeres, sed verum si alius extat. In d. quid trahitur, ex praesumpta mente testatoris, ne testator entium reddatur non solum, num. 15.
- 13 Et si verbum cum nuda appellatione significet haeredum institutionem, num. 16.
- 14 Verbum, dominum non significat ad dominium, sed quod haeredum institutio-

- nem vultualem, quando alius extat haeres, tunc autem particulari potest significare haeredum institutionem.
- 15 Verba interpretari debent secundum consuetudinem & statuta loci.
- 16 Pater praesumitur plus diligere filium quam uxorem, praesertim quando agitur de successione.
- 17 Haereditas data non potest nec ex tempore, nec ad tempus.
- 18 Testator non potest decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus.
- 19 Testator si titulo institutionis reliquit uxorem usufructuariam, & post eius mortem instituit filium, nunquid censetur et reliquisse usufructum, an proprietatem, & an testamentum valeat, & num. seg.
- 20 Et quid si reliquit uxori usufructum donec vixerit, & post mortem instituit extraneum, num. 25.
- 21 Et an valeat tale testamentum, vel ipsa mulier consequatur solum usufructum, an vero proprietatem, num. 26. & seg.
- 22 Haeres qui extat simul nunquam debet esse haeres.
- 23 Uxor, cui reliquit testator usufructum donec vixerit, & post eius mortem instituit extraneum, censetur grauat filium rei extraneae per fideicommissum, & si potest ipsa vel eius haeres detractae Trebellianicae.
- 24 Et id multo magis procedit, quando post mortem mulieris suis haeres extraneus vocatus per verba communia, num. 29.
- 25 Et multo magis etiam censetur in totum haeres, quando testator ita dicit, Relinquo uxori meo usufructum iure legati, institutionis, & omnium bonorum meorum.
- 26 Testator si reliquit uxorem dominam & usufructuariam, & post eius mortem instituit extraneum, an hac mulier dicatur haeres institutio, & vel filium legataria.
- 27 Testator si voluit matrem suam esse dominam & usufructuariam tota tempore vitae suae, & post eius mortem instituit fratrem suum verum, praesertim veluisset ipsam esse in totum haeredem, & grauat onere fideicommissi.
- 28 Testator si titulo legati reliquit uxori usufructum, & post eius mortem instituit extraneum, an hac mulier dicatur in totum haeres vel legataria, & nu. seg.
- 29 Et an tale legatum valeat, num. 37.
- 30 Verbum lego nunquam trahitur ad haeredum institutionem, quando rei singulari adiectum est.
- 31 Dies usufructui legati non credit, nisi a die aditae hereditatis.
- 32 Condicio incerta impedit haereditatem aditionem.
- 33 Legatum quandoque creditur etiam ante aditam hereditatem, si ita placet testatori.
- 34 In relictu l. qui filio in prim. ff. de haere. institutio.
- 35 Testamentum in dubio promoueri debet, ut valeat.
- 36 Uxor, cui titulo legati relictus est usufructus, post eius mortem instituta extraneae, quo remedio consequatur legatum, ex quo ea vincat nullum extat verum haeres, qui haereditatem adierit num. seg.
- 37 Facere aliquid obligatus, si iure impeditur facere, sufficit si de facto faciat.
- 38 Index haereditis scilicet & personam sustinet.
- 39 Iudicij officium conceditur loco deficienti aditionis, si suadente aequitate.
- 40 Extraneum haeres institutus post mortem uxoris legataria usufructus, an possit detractae usufructum falcidia, num. seg.
- 41 Falcidia detractio commouetur etiam a iure concessum haeredi, vi adire possit haereditatem, vi praestetur legata legatario.
- 42 Testator si titulo legati reliquit uxori usufructum, cui coheredem dedit in re particulari, deinde post mortem ipsius uxoris instituit extraneum haeredem vultualem, an valeat huiusmodi legatum.
- 43 Et quid si instituit uxorem in omnibus bonis suis in vita, sua tantum, & post eius mortem instituit extraneum, nunquid censetur ipsa mulier haeres grauat onere fideicommissi, erga d. extraneum, nu. 41.
- 44 Et quid si testator simpliciter dixit, si instituit uxorem haeredem vultualem in eiu vita, & sic non dicit, in omnibus bonis, & post eius mortem voluit bona omnia pleno iure peruenire ad extraneum haeredem, nu. 49.
- 45 Et quid si post mortem uxoris instituit eam cum piano, vel Relegato, num. 50.

Cum in duabus praecedentibus praesumptionibus explicatum a nobis sit: quid consequi debeat uxor, cui maritus, institutus filius, vel extraneus, usufructum reliquit. Nunel differentium est, quid illa consequatur, quando maritus, nullis penitus

heredibus instituit, sed post mortem ipsius vxoris, vsum fructum ei reliquit. Hanc dispositionem diligenter, & accurate explicauit Paulus Picus in Titia. §. Titia cum nuberet. numer. 97. & numer. 137. del. & doctissimus Mantica in Commentarijs de consuetudine vltimorum voluntatum, lib. 4. titul. 3. in noua editione, qui viginti articulos seu casus distinxit atque diligenter enumerauit. Et quantum ego in cens. 373. colum. 1. & 2. & 3. quatuor tantum casus, vel proporia illa facili species ferebat, explicauerim: tamen non grauior nunc plures ex commemoratis à Mantica recensere: sed hoc ordine, ut distinguam quatuor capita; quorum primum est, quando testator instituit vxorem in vusu fructu, nullis alijs heredibus instituit etiam post eius mortem.

Secundum est caput, quando testator reliquit vxori hereditatem vel vsum fructum, donec ipsa vixerit: & post eius mortem instituit filium proprium.

Tertium est caput, quando testator reliquit vxori vsum fructum donec vixerit, & post eius mortem heredem instituit extraneum.

Quartum & vltimum caput est, quando testator instituit vxorem in omnibus suis bonis in vita sua tantum: & post eius mortem instituit extraneum.

Primum caput propositum vt explicemus, distinguendi sunt duo casus.

Primus est, quando testator instituit vxorem in vusu fructu donec vixerit: & post eius mortem nullum alium instituit heredem.

Hoc in casu plura sunt consideranda. Et primum quidem, an hereditatem consequatur solum vsum fructum: sed etiam proprietatem: Et dicendi est, ceteri heredes in totum. Ita in specie scripsit eruditiss. Mantica in d. tit. 5. art. 1. & prima Petrus Bekius, in tract. de testamenti coniugum, lib. 5. cap. 4. in §. Et est manifeste ratio; quia heres scriptus in re certa nullo dato coherede, detracta rei mentione, totam ipsam hereditatem consequitur. l. i. §. si ex fundo. & l. si quis ita heres institutus. ff. de hered. insti. & l. quater. C. eo. Ita dicimus, quod heredes instituta vniuersali ipsa vxore donec vixerit, nullo alio herede instituto post mortem ipsius vxoris, ipsa dicitur heres in totum pure: cum detracta temporis mentione, pura remaneat institutio: quæ tunc est, vel ad diem fieri nequit, l. heredes ex die. ff. de hered. insti. cum sit scriptum rationem considerauit in cens. 105. nu. 1. lib. 1. quam hic non repeti. Secundum quod hoc in casu considerandum est, illud est, an hæc vxoris institutio perpetua sit, vel potius grauatæ onere fideicommissi post ipsius vxoris mortem? Et quamquam aliqui, quorū exificationi parco, crediderint, perpetuam manere institutionem: Ego tamē verius esse arbitror, grauatam esse onere fideicommissi erga succedentes testatori ab intestato, sicuti scriptum est in l. certis iuris. in §. C. de test. nulli est in cens. 341. super hoc puncto col. 2. lib. 3. Decius in cens. 278. col. 1. versic. sed ipe intellexit. Bar. Parisius in cens. 69. num. 1. lib. 2. Petrus Bekius in d. cap. 4. in §. & Cephalus in cens. 716. num. 22. lib. 5. et ibi Bar. in l. quater, §. si duo. vers. 3. obstat. ff. de hered. insti. vltus ite intelligere, hoc verum esse, quando testator adiecit iuram clausulam, quod hic institutus donec vixerit, non possit quid plus petere. Et Bar. sicuti sunt Corneus in extraneum, num. 12. C. de heres insti. & in cens. 60. nu. 6. lib. 1. Durandus in tract. de arte testandi, in tit. de heres insti. cautela 5. nu. 4.

Verum tamen ex illius esse absolute intelligendum etiam nõ adiecta illa clausula.

Secundus est casus, si huius primi capitis, quado testator, nullo alio herede instituto, ita dixit coram septem rebus. relinquo vxorem meam dominam & massariam bonorum meorum. Hoc etiã casu præsumitur mulier hæc instituta heres in omnibus bonis. Ita Bal. & Imola in l. vi verbum, in prin. ff. de heres insti. quos secutus est Picus in Titia. §. Titia. num. 26. in §. & num. 27. del. 2. qui idem esse dixit, quado simpliciter reliquit eam massariam, nã ratione moti sunt, quia verbum relinquo, nullo alio dato herede trahitur ad institutionem, d. l. vi verbum ff. de heres insti. & ibidem Doct. & tradit. Crotus & alij in rub. ff. de legat. 1. & Parisius in cens. 3. num. 10. lib. 3. Et licet testator vltus sit verbis illis, dominam & massariam, quæ non vniuersam successionem dant, fed præingentiam quandam constitui significant: tamen sicuti detracta mentione vltus fructus (vt diximus in præcedenti casu) heres in totum efficitur: ita & in casu nostro dicendum est.

Secundum est caput, huius dispositionis, quando maritus reliquit vxori, vel hereditatem, vel vsum fructum, ea viuentē, iðe post eius mortem instituit heredem filium proprium. Hoc in capite distinguo tres casus.

Primus casus est, quando testator heredem in tota hereditate instituit ipsam vxorem, donec vixerit: et post eius mortem instituit filium proprium.

Hoc in casu plura sunt consideranda. Et primum quidem, quod ad validitatem testamenti ob id, quod filius instituitur in diu incertum, seu sub conditione, nempe post mortem vxoris, et quod ad hoc dicendum est, eum reiecta conditione, dici pure institutum in iura legitima. Ita in specie Bal. in cens. 2. in fin. lib. 4. Angelus in l. si filius à patre. in prin. ff. de lib. & posth. & ibidem Imola. Picus in d. Titia. num. 109. in §. ver. aliquando & 3. Rimini in cens. 291. num. 31. lib. 2. Mantica in d. tit. 5. in §. art. 1.

Secundum quod hic considerandum est, illud est, quod ad ipsam mulierem, quæ detracta temporis mentione, remaneat hæres pure: sed tamen grauatæ onere fideicommissi erga filium post mortem suam institutum. Ita in specie affirmant Bald. Angel. & reliqui super d. commemorati. Et hæc verum traditio comprobatur ex his, quæ dicemus in sequenti capite. Cum dicemus à fortiori, mulierem sic institutam teneri post mortem suam restituere heredi extraneo instituto.

Secundus est casus, huius secundi capitis, quando testator titulo legati, sicuti singulari reliquit vxori vsum fructum bonorum suorum donec vixerit, & post eius mortem instituit filium proprium. Hoc etiam in casu plura sunt consideranda: et primum quidem, quod ad ipsam filium, qui detracta illa temporis dilatione, remaneat pure institutus quo ad eius legitimam: sicuti scripsit in l. Andriam ad quod quæritur, num. 1. lib. 1. Alex. in l. si filius à patre. col. 9. num. 1. vers. si pater tamen ff. de lib. & posth. & ibi in Extraneum. num. 3. in §. ver. quod tamen. C. de heres insti. & ibidem Taf. col. 4. vers. 1. Iuni. Picus in d. Titia. num. 97. vers. aliquando & 1. Soc. in cens. 83. nu. 12. lib. 1. Et hoc secutus fuit in d. cens. 273. num. 3.

Secundum, quod hic considerandum est, illud est, quod ad ipsam mulierem, an legatum ei factum valeat: et dicendi est, valere: quia filius, qui effectus est hæres pure respectu legitimæ potest hereditatem, atque ita confirmare ipsum legatum. Ita scripsit Doctores super d. commemorati.

Est & considerandum tertio, mulierem detracta illa temporis mentione ceteri instituta simpliciter, & absolute: vt dicemus in præcedenti casu: sed tamē post mortem suam teneri iure fideicommissi restituere hæc bona prædicto filio instituto. Ita in specie scripsit Picus in d. Titia. num. 98. vers. sed quod post mortem.

Extenditur hic casus, vt locum habet non solum quando testator reliquit ipsi vxori vsum fructum omnium bonorum: sed etiam si reliquit vxorem dominam, & usufructuaria, & post eius mortem instituit filium heredem vniuersalem. Nam & tunc testamentum confirmabitur per additionem eam hereditatis à filio factæ. Ita Picus in d. Titia. num. 97. in §. ver. hanc conclusionem.

Imò confirmabitur testamentum additione hereditatis ipsius met mulieris: quæ hoc in casu dicitur instituta heres in re certa. & ob id nullo dato herede in vita, dicitur ipsa mulier heres in totum, & consequenter iura auctoritate adire poterit hereditatem. Ita docuit omnium primus Benedicte Plumbinus in l. qui duo. §. 1. num. 6. ff. de manumiss. test. quem secuti sunt Alex. in l. filius à patre. nu. 3. vers. 2. l. i. lib. 2. & posth. & esse commemorati opinuntur testator Picus in l. Titia. num. 98. vers. vltus ite ergo. & in §. ver. testando. Et accedit Crotus in l. re conuicti. nu. 176. del. 3. & in cens. 162. num. 13. lib. 2. & Rimini in cens. 74. nu. 16. & in cens. 177. nu. 22. lib. 2.

Et ratione i vltus est Picus quia verbum, dominã significat hæres institutionem: l. vi verbum ff. de heres insti. & §. vlt. in insti. de heredum qual. & diff. Porro hæres instituitur etiam in re certa potest iura auctoritate apprehendere possessionem rei sibi relicte: Bar. in l. ex facto ff. de heres insti. & in l. quater. C. eod. & cepit scripsi in commentarijs de adipsa possessione, primus secundum. num. 65. & consequenter additione hereditatis confirmabitur testamentum. Et quod hæc mulier præsumitur relicta hæres vniuersalis, alias rationes, & argumenta considerat Crotus in l. re conuicti. nu. 176. & in d. cens. 162. col. 2. & 3. non hic ea repetenda quia, etiam quod facile legi possint.

Ceterum in lason in d. l. extraneum, col. 4. vers. 2. l. i. i. C. de heres insti. dissentit à Plumbino ea prima ratione: quia verbum, relinquo trahitur ad institutionem heredis, quando nullus alius institutus est hæres: fecit verò si alius extrahitur in l. si quis ita scripsit, ff. de heres insti. Quæ sane consideratio vera non est: Cùm (vt inquit Picus) verbum relinquo trahatur ad heredis institutionem ex præsumptione mētē testatoris, ne testamentum reddatur nullum, sicuti

sicuti hac ratione trahitur ad institutionem vniuersalem, quando nullus alius institutus fuit haeres: ne scilicet corrumpat testamentum, vt scribit Baldus & Imola in d. leg. huius, ff. de hered. inst. qui dixerunt, verbum, relinquo, esse in commune, & ob id aptum significare & haereditatem institutionem. Idem respiciendum Alex. in consil. 50. in fin. lib. 7. et in consil. conf. col. lib. 3. & Dec. in l. humanitate, in a. notat. C. de impub. & alijs subf. Ne ergo reddatur nulla dispositio testatoris, qui vniuersum relinquit, dicendum est, verbum relinquo, trahi ad haereditatem institutionem. Rectius dici potest, verbum relinquo hic trahi ad haereditatem institutionem, cū ipsa vxore viuente nullus extet haeres. Nam filius institutus tantum fuit mortua matre.

Secundo motus est Iason, quia verbum, dominam, sibi significat dominium, sed quādam preeminentiam in domo: sicut diximus supra in praefum. 151. Non ergo mulier hac dicitur haeres instituta. Respondet Picius, verbum dominam, non significare dominium, sicut haereditas institutione vniuersalem: quando alius extat haeres, sed significare quidē potest haereditatem institutionem in re particulari. Vt si dicit potest hic nullum extare haereditatem viuente ipsa muliere, & propterea verbum, dominam, retinet suam significationem, vt dominum, id est haereditatem institutionem significet, d. s. ult. inst. de hered. qual. & differen.

Illud porro est maiori consideratione, & explicatione dignū, Quid cōsequatur vxori istam solū vniuersum, vel sola alimentaria, vel proprietatem cum onere fideicommissi? Picius in d. §. Titia. in v. 98. 99. & in v. 100. modo vnum, quod aliud asseruit. Et prima quidem opinio est, videtur, quod mulier hac cōsequi debeat vniuersum fructum tantum. Hoc sentit Picius in d. §. Titia. in v. 98. vers. videtur ergo, dum sic interpretatur est traditionem Plumbini in d. l. qui duos, §. ff. de man. inst. testat. Et subiungit Picius, quod ob id filius obtemperat proprietatem in totum mulierem verē vniuersum fructum, deducto tamen vniuersum legitime ipsius filij. Et subiungit illi in loco & manifestum vniuersum, 100. ita respondit Iacobus in consil. 472. Dulum de quo queritur, quod est in consil. 459 lib. 2.

Secūda est opinio, quod mulier cōsequi debeat alimenta tantū, & illud verbum, dominam, significabit preeminentiam quādam. Ita dici potest scriptis Picius, & manifeste id sentit Modernus Parisien. in additiōe ad Decium in consil. 478. in annotatiōe prima. ea ratione prima motus est Picius, quia sicuti vxore filiorum, sanctū fuit illa cōsuetudine Bulgari, quod vxor relicta a domina & vniuersum fructum, filio ipso haereditate instituto, dicitur relicta solummodo alimentaria cū preeminētia, in domo, vt diximus supra; ita etiam videtur dicendū (inquit Picius) fortiori, quod tellor institutus filios in proprietate, vt in casu nostro. Secūdo, quia (ait Picius) verba interpretari debent secundum consuetudinē & statuta loci. l. haereditas mei, §. cū ita ff. ad Treb. Atqui statuto & consuetudine Bulgari sanctū est vxorem relictam dominam & vniuersum fructum, existente filio haerede, cōsequi debere alimenta tantum. Ergo idem dicendum est in casu nostro. Verū ipsemet Picius his considerationibus ex ratione satisfaciit, quod consuetudo Bulgari loquitur, quando vxor relicta est domina & vniuersum fructum, instituto filio haerede, viuente etiā vxore. Non autē procedit dicta consuetudo, quando filius fuit institutus post mortē ipsius vxoris. Nam hoc casu testator significauit, se magis diligere vxorē quā filium. Tertiū n. agis vt gere videtur, quod ita fauor filij cōsiderari possit hoc casu, vt quando fuit & ipse institutus cū praesumptio stet pro filio, quod scilicet pater plus diligit filium quā vxorem, & praesertim quando agitur de successione. Nec repugnat quod testator hoc in casu reliquerit vxorē dominam & maiorem, & filium post eius mortem tantum instituerit: quia fieri potest interpretatio, filium, viuente matre, esse quidē haerēdē, sed sine administratione & preeminētia: post mortē verō matris totum recipere, hoc est haereditatem cū administratione, & sic recte perpenditur, ita etiam in specie sentit Modernus Parisi in additiōe ad Decium in consil. 478. in annotatiōe prima. Ceterum ex his, quae maxime dicemus, consideratio hac dilui poterit. Tertia est opinio, quod hac mulier cōsequi debeat proprietatem bonorum, quae deinde post mortem teneatur restituere filio instituto. Itaque opinio sentit idem Picius in d. §. Titia. in v. 98. vers. & c. item, & ea quidem ratione filius hac opinio; quia cū in haereditas dari non possit nec ex tempore nec ad tēpus.

Haereditas ex d. §. ff. de hered. inst. atque ita testator non potest decedere pro parte temporis relatus, & pro parte intestatus, sicuti decederet hoc in casu, in quo viuente vxore, nullum haberet haereditatem: ita testamentum non consilietur, sit hac interpretatio; quod detracta temporis mentione, mulier maneat haeres.

DE PRAESUMPT.

simpliciter, d. l. haereditas. Et verbum relinquo, quod commune est, ita institutioni vt legatio adaptatur sicuti dixi supra. Et verbum dominam, idem significat, quod haeres; ita sensus est; quod relinquit, id est, in titulum vxorem dominam, hoc est haereditem, & post eius mortem instituit, id est subtitulum filium; sicque per fideicommissum, iuxta vt ad institutionem illam Imola & alij in l. filius a patre, §. de liberis & postulis. Et hac consideratione tollitur quod paulo supra considerabam: in d. mulier viuente matre esse haereditem, sed sine administratione. Et hac quidem postrima opinio mihi maxime probatur.

Tertius est casus huius secundi capitis, quando scilicet testator titulo institutionis reliquit vxorem vniuersum fructum; vt si dixit instituo vxorem meam in usufructu omnium bonorum meorum & post eius mortem instituo filium meū. Hoc in casu plura sunt consideranda. Et primum quidem quo ad ipsius testatorem seu relicti vniuersum fructus validitatem. Quod quidem modicum habere de institutione scriptis Picius in d. §. Titia. in v. 98. vers. si quis instituit vxorē & sic fecit. Nam (inquit Picius) ex quo reijcitur dilatio temporis de legitima filij, & potest adire haereditatem, clarum est, quod confirmatur legatum. Et casu quo (subintitulum Picius) filius non adiat, potest mulier ipsa (vt diximus in praefatiōe casu) adire, atque ita confirmare testamentum. Ex his satis intelligimus Picius & alios, quod ipsi commemorauimus, sensisse hoc in casu testamentum valere. Ceterum Roma. in consil. 516. in casu quoque, in v. 9. vers. quo ad secundum, iuncta facti specie ab initio reposita, relata, & Dec. in v. 100. respondit testatorem esse nullum, ob filij praeiunctionem: et si enim (dixerunt ij) filius fuit vocatus atque ita subtitulum post mortem vxoris, attamen dicitur praeiunctus, & testamentum quo ad primam illam partem est nullum; & ob id & substitutione incipit. l. ex factis, §. Lucius, ff. de vulg. & postulis, subf. & l. filius am. substitutus, ff. de hered. inst. & tradit. l. in l. 2. in a. notat. C. de bono pub. §. secund. tab. Verum responderi potest ex iam dictis secundum Picius, quod tempus dilatio pro non apposta habetur, filium censeri praeiunctum in casu eius legitimationis: ita dici non potest praeiunctus. Praeterea respondet Modernus Parisi. in additiōe ad Decium in consil. 478. in prima additiōe, quod imo filius dicitur institutus: Cum eius maritus censetur relicta alimentum tantum cum administratione, donec vixerit. Dixi tamen supra traditionem hac dubiam esse: cum potius cōseatur relicta proprietatem cum onere fideicommissi: quia de re non dicemus.

Secundum, quod considerandum est in hoc casu, illud est, an vxor hac dicitur instituta in proprietate vel in solo usufructu, vel vt habeat sola alimentaria cū preeminētia in domo? Hac de re non leuis est inter Doctores cōtentio. Vna enim fuit opinio eorū, qui scripserunt, hac muliere praesumi institutam etiā in proprietate. Ita Angel. in l. filius a patre, §. ff. de liber. & postulis. Dicitur in l. extraneum. in fine. C. de hered. inst. & ibidem l. qm. in v. 1. vers. 3. p. ut patet: qui eiusdem opinionis recenset Alexan. in consil. 182 lib. 2. quos secutus est etiam Remus. in v. 100. in consil. 182 lib. 2. Et ratione ij vti sunt, quod, detracta mentione vniuersum fructus, remanet haeres in totum, iuxta l. 1. §. si ex fundo ff. de hered. inst. & sequi dolum suum supra.

Secunda fuit opinio, quod censetur verē usufructuaria tantū. Ita Casti. in consil. 439. Dolum, de quo queritur, & in consil. 439. lib. 2. in l. filius a patre, §. ff. de liber. & postulis. Picius in d. §. Titia. in v. 100. Et hac quidem videtur probabilior, & acquirit magis consentanea. Est & tertia opinio, quod hac mulier cōsequi possit sola alimentaria vna cum preeminētia in domo. Ita sentit idem Picius in d. §. Titia. in v. 102. vers. si tenemus, & in v. 137. in fi.

Hac opinio satis manifeste consutatur ex ratione, quā vfos est Calrensis, quia testator instituit filios post mortem vxoris, significauit, quo ad ipsum vniuersum fructum eam magis dilixisse quā proprios filios. Et propterea supra in praefum. 151. in d. decimo casu, ex sententia Casti in d. consil. 439. diximus, cōsuetudinem Bulgari locum non habere hoc in casu, quando scilicet, mulierem relinquit vniuersum fructum omnium bonorum vxori, & post eius mortem instituit filios.

Tertium est caput huius disputationis, quando maritus testator reliquit vxori vniuersum fructum donec vixerit, & post eius mortem instituit extraneum. Hoc in capite dillingit Picius in d. §. Titia. in v. 100. tres alios casus.

Primus est, quando testator instituit vxorem in usufructu atque ita titulo institutionis vniuersali reliquit vniuersum fructum, & post eius mortem instituit extraneum. Hoc in casu aliqua sunt consideranda. Et p. 1.

Et primum quidem an valeat testamentum? Et valere scripsit Picus in d. 3. Titul. n. 4. d. dixit, idem hic dicendum, quod di-
 16 ximus in tertio cap. præcedenti capitis quo quidem a firmam-
 us, ex fententia ipsius Picul in d. 3. Titul. n. 101. vñ. aliquid verò, &
 sic fentendū; testamentum ipsum valere, quia vxor consequitur in-
 tegrum vñ fructum, & poterit adire hereditatem atq; in-
 confirmare testamentum. Et hanc quidem opinionem præbent Alex. in l.
 filius 2. parte fil. de liber. & postū idem Alex. in conf. 2. n. 116. 2. Carr. in
 l. d. l. ex parte 2. n. 6. vñ. si vxor est infirma. C. de here. mñ. Berol.
 in conf. 1. n. 5. lib. 2. conf. 36. n. 3. lib. 2. Dñs. in l. 2. vñ. 2. vñ. 4. Alex.
 in conf. 1. vñ. 5. Et idem vñ. Modernus Parisi additronem ad Alex. in
 conf. 162. lib. 2. & ego qñ conf. 273. n. 4. vñ. quartū & vñ. lib. 2.
 dixi, hanc fententiam omnes admittē. Ex quo intelligimus, minus
 rectē respondisse Rimin. in conf. 2. n. 4. n. 156. lib. 2. cūm dixit,
 hanc mulierem dici vocatam ad vñ fructum tantum, & ob id
 nō posse adire hereditatem: Hoc quidem repugnat aliorum tra-
 ditionibus.

Secundum quod hic bac considerandum illud est, an vox hæc
consequatur solum vñsfructum, vel etiam proprietatem? Qua
de re sunt opiniones, vna fuit eorū, qui dixerunt, enseri inlitturā
tam in proprietate, quā in vñsfructu, donec vixerit. Ita dixit in
d. c. 277. v. 3. *6. scilicet Baldum, Angelum, 2. abas eliam, Salicetum,
Alexandrum, Decum, Parisium, Bertrandum, Beruom, Socinum iunio-
rem, Bellonum, Siluanum, & Nattam. Hi nunc accedunt Cernui in conf.
205. n. 4. 1. Rni. in conf. 36. n. 3. lib. 2. Crau. in conf. 368. n. 3. Cephal.
in conf. 472. n. 20. 18. lib. 3. & in conf. 176. n. 17. 2. & Molucū sequen-
tium lib. 5. Petrus Pekius in tracta. de testam. conungum. lib. 5. cap. 5.
& Rimini. iun. in conf. 321. n. 7. Ea citi solida, & efficax iuris huius
sententia ratio, quod & si vox hæc videatur inlitturā in solo vñ-
sfructu, siq; in re cetera; Attamen ex quo nullus est inlittus hæ-
res vñsfructus, detracta mentione vñsfructus, siq; illi re cetera;
remanet hæres in totum, i. s. *6. scilicet famulo. & 1. sita quo inlittus
suus est famulo 1. de hære. inf. Et hinc fit, quod si hæc mulier hæres
est, non potest dici extraneus ille hæres à testatore inlittus post
mortem dicti & vocis, quod sit hæres directo. ex quo 1. si hæres est**

letit vxor illi inquit qui femel eff. hares nūqum definit eff. hares,
 tuiq; soluto, inquit, ff. de hares, in fin. §. in iussu, de fideiussim. liberta.
 & malis comprobatur. Soci. Sen. in confi. 14. numer. 4. & §. lib. 3. &
 Silvanus in confi. 23. num. 2. Eff. ergo dicendum, hunc extraneum
 succedere per hede commissum, mortui illi mulierique graua
 censetur ipsi extraneo restituere iuxta Doctores *supra* commemorati
 affirmant, qui etiam intercesserunt hares et loci quando post
 mortē vxoris vocata est p. causa. Altera vii opinio illorum, qui
 opinati sunt, hanc vxorē confici posse vnumq; tantum, non
 autem proprietatē. Illud vero extranei haredē eff. directo vsu
 conditione tamen, id eff. mortui muliere. *Hæc sene in opinione fuerunt*
Insula & Artetius in l. filius a patre ff. de libet. & posthu. & ibidem
Alex. ad d. 6. vers. redemptio quri. Rur. in conf. 54. nu. 7. 8. & 9. & in confi.
lib. 2. nu. 22. lib. 2. Picus m. d. Titianus. in 2. & Bero in confi. 18. num. 6.
lib. 2. Quos quidam commemorati in d. confi. 273. nu. 9. Hanc opinio-
nem valde conatur tueri Rur. in d. conf. 54. nu. 4. & multis sequentibus.
Quæ sene argumenta commemorat Cephal. in confi. 716. n. 4. vjff.
ad 15. & ibidem nu. 36. vjff. ad 5. illa comparatur: De industria nūc
disputationem omittit,

28 Et probata fiquidem communi illa opinione, quod mulier hæc
fit in totum hæres infinita, sed post eius mortem per fideicom-
missum grauita restitueri illi extraneo; sequitur hic effectus; vt pos-
sit ipsa mulier, seu eius hæredes detrudere Trebellanicam: *sicuti*
*in specie annotarunt Doctores commemo-
rati.*

29 Et hic quem casus locum habet f multo magis, quando post mortem mulieris fuit extraneus ille heres vocatus per verba cōmissum. Ita Alex. in conf. 162. nu. 2. lib. 2. & in confil. 5. v. num. 1. lib. 4. quē sic declarat Rus. in conf. 3. nu. 17. in fi. & in confil. vlt. n. 21. lib. 2. sic etiam Socr. in conf. 3. nu. 4. & nu. 6. lib. 1. Verba enim communia, vt verbum, perueniat, succedat, & similia etiam per fideicommissum significant.

30 Extenditur hic casus, ut locum habeat etiam quando testator ita dixit: relinquo uxori meae vsum fructum iure legati, institutionis, & omni meliori modo. Hoc etiam casu mulier dicitur hæres in totum. Ita Dec. in cau. 120. in fi. lib. 2.

31 Secundus est casus huius tertij capitis, quando maritus testator relinquit uxorem dominam & usufructuariam, & post eius mortem instituit extraneū. Hoc in casu sunt pariter aliqua consideranda. Ex primo, quod si maritus testator instituat uxorem suam

quasi primam, an hæc mulier dicatur hæres instituta in totum, ve

in præcedenti capite vel foliū legataria? Et herodem esse totum
 præcipitum Picus in §. 7. Traia. in. 14. tref. aliquando veritatem
 1. 7. & eo prius Benedictus Plumbius in l. qui dicit num. 5. ff. de inu-
 ventu. testam. Alex. in l. filius a patre in prin. p. numer. 5. ff. de libe. &
 postum. in l. extraneum num. 9. C. de hered. instituc. & in c. 2. folio 2.
 lib. 7. & Ruin. in c. fol. 5. C. de lib. 2. Crotius in l. reconditi. in
 lib. 7. de legat. 2. in c. conf. 162. num. 131. br. 2. Pauli in c. 69. num. 11.
 l. 2. Joann. Dilectus in tractatu de arbor. fund. in l. de legat. nu-
 rela 39. num. 2. in fin. Et hos fecit sum in c. 27. in c. 2. A. Et hic
 quidem casus in hoc non differt ab eo, quod relictum supra
 exteri. ne secundi casu præcedit in capto, ubi Plumbium et alios
 præcipi commemoratos. Et eo loci rationem huius
 sententia consideramus. Et his intelligitur, veram non esse opi-
 nionem contrariam Galfr. in l. filius a patre in prin. num. 5. ff. de lib.
 & postum. & lafonis in l. extraneum. colum. a. vers. secundo. Item
 quorum rationibus & argumentis pro Picum latissimè in lo-
 co supra commemorato. Et etiam considerandum, quod hac mulier
 vel iure adire poterit hereditatem, atq; ita confirmare testamē-
 tum.

Extenditur hic casus, ut¹ locum habeat etiam quando testator voluit matrem suam esse dominam & usufructuariam toto tempore vite sue, & post eius mortem heredem instituit fratrem suū verumtamen. Itareponitur *Interim in d. cons. 162. col. 2. & 3. lib. 2. & idem in d. credit in l. reconditi tit. 1. de iur. 1. de l. 2.*

Tertius est casus huius tertij capitis, quando maritus testator titulo legati reliquit vsumfructum uxori, & post eius mortem ingressus extraneum. Hoc in casu multo sunt consideranda. Et primum quidem an hæc mulier dicatur hæres in totum, vel potius legataria: Et si legataria scripta. Bald. in l. qd. ad pauperem q. 14. C. de Episcop. & cler. & in l. extraneum. m. 2. C. de hered. inst.

Et ratio quidem huius sententiae est: quia verbum, lego, nunquam trahitur ad heredis institutionem quando rei singulari adiectum est: sicuti tradunt recentiores in rub. ff. de l. r.

Est & secundum illud considerandū; an legatū hoc valeat? Et multi quidē opinati sunt nō valere: ita Io. Andrea, Angelus, Platinus, Ancharan. Alexander, & Iason, quos commemoravi in cons. 272 n. 1.

Ea ratione iij vii sunt: quod cū i dies vsusfructus legari non cedat, nisi à die aditæ hereditatis, l. i. §. i. ff. quando dies l. ced. & l. unica. §. in nouissimo ver. excepto etiam vsufructu. C. de cad. tollen. Atqui hereditas adiri non potest ab hærede instituto post mortem mulieris, cū

lit institutus l. o die incerta, quæ conditionem facit. Quæ sanè
conditio impedit hereditatis aditionē. *l. si cum heres. ff. quando dies
legati cedat.* Nec legatum ipsum vñusfructus potest confirmari.

mortua vxore: cum eo tempore iam extinctus sit, visus fructus & consequenter legatum. *l. itio cum mortuus sit de usufructu §. finitur. inf. eo.* Verum ibi considerationi respondetur ex *sententia Reu. in cons. 71. n. 1. cum responsum est etiam relatum inter censu. Castr. in cons. 281. v. dñbz. lib. 1. legatum cedente etiam ante aditam hereditatem, si ita placeat testatori, quid facere potest. Id quod Rom. probauit egregia traditione *Bar. in l. nemo potest iur. §. de l. 1. c. in l. eo quod n. 3. c. de fideicom. et si Corneus in d. l. extraneum. n. 23. post Imolam à Bart. in l. nemo potest*, dissilient. Præterea licet legatum non cedat nisi à die adita hereditas: atamen hoc in casu hæc usufructuaria vel iura auctoritate, vel iudicis officio potest ingredi possessionem bonorum, & eorum fructus percipere. *sic ut dicimus inf. id.* quod idem operatur hoc casu, ac si foret adita ipsa hereditas. Secundo vrgetur videtur *lex. i. qui filio. in prin. v. bigl. ff. de hered. inf. q. tolli testator ferui legauit Caio: eundemque feruū Caio defuncto hæredem instituit.* explicabitur Accursius, legatū ibi nō valere. Nam ante Ca legatariū mortuū nemo est hæres: et post mortem pariter non valetque persona legatarii, id est, feruus, effecta est libera. Ita ergo & in casu nostro dicendum est: cum ante mortem nullus existeret hæres, à quo legatario hæc recipiatur legatum usufructus, et post eius mortem extinctus est ipse usufructus.*

Cæterum huic considerationi tribus modis responderi potest, vt respondet *Imole*, in d. *quisque*, *mo. de heredi. inst.* Iam n. in d. *extranum*, *mo. v. v. in autem aduerte* Cæo & Picus in d. *Titia*, *mo. v. v. de teneo contrarium*. Non elt quod ea hic referat, cum apud eos facile legi possint. Probabilior cæteris elt *Imole* interpretatio. Dicit etiam potest, *Itallianum* in d. *quisque*, *in prin.* nō di-
finire, an illud legatum valeat, vel non, s; licet Accursius ibi qua-
sitionem propulerit & dissoluerit, probabilis tamē, non autem
necessaria elt eius auctoritas.

Contrariam itaque opinionē: quod imò legatum hoc valeat,
Vuu proba

probrunt Baldus, Angelus, Romanus, Caltrensis, Parisius, & Socius Iunior, quos commemoravi & fecerunt sum in d. conf. 273. num. 1. vbi. *Altera sunt opinio. Et praedicti accedunt. At in conf. 31. col. vers. & deq. etiam lib. 3. & Ber. in conf. 35. nu. 20. lib. 2.*

40 Est enim in dubio pronuntiandum, valere testatoris dispositionem, si de muliere testis. & dicimus infra lib. 6. presum. 4. Et ex iam dictis constat nullum adesse impedimentum, quo minus valeat hoc legatum: cum ipsi mulieris succurrat illi iuris remediis, ut legatum ipsum legatur.

41 Dubitatio itaque totalis in eo versatur, quid remediis possit vxor consequi legatum, ex quo ea viuentis nullus exeat vere haeres, qui haereditatem adire possit. Hac de re varie fuerunt opinionones Doctorum, quique plura excogitarunt remedia. Et primum quidem est quod considerat Baldus in d. l. extraneum, c. 4. Cum dixit, quod et si haeres institutus adire non potest de iure, haereditatem, poterit tamen de factis atque ita adhibere haereditatem, et in haereditatis commoda non sentiet. Et Baldus fecit sum & Salus in d. extraneum, in si. Rom. in conf. 71. nu. 3. lib. 1. & Arret. in si. sum a patre col. 5. vers. circa primam de lib. & possib.

42 Ea ratione visus est Baldus, quia quando quis tenetur aliquid facere iure impeditur facere, sufficit si de facto faciat. Ita probat mulier, si. ff. de cond. insti. vbi institutus haeres sub conditione, si seruum haereditatem manifestaret: si cum manifesti post aditam haereditatem, et si de iure tenebatur manifestare atque iam adire, tamen manifestatio haec de facto facta valet: Et satisfactum dicitur voluntati testatoris. Et quamquam d. mulier, si. ex sententia tuola, quem fecit et al. ex. in l. haereditas, c. 3. non satis probat, Attamen probant l. pen. & si. illo si. de necess. her. haer. inst. & si. i. vbi fructus, si. qui quis i. legauit. ff. si quando dies cedat. quia tunc ad rem institutus perpenditur. Caltr. & Arret. in praeterea in l. i. vbi. Et verò haec est opinio Doctorum traditio, nempe sufficere si quid fiat de facto, cum de iure fieri impeditur. Ita sane scripserunt Bar. in l. vbi praedium in prima lectura in si. C. de transact. Bal. in Rub. C. de inst. & sub. inst. & in l. vbi nunc. 24. C. de his qui per a. nomine: Soc. sen. in conf. 32. nu. 16. lib. 1. & in d. l. vbi praedium, in si. Gom. in d. si. itaq. nu. 4. in si. de ad. & Tirag. in l. i. vbi. & hoc sermo. l. i. nu. 37. de verb. signifi.

Ceterum, non facit tunc est hoc remedium, quandoquidem ita demum de facto sufficit aliquid facere, quando de iure fieri non potest: itaque ita quando aliter iure succurrum non est, sicut loquitur iura & Doctores supra relati. Nam si qui facere tenetur, cum iure permissum est, non est eo modo facere, ut nullus est, excusatur si de facto facit, sed diuersum est in casu nostro, in quo mulier hac potest habere aliud iuris remedium, vt mox dicemus. Praeterea non satis succurrum dici potest mulieri, si heres ipse recusat de facto adire haereditatem. Nec cum mulier ad adendum compellere poterit. Et hoc sentit vbi verba Picus in d. l. Titia, nu. 106. circa primam in si. vbi, vbi autem non videtur.

Secundum remedium considerauit idem Baldus in d. l. extraneum nu. 4. cum dixit, mulierem hanc posse sua manu & auctoritate accipere legatum: cum nullus exiit tunc haeres, de cuius manu valeat capere. Non videtur factum hoc remedium, quia & si nullus exeat haeres: tamen poterit adire iudicem, qui heredis factum & personam sustinet, arg. si. ab causam. C. de emul.

43 Tertium remedium attulit Baldus in d. l. quod superius. q. 14. num. 1. C. de test. & cler. cum dixit, haerem posse adire haereditatem hanc viuentis ipsa muliere: cum testator hoc permisisse videatur. Non tamen (inquit Baldus) consequetur haereditatis commoda. Cui Baldus etiam sententiam multos commemorari & Parisius in conf. 97. nu. 7. & 8. lib. 2. & Socius in conf. 85. nu. 13. lib. 1. Ceterum & hoc ipsum remedium parum prodesse poterit mulieri legataria, quae non valebit compellere ipsum haerem, ut haereditatem adeat, & legatum visus fructus tibi praestet.

Quartum est remedium excogitatum ad Angelum in l. miles ita. ff. de test. muli. cum dixit, hunc haereditate posse petere bonorum possessionem de iure pratorio, & ea consecuta ab eo praestabitur legatarius ipsum visus fructus. Et idem scripsit Angelus Arret. in repet. l. ventre. num. 1. ff. de acq. heredit. Idem cum Angelus recepta est sententia in hoc quod agnita bonorum poss. ab haerede isto, mulier ab eo petere, & consequi poterit legatum visus fructus. Ita sane cum Angelus sententiam Roma. in conf. 21. nu. 2. quod respicitur est, vt dixi supra, velut inter consilia Caltr. in conf. 28. vbi dicitur, lib. 1. Alex. in conf. 162. col. 2. & Iason in d. l. extraneum, col. 2. vers. 3. sunt opinio. C. de her. inst. Et hoc quidem commemorari in conf. 107. num. 12. lib. 1. & vbi accedunt Arret. in si. sum a patre. col. 7. vers. & si a via. ff. de lib. & possib. & Picus in d. l. Titia, nu. 106. vers. alia sunt opinio Angelus. Quo loci testator Picus communem opinionem esse contra Angelum. Et vere Angelus reputat bonorum possessionem confirmari in eo, dum voluit testamentum istum signa exillitum, non confirmari istum testamentum, sed expectandum esse eventum conditionis, siquidem mortem mulieris futurum certum: tamen tamen heres ille effectus possessor bonorum ea administratur: sicut declarauit in ultimum arbitratum in d. conf. 107. nu. 32. & 34. Et hic administratur perfoluet ad alieni creditoribus hereditatis: et etiam praestabit legatum visus fructus ipsi mulieri. In hoc itaque cum Angelus conueniant alij in crepet, vt haeres ille effectus possit bonorum possessor, siquidem administrator, & legatus praestet mulier. In eo verò, de testamenti confirmatione dissentiat Angelus: vbi mulier confirmari istum alij autem scripserunt, expectandum esse eventum conditionis. Et hoc sum & ego fecimus in d. conf. 105. num. 32. & 34. & 35. & 36. & 37. & 38. & 39. & 40. & 41. & 42. & 43. & 44. & 45. & 46. & 47. & 48. & 49. & 50. & 51. & 52. & 53. & 54. & 55. & 56. & 57. & 58. & 59. & 60. & 61. & 62. & 63. & 64. & 65. & 66. & 67. & 68. & 69. & 70. & 71. & 72. & 73. & 74. & 75. & 76. & 77. & 78. & 79. & 80. & 81. & 82. & 83. & 84. & 85. & 86. & 87. & 88. & 89. & 90. & 91. & 92. & 93. & 94. & 95. & 96. & 97. & 98. & 99. & 100. & 101. & 102. & 103. & 104. & 105. & 106. & 107. & 108. & 109. & 110. & 111. & 112. & 113. & 114. & 115. & 116. & 117. & 118. & 119. & 120. & 121. & 122. & 123. & 124. & 125. & 126. & 127. & 128. & 129. & 130. & 131. & 132. & 133. & 134. & 135. & 136. & 137. & 138. & 139. & 140. & 141. & 142. & 143. & 144. & 145. & 146. & 147. & 148. & 149. & 150. & 151. & 152. & 153. & 154. & 155. & 156. & 157. & 158. & 159. & 160. & 161. & 162. & 163. & 164. & 165. & 166. & 167. & 168. & 169. & 170. & 171. & 172. & 173. & 174. & 175. & 176. & 177. & 178. & 179. & 180. & 181. & 182. & 183. & 184. & 185. & 186. & 187. & 188. & 189. & 190. & 191. & 192. & 193. & 194. & 195. & 196. & 197. & 198. & 199. & 200. & 201. & 202. & 203. & 204. & 205. & 206. & 207. & 208. & 209. & 210. & 211. & 212. & 213. & 214. & 215. & 216. & 217. & 218. & 219. & 220. & 221. & 222. & 223. & 224. & 225. & 226. & 227. & 228. & 229. & 230. & 231. & 232. & 233. & 234. & 235. & 236. & 237. & 238. & 239. & 240. & 241. & 242. & 243. & 244. & 245. & 246. & 247. & 248. & 249. & 250. & 251. & 252. & 253. & 254. & 255. & 256. & 257. & 258. & 259. & 260. & 261. & 262. & 263. & 264. & 265. & 266. & 267. & 268. & 269. & 270. & 271. & 272. & 273. & 274. & 275. & 276. & 277. & 278. & 279. & 280. & 281. & 282. & 283. & 284. & 285. & 286. & 287. & 288. & 289. & 290. & 291. & 292. & 293. & 294. & 295. & 296. & 297. & 298. & 299. & 300. & 301. & 302. & 303. & 304. & 305. & 306. & 307. & 308. & 309. & 310. & 311. & 312. & 313. & 314. & 315. & 316. & 317. & 318. & 319. & 320. & 321. & 322. & 323. & 324. & 325. & 326. & 327. & 328. & 329. & 330. & 331. & 332. & 333. & 334. & 335. & 336. & 337. & 338. & 339. & 340. & 341. & 342. & 343. & 344. & 345. & 346. & 347. & 348. & 349. & 350. & 351. & 352. & 353. & 354. & 355. & 356. & 357. & 358. & 359. & 360. & 361. & 362. & 363. & 364. & 365. & 366. & 367. & 368. & 369. & 370. & 371. & 372. & 373. & 374. & 375. & 376. & 377. & 378. & 379. & 380. & 381. & 382. & 383. & 384. & 385. & 386. & 387. & 388. & 389. & 390. & 391. & 392. & 393. & 394. & 395. & 396. & 397. & 398. & 399. & 400. & 401. & 402. & 403. & 404. & 405. & 406. & 407. & 408. & 409. & 410. & 411. & 412. & 413. & 414. & 415. & 416. & 417. & 418. & 419. & 420. & 421. & 422. & 423. & 424. & 425. & 426. & 427. & 428. & 429. & 430. & 431. & 432. & 433. & 434. & 435. & 436. & 437. & 438. & 439. & 440. & 441. & 442. & 443. & 444. & 445. & 446. & 447. & 448. & 449. & 450. & 451. & 452. & 453. & 454. & 455. & 456. & 457. & 458. & 459. & 460. & 461. & 462. & 463. & 464. & 465. & 466. & 467. & 468. & 469. & 470. & 471. & 472. & 473. & 474. & 475. & 476. & 477. & 478. & 479. & 480. & 481. & 482. & 483. & 484. & 485. & 486. & 487. & 488. & 489. & 490. & 491. & 492. & 493. & 494. & 495. & 496. & 497. & 498. & 499. & 500. & 501. & 502. & 503. & 504. & 505. & 506. & 507. & 508. & 509. & 510. & 511. & 512. & 513. & 514. & 515. & 516. & 517. & 518. & 519. & 520. & 521. & 522. & 523. & 524. & 525. & 526. & 527. & 528. & 529. & 530. & 531. & 532. & 533. & 534. & 535. & 536. & 537. & 538. & 539. & 540. & 541. & 542. & 543. & 544. & 545. & 546. & 547. & 548. & 549. & 550. & 551. & 552. & 553. & 554. & 555. & 556. & 557. & 558. & 559. & 560. & 561. & 562. & 563. & 564. & 565. & 566. & 567. & 568. & 569. & 570. & 571. & 572. & 573. & 574. & 575. & 576. & 577. & 578. & 579. & 580. & 581. & 582. & 583. & 584. & 585. & 586. & 587. & 588. & 589. & 590. & 591. & 592. & 593. & 594. & 595. & 596. & 597. & 598. & 599. & 600. & 601. & 602. & 603. & 604. & 605. & 606. & 607. & 608. & 609. & 610. & 611. & 612. & 613. & 614. & 615. & 616. & 617. & 618. & 619. & 620. & 621. & 622. & 623. & 624. & 625. & 626. & 627. & 628. & 629. & 630. & 631. & 632. & 633. & 634. & 635. & 636. & 637. & 638. & 639. & 640. & 641. & 642. & 643. & 644. & 645. & 646. & 647. & 648. & 649. & 650. & 651. & 652. & 653. & 654. & 655. & 656. & 657. & 658. & 659. & 660. & 661. & 662. & 663. & 664. & 665. & 666. & 667. & 668. & 669. & 670. & 671. & 672. & 673. & 674. & 675. & 676. & 677. & 678. & 679. & 680. & 681. & 682. & 683. & 684. & 685. & 686. & 687. & 688. & 689. & 690. & 691. & 692. & 693. & 694. & 695. & 696. & 697. & 698. & 699. & 700. & 701. & 702. & 703. & 704. & 705. & 706. & 707. & 708. & 709. & 710. & 711. & 712. & 713. & 714. & 715. & 716. & 717. & 718. & 719. & 720. & 721. & 722. & 723. & 724. & 725. & 726. & 727. & 728. & 729. & 730. & 731. & 732. & 733. & 734. & 735. & 736. & 737. & 738. & 739. & 740. & 741. & 742. & 743. & 744. & 745. & 746. & 747. & 748. & 749. & 750. & 751. & 752. & 753. & 754. & 755. & 756. & 757. & 758. & 759. & 760. & 761. & 762. & 763. & 764. & 765. & 766. & 767. & 768. & 769. & 770. & 771. & 772. & 773. & 774. & 775. & 776. & 777. & 778. & 779. & 780. & 781. & 782. & 783. & 784. & 785. & 786. & 787. & 788. & 789. & 790. & 791. & 792. & 793. & 794. & 795. & 796. & 797. & 798. & 799. & 800. & 801. & 802. & 803. & 804. & 805. & 806. & 807. & 808. & 809. & 810. & 811. & 812. & 813. & 814. & 815. & 816. & 817. & 818. & 819. & 820. & 821. & 822. & 823. & 824. & 825. & 826. & 827. & 828. & 829. & 830. & 831. & 832. & 833. & 834. & 835. & 836. & 837. & 838. & 839. & 840. & 841. & 842. & 843. & 844. & 845. & 846. & 847. & 848. & 849. & 850. & 851. & 852. & 853. & 854. & 855. & 856. & 857. & 858. & 859. & 860. & 861. & 862. & 863. & 864. & 865. & 866. & 867. & 868. & 869. & 870. & 871. & 872. & 873. & 874. & 875. & 876. & 877. & 878. & 879. & 880. & 881. & 882. & 883. & 884. & 885. & 886. & 887. & 888. & 889. & 890. & 891. & 892. & 893. & 894. & 895. & 896. & 897. & 898. & 899. & 900. & 901. & 902. & 903. & 904. & 905. & 906. & 907. & 908. & 909. & 910. & 911. & 912. & 913. & 914. & 915. & 916. & 917. & 918. & 919. & 920. & 921. & 922. & 923. & 924. & 925. & 926. & 927. & 928. & 929. & 930. & 931. & 932. & 933. & 934. & 935. & 936. & 937. & 938. & 939. & 940. & 941. & 942. & 943. & 944. & 945. & 946. & 947. & 948. & 949. & 950. & 951. & 952. & 953. & 954. & 955. & 956. & 957. & 958. & 959. & 960. & 961. & 962. & 963. & 964. & 965. & 966. & 967. & 968. & 969. & 970. & 971. & 972. & 973. & 974. & 975. & 976. & 977. & 978. & 979. & 980. & 981. & 982. & 983. & 984. & 985. & 986. & 987. & 988. & 989. & 990. & 991. & 992. & 993. & 994. & 995. & 996. & 997. & 998. & 999. & 1000.

Titia, nu. 106. vers. alia sunt opinio Angelus. Quo loci testator Picus communem opinionem esse contra Angelum. Et vere Angelus reputat bonorum possessionem confirmari in eo, dum voluit testamentum istum signa exillitum, non confirmari istum testamentum, sed expectandum esse eventum conditionis, siquidem mortem mulieris futurum certum: tamen tamen heres ille effectus possessor bonorum ea administratur: sicut declarauit in ultimum arbitratum in d. conf. 107. nu. 32. & 34. Et hic administratur perfoluet ad alieni creditoribus hereditatis: et etiam praestabit legatum visus fructus ipsi mulieri. In hoc itaque cum Angelus conueniant alij in crepet, vt haeres ille effectus possit bonorum possessor, siquidem administrator, & legatus praestet mulier. In eo verò, de testamenti confirmatione dissentiat Angelus: vbi mulier confirmari istum alij autem scripserunt, expectandum esse eventum conditionis. Et hoc sum & ego fecimus in d. conf. 105. num. 32. & 34. & 35. & 36. & 37. & 38. & 39. & 40. & 41. & 42. & 43. & 44. & 45. & 46. & 47. & 48. & 49. & 50. & 51. & 52. & 53. & 54. & 55. & 56. & 57. & 58. & 59. & 60. & 61. & 62. & 63. & 64. & 65. & 66. & 67. & 68. & 69. & 70. & 71. & 72. & 73. & 74. & 75. & 76. & 77. & 78. & 79. & 80. & 81. & 82. & 83. & 84. & 85. & 86. & 87. & 88. & 89. & 90. & 91. & 92. & 93. & 94. & 95. & 96. & 97. & 98. & 99. & 100. & 101. & 102. & 103. & 104. & 105. & 106. & 107. & 108. & 109. & 110. & 111. & 112. & 113. & 114. & 115. & 116. & 117. & 118. & 119. & 120. & 121. & 122. & 123. & 124. & 125. & 126. & 127. & 128. & 129. & 130. & 131. & 132. & 133. & 134. & 135. & 136. & 137. & 138. & 139. & 140. & 141. & 142. & 143. & 144. & 145. & 146. & 147. & 148. & 149. & 150. & 151. & 152. & 153. & 154. & 155. & 156. & 157. & 158. & 159. & 160. & 161. & 162. & 163. & 164. & 165. & 166. & 167. & 168. & 169. & 170. & 171. & 172. & 173. & 174. & 175. & 176. & 177. & 178. & 179. & 180. & 181. & 182. & 183. & 184. & 185. & 186. & 187. & 188. & 189. & 190. & 191. & 192. & 193. & 194. & 195. & 196. & 197. & 198. & 199. & 200. & 201. & 202. & 203. & 204. & 205. & 206. & 207. & 208. & 209. & 210. & 211. & 212. & 213. & 214. & 215. & 216. & 217. & 218. & 219. & 220. & 221. & 222. & 223. & 224. & 225. & 226. & 227. & 228. & 229. & 230. & 231. & 232. & 233. & 234. & 235. & 236. & 237. & 238. & 239. & 240. & 241. & 242. & 243. & 244. & 245. & 246. & 247. & 248. & 249. & 250. & 251. & 252. & 253. & 254. & 255. & 256. & 257. & 258. & 259. & 260. & 261. & 262. & 263. & 264. & 265. & 266. & 267. & 268. & 269. & 270. & 271. & 272. & 273. & 274. & 275. & 276. & 277. &

[illegible]

Quartum est caput huius disputationis, quod loquitur de hereditatibus
instituit exorem in omnibus bonis suis in vita sua fecit; et post
eius mortem instituit extraneum. Hoc in capite dicimus primo
mulierem hanc detracta illate temporis necesse, esse herede
fratrem grauam ostere fidei commissi erga extraneum illi haere-
dem institutum posse eius mortem. Ita scriptum est. *in con. 7. si
f. in l. si filius a patre in prin. u. a. de lib. et posth. et in l. heredes ex
dis. vers. et patris dubitanti de here. si con. in l. ceteri tunc am. c. de
leg. i. mul. det. in l. si filius a patre in 3. ca. con. in l. extraneus am. 12
c. de heredi. test. See. fen. in con. 7. u. l. de. in con. 2. s. num. 2. c.
Picus in c. 7. Titia. nu. 18. in f. ver. veniendo et vlt.*

Et hunc quidem casum intelligunt Imola & reliqui nisi conie-
cturis consueti, testatorem voluisse relinquere vxori solam admi-
nistrationem dum viveret, & dare sibi coheredem.

Exenditur primò hic casus, et locus habet eam quando testator simpliciter dicit, se inlinuere vxorem suam herede vniuersalem in eius vitacoe; ita non dicit, in omni. bonis, et potius mortuò voluit bona omnia plene iure et alie aliqua diminutione alieque Trebellianica peruenire ad heredem extraneum. Hoc etiã in casu mulier hæc dicitur hæres et quod proprietatem quæ est ad usufructum. Ita in specie relictæ Cephalus in cons. 47. mo. 59. et 60. et hoc quidem caret probabili dubitatione: tunc quia testator ita dicit, se inlinuere heredem vniuersale, quod nomine appellari non potest, ita in usufructu tantum decreuit in futurum etiam quia voluit ipse testator, mulierem hæc teneri possidere totam hæreditatē plene iure. Et demũ, quia voluit, mulieri ipse Trebellianicæ tractionem, id quod significat hæredem esse vniuersale grauaturn per fidem communis restituere. Itaque quod dicit testator, se inlinuere in eius vitacoe tantum non fit, quoniam cessatur hæres in totum et perpetuo, vel quia tempore doli tollitur, et pro non adiecta habetur, vel (et rectius) intelligitur mulier hæc grauaturn per fidem communis post mortem fidei restituere ipsi extraneo, sicut etiam prohibio distributionis Trebellianicæ, et verba ipsa communia, quibus vocatus fuit ille extraneus, significant.

30 Extenditur fecundo, vt locum habest etiam quando tellus
poll mortem vxoris infuitur loca pia, vt hospitalia, vel Ecclesie
aliquam, vel pauperes. Nam & tunc mulier dicitur in totum ha
res, fed tamen grauita fidei commiffio erga ipfa loca. Ita Ba
in mulier ita inprin. f. de teftam. mili. in l. id, quod pauperum, nu. 27.
de epif. & cler. & in l. extraneum, nu. 3. c. de here. infl. Corn. nu.
Caftr. in l. bereditatem, nu. 7. ad legem f. alid. Dec. in l. certi iurii in fi.
nu. 1. tff. & in conf. 275. vult. 2.

PRÆSVMP. CXLII.

Vsufu&u legato, quibus ex rebus legatus
præsumatur.

SUMMARIA.

- 9 *Vfusculum est legatum et legatus, est quibus rebus prafatum legatum.*
Quod quando est legatum vfufulum immobilium, quod perpetua erit
teftatoris, & nulli reftitutum fubieciat, prafumitur legatum vfufulum
est quilibetque, quibus etiam reftitutum non.
- 10 *Immobilia conferuntur etiam ad alios & perfones annue, dummodo*
perpetua, fine.
- 11 *Vfufulum regulariter non debetur ex bonis feudalibus, efficit enim quod-*
dammodo alienatum, num. 6.
- 12 *Vallum nobis diffinere potest de re feudali in praedictis domini, vel*
quatenus ad quod feudum renerti debet, fifeudum eil ex pacto, &
providentia, nu. 9.
- 13 *Vellente prafumitur, quod intefacere non potell.*
- 14 *Non feudalitas non dicitur proprie bona vafalli, fecus in feudis ha-*
reditatis, p.
- 15 *Feudum ex pacto & providentia eil omnino alienabile.*
- 16 *Vfufulum reliquum & confilium non potell de bonis emphyteuticis, que*
denique prafumit.

facta ex pfecta providentia.

Neomorphotheca barediana & *S. alienabilis*, n. n.

12 *Ubi si nihil unquam constare possit, Et reliqui ex bonis fidei vni iusto
sibi erant.*

13 *Res alicui commissa supposita non dicuntur esse possidentis, sed aliena, cum sint alicui restituenda.*

14. *Vix fructus an possit constitui in bonis mobilibus.*

continentar in legato vſeſfructus omnium bonorum, nam Prohibet illa in-
ter inſubſta communem tractat. ibid.

16 *Vfus fructus nunquid constans possit in iuribus, & actionib. qua nec
in re mobili, nec inter immobilia continentur.*

17 *Visus fructus omnium bonorum legato, censei etiam legatum nominum*

Item & Kalendarium, quod est liber rationum, in quo nomina debi-

Intellige si simpliciter sit legatus vsus fructus omnium bonorum: secun-

29 Nomina debitorum non continentur sub nomine mobilium vel immo-

21 Vestigalium redditis continentur inter fructus iuvium & allicium

22 *Laudemina continentur inter fructus iuriam & actionum, & conti-*

mentur in legato vsu fructibus omnium bonorum.

Requiritur hic locus, ut explicemus, quibus res rebus praefumitur legatus usufructus. Plura haec de re scripserit postulat. Plicus in l. Titia. m. 110. et multis sequentibus de legat. 2. & Mentio in commentariis de constitutis usufructum vel usufructum, l. ubi. q. tit. 4. Ego verò tria capita constitui, quorum primum est de usufructu rerum immobilium, secundum, rerum mobilium, tertium iurium et actionum. Et quod attinet ad primum caput usufructus bonorum immobilium distinguo aliquot casus.

Primus est casus, quando legatus est ususfructus immobilium
quæ perpetua erant testatoris, atque ita nulli restitutioni subiecti.
Hoc casu indistinctè ususfructus quibuscunque ex bonis illius testa-
toris relictis præsumitur. Ita sine controversia intelligi potest
text. l. omnium. 1. 2. de usufruct. & quemadmod. quis vitæ, cui
verba hæc sunt, [Omniū bonorum ususfructum posse legari
nisi excedat donantis æstimationem, &c.]

Et rursus cum inter immobilia comprehendantur etiam redditus & pensiones annue, dummodo perpetue sint: sicuti post *Alex. Cassanum* & *Anserium* scripsi *Rebuff.* in l. *momentum*. de verb. signific. ob id, legato vi usufructu immobilium continetur & ij redditus & pensiones. ut respondit *Arch.* in cons. 2. nu. 2.

Secundus est casus, quando bona, quorum vsum fructu legauit testator, subiecta sunt restitutioni, sicuti sunt bona feudalia, emphyteutica & fideicommissaria de quibz singulatio differtur. 15

Ex bonis feudalibus regulariter non debetur viſitatio, nec reſequi poſſit. Ita in *ſpecie ſerſurpatorum* c. i. in verbo, aliena, n. de capitulis *Corrad.* Alex. in c. 18. num. 2. lib. 3. Gerard. in c. 47. n. 13. *Paris* in c. 68. num. 3. lib. 2. *Paulus* *Petrus* in l. 1. tit. 1. de iur. ma. 122. d. l. 2. *Beer* in q. 199. num. 4. & aliorum plures congreſſi & probati. Nemi in c. 9. n. 2. *Idem* ſenſit *Bero* in q. 95. & *maſſellius* ac in *ſpecie magis* *Paris* in c. 68. ma. 4. lib. 2.

Et huius quidem sententiae & traditionis ratio ea est, quia re feudali non potest mortem suam disponere potest vasallus in preiudicium domini, vel agnatorum, ad quos feudum ipsum reuertitur & deuoibz debet, *cap. i. in prin. de success. feudi*. Porro relinquere tunc, constituit vsum fructum est quendam alienationem. *l. vi. c. reb. alien. non alien.* Ergo non potest testator legare rei feudalis vsum fructum. Et consequenter nec voluisse dicitur: cum nemo iurum praefatur quod iure facere non potest.

Et accedit, quod cum testator reliquerit vsumfructum bonorum suorum, non intellexit etiam de bonis feudalibus, ex quo ei bona dici non possunt, sicut insinuerunt Alex. in cons. n. col. 1. lib. 1. in l. Gallus. §. quidam resiste. n. 42. de libe. et poss. Soc. sen. in cons. n. 1. lib. 3. et Dec. in cons. 120. in fin.

Et hoc fecerat iſſe Perſonam conf. 7. n. 4. lib. 1. Caterum prædicta lo-
habent in feudis ex pacto & providentia, qui omni inaliena-
bilia funt feudis verò in feudis alienabilib. ſicut ſunt inaliena-
& hereditaria, vt in ſpecie declarat Picus in d. 5. §. 1. ff. de iur. iud. 123. vbi
conf. 2. verſ. 2. videtur. Et conferunt que copioſe ſcripti in conf.
col. 3. & 5. lib. 2. vbi diſſerui, de quibus feudis diſponere po-
tater in prædictis filiorum & amatorum.

Yuu :

Debo

10 De bonis emphyteoticis idem dicendum est, nempe quod in his, quæ non sunt alienabiles, quippe quæ concessa fuerunt pro filiis & descendendis, atq; ita quæ dicuntur ex pacto & providentia in his inquam relinqui & cõstitui non potest usufructus. Ita in specie Picus in d. 6. Titia nu. 127. verum quid autem.

Sic etiam intelligendi sunt Rom. in ff. de 626. Titia nu. 127. verum quid autem. Et alij congeſſi à Trago in tractatu de reſtitu. in conf. 6. §. 1. gl. 7. num. 42. Et in specie magis Parisius in conf. 91. nu. 7. & 9. lib. 2.

11 Si verò emphyteuſis eſt hereditaria; ita alienabilis conſtituit atq; relinqui poteſt eſt uſufructus. Ita in ſpecie affirmat Alex. in conf. 120. lib. 1. & in l. 3. §. ex contrariis, poſt ſi de acq. poſſeſ. Et ibid. ſeſon. 6. Picus in d. 6. Titia. num. 127. Et alij multi congeſſi à Trago in d. gl. 7. nu. 42. qui hoc in caſu ſuo intelligendi.

12 De bonis fidei commiſſis ſubſectis, dicendum eſt, quod aut fidei commiſſum erat reſtituendum hæredi inſtituto ab hoc teſtatore, qui bonorum ſuorum uſufructum legavit. Hoc caſu non ſolum potuit teſtator iſte ſic relinqui, ſed etiam voluit. Ita reſpondetur in ſpecie de eodem in caſu interrogat. Alex. in reſponſ. 601. Reſolutoria diſpoſitio. l. 1. & Soc. in reſ. 61. nu. 12. & 13. l. 4. §. quodq; Alia. in conf. 73. nu. 6. & Decianus in conf. 37. nu. 12. lib. 2.

Et huius quidem ſententia ſatis manifeſta eſt ratio, quia hæredis bona non differunt à bonis ipſiusmet teſtatoris: cum æque de illis ea de hiſteſari & diſponere poteſt: quemadmodum ſuprà ſuprà præſumpt. explicatum.

Si verò fidei commiſſum eſt alteri quàm hæredi reſtituendum, dicendum eſt teſtatore in dubio non præſumi voſſiſſe relinqui uſufructum horum bonorum. Ita ſenſerunt Socin. in in conf. 68. nu. 22. lib. 4. Parisius in conf. 91. nu. 14. lib. 2. & apertius Cep. in conf. 516. nu. 16. lib. 4. Et ratione præcipua iſt viſi ſunt, quod eſt teſtator reliquerit uſufructum bonorum ſuorum, inter illa non continetur bona fidei commiſſi ſuppoſita, ex quo t. non dicuntur ipſius teſtatoris propria, ſed aliena, nempe alteri reſtituenda. I. num. ex familia. d. 1. 2. & Larrimus. C. ad legem fideiſſimam.

13 Secundum eſt diſputationis Noſtre caput, quod verſatur circa uſufructum bonorum mobilium. M. Cice, inquit Alex. lib. 7. par. 1. 2. libro Toporum ad Trebatium inſanſum, ſcripſit. Non debet, inquit, mulier, cui vir bonorum ſuorum uſufructum legavit, celum vinari; & olivæ plenè reſtitui, putare ad ſed pertinere: uſu enim & non ut uſu legatum eſt. Quæ Ciceroſis ſententia (ſubijungit Alciatus) potuit tempeſtate ſua obſervari tanquam verſata cum ſenatuſconſulto permiſſum deinde fuerit, ut earum quoq; rerum, quæ uſu conſumuntur, legari uſufructus poſſit, & cautione proprietario ſuccurratur. l. 1. & 2. ff. de uſufructu. etiam ver. quæ uſu conſumuntur, & 6. conſtituitur. Inſi de uſufr. dubium non eſt, hodie non alio iure viam, & propter verborum generalitatem, mentemque teſtatoris etiam vini & olei uſufructum vxori deberi. quod & Certidum Scenſola ſenſiſſe videtur. L. vxori mea. ff. de uſufr. l. Hæc Alcia. Qui manifeſte ſenſit conſuetudinem eſſe quæſtionem. Eſt quid uſufructus non proprie, ſed improprie appellatur à Caio in d. l. 2. ff. de uſufructu. etiam rerum. & à Juſtino. in d. 6. conſtituitur. Non enim uſufructu legato proprio agitur de transferendo dominio, ſicuti transferitur in hoc rerum mobilium uſufructus; qui nullus eſſet, niſi res conſumi, vel alteri tradi poſſet.

Legato itaq; uſufructu bonorum, debetur & uſufructus pecunie, cum & in ea uſufructus conſiſtat. d. l. 2. & d. 6. conſtituitur, & ex noſtro reſpondent Alex. in conf. 31. nu. 7. lib. 3. & Soc. in in conf. 56. nu. 3. lib. 1.

15 Sic & redditus emolumenta quæ rogationum & protocollo notarij continentur in legator uſufructus omnium bonorum. Nam ſicuti protocollo inter mobilia connumerantur ita redditus, qui ex eis proveniunt fructus nomen, & ſi improprie obtinent. Ita in ſpecie ſcripſerunt Bald. in l. numer. 1. C. de ſuſtitu. & Alciatus expreſſe & in l. diuſorio. §. ſi vir ff. ſol. mar. & ibidem Alex. nu. 1. & Iaſ. nu. 4. qui ſatis ſic rationibus & argumentis Bar. Caſt. & Roman. qui cõtrariam opinionem conati ſunt neci, & quos viſi ſunt ſequi Boer. in queſt. 226. num. 4. & Franc. Marcius in q. 156. in parte.

16 Tertium eſt huius diſputationis caput, quod reſpicit uſufructum iurium & adionum. In his enim & uſufructus conſtitui poteſt, tamen ſi nec mobilium, nec immobiliu bonorũ rerumq; nomine continetur, cum ſi tercia quedam ſpecies, quæ in adionum ſtatim diſcitur.

17 Legato ita bonorum omnium uſi fructu, debetur etiam uſufructus nominum debitorum: ſicuti ſcripſerunt Bart. in l. v. cor. nu. 1. & in l. vlt. nu. 3. ff. de uſufructu. l. 2. Auchen in conf. 3. in l. cor. inſ. 17.

num. 11. lib. 2. Parisius in conf. 94. num. 10. lib. 2. & in conf. 97. num. 4. Terim Reſponſi in leg. n. numerum de verbor. ſignif. Quam ſententiam bonorum intelligitur ſetiam relictum Calendarium; quod eſt i. in prim. de l. 3. & declarat in ſuprà præſum. ex l. item in in canonibus verborum inſu in verbor. Calendarium. Et uſufructum omnium debitorũ legari poſſe probat. l. 3. ff. de uſufructu earum rerũ quæ uſu conſumuntur.

Ceterum hoc intelligitur, quando ſimpliciter relictus ſuſuſus uſus omnium bonorum, ſecus verò ſi bonorum mobilium & immobilium. Nam tunc non continetur uſufructus nominum debitorum: ſicuti in ſpecie ſcripſerunt Bart. in conf. 50. Gilio Petri. l. 2. velatum etiam in ſpecie Baldi in conf. 423. lib. 3. Iaſ. in l. 2. Dico Pro. §. in venditione. ff. de re iud. Parisius in conf. 423. lib. 3. Iaſ. in l. 2. in conf. 151. col. 1. lib. 3. & in conf. 79. nu. 1. lib. 2. Silvanus in conf. 32. nu. 1. Crau. in conf. 505. in ſi. & Reſponſi in l. L. inuenerunt. Et huius diſtinctionis ea eſt ratio, quia debitorum nomina, v. tercia quedam ſpecies bonorum non continetur ſub nomine mobilium & immobilium. I. quoniam Tabernus, v. ff. de peculio & latet tradit Reſponſi præſentato in loco.

Inter fructus iurium & adionum continentur etiam redditus veſtigialium, & ob id legato uſufructu bonorum omnium continentur etiam iſi redditus. Ita in ſpecie affirmant Bald. & Caſt. in l. 1. C. de uſufr. Picus in d. 6. Titia. num. 127. & 13. l. 4. §. quodq; uſu regalia in uſu ſeſendo.

Sic pariter relictis uſufructu i. omnium bonorum continetur laudemia, quæ pro rebus cenſualibus emphyteoticis & ſeſidibus alienatis præſtantur: Nam & ſi dicuntur fructus iurium & adionum; ſicuti reſpondit Oldrad. in conf. 24. Quod dicitur, & ſic ſatiſ ſunt Guido Pape in quaſti. 407. Iaſon in l. vltima. numer. 45. C. de iure emphy. & Fran. Salſema in l. i. in tract. laudemiarum. Cellula ſeſunda. num. 14.

PRÆSYMPT. CXLIII.

Vſufructuarius an & quando ex præſumpta mente teſtatoris teneatur ſoluere ea alienum à teſtatore relictum.

SYMMARIA.

- 1 Vſufructuarius an & quando teneatur ſoluere ea alienum à teſtatore relictum.
Quod quando teſtator iſi reliquit uſufructum ſua hereditatis, teneatur ſoluere ipſum ea alienum. num. 2.
Idem quando relictum eſt uſufructum vnicuique quot a hereditate. num. 3.
Et nunquid huiusmodi uſufructuarius teneatur ſoluere d. ea alienum ex ipſo uſufructu, vel potius ex ſuo proprio. num. 4.
- 2 Vſufructuarius non teneatur ſoluere ea alienum, ſi teſtator reliquit ei uſufructum certarum rerum.
Idem ſi legauit uſufructum bonorum mobilium & immobilium, vel partem eorum. num. 6.
Et idem, ſi legauit rem certam pleno iure proprietatem & uſufructum. num. 7.
- 3 Vſufructuarius an teneatur ſoluere ea alienum, quando teſtator reliquit uſufructum omnium bonorum. & num. ſeq.
- 4 Calendarium, id eſt liber rationum in quo nomina debitorum ſcripta ſunt, ſi legator uſufructum omnium bonorum continetur.
- 5 Vſufructuarius non teneatur ſoluere ea alienum, ſed heri quando teſtator legauit uſufructum diſtincta vel tercia p. rti bonorum ſuorum.
Idem quando teſtator legauit uſufructum rerum ſuarum abſoluit vel partem earum. num. 11.
Idem quando conſocietur conſocietur, quibus conſocietur teſtator non poſſit ea alienum ſolui ab ipſo uſufructuarius, v. ſi uſufructum eſt inſtitutum ſi ex eo ſoluatur ea alienum. num. 12.
- 6 Hæc quibus ea bonis ſoluit ea alienum, an ea ſua propria, vel potius ea hereditaria; quando teſtator relictus alteri uſufructum omnium bonorum. num. 13.
- 7 Dona diſcretis deducenda ea alienum.
- 8 Hæc tantum potest diſt. ab ea ea bonis hereditariis, quæ tunc ſiſſi fieri poſſit ex adionibus, etiam ſi ſiſt. extra annu hæres uſufructu à marito poſt mortem eius vxori relicta uſufructuaria.
Idem quando teſtator reliquit ipſi uſufructuarius plenam & integram uſufructum. num. 16.

per extenditur etiam quod habet ex patrimonii proprio soluit, quia potest deducere ex bonis testatorum quantum ipse numeravit. *num. 17.*

17 Visus testator tenetur solvere debita testatoris annua. Et sic etiam legata annua alia vnde legata heredes tenentur adimplere.

18 Haeres in solutone rei alieni quid servare debeat in alienanda boni testatoris.

19 Haeres tunc non potest distringere ex bonis hereditariis quod quam pro solutone rei alieni, quando condictio constat, testatoris non soluit bonis hereditariis hac pro causa alienari, sed haeres tenetur ex proprio patrimonio solvere: et quibus condictio in constare post. *num. 19.*

20 Visus testator non est molestus ad haeres pro solutone rei alieni, quando testator voluit ipsum teneri ad aliqua onera, ad qua alius non tenetur.

Idem quando testator prohibuit detractionem alicuius quartae, vel partem eius ipso testatore, et subsecuto deinde, vel habeat visus testator totum et integrum visus fructuum *num. 22.*

1 **D**ISPVTARI etiam solet in hac materia & tractatione visus fructus legati, an & quando visus fructus a testatore relicti tenetur solvere alicuius boni ex contractu. *Qua in re, vt dicam quod sentio, distinguo atque consilio aliquot casus.*

2 Primus est, quando testator reliquit legatario visum fructum sui hereditarii. Hoc sane casu certum est, visum fructum teneri solvere alicuius boni. Ita scripserunt Bar. in l. vi. *num. 2. ff. de visus fruct. l. Mathes. in notab. 4. R. in conf. 2. ff. in conf. vlt. c. pen. lib. 2. P. in m. l. Titus. ff. Titus. num. 132. de l. 2. Guelm. Benedic. in c. 8. *aym. in verbo, c. cetera bona, num. 4. de reg. et Dida. in lib. 2. varia. res. l. 2. num. 4. vers. postea sane. Imo affirmantur Bar. & Guelm. Benedic. praestatu in locis, c. 2. num. 1. vers. 2. conel.* habere locum etiam quando relicti sui visus fructus vnus quartae hereditatis, puta vnus tertius, vel quartae partis, et idem docuit Bar. Marcin. in q. 42. *num. 2. in 1. parte.**

4 Ceterum non satis clarè explicarunt praedicti interpretes an hic visus fructus tenetur solvere alicuius ex ipso visus fructu, hoc est ex redditibus bonorum, vel potius ex ipso proprio? sentit quidè vno verbo Bar. solvere debere ex suo proprio, ex quo subiungit, quod extincto visus fructu visus fructus ipse seu eius lites cōsolidationis tempore deducere poterit quod soluit. Quae traditio, etsi (inquit Didacus) iure non probatur, est tamen aequitati cōsentanea. Igo ex illimo sic esse interpretandum, si visus fructus coactus fuit a creditoribus, solvere ex proprio, soluit: Et deinde si non percipit tot fructu, ex quo, tantundem cōsequi non poterit, residui poterit ex proprietate secundum Bar. retinere, si verò tot fructus, vel plus percipit, nil amplius deducere & retinere ex proprietate poterit. Est, si recte perpendatur, ita declarat Rui. in conf. 41. *num. 2. l. 2.*

5 Secundus est casus, quando testator reliquit visum fructum certarum rerum, vt puta illius, & illius fundi. Hoc sane casu clarum est, hunc visus fructum non teneri solvere alicuius boni creditorebus. Scripserunt Bar. in d. l. vi. *num. 1. ff. de visus fruct. lega. Ar. in conf. 116. C. in conf. 129. In causa, qua vertitur Bonon. col. vlt. lib. 2. & Dida. in d. c. 2. num. 1. adduxit d. l. vi. de visus fruct. l. 1. & l. 3. si ha. res. ff. ad Treb. Et hic quidem casus in locum habet etiam quando testator legauit visum fructum bonorum mobilium & immobilium, vel partis eorum. Nā adhuc visus fructus ille, cuius re particularis legatarius dicitur, non tenetur solvere alicuius boni, nec partem aliquam mobilium, vel immobilium alienari ab haerede pro rebus alieni solutione. Itaque Bar. in l. vi. de visus fruct. l. 1. & tradit Fran. Marcin. in d. q. 42. *num. 3. in 1. par. & accedit Dida. in d. c. 2. num. 1. qui eundem sententiam ascribit Bartolom. & Decium, & Gualdum. Et rursus hic casus procederet multo fortius, quando testator legasset re certā plene iure proprietatis, & visus fructus. Ita C. in conf. 29. *q. 4. col. vlt. vers. num. & idem effert.***

6 Tertius est casus, quando testator reliquit visum fructum omnium bonorum. Hoc in casu vna fuit opinio eorū, qui dixerunt, hunc visum fructum teneri solvere alicuius boni: sic sane Bar. in d. l. vi. *num. 1. ff. de visus fruct. lega. & in l. quibus de l. 3. Bar. in conf. 23. in l. lib. 2. & in conf. 27. li. 3. Pract. Papen. in forma libelli, quo agitur ad dotu. verbo, deus & legat. col. 2.*

7 Et si quidem moti funt text. l. v. *num. 1. ff. de visus fructu lega. quo l. loci iuris. respondit hic legatario visus fructus omnium bonorum contineri Kalendarium, quod significat liberum rationum, in quo debitorum scribentur: sicut probatur l. v. *num. 1. de legat. 1. c. l. qui filium, de l. 3. & de locat. & de iura. in communis. & de iura. in m. l. in d. c. 2. num. 1. in fine.**

8 Tertius est casus, quando testator reliquit visum fructum omnium bonorum. Hoc in casu vna fuit opinio eorū, qui dixerunt, hunc visum fructum teneri solvere alicuius boni: sic sane Bar. in d. l. vi. *num. 1. ff. de visus fruct. lega. & in l. quibus de l. 3. Bar. in conf. 23. in l. lib. 2. & in conf. 27. li. 3. Pract. Papen. in forma libelli, quo agitur ad dotu. verbo, deus & legat. col. 2.*

9 Et si quidem moti funt text. l. v. *num. 1. ff. de visus fructu lega. quo l. loci iuris. respondit hic legatario visus fructus omnium bonorum contineri Kalendarium, quod significat liberum rationum, in quo debitorum scribentur: sicut probatur l. v. *num. 1. de legat. 1. c. l. qui filium, de l. 3. & de locat. & de iura. in communis. & de iura. in m. l. in d. c. 2. num. 1. in fine.**

verbo, l. alendarius. Ceterum cum in Kalendario solum scriberetur delictores, affirmat quidè Scuola legatariū hunc visum fructum bonorum omnium exigere posse pecuniā in Kalendario scriptam, vt ex ea visum fructum habeat non tamen respectu Scuola, visus fructuarii hunc teneri solvere alicuius boni. Altera atq. iusta secundum fuit opinio, quod visus fructuarii iste non teneret solvere alicuius boni, sed illius solutionem pertinere ad haereditatem. Ita Bald. in conf. 18. *q. 1. de doli. in m. praedictum, lib. 2. & in conf. 87. super. 1. in l. lib. 3. C. in m. l. vltim. ff. in autem, & de bonis qua libera. & in conf. 39. 4. In causa, qua vertitur Bononia, num. 2. lib. 2. Alex. in l. 1. filio. ff. in vlt. ff. soluto matrum & in l. visus fruct. ff. ad legem Falcid. Barba. in conf. 2. col. 3. lib. 4. Quid. Papa in q. 5. 4. Rui. in conf. 17. num. 4. lib. 4. l. 1. col. 1. col. 2. ff. ad legem Falcid. Der. in conf. 48. 3. lib. 3. num. 13. & in conf. 39. num. 3. l. Durani in tract. de arte testandi. in tit. de legat. l. cent. 4. 2. Bello. in conf. 7. num. 1. Crau. in conf. 136. num. 13. & in conf. 187. num. 1. Francis. Marcin. in d. q. 42. num. 3. in 1. par. & Dida. in d. 2. variat. res. l. 2. num. 4. Quae sane sententia probatur text. l. vi. ff. de visus fruct. l. 1. & visus fruct. ff. ad legem Falcid. vbi as alienum deducitur ex bonis, cuius visus fructus legatus est. Quae sane deductio ab ipso haerede fit, vt statim dicemus.*

Extenditur 1. primò hic casus, vt locum habet etiam, quando testator legauit visum fructum dimidiae, vel tertiae partis bonorum suorum. Nam adhuc idem dicendum est, quod si licet non visus fructuarii, sed haeres tenetur solvere alicuius boni. Is enim conueniendus est. Ita Bar. in d. l. vi. *num. 3. ff. de visus fruct. l. 1. & communis est testator Didac. in d. c. 2. num. 2. qui & huius sententiae recenset Bar. in l. si qui seruum, ff. vlt. num. 4. del. 2. qui tamen Bar. non loquitur de visus fructu patris bonorum, sed de parte ipsi proprietatis.*

Extenditur 2. secundò hic casus, vt locum habet etiam, quando testator legauit visum fructum rerum suarum ab solute, vel partis earum. Nam adhuc idem dicimus, nempe visus fructuarii non teneri ex sua visus fructu solvere alicuius boni, sed haere ipsum prestare debere. Ita Bar. in d. l. vi. *num. 3. ver. aut reliquitur, ff. de visus fruct. l. 1. & idem Bar. hoc sensu in l. non amplius, ff. vlt. col. 2. vers. oppono 2. de l. 1. ex illi text.*

Et praedicta communis sententia locum habet multo magis, quando concurrunt coniunctio, quibus coniunctis, testator voluisse alicuius boni solui ex ipso visus fructu. Et vna quidem est coniectura, quando visus fructus redderetur inutilis, si ex eo solueretur alicuius boni, quod forte est ingens. Ita Alex. in l. visus fruct. *num. 3. ff. ad legem Falcid. C. in conf. 94. num. 26. & Brissum in d. c. 1. conf. 7. num. 2. & num. 8. Et 2. & secunda coniectura, quando ex alijis testamenti partibus constaret, testatorem voluisse solui alia debita ab ipso haerede. Ita responderunt diem Rui. in conf. 41. *num. 3. lib. 2. Bello. in d. c. 1. conf. 7. num. 3. vers. 2. principaliter, & Crau. in conf. 183. num. 1.**

Ceterum dubitari cōtingit, quibus ex bonis haeres ille soluet alicuius boni, an ex suis propriis bonis, vel potius ex hereditariis: cuius quidè dispositionis magna est villitas. Nā si solvere potest ex bonis hereditariis, visus fructuarii quānto tenentur redditus ex legato ipso cōsequenter iudicari cetera vbiore percipit, si haeres ex propriis suis bonis numerabit. Hac itaq. de dubitatione duae sunt opiniones, quarum vna fuit Baldi in conf. 23. *Tit. in testamento. col. 2. vers. 2. queritur, lib. 3. & Gozad. in conf. 94. num. 2. qui ex illi maris, haereditatem legatari debere ex propriis suis bonis. Quae quidem opinio nec iure, nec ratione solida probatur.*

Alterā fuit opinio eorum, qui rectius consenserunt haereditatem posse alienare tot ex bonis hereditariis, quot satis erat pro rebus alieni solutione. Ita sane Bald. in conf. 2. *lib. 2. & in conf. 87. in l. lib. 3. C. in m. l. vltim. ff. in causa, qua vertitur Bononia, num. 3. & in conf. 47. Dubium, de quo, col. vlt. lib. 2. Alex. in l. visus fruct. ff. ad legem Falcid. Secim. Sen. in conf. 172. num. 7. lib. 1. Rui. in conf. 41. num. 1. & in conf. vltim. num. 3. lib. 2. Der. in conf. 48. 5. in l. in conf. 139. col. vltim. & in conf. 466. in l. qui loci testator, esse conueniunt opinionem. Soci. in m. l. in conf. 109. num. 1. & c. 18. lib. 1. & Paris. in conf. 60. column. pen. lib. 2. Crau. in conf. 187. column. 2. Nat. in conf. 7. num. 1. Francis. Marcin. in d. q. 42. mem. 3. in 1. par. & Roland. in conf. 8. num. 13. lib. 2. & verè idem sententiam Picus, Paden & Bellonus, quos statim commemorabimus. Et probatur praedicta communis sententia text. l. vi. ff. de visus fructu lega. vbi iurificon. differentiam constituit inter legatum visus fructus certarum rerum & legatum visus fructus bonorum. Et inquit alicuius boni deduci, quando legatus fuit visus fructus bonorum. Haeres ergo tenetur solvere hoc alicuius boni, cū proprietatis bonorum a testatore est relictorum administratio ad eum pertinere.*

Probat & secundò tex. l. usufructu. ff. ad legem Falcidiam. cuius verba hæc sunt. [V usufructu bonorum legato, as alienum ex omnibus rebus deducendum est, &c.]

14 Accedit tertio ratio, quod bona dñitur, deducto are alieno, l. subnegatum, §. bona. de verbo. signifi. Est ergo prius deducendum ex bonis alienum: alioqui usufructuarius perciperet commòdò ex bonis alienis, & quod est dictu de are alieno, idem est dicendu de legatis & testatore relicta, vt pro eorù solutione teneatur usufructuarius ille pari, quod venditor teneat ex bonis, quod sufficere possunt ad solutionem ipsorum legatorum, Ita Crau. in cons. 187. & Dida. in d. c. 2. num. 7. vers. Ceterum si legat, & relicta opinio contraria Cornei in cons. 197. lib. 4.

15 Extenditur primò t prædicta communis sententia, vt loci habeat etiam eo casu, quidò mulier fuit relicta usufructuaria t marito, & post eius mortem extraneus heres institutus fuit. Nam adhuc ex bonis ipsi hæreditarij tantum potest dilahere hæres quantum satisfieri possit creditoribus. Ita scripsit Picon in l. Titia §. Titia. num. 153. de l. 2. Rube. in cons. 163. sol. vi. & Bello. in d. cons. 7. num. 4. & 5.

16 Extenditur secundò, t communis hæc opinio vt locum habeat etiam quidò testator reliquit ipsi usufructuario plenù & integrù vsumfructum. Nam adhuc poterit hæres alienare ex bonis hæreditarij, vt satisfaciat creditoribus. Ita respondit Rota in cons. 41. n. 12. lib. 2. & idem scripsit Bello in cons. 7. n. 6. Nec repugnat consideratio Crau. in cons. 163. num. 2. dissentientis, cum dixit quod si testator reliquit vsumfructum, & prokubuit ab hærede molestiam inferri in fructus omnium bonorum ipsi usufructuario relictorum, ipse usufructuarius consequi integrum vsumfructum, sine aliqua detractioe poterit, sicuti dicimus quum fideicommissio contrahere non possit l. rebellianicum, cù testator eum grauauit restituere totam & integram hereditatē, vt infra suo loco dicemus. Hæc sanè Crauetæ consideratio vera non est, si quidem sensit testator, ne ex bonis suis quidquam deducatur, solum tamē prius are alieno: cum bona dicantur eo soluto, l. subnegatum, §. bona. de verbo. signifi.

Ex bonis itaq; verè testatoris capere debet fructus hic usufructuarius, nec in eo molestia aliqua affligitur. Quod autem pro æris alieni solutione deducitur proprii ipsius testatoris non erat, sed creditorum. Extenditur tertio, t vt locum habeat etiam si ipse hæres ex ipso proprio patrimonio soluit. Nam adhuc poterit deducere ex bonis testatoris quantum ipse numerauit. Ita respondit Saci.

18 Iam in cons. 109. num. 16. & 17. lib. 1. quò modo probat. Declaratur primò hic casus, vt locum non habeat quo ad debita testatoris annua. Nam hæc usufructuarius ille soluit debet t sicuti de legatis annuis quorum solutio pertinet ad usufructuarium, vt post alios tradunt l. si in l. col. 4. ff. ad Trebell. Reland in d. cons. d. num. 17. lib. 2. qui alios plures refert alia verò legata præstat & debet hæres, vt post multos scripsit eo loci Rota num. 26. & de legatis annuis idem scripsit Dida. in lib. 2. varia. refol. 2. num. 7. vers. 3. considerandum.

19 Porro in alienis his bonis testatoris pro prioris alieni solutione obseruandum est, vt prius alienentur fructus si qui extant in horreo testatoris reconditi: deinde mobilia, & si hæc non sufficiunt immobilia minus villis. Ita proxime dixit Bald. in cons. 87. in filib. 5. & Rulan in d. cons. 3. num. 13. in filib. 2.

20 Receditur tamen t prædicta communi sententia coniecturis, quibus coniici potest testatorem noluissè bona ipsa hæreditaria hac pro causa alienari, sed quod hæres ipse ex ipso patrimonio solueret, & post consequenter usufructuarius vberiores redditus perciperet. Ita Rota in d. cons. 41. num. 12. lib. 2. Bello. in cons. 7. n. 1. Dida. in d. lib. 2. varia. refol. 2. num. 6. vers. & id verum.

21 Prima est coniectura, quando testator voluit usufructuarium teneri ad aliqua onera, ad quæ alienum non teneatur, vt puta ad alendum filios sui ipsius testatoris. Ex hoc enim quod testator imposuit hoc onus ipsi usufructuario, coniectura ducitur, voluisse ei relinquere vsumfructum sine alijs oneribus soluendi scilicet et alienum. Ita respondit Rota in d. cons. 41. num. 7. & 2. lib. 2.

22 Secunda est coniectura, quando testator prohibuit detractio-nè alicuius quartæ, vel portio-nis ex ipso usufructu, & deinde sub-iunxit, vt habeat dictus usufructuarius totum & integrum vsumfructum. Hæc verba, vt habeat totum & integrum vsumfructum, nil operantur respectu quartarum prohibitarum deduci. Ergo operari debent respectu æris alieni. Ita Rota in d. cons. 41. num. 10. qui multis similibus comprobatur.

Seruitutis legatum quid ex præsumpta testatoris voluntate contineat.

SUMMARIA.

- 1 Prædicti duob. legatis, quorum vnum alteri seruitutem præstabat, & singula sint duobus legatis, an præsumatur legata seruituti & quantum & cui.
- 2 Prædictum si sit legatum expressè vna cum seruitute sibi præstanda ex alio prædicto, seruitus censetur legata, & sic debetur.
- 3 Idem si dixit testator, prædictum, vt cum ei, lego, num. 3.
- 4 Et quid in dubio, num. 4.
- 5 Legatum seruitutis non debetur, quando testator reliquit prædictum.
- 6 Prædictum si sit legatum multis seruitutibus obnoxium, & testator legauit ipsum liberum & francum ab omni seruitute, exceptis seruitutibus luminum, vel similibus, non censetur relicta alia seruitutes, nisi ita seruata.
- 7 Prædicto legato seruitutibus obnoxio nunquid in dubio censetur legata seruitus.
- 8 Legata stricte interpretanda sunt.
- 9 Seruitus fundi non censetur vendita in contrarium, venditio fundi.
- 10 Argumentum de contrahibus venditis ad legata procedit.
- 11 Prædicto legato debetur & seruitus, quando alias legatum prædicti esset inutile, nisi præstaretur seruitus.
- 12 Intelligi, si seruitus esset omnino necessaria: sicut si vituli tantum, num. 12.
- 13 Aqua haustu concessio ex fonte, præsumitur etiam concessum iter ad hauriendum, & e contra.
- 14 Prædicto legato si præsumatur legata seruitus, an ipso iure sit debita, vel potius peti debeat.
- 15 Et à quo peti debeat, num. 16.
- 16 Diminutum vitæ actus legato non transit ipso iure & relicta via in legatarium.
- 17 Legatum seruitutis an præsumatur saltem contemplatione personæ, vel rei.

Dicendum est nunc de coniecturis & præsumptionibus, quæ versantur circa legati seruitutis. Et primum quidem dicatur soler, quando testator duo habet prædicta, quorum vni seruitutem alteri, & duobus legatis legauit an præsumatur legisse etiam seruitutem t fundo qui seruitutem præstare cõsuevit. Hæc distinguendi sunt tres casus, sicuti colligat ex l. 1. ff. de serui leg.

Primus casus est, quando testator nominatim itaq; ita expressè legauit prædictum vna cum seruitute sibi præstandi ex alio prædicto alteri legato. Hic casus clarus est, nempe seruitutis dicti legato quæ ita debetur. Itaque manifestè respondit Iulianum in d. l. 1. ff. de serui leg. si itaq; nominatim hæc seruitus imposita est. Et idem an notatur & gloss.

Secundus est casus, quando i testator ita dixit, prædictum vt notat ei lego. Hoc etiam casu sine dubio seruitus legata præsumitur. Ita Iulian. in d. l. 1. in filib. 13. [Aut legatum datum est: Tabernam meam, vt nunc est, do, lego.]

Tertius est casus, quando i sumus in dubio, & agitur de seruitute continua, vt illa, oneris ferendi, vel luminum, vel quæductus, de quibus in l. seruitutes, ff. de serui. vbi gl. & Dist. & Censura in d. de serui. vbi prædicta c. 19. num. 2. & 3. Hoc in casu, legato simpliciter prædicto, præsumitur etiam legata ipse seruitus, Ita Rota. in d. l. 1. num. 3. vers. Et autem, ff. de serui. l. 1. & in l. concludi, num. 4. ff. de damno infecto, & hoc in casu rectè sensit vlt. viderem, cñi dixit, in dubio semper præsumi legatum seruitutem. Et hæc quidem opinio non probat d. l. vbi testator, qui duas habebat tabernas commans, eas singulas duobus legauit, si ex superiore taberna in inferiore inedicatum esset, an inferior oneri ferendo in superiore tabernæ loco conineretur. Et respondit Papinianus, seruitutem videri impositam. Idem censuit ipsemet Papin. in l. b. nas. ff. de serui. prædicto, vbi de seruitute habet dictum in misum. Item probat ex l. quod conseruit. vers. fidei & libeo, ff. de damno infecto, ducto argumeto a contractibus ad vltimas voluntates.

Declaratur hic casus t quando coniecturis constat, testatorem noluissè legare seruitutem illam. Et prima quidem est cõiectura, quando testator legauit prædictum liberum & francum ab omni seruitute. Nam tunc non censetur relicta seruitus, quia aliquod prædictum illud non diceretur liberum & francum. Ita declarando ita ditione in Rota in d. l. 1. num. 3. de serui. l. scriptis Afflic in d. de ser. 298. n. 2. & si loquatur in casu venditionis.

Dotis praelegatum, quid ex praesumpta voluntate testatoris comprehendat.

SYMMARIA.

- 1 Dote praelegata simpliciter, censetur legatum in actione de dote: si vero testator legauit quicquid peruenit ex dote, praesumitur reliquissse quantitatem.
- 2 Maritus si legauit uxori centum prater dotem, censetur legasse etiam ipsam dotem.
- 3 Idem si dixit, ultra dotem, cum. 4. vel supra dotem. 5.
- 4 Ducto prater, includitur: idem de dictione amplius, et id.
- 5 Idem de dictione, ultra cum.
- 6 Idem de dictione supra cum.
- 7 Maritus qui ab uxore dote nomine 40. tantum accepit, si ita legauit uxori meae quinquaginta, quae dote nomine ad me peruenierint, lego debentur illi 30.
- 8 Re legata, quae per viro testatore, transmittitur alio, quae estimationem consequi potest legatarius.
- 9 Dimer sum autem est, quicquid species est in obligatione, cum.
- 10 Quanta est respectu certa species debetur, specie perempta, debitor à praestatione quantitatis liberatur.
- 11 Legatum in speciebus estimationis & in estimatione comprehendit res ipsas, non autem pratum seu estimationem.
- 12 Intellectu l. qui dote leg. de dote praeg.
- 13 Testator non praesumitur velle granatam heredem duplici legem restituere dote.
- 14 Idem in alijs casibus cum.
- 15 Maritus si legauit uxori quicquid ex dote accepit, & quod ipse testator ipsa dedit, praesumitur legasse etiam dotem ab ea habitam.
- 16 Dictione, quicquid videretur, est, & comprehendit etiam casum aliqui praestegatoris.

DISSERAVS nunc de praesumptionibus & coniecturis quae veniunt circa legatum dotis. Et primus quidem casus coniecturalis in dote praelegata est, cum dicimus, quod ea relicta simpliciter, praesumitur legatum in actione de dote. Si vero testator legauit quicquid peruenit ex dote, praesumitur reliquissse quantitatem. Ita dicitur Bart. in l. 2. in pr. cum. 7. & in l. 3. in pr. cum. 2. ff. de dote praeg. qui bene dicitur praedicta in l. 1. & l. Maritus §. a. de leg. 2.

Est etiam coniecturalis ille secundus casus dotis praelegatae, quando testator dixit, lego uxori centum prater dotem. Hoc casu coniectura fit, quod uxori virgens testatore legasse etiam dotem ipsam. Ita Bart. in l. qui tra. na. 2. ff. de dote praeg. Pars in conf. 35. num. 3. lib. 2. tex. l. Sano. §. uxori ff. de in. nu. leg.

Hac enim l. dictio, prater, includit, vt explicant Oldr. in conf. 49. num. 7. & Alberic. in d. d. in. v. in d. d. in d. q. prater. & Cuiacius lib. 3. obs. 5. 36. item probat tex. d. l. qui tra. cum. verbo, d. sit. [Qui ita legat uxori suae Titiae, amplius quam dotem, aureos tot haec meus damna eis dare manifestum esse dotem quoque praelegasse.]

Hac Iulianus. Illa dictio, amplius ita includit, vt dictio prater, sicuti dicitur ac Alberic. in d. d. in. v. in d. d. in d. q. prater. & Cuiac. in d. cap. 36.

Idem est, quando dixit, ultra dotem, Bart. in d. l. qui tra. in fine. post Iacobum de arena. Pars in d. conf. 35. num. 3. Dicit enim ultra, includit sicuti & praecedentes, ff. de iur. C. de fideiuss. & Alberic. in d. d. in. v. in d. d. in d. q. prater. Item quando dixit supra dotem Bart. in d. l. qui tra. Na. & dictio, i supra in d. l. d. in. v. in d. q. prater. Item in d. l. qui tra. in fine. ff. de dote praeg. & ibidem Bart. annotat. Et hoc quidem esse ex coniectura mente testatoris scripsit Crauer. in conf. 149. num. 17. qui num. 6. huius coniecturae rationem esse dixit: quia cum testator verumiliter sciret quantum dotis nomine acceptat, quod supra eam legauit, donasse praesumitur. Et Iulianus ipse Crauer. hanc praesumptionem locum habere, quando non procedit aliud

Secunda est coniectura, & quidem probabilior veriorque, quando praedium ipsum feruitus multis feruitibus obnoxium erat, & testator legauit hoc praedium liberum, & Francum ab omni feruitute, excepta feruitute luminum, vel simili. Nam tunc alteri praedio legato non dicuntur relictæ feruitutes, nisi illae re-feruatur. Ita etiam Afflict. in d. decis. 296. nu. 3. qui multis rationibus comm-
probat. Et prater Afflict. in d. decis. in specie legati l. in d. l. feruitus si-
leg. §. si sita liberum in fine. de leg. 1. qui fit de lazarum §. fundum sub
dictione. §. qui fundum de l. 1. Et simile in hoc prope tertium respondit Dec.
in conf. 1. de l. 2. vers. ff. de iur. quia.

Quartus est casus, quando i fundus in dubio, & agitur de feruitute
dicitur continui, vt sunt illae, viz. itineris, & similes, vt declarat
gl. & Doct. in d. l. feruitus ff. de feruit. & Capella in d. vult de ferui-
tute vrb. praed. c. 39. nu. 3. Hoc sane in casu existimo (quicquid dixe-
rit Bart.) esse pro regula constituendum, quod legato praedio nō
praesumitur legata feruitus hac. Probatur regula multis iuribus,
& casus speciales excipiunt, vt max. ff. de rem. Et quia i in legatis
stricta sumitur interpretatio, innum. de leg. 3. & diximus supra suo
loca. Et praeterea i sic videmus in contrahiis, in quibus dictum
feruitutem non praefumi venditam vendito fundo. In tra. de iur.
§. interpret. in fin. §. communia praed. Bart. & Lasan d. l. feruitus si-
leg. §. vult de leg. 1. & Capella in tra. de feruit. vrb. praed. c. 38. num. 2.
Idem ergo dicendum esse in legatis: cum ita in vno ac alio casu
stricta sumatur interpretatio: & ab vno ad alterum argumenta-
ri liceat. d. l. feruitus si-leg. §. cum qui Chirographum.

Declaratur primo i hac regula, vt locum non habeat, quando
legatum praed. est inutile, nisi praestetur feruitus.

Nam tunc etiam feruitus legata praesumitur. Ita Bart. in d. l. 1. nu.
3. vers. l. casu ff. de feruit. leg. & pagum ad iustitiam omnes in d. l. i. fundum
sub conditione. §. vult de leg. 1. Capella in d. cap. 37. ad pen. vers. l. casu
& Lucas de Penna in l. 3. in pr. §. 121. c. de apob. publ. lib. 10. Quia
quidem declaratio manifeste probatur, tex. l. d. in unum. §. i. ff. de v-
lucru. leg. 1. si fundum sub conditione §. qui fundum. in fin. de
lega. 1. l. §. item si vult fructus. ff. si vult fructus pet. & l. binas. §.
non autem de feruit. vrb. praed. confert i etiam l. 3. §. vult de ter-
rult. pra. i. vbi concesso haustuque ex fonte, praesumitur etiam
concessum iter ad hauriendum, & e contra. Et ratio quae vnum
sine altero inutile est.

Porro i hac declaratio intelligitur, quando feruitus illa esset
omnino necessaria i secus si vtilis tantum. Itaprobatur l. 1. §. vult
ff. si vult fruct. pet. & confert l. 3. in fin. ff. de pen. leg.

Ceterum dubitari hic contingit, an i illis in casibus, in quibus
praedio legato etiam feruitus legata praesumatur, an inquam ipso
iure debita sit hac feruitus, vel potius peti debeat? Est hac con-
troversia dubitatio, quandoquidem multi existimant, feruitu-
tem ipso iure deberi. Cum in opinione feruitus Imola, Alex. & Aretina
in l. 1. ff. de leg. 1. Cuius in l. cum qui §. si sita liberum ff. eodem. & de
lasan num. 5. testatur hanc esse communem opinionem. Contrariam o-
pinionem, quod in ipso iure debita non sit, sed peti à legatario
debeat, probant Iacobus de arena, Bartolus, Baldus, Angelus,
Forianus, Castrensis, & Socinus senior, quos recenset ac sequitur
Rij. in l. 1. num. 33. de leg. 1. qui vult hanc esse magis receptam af-
firmat. Huius patet probatur Raimo in conf. 51. num. 13. & in conf.
57. num. 7. lib. 2. Capella in d. 38. ad finem Traqueveld in tra. de legib.
commob. in gloss. 5. num. 63. Et hac quidem verior, & probabilior
est sententia, quae praecipua illa ratione fulcitur, quod dominum
rei tacite legatæ non transit ipso iure & recta via in legatarium:
Ita declarando l. 1. Titio. ff. de feruit. scriptis Bartol. & reliqui in l.
feruitus si-leg. §. vult de l. Traqueveld in d. gloss. 5. numer. 13. qui multorum
auctoritate comprobatur. Et illa accedunt Raimo in conf. 140. num. 1. lib. 2.
& Cuiac. in l. cum qui §. vult ff. de feruit. quoniam casu §. si feruit petat.

Cum vero ambigatur i quo peti debeat huius feruitus
praestatio, an scilicet ab haerede, vel ab alio legatario, cui praedium
feruitus legatum fuit, distinguendum est: quod aut feruitus fuit
expresse legata, & tunc quia ipso iure transit dominium rei legatæ
in ipsum legatarium, dicendum est, huius feruitus praestatio-
nem peti posse ab ipso met legatario fundi feruitus. Aut feruitus est
tacite legata & tunc quia (vt dixi supra) dominium non transit i-
pso iure, peti debeat ab haerede. Ita declarat Bart. & Lasan in d. l. cum
qui §. vult de leg. 1. cum praef. cum.

Dubitari etiam solet i de legato feruitus, an praesumatur fa-
ctum contemplatione personae vel rei? Hac de dubitatione multa
egregia scripsit Bart. in pen. ff. de feruit. Et multa, quae ad rem
hanc pertinent, scripsi superiore libro in praeiump. 103. Non repe-
tam ibi scripta.

debitum quam dotis: secus verò si testator aliam ob causam tenebatur erga uxorem. Nam tunc quod viro dotem ipsam reliquit, reliquisse præsuntur ob causam illam, vt scilicet cum ea cōpensaret. Quæ de re scripti etiam suprà *in præsumptio*. vbi explicauimus, quando præsuntur legatum animo compensandi.

7 Quartus est casus ¶ coniecturalis in prælegato dotis, de quo respondit Papinian. *in l. vi. xvi. ff. de dote præleg.* cuius verba adscripsi.

[Vir uxori, quæ dotem in mancipiis habebat, pecuniam pro dote legauerat viro viro. m. cipiis mortuis, vxor post virum decessit, ad heredem eius actio legati recte transmittitur: quoniam mariti voluntas seruanda est.]

Hæc Papinianus, qui ex coniecturata voluntate testatoris respondit, quod et si res legata perijt viuentem testatore, transmittitur actio, quia æstimationem consequi poterit legatarius. Et huius quidem sententia ac coniecturata ratio est: quia certa ipsa quantitas illa est, quæ legata est, æque ita in oblatione reperitur, sicuti annotauit Bart. ibidem, et si ergo res ipsa perijt, æstimatio seu quantitas illa legata, quæ nunquam perire dicitur, *l. in ratione. la. 2. §. inerte. ff. ad leg. §. alia. l. incendum. c. si cert. per. præstari debet.*

8 Et propterea ¶ diuersum est, quando species est in obligatione licet ratio species debeatur quantitas necessitate quadam, sicuti in casu l. Titius. §. vltimo. de leg. i. vbi hæres duobus in solidum Stichum legatum præstare tenebatur, si posteaquam vni legatario Stichum ipsum dedit. Stichus ipse perijt, liberatur hæres, ne alteri legatario teneatur præstare quantitatem, à cuius præstatione per Stichum, sique species interitum est liberatus. Hoc sine contingit, quia sola ipsa species, legata fuerat duobus cum eadem præstari non possit, hæres cogitur iudicis officio vni legatario rem solvere æstimationem. *l. si pluribus. de leg. i.* atque ita res quidem petitur, æstimatio autem præstatur.

Re ergo precepta, nulla superest petitio, quia quantitas non est in obligatione: Ita explicandum: *l. si vlt. sentit Ripa in l. quod te num. 18. ff. si cert. per. Et si absolute eo loci la. ion num. 15. et Decius nu.*

9 25. scripserint post Bart. & alios, quando quantitas ¶ debetur respectu certæ species, ac specie precepta, debitor à præstatione quantitas liberatur. *Id quod annotauit la. in l. si pluribus. num. 16. de leg. i.*

10 Quintus ¶ casus coniecturalis est in prælegato dotis, de quo respondit idem Papin. *in l. xvi. in fine. ff. de dote præleg.* cuius verba hæc sunt.

[Uxor meo fundum Cornelianum, & quæ neptura obtulit æstimata in speciebus restitui volo. Respondi non æstimatum prædictum in dotem datum, exceptum non videri, sed vniuersa dote prælegata, rerum æstimatorum pretium non restitui: verum ita præstare res, quales inuenierunt.] Hæc tunc Papinianus, qui manifestè sentit, *(vt eo loci annotauit Bart.)* legatum in speciebus æstimatis & in æstimatione comprehendere res ipsas siquæ species, non autem pretium seu æstimationem. Non enim adiectum illud, æstimata, refertur ad omnia præcedentia sed ad immediata, nempe, ad alias res, quas dotis nomine tradiderat. Non enim relatio fieri potest ad fundum ipsum Cornelianum: alioquin ipsius fundi legatum redderetur inutile, *vt aduertit Bart.* Et summa est vtilitas scire, an æstimatio, vel species ipsa debeatur, ob augmentum & diminutionem valoris.

11 Sextus casus ¶ coniecturalis est in prælegato dotis, de quo Scæuola respondit *in l. qui dote. ff. de dote præleg.* Scæuola verba hæc sunt. [Qui dotem in pecunia numerata, & æstimationis rebus accepit: vxor ita legauit. Hæres vxori meæ, omnes res, quæ tabulis dotalibus continerentur, heredi meo exhibuerit, & tradiderit, summam dotis, quam mihi pro ea pater eius intulit: dari volo hoc amplius denario decem. Quatuor est, cum res in dorem datæ plures ipso viro defuncto essent nec moriente marito fuerant, an quasi sub impossibili conditione legatum datum debeatur? Respondet videri, conditioni parium, si quod ex rebus in dorem datis superaret, in potestate hæredis peruenire.] Hæc Scæuola, qui manifestè sentit, eam præsumi testatoris voluntatem, vt hæres pareat conditioni, siquæ eam implere eo, quo poterit, modo, cum testator ipse iam præuiderit eam aliter implere non posse, quæ dote aliqua dicemus infra suo loco, dum de conditionibus agemus.

12 Septimus est casus ¶ coniecturalis in prælegato dotis, de quo respondit Paulus *in l. prius. ff. de dote præleg.* cum dixit, non præsumi testatorem vultuque grauare heredem duplici legato, restitutionis dotis, nempe vnius mariti, quæ sibi dote restitui stipulata fuerat alterum vxori cui maritus testator legauit. Ita ¶ di-

DE PRAESUMPT.

cimus & alij in casibus, præsumi testatorem nolle grauare heredem duplici legato, l. Titius. §. qui in via. de leg. 2. & diximus suprà in præsumpt.

Octauus coniecturalis ¶ casus est de quo in l. vltim. ff. de dote præleg. vti si testator legauit vxori quicquid ei comparauit, & quod ipsi testator illi dedit, præsumitur ei legale etiam dotem ab ea habuit. Hæc enim dictio, quicquid, vniuersalis comprehendit etiam casus aliqui priuilegiatos, l. per unum. de iure dotum. & tradunt la. & reliqui in l. num. 9. ff. solut. matrim.

PRAESUMPTIO CXLVI.

Dotis legatum, quando purum, vel modale, vel conditionale præsumatur: & ob id quando transmitti, vel non ad hæredes possit, diligenti & accurata disputatione explicatur.

SYMMARIA.

- 1 Legatum dotis, quando purum vel modale vel conditionale præsumatur.
- 2 Quid quando verba adiecta legato significant conditionem vel modum, vel purum vel modum dicitur legatum vel conditionale, vel modale vel purum, nu. 2.
- 3 Legatum dotis conditionale quod dicitur, & nu. 3.
- 4 Legatum modale quale censetur, & nu. seq.
- 5 Dicitur vt, modum significat.
- 6 Legatum dotis æquari donum dotis.
- 7 Inellectus §. sed & præsentis in Auth. de censibus. episc.
- 8 Inellectus l. Titio centum. §. Titio genero. vers. ante nuptias. ff. de ed. di. & de nuptiis. nu. seq.
- 9 Legatum conuicti deficiente modo etiam casu.
- 10 Intellectus l. promittendo. ff. de iure dot. Arg. de contrahib. ad vlt. volumi atque procedit.
- 11 Intellectus l. Titio. ff. de verb. oblig. & l. si ego. ff. de iure dot.
- 12 Donare et unum præsumitur in dubio.
- 13 Omnis per modum inducitur illi, cui sub modo relinquitur.
- 14 Legatum mulieri, respectu certæ personæ, vt si contraxerit cum Caio an dicitur oneri vel honoris, & nu. seqq.
- 15 Intellectus l. qui filium. ff. vbi populi. edict. deb.
- 16 Legatum modum modale, quando legati causæ respectu sanetur ipsius legatarij.
- 17 Dictiones, ita vt, & si, & pari procedere.
- 18 Legatum præsumitur conditionale, si testator dixit, & se relinquere in solidum nuptiarum.
- 19 Legatum factum ab extraneo pro dote mulieri respectu certæ personæ, cum quæ iam contraxit, sunt, non factum, dicitur purum.
- 20 Dote non dicitur nisi sequente matrimonio.
- 21 Legatum censetur purum, quando præsumptum & coniecturatum est mæ testatoris, quod valuerit præstari legatum, etiam si mulier non mutet factum suum respectu certæ personæ.
- 22 Extende. vt nu. seqq.
- 23 Legatum pro dote certæ mulieri ab extraneo causa contrahendi matrimonium cum persona incerta, an dicitur conditionale.
- 24 Et quid si extraneus legat pro matrimonio contrahendo nati et incerta pro persona incerta, & nu. 25.
- 25 Legatum datum ab extraneo pro muliere maritanda simpliciter, an sit purum.
- 26 Et quid si testator extraneum reliquit puellæ legatum simpliciter, & deinde in parte executionis testamenti adiecit clausulam, quid legatum causa dote præstetur ei. nu. 27.
- 27 Et quid si legat pro dote, & adiecit conditionem, quod ipsa muliere mortua, de illa perueniat in alium, nu. 28.
- 28 Legatum filia pro dote respectu matrimonij dicitur conditionale.
- 29 Et quid si pater simpliciter legat filiam pro dote & ipsi etiam reliquit legitimam. nu. 30.
- 30 Et quid si ipsa filia legitimam non reliquit, sed legauit pro dote simpliciter. nu. 31.
- 31 Legitima si non onere & conditione relinqui debet. nu. 32.
- 32 Legatum filia pro dote etiam si excedat debitam legitimam, dicitur purum.
- 33 Res vna non debet diuerso iure censeri.
- 34 Legatum filia à patre restitutum etiam dicitur, & qui erat restitutum omnino dotem ipsi filia, censetur purum.
- 35 Pater filij quæ dote filia, & ipse eam stare tacitam & contentam ea dote.

potest: Non ergo legatum potest dici conditionale, sed vel purum, vel sub modo. Idem demonstrant verba illa, [sed Titio legatum pecuniae exceptio doli mali nocuit,] si legatum esset conditionale, Titius nullam haberet actionem: Et exceptio doli mali esset superflua.

Nec repugnat quod sensit Comenſ. dici posse, quod illa sit exceptio facti, non autem iuris. Nam verius est, exceptionem iuris esse, sicuti significat illud verbum, *nocuit, iuxta c. quatuor. d. alex. in l. cum autem. 7. c. de excep. fal.* Et rursum quod d. veritas nuptiarum loquatur, de legato facto sub modo, colligitur ex principio d. l. Titio, ac ex his quibusque paralogis, qui semper loquuntur de modo, & de cautione qua potest interponi pro legato modali. Et rursum idem ostendit verum, quod si nolit in quo manifeste legitur, mulierem per quam fecit, quomodo Titio nuberet, admittenda ad legatum. Non ergo legatum est conditionale, quia si eiusmodi esset, non posset dici e Papin. mulierem admittendam esse ad legatum. Si enim esset conditionale, ex ratione esset: quia dos non dicitur sine matrimonio. Quae sane ratio quomodo haberet etiam si per mulierem non stetit, quia nec admittitur mulier eo casu, quia dos dici non posset nullo contracto matrimonio. Idem ergo dicendum, pecuniam ibi legatum fuisse mulieri, vt converteretur in dotem pro eo matrimonio, quod tunc contrahi sperabatur. Quod ostendit Titius contrahere recusat, pecuniam solvit mulieri per quam non stetit, quomodo nuptiarum matrimonium contraheret, & in eius causam pecunia converteretur. Præterea dicimus, d. §. Titio genero, verum, ante nuptia: loqui de legato dotis facto à patre genero post contracta sponsalia. *sicuti text. hinc in nuptiarum intelligit Bald. in l. si plures, nu. 27. c. de cond. in test. Quae de re dicimus infra in subsequenti declaratione.*

II Tertiò adducitur t. x. l. promittendo ff. de iure dot. sumpro argumento de contractibus ad vias voluntatis. *l. servum filij. §. cum qui chio. r. aphon. de leg. 1.* Cum itaque in ea l. promittendo, responsum sit, promissionem dotis censi conditionalem, nempe factam, si sequatur matrimonium. Ergo pariter, & idem de legato est dicendum. Et idem habetur in l. stipulationem ff. de iur. dot. t. de iure dotum. Verum ex illam autem aliqui differentiam esse hoc in casu inter promissionem & legatum: est enim legatum favorabilius ipsa promissione.

12 Quartò penditur t. l. Titio ff. de verb. oblig. ubi dos censetur promissa ob causam finalem, nempe futuri matrimonij, *sicuti etiam probat l. cum huius. §. si mulier ff. de cond. indeb.* Ergo pariter & legatum dicitur factum ob causam finalem. Ergo est conditionale, quia nuptijs non secutis, deficit causa, & consequenter legatum.

13 Quintò tex. l. i. §. ego. in prin. ff. de iure dot. Nec repugnat, quod glossa ibi dixerit, id esse, quia illas dotis nuptijs non erat. Nam (inquit Bart. in d. §. Titio genero nu. 3.) hoc dubium est. Et præterea in dubio, quis non præsumitur velle donare, l. cum de indebito in prin. ff. de prola.

14 Sextò considerat Bart. in d. §. Titio, num. 3. quod verba hæc, pro dote, vel causa dotis, non inducunt causam legati, prout causa fominer in hac materia. Nam causa est de præterito. Ita verò est de futuro, vt declarat ipsemet Bart. in l. demonstratio ff. de leg. 1. quod autem, ff. de cond. & dem. Item non inducit (ait Bart.) modum: Nam t. per modum oneratur mulier, cui relinquitur, l. quibus dieb. §. Terminus ff. de cond. & dem. sed in t. hoc legato non oneratur mulier, cui relinquitur: imò honoratur, quia inuitatur ad nuptias, l. Titio centum, §. 1. de cond. & dem. §. 1.

15 Nec obstat, quod ibi dicatur quod est modus & onus: Nam ibi ea ratione hic responsum est, quia grauat respectu certæ personæ, nempe, si contraxerit cum Caio, secus quando persona est incerta: Nam tunc est honor, quod patet (inquit Bart.) quia contrarium est turpe, *l. cum in d. §. de cond. & dem. Et præterea* (subiungit Bart.) hoc probatur in l. Publius, in prin. ff. de cond. & dem. ubi quando aliquid relinquitur in honorem, est conditionale, licet respiciat commodum eius, cui relinquatur.

Verum responderi potest, quod si ob id, quod respiceret personam certam, conditio esset turpis, illa rejiceretur, & legatum remaneret purum, & tamen contrarium verum est, quia ibi conditio non rejicitur, sed nuptijs non secutis, sic, de defecta conditione legatum non debetur.

Septimò quod sit conditio & non modus vel ex eo colligitur, quod modus est, quando eius implementum, sique onus imponitur ipsi legatario honorato: conditio vero quæ imponitur grauat, vt declarat Bart. in l. quibus dieb. §. 1. remanet ff. de cond. & dem. n.

DE PRÆSUMPT.

At hic onus censetur in positum heredi qui grauat est dote pro dote. Ergo est conditio.

Contrarium opinionem, quòd imò hoc in casu legatum dotis est purum, vel saltem modale, probatur Dyn. Petrus & Raynerius relati à Bart. in d. §. Titio genero, num. 1. & ibidem Cast. nu. 7. testatur, hanc fuisse communem opinionem antiquiorum ante Bart. Idem autem scripsit Bald. in l. quibus dieb. ff. de prola. edican. de beat. in item quia, §. ff. de prola. in l. 2. §. credendum ff. de iur. petan. l. sub condicione, ff. de iud. & dem. ff. c. de episc. & cler. & idem in conf. 49. An legatum dote l. 4. Arg. in d. l. item quia, §. 1. c. de iust. & sub. & ibid. Fulg. & idem in l. c. de dona. qua sub modo. Callidius. Comenſ. Patem. & Vesutius in l. c. de dona. l. 1. quæ retulit ibi l. si in nupt. in l. Christoph. Part. in l. g. amia. in iust. de verb. oblig. Decius in l. in omniibus obligantibus, num. 2. ff. de reg. iur. Et horum quidem opinio fulciri videtur multis argumentis. Et primò t. rex. l. qui silium. ff. de pupill. educari debet, ubi patet relinqui dotei tiliæ, cum in familia nulli filii. Et tamen filius hæres grauat soluit forori dotei antequam nuberet. Nec ibi dicitur, quod male soluerit. Ergo legatum erat purum, alioquin male soluerit. Respondet Bart. in d. §. Titio genero, num. 7. in fine, quod ibi soluit sponte, non autem quod tenebatur. Idem apertius scripsit Roma. in conf. 134. col. 2. cum dixit, nullum iurist. consilium ibi narrare tantummodo factum ipsius patris scilicet hæredi tradit. Quæ quidem ex narratione non relatur legat. dispositio, vt tradit Io. And. in c. dilecto. de proband. & copiare l. 1. §. 1. vni. a. nu. 22. c. quando non peten. pariter. Et ideo ibi non dicitur, quod si filius hæres bene soluerit vel male, sed solum dicitur, soluisse. Id quod intelligitur, si sponte, non autem quod tenebatur.

Non enim tenebatur, ex quo legatum fuerat factum, cum nuptiis in familia: quæ verba significant legatum esse conditionale. *l. hinc cond. ff. de cond. & dem. §. 1. quod pupilla. ff. quando dies legati cedat. & dixi supra in r. casu.*

17 Secundo asserti solet ratio, quod legatum pro dote, vel causa dotis respicit fauorem commodum mulieris pro qua fit. Acqui quando t. causa legati respicit fauorem ipsius legatarij, dicitur inferre modum, d. l. Titio centum, §. 1. ff. de cond. & dem. Et est legatum non est conditionale, sed de presenti debetur. Ceterum respondet Bart. in d. §. Titio genero, num. 5. quod text. ille loquitur quando legatum fit causa matrimonij contrahendi cum certa persona. Non verò loquitur, quando legatum fit simpliciter pro matrimonio contrahendo cum persona incerta. Replicari potest vt dixi supra, in r. casu. communis sententia. Rectius itaque responderi potest quod in casu d. l. Titio §. conditio, non colligitur ex eo, quod legatum respiceret fauorem legatarij, sed ex natura verborum, quibus est usus testator, cum dixit, legare Titio. Ita vt Mazium ducat in vxorem. Illa enim verba, ita vt, significant conditionem ostendit subsequens exemplum, quod est conceptum his verbis, [si Meum vxorem.] Vtroque enim casu legatum conditionale appellatur Papin. sentiens t. à pari hæc procedere, ita vt, & si.

Tertiò pendunt prædicti, quod iure cautum non reperitur dictionem, pro, significare conditionem. Ergo legatum erit purum. Verum responderi potest, & sequens non constituere fundamētum in dictione, causa, sed in natura ipsius legati, dicitur cum sit pro dote, & dos esse non possit, nisi secuto matrimonio, legatum ipsum dotis dicitur conditionale, hoc est, si sequatur matrimonium. Et verè sentit Bart. & clarius explicat Cast. in d. §. Titio genero, nu. 7. in fin. vers. si iam opinione, &c. non sufficere quod hæc mulier, cui factum est legatum pro dote, peruenit ad ætatem nubilem, fed etiam requiritur, quod respia nubat.

Extenditur casus, vt procedat t. etiam quando testator dixit, se relinquere in subsidium nuptiarum. Nam adhuc legatum est conditionale. *argel. in conf. 392. nu. 2. in fin. & conf. 393. in fin.*

18 Declaratur tamen hic casus, vt non procedat, quando extraneus legatur pro dote mulieris respectu certæ personæ, cum quæ iam contracta sunt sponsalia. Hoc casu legatum est purum, non autem conditionale. Ita egregie Bald. in l. si plures, num. 25. c. de cond. in test. Conser. in conf. 107. in fine. & in d. §. Titio genero, num. 5. vers. si autem sponsalia. & ibidem Imola. & Emanuel. Cof. l. 1. de se. l. 2. interpretat. vnam ex ea conditione, cap. 22. numer. 6. si intelligeretur tex. d. §. Titio genero. Et huius sententia est ratio, quia contractis sponsalibus, habetur pro perfecta, atque ita legatum, etiam prius conditionali dicitur purum. Et licet t. dos non dicitur nisi contracto matrimonio. l. vlt. c. de dona. ante nupt. antequam contractis sponsalibus largi dicitur dos, sicut secundò communem loquendi vnum,

alimena respondit. *Amhar. in d. conf. 223. vers. ff. vltim. quoniam scitur sum in d. conf. 251. num. 41. Verum dissentient Salic. in l. scilicet. col. vi. vers. 3. ad questionem. C. de nupt. & Bald. Nouell. in tract. de dote par. 5. prout. 17. col. 4. vers. ex predictis sequitur.*

38 Sextus est casus, quando pater habet plures filias, & omnibus legat dotem, & earum vna iam nubilis & dotem fuisse confecta. Hoc etiam casu illa secunda debet consequi dotem puram, ne inaequalitas insurgat inter ipsas filias. Ita *Amhar. in d. conf. 223. vers. cum plura. & 501. sen. in conf. 92. col. 7. vers. vlt. ad d. 1. lib. 1. Et sub secundo sum in d. conf. 251. num. 38.*

39 Secundum est caput huius secundi capituli principalis, quando filia iam est statuto exclusa, existentibus masculis, & pater ei relinquit dotem, iam puram, vel sub conditione relinquere dicitur. Hoc in capite *Castren. in d. 3. Titio genero. nu. 3. vers. ego plures. distinguo duos casus.*

40 Primus est, quando t statutum dicit, hoc, quod extante masculo, filia non succedat, sed quod dote. Hoc in casu, femina (ait *Castrensis*) excluditur a masculo. Et quod sub iacet statutum, quod debet dari, intelligitur, si maritabitur. Et tunc (inquit *Castren.*) filia non debetur legitima, & consequenter censetur tanquam extranea. Sicut recte hoc in casu docuit *Bart. in d. 3. Titio genero. nu. 7. vers. ad questionem propositam. quem sic intellexit Castren.* Ea est huius sententiae ratio (subiungit ipse *Castrensis*) quia etiam si pater nihil ipsi filiae relinqueret pro dote, non tamen succederet cum masculo: quia (inquit *Castrensis*) actus ille dotationis exerceri poterit ab ipso masculo, scilicet nomen ipsam excludente. Cum ergo dotalio fieri possit etiam a masculo, siquidem ab alio quam a patre, alias debitor legitima: & consequenter non debetur purae ipsi filiae, sicuti debetur, quando ipse pater teneatur eam praestare, ut statim dicemus. Hunc casum probant & *ego ipse in conf. 251. num. 44. Et eiusdem sententia adduco nunc eundem *Castren.* in conf. 9. & in conf. 16. lib. 1. Ritus in conf. 31. num. 11. lib. 3. Parisius in conf. 37. num. 3. lib. 3. & *Capitulum in conf. 4. 5. num. 19. & 20. lib. 1.**

41 Declaratur hic casus primo vel locum non habeat, quando pater relinquit filiae dotem titulo institutionis. Nam tunc praesumitur, quod & si pater non fuerit aditus, eam se relinqueret, voluerit tamen puram relinquere. Ita egregie admodum respondit *Alexand. in conf. 31. lib. 1. quem secuti sunt multi, quos congegit in conf. 251. num. 40. lib. 3.*

42 Declaratur secundum, ut t non procedat, quando pater vltis est verbis praeteritis, ut si dixit, quod dotaui. Nam tunc dicitur purae legale. Ita respondit *Corn. in conf. 40. num. 5. lib. 3. qui idem dixit, quando testator relinquit dotem filiae pupillae. Nam tunc non dicitur considerasse tempus nuptiarum.*

43 Secundus est casus, quando t statutum dicit, quod filia dotata non succedat cum masculo. Hoc in casu (inquit *Castrensis in d. 3. Titio genero. num. 8.*) si pater relinquit dotem, illud legatum dicitur purum. Ea est ratio, quia si esset conditionale, non posset dici filia dotata: & sic non esset exclusa a statuto. Nam statutum hoc in casu incipit ab actu dotationis, propter quem excludit ipsam filiam. Dotalio ergo hic adesse debet antequam excludatur, atque ita tempore exclusionis, sicuti apertius declarat ipsemet *Castren.* in conf. 8. vers. nam tunc, lib. 2. & in conf. 25. num. 11. & num. 30. lib. 3.

44 Debet ergo esse purum, non autem sub conditione, t quia actus conditionalis non est actus, iuxta l. si quis sub conditione. ff. si quis omnia causa testam. Esse enim posset, quod non eueniret conditio, atque ita filia careret dote, quod dici non debet. Est & ratio, quia cum actus dotationis requiratur ante exclusionem, si fieri non potest, nili a patre, qui cum dotem ipsam constituit dicitur eam loco legitime dare, ut in specie respondit *Parisius in conf. 53. num. 76 in fin. lib. 3.* cum autem legitima t purae relinquitur debeat. d. l. quoniam in prioribus. C. de inoff. testam. ita pariter & de purae relicta praesumi debet. Et sententiam hanc *Castren.* aduersus *Bart.* probant *Brunus in tract. Quod statibus masculis. artic. 11. & questio. 3. & Didacus in cap. nos quidem. colum. penult. vers. decimo ex praemissis, de testam. Idem respondit & egregie declarat *Cornelius in conf. 40. num. 12. vers. hoc tamen non obstantibus. lib. 3. vbi refert alios plures eiusdem sententiae, sic & Socius senior in conf. 75. num. 10. vers. unde statutum. & num. 11. lib. 3. qui sic declarat statutum Ferrariae sub rub. Quod femina de pcedens se contra. De cuius quidem statuti interpretatione ad rem hanc scripsit in conf. 31. num. 4. lib. 1. & *Copiosius in conf. 251. num. 41. & 49. lib. 3.* Et praedictis accedit *Angelus in conf. 3. 49. Consultatio hoc. num. 2. qui respondit, statutum t filiam dotatam excludens, intelligi quod dos sit pura. & Inquit esse differentiam inter hac, mulierem esse dotatam, & dotem ef-***

se. Non enim dos est, nisi t solbit matrimonium. Dotata vero dicitur antequam nubat: cum sola assignatio dotis sufficit. Eandem sententiam probant *Lafonius in l. quoniam in prioribus. in 4. l. iura. C. de inoff. testam. Parisius in conf. 30. num. 5. & 6. lib. 3. & *Capitulum in conf. 145. num. 19. & 20. lib. 1.* Et praedictis acced. t *Soc. in senio in conf. 228. num. 27. lib. 2. qui fecit *Castren.* dist. nomen, sic declarat statutum Florentinum.**

Dissentit tamen a praedicta sententia *Castrensis, Parisius in conf. 110. col. 1. lib. 4.*

Utilitas, quae ex praedicta disputatione oritur est non mediocris, sicuti scribitur in specie *Bart. in d. l. Titio centum. 3. Titio genero. numer. 2. in fin. ff. de cond. & demonst. & ibid. *Castren.* num. 7. vers. vlt. prima. in Roman. in conf. 13. 4. numer. 2. Alexand. in conf. 51. num. 2. lib. 2. Parisius in conf. 25. num. 58. lib. 2. & alij omnes, quos longa serie congegit supra, & omnium apertum *Baldus Nouellus in tract. de dote. in 6. parte. privilegio 76. 3. num. 22. vers. & ista inofficiatio.* quod quando t legatum est purum, statim peti potest, sine aliqua cautione, de nubendo. Si vero legatum est conditionale, peti non potest antequam nubat, siquidem ante euentum conditionis. L. edere diu. ff. de cond. & demonst. Et si mulier interim moreretur, legatum deficeret, atque ita remaneret apud heredes testatoris, siquidem mulier non transmitteret ad suos proprios heredes.*

Et procedit hac sententia eo etiam in casu, quo fuit relictum puellae, cum monachabatur, si enim decedit ante ingressum religionis non transmittit. *Bero in conf. 28. nu. 5. lib. 1.* Ita quoque quando legatum dotis factum fuisset puellae pauperi. Nam adhuc ea decedente ante contractum matrimonium, legatum remaneret apud heredes testatoris, ita tradit *Bald. Nouellus in d. 6. parte privileg. 77. num. 2.*

Porro maius est dubium, quando t legatum hoc est sub modo, an ipso modo deficiente casu, deficiat legatum? Et dicendum est, modum huc mixtum haberi pro impleto, si casu impleri impeditur: atque ita legatum non deficit. Hanc esse communem opinionem asseruit *Alex. in l. 1. nu. 5. C. de inst. & subist. & alios plures. comment. or. au. in conf. 262. num. 1. 4. vbi num. 13. iuris & rationibus comprobant.* Hactamen de re dubitat *Emanuel Costa lib. 2. selecta. interpret. circa conditiones. c. 22. num. 7. & 8.* & dicemus infra in praesumpt. 18. 4. Et ex praedictis sequitur, quod & si modus ille deficit morte mulieris, antequam nubat, legatum ad eius heredes transmittitur, sicuti in specie scripserunt *Bart. in d. 3. Titio genero. num. 2. & Bald. Nouell. in d. privileg. 76. num. 7. & ita iudicatum fuisse Vlyssiponi quod *Lusitanos testatur Costa in d. 6. 22. num. 11. et ipse dissentit, qui num. 12. declarat.**

PRAESVMPTIO CXLVII.

Dotis legatum puellae factum, quando erit nupta, vel copulata matrimonio, quo tempore testatorem ei praestari voluisse praesumatur.

SVMARIA.

- 1 Legatum factum Caiae, quando erit nupta & debet statim quo contraxit matrimonium per verba de praesenti: & si non sit facta copula carnali.
- 2 L. cum fuerit. ff. de cond. & demon. declarat.
- 3 Statutum excludens mulierem nuptam intelligi de nupta nondum matrimonio consummato.
- 4 Statutum quo maritus lucratur dotem decedente vxore sibi nupta, intelligitur etiam muliere nupta nondum matrimonio consummato decedente.
- 5 L. si cum. C. de nupt. declarat.
- 6 Cap. v. alencio. 34. dist. 1. declarat.
- 7 Mulier ad mariti domum tradita pro carnaliter cognita habetur.
- 8 Mulierem nuptam dispoſitum fuisse carnaliter cognita, si ita habet communis loquendi vsus.
- 9 Mulier quando copulata matrimonio dicitur.
- 10 Legatum relictum mulieri cum erit copulata matrimonio, quando ei praestandum sit.
- 11 Statutum loquens de muliere copulata matrimonio, quomodo intelligatur.
- 12 Legatum relictum mulieri postquam erit copulata matrimonio, non debet illi perire, quam prout, ne consummaretur matrimonium.

Haec disputatio duos distinctos casus habet, quorum primus est, quando testator dixit, lego t Caiae cum nupta erit. Hoc in casu vera est illorum interpretum sententia, praesumi

Baldus Nouellus in tractatu de dote, in sextaparte, privilegio 72. num. 3. Et dicitur Cysianus in tractatu de dote, in sextaparte, numero 2. ff. de cond. & demonst. Cum enim testator demonstraverit personam, cui vult puellam nubere, nempe Titium, censetur exclusisse ipsam religionem, cui si nubere, non diceretur nupsisse Titio: & propterea non posset consequi legatum, sicuti habetur in l. cum ita legatum. ff. de condit. & demonst. ubi legatum factum mulieri, si Titio nupsisset, non debetur, & si nupsit Caius. Nam conditio si impleri debet in forma specifica. Menius & l. qui heredes ff. de cond. & demonst. Nec repugnat text. §. sed & hoc praesentis, in Auth. de sanctiss. episc. relatus, in Auth. nisi rogati. C. ad Treb. qui respondetur ex sententia Bald. Nouel. & Costae praesentis in locis, loqui quando legatum est simpliciter factum mulieri, si nupsisset: non autem si certe personae.

Secundus est casus, quando si testator negativè dixit, lego centum Caia, si non nupsit. Hoc fane casu intelligitur de matrimonio temporali, non autem de spirituali, atque ita de religionis ingresse. Itaque si in Auth. cuiuslibet. C. de iudiciis la. tollen. Conuersi, & Socinus in l. mulieri & Titio. ff. de condit. & demonst. ille, nume. 2. §. 2. Idem scripsit Baldus Nouellus in tractatu de dote, in dicta sextaparte, privilegio 72. num. 2. versum, quia respondetur. Et inquit Socinus, hoc esse vile, quia in vidua non reijcitur conditio, si nupsit, ut nō dicatur defecta per matrimonium spirituale. Ea esse videtur huius sententiae ratio, quia hoc casu non retrahitur a religione, sed potius ad eam ingrediendam inuitatur, praesertim vidua, quae nubere potius debet in Domino, ut inquit Apollolus, quem mox referam.

Tertius est casus, quando si testator reliquit tertio, si Caia nupsit. Hoc casu intelligitur de matrimonio temporali. Ita, si faber, in quibus Conuersi in l. mulieri & Titio, nu. 2. dum proposita conditione significatur distinguere: & illo in loco Socinus. 12. versum autem in personam cuiusdem idem sensu, et si admodum obijcet. Et credo carere dubitatione quo ad tertium quin intelligi debeat de matrimonio temporali: cum sic a fortiori intelligatur, quando legatum est factum ipsi mulieri, ut dixi in casu praecedenti.

Quartus est casus, quando si testator simpliciter legauit affirmatiue mulieri, si nupsit. Hic casus est dubius, an scilicet testator intellexerit de nuptiis temporalibus tantum, vel etiam de spiritualibus: Ex intellexisse etiam de spiritualibus scripserunt Fulginius in conf. 3. Quoniam superius, col. 1. versum, & tertio Socinus in l. mulieri & Titio, nu. 12. versum item in vigine ff. de condit. & demonst. & manifestus Didaeus in libr. 1. versum, & superius cap. 19. num. 12. versum, & si aliquid.

Nam & haec dicuntur nuptiae, quae mulier contrahit cum Deo, cuius religionem ingreditur, sicuti Apollolus ad Timotheum. 1. cap. 5. ita scripsit: Adolefcentes autem viduae deuota. Quoniam enim luxuria fuerunt in Christo, nubere volunt habentes damnationem. &c. Et in c. ij. ergo qui: 7. quatuor. ex Concilio Tiburiensi habetur, matrimonium dici, quod t celebratur inter Christum & ingredientem religionem. sic & matrimonium hoc spirituale appellatur in c. 2. & in c. vlt. de translatio, p. ratat. & in c. ex publico, de conuersi. coniug.

Et hic facit quod Crotus in l. filiusfamil. §. Dini, nu. 62. de legat. 1. Maria Socinus Sen. m. c. qualiter & quando, l. 2. quest. vii. ar. pen. de accu. & Rolandus in conf. 35. num. 29. lib. 3. Cum dixerunt, statum si puniens cognoscens carnaliter mulierem nuptam, loci habere etiam contra cognoscens monialem, quae dicitur contraxisse matrimonium cum Christo.

Ceterum si contrariam opinionem, quod scilicet hoc in casu testator fenerit de solis nuptiis temporalibus, affirmauit Baldus Nouellus in l. tr. ad. de dote, in d. parte 6. primi. 72. num. 2. versum, ex quo etiam.

Et hic quidem ex ratione motus est, quia t & si hic matrimonium appellatur matrimonium: attamen ex communi loquendi vsu, secundum quem testatores loquuntur, l. Labeo. ff. de supel. lega. nuptiae intelliguntur de carnalibus.

Verum responderi t potest, communem ipsam loquendi vsu non facere coniecturam voluntatis testatoris, quando alia fortior praesumptio repugnat. l. si serui plorum. §. vlt. de leg. 1.

Porro hic repugnat fortior coniectura voluntatis testatoris, qui si cogitasset de hoc religionis ingressu, manifestè id expressisset, quod scilicet haberet legatum. Ita fane d. §. sed & hoc praesentis. fundatum esse in praesumpta voluntate testatoris, scripserunt permulti, quos reuli in praesumptione. 3. ubi explicauit, an conditio, si decessit sine liberis, deiciat per ingressum religionis.

Secundo perpendit t Baldus Nouellus text. Authen. cui relictum. C. de iudiciis vid. tollen. ubi conditio legati a marito, si eius vxor ad alias nuptias non transierit, non dicitur defecta, si mulier ingressa religionem.

Ceterum responderetur vno verbo, Iustinianum sed in loco nihil de religionis ingressu, nec de eo dubitatur: sed solum carere controuersia, quo tempore petere & consequi posset vxor legatum sibi a marito factum, ne contrahat nuptias.

Declaratur t hic casus, quando ex antecedentibus, vel subsequentibus alijs legis colligi potest testatorum sensu de nuptiis temporalibus, non autem spiritualibus: & e contra, ut si testator vni ex filiabus, vel nepotibus legauit, si monasterium ingrederetur. Nam tunc etiam de alia filia, vel nepte, quibus simpliciter in casu nuptiarum reliquit, intelligi debet: ne aliqui vna sit altera deterioris conditionis, & inaequalis. Ita respondit in d. conf. 154. lib. 6. reddito pro Amorino Bononiensi.

PRAESUMPTIO CXLIX.

Dotis legatum pluribus filiabus factum, an & quando ex praesumpta voluntate testatoris admittatur accrescendi.

SYMMARIA.

In accrescendi, an & quando sit locus inter filias quibus factum est dotis legatum. Quod si testator dixit filiabus meis pro dotibus lego mille pro quolibet earum, & decedente vna ex ipsis ante contrahit matrimonium, eius dotis portio alij non accrescit, nu. 2. Et redditur ratio, nu. 3. Si autem testator conuulsum vel re & verbis, vel retentum, legauit dotis filiabus inter eas erit locus vni accrescendi, nu. 4.

CONGRUENTIS fati hic est locus, ut explicemus, an & quando ex praesumpta testatoris voluntate locus sit iuri accrescendi inter filias, quibus factum est dotis legatum: Qua in redissimulare soleo duos casus.

Primus t quorū est, quando testator ita dixit, filiabus meis pro dotibus lego aureos mille pro quolibet earum. Hoc casus, decedente vna ex ipsis filiabus ante contrahit matrimonium eius dotis portio non accrescit alijs. Ita Bart. & reliqui in l. huiusmodi. §. quibus, de leg. 1. in conf. 74. Facinus vendidit, lib. 1. repetitur in conf. 419. Casus in fine ipsius consilij, lib. 5. Idem Baldus, & ibidem Angelus in l. quibus, de legat. 1. Angel. in conf. 1. Seruitus, in l. in quibuslibet. §. 1. de legat. 1. & ibidem Alexander, qui & in conf. 55. num. 3. lib. 2. idem respondit Florianus in l. dominus fructuario, §. 1. ff. de usufructu, post Baldum ibidem Marthebanum in notab. 154. Ripa in l. re conuulsi, nume. 70. de legat. 3. & ibidem Bolognetus, nume. 239. Iac. Lupus in repetitio, c. per vestras, in prauo notab. §. 24. nume. 3. de donat. inter viros & vxorem.

Ea t ratione ijs vi sunt, quod & si haec filiae sunt verbis coniunctae: attamen cum sint re omnino disiunctae locus inter eas non habet ius accrescendi.

Nec huic receptae sententiae repugnat consideratio Iasonis in d. l. conuulsi, quia Ripa ibid. nu. 71. fati facit.

Secundus est casus, t quando testator conuulsum vel re & verbis, vel re tantum, legauit dotis filiabus, ut si dixit: Lego mille filiabus meis pro earundem dotibus. Hoc fane casu inter eas locus est iuri accrescendi, vel non decedendi. Ita in specie scripserunt Baldus in d. conf. 174. Facinus, lib. 1. Idem Bal. & Florianus in dicta l. dominus fructuario, §. 1. ff. de usufructu. Alexand. in l. quibuslibet. §. 1. de legat. 1. Ripa in d. l. re conuulsi, num. 70. versum, ex quo sequitur, de legat. 3. & loc. lapsum in d. §. 24. num. 1. qui post Angelum dixit, hoc prouenire ex praesumpta voluntate testatoris. Ea ratione vii testator Baldus, Angelus, & Florianus, quia dos ut vius vniuerfale recipit augmentum & diminutionem, quod dicitur ff. de impens. in rebus dotalib. fallit. & tracta post alios Ripa in vrbis. ff. soluta matrimonio. num. 43. Et casus iste multo magis procedit, quando concurrunt personarum charitas, sicuti considerat Baldus in conf. 174. in fin.

Optione legata quid ex praesumpta mente testatoris
legatum dicatur.

SVMARIA.

- 1 Optione legata quid praesumatur legasse testator per totum.
- 2 Testator si legavit seruum electionem. Et dubitatur, quot legatarium eligendi possit, tres an Vlpianus posse eligere. Potest autem legatarium vnum tantum eligere sive pro sui commodo an. 3. Sicut quando pro alterius commodo & utilitate testator optionem legauit, an. seq.
- 4 Testator si legauit mille distribuenda inter pauperes, non praesumitur data facultas eligendi vnum tantum pauperem, sed omnia distribuenda inter.
- 5 Seruum optione legata an legatarium debet duos eligere: Et an valeat eligere ultra tres, an. 7.
- 6 Numerus pluralis in duobus verificatur, Et an. 2.
- 7 Testator praesumitur voluisse minus gravare heredem quam sui possibile.
- 8 Serui electione legata, de quo seruo, an de proprio an de alieno sensisse praesumatur testator.
- 9 Virioli duabus ex quatuor legatis quas elegerit legatarium, quae debeantur: Et quid sint virioli, remissio, an. 11.
- 10 Serui optione legata, eligi non potest si cui sub conditione testator libertatem legauit.
- 11 Testator legauit seruum suo, deinde reliquit Mauro seruum optionem quolibet seruum optauit, praesumptio est, quod seruo suo non manumissus ab herede nullo sit legatum.
- 12 Mancipiorum optione legata filia, cum in familia nupserit, partus & fructus mancipiorum nati & acquisiti ante contractas nuptias, ad filiam non pertinent.
- 13 Marii si legauit uxori suae pradia per fideicommissum: item lances, quas elegerit, quatuor, an delectantur etiam in qua etiam tempore conditi testamento, an & quae in illa tempore extabant.

De legato & optionis electionisque aliqua nunc dicamus. Et multae quidem coniecturae & praesumptiones circa illud interdum versantur. Quos autem facilius eas explicemus, aliquot casus ex ordine constitutimus.

Primum est, quando testator reliquit rerum electionem plurali numero, vtpote, seruum, & dubitatur, quot legatarius iste praesumpta ex mente testatoris eligere possit Vlpianus in l. ff. de optio. lega. respondit, tres posse eligere.

Ceterum cum Vlpianus senserit hanc esse facultatem legatario concessam, vt tres possit eligere, nec explicat, an ultra tres, vel minus quam tres valeat optare, de singulis dicendum est. Et primum si quidem dicimus legatarium posse vnum tantum seruum, sicque rem vnam tantum optare atque eligere. Cum enim legatum factum sit pro legatarii commodo & utilitate, potest si vno seruo esse contentus, & alios laceri relinquere.

Porro diuersum esse existimo, quando pro alterius commodo & utilitate testator optionem legauit vt legauit mille inter pauperes distribuenda. Non equidem data praesumitur facultas eligendi vnum tantum pauperem, vt omnia distribuuntur. Ita Bart. in l. si in ff. de optio. lega. & reliqui, quos commemorat supra in praesumpt. 25. an. 2. quod loci in. 25. considerari tertiam optionem, quae duae pugnant conciliari possunt. Non repeti iam dicta. Dubitatur si etiam hoc in casu, an legata seruum optione duos eligere valeat legatarius: et posse existimo, cum & numerus pluralis in duobus verificatur, vt in l. vltima ff. de reprob. et si potest legatarius ille tres pro sui comodo eligere: multo magis potest eligere duos. Ultra tres non posse i credo: cum praesumptio sit testatorem voluisse minus gravare heredem quam sit possibile.

Quare cum pluralis numerus in duobus & tribus verificari possit, sequitur dicendum noliuisse numerum illum in heredis damnum excedere.

Secundus est casus & coniecturalis in optione legato, quando scilicet testator legauit electionem seruus quo seruo, de proprio scilicet vel etiam de alieno sensisse praesumatur? Vlpianus in l. 2. ff. de optio. lega. sensuit, testatorem legale ex propriis seruis optionem, non vt & alienum eligere possit legatarius. Dixit Vlpianus, data optione, si quis optauerit alienum seruum vel homi-

nem liberum: videndum est, an consumperit optionem? ut pote non consumi.]

Non esse consumptam electionem respondit Vlpianus, propterea quod legatarius elegit cum, de quo non sensuit testator, si cui simile subiungit Vlpianus, quando legata est electio vini, & legatarius elegit acetum, electio consumpta non effectum de aceto non senserit testator.

Tertius est casus coniecturalis in hoc optionis legato, cuius meminit Pomponius in l. si tibi electio ff. de optio. lega. si ex quatuor (inquit Pomponius) viriolis duae, quas elegerint, in hi legatae sint: hae duae solae relictae sint: hae ab initio duae solae fuerint: valet legatum.]

Est sane hic coniectura, testatorem sensisse de duabus illis viriolis, quas habebat: Nec falsa demonstratio hoc casu vitiat legatum, sicut ille in loca annotat Bart. & reliqui.

Et dicitur hoc legato purum: cum necessaria non sit, nec fieri possit optio, pluribus quam duabus viriolis relictis existentibus.

Et simile (inquit Bart.) est quod habetur in l. si optio. eod. tit. Viriolae autem, quarum meminit Pomponius, quid sint explicat Aelianus in lib. 4. paterg. cap. 8. & Lazarus Bayhus in libro de vasculis in fine.

Quartus est casus coniecturalis in hoc legato optionis, de quo apud Iulianum, in l. item ita ff. de optio. lega. cum respondit, legato optione serui, eligi non potest cum, cui sub conditione testator libertatem legauit. Non enim in optionis legato de eo testatorem sensisse praesumitur: quia alioqui inutilis esset vel legata libertas eueniente conditione: vel nullius momenti legata optio, seruo ipso liberato post conditionis euentum: vel Bart. in l. in loco existimatur, id libertatis fauore effectum esse.

Quintus est casus & coniecturalis in legato optionis, cuius meminit laetolentus in l. seruo sine libertate ff. de optio. lega. cuius verba adscripsi:

[Seruo sine libertate legauit, deinde optionem seruum Mauro dedit. Is eundem seruum optauit. Quæro, an id quod, quod legatum est, ei deberetur. Respondit: Non puto legatum huius serui nomine ad dominum pertinere.]

Est hic coniectura, testatorem legasse seruum, si ab herede fuisset manumissus: Non autem legauit, vt Mauro eligente hunc seruum etiam legatum haberet. 20 igitur seruo non manumisso, inutile est legatum ei factum, l. seruo. c. de legato. & propterea ad Maureum optionis legatarium non pertinet: sed apud heredem remanet.

Sextus est casus & coniecturalis in hoc optionis legato, de quo respondit Saxuola in l. pen. ff. de optio. lega. cum dixit, optione mancipiorum legata filia, cum in familia nupserit, partus & fructus mancipiorum nati, & acquisiti ante contractas nuptias ad filiam non pertinere. Est enim coniectura, testatorem reliquisse filiae conditione, nempe cum nupserit: sicuti conditionale legatum hoc esse scriptum supra in praesumpt. 146. num. 3. et propterea argumentum legato factum pendente conditione non pertinet ad legatarium: Cum interim legati nomen non mereatur, l. si qui sub conditione ff. si quis in iussa causa testam. sed apud heredem remanet. Sicuti & fructus ex re fideicommissaria, aut alias subiecta restitutioni sub aliqua conditione, pendente ipsa conditione percipiunt, ad ipsam gravatum pertinent, l. mulier. ff. de legat. 2. in fine. & ad Trebell. & de iure iusto in praesumpt.

Septimus est casus coniecturalis, de quo idem Saxuola respondit in l. vltim. ff. de optio. lega. [Marium (inquit Saxuola) uxori suae codicillis per fideicommissum dedit pradia, item lances, quas elegerit, quatuor. Quaeritur, an ex his lancelis, quae mortis tempore sint, eligere possit. Respondit, posse.] Hic coniectura facit Saxuola, testatorem legare voluisse ex his lancelis, quae essent non solum tempore conditi testamenti: sed etiam mortis testatoris. Hoc ex ratione factum scripsit Bartol. in l. vltim. quia testator vsus est verbis futuri temporis, quas elegerit. Sed verè verba illa ad actum optationis, non autem ad lances legatas referuntur. Rectius dici posse existimo, ideo eligi posse ex lancelis, quae mortis testatoris tempore existunt, quia sermone indubitato legauit testator: sicuti & de lancia in supra in praesumptio 127. num. 34.

PRAESVUMPTIO CLL

Frumento legato quid ex præsumpta mente testa-
toris debeat.

S V M M A R I A.

- 1 Frumentum legum, quid praefaturum leges testatur.
- 2 Frumentum aliquando in genere et caput, aliquando in specie et quomodo.
- 3 Triticum sumitur aliquando in genere al. quando in specie.
- 4 Frumentum legatum, id est frumentum in specie debet vendi.
- 5 Idem dicitur in contradiis, in quo frumentum vel tritici fit mentio, ut appellatur secundum communem usum loquendi, ibid.
- 6 Frumentum nomine et continetur farina.
- 7 Lana appellatur tunc etiam lana filata, antequam tamen sit contexta.
- 8 Statutum puniens extrahit et frumentum, puniet etiam extrahentem farinam.
- 9 Farinam non contineri in legato frumenti, cum repugnet communis usus loquendi.
- 10 Frumenti nomine patrem non contineri.
- 11 Frumentum a legato non continetur frumentum, quod testatur venale habebat.
- 12 Mentura vini legatum, quid venit in legato.

DISPUTARI non semel solet, quid ex praesumpta mente restitutor in legato frumenti cōtineatur? Est hic prius scien- dum, frumentum aliquando nomen generis habere aliquan- do speciei. Cum in genere fuitur, significat far, hordeum, ligum- nem, & his similia, quae arilla continentur. Ita Arcasus m. l. §. de eo opere ff. de aqua public. arcan. m. l. non debere ff. ad municip. & m. l. c. de vend. in p. b. horren. & ibidem Locutus à Penna, Alciato, & Petrus Rebuffus m. l. §. regem ff. de verb. signific. Per totum in penultim. c. 4. & Petrus de arb. de fin. ubi, frumentum autem id esse, quod arilla se teneat, recte Gallum defendit: Lupinum vero, & fabas fruges potius di- cique, non arilla, sed illiqua continentur.]

Triticum I pariter in genere & in specie fuitur. In gene- sumpto latiori est significacionis frumentum, & quidem significat quicquid in area restitit, & propterea continet non solum hor- deum, far, & ligumem: sed etiam milium. Rebuffus in d. §. regem, in fin. anacleticus Columella, qui in lib. 2. de re rust. cap. 6. ita scriptum reli- quit.

[Tritici autem genera complura cognouimus, verum ex his maximè ferendum est, quod robis dicitur, secundum est filiginis, tertium est trimele, quod & genus est filiginis, reliquæ species superuacuae.]

Hic contra Columellam tritici nomine comprehendit etiam
alias species, quæ in area tenentur, fructum milium, quod tritici no-
mine contineri docuit Abbas in *lex multiplici, de decima*. In specie
autem frumentum & tritium (scitum) communis ipse loquendi vsus
accipit) diffat ab alijs speciebus, etiam si arilla continetur vsu ab
hordeo, siligine & fambulibus scilicet fumiatur in li. quibus vinum, &c.
fide tritici, vino & oleo leg. vbi frumentum ab hordeo segratur,
& in li. tritici, de verb. obli. ibi, de aliquo tritico cognoscere,
id est, tritici generis. Dixit certum generis, vt Aphrici, Italici, Sy-
riani, m. si. si. qui, & sic ff. *de arbor. & explicat Fortalicum in penult.*
c. 22. n. 6. *si arboris est fructus*. Legato itaque frumentum, vel
triticon, nunc hordeum, non siligo, non alia, quæ arilla cõtinetur,
sed frumentum, seu triticium ipsum in specie: vt communis ipse
loquendi vsus significat, continetur, *vt aduertit Fortalicus in d. c. 6.*
sic & in stipulationibus & cõtractibus, in quibus frumentum & tri-
tici mentio fit, intelligi debet secundum cõmunem loquendi vsum
de frumento & tritico in specie *Bar. in frum. de verb. sig. & ibi de*
Rebusus. Iason. & relictus in li. tritici de verb. obli.

3 Ceterum digitari te contingit, an frumentum nomine cōtinere
frumina farina. Bar. in *q. fa. sum. 6. s. d. de leg. 3. d. c. dicitur*, appellatione
frumentum farina continetur: quia materia donec perueniat in
6 quibus Bar. iuxta finem proximum, retinet non minus: ficut si lana
retinet lanae nomen, et si ait Bar. silata est, atq. ita antequam
fructu contextus. Frumentum itaque retinet nomen donec confectus
sit panis. Quocirca si fructus inquit Bar. causetur, quod extrahit
frumentum et ciuitate puniatur, poena dignus erit qui farina ex
trahit. Et Bar. fecit iuxta Guid. Papa. q. 373. *Ripamata de pecc.*

in situ, de veredis ad conferendum vbertatem, nu. 43. Pompius g. 277. & Benuenius Straccha in tra. de mercatura, in 2. parte, memo. 29. & Rebuffus in l. frugem, de verbo signifiq. qui dicit, eandem esse rationem prohibitionis in farina, quæ & in frumento; non scilicet cuius laborer penuria, sed qui tenetur (inquile ille) præstare frumentum, non teneatur farinam. Sic j etiam ex illo legato frumentum non contineri farinam, cum & communis ipse loquendi v vsus repugnet.

Quod verò i sensu Bart. in d. 9. *quæstum.* appellatione frum-
ti panem non contineri, probauit & Petrus Peckius in *tract. de te-
stamentis coniugum*, lib. 5. c. 13. *nu. 1. in fin.* Ea propter sine controuer-
sia, legato frumento panis non debetur.

Frumento legato non deberi frumentum, quod testator velle habebat, docuit post alios Peckius *in d. c. 13. m. 1. & seqq.* *suprà in præsumpt. 137.*

Legato frumeto, quo tempore & loco solui & praestari debeat
explicabimus infra *in praesumpt. 200. nu. 4.*

Menfuris † vini legatis à testatore, an vinum ipsum vel sola
menfuræ debeantur explicat Albericus in l. Sed et si suscepit. §. i. ff.
de iudic. & dicemus in fine seq. præsumptionis.

PRAESVMPATIO CLIL

Vino legato quid ex præsumpta testatoris voluntate contineatur.

SUMMARY.

- 1 *Vino fusum continetur* Itali, Germani & Poloni quàm fument.
- 2 *Vino legato omne continetur* quod ex vinea natum vinum permanet.
- 3 *Vini appell. malfum non continetur*: Malfum quid sit, & quomodo conficiatur, ibid.
- 4 *Vini appell. non continetur* Zibum, & quomodo conficiatur, ibid.
- 5 *Et quid sit*, m. 5.
- 6 *Vini appell. caracum non venit*. Caracum quid sit, & quomodo conficiatur, ibid.
- 7 *Defectum quid sit* & unde dicatur: & quid non veniat vini appell. nom. r. 4.
- 8 *Caracum quid sit*.
- 9 *Sapa quid sit*.
- 10 *Cerevisia appell. vini non venit*, cum conficiatur ex hordeo & alijs rebus calidis. Et quare Itali ea non viciantur, sed cum capitalibus proficiantur, m. 11.
- 12 *Conditum non venit* appellatione vini, & conficiatur vino pipere admixto.
- 13 *Hydromeli non venit* appell. vini, & quid sit, & quomodo conficiatur.
- 14 *Cydonium nomine vini non continetur*, & quid sit.
- 15 *Acetum vini appell. non venit*.
- 16 *Onocetis* venit nomine vini, & quid sit.
- 17 *Acinacis* sicut vel acinacum venit nomine vini: & quid sit.
- 18 *Paffum* continetur appell. vini, & quid sit.
- 19 *Embecama* nomine acetum continetur, & quid sit.
- 20 *Vino legato, nunquid & vasa, quibus illud continetur legata continentur*.
- 21 *Amphorae quid sit*.
- 22 *Vino legato non contineri* dolia, nec cappulos, m. 25.
- 23 *Dolium quid sit*, & cuius mensura.
- 24 *Vino legato non contineri* vites & cullees.
- 25 *Culleis quid sint*, & cuius mensura.
- 26 *Vino legato cuius vasis, id est, amphorae vel caele, ibiq; non existente, sed in dolis, an illud praesumatur* legatum.
- 27 *Et quid sit* legatum legatum vinum in amphora quod ibi non esset, sed in vialibus, m. 29.
- 28 *Mensura vini legatum, an vinum praesumatur legatum, vel mensura caele, dissimulatur*, v. m. 31. & 32.
- 29 *Potantes ingenui* Milo Crotensis, Cicero M. Tullij filius, Nonium Torquatus Medullanensis, & Germani bibaces, ibid.

DE vino legato nunc differamus, tunc & copiosius & su-
uius nos Itali & Germani & Poloni hoc quam frumento,
de quo diximus, utamur, legato i vino (vt hoc primum ex-
plicemus) omne contineri quod ex uinea natū uiuū permanet.

Vlpianus respondit in *l. si qui vinum, in princ. ff. de tritico, vino, oleo, legat.* Qui ob id subiunxit, vini t appellacionem mulfum non contineri. Non enim vinum permancit speciei efficitur, & appellatur mulfum, hoc est ex vino & melle confectum, *l. adeo. §. cum ex aliena ff. de acquir. rerum dom.* Non etiam t vini t nomine continetur (inquit Vlp.) Zythum, quod Vlp. ipse ex tritico, vel hordeo, vel pane heri ait. Explicant Alcia in *l. b. i. pratermissio, in verbo, & cana. C. in l. b. 10. par. §. 15.* Stephanus Forcatulus in penult. iuris, cap. 8. *Hortomanus in commentariis verborum iuris, in verbo Zythum, & Cuiacius in l. b. 2. c. observat. cap. 39.* His accedit doctissimus Hermolaus Barbarus in *l. b. 2. c. observat. 311.* qui ita scriptum reliquit (Zythus & Zythum) dicitur, t & Graece vulgò Phocadion in Aegypto fit, ideoque à poetis quandoque Pelusiacus portus vocatur. Madsenque aqua fruges, donec resoluatur in liquorem vino similem, inebriat hoc & acce gustu est.]

Non t pariter vini appellacione continetur (subiunxit Vlpia.) canum. Legunt aliquid codices, curum, quod genus potioris esse, & conficitur ex succo radicum, sicuti aannotat *praeatus in loco Hermolaus*, cuius verba haec sunt:

[In medio montanis Septentrionali situ gentes vini loco succum è radicibus quibusdam ebibunt: Cum porro fortasse hoc sit, quod ceruissium in Gallia vocant, & Curmi Curmithos inscunt. Possidonium homo stoicus nò curmi, fed Corma appellat.]

Hactenus Hermolaus: Non sine ratione legi est potest, Cammarum, cuius meminit Calpius Apitius in *l. b. 2. de re culmaria, cap. 2.* qui à Defruto, de quo dicemus, parum differre sentit. Vel etiam legi potest, Carqum de quo apud eundem Apitium in *l. b. 2. cap. 3.* atque ita legendum esse censet doctè & eruditè vt reliqua omnia Melchior Ghilandinus artis Medice peritissimus arcta mihi amicitia deuinctus, dum hoc de nomine in eius Museo differemus, auctoritateque Palladij in *l. b. 2. de re rustica, tit. 17.* comprobabat. cuius egregia verba haec sunt:

[Nunc Defrutum, Caranum, Sapam conficies, Cum omnia vno genere conficiantur ex multis modis hic & virtutem mutabit, & nomina. Nam Defrutum à deferuendo t dictum, vbi ad spissitudinem fortè depumauerit, effectum est. Caranum, cum tertia perdit, duae partes remanserunt. Sapa vbi t ad tertias recta descendit, quam tamè meliore facient. Cydonia simul cocta, & igni supposita calidissima.]

Haec Palladius. Qui sane locus ostendit, verum minimè esse quod scriperunt Alciatus in *l. b. 2. pratermissio in verbo, Camum, & Cuiacius in l. b. 2. c. observat. cap. 39.* ambo adducti auctoritate Simeonis Geuenis: cum dixerunt, esse legendum Camum, quod ex hordeo & alijs frugibus conficitur: & apud aliquos Ceruissa appellatur. Et cum hic senserit doctissimus amicus meus, quò honoris causa nominare soleo. Hiero. Mercurialis in *l. b. 3. varia. l. 10. c. 1.* qui etiam à Cuiacio dissentire voluit cum eo tamen (si rectè perpendatur) sentit. Et Camum Ceruissiam non esse, vt praedicti opinati sunt, sed ab ea maxime differre indicat locus ipse Vlp. in *l. si qui vinum.* qui ita se habet. [simili modo nec Camum, nec Ceruissa continetur.]

Non ergo legendum est Camum, sed Caranum: cum à Ceruissia differat, & simile pro Defruto fit. Quod si haec illudiosis non placeant, probent Forcatuli in penult. iuris cap. 8. & Hortomanus in commentariis verborum iuris, in verbo, Camum, sententiam: qui ingenue fassi sunt, ne scire, quid sit Camum. Non t etiam inter vina enumeratur (vt attigimus cum Vlp.) Ceruissia: quae conficitur ex hordeo & alijs rebus calidis: *autem Simeone Geuenis, ad Alciat & Cuiacius probati.* Apud Germanos notissimum est hoc potioris generis: Nos Itali Ceruissia t non vitum: quin eam capitali odio sic prosequimur, vt è nostris dolijs & Cellis vinarijs, graui indicta poena proscrisperimus. Non pariter vini t nomine (inquit Vlpianus) venit còditum, quod Cuiacio interprete) vino pipere admixto conicitur. Ita nec t vini appellacione continetur hydromeli vt idem Vlpianus respondit.

Est hydromeli aqua muls, quae venustate vini saporem assequitur: sicuti explicat Cuiacius & Forcatulus, quos supra commemorauimus. Hoc idè prius scriperat doctissimus Hermolaus Barbarus in *l. b. 2. c. observat. 311.* cuius verba adscripti:

[Hydromeli secundum aquae mulsae genus est, saporem vini vetustate assequitur, nesciam magis laudatus quàm in Phrygia, ex imbre quidem puro & melle: damnum multis annis iidem vitij, quibus vinum necesse ipsam vitilabatur.]

Haec Barbarus, cui & Defrutum non t venire vini appellacione, ob id respondit idem Vlpianus, quod potius conditur loco

de rebus, Praesumpt.

fit. Est enim Defrutum, mulfum, quod est duabus partibus ad tertiam, deferuificando, redigitur. Forcatulus in penult. iuris, cap. 8. *Hortomanus in commentariis verborum iuris, in verbo, Defrutum, & Cuiacius in d. c. 39.* Obseruauit ego aliquando Caclium Apicium in *l. b. 2. de re culmaria, cap. 2.* ita scripsisse: [cui defrutum admiscas, quod fit de cotoneis, quod oleo torrente in subtilissimam mellis coquitur.] Palladius verò in *l. b. 2. de re rustica, tit. 17.* scriptum reliquit, defrutum à deferuendo dictum, & ex mullo confici. Et censent Hermolaus Coroll. 283.

Cydoneum t quoque vini nomine non contineat respon- dit idem Vlpia. in *l. si qui vinum.* cum ex vinea nò proueniat. Est Cydoneum, quod ex pomis cydoneis conficitur, sicuti aannotat Cuiacius in *l. b. 2. c. 39.* artem conficiendi cydoneum docuit Palladius in *l. b. 2. de re rustica, tit. 20.* cuius verba indicat, cydonitem idè esse quod nos vulgò cotognatum appellamus. Non demum vini t nomine venire acetum censuit idem Vlpia. nisi (ait ille) vini loco eum habuit testator. Et idem Vlp. in *l. si qui vinum, in verbo, & elega.* legi. Et (subiunxit idem Vlpianus in *l. si qui vinum, §. item si qui*) nisi quod testamenti tempore vinum erat, coacuit, fufficit enim eo tempore fuisse vinum.

Nunc quae vini appellacione veniant cum eodem Vlpiano in *l. si qui vinum,* percurramus. O t nomen, id est, t dulcissimum vinum (inquit Vlpia.) vini nomine continetur. enomeli esse vinum mellitum scriperunt Alciat in *l. b. 2. par. §. iuris, cap. 2.* Hortomanus in commentariis verborum iuris, in verbo, enomeli: & Forcatulus in penult. iuris, cap. 8. qui tamen mulfum non esse aduersus Alciatum & Hortomanum contendit: Cuiacius verò in *l. b. 2. c. observat. cap. 1.* obseruauit, enomeli esse vinum solum ex vult certo modo ita exprellum, vt ad mellis dulcedinem proximè accedat: Idem Palladij auctoritate: qui in *l. b. 2. de re rustica, tit. 17.* enomeli conficiendi artem docuit. Hermolaus verò barbarus in coroll. 284. de enomeli ita scriptum reliquit, [enomeli, hoc est vinum mulfum: quamquam nostri sine vini mentione hoc intelligunt mulfum dicentes. Vinum hoc facillimè cum melle incorporatur, quod in dulci nunquam euenit.] Hae ille.

Acinaticum, vel t acinaeum vini nomine contineri respondit Vlpianus in *l. si qui vinum.* etiam eruditissimus Mercurialis in *l. b. 3. varia. l. 10. c. 1.* non fassus rectè Vlpiani verba accepit. Est acinaticum vini genus aromaticum, telic Alciat in *l. b. 2. pratermissio in verbo, Camum.* Forcatulus verò in *l. b. 2. c. 39.* existimauit acinaticum esse loram, quae fit dilutis & aqua maceratis acinorum folliculis, quae vinacea appellantur. Ipsi qui vixor. §. si qui massum ff. de furis, sed toto (quod aui) Celso errauit. Rectius eruditissimus Cuiacius in *l. b. 2. c. 39.* ex Calsiodori sententia scripsit, acinaticum dici vinum, quod longè post vendemiam hyemal tempore ex vult diu suspensis & rugosis conficitur. Comprobat doctissimus Mercurialis in *l. b. 2. c. 1.* qui si integrum illud cap. 39. Cuiacij perlegisset, non ab eo exoptaret sibi exponi: quod acinaticum hoc sit proprijs vidisset oculis Calsiodori locum, quem vt nouum commemorauit, à Cuiacio praesumit. His autem prius addunt Hermolaus Barbarus in coroll. 289. dum de nucleis acinorum agit. Hermolaus verba haec sunt:

[Nuclei acinorum vult à Graecis Gigeria dicuntur. Palladius excrementa, & semina, & grana vult interiora nominare, ab acinis acinaticum dici vinum exillimo Veronenis agri, vt scribit Calsiodorus alumnus, odoris, saporisq. suauissimi, colore purpureo, ineffabili, dulcedine, tactu quod densum atq. pingue vt carnes liquor, aut potio esculenta videri possit.]

Haec Hermolaus. opinor acinaeum hoc nos vulgò nunc appellare, sapor duma. Nomen t vini continetur etiam, Passum, vt idem Vlpia. censuit. Est passum, interprete Cuiacio in *l. b. 2. c. 39.* vinum, quod ex vult passis sole ficasit ante vendemiam certa quadam ratione exprimitur. Hanc interpretationem probant & Forcatulus in *l. b. 2. c. 39.* Coruelli Celsi auctoritate. Et hic accedit Palladius in *l. b. 2. de re rustica, in Septembris, tit. 19.* qui egregie docuit artem co-ficiendi Passum. De passio etiam Hermolaus Coroll. 323. ita scriptum reliquit.

[Passum hoc est Glycyc quoniam habet laudatam ptyrthum, & à colore appellatum nigro melomysythium: quae suum saporem nò vini praefert. Nam in quod addunt idè defrutum Glycix appellatur Athenaeo.]

Haec Hermolaus. Ex cuius sententia & aliorum, quos commemorauimus, constat, Passum, nò esse vinum, quod hodie maluitatum ex Creta ad nos aduectum appellamus, vt opinati sunt aliqui: quibus consentit Calpius Rhodigius in *l. b. 3. l. 10. c. 1.* cap. 11. Passum bibile mulieres Romanas, quibus vult vult infusus

dictus erat, ex Varro, Polybio & Gellio scriptis Mercurialis in lib. 3. de div. v. cap. 17. Idem Varro auctoritate prius memoria prodidit. Hec etiam in dicto corollario 1. 25. & Calui Rhodigino in lib. 18. lectio. antiq. cap. 38. qui & Murianus à Plauto appellari scripserunt. De his plus fuit.

- 10 Acto tamen legato contineri etiam Embamnia, quod acetii loco est, respondit idem Vlpia. in d. l. si qui vinum, §. si acetum, ff. de tritico, vino & oleo legat. Est embamnia condimentum ex acto intingendum obfusius paratum. Ita Hotomanus in commentariis verbis in verbo, Embamnia. Et confirmant Mercurialis in lib. 1. varia. lectio. cap. 1. 9. & auctoritate Caluicellae. ut à liliis seu salicamentis differre reliquit. Forcatus in penult. c. 20.

- 11 Disputatio alia t. est, an legato vino etiam vasa, quibus illud continetur, legata praesumantur? Vlpian. in l. 3. §. si de tritico, vino, oleo, legat. respondit, vino legato, vasa legata videri quia credibile est (inquit Vlp.) mentem testantis esse, ut voluerit accessioni esse vino, amphoras. Vasa, & amphoras idem esse sentit Vlp. & admittit Proculus in l. cum vinu, §. ut sit. sic & Iulianus in l. vinu, §. 1. de verb. figu. t. amphoras esse vas cuiusvis materiae, duarum vinariorum capax, figura cuius scriptum Hotomanus in commentariis verbis in verbo, amphora. Catella vero Costa in memorabil. in verbo, vino legato, scriptum reliquit, amphoram continere heminas nonaginta sex, & heminas esse 12. vincturum.

- 12 Doliis vero t. non contineri, vino legato, respondit idem Vlpia. in d. l. 3. §. si versum doliis. Doliu est (inquit Hotomanus) praeparatio in loco, in vobis, dolu) vas cuiusvis materiae & mensurae, rei praeter eiusvis capax. Petrus vero Rebuffus in l. vinariorum, §. de verb. figu. ex Columella scriptum reliquit, Doliu esse 30. amphorarum: Non tamen distinctam esse eius mensuram.

- 13 Et si biniuxit Vlp. doliu non contineri maxime si depressa in cella vinaria fuerint: aut ea sint, quae per magnitudinem difficile mouentur? Exilium vna cum Cuiacio, lib. 2. obfer. c. 36. rationem esse, quoniam ad perpetuum vsum in cella defodiuntur, & deprimuntur: nec ut cadi & amphorae idem habentur & exportentur: sunt enim quaedam agri instrumenta, sicuti de cuppis mox dicemus. Quare vino legato non comprehenduntur.

- 14 Cuppulos t. autem (adiunxit Vlpian.) contineri: nisi pari modo immobiles in agro, vel instrumentum agri erant. sunt cuppi vasa modica, & non certa mensura esse, scribit Alciat. in l. vinariorum, num. 3. de verb. figu. Ceterum eo loco Rebuff. dixit, cuppos esse vasa magna lignea, quae vulgo, tinae, vel tinacae appellant. cuppulos vero, quos meminit Vlpia. in d. l. 2. esse vasa modica. Vtres t. & culculos, vino legato, non debent adiungi idem Vlp. in d. l. 3. in fin. Non enim haec sunt vasa vinariorum (ut recte aduertit Cuiacius in d. c. 36.) deferendo vino parati sunt. Culculos 40. vinas t. continere scripsit Hotomanus in commentariis verbis in verbo, Cullem. Vel vicinos amphoras, vt ex Budaeo annotat Rebuffus in d. l. vinariorum, qui dixit, esse vasa quadam coriacea, quorum duo, vel tres vino plene equum onerant. Nos vulgo bagas appellamus; frequens est earum vsum apud Papientes.

- 15 Ceterum ex praedictis alia origit deceptatio: legauit testator vinum cum valis: Non extat t. vinum in valis, hoc est amphoris, vel cadis, sed in doliis, an hoc vinum praesumatur legatum? Proculus in l. pen. ff. de tritico, vino, oleo, legat. refert Trebatium respondisse, vinum in doliis existent, non censeri legatum. Nam (si fallor dicere voluit Trebatius) cum legato vino non debeatur doliis, quippe quae non satis proprie dicuntur vasa, vt supra exposuimus: sic legato vino cum valis non debetur vinum, quod est in doliis, cum non dicatur esse proprie in valis. Proculus vero t. Trebatio dissentit; eximiarque: legato vino cum valis debet vinu, etsi non in valis, sed in doliis existit: ac vna cum vino vult vasa, hoc est amphoras & cadis debet, etsi non doliu continetur, legauit enim testator de valis, quia legato vino continetur, sicuti sunt cadi, & amphorae. Idem, respondit ipse Proculus in l. cum vinum, §. 1. eod. titu. Quocirca recte Cuiacius in d. c. 36. in fine aduertit d. l. pen. non repugnare l. vinariorum, §. de verb. figu.

- 16 Etsi praedicti penè similis dubitatio, de qua respondit idem Proculus in l. ult. ff. de tritico, vino, oleo, legat. Testator legauit vinu in amphoris: cum non in amphoris t. sed in valibus esset. Dubitatum est, an praesumatur testatorem sensisse de vino existente in valibus? Et sensisse respondit Proculus, ex Trebatii, & Proculi sententia. etsi enim maxime differunt amphora, & vna; Cum amphora sit vas continens octauam partem modii. Vna vero sit 16. modii pars, sicuti ex Budaeo annotat Rebuffus in d. l. vinariorum, & propterea (vt tradit Alciat in lib. 4. de punci. cap. 21.) vna dimidia am-

phoram comprehendit: Attamen cum vtrumque, sit vas vinarium, legato vino in amphoris continetur & vinum in vris existent.

Quid e contra, si testator legauit mensuras vini, an vinum praesumatur legatum, vel mensura, t. quae metiri solet vinum? Hoc de rebus fuit opinio. Quarum vna fuit Guliel. Cunei, cum quo vilius est sentire Alber. in l. §. si suspensum, §. 1. ver. ipse Guliel. ff. de ind. scriptis, ille praesumi leg. vinum, non autem mensuras. I. Titia Sero, in prin. de leg. 2. & (inquit Alberici) est casus in l. 3. §. 1. ff. de tritico, vino, & oleo legat. verum opinio haec non probatur eo respondit, l. Titia Sero. cum ibi non esset de hoc dubitatio: sed an legatarius, qui ex alia causa lucratur deinde est consecutus testatorem illi frumentariam, poluit ex illo legato consequi saltem eius pretium. Non etiam probat d. l. 3. §. 1. cum illa verba, & sic (inquit) loquimur, habere nos amphoras mille ad mensuram vini referentes. Hae sane verba satis clare significant testatorem non sentire de mensuris, quarum ingens nimis esset numerus: sed de ipso vino. Altera itaque fuit opinio Iacobi Battagiarum, quoniam recentior idem Alberici in d. l. §. de verb. figu. c. 1. §. 1. d. 3. qui distinguit duos casus.

Primus quorum est, quando testator erat mentor, t. legatarius Tabernarius. Hoc casu (dicebat Battig.) praesumitur testatorem legasse mensuras, non autem vinum. Congruum magis exemplum asserit potest, vt si testator figulus, vel vitarius esset, coniectura enim nunc ductur, ex qualitate vtriusque personae, nempe testatoris, & legatarii, ipsum testatorem sensisse de ipsis mensuris non autem de vino.

Secundus est casus, quando testator legauit legatario potatori egregio, t. qualis fuit Milo ille Crotonitae quoniam ferit vno haustu exicalletres vini choas, quae mensura est congi, seu sex fextarii, vt Budaeus de asse scriptum reliquit. Qualis etiam exilit bibax ille Cicero M. Tull. eloquentiae prodit filius, qui vt à Plin. in lib. 4. c. vit. naturalia historia memoria proditi est, solitus erat duos congios, hoc est sextarios 12. vini simul haurire. Plus recte hic inducitur vini, quam insuperat pater olei: sed hac egregia laude magis dignus fuit habitus Nouellus Torquatus Mediolanensis, qui (eodem Plin. auctore) tribus epotis congijs Trigonius dictus fuit. Si nostra Italia tales nunc ferret insignes potatores, in bibendo palmarum non ferrent bibaces Germani: nec illud Portus censere: fecundis calices quoniam non fecere differunt Satis iulimus. Si ergo huic potatori legasset testator 10. mensuras vini, praesumeretur leguile ipsum vinum ob qualitem personae legatarii, argl. plenum §. quoniam ff. de usu, & habita. & explicamus supra in praesumpt. 106. num. 6. & 7.

PRAESVMPTIO CLIII.

Oleo legato quid ex testatoris praesumpta voluntate debeat.

SVM MARIA.

- 1 Oleo legato quid praesumatur legasse testator.

- 2 Olei praesumptio.

- 3 Vinum diuersi generis.

- 4 Oleo legato, si arum censetur legatum, non autem quod delicatum & voluptatis causa feruntur, vel valentius causa habetur.

- 5 Oleum si alium ex nouis dicitur impropre oleum, & sic non continetur in legato olei, nisi aliter se habeat testatoris, vel regionis vsum.

De legato oleo pauca t. dicenda sunt. Paulus enim in l. 1. §. de tritico, vino, oleo, legat. ita respondit:

[Cum certum pondus olei, non adiecta qualitate, legatur, non solet quatuor, cuius generis oleo vti solitus fuerit testator, aut cuius generis oleum illius regionis homines in vsum habeant. Et idem liberum est haeredi, cuius vellet generis, oleum legatario fore.]

Hac Paulus, qui plura t. olei genera facit, ab agri, vel loci nomine, vt Cretense, Piccanum, Cienuense, Hispanicum, quemadmodum recte aduertit Stephanus Forcatus in penult. c. 12. qui similem commemorat de vno, t. quod diuersi generis dicitur, vt Surrentinu, Campanu, Cretense. Cum itaq. testator oleum legauit continenda est primò ipsius testatoris consuetudo: nec alia l. §. de vinu, §. vit. de leg. 1. sicuti de vino legato respondit Vlpia. in l. 1. §. de tritico, vino, oleo, legat. Nam de qualitate ipsa extrinseca agitur,

ob id ad vsum & consuetudinem testatoris recurrimus: etiam in casu, si vsum alimentum ff. de alim. & cib. leg. & L. domus Stichus. §. pen. ff. de pecul. leg. & declarat Bart. in d. cum certum, num. 1. verfic. quodam est quibus extrinsecis. Idem esse dixit Bartol. quando est dubium circa substantiam, vt in causa l. i. cod. tit. de trinito, vino, oleo, legat. Nam & tunc ad testatoris vsum confingimus: verò de consuetudine & vñ testatoris non apparet, vñ regionis considerabimus, d. si seruo plurimum §. vñ. & ibi annotant omnes, vt Angel. Alex. laf. & reliqui.

Legato oleo, t cibarium intelligitur, non autem quod voleptatis & deliciarum causa seruatur, si cui lana, §. lana de leg. 3. nec etiam quod valetudinis gratia habetur, l. non omne ff. de pecul. leg. Nō enim oleum hoc ex olea est: & propterea improprie oleum dicitur, sic & quod ex mucibus fit, improprie oleum dicitur: & ideo in legato olei non continetur, nisi aliter se habeat testatoris, vel regionis vñ & consuetudo: sicut annotat Forcellinus in d. l. 2.

PRAESVMPT. CLIIII.

Fundo instructo legato quæ ex præsumpta voluntate testatoris legata dicantur.

SYMMARIA.

- 1 Fundo instructo legato, qui fundus debetur ex coniectura mente testatoris.
- 2 Quid si testator simpliciter legauit fundum, præsumitur legasse ad eum fundum coherentem, vt amoueri inde nequeant, nu. 2.
- 3 Fundi nomine continentur dola, mola oliuaria, & præsum, cum fundo sunt infixa.
- 4 Domo legata continentur & ea quæ sunt ei affixa, quæ amoueri non possunt.
- 5 Fundo legato non continentur ea quæ sunt diuisa & separata ab eo.
- 6 Fundo cum instrumentis legato, censetur comprehensa & testatoris etiam instrumenta quæ non sunt infixa, nec adfixa in fundo.
- 7 Et dicitur duplex legatio, vbi.
- 8 Fundo legato cum instrumentis: & fundo legato & instrumentis: in quibus differt ab hac legatio formula: et quid lego fundum instructum. Et reuocato legato fundi, an censetur etiam legatum instrumentorum, nu. 2.
- 9 Persona per sona accessoria esse non potest.
- 10 Instrumenta non infixa fundo fructus acquirunt & causa quæ sunt.
- 11 Et quæ sunt instrumenta ea quæ ad vñ fructuum causa, nu. 11.
- 12 Et quæ colligendorum fructuum causa, nu. 12.
- 13 Et quæ conservandorum fructuum causa, nu. 13.
- 14 Fundo instructo legato, vel vt instructum est, quidnam debetur, & quid differat hoc legato à legato fundi & instrumentorum. Et quæ continentur in hoc legato.
- 15 Prædicta relictæ vt instructæ sunt cum dotibus & reliquis colorum, non debent relictæ tam debitorum à colonis, qui ex agro discefferunt: & quæ de causa, nu. seq.
- 16 Reliquatæ est debitorum.
- 17 Fundo legato vt optimo maximoque, est, non solum omnia instrumenta debentur fundo necessaria, sed & quæ voluptatui causa in fundo habuit testator.
- 18 Domo cum instrumentis legata, vel domo & instrumentis, censetur comprehensa omnia necessaria ad vñ domus, sicut quæ voluptatui causa ibi sunt.
- 19 Romani ad exitum & radices solares affixis tempore vt solebam vel quibusdam sicut mos est bodierna die apud nos.
- 20 Prohibetur quid sit, & an etiam nomine instrumentorum domus.
- 21 Castro legato cum instrumentis, quid in dicto legato præsumatur comprehenditur.
- 22 Instrumentis artificij legati, continentur ea quæ illi artificij continentur.
- 23 Instrumentis pictoria legato, quid comprehendatur.
- 24 Et quid instrumentis pictoribus legato, nu. 24.
- 25 Quid instrumentis balneario legato, nu. 25.
- 26 Saltuarij dicuntur sylvæ seu saltuum fructuumque, custodes.
- 27 Toparij sunt artifices fructuum & herbarum in varias figuras confectum.
- 28 In instrumento Lævoni legato quid continetur.

DE legato t fundi, & fundi instructi, in quo plurimum coniecturatur testatoris voluntas consideratur, nunc agendum est. Hic quoque distinguo atque consilio plures casus.

Primus est, t quando testator simpliciter legauit fundum. Hoc casu dicendum est: t præsumi legale ea, quæ ita fundo coherentia, vt amoueri inde nequeant. Nam & hæc fundi partem constituent. Ita Pomponius in L. cum fundum ff. de legato instrum. iteg. legato cum respondit, t dola, mola oliuaria, & præsum, nomine fundi ob id contineri, cum fundo infixa inediticæ: sicut sicuti de dolijs artemis supra præsumpt. 12. ex sententia Alciati & Rebuti in l. fructus ff. de verbor. signific. Porro, an mola molendinaria inter mobilia, vel immobilia connumerari debeat, distinguendum est secundum Tiraquel. de reuocatis coniung. §. 1. glo. 7. nu. 95. & Petrus Peckius in tract. de testam. coniung. l. 1. §. 1. cap. 15. nu. 2. Ita dicimus, t legata domo contineri affixa, quæ amoueri non possunt, l. sater, §. huius S. C. l. 2. de leg. 1. vñ Doct. & respondit Cassius in conf. 7. nu. 46.

Ea verò quæ à fundo t sunt diuisa & separata legato fundo, nō continentur. Sicuti sunt dotes, hoc est, erotici, l. 2. in fin. ff. de ed. fando instrum. interpretatur Alciatus in l. 2. præsertim, impositiones. Non etiam continentur boues aratorii, & similia, quæ a fixa non sunt vt scripsit Moles Parisius in comment. ad consuet. Paris. tit. 2. §. 1. glo. 5. nu. 13.

Secundus est casus, t quando testator legauit fundum & instrumenta vel fundum cum instrumentis. Hoc sane casu præsumitur testator relinquare voluisse etiam instrumenta non infixa, nec indicata in fundo, l. si cum fundo iuncta d. l. cum fundum ff. de fundo instructo in instrumentis, legat. Et dicitur hæc duo legata, hoc est, fundi, & instrumentorum, d. l. si cum fundo iuncta l. i. cod. tit.

Illa tamen legati formula, t lego fundum cum instrumentis, differt ab illa, lego fundum & instrumenta, ac etiam ab illa, lego fundum: de qua dicemus in sequenti casu instructum. Nam duo hæc lego fundum & instrumenta, & lego fundum instructum, significant adeo æque principaliter duo esse legata, vt vno reuocato, alterum debeat. Diuersum est in tertia illa, lego fundum cum instrumentis, in qua quidem alienatione t fundi reuocato legato fundi, celsetur etiam reuocatum instrumentorum legatum, ita sane monuisse debet respondit Paulus, nec in l. i. in fin. & in d. l. si cum, in fin. ff. de fundo instr. sic idem Paulus in l. i. ff. de pecul. legat. respondit: t Seruo legato cum peculio, & alienato, vel manumilio, vel mortuo, legatum etiam peculij extinguitur. t Rationem statim in l. 2. adiunxit Caius his verbis:

[Nam quæ accessio locum obtinent, extinguuntur, cum principales res percipere fuerint.]

Porro dicitur illud, quando vñum non potest esse alterius accessorium: sicuti persona t personæ accessoria esse non potest, l. i. in fin. ff. de ad l. i. editio. Nam tunc duo sunt legata adeo æque principaliter relicta, vt vno reuocato alterum debeat: sicut debet Paulus in l. 3. ff. de pecul. legat. manifeste respondit. Et explicat Bart. in d. l. si cum fundum, nu. 2.

Cæterum quæ fundi instrumenta hoc in casu dicantur, egregie enarrat Vlpianus in l. i. in instrumentis, & in l. i. quæsum. ff. de fundo instructo. hoc est, quæ fructus querendi, cogendi, id est, colligendi, & conservandi gratia parata sunt. Acquirunt fructus t causa sit instrumenta hæc, Coloni, villici, monitores, Viniores rectus legit Cælia. Cotta in memor. ab. in tra. b. vñter, quo loci explicat, qui sint ij viniores. Sunt etiam fundi instrumenta, boues, pecora t stercoreandi causa: aratra, ligones, farculi, falces putatoris, bidentes, & similia, d. l. i. in instrumentis, t in primis. Continentur etiam copiarj, qui ij sint, dicemus in l. 2. in 7. cap. His etiam accedit instrumentum ferendi causa, d. l. quæsum, in primis. verfic. item nu. 2. De frumento verò cibario cultorum, etij dubitatum magis fuit: Attamen Vlpianus in d. l. quæsum, m. ex Seruij sententia, inter instrumenta fundi contineri respondit. Sunt etia fundi t instrumenta querendorum fructuum causa, retia venatoria: si quæsum fundi ex maxima parte consistat, l. fundo, ff. de ed. Cogendi t fructus colligendi fructus causa dicuntur fundi hæc instrumenta (sibi iuncta Vlpianus) torcularia, corbes, falces; messoria, falces fennaria, quali vindemiatorij, exceptorij, in quibus vix conportantur.

Conservari t fructus causa sunt (inquit idem Vlpianus in d. l. i. quæsum. §. coniectandi. granaria, vñccip, cellæ, iumenta, vehicula, cupæ, culci. Enumerata alia plura Vlpianus in d. l. quæsum. instrumenta, quæ pertinent ad fundum tam querendorum, quam colligendorum & conservandorum fructuum causa. t inter instrumenta conservandorum fructuum causa recenset saltuarijs, de quibus dicemus in §. 1. in 7. cap.

Tertius est casus, t quando testator legauit fundum instru-

Xxx + cium.

ctum, vel vel instruitur est. Illic casus differt à precedenti respectu instrumentorum. Nam plura & maiora continentur in hoc instrumento, quàm in precedenti. In hoc enim prater ea, quae in precedenti enumerauimus, & alia accedunt, et a *Vlpianum ex Sabini & Cassij sententia in l. 1. quaestum. §. sed si fundus ff. de fundo instr. instru mento. legato*. Hoc enim legato (inquit Vlpian.) non agri instrumentum, sed proprium fundi instrumentum reliquisse videtur testator. et propterea continetur supellex, stragula, vitrea, aurum, argentum, vina quoque, & vtenilia, quae eo in fundo habuit testator sui vilius causa. Quae verò alia causa (subiungit Vlpian.) ibi habuit, non continentur, vt vinum venale, fructus ibi repositi vt vanirent, vel in alios vilius converterent. Non prosequor alia plura, quae Vlpian. ipse recenset. Hoc vnum etiam annotandum esse censo quod respondit Scaetola in l. Saria. §. predia. ff. eod. relictis predijs ¶ et instruita sunt, cum dotibus & reliquis colonorum non deberi reliquum iam debitum à colonis, qui ex agro diffecerant, nisi *proprie respondit ipse Vlpianus in d. l. Saria. §. liberto. est reliquus ¶ deberi retidum. Explicat Cuiacius in l. 1. obseruat. ca. 27. & Notemus in Conuentarij verborum iuris, in verbo, reliqua. Quia autem ratione reliquus, id est, nomina debitorum non continentur inter fundi instrumenta, copiose explicauit Alexan. in consil. 62. lib. 6. quae ex facto interrogato respondit, & seruatus est Cassian. in consil. 7. lib. 47.*

¶ Quartus est casus, ¶ quando testator legauit fundum, vt optimus maximusque est. Hoc casu non solum instrumenta omnia praecedentibus duobus in casibus enumerata praesuntur relictis: sed etiam quae voluptatis causa in fundo habuit testator, vt retia apraria, & cetera venationis instrumenta, ut respondit Paulus in fundo legato, in prin. ff. de fundo instruito, in verbo, leg.

¶ Quintus est casus, ¶ quando testator legauit domum cum instrumentis, vel domum & instrumenta. Hoc casu inter ipsius domus instrumenta, (inquit Vlpianus in d. l. quaestum. §. si domus sit. ff. de fundo instruito, & c.) enumerantur necessaria ad vilius domus, vt quae parata sunt causa arcedae pluuie, vel incendij, quae qualia sunt, recenset ipse Vlpianus. Illa verò quae voluptatis causa ibi sunt, non continentur, vt specularia frigoris arcedae causa, vt etiam vela vmbrae gratia: Romani enim illi veteres ¶ vt i solebant velis, quibus extensis cubabant folijs ardore. Iuuenalis in Satyr. 6.

Ornatu paulo ante fore pendente inquit, Vela domus.

His vellis vt videmus quotidie effluo tempore Venetijs, ac etiam hic Patuij.

Non etiam (subiungit Vlpian. ex Papiniani sententia) instrumentorum nomine continentur sigilla, & statuae. Sunt sigilla (auctore Alex. ab Alexandro in lib. 3. dier. genial. ca. 4. in fin.) imagines & statuae quaedam paruae: & diligenter explicauit Nerijs in Lexico iuris in verbo, sigillum, & Rebuffus in l. sub iugum, de verbor. signifi. ¶ Prothrum vero ¶ (adiungit Vlpian.) domus, si velamen est, instrumentum domus continetur. Est prothrum (interprete Hoto mano in commentarij verborum iuris in verbo, Prothrum.) tegillum quoddam simile illis, quibus mercatores vt in tabernis solent. Alexan. verò ab Alexandro in lib. 5. dierum genial. cap. 24. in fin. explicans hoc Vlpiani responsum, quod, prothrum esse inlitar velibuli, plerumque opertum, dixit adeo & ostium fir. Eodè etiam in loco explicuit quid sint apud ipsum Vlpianum, Syphones, harpagoes, & pegmata.

¶ Sextus est casus, ¶ quando testator legauit castrum cum instrumentis. Hoc sane continentur arma bellica, tormenta, annona, & his similia. Ita ex sententia Baldi, Decij, & aliorum respondi in consil. 40. in l. 1. §. lib. 5. cum dixi, haec esse Castrj pertinētis proximis. Alia verò, vt molendina, & palcia esse ex pertinentijs remotis. & ad rem nostram alia scribit Petrus Peckius in tract. de testamentu conueni. lib. 5. cap. ult. col. 2. vers. Nam et in similibus venis.

¶ Septimus est casus, ¶ quando testator certi artificij instrumenta legauit. Hoc casu ea continentur, quae illi artificij conueniunt: sicuti Marcaturus in l. pistorij ff. de fundo instruito, & c. respondit: pistoris ¶ instrumenta legat, censeri legata ceras, colores, peniculus, caueria, & conchas: caueria quod sint, doctè explicauit Caelius Rhodiginus in lib. 7. antiqna. lectio. cap. ult. sic etiam (adiungit Marcianus) legato ¶ instrumentum piscatorio, naucella, quae piscium capiendorum causa comparatae sunt, continentur: sed & piscatores contineri, verius est. Ita instrumentum balneario legato (inquit idem Marcianus) continetur balneator: sicuti instrumentu fundi continetur saltuarij & topiaris, vt attigimus supra in secundo casu.

¶ Sunt saltuarij ¶ Syluarum, seu saltuum custodes, fructuumque

Syluae aut finium conservandorum gratis, vt rellit dactylus in consil. in lib. 5. Mystellum in l. 1. cap. 21. num. 8. Hodie etiam vulgo multis in locis retinetur illi saltuarij nomen: apud Papientes camparij, appellantur. Topiarij ¶ dicitur illi artifices fructum & herbarum in varias figuras conformandorum. Sicuti declarat Hoto manus in commentarij verborum iuris in verbo, Topiarj. & nelijs ac copiosis Cuiacius in l. 1. cap. 21. Nos hodie vulgo appellamus Giardineri. Et apud Papientes & alios plures vulgo appellant, topie, quae extensis vitibus & in vicem fornici aptari, conuertuntur. Legto vero instrumentum ¶ Lanionis contineri menfas, pondera, & ferramenta, quae laniande carnis causa preparata sunt, respondit Paulus in l. cum de Lanionis, in prin. ff. de fundo instruito, & c. qui adiungit, comprehendit trutinās, & dolabra. De reliquis artificum instrumentis plura prosequitur Paulus, quae hic commemorare nunc non expedit.

PRAESVMT. CLV.

Peculium an & quando legatum praesumatur, & quid ex praesumpta testatoris voluntate legato peculio continetur: ac quid ex eo deducatur, & quando extinguitur.

SVMMARIA.

- 1 Peculio legato, quid praesumatur legasse testator.
- 2 Peculium à domino relictum si dubitatur an seruus relictus seruus manumissus, vel alteri, cui seruus ipsum legatus, minus debet, & cui, non, seq.
- 3 Cuius quae sunt non praesumuntur, nisi appareant.
- 4 Testator non censetur in dubio voluisse grauari heredem.
- 5 Peculium praesumitur relictum si dubitatur an seruus appareat, testator voluisse legare peculium, si ex ipso peculio grauari seruus praestare quantitates, quam alius non haberet.
- 6 Intellectus l. 3. §. vlt. ff. de condit. ca. §. d. ca.
- 7 Peculio legato, continetur nomina debitorum, non autem comprehenditur id, quod ipse dominus velle dedit contra seipsum.
- 8 Alioquin nemo praesumitur velle dedit contra seipsum.
- 9 Peculij legati nomina continentur etiam id, quod seruus dedit domino custodiae & depositi causa, donec ab ipso manumissus sit.
- 10 Peculij legatum ex quibus nominatur.
- 11 Et quando non minuitur, non, ut.
- 12 Ex peculio legato non deducitur ex alienum, seu quod ipsum testator debet, quando ipse testator specialiter reliquit res peculij.
- 13 Statutum si obligat ad debita cum, illi quem perueniunt omnia bona debitoris, non habet locum, si separatum, neque si specialiter bona ipsa ad aliquem pertineant.
- 14 Peculio legato, cum temporis peculium debetur.
- 15 Peculij legatum quocumque tempore extinguitur, & quomodo reuocetur, & minuitur.

CONIECTURALIS est etiā de legato peculij dispositio, quā vt facilius explicem, aliquot ex ordine casus distinguo atque constituo.

Primus est, cum ambigitur, ¶ an peculium praesumatur à domino relictum seruus manumissus, vel alteri, cui seruus ipsum legatus. Et non praesumi, dicendum est. Ita Vlpianus in l. denique. §. interdu. ff. de peculio. ibi, peculium quidem non nisi legatum debetur, & apertius ibi in l. si legatus fuerit. ff. eod. cuius verba haec sunt: Si legatus fuerit seruus, peculium expicere non est necesse, quia non lequitur, nisi legetur. ¶ Hanc quoque sententiam manifestius probat l. vnica, C. de peculio eius qui libert. meruit. Et huius sententiae ratio duplex affert potest: quarum prima est, quod ¶ ea quae facti sunt, non praesumuntur, nisi appareant, l. in bello. §. facte. ff. de capiti. & postum. reuerf. & dicemus infra libro 6. praesumptum. Altera est, quod ¶ in dubio non praesumitur testator velle grauari heredem. Iam ex familia, §. si rem. de leg. 2. & multis comprobauimus supra.

Declaratur hic casus, vt locum non habet, ¶ quando coniecturis constat, testatorem voluisse legare peculium. Et coniectura quidem egregia est in casu l. denique. §. interdu. ff. de peculij legat. quo loci idem Vlpianus ita respondit.

Interdu. & in huiusmodi peculium velut legatum, sic accipitur, id est in huiusmodi specie. Quidam seruus liberatus, si ratio.

rationes reddidisset, dederat, & si hereditibus centum intulisset. Imperator igitur nollet cum patre rescripti, peculium quidem non nisi legatum deberi. Verum (inquit) si conditionibus praeterniti legatum debetur, testator voluisse eum retinere peculium, scriptis pariter feruit, testator voluisse eum retinere peculium, interpretatur, videlicet ex eo, quod ex peculio eum intulisset centum inferret.

Hinc coniecturam facit Vlpianus, testatorem voluisse relinquere peculium seruo, quem grauiter ex ipso peculio praestare quantitateque non habere, nisi in antecedens praesumatur dicaturque ei relictum peculium. alioqui ex peculio nihil dare posset seruis inuito haereditate, iuxta l. 3. §. vltim. ff. de condit. ob causam. & annotat Bart. in d. §. interdu. quam quidem interpretationem probant l. 1. in l. 1. Centurio. num. 37. & ibidem Galliaula num. 468. ff. de vulg. & pign. subdit. & Arctim ibidem. Socin. Sen. in l. cum filiosum. num. 4. d. de leg. 1. Nec t obstat text. l. 1. §. vltim. ff. de condit. causa data. vbi statulibero, cui permittitur esse dare ex peculio implende conditionis causa, impedire potest ne det. Non ergo praesumitur ipsi statulibero in antecedens relictum peculium, alioqui eum impedire non posset heredes. Respondet i potest, prae Bar. in d. §. interdu. in causa d. §. vlt. testatorem non iussisse statulibero praestare aliquid ex peculio, sed simpliciter iussisse dare. Et dare quidem potest ex peculio, nisi prohibeat heres, & idem habetur in l. 3. post principium, versic. & parum ff. de statulib. Ita declarat Raim. in cons. 111. num. 11. versic. & finaliter. lib. 2.

Est etiam secunda coniectura legati peculij, de qua respondit idem Vlpianus in l. si peculium. §. vicario. ff. de peculio legat. cuius verba haec sunt: [Vicario autem meo mihi legato, an & vicarij mei peculium ad me pertinet, queritur. Et putamus, contineri legato vicarij, eius peculium, nisi aduersa sit voluntas testatoris.] Existimo rationem esse, quia serui vicarij peculij pars est quaedam, propter legando ipsum vicarium praesumitur legasse & residuum peculij ipsius vicarij.

Secundus est casus, quando dubitatur, quid legato ipso peculio, eius nomine continetur? Et primum quidem dicimus, contineri debitorum nomina: quem admodum egregie respondit Paulus in l. 3. ff. de peculio legato.

Hoc autem non intelligitur, quando dominus debet seruo. Non enim tunc legato peculium comprehenditur debitum a domino, si peculium. §. fin. ff. eod. tit. Nihil (inquit Vlpianus) consistit de voluntate domini: quia tunc compensari debet hoc cum eo, quod domino debetur. Est ratio, quia nulla prodita est actio seruo contra dominum, ut ab eo potest sibi debitum. Compensari autem potest: quoniam his compensandi quod situm est ad id quod dominus debet in peculio, ita Bart. in d. §. fin. Ceterum Baldus in l. si certis annis. in f. C. de pall. docuit hoc contingere, quia non praesumitur testatorem voluisse agere heredi debitum; & efficere efficac quod inefficax erat. Idem verò Bald. in l. 2. C. an seruis ex suo facto. scripsit, id esse: quia t nemo praesumitur velle credere actiones contra se ipsum. Est idem est (subiungit Vlpian. in d. l. si peculium. in fin.) quando quid a seruo debetur heredi ipsius domini. Eadem hic militat ratio: cum haeres idem sit quod ipse testator.

Ceterum si vni ex seruis dominus debet, & peculium duobus illis leget dominus, augetur peculium eius, cui dominus nihil debebat. Nam creditum conferri ei accrebit, idem respondit idem Vlpian. in d. de leg. 1. §. qui Stichum. §. si de pecul. Continetur etiam

in legato peculij quod lerus dederat domino custodie & deponi causa, donec ab ipso manumitteretur, d. l. denique. §. hic tunc conseqner.

Tertius est casus, quando haesitatur: quae sint ea quae legatum peculij minuit? Et dicimus primum, si alienum minueret, si peculium. expr. ff. de peculio leg. quod loci subiungit Vlpian. §. 1. idem esse etiam quando testator legauit peculium, non deductio a relictio. Nam (inquit Vlpianus) id videri coram naturam legatarius non sit peculij pars quod alienum est. Contingit etiam si sub peculij nomine, quod seruis debet domino, si dominus legato remittit debitum, d. l. si peculium. §. 1. versic. si de est. Peculium etiam minuit si alienum haeredit, d. l. si peculium. §. vlt. & l. denique. in princ. eod. tit. Minuitur etiam peculij legatum, si testator quid soluit causa vicarij ipsius serui. Stichum. in princ. ff. de pecul. leg. Non minuitur peculij l. in l. 1. id quod seruis. ff. eod. quando si licet aliquid debetur vicario ipsius serui. Non etiam ex peculio adducitur res alienum, seu quod ipsemet testatori debetur: quando testator speculiat relinquit res peculij, vt haec, & illam ipsi seruo. Non enim tunc peculium, quod est quid vniuer sale, dicitur relictum: sed res ipsa particularis legata fuit, d. l. si peculium seruo. ff. de pecul. leg.

loci Bart. annotauit, statutum, quo t obligatur ad debita, id quod perueniunt omnia bona debitoris, non habere locum, si separatim atque ita specialiter bona ipsa ad aliquem perueniunt. Et hoc esse singulare scriptis Romanis in sing. 364. De hoc hodie. Verum d. Bart. & Romano dissentiente Gomei. in §. item, si quis in fraudem, in m. 21. Infr. de alio. & Aleiat. in l. post conuictum. num. 40. ff. de donat. & hoc mihi magis probatur.

Quartus est casus, quando t dubitatur, cuius temporis peculij legatum debeatur? Et dicimus, deberi illud, quod reperitur tempore mortis testatoris, ita respondit Vlpianus in d. l. denique. §. vltim. ff. de pecul. leg. Ita dicimus in legato fundi instructi, vt debeantur instrumenta, quae extant tempore mortis testatoris, l. 1. penult. ff. de fundo instructi, &c.

Quintus & vltimus est casus, quando ambigitur: quomodo legatum peculij tollatur atque extinguatur? Et reuocatio extingit cui certum est, l. 1. l. 2. l. 3. & l. 4. ff. de peculio legat. Reuocatio autem multis modis fit, vt in loco, & dicitur infra in praesumpt. 165. & l. 1. sub sequenti.

PRAESVMPT. CLVI.

Penu legata quae ex praesumpta voluntate testatoris praestanda veniant.

SVMARIA.

1. Penu legat. nomine quid continetur. per totum.
2. Garum fit ex piscium intestinis, & est condimentum ciborum, non autem cibum. Dicitur alio salamora, quae ex piscibus vel carnibus sale compressis praeparatur, num. 3. Aliis dicitur geladia, num. 4.
3. Mura quid sit.
4. Lacerta quid sit.
5. Ligulium quid sit, & unde nascatur.
6. Liser quid sit.
7. Penu nomine non venit acetum, quod praeparatum fuit causa extinguendi ignem.
8. Rema non consecratur & refertur acetum causa extinguendi ignem.
9. Penu nomine non continentur frumenta vel legumina, iteque: & quid sint d. ibi. & vel argula, vel spira. Nec continentur amuletis seu medicamenta, num. 12. Nec cistrimenta pistrini, & vasa coquinaria, num. 13. Nec denique quae promittuntur causa habet testator, num. 14.
10. Promittit alia quae dicuntur.
11. Penu in pecunia non continetur delicta.
12. Penu in legato non continetur similia recondita in penu causa causant, vbi.
13. Testator si legauit aliquid penus in singulis annos, & si haec id non delisset, statim eam dare datusset, an quid penu legatari potest, an verò sit in praestatione: & an habeat saluando scilicet, an liberetur ab annua praestatione.
14. Penu legata, quia Romana legat. quid debeatur etiam ex finis in subarbitr.
15. Non est in portis aliquid habitare consecratur.
16. Penu legata a portis vtrum, quod Rome est, quatenus penu legata praestatur.
17. Exceptis declarat & confirmat regulam.

CONIECTURALES multi sunt casus in penu legato. Nōnullos hic paucos commemorabo.

Primus est sane casus, i quid nomine penu in legato continetur, vel non continetur. Et multa contineri respondit Vlpianus in l. 3. ff. de penu leg. & primum quidem ex Mucij Scaevolae sententia, dixit contineri quae eius potius sunt. Et subiungit Vlpianus Sabinum scripsisse, contineri omnia parata causa parissima. vxoris & liberorum seu familiaris etiam causa iumentorum, quibus ipse paratam. vti consuevit.

Hanc Scaevolae & Sabini interpretationem probauit Phaulonius Philosophus apud Gellium lib. 4. Noct. Attic. c. 1. Et addit Vlpian. in d. l. 3. §. 1. nomine penu contineri etiam oleum, garum, muriam & mel. Garum esse quod fit ex piscium t intestinis, scripsit Forcatulus in penu m. c. & esse condimentum ciborum, nō autem cibum. Ergo verò didici ex Diofcoride libro 2. cap. 30. & ex Calio Rhodigino lib. 30. lectio. anagae. capite 25. infuse. t quatenus esse, quam vulgus appellat Salamoram, hoc est aquam fide ad-

missam.

millam, quæ ex piscibus vel cernibus sale confectis provenit. Quod si ita est, nihil differt garus à Muria, quam ipse Forcatulus prædixit in loco dixit, esse aquam sale confectam. Porro Plinius in lib. 35. natural. hystoria. cap. 8. vilius est scribere, garum ita ex pisce scombro preteritum cõfici, ut similis sit multo vereri, & tanta suavitatis, ubi posset. Existimo garum forte esse, quæ gladiam vulgo dicimus Muriam, tunc verò ipsam Salamogam.

Lactas quoque cum ipsa muria contineri legata penus, respondit Vipian. in d. l. 3. §. si tenet. Est lactera valis genus: sicut locum hunc recipere voluisse patet Celsum Rhodiginum lib. 27. l. 1. ant. cap. 27. Non solum ergo legata penus continetur muria: sed & vas, in qua muria ipsa est recondita: sicuti vino legato debentur & vasa, in quo illud repositum est. Continetur in legato penoris vinum, acetum, frumentum, hordeum, & his similia, quæ testator ipse habebat in cella penuria, d. l. 3. §. si tenet. & in §. ligna, dicitur contineri etiam ligna & carbones. Imò thus, ceras, viuentium, & chartas epistolares. Continetur etiam vasa, non tamen doli, d. l. 3. §. vasa quoque. Doli enim pertinent ad fundum instructum: cum eius sint instrumenta, ut diximus supra. Vasa autem accessionis loco sunt, l. 1. in prin. de penus leg.

Et hæc quidem vasa, ut amphora, limilia continetur a testis illis non in ipsa penus, vel cænepulo esse reperiuntur: sed in horreis, ut respondit Celsum Rhodiginum in l. 1. vlt. ff. de penus leg. sufficit enim quod penoris causa sint parata vasa illa & amphoræ.

Et denum penoris nomine contineri piper, ligusticum caræum, & lafer respondit Paulus in l. non omnes, §. vlt. ff. de penus leg. & Gellius in d. lib. 4. Noñ. Artic. cap. 1. in fin.

Est ligusticum, quod auctor Forcatulo in penus iuris, cap. 22. oleis genus, quod nascitur in Appennino monte, à quo nomen accepit: radice & caule penacit simile. Et inquit Forcatulus, ob id accol appellatur panacem, quod pro pipere obsonia perfunduntur. Hoc de ligustico plura Discrederis lib. 3. cap. 33. & ibidem eius interpret Mattheolum. Caræum verò est inquit id Forcatulus in d. c. 22. olus in Caria nascens. Rectius foret legedum Caræum, de quo diximus supra in præsumptis, l. 2. Lafer tunc verò (scripsi præstato in cap. 22. Forcatulus) est oleum præstantissimum, de quo apud Horatium in l. 1. §. Dium ff. de publica & relig. Rectius scilicet Horatium, in Commentariis verborum iuris, in verbo Lafer, qui dixit, esse siticum virgultu eius, quod laferipili appellatur, id est, compolati auctoritate Pliny lib. 19. natural. hystoria. cap. 3. Et accedunt Discrederis, lib. 3. capite 88. & ibidem eius interpret eruditissimus Petrus Andreas Mattheolum.

Nunc enumeremus quæ ex Iurifconsultorum sententia penoris non in se continetur.

Est primum quod non venit acetum, t quod paratum fuit causa extinguendi ignem, d. l. 3. §. penoris ff. de penus leg. Hoc enim magis pertinet ad instrumentum doli, d. l. 1. quæstium §. acetum ff. de fundo in fructu. Quibus ex responsis colligit Celsus Rhodiginus in lib. 30. l. 1. vlt. ant. cap. 25. consuevit Romanos t referre acetum causa extinguendi ignem. Id quod comprobatur auctoritate Macrobij lib. 7. Saturnalia. cuius verba adscripsi: Quid acetum frigidum, quod culpatum vinum est? Solum enim hoc ex omnibus humoribus crescentibus flammam violenter extinguit, dum per frigoris suam, calorem vincit element.

Non etiam continentur t frumenti & leguminum thece, seu argule, vel sportæ, cum ad penum instruendam paratæ sint, d. l. 3. §. vlt. sunt thece, vel argule, vel sportæ, in quibus aliqua ad vsum penoris conijciuntur: atque ita ex penoris vtenilibus erit, Aciat lib. 3. digressu cap. 17. aliquando etiam sumitur pro capia, in qua pecunia reponebatur, Notandum in Commentariis verborum iuris, in verbo sporta.

Non pariter t penus legata continentur antidota & medicamenta, Paulus l. non omnes, ff. de penus leg. Et in l. subsequenti subiungit idem Paulus, non contineri t instrumenta pillulæ, & vasa coquaria. Hæc enim pertinent ad fundum instructum, eadem de latentijs, §. si quis ff. de fundo in fructu, §. instrumentis leg.

Est etiam legata penus t non veniunt quæ promerçij causa habebat testator, ut idem Paulus respondit in l. 4. item si quis ff. de penus leg. dixit, t promerçij causa, significans res promercales, quæ dicuntur res præter vnum proprium venditioni destinatæ: atque ita venales sicuti scripserunt Aciat. in lib. 3. prætermissio in verbo, promerçia, in explanatione, Budæus in annotat. Pandectæ ad l. in fundo ff. de re vend. & Celsus Rhodiginus in libro 29. ant. cap. 10. in fine.

Ceterum & mihi satis probatur interpretatio Forcatuli in pe-

na iuris, cap. 1. ad finem, cum dixit, etiam promerçia dici me, quæ legata non sunt ab usu domesticum. Non etiam t penus legata continentur doli, d. l. 3. §. vlt. & de doli, diximus supra in præsumptis, l. 2. num. 23.

Secundus est casus coniecturalis, t quando dubitatur, an recitata in penus causa cuiusqueque vltis continetur in legato penus: Et dicitur primùm contineri parata gratia vltis amicorum, clientium, & vltimorum, quæ circa se ipsam testatorem habebat. Non autem parata causa familie & aliorum, qui erant in vltis deputati. Ita respondit Vipian. in d. l. 3. §. sed quod diximus ff. de penus leg. qui subiungit, contineri etiam cibaria iumentorum, quæ vltis testatoris & amicorum deferuebant. Non autem iumentorum, quæ agris deferuebant, vel locabantur, idem fere scripsit Gellius in d. lib. 4. Noñ. Artic. cap. 1. in fin.

Tertius est casus, t in quo coniectura versantur quorundam scilicet testator legauit penoris aliquid in singulos annos, & si hæres id non dedisset, nummos cum dare damnalet, dubitatur an penus legata peti possint: verò sit in præstatione, & si non præstatione, tunc quantitas petatur Vipianus in l. ff. de penus leg. respondit, distinguendo tres casus: quorum primus est, quando legata est penus semel tantum: tunc in præstatione est sola penus: & ob id hæres habet facultatem vtique ad lites contentionem offerendi: quam si non affert, legatarius penam consequi potest. Secundus est casus, quando penus in singulos annos legata est. Hoc etiam casu hæres singulis annis penum ipsam præstare poterit, ut supra re in casu. Tertius est casus, quando penus in singulos annos legata est, & si hæres eam non præstiterit, damnatus est dare quantitatem, puta centum: Et dubitatur, an hæres soluendo semel illa centum liberetur ab annua præstatione penus: vel potius præstatur damnatus ad testatoris singulis annis præstare centum, si penus non præstabit Vipianus in d. l. 1. vers. quod ergo respondit, singulis annis quantitate illam præstare debere: cum credatur testatorem voluisse penam adijcere ad coercendum heredem præstare singulis annis legatam ipsam penus. Hoc tamen responsum plurimum propositum quæstionibus explicauit hoc in loco Bartolus: de hoc alibi dicemus.

Quartus est casus coniecturalis, t quando legata fuit penus, quæ Romæ sit: vtum debeat etiam existens in suburbis? respondit Paulus in l. nam quod liquidæ, §. si sita legatur, ff. de penus leg. non contineri. Si verò legata est penus Romana, vel existens in vrbe Roma, deberi & illam, quæ est in continentibus, subiungit idem Paulus.

Ceterum cum hoc de casu dixerim supra, non est quid hic pluribus agam. Idem Paulus adiunxit, legata penus vrbana, deberi & existentem in villa vel in hortis vrbis fincibus. Postrema hæc verba indicant, t Romanos in hortis aliquando habitare consueuisse, sicuti doli colligit & multis comprobatur Discrederis in libro 3. ant. cap. 13.

Quintus est casus coniecturalis, t quando testator omnem penum legauit, præter vinum, quod Romæ erit. Hoc casu præstatur legata penus sola Romæ existens, ita Paulus in d. l. nam quod liquidæ, §. vlt. Est ratio, quia t exceptio declarat & confirmat regulam, seu de regula esse debet. Hæc locum possi alios latè explicari Doli in lib. 2. variarum resolut. cap. 3. num. 5.

PRAESVMT. CLVII.

Alimenta quando, & quæ, & quantum alimentorum nomine præstatur legata.

SUMMARIA.

1. Alimenta relinquantur aliquando tacite, aliquando expresse: & quo modo vtroque modo, na. seq.
2. Testator singulis filijs suis ali apud eorum matrem, vel ipsam matrem habitare debere cum filijs suis, præsuntur reliquisque alimentis. Idem si dixit, Relinquo vxori meæ habitacionem cum filijs meis, na. 3. Idem si dixit, Relinquo vxori meæ seu curam, & ad ministracionem domus vxori meæ, na. 4. Idem quando dixit, Relinquo filia, vt in casu viduitatis vteneretur in d. o. meæ, vel filium vt hereditatem meam, na. 5. Idem quando gratus aut bar edem, vt aliquem traheret in angustiam filij, na. 6. Idem si dixit, Relinquo Caio suum vivere, vel victum, na. 7. Idem.

